BIOGRAPHISCH WOORDENBOEK DER NEDERLANDEN.

TWEEDE DEEL.

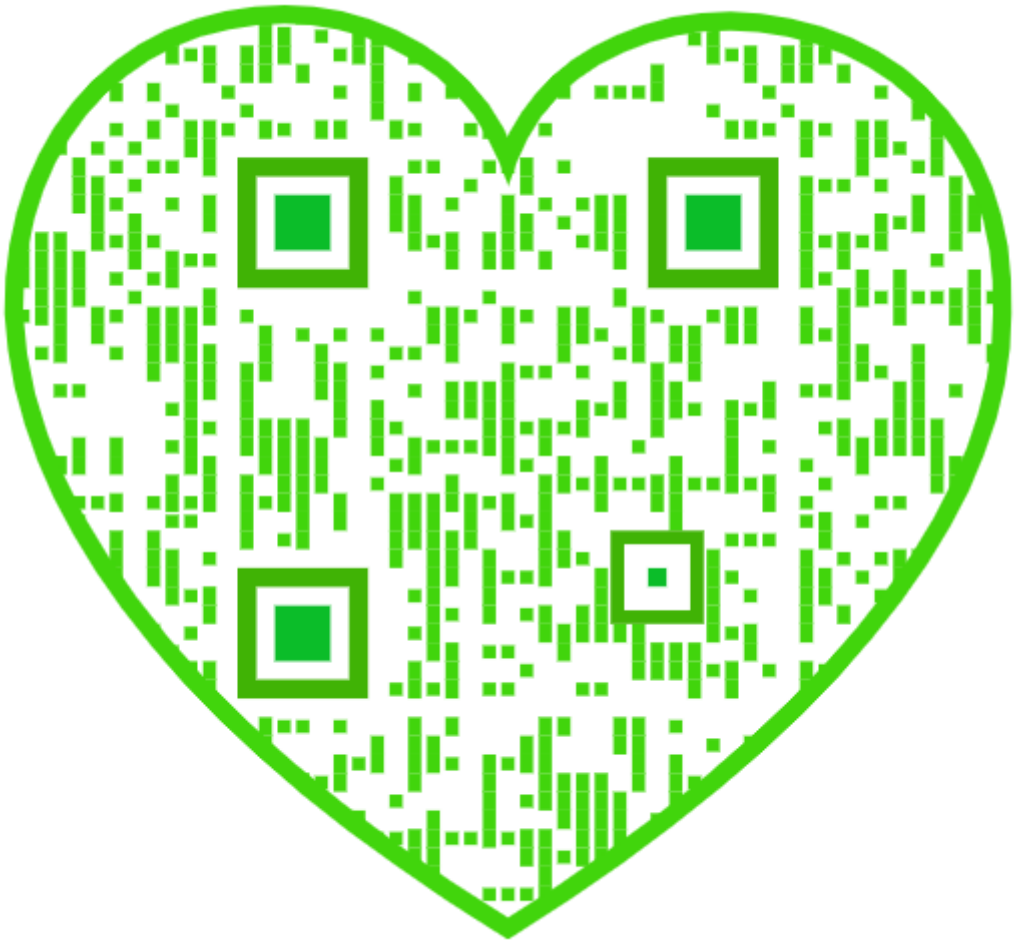

BIOGRAPHISCH
WOORDENBOEK
DER
NEDERLANDEN,

Bevattende de Levensbeſchrijvingen van voorname STAATSMANNEN, KRYGSHELDEN, GELEERDEN in allerleije vakken van Wetenſchappen, DIGTERS, SCHILDERS en andere KONSTENAREN:

EN VERDER,

Zodanige Perſonen, die door de ene of andere daad, zig beroemd, of aan den Vaderlande verdienſtelijk hebben gemaakt; veelal verzeld van hunne Karakterſchetzen, zeldzame Anekdoten die men elders te vergeefs zal naſporen, onpartijdige beoirdeling hunner Daden, optelling hunner Schriften, en aanwijzing der Schrijvers welke van hun gehandeld hebben.

OPGEMAAKT,

Uit Handſchriften, een groot aantal van de beste Schrijvers in verſcheidene Talen over die onderwerpen handelende, en medegedeelde Berigten.

VAN DE OUDSTE TIJDEN AF TOT HEDEN TOE,

DOOR

J. A. DE CHALMOT.

Met Pourtraitten.

TWEEDE DEEL.

TE AMSTERDAM, BIJ
JOHANNES ALLART.
MDCCXCVIII.

BIOGRAPHISCH WOORDENBOEK DER NEDERLANDEN.

TWEEDE DEEL.

B.

BAACX (JOACHIM), een Rooms Priester, geboren te *Utrecht* den 10 augustus 1548, uit een aanzienlijk geſlagt, zijnde zijn vader JOHAN BAACX, Secretaris van de Staten van *Utrecht* geweest. Hij was een ijveraar in het voortplanten van den Roomſen godsdienst, en heeft zijne *geloofsgenoten*, zo wel door zijne predikatien als uitgegeven ſchriften grotelijks geſtigt; om derzelver zonderlingheid, zullen wij van enigen de tijtels opnoemen: De Colk of Advokaat van alle opregte Catholijken. 1610. De waarom der kwade Catholijken. 1614. De ban van alle Ketters &c. 1616. De beſem der conſcientie &c. 1610. Hij ſtierf te *Utrecht* den 24 ſeptember 1619, in het 71ſte jaar zijnes ouderdoms. Men vindt van hem getuigd, dat de wijsheid met de eenvoudigheid, de geleertheid met de ootmoedigheid, de welſprekentheid met de ſpaarzaamheid en 't veelvuldig gebruik van woorden, bij hem om den prijs gedongen hebben. —— VAL. ANDR., *Biblioth. Belgica.*

BAAN (JAN DE), Konſtſchilder, geboren te *Haarlem* den 20 februarij 1633, verloor zijn beide ouders die koophandel

in linnens en vlas dreven, toen hij nauwlijks drie jaren hadt bereikt; van welk tijdſtip af aan, een oom van hem PIEMANS genaamd, Hopman van de burgerije en Veertiger te *Embden*, hem in zijn huis nam, en een Schilder zijnde, in de beginzelen van die konst onderwees. Dan dezen oom, hem in 1645 door den dood ontvallen zijnde, wierdt hij het jaar daar aan 13 jaar bereikt hebbende, naar *Amſteldam* gezonden, en aan het opzigt en beſtier van den Konſtſchilder BAKKER overgegeven. Hier beijverde hij zig met zo veel vlijt, dat hij binnen kort onbedenkelijke vorderingen in 't ſchilderen en teekenen maakte, 't welk wel verre van enen edelen naijver bij zijne medeleerlingen te ontvonken, een zo vuige nijd in hunne harten tegens hem ontſtak, dat zij ſomtijds zijn ſchilderwerk en gereedſchappen bemorsten, 't welk den vlijtigen jongeling egter met een taai geduld verkropte, zonder daar over aan zijnen meester te klagen, die evenwel bij toeval hier agter gekomen zijnde, hen ernſtig beſtrafte, en zijne gunst en achting voor DE BAAN verdubbelde. Nu was hij zo verre gevorderd, om ene keuze van navolging in zijne wijze van ſchilderen bij der hand te moeten nemen; de penſeelkonst van ANT. VAN DYK was in dien tijd ten toppunt van agting geſteigerd, daar die van REMBRAND ook vele aanhangers vondt; dit bragt hem enigen tijd in tweeſtrijd, doch hij bepaalde zig na rijp beraad, tot de behandeling van den eerſten, als zijnde ingevolge zijn begrip, van enen duurzamer aart. In 1660, trof hij enen MECENAS aan, die hem uit *Amſteldam* naar *'s Hage* lokte, en aldaar zo veel werk verſchafte, onder lieden van den eerſten rang, als hij met mooglijkheid af konde. Hij ſchilderde ſchoon, en wist in zijne pourtraitten eene treffende gelijkenis te brengen, zo dat het een en ander zijnen roem wijd en zijd verbreidde, die zelvs tot in *Engeland* overwoei, en Koning KAREL DE II. bewoog, om hem aan zijn Hof te ontbieden, ten einde zijn afbeeldzel te vervaardigen; hij verrigte zulks benevens vele andere ſtukken tot zo veel genoegen, dat de Hofſchilder PIETER LELY zo jaloers wierdt, dat hij zijne vreugde niet kort bedwingen, toen DE BAAN

het

het beſluit nam, om naar *'s Hage* te rug te keren; alwaar hij met opene armen wierdt ontvangen, en vele vorſtelijke en andere voorname perſonaadjen ſchilderde; ook onder anderen, de beeldtenisſen van het doorlugtig broederpaar JAN en KORNELIS DE WITT vervaardigde, en den laatstgenoemden nog eens op een ander ſtuk levensgrote tot de voeten toe uitſchilderde, gezeten of ſtaande op een zegepraal van opeengeſtapelde oorlogsgereedſchappen, leunende met den enen arm op een zwaar ſtuk geſchut, onderwijlen dat enige zwevende kindertjes, zijn hoofd met lauwrieren bekransten; voorts ſtond nevens hem ter regterzijde de Faam, *die zijnen* welverdienden lof bazuinde, en aan de linker een ſchoon vrouwenbeeld, verzelt van enige wigtjes, die een hoorn van overvloed aan zijne voeten uitſtortten; in het verſchiet vertoonde zig de roemrugtige verovering van *Chattam*, benevens het verbranden der *Britſe* ſchepen op den *Theems*. Dit overkonſtig tafereel, dat op een ongemeen kragtige wijze alle deszelvs onderwerpen afbeeldde, en heerlijk was geſchilderd; werdt tot een altoosdurend gedenkteken van die mannelijke heldendaad, op het raadhuis te *Dordrecht* geplaatst; het was op voorſtel van den Burgemeester HUGO REPELAAR, met goedvinden van den Raad vervaardigd. Dan het deerlijk lot, het edel broederpaar vervolgens op den 2 augustus 1672 te beurt gevallen, te bekend om 'er van te gewagen, vernielde ook dit gedenkſtuk, het grauw namelijk niet vergenoegd, die beroemde martelaren van Staat op de ſchandelijkſte wijze vermoord en mishandeld te hebben, wilden ook nog hunne afbeeldzels vernielen; verſcheidene malen rotte de razend hollend gemeente voor de woonplaats van DE BAAN bijeen, hem dreigende zijn huis om verre te halen, indien hij hun de ſchilderſtukken niet ten prooije overgaf; dat die onder hem berustende waren, was door een zijner leerlingen, die zig mede onder het moordenaars rot hadt begeven, verklikt; DE BAAN na de ſtukken in zekerheid gebragt te hebben, opende zijne deur, en liet zijn huis van onderen tot boven doorzoeken; voorts ſloeg de woede van het hollend kanaillie van *'s Hage* naar *Dordrecht* over, alwaar

het grauw bovengemelde uitmuntend konstſtuk van een ſcheurde, en zodanig vernielde, dat men naderhand werk gehadt heeft, uit enige ſtukken en brokken die voor geld opgekogt waren, een ſchets daar van te maken; het was toen onbekend dat het eerſte model in zekerheid gebragt was. DE BAAN hadt uit dit voorval geleerd, hoe gevaarlijk het is zig den haat van het gemeen op den hals te halen; ook deedt hem deze ongelukkige bevinding beſluiten, den Hertog VAN LUXEMBURG die zig als vijand in ons land met zijne krijgsbenden te *Utrecht* bevondt, voor zijne dringende aanzoeken, om LODEWYK DEN XIV, te *Zeist* te komen ſchilderen, vriendelijk te bedanken. Met dit al voedde gemelde Koning zo veel achting voor zijne konst, dat hij naderhand aan zijnen Gezant D'AVAUX in *'s Hage* bevel gaf, om in het kopen van konſtſtukken, van DE BAAN's raad gebruik te maken.

Veel eer en voordeel heeft onze Konſtſchilder van den Keurvorst van *Brandenburg* FREDERIK WILLEM genoten, wiens beeldtenis hij verſcheidene malen heeft geſchilderd, als ook een groot aantal andere vorſtelijke perſonen. Gemelde Keurvorst beriep hem bij een verzegelde acte van 23 julij 1676, tot zijn Opper-hofſchilder en Opziener van zijn konstkabinet en akademie, op een jaargeld van 6000 guldens; doch DE BAAN's huisvrouw burgerlijk en zedig van aart, hadt geen zin om te *Berlijn* aan 't Hof te gaan wonen, zulks hij voor dien voordeligen post bedankte; waar op de Keurvorst hem om een van zijn beſte leerlingen verzogt, waar toe hij zijnen neef JAN VAN SWEEL uitkoos, zijnde deze verre in de konst gevorderd, en de behandeling van zijnen oom zeer nabij komende; deze beraadde zig niet lang om dien post te aanvaarden, en verkreeg jaarlijks 2000 guldens, vrije tafel en een paard tot zijnen dienst op ſtal.

JAN DE BAAN heeft in zijn tijd door de konstoeffening veel geld gewonnen, doch hij teerde daar van ook rijkelijk, en al die hem kwamen bezoeken, wierden met ene gulle gastvrijheid ontvangen: *een nieuwen hoed*, was zijn gewone zeggen, *en een oxhoofd wijn op een jaar meer, daar maak ik veel goede vrienden mēde*; dit was ook letterlijk waar, want zijne vriendelijkheid lok-

lokten 'er veleń aan, doch het waren meest panlikkers of tafelbezems, waar onder zig de Landſchapſchilder B. APPELMAN bevondt, die inzonderheid gewoon was weken lang aan een op zijne weiden te grazen; voeg hier bij, dat hij zes kinderen hadt, die hem niet weinig kostten; en daar bij nog drie van zijne zusters, en vijf van zijn vrouwen zusters onderhield; zo dat het niet vreemd moet voorkomen, dat JAN DE BAAN uit deze wereld ſtappende, geen grote ſchatten naliet; hij ſtierf in 1702, twee jaren later als zijn zoon JAKOB, wiens jeugdig overlijden hij tot zijn laatſte ogenblik, met groot hartenleed betreurde. —— A. HOUBRAKEN, *Schouwburg der Ned. Konſtſchilders*, II. D. bl. 303 enz.

BAAN (JAKOB DE), Konſtſchilder, zoon van den bovenſtaanden, is geboren in *'s Hage* in 1673. Van der jeugd af aan ſtraalde de konſtliefde reeds in hem door, zo dat hij ook het onderwijs van zijn' eigen vader met zulk een gewenst gevolg genoot, dat hij nog geen 18 jaren bereikt hebbende, al een meesterlijk pourtrait konde ſchilderen. Op zijn 20ſte jaar beſloot hij, zijn konſtfortuin aan vreemde Hoven te gaan zoeken, waar toe hem zijn vaders alomverſpreide roem ten leidsman ſtrekte, en hem gelegenheid verſchafte, om onder het gevolg van WILLEM DEN III, naar *Engeland* over te ſteken, komende onder diens hoffleep te *Londen*, daar hij door het ſchilderen van een groot aantal pourtraitten veel roem verwierf, en den grondſlag van zijn fortuin ſcheen te vestigen; dan de wufte jeugd en driftige reislust deden onzen Schilder dien ſchonen kans verwaarlozen, want na dat hij een welgevulde goudbeurs hadt overgewonnen, hunkerde zijn hart, om *Rome* met alle deszelvs zo oude als nieuwe konſtſtukken, te gaan zien. Hij nam zijn reis door *Frankrijk*, trok het *Alpiſe* gebergte over, en rustte niet voor dat hij *Florence* bereikt hadt; hier wierdt hij door den Groot-Hertog gunſtig ontvangen, en vondt ſtof om zijn aangeborene zugt tot het historieſchilderen te oeffenen, aan een groot werk *in fresco*, dat de Hoffchilder des Groot-Hertogs onder handen hadt, en 't welk

hij tot genoegen ten uitvoer bragt; voorts tot blijk van zijne verdere bekwaamheid, nog enige pourtraitten geſchilderd hebbende, trok hij op naar *Rome*, niettegenſtaande hem die vorst ſterk aanzogt, om op voordelige voorwaarden in zijnen dienst te blijven. In die wereldberoemde ſtad komende, wierdt hij van het Bentgenootſchap, daar zig verſcheidene *Nederlanders* onder bevonden, gulhartig ontvangen, en op zijn ſtatelijke inwijding met den naam *Gladiator* vereert, zinſpelende op zijne kloeke en wakkere geſtalte en moed, doordien hij niet beſchroomd was, indien de nood aan den man kwam, een krabbelvuisje te wagen. Hier was het nu dat hij enige jaren fleet met ſchilderen van historien, moderne gezelſchappen en pourtraitten; dan hoe bekwaam hij ook ten aanzien van dit alles was, won hij egter zo veel geld niet als hij wel gedagt hadt, en ook nodig was om de levenswijze der meeste Bentvogels, daar hij mede ook al deerlijk aan verſlaaft was, goed te kunnen maken. Dus het ene jaar voor het andere na in dit ſlordig gedrag volhardende, was hij niet bedagt om een beurs bijeen te ſparen, ingevalle hij eens naar zijn vaderland wilde te rug keren; en dit veroirzaakte ook, dat hij geen gebruik konde maken van het gezelſchap van MATHEUS TERWESTEN, zijn konst- en ſtadgenoot, die ziende hoe de leeftrant der Bentvogels vele daar van in het verderf ſleepte, de verſtandigſte partij koos, en na een jaar toevens te *Rome*, die ſtad en gants *Italie* vaarwel zeide, en zijn geboorteſtad tot zijn woonplaats verkoos. DE BAAN die van begeerte brandde om mede te gaan, moest deze gelegenheid om mangel van geld laten voorbijſlippen, en een' gunſtiger afwagten, die hem ook in 't volgende jaar te beurt viel, doordien hij als toen, met den hoffleep van een *Duits* Prins, naar *Wenen* vertrok, en dus de ſlaaffe kluisters van de Bentvogels ontworſtelde, doch om te *Wenen* zijn graf te vinden, op een tijd dat hij het hoekje ſcheen te boven gezeild te zijn. In deze ſtad gekomen, deed hem de naam zijn's vaders hier geen minder dienst dan elders waar die bekend was, en hij kreeg gelegenheid om aan 't Keizerlijke Hof door het ſchilderen van enige pourtraitten,

ten, zijne kunstgaven te tonen en veel roem te behalen; dan te midden dezer bezigheden, wierdt hij van ene ziekte overvallen, die hem zo onbefuist en vinnig aangreep, dat hij 'er wel dra onder bezweek, en in april 1700 na een kortftondig verblijf te *Wenen*, in den weinig gevorderden ouderdom van 27 jaren overleed. Met roem wordt van zijne konstverdienften gefproken, en dat hij zijnen vader niet alleen rustig naftreefde in het keurig fchilderen van pourtraitten; maar hem in het algemene fchilderen, ver vooruit zou gelopen zijn, indien zijn levensdraad niet zo ontijdig was afgefneden. —— J. v. Gool, *Nieuwe Schouwburg der Schilders*. II. D. bl. 466 enz.

BAANST, is de naam van een aloud adelijk geflagt, oirfprongelijk in *Flaanderen* te huis horende, waar aan het grootfte gedeelte van het land van *Cadzant* in vroegere dagen heeft toebehoord, en reeds voor het jaar 1300 bekend was. Smallegange in zijn *Kronijk van Zeeland*, is niet zonder grond op de gedagten gevallen, dat de Heren van Baanst voor een tak van den huize van Borsselen moeten gehouden worden. Ritzardt van Baanst, werdt in de XIIIde eeuwe, te *Oost-Souburg* geboren; hij huwde aan ene dogter uit het geflagt van Rengers; en dezen Ritzardt houdt men voor den ftamvader der Baansten. Uit dit huwelijk wierdt in 1307 of daaromtrent verwekt een zoon, die Jan van Baanst werdt genaamd, en die ene dogter teelde, welke hij zeer jeugdig ter vrouwe gaf aan Gui de Beveren van *Ninoven*, in *Flaanderen*. Bij de huwelijksvoorwaarden verbond Jan zig met eede, niet weder te zullen hertrouwen, doch wel ras hadt hij hier van berouw, hij kogt zijne dogter af die hem van zijne belofte ontfloeg, en den ouden Heer hertrouwde in zijn 70fte jaar met Elisabeth, dogter van Here Jan van Bannichem binnen *Brugge*; bij dit wijfje, dat toen zij huwde nauwlijks 20 jaren oud was, teelde hij nog 10 kinderen, waar van alle de overige Heren van Baanst zijn afgedaald. De Heer W. te Water, maakt melding van den Ridder Gui in 1468, als Rentmeester van *Zeeland*, en op 1484 noemt hij 'er een, (waarfchijnlijk

den zelvden,) als een der Kommisſarisſen en Reviſeurs der Keuren van *Zeeland.* —— SMALLEGANGE, *Kronijk van Zeeland*, bl. 336.

BAARLAND, is de naam van een beroemd adelijk geſlagt, dat veel voorname Mannen zo in geleerdheid als dapperheid uitmuntende, heeft voortgebragt. Heer HUGO VAN BAARLAND leefde ten tijde van Graav FLORIS DEN V, tegen wien hij zig nevens anderen verbond, om den aanſlag door JAN VAN KUIK geſmeed, ten uitvoer te helpen brengen; dan dit bekwam hem euvel, doordien hij ook een deelgenoot werdt van hun, die om den gepleegden moord aan den Grave, te *Dordrecht* of daaromtrent, hunne ſtraffen ontvingen.

In het jaar 1500 leefde FREDRIK VAN BAARLAND, wiens zoon was MATTHEUS, gehuwd met N. BOLLARDT, uit een *Brabandſe* familie, waar bij hij naliet JAN VAN BAARLAND die ter vrouwe nam N. OOSTDYK, bij welke hij verwekte MICHIEL, die Bailjuw van *Goes* is geweest. Deze MICHIEL nu trouwde aan JACOBA VAN BANCHEM, die hem enen zoon ter wereld bragt, dien hij JAN noemde, en hem in de waardigheid van Baljuw is opgevolgd. JAN huwde met KORNELIA KIEN, en liet na MICHIEL, welken men als Secretaris der ſtad *Goes* geboekt vindt, en zonder kinderen ſtierf. — MELIS STOKE, V. Boek, vs. 467--469. SMALLEGANGE, *Kronijk van Zeeland*, fol. 792.

BAARLAND (ADRIAAN VAN), dus genaamd na de plaats van zijne geboorte, een dorp in *Zeeland* op het eiland *Zuidbeveland* gelegen. Deze vermaarde man kwam in 1488 ter wereld, leide de eerſte gronden zijner letteroeffeningen te *Gend*, onder PETRUS SCOTUS, en naderhand heeft hij te *Leuven* zijne ſtudien voortgezet. Inzonderheid zig op de wijsbegeerte toegelegd hebbende, wierdt hij met de waardigheid van Meester in de vrije konſten beſchonken, en leraarde vervolgens in de jaren 1518--1520 de latijnſe taal in het kollegie van *Busleiden.* In het laatstgemelde jaar vertrok hij naar *Engeland*, en van daar te rug gekeerd zijnde, wierdt hij in plaats van JOHANNES PALUDANUS tot Hoogleraar in de redekun-

de

de of welſprekentheid aangeſteld, in welke wetenſchap hij een goed aantal voorname leerlingen heeft aangekweekt en bekwaam gemaakt; en na deze post met alle vlijt en ijver tot op zijnen dood toe te hebben uitgeoeffend, overleed hij in 1542. ERASMUS getuigt van hem, dat hij een man was voor alle wetenſchappen vatbaar; voorts, een beminnaar der zuivere latijnſe taal, die hij vaardig, ook net ſchreef en ſprak, waar van zijne ſchriften tot volledige getuigen verſtrekken, die men alle bij LA RUE opgeteld vindt, en waar van wij alleen de tijtels der Hiſtoriſe zullen opgeven: *Chronologia brevis ac Hiſtoria ab orbe condito ad annum* 1532. *De literatis urbis Romæ principibus. De Ducibus Venetis. De Comitibus Hollandiæ. De Episcopis Ultrajectinis. Chronicon Ducum Brabantiæ. De rebus gestis Ducum Brabantiæ. De urbibus inferioris Germaniæ.* Deze werkjes zijn meest alle afzonderlijk op verſcheidene plaatzen gedrukt, gedeeltelijk ook met aantekeningen en platen verſiert, doch naderhand in een lighaam vergaderd door BERNARDUS GUALTERUS in 1603 in 8vo. uitgegeven. —— VAL. ANDR., *Biblioth. Belg.* F. SWEERTII, *Athen. Belgicæ* p. 93. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 10. C. SAXI, *Onom. litter.* Pars III. p. 106. *Analect.* p. 596. CRENII, *Animadv. Philol.* Part. VII. p. 197. P. DE LA RUE, *Geletterd Zeeland*, bl. 266.

BAARLAND (HUBERT VAN), Geneesmeester te *Namen*, leefde omtrent het jaar 1530, en verkeerde in enen gemeenzamen omgang met den groten ERASMUS te *Bazel*, ingevolge wiens getuigenis, hij een ervaren en geleerd Artz was, en teffens een man van zeer voorbeeldige zeden, en aangename verkering. Hij heeft verſcheidene verhandelingen over geneeskundige onderwerpen in 't latijn geſchreven. —— ERASMI, *Epiſt.* Lib. II. Epiſt. 401. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 485. ROUKEMA, *Naamrol der Genees- en Heelmeesters*, bl. 55.

BAARLAND (MICHIEL VAN), een vermaard Regtsgeleerde, was de zoon van JAN VAN BAARLAND en KORNELIA KIEN, en gelijk wij boven reeds gezegd hebben, Secretaris der ſtad *Goes*. Dat deze geen onbevallig Digter is geweest,

blijkt uit de verzameling zijner uitgegevene Mengeldigten, gedrukt te *Dordrecht* 1658, in 8vo. —— SMALLEGANGE, *Kronijk van Zeeland*, fol. 702.

BAARLAND (SIMON VAN), te *Goes* geboren, was een jongeling van grote verwagting, doch wiens levensdraad in 't prilfte van zijne jeugd wierdt afgefneden, ten tijd dat hij met veel ijver zijne letteroeffeningen aan *Leijdens* Hogefchool vervorderde. ALBERTUS EUFRENUS heeft een lofdigt op hem vervaardigd, waar in hij van hem niet alleen als een zeer deugdzaam, maar teffens als een allerkundigst jongeling gewaagt. —— P. DE LA RUE, *Geletterd Zeeland*, bl. 321.

BAARLE (KASPAR VAN), zie BARLEUS.

BAARSDORP (KORNELIS VAN), Genees- en Kamerheer van Keizer KAREL DEN V, een *Goefenaar* van geboorte, is een zeer bekwaam Man geweest, die een uitvoerig werk over de Geneeskunde heeft gefchreven, in 1538 gedrukt, onder den tijtel van: *Methodus univerfæ artis Medicæ*. Hij overleed te *Brugge* in 1565. —— J. F. FOPPENS, *Biblioth. Belg.* pag. 193.

BAARSDORP (MARINUS), zoon van KORNELIS, geboren te *Biezelingen*, alwaar hij naderhand Pastoor wierdt. Hij was een godvrugtig en liefdadig mensch, en vermaakte in 1625 alle zijne goederen aan het gasthuis aldaar. —— *Oudheden van Zeeland*, II. D. bl. 135.

BAART (ARNOLD), Raadsheer in 't Hof te *Mechelen*, is geboren te *Brusfel*, en heeft den roem verworven van een groot Regtsgeleerde geweest te zijn; daar bij met zulk een fcherp geheugen begaafd, dat hij de *Pandekten* en meest alle andere wetten uit het *Corpus Juris*, na elkander konde opzeggen. Van de pleitzaal werdt hij geroepen tot Hoogleraar in de regten op de Akademie te *Douai*, en van daar tot Raadsheer in het Hof te *Mechelen*. Hij heeft verfcheidene regtsgeleerde verhandelingen in 't latijn uitgegeven, die te famen in 1572–1582 te *Keulen* zijn gedrukt. —— VAL. ANDR., *Bibl. Belg.*

BAART (PIETER), Doktor in de Geneeskunde, een *Fries* van

van geboorte, was teffens een geestig en grappig Digter, zo wel in de latijnse als nederduitse taal; inzonderheid muntte hij uit in het oud boere friesch, zo als men kan zien in zijn Friesch Boerepraatje/ waar in hij VIRGILIUS, in de platheid van die taal gevolgd heeft, doch tevens zo geestig, dat al het natuurlijke van het origineel 'er in doorstraalt, en even als de *Virgile travesti* van den boertigen SCARRON, voor een meesterstuk in zijn soort moet gehouden worden. Nog heeft hij in druk uitgegeven de Friesche Criten op het veroveren van de stad *Olinda* in *Fernambuk*, in fol. 1630, en Deugdenspoor in de ondeugden dezer Wereld afgebeeld/ te *Leeuwarden* in 12°. en in 8vo. gedrukt, *en* met geestige prentjes versiert.

BABUER (THEODOOR), Konstschilder, een *Hollander* van geboorte; schilderde vorstelijke paleizen, en galerijen in perspectief; inzonderheid ook gezigten van tempels en kerken inwendig te zien, met alle derzelver ornamenten, balkons, verheven koren, altaren, predikstoelen, en wat inwendig aan en tot dat werk behoort. —— A. HOUBRAKEN, *Schouwb. der Schild.* I. D. bl. 121.

BACCARELLI, zie BAKKEREEL.

BACCIUS (MARTINUS), Aartspriester, geboortig van *Tiel* in *Flaanderen*, werdt in 1564 te *Leuven* tot Meester in de vrije konsten bevorderd; vervolgens tot Pastoor in de kerk van *St. Martini* te *Aalst* aangesteld, welke herderlijke post, hij met veel ijver en stigting gedurende 16 jaren, waargenomen hebbende, in 1583 als Kanunnik in de Hoofdkerk te *Iperen* wierdt geplaatst, daar hij trapswijze verscheidene kerkelijke waardigheden hebbende doorgelopen, eindelijk in 1601, tot Aartspriester werdt verheven. Hij sterf den 25 februarij 1609, en heeft den roem nagelaten van een geleerd man geweest te zijn, zeer ervaren in de hebreuwse en grickse talen; ook zijn 'er van hem een bundel predikatien in het latijn gedrukt, die van 's mans gezond oirdeel en geleerdheid getuigenis dragen. —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 849.

BACHERIUS (ANDREAS ELIGIUS), Profesſor in de Regtsgeleerdheid, is omtrent het jaar 1520 geboren te *Popperingen* in *Flaanderen*, alwaar hij als Advokaat heeft geprakticeerd; zijnde vervolgens tot Hoogleraar in de regten te *Bourges* in *Frankrijk* beroepen, in welke bediening hij is verbleven tot aan zijnen dood toe; die in het jaar 1562 voorviel; zijnde van hem in druk uitgekomen: *Theſes CCIX. de Jure, Perſonis & Rebus extra contractum acquirendis &c.* Men vindt niet vermeld, of hij kinderen bij ene Juffrouw naliet, die hij in *Frankrijk* trouwde: maar wel vinde ik onder de graffchriften in de *Pieters* kerk te *Leijden*, dat van een beroemd Medicus, 't welk zijn zoon of zijn neef kan geweest zijn; zie het hier: *D. O. M. S. & Aeternæ memoriæ* ANDREÆ BACHAERI, *Poperingani Flandri, qui cum artis Medicæ peritia inter primos artis ſuæ ceniſeretur, eamque Principib. XXXIII., Comitib. XIII. raro exemplo approbaſſet, Lugdunumque Batavorum (vitæ Aulicæ & honorum ſatur) ſecesſiſſet, annos LXX. natus, Deo & naturæ ibidem concesſit prid. kal. decemb. M.DC.XVI. Conjugi optimo, optimo Patri, uxor liberique M. H. P. C.* Op den zark die het graf bedekt, leest men: D. ANDREAS BACCHÆRUS, *Medicinæ Doctor, quondam illuſtriſſ. Ducum Brunswicenſium per XVIII. annos Archiater & Conſiliarius, beatam reſurrectionem hic exſpectat.* —— FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 51. GRAMAYE, *Antiq. Flandriæ, alt. edit.* pag. 129. SWEERTII, *Ann. Belg.* PHIL. TIMARETIS, *Collectio Monum. &c.*

BACHERIUS (JOHANNES AUGUSTINUS), een Monnik van de Augustiner Orden, geboren te *Leuven*, is Prior van zijn klooster geweest. Hij was een kundig man die in een vloeijende en verheven ſtijl heeft geſchreven, men heeft van hem een bundel digtſtukken in 't licht, onder den tijtel: *Flaviſſae Poeticae, ſive electorum Poeticorum theſaurus, ſacro-profanus, Notis & Obſervationibus amœnis illuſtratus. Antv. apud* HENR. AERTSENS. 1635. —— FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 566.

BACHERIUS (JODOCUS), Kanunnik, van *Bruſſel* geboortig, is een man van een ſcherp oirdeel en vernuftig verſtand ge-

geweest; hij was een getrouw medehelper in het famenſtellen van de *Bibliotheca ſcriptorum Hiſpanorum*, en heeft ook verſcheidene latijnſe digtſtukken in 't licht gegeven. Hij is omtrent het jaar 1661 overleden. —— FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 761.

BACHERIUS (PETRUS), Dominikaner Monnik en Hoogleraar in de Godgeleerdheid op de Akademie te *Leuven*, is in 1517 te *Gent* in *Flaanderen* geboren. Hij was niet alleen een ſchrander Godgeleerde, maar teffens ook een fierlijk Digter, groot Redenaar en nauwkeurig Taalkundige; daar bij een lieffelijk Prediker, doch met al te veel bitterheid en geweld uitvarende, tegens die genen welke hij voor ketters hieldt. Gedurende een tijdvak van bijna 60 jaren heeft hij te *Bruſſel*, *Antwerpen*, *Gent*, *'s Hage*, *Dordrecht*, *Kalkar* en *Kleef*, zijne grote preekvermogens ten nutte van die gemeenten zoeken te beſteden; ook is hij op verſcheidene plaatzen Prior van zijne Orden geweest. Hij overleed in een hogen ouderdom op den 12 februarij 1601 in zijne geboorteſtad, hebbende een groot aantal van theologiſe ſchriften en enige digtſtukken nagelaten, waar van men de optelling vindt in de *Bibliotheca Belgica* van FOPPENS, pag. 953. —— F. SWEERTII, *Athen. Belg.*

BACHERUS (WOLFERT), een der Klerken van den Raadpenſionaris JOHAN DE WITT, welken dien braven man verzelde, toen hij met mannenmoed naar de gevangenpoort ging, om zo als hij dagt, zijnen broeder KORNELIS van daar te halen. Na een weinig op de poort vertoefd te hebben, werdt BACHERUS door hem gezonden om een afſchrift van de ſententie tegens den Ruwaart te halen. Deze met een ontſteld gelaat en wankelenden gang, ter poorte uitgetreden, was maar weinige huizen voortgeraakt, toen hem 't volk agter na zette; men hadt hun wijs gemaakt, dat een Klerk van den verrader DE WITT, die alle deszelvs geheimen wist, uit de gevangenis gekomen was. Verſcheiden' wilden den zogenaamden ſchelm te lijve, doch BACHERUS verhaastte zijnen tred niet, waar door

't grauw

't grauw hem voorbij liep, zonder hem te ontdekken; maar eer hij met de ſententie te rug kwam, was de menigte voor de poort reeds zo ſterk aangegroeid, dat hij 'er niet door kon. Kort hier op nam het rampzalig treurtoneel een aanvang, en de moord van deze beide broeders ging zo als een ieder weet, met zodanige gruwelijkheden verzeld, dat het ſcheen als of die *Haagſe* burgers, welke zig tot dit helsch misdrijf lieten gebruiken, even zo veel gevleeschte duivels waren. —— WAGEN., *Vad. Hiſt.* XIV. D. bl. 162 enz.

BACH (JACOBUS), Med. Doctor, geboortig van *Rotterdam*, heeft in de XVIIde eeuw geleeft, en onder anderen in 't licht gegeven: *Diſſert. de Corde, in qua agitur de nullitate ſpirituum, de haemoptyſi, de viventium calore.* 1648. *in* 12°. —— FOPPENS, *Biblioth. Belg.* pag. 500.

BACHIENE (JOHAN HENDRIK), Predikant te *Utrecht*, is geboren te *Deil*, op den 22 maart 1708; uit godvrugtige ouders, hebbende tot vader gehadt JOHAN BACHIENE, Predikant te *Leerdam*, en tot moeder GEERTRUID VAN KOTEN.

Den kring van zijnen klasſieken en akademiſen loop rondgelopen zijnde, wierdt hij Proponent, en kort daar na, op den 22 julij 1731 tot Predikant te *Driel* in de *Bommelerwaard* beroepen; in welke gemeente hij een tijdvak van 11 jaren, het werk des Heren met alle getrouwheid en warmen ijver uitoeffende, en den 12 augustus 1742 naar *Almelo* vertrok; vervolgens naar *Amerſfoort* den 20 ſeptember 1744; naar *Middelburg* den 28 julij 1752; en eindelijk naar *Utrecht* den 15 meij 1757, alwaar hij zijnen 50 jarigen dienst heeft gevierd, den 22 julij 1781; en zijnen 25 jarigen arbeid in de gemeente van *Utrecht* op den eerſten pinxterdag van 1782, en zederd wegens lighaams zwakheid zeven jaren gerust heeft, zijnde ten einde zijner loopbane geſneld en door een zagten dood in de eeuwige rust overgebragt, den 23 augustus 1789, in den hogen ouderdom van 81 jaren en 5 maanden.

BACHIENE is driemalen getrouwd geweest; zijn eerſte vrouw was, ANNA SWANIDA BUDDE; hier huwde hij mede den 12 no-

november 1738, en na een genoeglijken egt van ruim 21 jaren, overleed deze deugdrijke huismoeder, na zes kinderen ter wereld te hebben gebragt. De twede vrouw van JOHAN was, KATHARINA HILLEGONDA ROELANS; hier verbond hij zig mede in den egt op den 18 junij 1761, doch deze band werdt door haar overlijden verbroken op den 22 julij 1765. Nu reeds den ouderdom van ruim 62 jaren bereikt hebbende, nam zijn Eerw. aan het gezellige huisleven gewoon, op den 28 october 1771 tot zijne derde egtvriendin, GEERTRUID VAN DEN HENGST, daar hij 9 jaren en 8 maanden mede heeft geleeft, toen zij hem op den 24 augustus 1781 door den dood ontviel; en hier mede beſloot ook onze JOHANNES zijnen huwelijksloop.

BACHIENE is een geleerd man geweest, van ene blinkende godsvrugt en voorbeeldigen wandel; ijverig, getrouw en onvermoeid in het waarnemen van zijne onderſcheidene leraarspligten, die hij bij zijne verſchillende gemeentens tot nut voor zo vele zielen heeft uitgeoeffent; voorts bezat hij een eerlijk en opregt karakter, daar bij van een vriendelijken, gemeenzamen en voorbeeldigen omgang zijnde, kost het niet misſen, of hij wierdt van een ieder geliefd en geacht. Tot gebruik van zijne leerlingen, heeft hij in 't licht gegeven: Eerſte beginzelen der Goddelijke waarheden. 1759. Ook Leergreden over Zephanja II. vs. 1–4. En ten laatſten: De Leer der Sacramenten na den aart der Goddelijke verbonden beſchaart. 1771. —— *Boeks.*, 1789. *b*, bl. 432–434.

BACHIENE (PHILIP JAN), zoon van JOHAN HENDRIK BACHIENE en ANNA SWANIDA BUDDE, is geboren te *Amersfoort* in het jaar 1750. Na zijnen klasſieken en akademiſen loop volbragt te hebben, wierdt hij met alle lof Kandidaat, en daar op in 1773 tot Predikant te *Jutphaas* beroepen, hier heeft hij met allen ijver en getrouwheid het dienstwerk des Heren waargenomen tot in 1776, toen hij naar *Utrecht* vertrok, alwaar hij een tijdvak van 21 jaren niet alleen die bloeijende gemeente als Herder en Leraar heeft geſtigt, maar teffens ook

als

als Hoogleraar in de Godgeleerdheid *Nederlands* jongelingſchap tot het heilig dienstwerk onderwezen en opgekweekt. Hij ſtierf zeer onverwagt op den 19 october 1797, in den ouderdom van 47 jaren, nalatende ene weduwe en vijf kinderen.

Van PHILIP JAN wordt het getuigenis gegeven, dat zijne Kollega's in hem enen volſtandigen, opregten, voorbeeldigen en hulpvaardigen Medebroeder verliezen, en de gemeente enen Leraar, met grote gaven en ongemene talenten voorzien. —— *Nieuwe Konst- en Letterbode*, VIII. D. bl. 137. *Boekz.*, 1797. *b.* bl. 554, 555.

BACHIENE (WILHELM ALBERT), Hoogleraar en Predikant te *Mastricht*, een broeder van JOHAN HENDRIK; zag het eerſte levenslicht te *Leerdam*, op den 24 november 1712. Omtrent zes jaren oud zijnde, overleed zijn vader, op den 27 ſeptember 1718, waar op zijne moeder zig met WILLEM en hare beide andere kinderen met 'er woon naar *Thiel* begaf, daar onze veel belovende jongeling gedeeltelijk onder het opzigt van den kundigen Rector STRUCHTMEYER, door het onderwijs in de latijnſe en griekſe talen, tot de akademiſe ſtudien wierdt voorbereid, die hij van den jare 1729 tot 1733 op *Utrechts* Hogeſchool volvoerde, de theologie inzonderheid beoeffenende, door het onderwijs van den wijdberoemden JOHAN VAN DEN HONERT. Na op den 1 ſeptember 1733 onder het getal der Proponenten te zijn aangenomen, wordt WILLEM den 25 october van dat zelvde jaar, tot Predikant bij de guarniſoens gemeente te *Namen*, door den Raad van Staten angeſteld. Den 28 october 1737, werdt hij beroepen te *Kuilenburg*, na hier 10 jaren lang het heilig dienstwerk waargenomen te hebben, benoemde men hem in 1748 tot leger Predikant, daar hij van den 22 april tot in november vertoefd hebbende, naar *Kuilenburg* te rug keerde, en na hier nog andere tien jaren het woord des Heren met veel ijver en niet zonder zegen verkondigd te hebben, werdt hem den 28 april 1759 het beroep van *Mastricht* opgedragen, en den 18 julij 1764 door Curatoren van het illustre ſchool aldaar angeſteld

ſteld tot Hoogleraar in de Starren en Aardrijkskunde. Met het uitoeffenen der werkzaamheden, aan deze beide bedieningen verknogt, heeft zijn Eerwaarde zig onvermoeid bezig gehouden, tot in 1783, wanneer hij na een langdurige ziekte en daar bij ontſtanen rodenloop, op den 6 augustus, in den ouderdom van bijna 71 jaren, is overleden.

Tot driemalen toe heeft de Hoogleraar BACHIENE het egtaltaar bezogt; zijn eerſte vrouw, die hij in augustus 1737 huwde, was ENGELBERTA ELIZABETH VAN MENNINGHEN, dogter van Mr. GEORG GODEFRIED VAN MENNINGHEN, Rigter van den *Thieler-* en *Bommelerwaard*, en KATHARINA ELIZABETH VAN BYSTERVELT; bij deze heeft hij drie kinderen verwekt, waar van de zoon, GEORG GODEFRIED, en de dogter, KATHARINA ELIZABETH, bij zijn aſſcheiden nog in leven waren; zijne huisvrouwe overleed den 7 februarij 1760, in het 44ſte jaar hares ouderdoms. Den 28 december 1761 trouwde de Profesſor voor de tweedemaal, met KORNELIA DU VERGER, jongſte dogter des Kollonels onder de Infanterij van dien zelvden naam; deze hem mede op den 23 october 1776 in den ouderdom van ruim 61 jaren door den dood ontvallen zijnde, bleef zijn Eerw. omtrent vier jaren weduwenaar, als toen waagde hij het nogmaals ſchoon bijna 70 jaren oud, zig voor de derdemaal in het huwelijksgareel te begeven, en trouwde op den 29 ſeptember KLARA VAN YSENDOORN, laatst weduwe van JOHAN PANNEBOETER, zeer waardig Euangeliedienaar en Hoogleraar in de Godgeleerdheid aan het doorlugtig ſchool te *Maſtricht*; welke vrouw hem heeft overleefd.

Men getuigd van BACHIENE, dat hij is geweest een gaarn getrouw Leraar, die beide met leer en leven ſtigtte; een ijverig voorganger in Gods huis, een wakker Euangeliegezant, een waar menſchenvriend; een oprégt, nedrig en zagtmoedig Christen. Dat de Man geleerd is geweest en voorbeeldig werkzaam, getuigen zijne menigvuldige uitgegeven ſchriften; inzonderheid zijn keurig en allernuttigst werk, getijteld: **Aardrijkskundige beſchrijving van het Joodſche Land/ als mede der andere Landen in de H. Schrift voorkomende/**

9 ſtukken met 12 Landkaarten. 1765. waarlijk, een uitmuntend boek, dat om deszelvs nauwkeurigheid, met veel voordeel door Bijbelonderzoekers kan geraadpleegt worden. Ik wenschte wel het zelvde getuigenis te kunnen geven, van de Kerkelijke Geographie in 5 ſtukken met Landkaarten / door zijn Eerw. in 1768 &c. in druk uitgegeven; want hoe ſchoon het ontwerp van dit boek ook zijn moge, ontmoet men 'er verregaande misſtellingen in, denkelijk door de onkunde of onoplettendheid van zijne correspondenten veroirzaakt; zulks heeft ten minſten plaats ten aanzien van *Friesland* en *Overijsſel*, wat het overig gedeelte betreft, kan ik bij mangel van locale kundigheid niet beoirdelen; voorts is men nog aan den vlijtigen arbeid van den Hoogleraar verſchuldigd, ene Nieuwe Geographie van de Vereenigde Nederlanden in verſcheidene delen, ſtrekkende tot een vervolg op A. F. Buschings Geographie of Aardrijksbeſchrijving; ook enen door hem veel vermeerderden druk van J. Hubners algemene Geographie / 6 deien. 1769. Nog Oude en regtzinnige leer aangaande den eigen aart der Kerken. 1768 &c. Ten ſlotte dient, dat zijn Eerwaarde den 22 augustus 1758, door de Hollandſe Maatſchappij der Wetenſchappen te *Haarlem*, tot een van derzelver medeleden is aangenomen. —— *Boekz.*, 1783. *b.* bl. 214. 598.

BACKX (ROMBOUT), Kanunnik en Pastoor, is geboren te *Mechelen* omtrent 't jaar 1650, in welke ſtad hij ook den loop van zijne eerſte letteroeffeningen volbragt, en vervolgens naar *Leuven* ging ſtuderen. In 1679 wierdt hij als Kanunnik en Pastoor van de Kathedrale kerk te *Antwerpen* beroepen, alwaar hij die arbeidzame bediening gedurende het tijdvak van 25 jaren heeft waargenomen. Schoon men aan den enen kant zeer voldaan was over zijnen ijver en welſprekendheid in het uitoeffenen van zijnen predikdienst, waren 'er egter die hem verdagt hielden van niet zuiver in de lere te zijn; ten minſten Humbert Precipiaan, Aartsbisſchop van *Mechelen*, beſchuldigde hem, dat hij *Janſenistiſe* gevoelens aankleefde; wat hier ook van mag zijn, Backx moet zig van deze aantijging gezuiverd

werd hebben, doordien hij in zijne bediening bleef, en den 3 junij 1703 te *Antwerpen* als Pastoor overleed. Hij heeft een menigte van Sermoenen in 't nederduits door den druk gemeen gemaakt, die het getuigenis wegdragen dat ze zuiver van taal zijn, en dat men 'er die lage uitdrukkingen en gezegdens, welke in vele boeken van dat foort gevonden worden, niet in ontmoet. —— PAQUOT, *Hiſt. litteraire des Pais-bas.* Tom. VIII. p. 334.

BACQUERE (BENEDICTUS DE), Prior van het Cistercienſer Klooster te *Brugge*, is in 1613 geboren te *Dendermonde* in *Flaanderen*, en naar alle waarſchijnlijkheid heeft hij zijne ſtudien aan het Hogeſchool te *Leuven* volvoert. Hij was een bevallig Digter, een welſprekend Redenaar en een bondig Godgeleerde. Na verſcheidene kerkelijke waardigheden bekleed te hebben, wierdt hij ten laatſten geplaatst als Prior in de Abtdij van de Cistercienſers te *Brugge*, en teffens tot algemeen Vikaris van die Orden over *Westphalen* en het ſtigt van *Utrecht* aangeſteld; hij ſtierf te *Brugge* den 28 julij 1678 in den ouderdom van 65 jaren. Bij FOPPENS vindt men ene lijst van zijne menigvuldige nagelatene ſchriften. —— FOPPENS, *Biblioth. Belg.* pag. 132.

BACULETO (MICHIEL DE), Hoogleraar in de Godgeleerdheid, zag het eerſte levenslicht te *Stochem*, een kleine ſtad in *Luikerland*, trok het Monnikenkleed aan in het klooster van *St. Bavo* te *Gent*, en wierdt vervolgens Profeſſor in de Godgeleerdheid te *Keulen*. In 1372 ſchreef hij: *Tractatus ſive ſermo de ſacramento Altaris.* —— PAQUOT, *Hiſt. litteraire des Pais-bas.* Tom. X. pag. 213.

BADENS (FRANCISCUS), Konſtſchilder, te *Antwerpen* in 1571 geboren, was nog ſlegts vijf jaren oud ten tijde van den *Spaanſen* overval en woede, in die ſtad op den 4 november 1576 gepleegd. Zijn vader die in 1604 te *Amſteldam* overleden is, kwam kort na het plegen van gezegde moorddadig treurtoneel in *Holland*, zo dat onze FRANCISCUS van kindsbeen

af te *Amſteldam* heeft gewoond, zijn vader alleen tot leermoester hebbende, die een gemeen Schilder was. Na verloop van enige jaren deed de jonge BADENS ene reize naar *Italie*, vergezeld van JACOB MATHAN een ſchoonzoon van GOLTZIUS, en bleef aldaar omtrent vier jaren, zijnen tijd ongemeen vlijtig beſtedende, en zig inzonderheid toeleggende om de *Italiaanſe* wijze van koloriet, zijnde die gloeijende vleeskleur en diepzels welke zij aan de lighamen weten te geven, na te volgen, waar in hij ook boven verwagting ſlaagde. Te *Amſteldam* te rug gekeerd, en de eerſte zijnde die dezen ſchildertrant in ons land uitoeffende, noemde men hem deswegens den *Italiaanſen Schilder*; ook was hij een uitnemend Meester, zo wel in 't ſchilderen van historien als pourtraitten. K. VAN MANDER getuigd, van hem, in 1604 een tamelijk groot ſtuk gezien te hebben, verbeeldende BATHSEBA zig badende, terwijl aan haar een brief werdt gebragt door ene oude koppelaarſter, die haar iets in de oren fluistert, met meer andere vrouwenbeelden en veel bijwerk; zijnde dit ſtuk zeer uitnemend, bevallig, zagt en lieffelijk geſchilderd, fraai van koloriet en geestig van ordonnantie. Ook vindt men van hem vele pourtraitten die uitmuntend gecontrefeit zijn, en waar van hij ſommigen op ene aartige wijze in historieſtukken heeft weten te pas te brengen; ook vele banketten of gastmalen, en nagtmommerijen, waar in de dragt of kleding van zijnen tijd gezien wordt, welk alles ſtout en uitnemend wel uitgewerkt is. Onder zijne beste ſtukken, behoort een op den *Italiaanſen* trant geſchilderd, twee gelieven afbeeldende, die te ſamen zingen en malkander teder toelonken, terwijl de vrijer teffens op de luit ſpeelt.

Het regte jaar van BADENS overlijden is ons met geen zekerheid gebleken; maar wel dat 'er een afbeeldzel van hem is, dat in prent uitgaat, en waar onder dit vierregelig vers is geplaatst.

Addit Picturae melius te nemo colores,
Qui verus color eſt, noſcis imaginibus.
Tu pictor doctus; multum eſt noviſſe colores
Delicias doctas pingis & Italiae.

On-

Onze FRANCISCUS heeft nog een broeder gehad, JAN BADENS geheten, die veertien dagen na de gruwelijke moorderijen en plunderingen door de *Spanjaarden* te *Antwerpen* gepleegd, in die ſtad ter wereld kwam. Deze naar *Italie* gereisd zijnde, maakte aldaar zulke grote vorderingen in de konst, dat men reden hadt iets verhevens van hem te verwagten; het gelukte hem ook door zijne konst en minzame verkering, bij vele Groten in achting en aanzien te geraken, die hem werk verſchaften en edelmoedig beloonden. Dan noodlottig was zijne terugreize uit *Italie* over *Duitsland*, want op den *Nederlandſen* bodem gekomen, werdt hij wel uitgedost, zijn eigen paard berijdende en van een welgevulde goudbeurs voorzien, door ene bende krijgsvolk van alles beroofd en gevangen genomen; hij ontworſtelde na veel leed doorgeſtaan te hebben, eindelijk hunne handen en kwam te huis; doch deze rampſpoed griefde hem zodanig, dat hij 'er de tering van zette, en in 1603 overleed. —— K. v. MANDER, *Leven der Schilders*, II. D. bl. 201.

BADIUS (JODOCUS), gebijnaamd ASCENSIUS, om reden dat hij te *Aſche* een vlek nabij *Brusſel* gelegen, het eerſte levenslicht zag, is een man geweest die zig grotelijks heeft doen achten, door het aantal van goede boeken die hij niet alleen gedrukt, maar velen daar van zelvs bewerkt heeft. In 1462 wierdt hij geboren, volbragt zijne eerſte letteroeffeningen te *Gent*, reisde vervolgens naar *Halun* om die verder voort te zetten, en maakte te *Ferrare* onder opzigt van BAPTIST GUARINI, grote vordering in de griekſe taal. Hij zette zig vervolgens te *Lijon* in *Frankrijk* neder, en gaf 'er zo wel in 't openbaar als privaat, onderwijs in de latijnſe en griekſe talen. Na enen geruimen tijd in die bezigheid daar ter ſtede doorgebragt te hebben, verplaatſte hij zijne woonplaats naar *Parijs*, alwaar hij ene ſchone drukkerij opzette, en een menigte latijnſe oude Schrijvers aan de wereld ſchonk met zijne verklaringen en aantekeningen voorzien, als onder anderen HORATIUS, PERSIUS, TERENTIUS, JUVENALIS, SALLUSTIUS, VALERIUS MAXIMUS, QUINTILIANUS, AULUS GELLIUS, OVIDIUS, de

treurſpelen van SENEKA, verſcheidene verhandelingen van CICERO enz. Behalven dit, bepaalde hij ook zijnen arbeidzamen kring op enige hedendaagſe Schrijvers, als PETRARCHA, POLITIANUS, LAURENTIUS VALLA, BAPTIST MANTUANUS enz. Nog gaf hij enige boeken geheel van zijn eigen maakzel in 't licht, en moest aan des kundigen doen toeſtemmen, dat bijaldien zijne huishoudelijke omſtandigheden hem niet genoodzaakt hadden tot onderhoud van zijn eigen gezin werkzaam te zijn, hij groter roem zoude verworven hebben. ERASMUS *in Ciceroniano* pag. 73. laat zig hier vrij onbedwongen over uit, wanneer hij betuigd: *Nec infeliciter omnino cesſit conatus* BADIO, *adeſt illi facilitas non indocta, felicius tamen cesſurus, niſi curae domeſticae reique parandae ſtudium interrupiſſet otium illud Muſis amicum hujus laudis candidato necesſarium.* Ook bevestigd hij nader deze beoirdeling, daar hij in een zijner Brieven, den 68ſten namelijk van het 22ſte Boek, bl. 1172, 1173 zegt: *Aliis liberum erit de* BADIO *judicare quod volunt, ego ſemper illum habui in eorum numero, quorum nec eruditionem, nec ingenium, nec eloquentiam poſſis contemnere: tametſi non diſſimulo illum longe majorem fuiſſe futurum, ſi fortuna benignior otium ac tranquillitatem ſtudiorum ſuppeditaſſet.* BADIUS heeft verſcheidene kinderen nagelaten, en ſtierf zeer waarſchijnlijk in het jaar 1535. Bij FOPPENS vindt men ene lijst van 's mans veelvuldige werken, en in MICH. MAITTAIRE, *Annales Typograph.* kan men omſtandiger berigt van hem vinden. —— FOPPENS, *Biblioth. Belg.* pag. 761. FABRICII, *Bibl. Lat. Med.* T. I. p. 436. C. SAXI, *Onom. liter.* P. II. p. 511.

BAECX VAN BAERLANDT (ADRIAAN), Deken van *St. Pieter* te *Oirſchot*, is geboren te *Mechelen* den 9 augustus 1574, en volbragt ook in die ſtad zijne eerſte letteroeffeningen; vervolgens ging hij te *Leuven* ſtuderen, eerst in de wijsbegeerte, vervolgens in de regten, en naderhand nog in de godgeleerdheid, en hij bekwam in 1607 den graad van Licentiaat in de regten. Intusſen hadt hij den geestelijken ſtaat omhelst, en hij verkreeg in 1606, de bediening als Voorzitter van het Kol-

legie

legte der drie talen. In 1611 wierdt hem een Kanunnikaat van den tweden rang in de Hoofdkerk van *St. Romboud* opgedragen, waar bij op den 8ſten julij van het zelvde jaar, nog de bediening van Zanger en Kanunnik van *St. Pieter* te *Leuven* wierdt gevoegd. Den 30 augustus 1615, wierdt hij tot Doktor der beide regten aangenomen. In 1619 wierdt hij tot Rector van de Hogeſchool te *Leuven* aangeſteld; doch voor welke waardigheid hij vijf jaren later bedankte, om te *Oirſchot* een groot dorp in de meijerij van den *Bosch* te gaan wonen, alwaar hem het Dekenſchap van de Hoofdkerk aan *St. Pieter* gewijd, wierdt opgedragen. Ik weet niet of hij lang na dien tijd leefde, maar het is zeker, dat hij niet langer dan vijf jaren genot van zijn Dekenſchap hadt, doordien met den voortgang der Reformatie, de kerkelijke goederen wierden verbeurd verklaart, en in 1629 de oeffening van den Roomſen godsdienſt in gants *Staats-Braband* verboden. SUFFRIDUS PETRI in 1593 ſchrijvende, noemt ADRIAAN BAECX *virum undiquaque doctiſſimum.* Hij heeft enige weinige verhandelingen in 't latijn geſchreven, nagelaten. —— VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* PAQUOT, *Mem. litter. des Pais-bas.* Tom. XV. p. 132.

BAECKS, zie BAACX.

BAERLE (JAN VAN), dus genaamd na de plaats zijner geboorte, een fraai dorp in de baronie van *Breda*, alwaar hij in 't laatſte gedeelte van de XVde eeuw het eerſte levenslicht zag. Na zijne ſtudien voleind te hebben, wierdt hij Monnik in het klooster der Dominikanen van *'s Hertogenbosch*; later te *Heidelberg* met de waardigheid van Doktor bekleed, in welke ſtad hij ook de Godgeleerdheid in 't openbaar leraarde. In *'s Bosch* te rug gekomen, was hij 'er een geruimen tijd Prior van zijn klooster; vervolgens onthield hij zig enige jaren in het klooster van zijne orden te *Zierikzee* in *Zeeland*, waar uit hij op den 14 ſeptember 1524 door zijn' Generaal wierdt geroepen, om de bediening van Inquiſiteur generaal in het bisdom van *Luik* te aanvaarden, welken post hij met even zo veel ijver als waakzaamheid heeft waargenomen tot zijn dood toe;

welke voorviel op den 4 julij 1539; zijnde vervolgens in *'s Hertogenbosch* in zijn klooster begraven. Men heeft van hem, behalven ene latijnſe verhandeling, een werkje in 't nederduits, getijtelt: Handboecxken van het gheeſtelijc leven. —— De Jonghe, *Deſolata Batavia Dominic.*, p. 106, 107. Foppens, *Bibl. Belg.* pag. 567.

BAERS (JOHANNES), zoon van Paschasius Baers, welke, eerst te *Leeuwarden*, daar na te *Bergenopzoom* heeft gewoond. Onze Johannes heeft gereisd in *Engeland*, en in *Brazil*; is Predikant geweest in 't begin der vorige eeuw, te *Scherpenzeel*, te *Fijnaart*, te *Vreeswijk*, op *Fernambuk*, en te *Zoest*. Rustend van zijnen dienst, heeft hij een zonderling boekje uitgegeven, getijteld: *Cornu Copiæ*, dat is / een boeck van allerley materien / te Amſteldam gedruckt tot koſt en laſt van den Autheur / in 't jaar 1648. in 12°. Ook heeft hij uitgegeven: Olinda ingenomen. Amſt. 1630. in 4to.

BAERSDORP, zie BAARSDORP.

BAERSIUS (HENDRIK), ook Vergenstyl genaamd, is een zeer bekwaam Wiskonſtenaar geweest, en teffens Boekdrukker te *Leuven*; zijnde door zijne pers, de volgende voortbrengzelen van zijn vernuft en letterarbeid wereldkundig gemaakt: 1. *De compoſitione & uſu Decretorii Planetarum*, 1530. 4to. 2. *De compoſitione & uſu Quadrantis.* 1535. 4to. Nog heeft men van hem, doch zonder dat 'er zijn naam bij vermeld wordt: *Tabulæ perpetuæ longitudinem ac latitudinem Planetarum, ad Meridianum Lovanienſem; editæ a* Gilberto Masio. 1528. 4to. —— Foppens, *Bibloth. Belg.* p. 434.

BAGELAAR (JOAN), een aanzienlijk Burger te *Amſteldam*, en niet onkundig beoeffenaar der digtkunde, heeft door den druk gemeen gemaakt: De ware Gereformeerde Chriſtelijke Catechiſmus / in 52 klinkdichten; nebens een naberigt ende bedenking over de hedendaagſe Rijmoeffening. Amſt. 1694. in 4to. —— P. Rabus, *Boeks.* V. D. bl. 83-88.

BAGGAERT (JOHANNES), geboren te *Kiesſingen* omtrent

trent het jaar 1657, wierdt ter oirzaak van zijne bekwaamheid ſtads Doktor te *Middelburg*, en oeffende aldaar zijn veelvuldige praktijk tot aan zijnen dood toe, welke voorviel in december 1710. Hij is een kundig Arts geweest, geenzints verſlaafd aan de vooroirdelen die 'er in zijn tijd inzonderheid in het beoeffenen der Medicijnen plaats vonden, maar hij ijverde zelvs ook op het voetſpoor van den geleerden *Engelſen* Arts SYDENHAM, tegens het oude gevoelen om in de Kinderpokjes en Maſelen, de lijders bijna te doen verſtikken door 't ſterk broeijen en hette waar aan men hen blootſtelde. De vernuftige RABUS noemt hem: „ een Arts, die in de woorden „ van oude en nieuwe Meesters niet wilde zweren, maar tot „ behoudenis der Kranken meest te rade gaan met een goede „ filozofie en onwederſprekelijke ervarentheid." Hij heeft geſchreven en door den druk gemeen gemaakt, het ongemeen geprezen werkje, tot tijtel voerende: De waarheid ontwaard van hoog-oordeelen / door een gezonde redenhaveling over de zes niet natuurlijke dingen; waar in getoond wierdt / dat het bloed kan peccceren in ſnelheid en hitte / en dat men ſomtijds te weinig de zoo genaamde Scheurbuik heeft. Met een voorreden over de Kinderpokjes. Uitsgaderes enige aanmerkingen over de fermentatien en hoofdſtoffen; waar in de dwaling van 't *acidum* en *alcali*, klaar werd aangewezen en wederlegt. Middelb. 1696. in 8vo. / zijnde reeds in 1710 uitverkogt en herdrukt. —— PAQUOT, *Mem. lit. des Pais-bas.* Tom. V. p. 377. LA RUE, *Gelett. Zeeland*, bl. 114. P. RABUS, *Beke.* IX. D. bl. 120--136.

BAILLIEUL (ÆGIDIUS of GILLES DE), Kanunnik van *St. Pieter* te *Leuven*, is te *Lillers* in *Artois* omtrent 't jaar 1422 geboren; hij beoeffende de wijsbegeerte op de nauwlijks ontlokene Hogeſchool te *Leuven*, en verkreeg 'er in 1441 den eerſten rang onder de Meesters der vrije konſten. Vervolgens trok hij het geestelijk kleed aan, leide zig op de Godgeleerdheid toe, en wierdt den 9 meij 1456 Doktor in die wetenſchap. Het zelvde jaar wierdt hem een Kanunniksplaats van

St. Pieter te *Leuven* opgedragen, met een gewonen leraars-ſtoel in de Godgeleerdheid welke 'er aan gehegt was; en die hij gedurende een tijdvak van 25 jaar met veel lof vervulde; eindelijk klom hij op tot Vicekancelier van zijn kapittel, en ſtierf te *Leuven* den 18 meij 1482 in den ouderdom van 60 jaren. Hij heeft verſcheidene latijnſe verhandelingen nagelaten. —— Foppens, *Bibl. Belg.*, pag. 26.

BAILLIEUR (LODEWYK JOSEPH de), wierdt omtrent 't midden der laatstverlopen euw te *Antwerpen* geboren; na zijne eerſte letteroeffeningen verrigt te hebben, begaf hij zig in het genootſchap der *Jeſuiten*, 't welk hij egter in 't vervolg verliet, na tot Prieſter geordent te zijn. In 1680 of het volgende jaar, wierdt hij Beſtierder van de Augustiner Nonnen van het huis den *Vredenberg* genaamd in de ſtad *Lire*, en hij bragt door zijn voorbeeldig leven niet weinig toe om 'er de godvrugt in bloei te brengen. Zijne lighaamszwakheden hem genoodzaakt hebbende om dien post na verloop van drie jaren te verlaten, begaf hij zig naar *Antwerpen*, ſleet aldaar gedurende twee jaren een zukkelend leven, en ſtierf in 1685 in den bloei van zijn jaren. Hij heeft geſchreven: Boxghe der Saligheijt / ofte gheeſtelijke foxtuin; pxofijtigh boox alle menſchen / maar beſonderlijck boox Religieuſen ende gheeſtelijcke perſonen enz. / in 12°. gedrukt te *Amſteldam* bij Jan Stichter, 1684. —— Paquot, *Mem. litter.* Tom. VI. p. 147.

BAILLEU, is een der verbondene Edelen geweest, wier namen men op de lijst bij Bor gemeld vindt; anderen noemen hem Bailleu de Hunnepluk. Bij den Heer te Water kan men enige gisſingen ten aanzien van dezen Edelman vinden; doch hij bepaald egter niets met zekerheid. — Te Water, *Verbond der Edelen*, II. D. bl. 179.

BAILLY (GESLUIN le), is in de *Nederlandſe* geſchiedenisſen bekend geworden, door zijne onderhandeling met den Grave van Rennenberg. Omtrent het jaar 1580, en zelvs vroeger, hadt men reeds enig vermoeden, dat die Graav uit

zugt

zugt voor den Roomſen Godsdienst, of om andere inzigten, mooglijk de *Spaanſe* zijde zou omhelzen. Het zij nu dat de *Spanjaarden*, hier van door hem zelven, of door anderen onderrigt waren; is het zeer zeker, dat de Hertog van TERRANOVA zig van BAILLY bediende, om RENNENBERG tot den afval over te halen, en de voorwaarden waar op hij zulks verrigten zou, te bepalen. Waarſchijnlijk is het dat RENNENBERG, in den beginne voor zig en de zijnen te veel heeft willen bedingen; ten minſten de onderhandelingen moeten voor een wijle tijds afgebroken zijn geweest; want de Graav tekende gelijk men weet de Unie van *Utrecht*, en bragt *Groningen* aan der Staten zijde; zo dat men alle reden hadt, RENNENBERG als een waar voorſtander der vrijheid aan te merken; doch het blijkt dat hij in januarij 1580 de onderhandeling met BAILLY weder heeft aangevangen. RENNENBERG hadt onder zijne Raden, zekeren POPKE UFKENS, een man die den Staat getrouw was; deze werdt door KORNPUT gewaarſchouwt op zijne hoede te zijn. De *Frieſen* kregen ook agterdenken, en maakten zig met behulp der Staatſe knegten meester van het ſlot te *Leeuwarden*, op den 1 februarij. Toen eisten zij 't ſlot te *Harlingen* op; doch de bezetting hier in, buiten uitgedrukten last des Graven VAN RENNENBERG, zwarigheid makende, zou men zig genoodzaakt hebben gezien tot geweld, hadt men ten zelvden tijde, BAILLY niet in handen gekregen, bij wien men enige blanken vondt met RENNENBERG's hand getekend. Te weten, de Graav al in januarij, te wege gebragt hebbende, dat de *Groninger* gijzelaars voor de onderhouding van 't verdrag van junij jongstleden geſlaakt, en te *Groningen* te rug gekeerd waren, ſchijnt zig van hem bediend te hebben, om, onder de hand tekenaars te winnen, tegen de *Utrechtſe* vereniging. Ten minſten men heeft nog twee verbindtenisſen, tusſen den Grave en meer dan 300 ingezetenen van *Groningen* gemaakt, op den 24 februarij, waar bij men elkanderen beloofd: „ de *Utrechtſe* vereniging, tot welke „ men de ſtad, door onbehoorlijke middelen dagt te bergen, „ op dat menze daar na met bezetting, bezwaren zou, te „ zul-

„ zullen tegenſtaan, ten dienſte des Konings en der algemene „ Staten." Met oogmerk nu om ene diergelijke verbindtenis in *Friesland* te bewerken, ſcheen BAILLY in *Harlingen* gekomen, en van de genoemde blanken voorzien geweest te zijn; doch men bediende zig nu van een derzelven, om 'er hem een bevel op te doen ſchrijven tot overlevering van 't ſlot te *Harlingen*; 't welk den 5 van februarij geſchiedde. Zie ook RENNENBERG. — WAG., *Vad. Hiſt.* VII. D. bl. 320-322.

BAILY (DAVID), Konſtſchilder, wierdt geboren te *Leijden* in 1584, en was een zoon van PIETER BAILY een wijd bekwaam Schilder, die in zijnen jongen knaap van de vroegſte jeugd af aan een natuurlijke drift tot de konst ontwaar wordende, hem enigen tijd onder zijn opzigt naar prenten liet tekenen. Dan onze JAKOB bij toeval op een winkel van JACQUES DE GEYN gekomen zijnde, ontvonkte bij hem de lust van het graveerijzer te leren behandelen, 't welk hij met veel ijver en geen geringe vordering, gedurende het tijdvak van een jaar uitoeffende. Doch zijner zugt tot de ſchilderkonst de voorkeur gevende, beſteedde hem zijn vader, bij ADRIÁAN VERBURG, om verder in het ſchilderen onderwezen te worden, hoewel deze zig in dien tijd bezig hield om de Geneeskonst te oeffenen; hij bleef aldaar tot in 1601, toen hij naar *Amſteldam* vertrok, om zig verder in de konst te volmaken, door het onderwijs van KORNELIS VAN DER VOORT, te dien tijd den meest geagten Pourtraitſchilder; hier verbleef hij omtrent zes jaren; en doordien deze VAN DER VOORT, vele konſtige ſchilderſtukken van andere Meesters in bezit hadt, vondt DAVID gelegenheid om 'er nu en dan een van na te ſchilderen; onder deze ſtukken was een Tempel van STEENWYK, welken hij zo natuurlijk gelijkende kopieerde, dat STEENWYK bezwaarlijk de kopij van zijn origineel wist te onderſcheiden. Van *Amſteldam* weder naar *Leijden* te rug gekeerd, maalde hem de reislust zodanig in 't hoofd, dat hij in december 1608 naar *Hamburg* vertrok; van daar naar *Duitsland*, bezogt hij de ſteden *Frankfort*, *Nurenberg*, *Augsburg* en verſcheidene anderen; reizende

ver-

verders door *Tirol* naar *Venetien*, en van daar naar *Romen*, ten einde de behandeling der *Italiaanſe* Konſtſchilders wat 't mooglijk af te loeren; tot bereiking van dit ontwerp, was zijn voornemen om enen geruimen tijd in deze met konſtſtukken vervulde ſtad, te vertoeven; doch zeker voorval was oirzaak, dat hij van beſluit veranderde, en naar *Venetien* te rug keerde, daar hij ſlegts vijf maanden vertoefde, en van daar genoegzaam langs den zelvden weg dien hij gekomen was, naar zijn vaderland reisde, daar hij in 1610 aanlandde. Door *Duitsland* herwaarts komende, heeft hij verſcheidene Hoven bezogt, daar hij een proef van zijn konst ter gedagtenis heeft nagelaten, inzonderheid aan 't Hof van *Brunswijk*, daar hem de Hertog een jaarlijkſe wedde aanbood, indien hij zig voor enigen tijd aan zijnen dienst wilde verbinden; doch de zugt om in zijn vaderland te rug te keren, deedt hem die gunſtige aanbieding beleefdelijk weigeren. Ten laatſten wars van omzwerven en reizen, is hij te *Leijden* in 1613 te rug gekomen, ten einde wanneer hij uitgerust zoude hebben, zijn konst in ſtilheid uit te oeffenen. Dan de menſchen leven bij verandering, en dit ſpreekwoord wierdt ten vollen aan onzen DAVID BAILY bewaarheid; want in 1623, verwisſelde hij zijn kloek penſeel voor de fijn verſneden pen, en tekende vele pourtraitten uitvoerig met inkt op parkement, die hij dan met het penſeel verder opmaakte; deze ſtukken waren zo uitnemend wel getroffen, dat de liefhebbers van de konst 'er groot behagen in ſchepten. Het jaar van zijn overlijden is mij niet gebleken. —— A. HOUBRAKEN, *Schouburg &c.* I. D. bl. 118.

BAJUS (JACOBUS), Hoogleraar in de Godgeleerdheid te *Leuven*, geboren te *Aath*, was een broeders zoon of neef van MICHIEL BAJUS, en drukte ook volkomen deszelvs voetſtappen in 't beoeffenen van geleerdheid en wetenſchappen; voor dezen oom ſtigtte hij een ſchoon praalgraf met een fraai opſchrift. In 1568 bekwam hij de waardigheid van Doktor in de Godgeleerdheid, vervolgens wierdt hij Deken van *St. Pieter* te

Lei-

Leuven, en eindelijk Hoogleraar in de Godgeleerdheid aan die Akademie; hij is een werkzaam, voorzigtig en kundig man geweest, die van veel nut was in die beroerde tijden tot inſtandhouding van den bloei der Hogeſchool. Hij liet zijne goederen bij uiterſten wille na, aan zijnen neef EGIDIUS BAJUS, Dr. en Profesſor in de Godgeleerdheid, die 'er ingevolge de begeerte van zijnen oom een Kollegie voor ſtigtte, het *Bajaanſe* genaamd. Hij ſtierf den 19 october 1614, en heeft enige latijnſe ſchriften door den druk gemeen gemaakt, waar van men de optelling vindt bij FOPPENS, *Bibl. Belg.*, pag. 500. —— F. SWEERTII, *Athen. Belg.*, pag. 355.

BAJUS (MICHIEL), Hoogleraar in de Godgeleerdheid te *Leuven*, wierdt te *Melun* onder het gebied van *Aath* geboren in 1513. Te *Leuven* ſtuderende, maakte hij zulke uitmuntende voortgangen, dat hij van een leerling, wel dra opperſte van 't kollegie van *Standonk* wierdt, en drie jaren later in 't openbaar de wijsbegeerte begost te onderwijzen; zes jaren hier mede geſleten hebbende, wierdt hem in 1549 het beſtier over 't Pausſelijk kollegie opgedragen, teffens den eertijtel van Licentiaat in de Godgeleerdheid ontvangende, welke twee jaren later door dien van Doktor verwisſeld wierdt. In 1563 zondt de Koning van *Spanje* hem naar 't Concilie van *Trente*, alwaar hij ſprekende blijken van zijne uitmuntende bekwaamheden heeft gegeven; en in 1575 wierdt hij tot Deken van *St. Pieter* te *Leuven* aangeſteld; voorts beſchonk men hem met den post van Kanſelier der Hogeſchool, waar nog bij gevoegd wordt, die van Inquiſiteur generaal van de *Nederlanden*. BAJUS is een zeer bekwaam man geweest, en niet minder achtenswaardig, om zijne zedigheid, godvrugt, en beſcheidenheid, dan om zijn verſtand en geleerdheid. Negenmalen, getuigd men van hem, las hij de werken van den Kerkvader AUGUSTINUS door. Ook ſchreef hij vele Godgeleerde werken, waar van de voornaamſten zijn: *De meritis Operum libr. II; de prima hominis juſtitia & virtutibus impiorum, libr. II; de Sacramentis in genere, contra* CALVINUM; *de forma Baptismi.* Alle wel-

welke verhandelingen, in een deel te famen te *Leuven* in 1565 werden gedrukt; en waar bij in 't volgende jaar een *tweede deel* wierdt gevoegd, bevattende deze ſtukken: *De libero hominis arbitrio, libr. I; de Charitate, Juſtitia & Juſtificatione, libr. III; de Sacrificio, libr. I; de Peccato originis, libr. I; de Indulgentiis, libr. I; de Oratione pro defunctis, libr. I.* Voorts gaf men nog een derde deel van zijne werken in 1581 uit, bevattende: *Reſponſio ad Quæſtiones* PHIL. MARNIXII *de Eccleſia* CHRISTI, *& Sacramento Altaris; Apologia pro reſponſione contra objectiones ejusdem de veritate Corporis* CHRISTI *in Euchariſtia; Epiſtola de ſtatuum inferioris Germaniæ unione, cum iis qui ſe deſertores Romanæ Eccleſiæ vocant, & de Juramento quod eorum juſſu a Clero & Monacho exigitur; Epiſtola de Juramento juſſu Ducis* ALENZONII, *Antverpiæ in prætorio concepto & comprobato.* Hij ſtierf na vele onaangenaamheden met de Jeſuiten doorgeworſteld te hebben, den 16 december 1589, in den ouderdom van 77 jaren. —— FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 888. PALLAVIC., *Hiſtoria Conc. Tridentin. Lib. XV.* cap. 7. num. 11. VAL. ANDREAS, *Bibl. Belg.* p. 670. &c. GERY, *Apologie des deux cenſures de Louvain & de Douai* pag. 26. P. BAYLE, *Diction. ed. de* 1730. Tom. I. p. 420–424.

BAJUS (PETRUS), geboortig van *Aath in Henegouwen*, de vader van JACOBUS en broeder van MICHIEL, is Advokaat geweest, en heeft uitgegeven *Directorium Electionum &c.* —— FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 953.

BAKE (LAURENS), Heer van *Wulverhorst*, geboren te *Amſteldam*, werdt in het begin van deze eeuw voor een der beroemdſte *Nederlandſe* Digters gehouden, en is bij velen in onze dagen, inzonderheid om de zuiverheid van taal, weinig in achting gedaalt; waarom ook zijn' tijdgenoot JOH. VOLLENHOVE, te regt van hem heeft gezongen:

Wie niet verzeilen wil op klippen, noch op banken,
Van onduitsch of kwaad duitsch, en harde basterdklanken,
Die volg dees poezij, gelijk een held're *baak.*

Het

Het uitmuntendſte zijner werken is de *Bijbelſe Gezangen*, dat in 't jaar 1682 't eerst in 't licht kwam, en aan den Burgemeester KOENR. VAN BEUNINGEN opgedragen werdt; men ontmoet hier ſchone gedagten, ongemene vonden, kragtige vernuftverbeeldingen, geestige leenſpreuken en uitdrukkingen, die den lezer als in verwondering opgetogen houden. Zo verheven nu als zijne gedagten in deze heilige gezangen ten toon geſpreid zijn, zo ſcherp en ſtekelijk, wanneer 't hem lustte, waren zijne punt- en hekeldigten. Ook is hij lid geweest van 't konstgenootſchap, tot zinſpreuk voerende: *In magnis voluisſe ſat eſt*, waar van nog verſcheidene toneelſpelen den ſchouwburg verſieren. In de voorrede zijner *Mengelpoëzije*, in 't jaar 1737, door L. VAN DEN BROEK uitgegeven, leest men, dat onze Digter, uit het oud *Amſteldams* geſlagt der BAKEN, onder welken voorheen, ook LAURENSEN geweest waren, voortgeſproten, en aan de aanzienlijkſte huizen van genoemde ſtad vermaagſchapt was; 't welk ook blijkt, uit het gene de Digter ANTONIDES vermeld, daar hij zegt:

Van het oud geſlacht gedaald
Der BAKEN, om hun deugt gelasterd en verdreven,
Toen *Spanjens* ſcherpe roe deedt gantsch *Europa* beven.

Zijne ouders waren JUSTUS BAAK en MAGDALENA VAN ERP, ene zuster der eerſte vrouwe van den Ridder PIETER KORNELISZOON HOOFT. Hij had zig in zijne jeugd met vrugt in de regten geoeffend, en was daar in tot Meester bevorderd; ook was hij Heer van *Wulverhorst*, ene heerlijkheid in 't land van *Montfoort*, in 't ſtigt van *Utrecht*, welke zijn' vader reeds hadt bezeten. Uit een zijner gedigten op de *Diemermeer* blijkt, dat hij nog in 't begin dezer euwe geleefd heeft, en uit J. DE REGTS *Mengeldigten* bl. 45, dat hij in 't jaar 1715 reeds overleden was. Men vindt bij den Profesſor C. BARLÆUS, en den Nederlandſen Digter JOOST VAN VONDEL, enige gezangen aan zijne voorouders JUSTUS en LAURENS BAKE toegewijdt; en uit het voorſte gedigt op zijne *Bijbelzangen* gemaakt, blijkt het, dat zijne ene zuster is gehuwd geweest met JOHAN WUITIERS,

He-

Here van *Aſſemburg* en *Heemskerk*. Zijn afbeeldzel is door J. C. PHILIPS in 't koper gebragt, en voor den druk zijner *Bijbelzangen* in 1721 op nieuw uitgegeven, geplaatst. —— WAG. *Beſchr. van Amſteldam*, XI. St. bl. 390 &c.

BAKENESSE, is de naam van een adelijk geſlagt in *Kennemerland*, dat reeds voor meer dan derdehalve eeuw is uitgeſtorven. BARTHOUT VAN BAKENESSE, Hofmeester van Grave JAN VAN EGMOND die in 1513 overleed, was het laatſte mannelijk oir van dien ſtam, en liet enkel een onegte zoon na, met name PIETER BAKENESSE, *die in 1561* is geſtorven. Men vindt in de oude vaderlandſe Kronijken en op de lijst der Edelen en Schildknapen, die omtrent het jaar 1310 onder Graav WILLEM DE III. geleeft hebben, al vermeld JAKOB VAN BAKENESSE; voorts KLAAS VAN BAKENESSE in de rekeningen van 't *Haarlemmerhout*, op 't jaar 1334; als Schepen te *Haarlem*, in 1348 en in 1358. LYSBETH VAN BAKENESSE met haren zoon DIRK VAN BAKENESSE, 1395. BARTHOUT VAN BAKENESSE in 't register van den ommezet over de ſtad *Leijden*, als wonende in 1433 aldaar op 't *rapenburg*. JAKOB VAN BAKENESSE, Schildknaap, die getrouwd was met N. VAN HEEMSKERK, en te *Haarlem* ſtierf en begraven wierdt in 1455, nalatende KATRINA VAN BAKENESSE, die ten man hadt FRANS VAN DER BOEKHORST, zoon van ADRIAAN en van N. SAYT, en liet een zoon en ene dogter na, en leefde nog in 1457, in welk jaar zij haar testament gemaakt heeft; en, ADRIAAN VAN BAKENESSE, Ridder ten Heiligen lande, die 1450 trouwde met N. VAN HEUSSEN, zuster van MEINARD VAN HEUSSEN te *Haarlem*, waar bij hij gewonnen heeft den hier bovengenoemden BARTHOUT VAN BAKENESSE, Hofmeester van den Grave VAN EGMOND, gehuwd met N. SONK dogter van DIRK SONK JANSZOON, Schout van *Delf*, en MAGDALENA VAN BLEYSWYK, DIRKS dogter, en zuster van FRANCISCUS SONK, Coadjuteur van den Biſchop van *Utrecht*. —— S. AMPSING, *Beſchr. van Haarlem*, bl. 21-25. *Beſchr. van Delft*, *in folio*, bl. 665. GOUDHOEVEN, *Kronijk*, bl. 158. S. v. LEEUWEN, *Bat. illuſtr.* bl. 856.

BAKHUIZEN (LUDOLF), Konstſchilder, is geboren te *Embden* den 18 december 1631. Zijn grootvader was Predikant in *Oostfriesland*; zijn vader GERARD BAKHUIZEN, Secretaris van genoemde ſtad, onder wien hij als Klerk diende tot op zijn 18de jaar; toen verliet hij *Embden*, en kwam in 1650 te *Amſteldam* wonen, om den koophandel te leren. De Heer BARTELOT, die zijn patroon was, hadt veel dienst van hem, dewijl hij het boekhouden en de ſchrijfkonst meesterlijk verſtond; dan hij bleef hier niet lang, doordien de konstgodin hem tot hare oeffenſchool lokte; gelijk hij zig dan met zijn 19de jaar tot het tekenen van den ſcheepsbouw naar 't leven begaf, zonder dat hij immer de wijze van tekenen of de behandeling van de tekenpen gezien hadt; dan het leven was zijn voorwerp, en de natuurdrift zijne onderwijster. Inmiddels kreeg hij kennis aan deze en gene konstoeffenaars, die hem aanmoedigden tot het penſeelgebruik, daar hij wel groten lust toe hadt, maar niet wist hoe hetzelve te behandelen. ALBERT VAN EVERDINGEN was de eerſte, die hem een palet met verf en penſelen in handen gaf, om 'er een proef af te nemen; dit ging zo 't best mogt, met maken en hermaken; evenwel het werdt een ſtukje ſchilderij, en hij kreeg 'er 10 guldens voor. Dan vraagde hij eens dezen, dan eens genen, aangaande de tempering of vermenging der verwen, maakte zig door zijne vriendelijkheid en leergierigen aart bij elk bemind, en kwam hen op hunne ſchilderkamers en in hunne bezigheid bezoeken, om af te zien, hoe zij het een en ander behandelden. Veel vriendſchap genoot hij van den Zeeſchilder HENDRIK DUBBELS, toen ter tijd den oudſten broeder onder de bend der Konſtenaren te *Amſteldam*, uit wiens openhartig berigt, hij ongemeen veel dienst trok. Zo langige voetſtappen drukkende, gelukte het hem eindelijk, de konst zo verre te brengen, dat zijn roem zig niet ſlegts aan de *Nederlandſe* gewesten bepaalde, maar tot de naburige landen overklonk.

BAKHUIZEN hieldt een voorbeeldig levensgedrag, was nijverig arbeidzaam, ſtil en deugdzaam van aart, daar bij beſcheiden en minzaam tegens een ieder; zodanig karakter kost

niet

niet misſen of moest hem vrienden verwekken. Nam hij enige uitſpanning, 't was naar den *Amſtel* of *Tkant* dat hij zig begaf, daar men verſchot van vaartuigen vindt. Beſtond *Eool* dan eens uit zijn windkolken te raſen, of de ſtormviolen op te rammeijen, waar door de waterbaren, flag op flag ſchuimende elkander agter na rollen, den zeeman met ingebondene reven noodzakende om een goed heenkomen te zoeken; dan was onze LUDOLF in zijn nopjes, en ſtapte als 't maar enigzints kon lukken, in een ſteigerboot, en liet zig tot aan den mond van de zee voeren, zo om van nabij de barning en botzing van 't gezwollen zeewater tegens 't ſtrand, als de verandering van lugt en water in die geſteldheid, af te loeren; inzonderheid deed hij zulke ſpeelreisjes, wanneer hij in 't zin hadt, iets dergelijks op 't panneel te brengen, ten einde hij daar een levendigen indruk van zou bekomen, of het denkbeeld dat hij 'er van gevormd hadt, kragt bijzetten. Hij kwam van deze togten ook zo dra niet te huis, of hij begaf zig terſtond naar zijn ſchildervertrek, daar hij voor een ieder ontoegankelijk was, ten tijd toe dat hij zijn oogmerk in 't brengen van zijne bekomen denkbeelden te ſchilderen, hadt bereikt. Met een woord, hij wist door zijne onvermoeide vlijt en naſporing, de menigvuldige veranderingen van de wufte lugt en water elementen, op ene verwonderlijke met de natuur overeenkomſtige wijze, na te bootzen.

In het jaar 1665, lieten Burgemeesteren van *Amſteldam* aan onzen BAKHUIZEN een groot ſtuk ſchilderen, vol gewoel van allerlei ſchepen en jagten, en hun koopſtad in 't verſchiet, waar voor zij hem 1300 guldens gaven, en nog ene vereering daar te boven; dit konsttafereel verſtrekte tot een geſchenk aan LODEWYK DEN XIV, Koning van *Frankrijk*, die 'er zo groot genoegen in nam, dat hij het in de *Louvre*, onder ene verzameling van de konſtigſte ſchilderſtukken liet plaatzen. De Groot-Hertog van *Toskanen*, de Koning van *Pruiſſen*, de Keurvorst van *Saxen*, en verſcheiden' andere *Duitſe* Prinſen, hebben niet alleen van zijne konstwerken gekogt, maar hem zelve in perſoon te *Amſteldam* komen bezoeken; onder dit getal be-

voordt zig ook PETER DE I, Czaar van *Muskovien*, die zelve van hem begeerde, dat hij in zijne tegenswoordigheid, verfcheidene foort van fchepen voor hem afteekende. Op de Konstkamer in het ſtadshuis te *Amſteldam*, hangt het portret van onzen BAKHUIZEN, door hem zelven in den ouderdom van 68 jaren, zittende, en levensgrootte geſchilderd; hij houdt ene ſchrijfpen in de regter-, en een blad papier, waar op zijn eigen beeld, als in zwarte konst, door hem zelven geſchrapt, nog eens te zien is, in de linkerhand; 't ſtuk is in 't jaar 1699 geſchilderd, en door den Schilder, die Medeopziender van gemelde Konstkamer geweest is, aan hetzelve verëerd.

De ijver tot de konst, bleef BAKHUIZEN tot zijn jongſten levensſtond bij; en niettegenſtaande hij in het laatſte zijner dagen, veeltijds met den ſteen of het graveel deerlijk gekweld wierdt, welk ongemak hij ook zeer te recht voor een bode hieldt die hem zijn aftogt kwam aankondigen, waarom hij zig ook tijdig tot die grote reis zodanig wel getroost voorbereidde, dat hij 'er geen den minſten ſchrik voor liet blijken, bleef egter zijne werkzaamheid in hare volle kragt, want in den avondſtond zijnes levens, vervaardigde hij nog een Plaatwerk onder den tijtel van *Ysbroom en Zeegezigten*, 't welk hij in het zesde jaar zijnes ouderdoms geëtst heeft. Ook hadt hij altoos een zonderlinge geneigtheid tot de digtkonst laten blijken, en uit dien hoofde in een gemeenzame verkering en vriendſchap geleeft, met de geagtte Digters van zijnen tijd, inzonderheid met FRANCIUS, BROEKHUIZEN, ANTONIDES VAN DER GOES, en D. VAN HOOGSTRATEN; ook maakte hij zelve van tijd tot tijd een digſtukje, dat niet onaartig was.

Nog iets zeldzaams ten aanzien van onzen Schilder, dient hier aangetekend; daar men namentlijk te *Amſteldam* en op andere plaatzen meer, de gewoonte hadt, om die genen welke den overledenen ter begravinge verzelden, met een glas wijn te betchenken, ene zorge die den erfgenamen doorgaans is aanbevolen, zo hadt hij goedgevonden dien last zelv nog bij zijn leven te vervullen, en tot dien einde de wijn tot zijne be-

begraaffenis nodig; bij zijnen wijnkoper uitgeproeft, gekogt, betaald en denzelven verzegeld doen wegleggen. Ook vondt men na zijnen dood een zakje met geld, en daar in zo veel guldens als hij jaren oud was, afgepast voor de genen die hem naar het graf zouden dragen, nevens een geſchrevene lijst van de namen der Konſtſchilders, die hij daar toe uit de bende gekozen hadt, met last om hetzelve ter zijner gedagtenis in gulle vriendſchap te verteren.

Zo het mooglijk ware alle de konſtſtukken die BAKHUIZEN vervaardigd heeft, bjeen te verzamelen, en ſlegts met een vlugtig oog te beſchouwen; zou men verbaasd moeten ſtaan over 's mans vlijt en werkzaamheid, inzonderheid wanneer men in aanmerking neemt, welk een geruim tijdvak hij van zijne in bezigheid doorgebragte uren, heeft moeten afzonderen, tot het onderwijs in de ſchrijfkonst, daar hij wiskonſtige gronden of bepaalde leidingen toe uitgevonden hadt, en die hij aan verſcheiden voorname kooplieden kinderen onderwees; vpeg hier bij, een menigte uitvoerige tekeningen en geëtste platen, die hij aan de wereld heeft medegedeeld; zo dat men te regt mag beſluiten, dat hij geen uur heeft laten ontſlippen, zonder het aan nuttige werkzaamheid te beſteden. Dees brave Schilder overleed den 7 november 1709, na 78 jaren bereikt te hebben, en zijn pourtrait is door A. HOUBRAKEN in 't koper gebragt. —— HOUBRAKEN, *Schouwb. der Nederl. Schilders*, II. D. bl. 236–244. WAGENAAR, *Beſchr. van Amſteldam*, VII. Stuk, bl. 80.

BAKHUIZEN (LUDOLF), Konſtſchilder, een kleinzoon van den vorigen, geboren te *Amſteldam* den 29 augustus 1717, zijnde zijn vader een voornaam Koopman op *Duitsland*; dan vermits de dood dezen in 1731 wegrukte, hieldt zijne moeder het komptoir aan voor LUDOLF, dat hij ook in 1732 aanvaardde, doch niet met het grootſte genoegen, doordien hij een onverzettelijke geneigtheid tot den krijgsdienst gevoelde, daar zijne moeder even ſterk tegen was, buiten wier wille hij egter

niet kunnende beſluiten aan zijn lust voldoening te geven, hij het komptoir nog al bleef waarnemen.

Intusſen ontvonkte in hem door het lezen van HOUBRAKEN's *Schouwburg*, de lust tot de ſchilderkonst; te meer wijl hem daar uit bleek, dat zijn grootvader ook reeds de jongelingſchap ontwasſen was, alvorens hij zig daar met de borst op hadt toegelegd. Hij begost dus den tijd tot zijne uitſpanning beſtemd, met allen ijver aan deze edele wetenſchap toe te wijden, begevende zig onder 't beſtier van den wakkeren Pourtraitſchilder JAN MAURITS QUINKHARD, die toen naast zijn deur woonde, en hem in de tekenkonst onderwees; het welk zijnen lust en ijver zodanig aanvuurde, dat hij met het begin van 1738, toen 21 jaren bereikt hebbende, der koopmanſchap vaarwel zeide, en zig onder de leiding van zijnen bekwamen meester, geheel en al der konst toewijdde, bij wien hij zig zo lang in 't tekenen en ſchilderen oeffende, tot dat hij bekwaam wierdt gekeurd om zig zelven te kunnen voorthelpen. Zijne zugt tot den krijgsdienst die gants niet uitgedoofd was, beſtierde zijne genegentheid meestal, tot 't ſchilderen van paarden en allerlei ſoort van oorlogstuig; ten einde nu hier toe ene nodige kundigheid te verkrijgen, deedt hij ene reize naar de legers, die in 1743 aan den *Rhijn* en *Maijn* gekampeert ſtonden, en om hier zijn oogmerk ten vollen te bereiken, nam hij dienst als volontair, waar door hij gelegenheid kreeg om alles van nabij te beſchouwen, en af te tekenen wat hem maar eenigzints van dienst konde zijn, zig zeer geduldig de vermoeijenisſen getroostende, die onafſcheidelijk het krijgsleven verzellen; ook toonde hij bij een voorvallenden veldflag, dat het hem aan geen moed noch dapperheid ontbrak, hebbende hier van ook een volledig getuigſchrift van de gebiedende legerhoofden bekomen. In 1746 en 1747, zette hij zijne konst met ijver naar zijne gemaakte tekeningen voort; en zijn voornemen was, om den veldtogt van 1748 te gaan bijwonen, toen hij daar in door de onverwagte tekening der *Akenſe* vrede verhinderd wierdt. — J. v. GOOL, *Nieuwe Schouwb. der Ned. Schilders.* II. D. bl. 366 BAK-

BAKKER (ADRIAAN), Schout der ſtad *Haarlem*, bekleedde dit ambt in 1690, een tijdſtip waar in de gemoederen door velerlei ontroerende omſtandigheden, ligtelijk tot het uitoeffenen van buitenſporigheden overſloegen. Te *Rotterdam* was nauwlijks een verbazend oproer geſtild, of men zag een diergelijk binnen *Haarlem* om een bijna niets betekenend voorval op het hevigſte uitbarſten, dat egter door de trouwe der gewapende burgerij in zijne beginzelen geſtuit werdt. De Regering aldaar hadt namelijk ter voorkoming van brand, het roken van tabak op ſtraten, wagens en ſchuiten, en op gevaarlijke plaatzen binnen's huis, verboden; op ene boete van zes guldens voor elk die 'er op betrapt werdt. Het gemeen ſpotte met dit bevel, en overtrad hetzelve bijna ieder ogenblik. De Schout die zig ambtshalve verpligt rekende, de gemaakte keur te doen gehoorzamen, taſtte op den 23 oktober enen jongeling op de ſtraat aan, en vorderde van hem de boete; de knaap weigeragtig of onmagtig zijnde om te betalen, trok Schout BAKKER hem den rok uit; het gemene volk dit ziende, hieldt zulks voor een zware belediging, loopt den Schout na, en dwingt hem den rok te rug te geven; dan hier mede niet te vrede, begeerde men ook de boeten die enigen reeds betaald hadden, te rug. Ook bleef het hier nog niet bij; want als het woeste grauw eens aan 't hollen is, heeft men veel werk om het te doen bedaren. Men ſprak van des Schouts huis te willen plunderen; ook werden 'er de glazen ingeſmeten, en ander geweld gepleegd; en terwijl men met dit voorſpel van plundering doende was, waren 'er die zig bezig hielden, een lijſt van regenten op te ſtellen, die men verzekerde dat het zelvde lot zouden ondergaan. Thans dagt men ook het gunſtige ogenblik aanwezig te zijn, om de zoutpagt en andere laſten af te krijgen; doch de ſchutterij bij tijds in de wapenen gebragt, plaatſte zig voor de huizen, die 't grootſte gevaar liepen, en ſtuitte den opſtand. Den 25 's morgens bij tijds, kwam 'er een regiment voetvolk, benevens enige ruiterij in de ſtad, 't welk zo veel ſchrik onder 't grauw te wege bragt, dat niemand meer durfde kikken;

twee der oproerigen middelerwijl gegrepen zijnde, werden met geesseling gestraft; twaalf anderen die gevlugt waren, openlijk ingedaagd, en hier mede was de zaak afgelopen. —— *Europ. Merkur. van* 1690. *octob.--decemb.* bl. 91--93, 153--157. WAG., *Vad. Hist.* XVI. D. bl. 129.

BAKKER (ADRIAAN), Konstschilder, geboren te *Amsteldam*, was een broeders zoon van JAKOB BAKKER; hij muntte inzonderheid uit, in het schilderen van grote historie-stukken en pourtraitten. Onder zijne voorname konstwerken wordt geteld, het stuk op 't stadhuis van *Amsteldam* geplaatst, tegen het wulfzel boven den ingang van de pleitkamer, verbeeldende het laatste oirdeel; waar in zig konstig getekende naakten doen zien, waar in hij meer als in zijn wijze van schilderen geprezen wordt. Hij is gestorven te *Amsteldam* in 1686. —— HOUBRAKEN, *Schouwb. der Ned. Schilders.* III. D. bl. 186.

BAKKER (JAKOB), Konstschilder, geboren te *Harlingen* in 1609, was de oom van ADRIAAN, en een meester in 't schilderen van historien en pourtraitten, welke laatsten hij konstig met een goede gelijkenis en vaardig opmaakte; ja 't is bijna niet te geloven, 't gene van zijne uitstekende vaardigheid in 't schilderen, verhaald wordt; namentlijk: dat hij ene vrouwe van *Haarlem* gekomen om uitgeschilderd te worden, met kraag, klederen, twee handen levensgrootte, ruim halverwegen en wel geschilderd, op enen dag voltooide, en zij met het stuk voor den avond naar *Haarlem* vertrok. Ook bezat hij ene uitstekende wijze van tekenen; zijne Akademie-beelden heeft hij, inzonderheid de vrouwtjes zo konstig op blauw papier met zwart en wit krijt getekend, dat hij daar door de kroon van alle zijne tijdgenoten heeft weggedragen. Hij is te *Amsteldam* den 27 augustus 1651 gestorven, 42 jaren oud zijnde. —— HOUBRAKEN, *Schouwb.* I. D. bl. 336.

BAKKER (JAN DE), een der eerste belijders en verkondigers der lere van LUTHER, in de *Nederlanden*, hadt, in weerwil van hem zelven, en alleen op sterk aanhouden van zijnen vader, den geestelijken staat aangenomen. Zedert wierdt

Hij

hij Priester te *Woerden*. Getuige van de gruwelen, welke de ongehuwde ſtaat der Kerkelijken voortbragt, en zelve, daarenboven, niet ongenegen tot het gezellige leven, hadt hij ene vrouw getrouwd. Hem mishaagden, wijders, vele leerſtellingen der roomſe Kerke, omtrent welke hij van oirdeel was, dat het gros der Christenen nader diende onderrigt te worden. Van hier zijne koenheid in het wederſpreken van menſelijke inſtellingen. 't Een en ander deedt hem, bij de Geloofsonderzoekeren, eerlang in 't oog lopen. 't Gevolg was, dat hij in *'s Gravenhage* in hegtenis geraakte. In zijn verhoor voor zijne Regters, vielen verſcheiden redewiſſelingen voor. Hij verklaarde, niets te willen vaſtſtellen, dan 't geen in de H. Schrifture was uitgedrukt, in zulk een verſtand, als de H. Geest, door wiens ingeving dezelve geſchreven was, die wilde verſtaan hebben; tot welkers uitlegginge men geene andere woorden, dan die der Schrifture zelve nodig hadt. Den Christenen beweerde hij, ſtondt het niet vrij, door geweld iemand tot het geloof te dwingen. Men moest de menſchen dwingen in te gaan, gelijk als GOD dwingt en gebiedt te dwingen, niet met gevangenisſen, ſlagen of vuur, maar met weldadigheid en inſcherping van 't Godlijk woord, met wel te leven en te leren. Hij beklaagde zig dat de hoererij, onder de Priesters dagelijks gepleegd, gebiegt en vergeven wierdt. Hij bekende het geweld, welk hij op zig zelven hadt geoefend, om zig van vrouwen te onthouden, doch de drift der nature niet te hebben kunnen overwinnen; om allen aanſtoot, zo veel mooglijk, te vermijden, was hij daarom heimelijk en zonder getuigen getrouwd. Ondanks 's mans bondige redenen, wierdt JAN DE BAKKER ten vure verwezen. Zijn vader bezogt en verſterkte hem in de gevangenisſe: *zijt wel gemoed*, dus ſprak hij hem aan, *vaar voort in 't goede. Naar 't voorbeeld van* ABRAHAM, *ben ik bereid, mijnen zeer lieven zoon, die mij nooit misdaan heeft, Gode op te offeren.* Op den dag, 't was den 15 ſeptember, als het doodvonnis aan hem zou volvoerd worden, ontwijdde men hem vooraf op ene hoge ſtellaadje: toen omhing men hem met een kort geel kleed,

en zette hem een zotskap op het hoofd. In 't voorbijgaan van de gevangenisse naar de strafplaats, riep hij de genen, welke, om het geloof, aldaar zaten opgesloten, enige hartsterkende en vertroostende woorden toe. Met een vrolijk gejuich en handgeklap, wierden deze beantwoord. Men bondt hem aan een paal, worgde hem, en verbrandde voorts zijn lighaam tot asche. Dus deerlijk een uiteinde hadt JAN DE BAKKER, in den ouderdom van weinig meer dan 26 jaren. Zints de prediking van LUTHER, was hij in *Holland* de eerste martelaar. —— G. GNAPHÆI, *Historia de Martijrio* J. PISTORII *a Woerden*. G. BRANDT, *Hist. der Reform.* I. D. bl. 26 en 95.

BAKKER (KORNELIS ADRIAANSZOON), bekleedde in 1575 het ambt van Pensionaris te *Zierikzee*, in welke waardigheid hij een der Afgevaardigden was tot de vredehandeling te *Breda*. —— WAG., *Vad. Hist.* VII. D. bl. 29.

BAKKER (MEEUWES MEINDERTSZOON), een geboren burger van *Amsteldam*, verdient als de uitvinder van een allernuttigst werktuig, ene plaats in deze *Biographie* te bekleden; hij vondt namelijk in het begin van 1690, de *Kameelen* of Schipligters uit, door middel van welken, de zwaarste oorlogschepen van 90 en 100 stukken, zonder hinder over 't *Pampus* en andere ondiepten in de *Zuiderzee*, van *Amsteldam* af naar de *Vlieter* toe worden geligt. —— WAGEN., *Beschr. van Amsteldam*, VI. St. bl. 177.

BAKKEREEL (GUILIAM en GILLIS), Konstschilders, geboortig van *Antwerpen*, leefden omtrent in 't midden der vorige eeuw; het waren twee broeders gelijk in naam, maar gants verschillende van aart, geneigtheid en verkiezing hunner konsthandeling; want de ene was een landschapschilder, de ander hadt zig tot het schilderen van grote beelden bepaalt. Daar is geen geslagt bekend, waar onder de konst zo vele jaren agter een heeft gebloeit, als het geslagt der BAKKEREELEN. Van ouds her, heeft er altijd een of twee te *Romen* gewoond; en de laatste was aldaar niet gestorven, of 'er trok straks weder een stuk of twee van *Antwerpen* naar toe,

om

om de plaats te vullen. SANDRART verhaalt: „ dat hij 'er in „ zijn leven zeven of agt van gekend heeft, die veel geld „ door hun konst wonnen, maar ook alles weer in vrolijkheid „ verteerden." —— HOUBRAKEN, *Schouwb.* I. D. bl. 218.

BALCK (DOMINIKUS), Profesfor in de regtsgeleerdheid te *Franeker*, wierdt geboren te *Leeuwarden* den 12 april 1684; hij was de zoon van JOHANNES BALCK Med. Doktor, en van SOPHIA VIGLIUS, ene dogter van KORNELIS VIGLIUS, Advokaat voor 't Hof van *Friesland* en Secretaris van *Ferwerderadeel*. Zijn enigfte broeder JOH. BALCK, was *insgelijks* Advokaat voor gemelden Hove en Rector der latijnfe fcholen te *Leeuwarden*; een man van grote geleerdheid, die bij zijn affterven op den 20 feptember 1752, een uitmuntende Bibliotheek heeft nagelaten. DOMINIKUS verloor zijn vader zes jaren oud zijnde, volvoerde zijn eerfte letteroeffeningen in zijn geboorteftad, en wierdt in december 1700 naar 't Hogefchool te *Franeker* gezonden, alwaar hij zig in de latijnfe en griekfe letterkunde oeffende, onder het beftier van WILLEM COETIER en LAMB. BOS, de wijsbegeerte hoorde hij bij RUARD. ANDALA, en onderwijs in de godgeleerdheid genoot hij van den groten CAMPEG. VITRINGA; waar na hij de regten beoeffende, onder opzigt van de kundige meesters ZACHAR. HUBER en ANT. SCHULTING; gaande vervolgens naar *Leijden*, om ook de lesfen van JOH. VOET en GER. NOODT in die wetenfchap te horen. In 't jaar 1706 naar *Friesland* te rug gekeerd, wierdt hij op den 17 feptember te *Franeker* tot Doktor in beide de regten gepromoveerd, en begaf zig toen naar *Leeuwarden*, om voor het Hof van *Friesland* de praktijk te oeffenen. Ruim twee jaren later, namelijk den 29 maart 1709, wierdt hij te *Franeker* als buitengewoon Hoogleraar in de regten beroepen; in welken post hij verbleef tot den 4 november 1712, wanneer hij door 't vertrek van Profesfor SCHULTING naar *Leijden*, in diens plaatze tot gewoon Hoogleraar werdt bevorderd, in welke waardigheid hij op den 13 november 1713, door ene plegtige redevoering werdt ingewijd, en die hij gedurende

een

een tijdvak van ruim 36 jaren met alle getrouwheid en ijver heeft waargenomen; met het verklaren der *Inſtituten* en *Pandekten*, hebbende door zijn onderwijs vele bekwame Mannen voor den ſtaat en pleitzaal gevormt. Hij ſtierf den 17 mei 1750, en zijn ambtgenoot CHRIST. HENDRIK TROTZ, zedert Profeſſor te *Utrecht*, heeft zijne nagedagtenis door een plegtige lijkoratie gevierd, welke door den druk wereldkundig is gemaakt. Onze Profeſſor trouwde den 11 maart 1715, met ANNA LATANÉ, dogter van PIETER LATANÉ, Hoogleraar in de genees- en kruidkunde te *Franeker*, en MARGRIET GEERTRUID STEINDAM, ene dogter van den Profeſſor in de theologie ABRAHAM STEINDAM. Zijne vrouw ſtierf 16 dagen voor hem, na lange jaren een zukkelend leven doorgeworſteld te hebben; drie kinderen hadt hij bij haar verwekt, waar van het ene vroegtijdig overleed, en hij de bittere ſmerte hadt de beide anderen te verliezen, toen zij hunne ſtudien hadden voltrokken, en alle redenen gaven te hopen, dat zij in 't leven gebleven, de loffelijke voetſtappen van hunnen vader in het vak der regtsgeleerdheid, zouden hebben nagewandelt. Gedagtig het goede dat hij aan *Frieslands* Hogeſchool hadt genoten, beſprak onze Profeſſor aan derzelver Bibliotheek, 300 guldens tot aankoop van boeken. Hij heeft geene ſchriften in druk nagelaten, dan alleen drie Dispuiten, en zijne *Oratio inauguralis, de origine atque utilitate fictionum Juris, apud Romanos. Franeq.* 1714. fol. —— VRIEMOET, *Athen: Frif.* p. 758. *ſeqq.*

BALCK (EVERHARD), Hoogleraar in de regtsgeleerdheid te *Harderwijk*, is geboren te *Deventer* in 1590. Na de gewone letteroefeningen der jeugd doorgeworſteld te hebben, bepaalde hij zig inzonderheid tot de beoefening der regtsgeleerdheid, ten welken einde om daar in kundig te worden, hij verſcheidene Hogeſcholen bezogt, en de leſſen der voornaamſte Mannen in die wetenſchap bedreven, hoorde; de laatſte, en die hij tot den eindpaal van zijnen loop uitgekozen hadt, was *Bourges*; hier verkreeg hij de doktorale

waardigheid, en wierdt 'er wel dra tot Hoogleraar in de regten aangefteld, welken post hij met veel roem waarnam tot het jaar 1625, toen de bezorgers van het *Harderwijker* Hogefchool, hem in dien zelvden post aan hun pas ontlokene Akademie beriepen; hij aanvaarde die met genoegen, kweet 'er zig met alle vereiste ijver en werkzaamheid van, en beantwoordde volkomen aan het vertrouwen van zijne MECENATEN. Dan de arbeidzame taak aan zijne bediening verknogt al te flaafagtig uitoeffenende, zonder zig genoegzaam enige uitfpanning te gunnen, was oirzaak, dat zijne gezondheid 'er grotelijks bij leed, en hij door een bederf in zijne vogten wierdt aangetast, waar van hij hoopte te zullen herftellen, met zijn geboortelugt te *Deventer* te gaan ademen, voor welke plaats hij behalven dat nog een bijzondere betrekking hadt, doordien 'er zijne moeder woonde. Doch dit ingebeeld hulpmiddel was kragteloos, zijn kwaal verergerde, en hij ftierf in de armen van zijne bedrukte moeder, den 2 maart 1628, nauwlijks 38 jaren bereikt hebbende. Zijn vroegtijdige dood was een treffend verlies voor de aankweekende geleerdheid van dien tijd, want EVERHARD BALCK was een doorkundig mensch; hij paarde bij een gelukkig geheugen, een fijn en fchrander oirdeel, en ene diepdenkende kunde in vele wetenfchappen, inzonderheid in de regtsgeleerdheid, waar op hij zig voornaamlijk hadt toegelegt. H. HEYENDAAL een regtsgeleerde, aan hem bevriend, heeft een uitmuntend vers in het nederduits op zijnen dood gedigt, doch te lang om hier te kunnen plaatzen. Onze Profesfor heeft enige latijnfe werken in druk uitgegeven, die eer aan zijne nagedagtenis doen, en waar van geen het minst geagtfte is: *Electorum Juris Civilis Libr. II. in quibus varia Jur. Civ. loca, & quæstiones, noviter explicantur, deciduntur, tractantur. Harderovici*, 1628. in 12°. JACOBUS ZEVECOTIUS; voorheen Augustiner Monnik te *Gent*, doch toen ter tijd Hoogleraar in de gefchiedenisfen en welfprekendheid te *Harderwijk*, heeft dit werk door enige latijnfe digtregels vereeuwigt, die men in zijne uitgegevene *Poemata* vindt, en ook zijn te lezen bij PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XVIII. p. 435 &c.

— VAL.

—— VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 28. REVII, *Daventria illuſtr.* p. 673. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 629. WITTE, *Diarium biograph. ad ann.* 1628. C. SAXI, *Onom. liter.* P. IV. pag. 325.

BALBIAN (JOSSE VAN), Med. Doktor, is omſtreeks 1560 te *Aalst* in *Flaanderen* geboren. Hij kreeg ſmaak voor de geneeskonst, leide zig op de beoeffening van die wetenſchap toe, en wierdt te *Padua* tot Doktor daar in bevorderd; de beroerten die zijn vaderland ontrustten, en de vrees voor de gedugte vierſchaar der Inquiſitie, deden hem 't zelve verlaten, en elders ene veilige wijkplaats zoeken, daar hij zonder ſchroom belijdenis van den gereformeerden godsdienst konde doen, welken hij grotelijks toegedaan was. In 1597 begaf hij zig met 'er woon naar *Gouda*, daar hij in 1616 is geſtorven, zo als blijkt uit het volgende graffchrift, 't welk men ontmoet in de grote kerk van die ſtad, en waar uit ſchijnt te blijken, dat hij vrouw en kinderen heeft gehadt: *Singulos dies, ſingulas vitas puta.* JUSTI A BALBIAN, *Flandri Alostani, Philo-Chijmici, ejusque hæredum ſepulchrum. Ille heri, ego hodie, tu cras. Obiit anno MDCXVI.* JOSSE BALBIAN heeft verſcheidene wejkjes in 't latijn geſchreven en doen drukken, waar van verre weg de meesten over den *Steen der Wijzen* en het *goudmaken* handelen, en die hoe ongerijmd ook van inhoud, nogthans bij de begunſtigers en beoeffenaars van die ingebeelde konst, grotelijks geacht worden. —— F. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 497. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 598. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 783. TIMARETIS, *Collect. Monum.* p. 239.

BALBIAN (KORNELIS VAN), Med. Doktor, wierdt in de provintie van *Flaanderen* geboren, en waarſchijnlijk uit de zelvde ſtad en het zelvde geſlagt herkomſtig als JOSSE. Hij gaf zig ook even als deze aan de beoeffening der Genees- en Scheijkunde over, en bragt een gedeelte van zijn leven in *Italie* door, daar hij uitgaf: *Il ſpecchio della Chimia. Roma* 1629. 12°. —— VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 143. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 194.

BAL-

BALDERIK, Bisschop van *Utrecht*, zoon van LODEWYK DEN X. Graav van *Kleef*, en broeder van Graav BALDEWYN, volgde op Bisschop RADBODUS in 917, en voerde vele uitmuntende daden uit. Hij verdreef de *Deenen*, maakte de vesting van *Utrecht* groter, en vernieuwde de domkerk van *St. Marten* ongemeen pragtig. Hij was een man van diepzinnige geleerdheid, onder wiens tugt en opzigt de kinders van Keizer HENDRIK DEN I, te weten OTTO, HENDRIK en BRUNO onderwezen en opgevoed zijn. In 966 trok hij naar *Italie* om Keizer OTTO DEN I. te bezoeken, en verkreeg van hem de vrijheid om gouden en zilveren munt te slaan, als mede de bevestiging over de Kerk te *Thiel* in *Gelderland*. De bisschoppelijke waardigheid een tijdvak van 59 jaren bekleed hebbende, stierf hij op den 27 december 977. — BEKA & HEDA, *Hist. Ultr. cum notis* BUCHELII; *in* HEDAM, p. 75. *Batav. Sacra*, I. D. bl. 613.

BALDEUS (PHILIPPUS), eerst Predikant op *Ceijlon*, in dienst van de *Nederlandse* Oostindise Maatschappij, en naderhand in het vaderland te rug gekeerd te *Geervliet*, gaf in 't jaar 1672 uit, ene beschrijving van 't eiland *Ceijlon*, *Malabar* en de kust van *Kormandel*; 't welk gevoegd bij de werken van J. DAPPER, J. NIEUWHOF en A. MONTANUS, ene beschrijving van de meeste *Oostindise* gewesten, benevens die van *Sijrien* en *Palestina* oplevert, gedrukt te *Amsteldam* gedurende het tijdvak van de jaren 1670--1683, in XII delen in folio, met vele fraaije prenten versiert.

BALDUINUS, Bisschop van *Utrecht*, was de opvolger van FOLKMARUS. De vermaarde JAN VELDENAAR zegt in zijnen *Fasciculus temporum* van hem: hi was een glorioes man van groter deuchden / ende hoechgeboren / want grebe arnout die XII grebe van cleue die was oem van hem ende was sijn suster soen / ende bisschop baldzicus was zijn oudoem. Naar het godsdienstig gebruik van die tijden, was volgens het eenparig getuigenis, BALDUINUS een man van bijzondere opmerkzaamheid, zonder valsheid of bedrog. Hij overleed in meij 994, na nog

geen

geen volle vier jaren den bisschoppelijken zetel te hebben bezeten. —— BEKA & HEDA, *Hist. Ult. cum notis* BUCHELII; *in* HEDAM, p. 92.

BALDUINUS DE II, Bisschop van *Utrecht*, wierdt in 1178, met eenparigheid van stemmen, als de opvolger van GODEVAART tot die waardigheid verheven. Hij was een *Hollander* van geboorte, zijnde een broeder van FLORIS DEN III, Graav van *Holland*, OTTO, Graav van *Bentheim* en DIEDERIK, Domproost van *Utrecht*. Zijn roem bestond in de zagtmoedigheid en kuisheid, die hem toegeschreven wordt; hij was zeer streng tegen rovers, straatschenders en rebellen, die hij scherp vervolgde, en allerwegen uit zijn Bisdom verdreef; ook voerde hij oorlog tegen GERARD en OTTO Graven van *Gelder*, ter oirzake van de *Veluwe*. Hij stierf den 21 april 1196 aan ene onverwagte ziekte, na dat hij het Bisdom 18 jaren bestierd hadt. —— *Ut supra*. p. 177--183.

BALDUINUS (BENEDIKTUS), de zoon van een Schoenmaker, die in zijn jeugd insgelijks het zelvde handwerk heeft gedaan, en omtrent 't jaar 1600 leefde, begaf zig later tot de beoeffening der Godgeleerdheid en Philologie. Zijn vroegste levensstand gedenkt hij, in een door hem uitgegeven boekje, getijteld: *Calceus antiquus & mijsticus. Paris* 1615. 8vo. Van welk werkje men berigt vindt bij FABRICIUS *in Bibliographia antiquaria*, C. XVIII. §. 10. p. 573, 574. —— SAXI, *Onom. liter.* Pars IV. p. 114.

BALDUINUS (FRANCISCUS), Hoogleraar in de regtsgeleerdheid. Onder alle de voorname Mannen, die wij onze lezers doen kennen, zal men 'er zeldzaam ja mooglijk geen één aantreffen, die op 's werelds schouwburg meer wisselingen heeft ondergaan, dan deze. Als Regtsgeleerde zal men hem nimmer van het pad der deugd zien afdwalen; dan hoe groots, hoe verheven hij ook in dit vak der wetenschappen uitblonk, zo veel te lager zonk hij ten aanzien van ene gepaste standvastigheid in het belangrijke stuk van den godsdienst, en bragt daar door zijn zedelijk karakter in geen geringe minachting;

te

te meer, daar geenzints zijn verſtand, maar alleen tijdelijk belang, hem tot die wuftheid ſcheen over te halen.

BALDUINUS wierdt op den eerſten dag des jaars 1520 geboren te *Arras*, in 't graavſchap *Artois*, 't welk voorheen mede tot de *Nederlanden* behoorde, uit een aanzienlijk geſlagt; bekledende zijn vader ANTHONY BALDUINUS (BAUDOUIN), aldaar het ambt van Fiskaal; zijne moeder HENDRIKA JOHANNA, was afkomſtig uit het vermaarde geſlagt der FOREESTEN. De jonge BALDUINUS nauwlijks 16 jaren oud, werdt naar *Leuven* gezonden, alwaar hij zig beijverde om de meeste wetenſchappen, inzonderheid de regtsgeleerdheid, onder het opzigt der voornaamſte Hoogleraren grondig te beoeffenen. Hoedanig hij hier in ſlaagde, bleek toen hij reeds in 1542 in 't licht gaf: *Leges Juſtiniani de re Rustica*, met aanmerkingen, die hij twee jaren te voren te *Parijs* hadt bearbeid. BALDUINUS trok in 1543 ten tweedenmale naar die ſtad. Hij drong zig hier in de gunst en vriendſchap van L. BAIF, KAREL DU MOULIN en CUJACIUS, en nam zijn intiek bij DU MOULIN. Aldaar betoonde hij reeds eenigen afkeer voor den roomſen godsdienst, en het duurde niet lang, of hij gaf daar openlijk blijken van; want nog in dat zelvde jaar ondernam hij ene reize naar *Geneve*, en leide aldaar belijdenis van de leer van CALVYN af. In 1545, kwam hij over *Straatsburg*, na aldaar een mondgeſprek met MARTINUS BUCERUS gehouden te hebben, te *Parijs* te rug, begevende zig aldaar weder tot de roomſe Kerk. Ook nodigde hij door een *Programma*, onder den tijtel: *Præfata de Jure Civili*, de Studenten ter aanhoring van zijne voorlezingen, en bragt in 1546, de ſchone verhandelingen over de *Inſtituten* van JUSTINIAAN te voorſchijn. Zijne wufte onberadenheid, dreef hem ten tweedenmale naar *Geneve*, en wel tot CALVYN, die hem met alle gulheid en de toegenegenheid enes vaders ontving, gunnende hem zijn huis en tafel, doordien hij voorgaf zijne leerſtellingen op nieuw te willen omhelzen. Hier door ontging hem het ambt van Hoogleraar te *Grenoble*, dat hem toegedagt was. Hij keerde vervolgens te rug naar *Parijs*, verborg zijne herhaalde verandering van godsdienst, en begaf zig met ongemene vlijt tot

het leraren en ſchrijven. In 1548, deedt hij zijne *Commentarien* over de voornaamſte *Juſtiniaanſe Novellen*, te *Lion* drukken.

In dat zelvde jaar leide FRANCISCUS DUARENUS zijn profeſſoraat te *Bourges* neder, om het ambt van Advokaat te *Parijs* te aanvaarden; deze een goed vriend van hem zijnde, wist bij de Regering van *Bourges* te bewerken, dat BALDUINUS in zijne plaats werdt aangeſteld. Dan de vriendſchap tuſſen deze twee grote Mannen, duurde niet lang, maar verwisſelde wel haast in enen onverzoenlijken haat; want EGUINARIUS BARA de ambtgenoot van BALDUINUS, met wien DUARENUS zig niet had kunnen verdragen, en inzonderheid om die reden *Bourges* hadt verlaten, kwam in het jaar 1550 te ſterven. DUARENUS wist zig door zijne vrienden dien post te verzorgen, met een aanzienlijke wedde, verre die van BALDUINUS te boven gaande; dit gaf aanleiding niet alleen tot onaangenaamheden, maar veroirzaakte zelvs zodanig verregaande twist, dat de Studenten partij kozen, en het tot dadelijkheden overſloeg. De Regering van *Bourges* ſcheen, door ſcherpe verwijtingen, BALDUINUS als den bewerker hier van te beſchouwen. Wat hier ook van mag zijn, zeker is het, dat hem het verblijf te *Bourges* ondraaglijk werdt, en hij zonder iemand vaarwel te zeggen, in 1555 van daar vertrok. Gedurende deze twisten, trad hij in 't huwelijk met KATARINA BITON, weduwe van PHILIPPUS LABBEUS, een agter-kleinzoon van den geleerden Jeſuit van dien zelvden naam; hier verwekte hij maar ene dogter bij, welke te *Heidelberg* geboren, en tweemalen gehuwd is geweest.

Hij begaf zig naar *Geneve*, en nam zijn toevlugt weder tot CALVYN, die geen reden hadt om hem vriendelijk te ontvangen; hij wist egter op nieuw zijne genegenheid te winnen, met zig ten derdenmale in 't openbaar tot de Hervormden te begeven. Van *Geneve* trok hij naar *Tubingen*, ter verkrijging van den post als Hoogleraar, die door KAREL DU MOULIN aldaar zedert enigen tijd bekleed was; dan de onophoudelijke klagten zijner mededingers, ja zelvs naderhand die van zijne ambtgenoten, hoofdzaaklijk beſtaande, dat hij zijne regtsgeleerde leſſen met te veel theologie vermengde, maakten zo veel gerugt

ten

ten zijnen nadele, dat hij genoodzaakt wierdt ten einde onaangenaamheden te ontgaan, van die bediening vrijwilligen afſtand te doen, ſchoon de Hertog van *Wurtemberg* die hem gunſtig was en zijne verdienſten kende, hem gaarne wilde behouden; doch BALDUINUS onbuigzaam, wilde na geen voorſlagen van bemiddeling, luisteren. Op raad van CALVYN nam hij toen op zeer voordelige voorwaarden, het ambt van Hoogleraar op het doorlugtig ſchool van *Straatsburg* aan; dit *Gijmnaſium* in 1566 tot eene Hogeſchool beverderd, deedt hij aldaar een openbare redevoering over de *Burgerlijke Regten*, en liet dezelve in druk uitgaan; geen geringe trekken bragt hij daar in te berde, tegens DUARENUS, hem afſchilderende als den ſchijnheiligſten aller ſtervelingen, die de jeugd door ondeugende leerſtellingen tragtte te verleiden, om die reden de *Duitſers* aanradende, hunne kinderen niet naar *Frankrijk* te zenden. Dan DUARENUS bleef hem niets ſchuldig, want twee brieven die hij in druk uitgaf, den enen aan CALVYN en den ander aan F. HOTTMANNUS gerigt, waren met de gevoeligſte uitdrukkingen vervuld, ja van den laatſten zou men gebruik hebben kunnen maken, om een naamregister van ſcheldwoorden ſamen te ſtellen. Doch BALDUINUS gaf geen kamp; in 1556, liet hij te *Straatsburg* een zogenaamd *Chriſtelijk antwoord* drukken, waar in hij nog ſterker ſchold en raasde, dan DUARENUS gedaan hadt. In dat zelvde jaar wierdt HOTTMAN zijn ambtgenoot, welke tot dien tijd toe te *Lauſanne*, de fraaije letteren onderwezen hadt. BALDUINUS hadt veel tot die beroeping toegebragt; doch het gevolg beantwoordde in geenen dele aan de verwagting die hij 'er zig van hadt voorgeſteld; want HOTTMAN werdt voor hem een twede DUARENUS, dat is zijn volſlagen vijand; en om den eerſten wraak te verſchaffen, nam de twede alle mooglijke middelen te baat, om hem te kwellen. Bij dit verdriet, kwam nog een ongemene duurte van levensmiddelen te *Straatsburg*; 't welk alles ſamengenomen, BALDUINUS deedt beſluiten, een ander verblijf te zoeken; en hier toe deedt zig gemakkelijk ene gelegenheid op. De Keurpaltſiſe Kanſelier MINKWIS en nog twee voorname Hofraden,

waren zijne vrienden; deze hadden hem reeds in den aanvang van 1556 geraden, voor zijn ambt te *Straatsburg* te bedanken, en een dergelijk op het Hogeſchool te *Heidelberg* te aanvaarden, waar toe zij zig ſterk maakten hem zulks te bezorgen; zo zeer hij in den beginne daar over weiffelde, zo min zwarigheid vondt hij 'er nu in om het aan te nemen; hij trok dan in 1557 derwaarts, wierdt van *Gereformeerd* een *Lutheraan*, bragt zijne ledige uren met ſchrijven door, en leefde vergenoegd; welk genoegen trapswijze vermeerderde, door de komst zijner huisvrouw, die hij in *Frankrijk* hadt agtergelaten, en door de verkrijging van zijne bibliotheek, waar van hem 't gebruik tot hier toe geweigerd was; voeg hier nog bij, de eer die hij genoot, van in dat zelvde jaar de vergadering te *Frankfort* bij te wonen, welke door middel van den Keurvorst van de *Paltz*, OTTO HENDRIK, was bewerkt, ten einde door de bijeenkomst van enige *Duitſe* Vorſten, een einde aan den langdurigen twist te maken, tuſſen de huizen van *Heſſen* en *Naſſau*, over de *Katzenelleboogſe* erfopvolging; door zijn' eirdeelkundige raadgevingen, bragt hij veel toe, om dat hatelijke geſchil te beſlisſen, en tot genoegen van beide partijen ten einde te brengen. Het was ook op deze vergadering, dat BALDUINUS kennis maakte, met den beroemden, en door zijne ſchriften alom bekenden JACOBUS OMPHALIUS; en dat teffens de grond gelegd wierdt van die vertrouwelijke vriendſchap, welke zedert tusſen hem en den roomſen Geestelijken KASSANDER plaats heeft gevonden, wiens gemeenzame onderhoudingen hem een verregaande onverſchilligheid voor de Protestanten inboezemden; waar van egter eigenbelang, naar alle waarſchijnlijkheid, het beweegrad was; want op dien tijd hadt Hertog WILLEM reeds op 't oog, om te *Duisburg* een Hogeſchool op te rigten, alwaar KASSANDER den post van eerſten Hoogleraar zoude vervullen, en BALDUINUS ongetwijffeld ook niet zoude vergeten worden; doch het gantſe werk bleef in de geboorte ſteken. Hoe vergenoegd hij nu ook te *Heidelberg* gedurende enigen tijd leefde, bewerkte egter zijne onverzadelijke zugt tot verandering, zonder 'er enige ſchijnbare reden

voor

voor te hebben, dat hem daar alles tot een last wierdt. Verblind door ſchemerende vooruitzigten, deedt hij zig in 1561, onder voorwendzel van dringende noodzaaklijkheid, naar *Frankrijk* nodigen, en zeide de zekere plaats te *Heidelberg* vaarwel, om aldaar een hoger doch onzekerder trap van eer te beklimmen. Zijn eerſte bedrijf in *Frankrijk* komende, was al wederom van godsdienst te verwisſelen, en van protestant wierdt hij nu op nieuw roomsgezind; want hij begreep wel, dat anderzints de weg tot fortuin voor hem zoude geſloten zijn. In dezen tijd werdt het ontwerp gevormt, om alle de *Roomſe* en *Protestantſe* hoofden onder een hoed te brengen; men wierp de ogen op KASSANDER, om zulks te bewerkſtelligen; dan deze die liever een anderen, dan zig zelven dezen last op den hals geſchoven zag, prees BALDUINUS als den bekwaamſten hier toe aan; ook nam 'er de Koning van *Navarre* genoegen in, en deed BALDUINUS bij zig komen, om, na enige gemaakte ontwerpen, ene reize door het *Duitſe* rijk te doen, waar toe de Koning hem 100 gouden kroonen ſchoot, voorziende hem teffens van een onderrigtſchrift, waar naar hij met goedvinden van KASSANDER, den vrede der Kerke moest zien te bewerken. Intusſen dat BALDUINUS zig tot deze reize bereidde, werdt op bevel van den Kardinaal van *Lotharingen*, KAREL, Hertog van *Guiſe*, te *Poisſij* ene Kerkvergadering belegd, waar bij zo wel *Protestantſe* als *Roomſe* Godgeleerden tegenwoordig waren. BALDUINUS ſchoon afwezend, toonde zig egter, niet onverſchillig daar omtrent. 's Mans pogingen hadden bijzonder ten oogmerke, om de *Gereformeerden* geen voordeel uit die vergadering te doen trekken, indien het hem al niet mooglijk geweest ware, hen onder elkander verdeeld te maken; het gelukte hem ook die vergadering vrugteloos te doen ſcheiden. Bij zijne terugkomst uit *Duitsland*, bragt hij twee voorſlagen van vergelijking met zig; doch om die van geen vrugt te doen zijn, kwam hij niet eerder, dan toen de gezegde vergadering reeds uit een was gegaan; want niets ging hem minder ter harte, dan die bedoelde vereniging; doordien men met zekerheid gemeld vindt, dat het hem niet aan den wil

ontbroken heeft, om den Koning van *Navarre* den godsdienst der *Hervormden* zo hatelijk af te ſchilderen, als dien der *Roomſen* in een gunſtig daglicht te ſtellen. Voor deze en andere gedane dienſten, verwagtte hij van de *roomſe* Vorſten, ja zelvs van het Opperhoofd der Kerke, grote beloningen, en verbeeldde zig, het geluk reeds agterhaald en gegrepen te hebben. Dan ook in deze hoop vondt hij zig bedrogen; want de Biſchop van *Valence*, JAN VAN MONTLUC, die hem voor zijn vertrek uit *Duitsland*, de belofte van een zeer voordelig Profesſoraat te *Valence* gedaan hadt, was de eerſte dien hij ten eenemalen van gedagten veranderd vondt. Na vele andere tegenſtribbelingen ondergaan te hebben, moest hij zig ten laatſten gelukkig rekenen, dat KAREL VAN BOURBON, natuurlijke zoon des Konings, op ene ſobere bezolding, aan zijn beſtuur werdt toevertrouwd. Ook geraakte BALDUINUS in dezen tijd, in een zeer hevigen twist met CALVYN en S. CRISPYN, waar van zijne ſchriften de duidelijkſte bewijzen opleveren; dan ook niettegenſtaande deze moeilijkheid, begaf hij zig met zijnen leerling in 1562, naar *Italie*, ter bijwoning van de Kerkvergadering te *Trente*, 't welk men ook als het voornaamſte oogmerk zijner reize houdt; doch hier bij vondt hij wederom een verkeerde rekening, veroirzaakt door den dood van den Koning van *Navarre*, die in de maand november van dat zelvde jaar overleed aan ene gevaarlijke wonde, die hij in de belegering van *Rouaan* bekomen hadt. Daar was dus niets anders voor BALDUINUS op, dan langs den naasten weg ſpoedig naar *Parijs* te keren, alwaar hij bij zijne komst, zijne meubelen en boeken gants niet in dien ſtaat vondt, als hij wel gewenst hadt. In de beroerten door den binnenlandſen krijg veroirzaakt, was alles deerlijk verſtrooid geraakt, en hij behoefde niet zeer ſcherpzinnig te zijn, om te bemerken, dat hij aldaar weinig vrienden hadt; ten minſten niemand, die gedurende zijn afwezen, enige acht op zijne goederen geſlagen hadt.

Daar het hem in *Frankrijk* geheel niet ſcheen te willen gelukken, en de onzekerheid waar in hij zig bevondt, hem dagelijks met nieuwe gevaren dreigde, dagt hij best het oog naar zijn

zijn vaderland te ſlaan, en daar te rug te keren; doch de zwarigheid was, dat, zo dra de Regering de partij der *Hervormden* hadt gekozen, hij daar uit gebannen was. Overbodig zou het zijn, hier te verhalen, hoe gruwzaam en beestagtig de *Spanjaarden* met die genen handelden, die zig gewetenshalven verpligt hielden, van godsdienst te veranderen. Het griefde de Staten des Lands deerlijk, dagelijks onſchuldige ſlagtoffers naar het moordſchavot te zien ſlepen, en zij zogten hierom met allen ijver de verzagting van 's Konings plakaten te bewerken, hunne uiterſte pogingen aanwendende om een middenweg, of chriſtelijke verdraagzaamheid, tuſſen de *Roomſen* en *Protestanten* uit te denken. KASSANDER, op wien men het oog geſlagen hadt om zulks te bevorderen, behaagde egter aan de meesten niet, om zijn ruw en verwaand karakter. Graav WILLEM LODEWYK *van Naſſau*, herinnerde zig ter dezer gelegenheid, onzen BALDUINUS, dien hij te *Straatsburg* had horen leraren, en te *Heidelberg* beter van nabij leren kennen; ook waren zijn' broeder WILLEM DE I, en andere Groten, als de Aartsbiſſchop van *Kamerijk* en MAXIMILIAAN VAN BERGEN, niet tegen hem; want BALDUINUS bezat, behalven zijne geleerdheid, al wat in een volkomen Hoveling vereischt wordt; en dus dagten zij hem in ſtaat, die gewigtige zaak tot een gewenscht einde te kunnen brengen. Ter bevordering dan van dat heilzaam oogmerk, werdt hij ontboden, het zij om alleen of wel met medewerking van KASSANDER de hand aan den ploeg te ſlaan; en niettegenſtaande het opgemelde banvonnis tegens hem uitgeſproken, werdt hij in 't jaar 1564, door den Prins VAN ORANJE en andere Groten, buitengemeen gunſtig ontvangen, en met geſchenken overladen; ook verzekerden hem alle de Edelen, dat zij hem het ambt van Hoogleraar te *Douai* of te *Leuven* zouden bezorgen.

BALDUINUS dien het nimmer aan woorden ontbrak, verhief hemelsbreedte zijne daden. Hij aanvaardde zijnen arbeid met het zamenſtellen van het zo beroemde en alom bekende *ſmeek ſchrift* aan den Koning. Ook bevondt hij zig bij de onvergenoegde Edelen, toen die bezig waren met het niet minder be-

rugte *ſmeekſchrift*, welk daar na aan de Hertoginne MARGRIET VAN PARMA, werdt overgegeven, op te ſtellen, en 't welk op den 3 april 1566 getekend wierdt. In het volgende jaar kwam de tijran ALVA te *Brusſel*, en deedt kort daar op de Graven EGMOND en HOORN gevangen nemen. BALDUINUS die intusſen wederom te *Parijs* geweest, en op aandrang van Graav WILLEM LODEWYK, ter verkrijging van het ambt te *Douai* in allerijl naar *Brusſel* gereisd was, maakte zijne opwagting bij den Hertog. Het zal mooglijk vreemd voorkomen, dat een man die toen een aanhangeling van ORANJE was, waar van ALVA niet onbewust konde zijn, door hem gunſtig ontvangen wierdt; doch deze verwondering zal ras verdwijnen, wanneer men zig herinnert, dat hij een regtſchapen Hoveling was, en zig zijn gantſche karakter voorſtelle als dat van iemand, die konſtig de huik naar den wind wist te hangen. Hoe het ook zij, het ſchijnt egter door zijn volgend gedrag, dat hij den Hertog weinig betrouwde; want hij verzogt hem om verlof, zijne vrouw en boeken van *Parijs* te mogen halen; doch eens daar zijnde, vergat hij naar den bloeddorſtigen landvoogd te rug te keren. Hij hieldt zig nu te *Parijs* bezig, met het houden van voorlezingen over de *Pandekten*, die met algemene toejuiching aangehoord werden; ja GAUCHIER DE ST. MARTHE getuigd, in zijn lofredenen op vermaarde *Franſe* Regtsgeleerden, dat zig onder zijne hoorders, de voornaamſte Raadsheren en Krijgslieden bevonden.

In 1568, wist hij de Regering van *Beſançon* te overreden, om een Hogeſchool in hare ſtad te ſtigten, en zij beriepen hem tot Hoogleraar in de regten; doch nauwelijks hadt hij zig daar ter neder gezet, of hij wierdt gewaar dat Keizer MAXIMILIAAN DE II, aldaar geen Hoogleraar in de regten wilde dulden; zulks ſchrikte hem af, om enige leſen te geven, en welke dringende aanzoeken men hem ook daar toe deedt, verweigerde hij het volſtandig, met te zeggen: „het ſtaat aan „ geen uitlegger der wetten vrij, de bevelen te overtreden „ van hem, die wetten geeft." Zijne bedoelingen hier dus ook verijdelt ziende, keerde hij zonder lang beraad naar *Parijs* te

te rug, en wierdt eindelijk na zo vele omzwervingen, dien woeligen levenſtand moede, en zugtte naar een beſtendige rustplaatze; hier toe bood zig ook wel dra de gelegenheid aan; want hij wierdt op aanbeveling van den Kanſelier des Hertogs VAN ANJOU, in 1569 door dien vorst, tot Hoogleraar in de regten te *Angers* aangeſteld, en bovendien benevens PIETER AYRAULT, tot des Hertogs Raad benoemd.

Dan ook hier, bereikte hij zijn doelwit niet; want voor dat vier jaren verlopen waren, werdt hij in 1573 tot Hoogleraar in de regten te *Parijs* beroepen; welken post hij gretig aanvaardde, en tegenswoordig was bij de *luisterrijke* pragt die bij de plegtige inhaling der *Poolſe* Gezanten ten toon geſpreid wierdt, ter gelegenheid, dat zij den Hertog VAN ANJOU kwamen verwittigen, dat hij op den 16 meij tot Koning van *Polen* was verkozen. Men verbeelde zig niet, dat BALDUINUS ſlegts een bloot aanſchouwer van deze plegtigheid was, verre van daar, hij ſpeelde 'er ene hoofdrol, want zijne redevoering aan een dier Gezanten, met name JOH. SARIUS ZAMOSKY, daar hij groten lof mede behaalde, ſtrekt tot een bewijs van het tegendeel. In verſcheidene geſprekken met de *Poolſe* Edellieden, onderrigte hij hen, welke verbeteringen voor de Hogeſchool te *Krakau* noodzaaklijk vereischt wierden, zou zij in bloei geraken; en tot een der geſchiktſte middelen, prees hij daar toe aan ene handleiding, hoedanig de beoeffening der regtsgeleerdheid moest beſtierd worden; ſchenkende hen ten dien einde, enige zijner redevoeringen en lesſen, die hij te *Bourges* voorheen gehouden hadt. De *Poolſe* Gezanten deden hun uiterſte best, hem over te halen, met hun naar *Krakau* te vertrekken; ook was BALDUINUS hier niet vreemd van, en zou zig daar toe hebben laten bewegen, ware de dood niet tusſen beiden gekomen, die alle de grote ontwerpen verijdelde, welke hij reeds tot die reize geſmeed hadt. Hij wierdt door een aanhoudende koorts aangetast, die hem ſpoedig ten grave ſleepte; en hij overleed in tegenswoordigheid van zijne huisvrouw en dogter, benevens den beroemden Jeſuit MALDONAT, den 11 november 1573, oud ruim 53 jaren in het kollegie van *Ar-*

ras te *Parijs*. PAPIRIUS MASSON droeg zorg dat BALDUINUS in het klooster der *Mathurinen* wierdt begraven, en dat dit zonderlinge graffchrift op de zark die hem bedekte, wierdt geplaatst: CUJACI? BALDUINUS *hic jacet; hoc tecum repúta, & vale! Mortuis vobis, Jurisprudentiam corripiet gravis fopor.* FRANCISCUS BALDUINUS *J. C. obiit anno ætatis LIII.* 11 *Novembris, a partu Virginis M.D.LXXIII.* PAPYRIUS MASSONUS *Balduini auditor pos.*

Zie daar lezer, de gewigtigfte levensftrekken een's mans, die een zonderlinge en wispelturige rol op 's werelds toneel heeft gefpeelt, en met dat al, een der geleerdfte en fchranderfte vernuften van zijnen tijd is geweest. Hij was een man van een fchone gedaante, eerder onder de groten dan onder de middelbaren te tellen; zijne tintelende ogen, waren aankondigers van het vuur dat in zijnen boezem zwoegde; zijn ftem was aangenaam en lieffelijk, zijne zegswijzen kragtig, en door zijne welfprekendheid, wist hij een ieder uit te lokken, en velen tot zijn gevoelen over te halen; zijne werkzaamheid ging alle verbeelding te boven, en zijne vlugheid in 't werken en opftellen was zo ongemeen, dat het niet te begrijpen is, hoe hij met dien groten fpoed, egter niet alleen een vloeijende maar veelal een fierlijken ftijl fchreef. Voorts waren zijne zeden onberispelijk, hij was een in den ftriktften zin eerlijk advokaat, en een deugdzaam mensch, dit hebben zijne bitterfte vijanden zelvs van hem moeten getuigen. Dat hij zig naar de levenswijze en ftaatkunde welke aan het Hof plaats vindt; volkomen konde fchikken, hebben wij hier boven reeds aangemerkt; doch zijn grootfte zwak beftond in zijne onmatige drift zo voor de balie als bijzondere redetwistingen, en dan inzonderheid zijne weifelende onftandvastigheid ten aanzien van den godsdienst. Wat het eerfte betreft, zulks viel gemakkelijk in hem te verfchonen, doordien zodanige ijver in de Redenaars, in dien tijd, genoegzaam in gewoonte was ontaart, en nog niet geheel uitgeftorven is; doch het twede is minder te verfchonen. Ook hebben wij reeds gezien, dat het tijdelijk belang een van de fterkfte drijfveren was, welke zijne daden beftierde, en daarom heb-

hebben ſommigen hem den naam van ECOBILIUS gegeven, een ouden Sophist, die om voordeelshalven onder KONSTANTYN een ijverig Christen, en onder JULIAAN de roekelooste Afgodendienaar was, en na diens dood, weder een der grootſte voorſtanders van het Christendom werdt. Dan BALDUINUS verwisſelt ſchielijk in een bevalliger gedaante, wanneer men hem als Geleerde beſchouwt; want dan vertoont hij zig als een Man, die met behulp der griekſe en latijnſe talen benevens de grondige kennis der oudheden, een der voortreffelijkſte uitleggers van het *Roomſe* Wetboek was, en met den zelvden glans in het verklaren der Burgerlijke Regten en Kerkelijke Geſchiedenis praalde. In een woord, zo lang 'er zugt voor ware geleerdheid zal zijn, zullen de ſchriften van BALDUINUS als altoosdurende gedenktekenen van zijn te regt verkregenen roem, in eerbiedige aandenking blijven. Men vindt ene optelling van zijne veelvuldige uitgegevene werken, onder anderen, in de *Jurisprudentia Romana & Attica, cum præfat.* J. G. HEINECCII, Tom. I. p. 2--26. Ook bij PAQUOT, *Hiſt. litter.* Tom. III. p. 71--99. —— PAPIR. MASSONUS, *Elog.* Part. II. p. 255--263. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 221. FR. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 239, 240. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 281--284. CONRINGIUS, *ad Sæc.* XVI. c. III. p. 155. *cum notis* KRANTZII. TOB. MAGIRUS, *voc.* FR. BALDUINUS, *JCtus.* POPE BLOUNT, p. 708--709. MORHOF., *Polyhiſt. pract.* Tom. II. p. 571. Jo. MOLLERI, *Homonijmoscop.* p. 650. CRENII, *Animadv. Philolog.* Part. VIII. p. 117, 118. Jo. FABRICII, *Hiſt. Bibliot.* Part. I. p. 175. PETR. BURMANNUS, *ſenior, ad Sijllog. Epiſt.* Tom. II. p. 241. *Catal. Bibl.* BUNAV. Tom. I. vol. II. p. 1057. JOH. FRID. JUGLERI, Beytrage zur Juriſtiſchen Biographie, Tom. II. p. 41--78. SCÆVOL. SAMMARTHAN. *II. Elogior.* p. 107--109. B. G. STRUVIUS, *in Theſaur. var. Erudit. S. Bibliotheca antiqua. An.* 1705. p. 382--386. 526--532. C. SAXI, *Onom. literar.* Pars III. p. 239, 240. *Analect.* p. 630. D. CLEMENT, *Biblioth. curieuſe*, Tom. II. p. 368. JONA WILLEM TE WATER, *Verbond der Edelen*, I. D. bl. 143--146.

BALDUINUS (PASCHASIUS), bekleedde in 1553 de waardigheid van Prior te *Palemphin*, een klooster gelegen tusſen *Rijsſel* en *Douai*; en was een geleerd man, die ver uitgeſtrekte kundigheden bezat, zeer ervaren was in de latijnſe, griekſe en hebreuwſe talen, de welſprekendheid, oudheden, matheſis enz., en geboren ſcheen om aan anderen den ſmaak tot wetenſchappen en godsvrugt in te boezemen. Hij muntte inzonderheid uit door zijne zagtaartigheid, zijn geduld en ingetogenheid. Hij ſchreef de volgende werkjes: *Epiſt. de Hebræis Gemmarum nominibus ac viribus. De Ponderibus & Menſuris. De Calendarii reformatione.* —— *Monumenta & Chronicon Phanopinenſe ap.* BUZELINUM, *Gallo-Fl.* p. 138. FOPPENS, *Biblioth. Belg.* p. 938. PAQUOT, *Memoires litter.* Tom. II. p. 391, 392.

BALEN (HENDRIK VAN), Konſtſchilder, is volgens het getuigenis van KAREL VAN MANDER, een leerling van ADAM VAN OORT geweest. Wat zijne ſchilderwijze betreft, draagt zij 't gunſtig getuigenis weg, dat zij zo ten aanzien van ordonnantie, tekening als ſchildertrant, deugdzaam goed is, zo dat zijne ſtukken wel in de reije van de konſtigſte meesters ene plaats verdienen; en, in 't bijzonder moet men 'er van getuigen, dat hij zijne naakten zo ſchoon, zo poezel van omtrek, en zo rond en kragtig heeft uitgevoerd, dat bijna alle andere konst daar bij afvalt. Onder vele van zijne grote ſchilderwerken, munt inzonderheid uit, de *Afbeelding der zondige wereld*, ten tijde van den Boetprediker NOACH; het *dorſtige Israël*, drinkende van 't water dat uit de ſteenrots ontſpringt; nog een ſtuk daar FARAO in het rode meir verdrinkt. Een klein ſtukje van hem op koper geſchildert, verdient als een konstjuweel beſchouwt te worden; het beeld *'t oordeel van* PARIS af, zijnde de drie Godinnen, inzonderheid VENUS die zig van agteren met hare poezelige billen laat zien, zo rond, kragtig en uitvoerig geſchilderd, dat ze buiten het tafereel ſchijnen uit te ſteken; de grond waar op zij ſtaan, is met gras, kruidjes, en voorts het gehele landſchap, uitvoerig en konſtig door den *Fluweelen* BREUGEL geſchildert.

On-

Onze HENDRIK VAN BALEN, heeft een zoon nagelaten, JOHANNES genaamd, in 1611 te *Antwerpen* geboren, waar van K. DE BIE, op bl. 120 zegt: *hij heeft de konst bij zijn beruchte vader* HENDRIK VAN BALEN *geleert.* Naderhand is JOHANNES naar *Italie* gereisd, heeft aldaar de konst voortgezet, en door zijn ijver en naarſtigheid, nog gedurende het leven van zijnen vader groten roem verworven, waar op dit vers ſlaat:

PYTHAGORAS tijran van *Lemnos* heeft geſchreven:
Als 't lighaam ſterft, de ziel tot ſlegte of beter ſlant
Verhuist. Wie twijffelt aan dit oude leerſtuk, want
De geest van *HENRIK leeft in* JAN, bij 's vaders leven.

JAN leefde nog in 1662, en woonde toen te *Antwerpen*, doch zijn vader was op dien tijd reeds overleden. — K. v. MANDER, *Leven der Schilders*, II. D. bl. 178. A. HOUBRAKEN, *Schouwburg*, I. D. bl. 81.

BALEN (MATHYS), herkomſtig uit een voornaam geſlagt te *Dordrecht*, afſtammende van MARIA BALEN, die benevens hare egtgenoot MATTHIAS AALBERTS, in 1557 het weeshuis te *Gorkum* heeft geſtigt, werdt op den 1 october 1611 geboren, uit JAN BALEN en ELISABETH BOKSTAAL zijn eerſte vrouw, welke uit een aanzienlijke familie van *Gent* herkomſtig was, en den 1 februarij 1620 overleed. MATHYS heeft drie vrouwen gehadt, de eerſte KRISTINA VAN DEN TAK, huwde hij den 19 junij 1632, deze ſtierf den 18 october 1642, nalatende een zoon en twee dogters; met de twede MARTINA SAVARY trad hij in den egt den 17 april 1644, en deze ſtierf den 30 october 1652, na hem een zoon en drie dogters gebaard te hebben; de derde was ELISABETH VAN RYNBERK, hier trouwde hij mede den 21 december 1653, en heeft bij haar geen kinderen verwekt. Onze BALEN lei zig inzonderheid uit op de beoeffening van zijne moederſpraak, en maakte verſen welke in dien tijd geſmaakt wierden; dan zijne voornaamſte letteroeffening beſtond, om de oudheden en de geſchiedenis van zijn vaderſtad nauwkeurig op te ſporen, waar toe hij

gee-

geenen aanhoudenden arbeid noch vlijt ſpaarde, ook wierdt hem zeer gunſtig door de Regering toegang tot de ſtads archiven verleend; de vrugten die wij van 's Mans letterarbeid hebben, beſtaan in de Beſchrijvinge der Stad Dordrecht/ verhattende haar begin/ opkomſt/ toeneming en verderen ſtant enz./ 1667 in 4to., en verſiert met vele fraaije platen. Dit werk benevens deszelvs maker, is door de pen van de verſtandige Juffer MARGARETHA GODEWYK, met de volgende latijnſe digtregels vereërt:

Qui Patriam ſervat meruit geſtare Coronam,
BALEN *quid meruit? qui Patriam aedificat.*
Delicium Dordrechta tuum, laus prima Camoenae,
Is pretium Famae non morientis habet.

Het is ook waar, dat deze beſchrijving alleruitmuntendst is, en dat de Schrijver, met voorbijgaan van zaken, welke niet tot zijn onderwerp behoren, 'er alles in bevat, wat men in de beſchrijving van ene ſtad kan verlangen. Hoe veel nut hij daar mede gedaan, en te gelijk zijnen naam vereeuwigd heeft, is den *Nederlanderen* ten overvloede bekend, uit den inhoud van 't Boek zelve, dat onmisbaar is voor iemand, die de vaderlandſe geſchiedenisſen beoeffent, doch bezwaarlijk en niet dan voor een hogen prijs is te bekomen. De ware tijd van zijn overlijden is mij niet gebleken. —— FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 865. C. SAXI, *Onom. liter.* Pars V. p. 246. PAQUOT, *Memoires litter.* Tom. IV. p. 100--102. PARS, *Naamrol van de Batav. en Holl. Schrijvers.* bl. 159--160.

BALEN (MATHYS), Konſtſchilder, een kleinzoon van den *Dordſen* Hiſtorieſchrijver, is te *Dordrecht* geboren den 24 februarij 1684; zijn vader die in 1746 overleed, hadt den ouderdom van 100 jaren, min ruim twee maanden bereikt.

Al vroeg toonde MATHYS, dat zijne neiging tot de ſchilderkonst overhelde, met bij zijne ouders zo lang aan te houden, dat die hem eindelijk bij ARNOUD HOUBRAKEN beſtelden om te leren tekenen; doch na dat hij twee jaren het ſchrander onderwijs van dien begaafden Konſtenaar genoten hadt, van beſluit

huit veranderden, en hem bij een Kruidenier te *Rotterdam* in den winkel plaatſten, met oogmerk om hem in die nering op te brengen; maar op zekeren tijd met zijn meester over het kloven der duigen van een pruimevat, in woorden rakende, kwam hij bij zijne ouders weer t'huis. Intusſen begon de zugt tot de konst op nieuw in hem te herleven; des begaf hij zig andermaal naar HOUBRAKEN, en viel met geen minder drift als te voren aan de konstoeffening; daar hij zo lang met dien zelvden ijver in volhardde, tot hij zijne leerjaren door, en de grondregels der konst magtig zijnde, zig in ſtaat oirdeelde, om voorts door eigen beoeffening zig te kunnen redden; volgende in alles nauwkeurig de manier van zijnen meester, en meest hiſtorien en landſchappen van eigen vinding ſchilderende. —— J. v. GOOL, *N. Schouwb. der Schilders*, II. D. bl. 55–57.

BALEN (PIETER KRISTOFFEL VAN), heeft ingevolge berigt van J. B. GRAMAYE, ene *Beſchrijving van 's Hertogenbosch* in het latijn uitgegeven; doch Mr. J. H. VAN HEURN betuigd, naar die beſchrijving te vergeefs gezogt te hebben, ſchoon OUDENHOVEN die in zijnen druk van 1670, bl. 25. aanhaalt. —— F. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 601. v. HEURN, *Beſchr. van 's Hertogenb.* I. D. *Voorrede*, bl. 26.

BALINGHEM (ANTONY VAN), Jeſuit, wierdt te *St. Omer* geboren in 1571, in de orden der Jeſuiten in 1588 aangenomen, daar nauwer door de vier beloften in 1608 aan verbonden, en ſtierf te *Rijsſel* den 24 januarij 1630, in zijn 59ſte jaar. Hij heeft zig ten eenenmalen tot den predikdienst toegewijd, en veel roem, door zijne vlugheid en welſprekendheid, in die geeſtelijke renbaan verworven. PAQUOT, *Hiſt. litter.* Tom. VIII. p. 131–138, telt niet minder dan 40 werkjes op, die hij over godvrugtige onderwerpen door den druk heeft gemeen gemaakt. —— F. SWEERTII, *Ath. Belg.* p. 35. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 69.

BALINUS (JOHANNES), Priester, geboren te *Wezel*, en ook in die zelvde ſtad geſtorven. Hij is geweest Kapellaan

van

van CLAUDIUS DE RVA, Baron van *Balançon*, en heeft geſchreven: *de Bello Belgico, auſpiciis Ducis* AMBR. SPINULÆ. *Brux.* 1609. *in* 8*vo.* Ook nog ene menigte andere werkjes, waar onder vele digtſtukken, die men wil dat nog onder bewaring van zijne naastbeſtaanden berusten. —— FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 567.

BALJUW (N.), Konstſchilder, een *Antwerper* van geboorte, kwam in 't laatſte gedeelte van de voorgaande eeuw ter wereld. Zijn voornaamſte konstoeffening beſtond, in het ſchilderen van ſtenen vaſen, voor de *Antwerpſe* bloemſchilders; welke vaſen hij op een vasten prijs ſtelde, even als de bakkers het brood. Men kan niet ontkennen, of zij zijn konſtig geſchilderd en wel gekleurd, doch vallen wat plat dat jammer is, want de kindertjes, ſaters, nijmfen en andere ſieraden, daar hij die mede heeft opgeſchikt, zijn fraai en ſtout getekend en uitnemend wel behandelt. —— WEYERMAN, *Leven der Schilders*, III. D. bl. 230.

BALLAERT (MICHIEL), Hoogleraar in de Godgeleerdheid, is te *Bruſſel* geboren den 15 april 1622. Hij wijdde zig vroegtijdig aan den geestelijken ſtaat, en is Provintiaal geweest van de Karmeliten kloosters in *Staats-Flaanderen* &c. Hij ſtierf den 2 februarij 1684; en heeft onder anderen geſchreven: *Inſtitutionum mijſticarum, libr. IV. Antv.* 1671. 4*to.* *Introductionem in terram Carmeli. Brux.* 1659. *&c.* —— FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 896.

BALLING (PIETER), Priester, werdt op Sacramentsdag van het jaar 1578, na het lezen der Miſſe, in de *St. Bavo* of grote Kerk te *Haarlem*, door een der moordzieke Soldaten die bezig waren met plunderen, zodanig van agteren gekwetst, dat hij op den ſchoot van vrouwe MACHTELD VAN DER LAAN, wier man een der nieuw aangeſtelde Burgemeesteren was, nederzeeg, en kort na zijne bekomene wonden overleed. —— AMPSING, *Beſchr. van Haarlem*, bl. 463. WAG., *Vad. Hiſt.* VII. D. bl. 209. *Oudheden van Kennemerl.* bl. 27.

BALNEAVIS (HENRY), een *Schot* van geboorte, Lt. Kollonel bij 't regiment van STUART, een Krijgsman ruim 70 jaren oud, was in 1787 door de Staten van *Holland* buiten dienst geſteld, om dat hij ronduit weigerde, zig aan derzelver bevelen te gedragen, in zo verre hij waande, dat die tegens zijnen eed den algemenen Staten gedaan, aanliepen. Hij beſtondt ene daad, door dezen als een betoon van kloekmoedigheid aangezien, door anderen, zo zij dagten met meerder regt, voor verraad uitgekreten. Hij hadt *Oudewater* daar hij in guarniſoen lag, verlaten en zig naar *'s Hage* begeven; derwaarts wederkerende, om in gevolge het beſluit van den Raad van Staten, het vorige bevelhebberſchap weder op zig te nemen, werdt hij afgewezen, en moest met zijn rijdtuig te rug keren. Men droeg te *Oudewater* alle voorzorg om hem, die men vastſtelde dat voor hadt met bijſtand van volk daar binnen te komen, 'er buiten te houden. Verſtandhouding met de Soldaten binnen de ſtad, ſtelde hem in ſtaat, om den tijd der verrasſing te beramen en dezelve te volvoeren. 's Morgens tusſen vijf en zes uren naderde hij de poort, werdt door die zijne zijde hielden gekend, die op een door hem gegeven teken, met geweld de wagt aanvielen en hem den ingang bezorgden, de gereedſtaande geweren afhaalden, en hem vergezelden na het verblijf des Kollonels VAN CITTERS, daar thans bevel voerende. Men brak de deur open, haalde hem en den Kapitein MAY, op 't onzagtſte ten bedde uit, en zette deze beiden met nog twee Officieren, een Adjudant en een Kommandant der Vrijcorporisten in hegtenis. Intusſen ging een gedeelte zijner manſchap de poort ſluiten, een ander gedeelte het geſchut op de wal vernagelen, een derde maakte zig meester van het kruidmagazijn, om 'er patronen uit te halen, gelijk zij ook de vaandels en de batailjons-kas in handen kregen. Vervolgens een wagen geprest en zijn volk in orde geſchaard hebbende, trok hij ter poorte uit met vliegende vaandels en ſlaande trommels, met vier kompagnien van STUART, het gehele derde batailjon van GRENIER, vijf Dragonders van BYLAND, en een man van SAXEN-GOTHA. Een

gedeelte van het batailjon van HARDENBROEK uit *Heusden* naar *Vianen* trekkende, vervoegde zig bij dezen. De drie kompagnien van STUART in de *Wierikkerſchans*, onderrigt van het voornemen van BALNEAVIS, wagtten den uitſlag van den toeleg te *Oudewater* af. Dezen vernomen hebbende, verlieten zij onder aanvoering eens Korporaals, die van den bevelhebbenden Officier de ſleutels gevorderd, en, op het dreigen van geweld, bekomen hadt, die ſchans, waar behalven de Officieren en enige Sergeanten, ſlegts 20 Soldaten bleven, alle volgden zij den weg naar *Gelderland* door BALNEAVIS ingeſlagen.

Dit bedrijf van BALNEAVIS, namen de Staten van *Holland* op, als een verraderlijken aanſlag en overweldiging van het krijgsvolk, 't welk zij ter verdediging van hun ſouverein grondgebied, aldaar in bezetting hadden. Om dit hoogverraad te ſtraffen, en hun ſouverein gezag over het krijgsvolk binnen *Holland* gelegerd, te handhaven, beloofden zij den genen, die BALNEAVIS op de *Voorpoorte* in *'s Hage* zou leveren, of daar toe gewiſſe aanwijzing wist te doen, dat hij dadelijk op de *Voorpoorte* in hegtenis geraakte, ene beloning van 2000 gouden dukaten, met volmagt aan alle en een iegelijk, wie het ook zou mogen wezen, dezen BALNEAVIS waar hij ook te bekomen mogt zijn, daadlijk te vatten, en naar *'s Hage* over te brengen; gelastende de Officieren en Geregten, om des verzogt, de behulpzame hand te bieden. Aan de Soldaten, die onder het geleide van BALNEAVIS, waren medegegaan, deden zij bij ene openbare afkondiging, weten, dat zij de misleiden en tot inkeer komenden, voor den eerſten julij, volkomen kwijtſcholden van alle ſtraffen, waar in zij door de gepleegde euveldaden mogten vervallen wezen; terwijl zij allen, die deze kwijtſchelding van ſtraffe verſmaadden, als verraders en weglopers, met de doodſtraffe dreigden. BALNEAVIS in de afkondigingen van de Staten van *Holland* een *Verrader* genoemd, werdt met zijn volk in de beſcherming genomen der Staten van *Utrecht*, te *Amersfoort* vergaderd. —— *Vad. Hiſt.*, XXXVIII. Deel, bl. 302--305. Zie ook *Verzameling van Plakaten, Reſolutien en andere autentijke ſtukken enz.*, door

door J. A. DE CHALMOT, II. Deel, bl. 9, 10. XXII. Deel, bl. 29. 45.

BALTEN (PIETER), Konstſchilder, wierdt in 1579 te *Antwerpen* in 't Schilders-gilde als lid aangenomen; hij was een zeer goed Landſchapſchilder, die de manier van PIETER BREUGEL volgde, en ook fraai met de pen tekende; ook hadt hij verſcheidene landen bezogt, daar hij een menigte tekeningen naar het leven hadt vervaardigd. Hij ſchilderde op een vaardige wijze, zo wel met water als olieverwen, en maakte zeer goede Beelden, ſchilderende veelal Boerekermiſſen en gelijkſoortige ſtukken, die gretig gezogt werden. PIETER die te *Antwerpen* overleden is, was ook Digter en Rhetorijker. —— K. v. MANDER, *Leven der Schilders*, I. D. bl. 306.

BALTENSZ (FRANS), is geweest in 1648 Boekdrukker te *Dordrecht*, blijkens een door hem als autheur uitgegeven boekje in 8vo., onder dezen zonderlingen tijtel: Samaritane/ ofte Spieghel der Godsbzeeſentheijt en Eerbaarheijt/ ofte geſpzeeck van den Heere met het rechtgeloobigh Wijf van Samaria/ oft uijt Jacob van Ephzaim van Sichar/ beſchzeben in het vierde Capittel van den Evangeliſt Johanne/ in pzijs voozgeſtelt/ die met vergeldinghe bergolden wozdt/ volghens de woozden des Heeren &c. Uit de voorrede en het werk zelve, zoude men niet zonder grond kunnen beſluiten, dat de ſchrijver het gantsal in ene verbijstering van zinnen, uit zijne pen heeft doen vloeijen, doordien 'er geen zamenhang noch ſlot in het werkje van voren tot agteren is te vinden, en de woorden onverſchillig door elkanderen ſchijnen geplaatst te zijn.

BALTHASAR GERARDS, geboren te *Villefans* in *Bourgondie*, was de moordenaar van WILLEM DEN I, Prinſe *van Oranje*, welke gruwelijke ſchendaad hij op den 10 julij 1584, door middel van een pistool ten uitvoer bragt, zijnde de Prins toen ter tijd te *Delft* in het *St. Aagten klooster*, 't welk tot een verblijf voor hem was vervaardigd. BALTHASAR was, terſtond na het plegen van den moord, agter uit door de ſtallingen weggevlugt, tot aan de veste, alwaar hij menende zig te water te

begeven, door twee van 's Prinſen dienaren, agterhaald en gevat werdt. Men bragt hem terſtond in de *Conchergerie*; hier door 't Geregt van *Delft*, waar bij daar na Gemagtigden kwamen, uit den *Hogen Rade* en 't *Hof van Holland*, ondervraagd zijnde, beleedt hij: „ dat hij BALTHASAR GERARDS genoemd „ en te *Villefans* in 't graavſchap *Bourgondie* geboren was; dat „ hij al lang van wille was geweest, en gelegenheid hadt ge„ zogt, om den Prins van kant te helpen. Dat hij eindelijk „ van zijn voornemen kennis gegeven hadt aan een Jeſuit te „ *Trier*, die hem hadt geraden, deswege, met den Prinſe „ VAN PARMA te ſpreken; dat hij hier op, naar *Doornik* aan „ dezen geſchreven hadt, doch geen antwoord durven afwag„ ten, uit vreze dat hem 't overdragen der zegels van den „ Grave VAN MANSVELD, in wiens dienst hij waarlijk geweest „ was, kwalijk genomen zou worden. Dat hij hier op her„ waarts was gekomen, en den moord hadt uitgevoerd, daar hij „ de reis nog om doen zou, alſchoon hij zig ten dezen tijde, „ duizend mijlen van hier bevondt." Men vondt twee blazen bij hem, met behulp van welke hij over de graft dagt te zwemmen. Voorts toonde hij zig bedroefd, dat de Prins, dit hadt men hem wijs gemaakt, nog leefde. Doch vernemende dat hij gewond was, geliet hij zig blijde te zijn: waar uit men vermoeden mag, dat hij 't loot vergiftigd of hoekswijze gevormd hadt. Daar na gepijnigd zijnde, verklaarde hij: „ in „ zijn opzet geſterkt te zijn, door GERY Minderbroeder te „ *Doornik*, die hem zijnen zegen gegeven, en door den Jeſuit „ te *Trier*, die hem verzekerd hadt, dat hij omkomende, on„ der de Martelaars geſteld zou worden." Andermaal gepijnigd, bekende hij: „ zijn voornemen den Prinſe VAN PAR„ MA geopenbaard te hebben, die hem gewezen hadt naar „ den Raadsheer ASSONVILLE, met wien hij afgeſproken was, „ dat hij zig om toegang bij den Prinſe te krijgen, voor enen „ FRANÇOIS GUION uitgeven zou. Voorts hadt de Raadsheer „ hem ernſtig en bij herhaling vermaand, dat hij betrapt wor„ dende, den Prins VAN PARMA niet melden moest." Den volgenden dag, bleef hij ook buiten pijne, bij de gemelde be-

bekentenis, daar bij voegende: „ dat hij uit Assonville ver-
„ ſtaan hadt, dat Parma den toeleg prees, en hem 't loon,
„ bij den Ban beloofd, verzorgen zou" &c. Voorts volharde hij bij de betuiging: „ dat hem zijne onderneming niet rouw-
„ de, die hij nog ter hand ſlaan zou, al moest ze duizend le-
„ vens kosten. 't Pijnigen verklaarde hij te lijden, om zijne
„ voorgaande zonden. Om 't ſtuk aan den Prinſe begaan,
„ hadt hij, als een wakker voorvegter der *Roomſe Kerke*, den
„ hemel verdiend." Nogthans ontviel hem, tuſſen beiden, dat hij 't ondernomen hadt, uit begeerte naar rijkdom. Gegeesfeld zijnde, paste hij op zig toé de woórden, door Pilatus geſproken van den Héére Christus, *Ecce Homó*, zie hier den mensch. Op den 13den, werdt hij door de Gemagtigden uit den Hogen en Provintialen Rade, en door die van den Geregte en Schepenen van *Delft*, gevonnist: „ om op een
„ ſchavot voor 't ſtadshuis gebragt te worden, daar hem de
„ regterhand, tuſſen een toeſluitend heet ijzer, geſchroeid,
„ 't vleesch voorts, op zes plaatzen, met gloeijende tangen,
„ uit zijn lighaam genepen zou worden, zijn lighaam zou
„ men daar na van onderen op levende vierendelen, 't hert
„ daar uit halen, en hem in 't aangezigt werpen; 't hoofd
„ van den romp gehouwen, zou agter 's Prinſen huizing op
„ een' ſtaak; op den ſchooltoren geſteld, de vier delen zijns
„ lighaams, aan de bolwerken van vier poorten der ſtad ge-
„ hangen worden. Voorts zouden zijne goederen verbeurd
„ zijn." 't Horen van dit vonnis ontſtelde hem dermate, dat hij het uur vervloekte, waar in hij eerst te *Dole*, den pleithandel leerde, 't welk hem ter kennisſe der Groten ingewikkeld, en uit zugt tot ſtaat, tot zulk een ramp gebragt hadt; dan hij herſtelde zig egter ſpoedig. Des anderen daags den 15den julij, werdt het vonnis uitgevoerd, 't welk hij met veel hardvogtigheid doorſtondt. Toen hem de hand, met een gloeijend wafelijzer, gekneld was, ſchudde hij de ſtomp nog, als ware het om een kruis te maken en het volk te zegenen; en het was op de zelvde wijze, dat hij het overige zijner ſtraffe verdroeg. —— E. v. Metiren, *Nederl. Oorl.*

fol. 229. HOOFT, *Nederl. Geſch.* fol. 903 en 904. WAGEN., *Vad. Hiſt.* VII. D. bl. 532-535, en meer anderen.

BALTIN (ADRIAAN), geboren in 1545, is Penſionaris der ſtad *Brugge* geweest. Hij ſtierf in 1623, in den ouderdom van 78 jaren, en heeft in druk uitgegeven: *Orat. in funere ſeren.* ALBERTI AUSTRIACI, *Principis Belgarum.* Ook vindt ik nog in de *Beſchrijving van Mechelen*, gedrukt te *Brusſel* in 1770. I. D. bl. 334, een graffchrift in de franſe taal, ter eere van enen JOSSE BALTIN, die Raad en gewoon Requestmeester is geweest van de Aartshertogen, geſtorven is den 9 januarij 1621 en in de Kerk van *St. Jan* te *Mechelen* begraven. —— FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 9.

BAMBOOTS, zie LAAR (PIETER VAN).

BAMESBIER (HANS), een *Duitſer* van geboorte, is geweest een deftig Pourtraitſchilder, een leerling van LAMBERT LOMBARDUS. Hij woonde te *Amſteldam*, en ſtierf aldaar in 't laatst der XVIde eeuw, in den hogen ouderdom van bijna 100 jaren. —— K. v. MANDER, *Leven der Schilders*, I. D. bl. 155.

BANELT (JOHANNES), een *Luikenaar*, en Geestelijke van de orden der Kruisbroeders, leefde in de XVIde en XVIIde eeuw; hij heeft een boekje geſchreven tot tijtel voerende: *De translatione Reliquiarum corporis* S. ODILIÆ *Colonia Agrippina ad locum clarum, ſive cœnobium Huenſe totius ordinis primarium. Col.* 1621. 8*vo.* —— FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 567.

BANJAART (ALBERT), afkomſtig uit het oud adelijk *Hollandſe* geſlagt van dien naam, 't welk thans geheel is uitgeſtorven, was een der genen, die in het jaar 1168, als ondertekenaar van het verdrag, dat Graav FLORIS DE III. van *Holland* genooddrongen wierdt aan te gaan met zijnen overwinnaar FILIPS Grave van *Flaanderen*, gemeld wordt; gelijk hij ook voorkomt op het jaar 1203, toen Graav DIRK zig gedwongen zag, het oudſte gedeelte van *Holland*, als een *leen*

van

van *Braband*, te erkennen. Noodlottiger was voor hem, in het zelvde jaar, de partij die hij met anderen, tegens vrouw ADA, haren gemaal den Graav VAN LOON, en moeder gekozen hadt, en waar aan de verwoesting van zijn ſchone kasteel tuſſen *Kastrikum* en de *Beverwijk* gelegen, moet worden toegeſchreven, na dat hij nevens anderen, gants *Kennemerland* in rep en roer hadt gebragt, en het beleg voor den *Leijdſen Burg* geſlagen. VELIUS in zijn *Kronijk van Hoorn*, noemt onder enige der voornaamſte geſlagten in die ſtad bekend, ook dit, dat hij zegt, op het jaar 1419 reeds uitgeſtorven te zijn, dan dit moet ene misſtelling van dien Geſchiedſchrijver zijn, of wel de beide volgenden moeten niet tot dat geſlagt behoord hebben. —— GOUDHOEVEN, *Kronijk*, bl. 295, 296. WAGEN., *Vad. Hiſt.* II. D. bl. 259. 295. 304.

BANJAART (DIRK JANSSEN), te *Hoorn* geboren, is een man geweest, die door zijn ondernemenden aart, boven het gemeen heeft uitgemunt, en zig tot een hoofd van de volkspartij durfde opwerpen, zonder het gezag der Regering enigzints te ſchromen. Hier van gaf hij een doorſlaande blijk, in het jaar 1477; want als te dier tijd binnen *Hoorn* een geweldig oproer ontſtond, ter gelegenheid van het invoeren van enige nieuwe excijnſen die het volk wilde afgeſchaft hebben, en waar tegen de Regering geene maatregelen te werk ſtelde om die te beteugelen, zo drong BANJAART verzelt van enigen uit het gemeen, in het huis van den Schout, brak den ſlok waar aan de gevangenen geſloten waren los, en voerde die in verzekering naar het ſtadshuis. Daags daar aan, toen de Schout VELAER die grotelijks in den haat van het gemeen ſtondt, weder in de ſtad kwam, ſnelde het grauw naar zijn huis, doorzogt het van onderen tot boven, maar vondt hem tot zijn geluk niet, doch toen ging het aan 't plunderen, vernielende en rovende al wat 'er in was; waar na zij naar meer andere huizen trokken, waar van ſommigen het zelvde lot ondergingen. De verbittering van velen zo wel groot als klein, tegen Schout VELAER en die genen welke tot zijn

ſnoer behoorden, was zo uitbundig, dat ſommigen van de regerende Burgemeesters, in plaats van den moedwil te ſtuiten, van het ſtadshuis riepen; „ dat Burgemeesteren alles wat „ door BANJAART en de zijnen was bedreven, ter hunner ver„ antwoording namen." Het gemeen dus den ruimen teugel gevierd, behoeft men zig niet te verwonderen, dat met hollen voortvarende, alle palen van beſcheidenheid overſchreedt. Daar waren van de Regenten die dezen moedwil reeds in den beginne hadden willen ſtuiten, gevangen gezet, en ſommigen hadden al zestien dagen in den kerker gezugt, dagelijks ondraaglijken hoon en ſmaad ondergaande, met bedreiging zelvs dat men hun van 't leven zoude beroven, indien zij niet bewerkten, dat VELAER vrijwilligen afſtand van het Schoutsambt deedt, en zijne commisſie aan hun in handen ſtelde. De vrienden van den Schout ziende, in welk dringend gevaar hij zig bevondt, bewogen hem ten laatſten door bidden en ſmeken, om daar van afſtand te doen; waar na men ten Hove wist te bewerken, dat de aanſtelling van den Schout, mits voor die vergunning ene aanzienlijke ſomme aan den Graav betalende, voortaan door de ſtad zoude geſchieden. Als nu Burgemeesteren raadpleegden, aan wien dit gewigtig ambt te zullen opdragen, kwam 'er op aanſtoking van BANJAART, een onbeſuisde menigte ten ſtadshuize in Burgemeesters kamer dringen, zeggende: „ raadpleegt gijlieden wie gij Schout zult maken? „ wij waarſchouwen u, indien gijlieden 'er enen anderen aan„ ſteld als onzen kapitein BANJAART, zal de drommel de kaars „ dragen, en wij zullen u zo veel volk op 't lijf ſturen, dat „ gij 'er van gruwen zult." Deze bedreiging werkte uit, dat BANJAART het Schoutsambt verkreeg; waar na de rust ook genoegzaam in de ſtad wierdt herſteld, de gevangenen ontſlaakt, en aan de uitgewekenen vrijheid vergund om weder binnen te mogen komen. Doch BANJAART die ter bekoming van dit ambt, gewaagd hadt de ſtad onderſte boven te keren, hadt weinig genot van zijne euveldaad, want korte maanden na dat hij in den eed was genomen, maakte de dood een einde aan zijne door geweld verkregene beſtiering. —— VELIUS, *Kronijk van Hoorn*, bl. 97. 102. 107. 109. BAN-

BANJAART SCEL, was in 1447 Slotvoogd van *Medenblik*, te dier tijd dat Mr. Gooswyn de Wilde, een aanzienlijk man in *Flaanderen* geboren, het ambt van Preſident van *Holland* uitoeffende. Tuſſen deze beide menſchen, was zedert enigen tijd een onverzoenlijke haat ontſtaan; veelligt alleen ter oirzake van de oude partijſchap hier te lande, alzo de Preſident der *Kabbeljauwſe*, Banjaart der *Hoekſe* zijde toegedaan was. De wrok ging zo verre, dat de Preſident Banjaart opentlijk van manſlag of moord beſchuldigde; waar tegen Banjaart hem niets ſchuldig bleef, maar aan de Wilde de onnatuurlijke zonde van *Sodomie* te last lei. Veel gerugts maakten deze verwijtingen door gants *Holland*. Hertog Filips van *Bourgondien* kreeg 'er wel dra kennis van, en 't is te vermoeden dat hij den Preſident ſchuldig hieldt; immers hij beſloot hem van zijn ambt te ontzetten. Intuſſen kwam Jan van Lannoy, in junij des jaars 1448 over, bekleed met de waardigheid van *Luitenant* of Stedehouder des Hertogs. Op den 20ſten deedt hij den afgezetten Preſident, en deszelvs beſchuldiger, den Slotvoogd van *Medenblik*, vatten, en in *'s Hage* enigen tijd op 't Hof bewaren; 't ſchijnt egter dat men ſedert goedvondt, de regtspleging over de Wilde niet in *'s Hage* te willen houden, om van de misdaad, die hem te last gelegd werdt, zo weinig gerugts te maken als mooglijk ware. De gevangenen werden beide naar *Heusden* gebragt, alwaar zij wel anderhalf jaar zaten. Eindelijk voerde men den Preſident naar 't ſlot te *Loevenſtein*; hier werdt hij zonder nog ſchuld bekend te hebben, ter dood veroirdeelt. Om den ellendigen Heer egter tot bekentenis te brengen, werdt 'er een vuur ontſteken, in 't voorhof van 't ſlot, en een rood kleed daar nevens op de aarde geſpreid; men beloofde hem 't zwaard, zo hij belijdenis wilde doen; doch dreigde hem te verbranden, indien hij bij de ontkenning bleef volharden; waar op hij, uit overtuiging van ſchuld, of uit vrees voor zwarer ſtraf, de misdaad beleedt, met welke men hem betigt hadt, en op ſtaande voet onthalst werdt. De Slotvoogd die geoirdeeld werdt ſlegts een' manſlag te hebben begaan, werdt eerst op vrije voeten geſteld;

doch kort daar nâ, bij vonnis van den 6 december 1449, ten lande uitgebannen, en van alle zijne waardigheden vervallen verklaart. —— R. SNOY, *Rerum Batav.* lib. X. pag. 150. DE RIEMER, *Beſchrijving van 's Gravenhage*, II. D. bl. 25. aant. *v.* en *x.* WAGEN., *Vad. Hiſt.* IV. D. bl. 22--24.

BANK (LAURENS), geboren te *Nortköping* in *Sweeden*, is gedurende 15 jaren Hoogleraar in de regten te *Franeker* geweest. De achting die hij daar als Student verkerende reeds hadt verkregen, werkte uit, dat hij van zijne reizen door *Frankrijk*, *Italie*, *Spanje* enz. te rug komende, tot het Hoogleraarambt aldaar bevorderd wierdt. Hij ſtierf den 13 october 1662; was een geleerd man, en heeft vele werken door den druk wereldkundig gemaakt; als onder anderen: *Roma triumphans. Fran.* 1645. 12°. *De Tijrannide Papæ in Reges & Principes Chriſtianos diaſcepſis. Ib.* 1649. 12°. *Commentar. de Privilegiis Militum, Juriſconſultorum, Studioſorum, Mercatorum, Mulierum &c. Ib.* 1649--1651. in 4*to*. *Taxa S. Cancellariæ Apoſtolicæ, Notis illuſtrata. Ib.* 1651; zijnde een werk, waar in de ſnoodſte zonden die 'er kunnen uitgedagt worden, het zij door geeſtelijke of wel door wereldlijke perſonen bedreven, door een zekere geldboete te betalen, kunnen verzoent worden. Men heeft 'er verſcheidene drukken van, die alle opgeteld en beoirdeeld worden, met bijvoeging van wetenswaardige zaken, bij BAYLE in zijn *Dictionaire*, T. I. p. 437. *ed. de* 1730. —— E. L. VRIEMOET, *Athen. Friſ.* pag. 403--405.

BANKERT (ADRIAAN), geboren te *Vliſſingen*, eerst Kapitein ter zee onder 't Kollegie ter Admiraliteit in *Zeeland*, wierdt Schout-bij-nagt den 19 december 1664, Vice-Admiraal den 7 julij 1665, en laatſtelijk Lt. Admiraal den 20 augustus 1666. In 't jaar 1659 bevondt hij zig op de vloot, die naar *Denemarken* werdt gezonden; hij zeilde met vijf oorlogſchepen naar *Landskroon* om aldaar de brandwagt voor de haven te houden, en dat vaarwater voor de *Sweeden* onbruikbaar te maken. Zijn ſchip de *Zeeridder* genaamd voerende 28 ſtukken geſchut, dreef

dreef door de kragt der ijsſchollen, tot onder 't eiland *Ween* aan den grond. De *Sweeden* met dit ongeval tragtende hun voordeel te doen, gingen 'er twee kloeke oorlogſchepen van 40 en 50 ſtukken benevens drie mindere vaartuigen op los, ten einde hem te beſpringen, lopende ten zuiden van *Ween* om, terwijl nog vijf andere ſchecrboten en ſloepen, van geſchut en volk wel voorzien, benoorden het gemelde eiland omzeilden; doch de wind hun tegenlopende, dreven zij allen naar *Kronenburg*. Den 14 maart kwamen zij weder, verzelt van enen brander; en terwijl hun volk uit de boten op *Ween* landde, zeilden de oorlogſchepen heen en weder, ſchoten zeer hevig op het ſchip van BANKERT; en bleven den gantſen nagt nabij hem ten anker liggen. Den 15den met den dag gingen de *Sweeden* weder onder zeil, en bragten hunnen brander tot aan het ſchip van BANKERT; deze maakte hier op gebruik van zijne ſtukken die 't verſt dragen konden, en ſchoot niet alleen den brander in den grond, maar vuurde ook zo hevig op de overige *Sweedſe* ſchepen, dat die hem kwartier beloofden, zo hij zig wilde overgeven; doch BANKERT zijn antwoord was, dat hij geen kwartier begeerde, maar zig tot den laatſten man zoude verweren, en toonde daar bij met het ophalen van alle zijne vlaggen en wimpels, dat het hem regt ernst was. Intusſen hadden de *Sweeden* hun geſchut op 't eiland *Ween* geplant, om hem mede na de landzijde te beſchieten; dan ook hier werden zij door BANKERT dapper begroet; want door zijn geſchut werdt van een der zwaarſte ſchepen de raa afgeſchoten, en de anderen zodanig geteisterd, dat zij den moed lieten zinken, en genoodzaakt wierden om af te deinzen. Met zodanigen heldenmoed verweerde zig de zeevoogd BANKERT, ſchoon aan den grond zittende, tegens twee oorlogſchepen, vier andere vaartuigen en een' brander, benevens 400 Soldaten, die op het eiland *Ween* gelegerd waren, om hem te overmannen. Alleen drie doden en tien gekwetſten bekomen hebbende, kwam hij met groten roem te *Koppenhagen* te rug, alwaar hij op de vriendelijkſte wijze door den Koning van *Denemarken* wierdt ontvangen, die, nevens den Admiraal OB-

DAM

DAM en vele andere hoge Bevelhebbers, hem den wel verdienden lof gaven, dien hij door zijn dapper gedrag met zo veel regt hadt verkregen.

Als Vice-Admiraal, was BANKERT in 't jaar 1666 tegenswoordig bij den zwaren ſcheepſtrijd tegens de *Engelſe* vloot, onder bevel van den generaal MONK, in welk gevegt zijn ſchip zo nauw door de vijanden geprangd werdt, dat hij het vermits het zonk, genoodzaakt wierdt te verlaten, na het in brand geſtoken, en zig benevens zijn volk in de boten geborgen te hebben. Op een ander ſchip overgegaan zijnde, ontzette hij met zijn ſmaldeel drie Staatſe ſchepen, welke groot gevaar liepen om door de *Engelſen* genomen te worden. Schoon die ſlag voor de *Nederlandſe* vloot in geenen dele voorſpoedig was, wierdt egter de voorzigtigheid in den aftogt in acht genomen, grotelijks geprezen; en de Staten van *Zeeland*, betoonden ook hun genoegen in het gehouden beleid en de zonderlinge dapperheid van hunnen zeevoogd. Als Vice-Admiraal, kwam hij ook met vijf *Zeeuwſe* ſchepen in 1667, bij 's lands zegepralende vloot te *Chattam*, en ſchoon de grootſte zege reeds bevogten was, zeilde hij egter met nog 14 ſchepen de rivier verder op, om den vijand afbreuk te doen.

Dan meer gelegenheid om zijnen heldenmoed te tonen, kreeg BANKERT in het jaar 1672, in den oorlog door dezen Staat tegens de *Engelſen* en *Franſen* gevoerd; want in enen zeeſlag tegens de ſamengevoegde vloot van die beide Mogentheden, geraakte hij in een hevig gevegt met het ſmaldeel van de *witte vlag*, meest uit *Franſe* ſchepen beſtaande, blijvende hij bijna den gantſchen dag in 't gevegt. Niet minder dapper betoonde hij zig in 't volgende jaar, benevens den Lt. Admiraal DE RUITER, tegens Prins ROBBERT en SPRAG, hebbende DE RUITER met het *roode*, en onze BANKERT met het *blauwe* ſmaldeel der *Engelſe* ſchepen, te kampen. DE RUITER lag toen, met enige ſchepen, in het midden der vijandelijke branders en andere vaartuigen, dan hij boorde door BANKERT verzelt, dwars door de *Engelſen* heen. DE RUITER bekwam bij dit gevegt minder ſchade dan BANKERT, wiens voorſteng en groot mars-

zeil

zeil wierdt afgeſchoten; ook geraakte zijn ſmaldeel enigzins in wanorde, 't welk DE RUITER zo dra niet gewaar wierdt, of hij ontzette hem, en herſtelde ſpoedig de orde. In het twede gevegt welk in dat zelvde jaar voorviel, ondervond D'ESTREES, die de *witte vlag* onder zijn gebied hadt, de moed en bekwaamheid van onzen zeeheld; en in het derde viel BANKERT andermaal aan op het ſmaldeel van D'ESTREES, die men zegt dat heimelijk bevel van zijnen Koning hadt, om het gevegt zo veel te vermijden als in zijn vermogen was; doch deszelvs Schout-bij-nagt MARTEL, vogt als een leeuw; zelvs poogden de *Franſen* het ſchip waar op zig de Lt. Admiraal bevondt in brand te ſteken, dat hun egter mislukte, en zij verſpilden hunne branders vrugteloos; hier op dreef BANKERT hen om de oost, alwaar ze in den wind bleven hangen, zonder weder af te komen. Bij de hervatting van den ſtrijd, vogten de beste Kapiteinen van Prins ROBBERT als ware helden; doch BANKERT, DE RUITER, VAN NES en TROMP die hun gantsch niet in moed en dapperheid toegaven, drongen 'er zo geweldig op in, dat de vijanden genoeg te doen hadden, met het Admiraalſchip van SPRAG, en meer andere zwaar beſchadigde ſchepen, te beſchermen en uit het gevegt te ſlepen.

In 1674, bevondt zig de Lt. Admiraal weder op 's lands vloot, die last hadt om langs de kust van *Flaanderen* te lopen, naar en door de Hoofden en agter de Cingels. De vloot van daar te rug kerende, kwam te *Torbaij* ten anker; alwaar de Admiraal DE RUITER 'er enige ſchepen afzonderde, waar mede hij voornemens was zijne onderneming betrekkelijk *Amerika*, te gaan voortzetten. De overige ſchepen bleven onder het beſtier van TROMP, BANKERT en VAN NES, welke door verſtandhouding met den Ridder DE ROHAN, een landing op de *Franſe* kust voornemens waren te ondernemen; doch dit ontwerp voor dat het uitgevoerd koste worden, ontdekt zijnde, verviel in duigen; zo dat het aan de *Staatſen* alleen gelukte, een ſtroping op *Beliſle* en *Noirmoutier* te doen, welke laatſte plaats zij ook veroverden, doch na verloop van weinige dagen, doordien dezelve niet te houden was, weder ver-

verlieten; zij hadden aldaar 19 op het ſtrand gejaagde ſchepen, met enig geſchut veroverd, 17000 guldens brandſchatting gevorderd, en tot zekerheid voor de betaling van deze ſom, gijzelaars mede genomen.

In 1671 begaf de Lt. Admiraal BANKERT zig in huwelijk met vrouwe CONSTANTIA CAU, weduwe van den Heer SAMUEL BISSCHOP; bij de gewone feestviering, hadt hij de eer vier Afgevaardigden uit 's lands Staten op zijn bruiloftsmaal te vergasten; hij leefde met deze zijne huisvrouwe in een vergenoegde egt tot in het jaar 1684, toen hij te *Middelburg* overleed, zijnde aldaar in de *St. Pieters* of oude kerk begraven.

Men ontmoet zijne Afbeelding op meer dan ene wijze in plaat gebragt; doch de beste daar van wordt gehouden, die door H. BERKMANS is geſchilderd, en door C. HAGEN in 't koper geſneden; onder deze, leest men het volgende Bijſchrift:

Het oor dronk lang den roem van BANKERTS heldenaart:
Nu ziet het oog den Held, tot *Neerlands* heil geſchaepen,
Die 't ſnedig ſlaghſwaert op de *Franſche* ruggen ſchaerdt,
En nooit voor vijandt heeft geſwicht in 't blanke wapen:
Zijn moedt ontnam den *Zweed* de land- en zeelaurier.
De *Deenſche* Kroon erkent en eert hem als beſchermer:
In vreede blinckt ſijn raedt; ſijn deucht in oorlogsvier,
Men druk hem niet in Print, maer houw ſijn beeld uit marmer.

Ook wordt de lof van zijne heldendaden vermeld, ter gelegenheid van het ſlaan van verſcheidene Gedenkpenningen, waar van men de afbeelding en beſchrijving vindt, bij Mr. G. VAN LOON, *Ned. Hiſtoriepenningen*, III. D. bl. 119. 156. —— SMALLEGANGE, *Kronijk van Zeeland*, bl. 425. 772. BRANDT, *Leven van* DE RUITER. P. DE LANGE, *Bataviſe Romein*, bl. 480. P. DE LA RUE, *Heldhaftig Zeeland*; bl. 120. 273.

BANKERT (JOHAN), Zee-Kapitein, waarſchijnlijk een broeder van ADRIAAN en zoon van JOOST, ſneuvelde op den 13 junij 1665, in den voor zo vele beroemde vaderlandſe Helden noodlottigen ſcheepſtrijd tegens de *Engelſen*, denzelvden

den dag, op welke de Lt. Admiraal WASSENAAR OBDAM met zijn ſchip in de lugt ſprong, en behalven hem de Lt. Admiraal KORTENAAR, AUKE STELLINGWERF, en meer anderen het leven lieten. —— WAGEN., *Vad. Hiſt.* XIII. D. bl. 147.

BANKERT (JOOST VAN TRAPPEN), Kommandeur ter zee, zag het eerſte levenslicht te *Vliſſingen*, en hadt dit met vele andere zeehelden gemeen, dat de vereeuwiging van zijnen naam meer aan zijne dapperheid, dan aan den luister van zijne geboorte moet toegeſchreven worden. Zeer waarſchijnlijk was hij de vader van den hier boven beſchrevenen Lt. Admiraal ADRIAAN BANKERT; dan hoe het ook mag zijn, onze JOOST, is door zijne bekwaamheid en moed, trapswijze van een gering bootsgezel, tot het ambt van Kommandeur over de kust van *Zeeland* opgeklommen. Hij wierdt in 1624 tot Kapitein onder het Kollegie van genoemde provintie aangeſteld; en toen in 1628 de vermaarde PIETER PIETERSZ. HEIN der *Spanjaarden* zilvervloot vermeesterde, voerde BANKERT als Vice-Admiraal, het ſchip de *Neptunus* van 24 ſtukken geſchut en bemand met 155 koppen. In die zelvde rang, verzelde hij de Generaal HENDRIK LONCQUE in een togt naar de *Westindiën*, om ingevolge het oogmerk der *Westindiſe* Kompagnie, een aanſlag op *Fernambuk* te ondernemen, die ook in 't jaar 1629, volkomen en naar genoegen gelukte.

In 1637 bekleedde BANKERT de rang van Kommandeur, en het was in die waardigheid, dat hij met vier *Staatſe* oorlogſchepen in zee gelopen zijnde, na een hevig gevegt tegen zeven *Duinkerker* oorlogſchepen, 'er drie van vermeesterde, die hij zegevierende te *Vliſſingen* binnen bragt, alwaar hij onder groot gejuig van het volk wierdt ontvangen. Geen minder aandeel hadt onze JOOST het volgende jaar, in het gevegt tegens de *Duinkerkers*, ſchoon de Lt. Admiraal MARTEN HARPERTZ. TROMP het opperbevel over de vloot voerde; en dat hij gerekend wierdt geen minder deel aan de bevogtene zege dan dien Admiraal te hebben, bleek, doordien hij even als deze met een gouden keten ter waarde van 2000 guldens

werd

werdt beſchonken, behalven nog een gifte van 800 guldens in geld. Ook deelde BANKERT in den roem der overwinning, die TROMP in 1639 op de grote *Spaanſe* vloot aan de *Engelſe* kusten behaalde.

Door zulke en dusdanige bedrijven meer, zig een groten roem verworven hebbende, verkoos hem de *Westindiſe* Kompagnie in 1645, tot Admiraal over een vloot, die zij voornemens was naar de *Westindiën* te zenden, met inzigt om de vervallene zaken in *Brazil* te herſtellen. Hij ging daar mede in februarij 1646 onder zeil, doch deze togt viel noodlottig uit, en hij hadt tegens vele rampſpoeden te worſtelen; want reeds leden twee van zijn' ſchepen ſchipbreuk bij *Duins*, en nauwelijks die haven uitgelopen zijnde, dreef hem ſtorm en tegenwind te rug naar *Engeland*, alwaar de vloot door de ongeſtadigheid der winden, genoodzaakt wierdt negen weken te vertoeven. Na het doorworſtelen van een menigte andere noodlottige rampen, waar bij nog ten overmate kwam, dat 'er onenigheid onder de hoofden en muiterij onder het ſcheepsvolk ontſtond; zeilde de vloot eindelijk naar *Olinda* en kwam aldaar op de rede, maar vondt 'er alles in den akeligſten toeſtand. Gebrek aan leeftogt, deed de aldaar overgeblevene *Nederlanders*, ten uiterſten verheugd zijn, over de aankomst van die vloot, doch welke vreugde wel dra op ene bittere wijze werdt getempert, door de vermeerdering der onenigheden onder de ſchepelingen. BANKERT na aldaar enigen tijd vertoefd en zo veel doenlijk de rust onder zijn volk herſteld te hebben, vertrok van daar met den Overſten HINDERSON en een aanzienlijke vloot, naar *Rio St. Francisco*, en wierp aldaar het anker, met oogmerk om de *Portugeezen* derwaarts te lokken; dan dit mislukte hem ook, en het enigſte voordeel dat hij behaalde, was het eiland *Tagaripa* te vermeesteren, 't welk ſtromen bloeds koste, en alwaar meer dan 2000 menſchen om het leven geraakten; waarlijk een al te wrede opoffering tot bekoming van een klein hoekje lands, 't welk men buiten dat niet koste houden, maar ſpoedig weer in handen der *Portugeezen* geraakte.

Dan

Dan het ſlaagde hem gelukkiger ter zee, hij nam nu en dan een ſchip of ſchoot 'er een in den grond; ook tastte hij omtrent de *Baai de todos los ſantos*, een uit *Portugal* komende vloot van zeven ſchepen aan, waar van hij een in den grond ſchoot, een twede ontſnapte het, doch de vijf overigen die rijkelijk geladen waren, en over de twee millioenen waardig geſchat werden, wierden prijs gemaakt; 400 *Portugeezen* verdronken of ſneuvelden in het gevegt, de 250 die overgebleven waren, wierden gevangen gemaakt en naar *Olinda* gevoerd. Onder dezen bevonden zig de nieuwe Onderkoning, de Admiraal, Vice-Admiraal, de Providoor en Regidoor van *Brazil*, andere mindere Bevelhebbers en drie Geestelijken. Nog enigen tijd hier na wierdt hij met enige koopvaardijſchepen verſterkt, en veroverde onder de linie, nog vier *Portugeeſe* ſchepen met ſuiker geladen, waar bij hij 50, en de *Portugeezen* 120 man verloren.

BANKERT was voornemens met vijf ſchepen naar huis te keren, doch onder wege werdt hij door ene ziekte aangetast en ene daar op volgende beroerte overvallen, die hem na weinige dagen den geest deedt geven. Zijn ligbaam werdt geopend, gezouten, bewaard, en dus door zijne beide zonen aldaar tegenswoordig, niettegenſtaande men het, wegens het toenemend bederf, verſcheidenemalen over boord wilde zetten, in *Zeeland* gebragt en begraven.

Men heeft twee Afbeeldzels van hem in prent, waar van het ene door UDEMANS is gegraveert; op het ander dat zonder naam van Plaatſnijder is, leest men dit vierregelig versje van D. J. Vos.

Zie hier afgebeeld naar 't leeven,
Zeelands zeemachts Commodoor,
Spanjens vreeſe, *Duinkerks* beeven,
Die in 't vechten u ook gaat voor.

Veel verloor het vaderland aan dezen wakkeren zeeman, en hij wierdt van velen nagetreurd, doordien van hem de roem uitging, dat hij een der beste zeehoofden was, die immer

in dienst van 's lands Staten geweest waren. —— SMALLEGANGE, *Kronijk van Zeeland*, bl. 772. BRANDT, *Leven van* DE RUITER. DE LAAT, *jaarl. verhaal van de Westind. Komp.*, bl. 167. P. DE LA RUE, *Heldh. Zeeland*, bl. 127--130.

BANKHEM (JAN VAN), Preſident van den Hogen Raad, geboren te *Leijden* in het jaar 1540, uit aanzienlijke ouders; wierdt van der jeugd af aan, voorbeſchikt tot de beoeffening der fraaije wetenſchappen. De eerſte gronden leide hij daar toe te *Utrecht*, onder beſtier van MACROPEDIUS; van daar begaf hij zig naar *Leuven*, alwaar toen de ſtudie der regtsgeleerdheid ten hoogſten toppunt geklommen was; hier ſtudeerde hij met onophoudelijke vlijt, een geruimen tijd; bezogt vervolgens *Angers*, en werdt aldaar tot Meester bevorderd. In zijn vaderland te rug gekeerd, begaf hij zig tot de praktijk, en oeffende die met veel roem; waar in hij ook, door ondervinding en verſtand, boven de meeste zijner tijdgenoten uitmuntte. Wanneer 'er in 1582 een Hoge Raad over *Holland*, *Zeeland* en *Weſtfriesland*, waar van het Berigtſchrift reeds in 1580 was ontworpen, wierdt opgerigt en in bediening trad; werdt VAN BANKHEM, om zijne uitnemende verdienſten en bekwaamheid, op aanbeveling van Prins WILLEM DEN I, tot lid daar van aangeſteld, welken post hij egter niet dan na ſterk aanhouden op zig nam; ook onttrok hij zig daarom niet, ten dienſte van het vaderland, zig in gewigtige regts- en ſtaatszaken te laten gebruiken. Dus was hij, benevens zijnen Raadsvriend DIRK VAN LEUWEN ſcheidsman tuſſen den Magiſtraat van *Leijden* en den Dijkgraav en Heemraden van *Rijnland*, over het regtsgebied; vervolgens bevlijtigde hij zig naderhand, den twist tuſſen den zelvden Magiſtraat en den Senaat der Akademie te doen eindigen, waar in hij zo gelukkig tot genoegen van beide partijen ſlaagde, dat hij kort daar na tot Curator van die Hogeſchool verkoren wierdt, welke hij benevens DOUZA en JOHAN DE GROOT met zo veel nut en ijver beſtierde, dat die hand over hand in roem en bloei toenam. Bij uitnementheid wordt zijne deftigheid, billijkheid en kunde in 's lands wetten

en

en regten geroemd. Het was ook enkel om zijne verdienſten, dat hij na het overlijden van DIRK NIEUBURG, tot Preſident van den Hogen Raad werdt benoemd, in welke waardigheid hij den 29 november 1601 overleed. —— WAG. *Vad. Hiſt.* VII. D. bl. 451.

BANKHEM (JAN VAN), eerst Schepen en vervolgens Bailjuw van *'s Hage*, waarſchijnlijk een afſtammeling van den bovenſtaanden, doch zeer verſchillend van aart en karakter, want daar gene een allerbraafst en deugdzaam man was, toonde deze een deugniet *te zijn*, voor de ſnoodſte ſchelmſtukken berekend, zo als wij door het verkort verhaal van zijn bedrijf zullen zien. Hij bekleedde in 1672 het ambt van Schepen in *'s Hage*, en was een der bitterſte vijanden en ijverigſte vervolgers van de gebroeders C. en J. DE WIT; dit ging zo verre, dat hij enige Kapiteins van de *Haagſe* ſchutterij, bij eede hadt doen beloven, om de WITTEN niet in 't leven te laten; ook hitſte hij in perſoon de Burgers van het blauwe vendel, tegens die ongelukkige ſlagtoffers aan. Of dit nu daden waren welke ene beloning verdienden, late ik aan het oirdeel van mijne lezers gaarne over; maar zeker is het, dat hij in ſeptember van dit zelvde jaar, door Prins WILLEM DEN III, tot Bailjuw van *'s Gravenhage* wierdt aangeſteld; dan dat hij zig in deze bediening zo ſchelms van zijn pligt kweet, dat de mate zijner euveldaden overlopende, hij op last van 't *Hof van Holland* den 31 julij 1680 in hegtenis gezet en ſtrengelijk gepijnigd werdt; waar na hij nog in het zelvde jaar, wegens *menigvuldige begane misdrijven en vuile handelingen* veroirdeeld werdt, om onthalsd te worden. Hij beriep zig van dit vonnis op den Hogen Raad, en wist middel te vinden, om hangende het geding hier over, uit de gevangenis te ontſnappen, en benevens zijn zoon een verblijf te *Amſteldam* te zoeken, doch hij werdt hier agterhaalt en betrapt, men bragt hem op nieuw naar *'s Hage*, op de gevangenpoort, alwaar hij na nog verſcheidene jaren gezeten te hebben, ſtierf, terwijl zijn geding voor den Hogen Raad nog onafgedaan was, en hij daar door de

welverdiende ſtraf, om door beulshanden op het ſchavot te ſterven, ontging. Toen hij te *Amſteldam* gevat was, werdt hij beſchuldigd met enen zekeren SAMUEL BOSCH een aanſlag geſmeed te hebben, op den perſoon van Burgemeester KORNRAAD VAN BEUNINGEN, die men weet, dat een groot Antagonist van WILLEM DEN III. was. —— DE RIEMER, *Beſchr. van 's Gravenhage*, II. D. bl. 53, 54. WAG., *Vad. Hiſt.* XIV. D. bl. 164, 169. XV. D. bl. 204. WAG., *Beſchr. van Amſteldam*, VI. St. bl. 101.

BANNING (FRANS), zie KOK (F. B.)

BANNING (JAN BODECHER), geboren te *Loosdrecht*, een dorp in *Gooiland*, is gedurende een tijdvak van 23 jaren Hoogleraar in de wijsbegeerte aan *Leijdens* Akademie geweest. Hij was een geleerd man, en paarde bij de beoefening der wijsbegeerte die der digtkonst en andere fraaije wetenſchappen. Hij ſtierf in 1642, en heeft onder anderen in 't licht gegeven: *Epigrammata Braſiliana, & Poematum libros, una cum Diſſertatione epiſtolica de Philoſophiæ & Poëtices ſtudiis conjungendis. Lugd. Bat.* 1637. 12°. —— FOPPENS, *Biblioth. Belg.* p. 546.

BANNIUS (JOHANNES ALBERTUS), van *Haarlem* geboortig, is geweest Priester en een uitmuntend Muſikant. Hij heeft geſchreven en uitgegeven: *Epiſtolam ad* PETRUM SCRIVERIUM, *de Muſico ſtudio, rectè inſtituendo & inſtaurando*; en in 't nederduits: De gantſche ſamenſtelling der Muſijk. —— FOPPENS, *Biblioth. Belg.* p. 562.

BARBANCON (KONSTANTYN), geboren in 1565, in een dorp van den zelvden naam, gelegen een klein uur gaans van *Beaumont* in *Henegouwen*. Na het volvoeren van zijne eerſte letteroefeningen, wierdt hij een Kloosterling van de orden der Kapucijnen, vervolgens tot den Prieſterſtand verheven; hij was uitmuntende in deugd, en onberispelijk van zeden; ook ſtierf hij met de geur van heiligheid, den 26 november 1627, zonder ziek te zijn geweest, en hebbende nog dien zelv-

zeevden dag de Vespers helpen zingen. Ene optelling van zijne dweepzieke ſchriften; vindt men bij PAQUOT, *Hiſt. litter.*, Tom. VIII. p. 116, 117. —— MIRÆI, *Scriptores Sæc. XVII.* p. 331. *edit.* FABRIC. ÆGID. GELENIUS, *de admir. magnitud. Coloniæ*, p. 523-527.

BARBEYRAC (JAN), Hoogleraar in de regten te *Groningen*, is geboren te *Beziers* in *Frankrijk*, den 15 maart 1674. Zijn vader was aldaar Gereformeerd Predikant, en wierdt genooddrongen na de intrekking van het edikt van *Nantes*, om der vervolgingswille, zijn vaderland te ruimen en elders een verblijf met zijn huisgezin te zoeken. Hij verkoos hier toe *Lauſanne* in 1686, en JAN begaf zig naar *Berlijn*, alwaar hij in 1687 een aanvang maakte, om in het Franſe kollegie, de fraaije letteren te onderwijzen. Enige redenen die men niet gemeld vindt, deden hem van de beoefening der Godgeleerdheid afzien, waar toe zijn vader hem hadt voorbeſchikt, om zig der regtsgeleerdheid toe te wijden, en wel inzonderheid tot het *Regt der Natuur en der Volkeren.* In 1710 wierdt hij tot Hoogleraar in de regten en geſchiedenisſen te *Lauſanne* beroepen, en hij verbleef 'er zeven jaren in dien post, in welk tijdvak hij driemalen de waardigheid van Rector bekleedde. In 1713 wierdt hij als lid van het Koninglijk Genootſchap der wetenſchappen te *Berlin*, opgenomen; en in 1717 aangeſteld, tot Hoogleraar in de regtsgeleerdheid te *Groningen*, in welken post hij met een onvoorbeeldelijken ijver en werkzaamheid, is verbleven tot op zijn dood toe, welke voorviel in het jaar 1744. Men heeft van hem de vertalingen in het frans van twee uitmuntende werken van SAM. PUFENDORF, te weten over het *Regt der Natuur en der Volkeren*; en, over de *pligten van den Mensch en van den Burger.* Bij het ene zo wel als bij het andere, heeft hij uitmuntende aantekeningen gevoegd, en bij het eerſte nog ene voorreden, die 'er tot inleiding van verſtrekt. De beste drukken van zijn *Droit de la Nature* &c. is van 1712 en 1734 in 4to., en van *les Devoirs de l'Homme* &c. van 1718 en 1759 in 4to. Nog heeft hij in het fransch vertaald, uitge-

geven, de beide redevoeringen van den Hoogleraar NOODT over het *regt der Souvereinen* en de *vrijheid van 't Geweten*, van welk laatſte, ook ene nederduitſe vertaling het licht ziet; nog verſcheidene *Leerredenen* van den beroemden TILLOTSON. Eene uitmuntende franſe vertaling van H. GROTIUS *over 't regt van Vrede en Oorlog*, met uitgelezene aantekeningen, het eerst te *Amſteldam* in 1724, en naderhand te *Leijden* in 1759 herdrukt; voorts in 1724, R. CUMBERLAND *Traité philoſophiques des Loix naturelles*, mede met ſchone aantekeningen. Behalven verſcheidene Akademiſe Redevoeringen, zo te *Geneve*, *Lauſanne*, *Amſteldam* als te *Groningen* uitgegeven, heeft hij nog oirſprongelijk geſchreven en door den druk gemeen gemaakt: *Traité ſur la morale des Peres, pour repondre au Pere* CEILLIER *Religieux Benedictin*; uit deze verhandeling waar van een klein gedeelte in het nederduits is vertaald, wordt men des Hoogleraars vlijtige belezenheid in de ſchriften der kerkelijke Oudvaders ontwaar, en telkens welk een geringen prijs hij in het oirdeel van die Mannen ſtelde. *Traité du Jeu &c.* 3 *tom. Amſt.* 1737. 8vo. *Hiſtoire des anciens Traitéz repandus dans les Autheurs grecs & latins, & autres Monumens de l'antiquité, depuis les tems les plus reculez, jusque à l'Empereur* CHARLEMAGNE, in het eerſte deel van het *Supplement au Corps Diplomatique de* DUMONT. *Amſt.* 1739. *in folio. Defence du droit de la Compagnie Hollandoiſe des Indes Orientales, contre les nouvelles prétentions des habians des Pais-Bas Autrichiens*, in 4to. —— STOLLE *ad* HEUMANNI *Conſpectum*, p. 540. C. SAXI, *Onom. liter.*, Pars VI. p. 99, 100. *Anal.* p. 637. MORERI, *Dictionaire, ed. de* 1740. Tom. II. Neue zeitungen / 1744. *Nov.* p. 781. Zuſätze zur Geſchichte des Herrn BARBEYRAC in Beytraegen zur Hiſtorie der Gelahrtheit / Hamb. 1749. 8vo. Th. IV. p. 244, 245.

BARBIEUX (ANTHONY), Dominikaner Monnik, deedt zijne geloften in het klooster te *Rijsſel*, in welke ſtad hij den 4 augustus 1624 werdt geboren, en hij ſtierf 'er na een godvrugtig leven tot zijn einde toe geleid te hebben den 6 januarij 1678. Hij heeft verſcheidene latijnſe werken nagelaten, die

tot

tot ſtigting van zijne geloofsgenoten kunnen verſtrekken. —— PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. VI. p. 101, 102.

BARD (PETRUS), Vikaris generaal van de orden der Coenobiters, is in 1443 te *Doornik* geboren, ſtudeerde te *Leuven*, en was aldaar de contubernaal van ADRIAAN *van Utrecht*, naderhand Paus, onder de benaming van ADRIAAN DEN VI. Hij ſtierf als Vikaris generaal van de Coenobiters, zijnde teſſens Prior van het klooster van die orden te *Parijs*, in 1525, na 82 jaren geleeft te hebben. Hij heeft onder anderen geſchreven: *Collationum ſeu Concionum ſacrarum, V. Vol. in folio*; nog: *Gallicæ Cœleſtinorum congregationis Monaſteriorum fundationes, Virorum illuſtrium elogia &c. Pariſ.* 1719. *in* 4to. —— —— FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 953.

BARDES (WILLEM DIRCKSZOON), Schout van *Amſteldam*, is een man geweest van kloek verſtand en minzamen omgang, doch enigzins ſtamelende van tale. Hij was oud Schepen te *Amſteldam*, toen hij in 1542, onaangezien hij bij ſommigen, van lutherije verdagt was, tot Schout aangeſteld werdt, op aanprijzing van Burgemeester HENDRIK DIRKZOON, die gehouden werdt, de Regering der ſtad op zijnen duim te draijen. Dan eer wij verder gaan met te beſchrijven, op welk een harde wijze deze man is behandeld geworden, zal het vooraf nodig zijn te melden, dat 't Schoutambt der meeste *Hollandſe* ſteden, ten dezen tijde, ſtondt aan de begevinge der Graven; doch 't was te *Amſteldam* in 1508, onder de minderjarigheid des tegenwoordigen Graven, Keizer KAREL DEN V, voor 20000 guldens verpand aan de Wethouderſchap, mids de lastbrief verleend wierdt op 's Graven naam. Burgemeesteren begaven, ſedert het Schoutambt op ene jaarwedde, en lieten de boeten, kleinigheden uitgezonderd, verrekenen aan de ſtad. Agt jaren hadt BARDES het Schoutambt bekleed, tot genoegen der Regeringe, toen hij, of om te minder af te hangen van zijns gelijken, en zijn ambt op vaster voet te behouden, of om andere redenen, ten Hove te wege bragt, dat de Landvoogdes, vrouw MARIA, de 20000 guldens, door de

ſtad op het Schoutambt geſchoten, afloste, en hem Schout maakte van 's Keizers wegen. Van toen af, veranderde de gunst der Wethouderſchap te hemwaards, in afkeer en nijd. Men gaf hem na, dat hij de geheimen der ſtad, met name haar veinzen van armoede, om met geene leningen gekweld te zijn, ten Hove openbaarde. Niemand nogthans was meer op den Schout verbitterd, dan HENDRIK DIRKSZOON, die hem eerst bevorderd hadt, en wien zijn gezag nu meest tegens de borst was, om dat 'er zijn eigen meest door geknakt werdt. Hij ſmeedde dan, gelijk ſedert geregtelijk getuigd is, een ſtuk zo hatelijk, dat 'er hier te lande, zelden weêrgade van gezien is. FLORIS EGBERTZOON, Kettermeester en Onder-pastoor der oude Kerke, op zijne zijde gelokt hebbende, belegt men getuigenisſen tegens den Schout, behelzende, dat hij en zijne huisvrouw herdoopt waren, ene vergadering van Herdopers ten hunnen huize gehouden, en anderen bijgewoond hadden. De menſchen die deze zaken verklaarden, waren FY HAMANS van *Zwol*, in de wandeling *gele Fij* genaamd, een armelijk wijf, zig generende met het beſpieden en beklappen van zulken, die verboden vergaderingen bijwoonden; VOLKJE WILLEMS, vrouwmensch van gelijken ſtempel, KORNELIS MAATSZOON ZWART, notaris, en ADRIAAN JANSZOON, ſlijper. De Pastoor ſchreef den inhoud van hun getuigenis over, aan RUARD TAPPER, opper-Inquiſiteur te *Leuven*. Doch dit was alles zo ſtil niet te werk gegaan, of de Schout hadt 'er de lugt van gekregen, en zig terſtond bij de Landvoogdesſe vervoegd, klagende, dat men hem met lasteringen zogt te bezwaren. Ook verwierf hij, dat 'er Gemagtigden naar *Amſteldam* gezonden werden, die de getuigen onderzogt hebbende, ſterk vermoeden of genoegzaam blijk kregen, van de valsheid der verklaringen. Sedert werdt de zaak den Hove van *Holland* bevolen, welk Gemagtigden ſtelde, om dezelve nader te onderzoeken; en dus ſtondt het 'er mede, op 't einde des jaars 1554. In 't volgende jaar, werden VOLKJE en FY, in ſtilte naar *'s Hage* gevoerd, en op de gevangenpoort gezet. Men ondervraagdeze hier, naar 't herdopen des Schouts;

't welk

't welk zij verklaarden gezien te hebben, ſtaande op een bankje, voor de glazen van zeker ſpeelhuis buiten de ſtad, welk BARDES in huur gebruikte. Hier na kwamen 'er Gemagtigden van 't Hof naar *Amſteldam*, om de gelegenheid van dit ſpeelhuis te onderzoeken; een van welken, op het bankje tredende, zijnen arm te kort bevondt om bij het glas te reiken; waar op hij tegen den Schout zeide, *dat zijne zaken behouden waren*; zonder hem egter verdere opening te geven. 't Liep nog twee jaren aan, eer de andere medepligtigen, met name HENDRIK DIRKSZOON en de Pastoor, gevat en naar *'s Hage* gebragt werden; de laatſte werdt aangegrepen, daar hij voor 't outer ſtondt, en in zijn priesterlijk gewaad vervoerd. De getuigen na lang zitten, bekenden eindelijk ſchuld, en dat zij door den Burgemeester en den Pastoor, bewogen waren, om den Schout valſelijk te betigten. Toen deed het geregt zijnen pligt, de Notaris werdt van zijn ambt ontzet; ADRIAAN JANSZOON gegeesſeld, en beide ten lande uitgebannen; de Pastoor moest bekennen, dat hij op een roekeloze wijze en zonder grond, ten nadele van den Schout, aan RUARD TAPPER geſchreven hadt. Dan met FY liep het zo gemakkelijk niet af; haar wierdt de tong uit den hals getarnd, voorts geworgd, geblakerd, en naar 't galgeveld gevoerd, blijvende tot het jongſte ogenblik ſtaande houden, dat zij door HENDRIK DIRKSZOON en den Pastoor verleid was, met verzoek, dat men den Schout voor haar om vergiffenis wilde bidden; dit ſtrafvonnis werdt op den 3 meij 1561 ten uitvoer gebragt, intuſſen dat VOLKJE in de gevangenis was geſtorven. De Burgemeester zig hebbende weten te hoeden voor ſchrift van zijne hand, en de getuigen tegen hem, om derzelver gebleken' meinedigheid wrakende, ontworſtelde de jongſte ſtraffe. Hij werdt onder borgtogt van 40000 ponden, geſlaakt, en kwam na verloop van een jaar, wederom te *Amſteldam*; daar hij nog vier jaren toefde, eer men hem van den borgtogt ontſloeg, zijnde ondertuſſen van andere misdrijven beſchuldigd, die egter niet geregtelijk bewezen werden. Daar na' wanende enen vrijen hals te hebben, vorderde hij den Schout aan regt, om her-

ſtelling van een. Zo veel vermogt hij eindelijk, dat hij in de jaren 1563 en 1564, nog wederom tot Burgemeester verkoren werdt. 't Schoutambt toen andermaal aan de ſtad verpand zijnde, werdt BARDES van 't zelve verlaten in 1566; ſedert werdt hij beſchuldigd, de hand gehad te hebben, in de opſchudding van dat jaar, voor den *Raad der Beroerten* gedagvaard, ſtrengelijk gepijnigd en zuiver geſchouwd. Daar na de Staatſe partij tegen den *Spanjaard* gekozen hebbende, werden zijne goederen meest onder *Amſteldam* gelegen, welk lang Spaans bleef, verbeurd verklaard. Alle ſmarten hadt hij manmoedig doorgeworſteld, doch dit leed trof hem zo diep, dat het hem eerst de gezondheid en naderhand het verſtand krenkte; hij bragt het overige zijner dagen te *Delft* door, alwaar hij in een deerniswaardigen toeſtand, in 1568 zijn leven eindigde. —— VIGLII, *Epist. ſelect.* p. 371. WAG., *Vad. Hiſt.* V. D. bl. 411--415. WAG., *Beſchr. van Amſt.* III. St. bl. 98--105. 143. 275.

BARDES (WILLEM), Burgemeester te *Amſteldam*, in welke ſtad hij ook het eerſte levenslicht zag, was een zoon van den bovenſtaanden Schout, en zeer ijverig werkzaam voor de hervorminge, niettegenſtaande de ſtrengheid waar mede zijn vader om het begunſtigen en aankleven van die partij, vervolgd was. In 1578 behoorde hij onder de ballingen, die zig toen weder in *Amſteldam* bevonden, hebbende alvorens enigen tijd, als Stedehouder van SONOY in het *Noorderkwartier* geweest. Twee dagen voor de grote omkering in *Amſteldam*, voorgevallen op den 26 maij van gemelde jaar, ſchreef hij aan SONOY, dat hij zijn volk moest gereed houden, om op 't eerſte bevel van de Staten van *Holland* te kunnen optrekken; ook ontbood hij enen ſchootvrijen helm en rondas, tot zijn gebruik; blijks genoeg, dat hij iets geweldigs in den zin hadt. De omwenteling naar wensch gelukt, en de Regeerders, die de inwoners dus lange gefolterd hadden, ter ſtad uitgeleid zijnde, was Mr. WILLEM BARDES een van die genen, welke tot Burgemeester en Raad aangeſteld wierden. In 1579 wierdt

hij

hij als Gelastigde van de Staten van *Holland* naar *Weesp* gezonden, om aldaar de rust te herſtellen, die door enige Roomsgezinden in 't ſtoren van den hervormden Godsdienst, met kennis of door aandrijven van enigen uit de Regeringe gebroken was; hij zette zeven leden uit de Vroedſchap, en drie derzelven, nevens den Secretaris en een oude Pastoor, uit de ſtad hebbende doen leiden, was de rust aldaar herboren.

In 't jaar 1586, verzette hij zig mannelijk tegens de oogmerken van LEICESTER, die op raad van JAKOB REINGOUD, Heer van *Kouwenberge* een' vreemdeling, ſtraffen en vorderingen ten laste der Kooplieden wilde invoeren, ſchoon het den naam hadt, dat die ſtraffen alleen zouden dienen tegen de *Lorrendraijers*, zijnde zodanige lieden, die tegen de plakaten, en onaangezien de borgtogten bij hen geſteld, den vijand goederen toevoerden; ook niet min ijverde hij tegen het oprigten der kamer van geldmiddelen, waar van REINGOUD vlamde om Theſaurier te worden. Hij toonde op ene vrijmoedige wijze, dat LEICESTER geen magt hadt, zodanige oprigting te doen, zonder voorkennis der algemene Staten. Deze zaak op nieuw voor den Raad gebragt zijnde, wierdt van elk 't ſtraffen der *Lorrendraijers* redelijk gekeurd, alleenlijk gaf BARDES in bedenking, of het zonder gevaar van oproer te doen ware; doch over 't opregten ener kamer van geldmiddelen, merkte hij bij herhaling aan, dat alle nieuwigheid ongemak baarde, en dat hij 'er zo veel voordeels niet uit te halen zag. In 't voorbijgaan, liet hij iets merken van de klagten, die hem en zijne ambtgenoten uit *Holland* gedaan waren, over 't dringen van vreemdelingen in de Regeringe, waar over LEICESTER zeer verſtoord werdt. BARDES verzogt dat men zijne woorden, als ſpruitende uit zugt tot voorſtand van 's lands vrijheden, ten goede nemen wilde; waar op de Graav hernam: *dat de woorden goed, maar de werken gering waren.* Maar met dit ſtribbelen tegen 's Graven welbehagen, werdt niets gevorderd; de kamer werdt opgeregt, en REINGOUD Theſaurier gemaakt.

Het ambt van Burgemeester en Raad heeft BARDES te *Amſtel-*

ſteldam verſcheidenemalen bekleed; en hij overleed in 't jaar 1601, nalatende een zoon, insgelijks WILLEM BARDES genaamd, aan wien de Staten van *Holland*, in 1603; ene rente van 200 ponden 's jaars toeleiden, wegens 3200 ponden, die zijn' grootvader, bij zijne laatſte Schouts-rekening van de ſtad nog te vorderen hadt. ——— WAGEN., *Vad. Hiſt.* VII. D. bl. 205. 209. 299. VIII. D. bl. 157. 273. WAG., *Beſchr. van Amſt.* III. St. bl. 470. 477--479.

BARENDS (BAREND), geboortig van *Kampen*, hadt zig in het jaar 1572 gevoegd bij de *Geuze Vrijbuiters*. Na dat hij benevens zijne makkers vele roverijen en plunderingen ter zee, zo op vrienden als vijanden hadt gepleegt; dagt hij met zijnen bekomen buit naar *Embden* te wijken, doch wierdt op zijne reize derwaarts door de *Enkhuizers* agterhaald en genomen, en tot loon zijner gepleegde zeeroverijen, in die ſtad onthalsd. ——— CENTEN, *Hiſt. van Enkh.* bl. 141.

BARENDS (WILLEM), Kapitein ter zee, werdt benevens JAN KORNELISZ., in het jaar 1596, onder beleid van den dapperen zeeheld JAKOB VAN HEEMSKERK, ten derdenmale uitgezonden, om door het noorden enen doortogt naar *Tartarije* en *China* te zoeken. Na *Spitsbergen* ontdekt te hebben, ſtierf hij op dien togt in 1606. Met gemelden HEEMSKERK kwamen twaalf zijner ſcheepsgenoten te rug in het vaderland, na dat zij onder het doorſtaan van veelvuldige gevaren, de uiterſte hoeken van het noorden, zonder den weg naar *China* gevonden te hebben, omgezeild hadden. ——— H. GROTII, *Annales Belgicæ.*

BARENDZEN (DIRK), Konſtſchilder, geboren te *Amſteldam* in 1534, genoot van zijnen vader, dat een tamelijk goed Schilder was, doorgaans DOVE BAREND geheten, van wien op het ſtadshuis te *Amſteldam* gezien wordt een tafereel, verbeeldende de opſchuddingen, door de Wederdopers verwekt, die in 1535 uit ene onzinnige drift de ſtad dagten te vermeesteren; in welk ſtuk, naar dien tijd niet kwalijk behandeld,

de

de woede van dien muitzugtigen hoop zeer vreemd en verſchrikkelijk uitgebeeld is; het eerſte onderwijs in de konst.

Toen DIRK den ouderdom van 21 jaren hadt bereikt, vertrok hij naar *Italie*, hieldt zig te *Venetie* op bij den beroemden TITIAAN, die buitengemeen veel van hem hieldt, hem in huis nam, als zijn kind behandelde, en vergunde ja zelvs beval, zijne te *Venetie* komende landslieden, wel te onthalen. Hij die met een edelaartigen ziel en vlug verſtand, was begaaft, verkeerde 't liefst met deftige en vermogende lieden, of geleerden, doordien hij zelv' in de fraaije letteren bedreven, der latijnſe tale magtig, en zeer belezen was. In *Italie* hieldt hij gemeenzame verkering met den Heer van ST. ALDEGONDE, welke vriendſchap en goede verſtandhouding ſederd in *Nederland* tusſen hen altoos in wezen bleef; zulks ALDEGONDE nimmer te *Amſteldam* kwam, zonder DIRK te bezoeken, vermaak ſcheppende in deszelvs bijwezen. Om kort te gaan, BARENDS was een deftig en welgezien man; die ook liefhebberij hadt voor de muzijk, en tot zijne uitſpanning op verſcheidene ſpeeltuigen zig oeffende. Hij hieldt ook gemeenzame verkering met den digtkundigen LAMPSONIUS, en zij hielden onderlinge briefwisſeling in de latijnſe taal.

Na ene afwezentheid van omtrent zeven jaren, keerde DIRK door *Frankrijk* naar *Holland* te rug, en trad te *Amſteldam* in huwelijk, met ene dogter uit een der treffelijkſte huizen van die ſtad. In den ouderdom van 28 jaren, portraiteerde hij zig zelven en zijne huisvrouw, zijnde zeer aartig en fraaij behandeld. Offchoon hij zig meestal aan 't portraitſchilderen hieldt, waar in hij zeer vaardig was, en een bevallige manier volgde, heeft hij nogthans ook enige fraaije outerſtukken, en meer andere uitmuntende taferelen geſchilderd, waar in men kennelijk de voortreffelijke manier van TITIAAN ontdekken kan, dien hij ook geportraiteerd heeft. Men vindt nog ten huidigen dage ſchilderijen van BARENDS, inzonderheid op de Doelen of Schuttershaven te *Amſteldam*, die in grote achting bij de liefhebbers worden gehouden.

In het ſpreken van de *Italiaanſe* taal, behieldt BARENDS den

Venetiaanſen tongval, en beminde de landbouw zonder dezelve nogthans te beoeffenen. Zijne ſchigtigheid voor de zee en het water, bragt te wege, dat hij aan zijne begeerte om *Haarlem* of andere ſteden te bezoeken, ſchroomde te voldoen, doordien zijne zwaarlijvigheid hem belette, in een rijtuig derwaarts te reizen. In het Gasthuis werdt hem een groot werk beſteld, dat half afgedaan is blijven ſteken, doordien hem de dood overviel, bezig zijnde daar aan te ſchilderen, in het jaar 1592, in den ouderdom van 58 jaren. Men heeft een afbeeldzel van hem in plaat. —— DE PILES, *Abregé de la vie des Peintres.* K. V. MANDER, *Leven der Schilders.* I. D. bl. 317--320.

BARENDZOON (HERMAN), Krankbezoeker te *Amſteldam*, werdt in het jaar 1610, door den Kerkenraad buiten kennis van Burgemeesteren, afgezet van zijn ambt, om dat zo als getuigd wordt, in 't ſtuk der Predestinatie verſchilde van zijne medebroeders. —— G. BRANDT, *Hiſt. der Reform.* II. D. bl. 148, 149.

BARKEY (NIKLAAS), te *Bremen* geboren in 't jaar 1709; is geweest *S. S. Th.* Doktor, Profesſor en Predikant in de Hoogduitſe Kerk bij de gereformeerde gemeente in *'s Hage.* Hij wierdt op den 9 junij te *Amſteldam* Proponent, op den 6 november 1732 als Predikant te *Kleverskerk* op het eiland *Walcheren* in *Zeeland* beroepen, alwaar hij na ruim 10 jaren lang het woord des Heren met allen ijver te hebben verkondigd, op den 12 julij 1744 te *Hulst* in den dienst werdt bevestigd, daar hij vertoefde tot op den 4 februarij 1751, dat de gemeente van *Middelburg* hem tot haren Leraar aanſtelde, welke kudde hij drie jaren geleid hebbende, den 4 julij 1754 in zijn vaderſtad *Bremen* tot Predikant en Hoogleraar in de godgeleertheid wierdt beroepen, daar hij zig egter eerst op het einde van genoemde jaar na toe begaf, en intusſen den 20 december aan het Hogeſchool te *Groningen* de eeretrap van *Doctor Theologiæ* bekwam; eindelijk wierdt deze geleerde man, tot Herder en Leraar in de Hoogduitſe Kerk in *'s Gravenhage* beroepen, daar vervolgens het Hoogleraarſchap wierdt bij-

bijgevoegd. Hij ſtierf den 18 junij 1788, in den ouderdom van 79 jaren; zijnde vervolgens het lijk bij *Scheveningen*, in de open lugt, op het kerkhof *Ter Navolging* begraven. BARNEY is een geleerd man geweest, en heeft zig niet weinig roems, in het gemenebest der letteren, gedurende het tijdvak van zijn langdurig en arbeidzaam leven verworven, door zijne uitgebreide kundigheden in de godgeleerdheid, kerkelijke geſchiedenisſen, als andere takken van wetenſchappen; waar van tot levendige bewijzen ſtrekken, zijne veelvuldige uitgegevene werken, wordende inzonderheid onder dezen geroemd: de *Bibliotheca Bremenſis* en *Hagana*, *Muſeum Haganum* en *Sijmbolæ Haganæ*. ——— HAMBERGERI, *Erudita Germania*. p. 33. C. SAXI, *Onom. literar.* Pars VII. p. 102. *Boekz.* 1732. *a.* bl. 744. 1733. *a.* 121. 1745. *a.* 234. 1751. *a.* 233. 1754. *b.* 198. 1755. *a.* 616. 1765. *b.* 541. *Konst- en Letter-Bode.* I. D. bl. 4.

BARLAEUS (KASPER of GASPAR), is Profesſor in de Philoſophie te *Amſteldam* geweest, en geboren te *Antwerpen* den 12 februarij 1584, in welke ſtad zijn vader die den zelvden naam voerde, Griffier was; doch zijn ambt verliet, en naar *Holland* toog, na dat den Hertog VAN PARMA, die ſtad veroverd hadt. De jonge KASPER oeffende zig in de Godgeleerdheid te *Leijden*, en werdt in 1608 tot Predikant beroepen in de *Nieuwe Tonge*, op 't eiland *Overſlakkée*, welke dienst hij tot in 't jaar 1612 waarnam; wanneer hij op aanbeveling van P. BERTIUS, in deszelvs plaatze, tot Onder-Regent in 't Staten-Collegie te *Leijden* werdt aangeſteld, en van den predikdienst afſtondt. Op 't einde des jaars 1617, werdt hij door de Bezorgers der Hogeſchool, verkoren tot Profesſor in de *Logica* of Redeneerkunde. Middelerwijl waren de geſchillen der *Remonſtranten* en *Contraremonſtranten* ontſtaan. BARLAEUS hieldt de zijde der eerſten, welke hij van 't jaar 1615 af, met zijne penne ten dienst ſtondt. Ook woonde hij het *Dordſe Sijnode* bij onder de aanſchouwers, zo lang die vergadering met open deuren gehouden werdt; makende aantekeningen

van

van 't gene hij zag en hoorde, die federt in 't licht gegeven zijn. Hij hielp de gedaagde *Remonſtranten* enen geruimen tijd in het ſtellen van enige ſchriften en brieven, die gedurende het houden der Sijnode, ingeſteld en afgevaardigd werden. Doch in februarij, keerde hij naar *Leijden* en tot de waarneming van zijn gewoon beroep te rug. De leer der *Remonſtranten* veroordeeld zijnde op de Sijnode, werdt ook het Hogeſchool, zo als men het noemde gezuiverd, en BARLAEUS onder anderen verlaten van 't Onder-Regentſchap, omtrent het midden van junij, en in de volgende maand ook van 't profesſoraat in de *logica*. Doch eer 't laatſte gebeurde, hadt hij die voorheen Predikant geweest was, de *Acte van Stilſtand* getekend, en zig verbonden voortaan niet te predikken, ſchoon hij ten zelvden tijde betuigde, der Remonſtrantſe zaken nog toegedaan te blijven; welke betuiging hij in julij 1621, nog herhaalde. Middelerwijl hadt hij ontzet van zijn beroep, zig op de geneeskunde toegelegd, en was te *Caën* in *Normandije*, tot Doktor bevorderd. Hij heeft nogthans deze wetenſchap bijna niet geoeffend, en zig te *Leijden* daar hij bleef wonen, bezig gehouden met het onderwijs van jongelingen in de philoſophie en in andere wetenſchappen, tot dat hij in 1631, tot Profesſor der philoſophie en der welſprekendheid, in het doorlugtig ſchool te *Amſteldam*, beroepen werdt; daar hij van groot en klein geëerd en bemind, zijn beroep met allen ijver en vlijt waarnam; enige treffelijke latijnſe Gedigten en andere werken in 't licht gaf, waar van enigen worden beoirdeelt in het ſchone artikel, dat den geleerden BAYLE, ons in zijn *Dictionaire Hiſtorique & Critique*, van BARLAEUS heeft nagelaten. Met dit werkzame leven hieldt hij aan, tot dat hij van ene zware ziekte aangetast, die hem den geest geweldig benauwde, en alleenlijk nu en dan enige tuſſenpozingen gunde, 's daags na dat hij voor zijne Studenten nog gelezen hadt, op den 14 januarij 1648 overleedt; zie G. BRANDT, *Poëzij*, III. D. bl. 144. Over de natuur zijner ziekte, en de onmiddelijke oirzaak zijn's doods, is verſcheidelijk van geſproken en geoirdeelt. Dan tamelijk zeker is het, dat zijne zick-

CASPARUS BARLEUS.

ziekte ene verregaande zwaarmoedigheid is geweest, waar van, hij reeds in 't jaar 1623, kort na 't ontdekken van den aanflag op het leven van Prins MAURITS, aangetast geweest was, ter gelegenheid dat de zo vermaarde Schout BONT de onbeſchofte ſtoutheid hadt, te *Leijden* hem, op ſtraat gaande, onverhoeds een papier, welk hem ten dele uit de zak ſtak, te ontrukken; 't welk hem ſchoon 'er niets kwaads in ſtondt, dermate ontſtelde, dat hij om te minder verdagt te zijn, tot driemalen toe in de openbare kerke ging; waar op ſchrijft G. BRANDT, ene zware wroeging en droefgeestigheid volgde, die egter door den tijd wederom verdween. Doch na zijn beroep te *Amſteldam*, in 1632, trof hem nog groter zwaarmoedigheid. Hij zelv' ſpreekt 'er in zekeren latijnſen brief, aan zijnen neve CUNAEUS, met deze woorden van: „ Ik el-„ lendige, ben geſtort in ene droefgeestigheid, veel zwaar-„ der dan die mij voor negen jaren getroffen heeft. Eerst „ heb ik mij door ſterk ſtuderen, afgemat; daar op is verſtop-„ ping gevolgd; vervolgens is mij 't gene te voren ligt ſcheen, „ zwaar voorgekomen; eindelijk heb ik, door ik weet niet „ welk ene kleinmoedigheid, begonnen mij zelven t'eenmaal „ te mistrouwen, en te gevoelen, dat ik onbekwaam ben „ om dezen last te dragen. En ik ben mij zelv' nauwelijks, „ als mij het deerlijk lot van mijn huisgezin te binnen komt. „ Ik, die de gelukkigſte was, ben de ellendigſte in mijne „ ogen. De redenen door welken gij mij opbeurt, worden „ mij door brave lieden dagelijks voorgehouden. Ach neef! „ ik ben de man niet die gij meent dat ik ben. Ik heb dezen „ post, uit een ijdele en dwaze overtuiging aanvaard. Maar „ ik gevoel nu, dat het heel wat anders is in 't bijzonder, „ heel wat anders is in 't openbaar te onderwijzen; ik heb „ die vrijmoedigheid niet, als ik in 't openbaar onderwijzen „ moet, die mij wanneer ik in 't bijzonder onderwees, plagt „ eigen te zijn. Ja, ik ben zo vervuld van ſchroom, dat ik „ zelv' geen bijzonder onderwijs geven durf. Mijne gezond-„ heid is ook minder, uit hoofde mijner droefgeestige ver-

„ beeldingen, en der geneesmiddelen zelven. Mijne ſlaap is
„ zwaar en afgebroken; de huishouding des lighaams, geheel
„ ontſteld. Mij ſchiet geene hoop over, dan op de barmher-
„ tigheid en magt des groten Scheppers, die mij eertijds van
„ diergelijke kwaal, doch allengskens, verlost heeft; want
„ gij weet, dat deze ziekten van langen duur zijn. Ik be-
„ veel mij zelven en mijn huisgezin, waarde neef, aan uwe
„ gebeden. Ik heb geen lust om meer te ſchrijven, en dit
„ treurig en mij zeer laſtig verhaal, te vervolgen. Uit mijn
„ ſtijl, uit mijne uitſchrabbingen, zult gij ligtelijk kunnen
„ zien, hoe ik geſteld geweest ben, toen ik dit op 't papier
„ bragt. De vorige kragten van lighaam en geest zijn ge-
„ knakt. Mijne huisvrouw die bij mij ſtondt terwijl ik dit
„ ſchreef, heeft mijne pen genoegzaam beſtierd. God geve
„ dat ik beter en blijder ſchrijven moge! Nu kan ik niet."
Claror. Viror. Epist. e Muſeo J. Brandt. p. 118.

Doch uit dezen naren toeſtand, is Barlaeus ook gered, zo dat hij in 't begin des jaars 1635, in ſtaat was, om de openbare redevoering van den *wijzen Koopman* te doen; en, uit de brieven van den Drosſaart Hooft, na dien tijd aan, en wegens hem geſchreven, ſchijnt men te mogen afleiden, dat hij nu en dan, en bijzonderlijk omtrent den aanvang des jaars 1639, toevallen van onpaſſelijkheid gehadt; maar verder, tot diep in 't jaar 1646, ene redelijke gezondheid genoten heeft. *Epist.* M. Z. Boxhornii *e Muſeo* J. G. Meelii, p. 166. Doch toen ſchijnt hij van zijne oude kwale, op nieuws aangetast te zijn. Men heeft vertelt en gelooft, dat hij meende van glas te wezen, en vreesde aan ſtukken geſtoten te zullen worden; of van boter of ſtro, waarom hij zig ver van 't vuur hieldt. Sommige menen, dat hij in ene put gevallen of geſprongen, en zo verſmoord is; doch in de lijkrede, door Johannes Arnoldus Corvinus over hem uitgeſproken, leest men, dat den Redenaar verhaalt was, hoe ene ſchielijke flauwte, die in dien tijd velen trof, den overledenen de dood gedaan hadt. Hij is begraven in de Nieuwe Kerk nabij de grafkelder van

zij-

zijnen hartvriend P. C. HOOFT, die hem flegts weinige maanden overleefd heeft; waar op JOOST VAN VONDEL dit grafſchrift maakte.

Hier ſluimert BAARLE neffens HOOFT,
Geen zark hun glans noch vriendſchap dooft.

BARLAEUS heeft zig, inzonderheid door zijne latijnſe verſen en redevoeringen beroemd gemaakt. Over zijne begaaftheid in de digtkonst, velt JAC. PHILIPP. D'ORVILLE, *in Oratione in natalem Athenaei Amſtelaedamenſis*, p. 14, 15. het volgende oirdeel: *A pluribus eo tempore inter Principes latinae Poëſeos habebatur: multi etiam Principatum in divina hac arte deferebant.* Ook zijn 'er brieven van hem in 't licht, die bij de kenners geacht worden. Weinige maanden voor zijnen dood, heeft hij een verhaal van de krijgsbedrijven van Prinſe JOHAN MAURITS *van Naſſau* in *Brazil*, in 't licht gegeven, en voorts door den druk gemeen gemaakt: *Poemata pleraque primum ſeparatim ſparſimque edita, in unum volumen contracta, nimirum Heroicorum libr. III. Elegiarum libri II. Lugd. Bat.* 1631. 12°. *Triumphus Foederati Belgii ſuper debellatis ad Moſam urbibus &c. Amſt.* 1632. *folio. In Ducatum Limburgicum additum Foederatorum Imperio. Amſt.* 1633. *fol. Tumulus* GUSTAVI ADOLPHI &c. *Panegyricus* ARMANDO *Cardinali* RICHELIO *&c. Amſt.* 1655. *in* 12°. *Diſſertatio de bono Principe, &c. fol.* 1633. *Medicea Hospes, ſive deſcriptio publicae gratulationis, qua* MARIAM DE MEDICIS *&c. Amſt.* 1639. *fol.* Zijnde hier van ook ene nederduitſe uitgave, in 1642 gedrukt. *Oratio panegyrica de victa Hiſpanorum Claſſi, Amſt. fol. Oratio de Ente rationis, Amſt. fol. Epiſtolae variae. Amſt.* 1667. 12°. *Orationes variae*, 1643. 12°. *Methodus ſtudiorum & morum.* 12°. *Obſervationes aut experimenta Magnetis, & vis magnetica Terrae, &c.* 1651. 12°. Zijne ſchriften ten voordele der Remonſtranten in 't licht gegeven, vindt men aangewezen, in de *Bibliotheca ſcriptorum Remonſtrantium, Authore* ANT. CATTENBURG. Alle deze werken hebben BARLAEUS ongemeen veel achting verworven bij de geleerde wereld. Doch zijne ſcherpe twistſchriften, ten behoe-

ve der *Remonſtranten*, hebben hem de ongunſt niet alleen, maar zelvs den bitterſten haat van vele Kerkelijken op den hals geladen; welker hevige wederleggingen ook, zo men wil, iet hebben toegebragt, tot 's mans droefgeestigheid.

Behalven de hier bijgevoegde afbeelding van den konstrijken VINKELES, ontmoet men hem nog in prent door L. VIRTEU; door MATHAM, naar SANDRART; door DELPHIUS, naar BAILLY; en door meer anderen. —— KONIGII, *Bibl. vetus & nova.* MORHOVII, *Polyhiſtor.* Tom. I. p. 153. 297, 298. 977. 1064. J. A. CORVINI, *Orat. funebr.* WITTE, *in Diario biograph.* F. G. FREYTAG, *Analecta litter.* p. 67, 68. CRENII, *Animadv. Philolog.* Part. XIII. p. 45--49. Jo. FABRICII, *Hiſtor. Bibl.* Part. III. p. 277. 305. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 165, 166. C. SAXI, *Onom. liter.* Pars IV. p. 251, 252. *Anal.* 588. P. BAYLE, *Diction.* Tom. I. p. 454. *edit. de* 1730. DAVID CLEMENT, *Bibliotheque curieuſe*, Tom. II. p. 429, 430. G. BRANDT, *Hiſt. der Reform.* II. D. bl. 243. 451. 524. 952. III. D. bl. 171. 404. 444. WAGEN., *Vad. Hiſt.* X. D. bl. 388. XI. D. bl. 89. WAG., *Beſchr. van Amſt.* XI. St. bl. 297--303. A. PARS, *Naamrol der Batav. en Holl. Schrijvers*, bl. 277. 305. 328. SOERMANS, *Kerkelijk Register*, bl. 125. *Akadem. Register*, bl. 63. 122.

BARLAEUS (LAMBERTUS), Hoogleraar in de griekſe taal te *Leijden*, een broeder van KASPER, geboren te *Bommel* in 1598, wierdt na zijne letteroeffeningen met allen lof te hebben volvoerd, en met ruimte tot den dienst toegelaten te zijn, als Predikant van 't Gezantſchap met den Baron VAN LANGERAK, *Hollandſen* Ambasſadeur naar *Frankrijk* benoemd; vervolgens werdt hij Conrektor der latijnſe ſcholen te *Amſteldam*, en eindelijk Hoogleraar in de griekſe tale te *Leijden*; welke bediening hij met een opentlijke redevoering: *de Græcarum literarum præſtantia & utilitate*, den 22 october 1641 aanvaardde. Voorts gaf hij uit, LUCIANI *Timonem*, *Lugd. Bat.* 1652. 8vo. en HESIODI *Theogoniam*, *Lugd. Bat.* 1658. 8vo. Hij ſtierf den 16 junij 1655, in den ouderdom van 60 jaren.

ren. —— KONIGII, *Bibl. vet. & nov.* CORVINUS, *in Orat. funebr.* CASP. BARLAEI. *Catal. Bibl.* BUNAV. Tom. I. pag. 1060. C. SAXI, *Onom. liter.* Pars IV. p. 374. P. BAYLE, *Diction.* Tom. I. p. 456. *ed. de* 1730.

BARLAEUS (MELCHIOR), een volle neef van KASPER en LAMBERTUS, te *Antwerpen* in de XVIde eeuw geboren, was een zoon van LAMBERTUS BARLAEUS, Bewaarder der ſtads Archiven te *Antwerpen*. MELCHIOR was een geleerd man, en heeft verſcheidene werkjes, zo in digt als proſa geſchreven. —— CORVINUS *in Orat. fun.* C. BARLAEI. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* FOPPENS, *Biblioth. Belg.* p. 886. SAXI, *Onom. litérar.* Pars III. p. 403.

BARLAIMONT (GILLIS VAN), Heer van *Hierges*, uit de *Oostenrijkſe Nederlanden* geboortig, is een groot Staatsman en teffens moedig Krijgsman geweest, in dienst des Konings van *Spanje*, gedurende den aanvang der *Nederlandſe* beroerten, in welke hij den aanhang des Prinſen VAN ORANJE menig gevoeligen neep heeft toegebragt. Hij heeft vele roemrijke krijgsbedrijven uitgevoerd, doch wierdt geſtuit in de loopbaan zijner overwinningen, bij het beleg van *Mastricht*, door den Hertog VAN PARMA in het jaar 1579 ondernomen; want hier trof hem een kogel, die hem tot groot hartzeer van den Veldheer, in een ogenblik het leven benam. —— STRADA, *Nederl. Oorl.*

BARLANDUS, zie BAARLAND.

BARLOTTE (CLAUDE LA), is een wakker Krijgsheld geweest, in dienst van den Kardinaal Aartshertog ALBERTUS, wien het aan moed noch beleid ontbrak, waar van hij de onlochenbaarſte blijken gaf in 1596, toen de Aartshertog voornemens was *Hulst* te belegeren. LA BARLOTTE was met enige manſchap afgezonden, om ware het mooglijk, den Graav VAN SOLMS, die door Prins MAURITS met een magtige bezetting, daar binnen gelaten was, te verraſen. Onder begunſtiging van de duisterheid des nagts, gelukte het hem, in het begin

van julij, over de gragt te geraken, terwijl het *Staatſe* volk zeer onagtzaam de wagt hieldt. Door deze verrigting, maakte hij den aanvang van het beleg, voor den Aartshertog zeer voorſpoedig, waar van het vervolg niet min voordelig was. Toen in 1598 de Admirant VAN ARRAGON zijnen optogt langs den *Rhijn* wilde ondernemen, werdt LA BARLOTTE vooruit gezonden, hij noodzaakte alle de ſchippers die hij aantrof, hunne ſchepen, tuſſen *Bon* en *Keulen*, bijeen te brengen, met dezelven voerde hij zijn volk over den *Rhijn*, en maakte zig meester van de beide wederzijdſche oevers; na deze verrigting, joeg hij, met behulp van twee veldſtukjes, de *Staatſe* uitleggers den ſtroom af tot aan *Rhijnberk* toe, en volvoerde dus den last die hem bevolen was. Niet minder nadeel deedt hij in het volgende jaar, met den inval in de *Bommelerwaard*, waar door hij Prins MAURITS veel werks verſchafte, om hem daar weder van daan te drijven. Onder alle de voordelen welke de vijand behaalde, was wel het voornaamſte, dat zij MAURITS, zo voor *Bommel* als in de *Tielerwaard* en elders afmatteden, en MENDOZA gelegenheid kreeg, tot het ſtigten van de *St. Andries* ſchans; ook ſchee'de het weinig, of het zou aan BARLOTTE gelukt zijn, *Woudrichem* te verraſen; doch een weinig te lang toevende met zig te beraden, werdt hij in het lopen naar de poort, door een der burgers door den torenwagter gewekt, ontdekt, die ſneller dan hij lopende, hem voorkwam, en de ſtad in beweging bragt; LA BARLOTTE hadt meer dan 500 man bij zig, die gedeeltelijk als boeren gekleed, van korte roers en opſtekers voorzien waren. Gedurende het beleg voor de *Iſabella-Schans* bij *Oostende*, werdt hij in het jaar 1600 doorſchoten, en door zijnen dood de Staat van een moedig en wakker beſtrijder verlost. —— H. DE GROOT, *Jaarboeken*, bl. 245. 369. WAG., *Vad. Hiſt.* VIII. D. bl. 432. IX. D. bl. 25. 48. 51. 88.

BARNEVELD, zie OLDENBARNEVELD.

BARRES (ANATOLIUS DE), geboren te *Salins* in het jaar 1524, was de zoon van PIETER BARRES, Heer van *Perret*, Raads-

Raadsheer in 't Parlement van *Dole*, tot in 1530, wanneer hij tot Preſident van dat zelvde Geregtshof wierdt verkozen; zijn moeder was GUYE D'ARBON genaamd. ANATOLIUS werdt nog zeer jong zijnde naar *Leuven* gezonden, alwaar hij de matheſis, en waarſchijnlijk ook, de wijsbegeerte en regtsgeleerdheid beoefende; zedert kwam hij aan het Hof van KAREL DEN V. als Kamerheer. Hij overleefde zijnen Keizerlijken meester; maar men weet niet, waar hij vervolgens is gebleven. Wij hebben van ANATOLIUS: 1. *Aritlmeticæ practicæ, lib. IV. Lov.* 1545. 4to. De Schrijver was nog geen 19 jaren oud, toen hij deze verhandeling in 't licht gaf. 2. CAROLUS QUNTUS *cælo donatus. Lovanii*, 1559. in 12o. Dit is eene lijkrede over dien Vorst. —— VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 46. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 49. DUNOD DE CHARNAGE, *Mem. pour ſervir à l'hiſtoire du Comté de Bourgogne*, p. 625. PAQUOT, *Hiſt. litterar.* Tom XII. p. 268, 269.

BART (JAN), een Kaper ter zee, geboren in 't jaar 1650 te *Duinkerken*, van geringe ouders, heeft door zijnen moed, beleid en dapperheid, zijn naam vereuwigd. Zijn vader was een viſer, die reeds met een talrijk huisgezin beladen was, toen JAN ter wereld kwam, die vervolgens nog door een broeder KASPER genaamd gevolgd wierdt. De behoeftige ſtaat van den ouden BART, gedoogde niet, dat hij zijn' zonen iets anders liet leren dan viſen, ja zelvs werden zij in geen lezen noch ſchrijven onderwezen. JAN van ene geaartheid zijnde, die tot verhevener bedrijven dan de behandeling van het viswant geſchikt was, verliet het huis en de plaats zijner geboorte, ging naar *Holland*, en verhuurde zig te *Amſteldam* voor ſcheepsjonge. Onder het beſtier van den vermaarden zeeheld M. DE RUITER, klom hij als jonge van trap tot trap op, en wierdt een bekwaam zeeman. Met den oorlog, welke LODEWYK DE XIV, in 1672 dit Gemenebest aandeed, was men 'er op uit, ten einde zulke twee magtig verbondene vijanden als *Frankrijk* en *Engeland*, ter zee het hoofd te kunnen bieden, naar mannen van kunde en ondervinding om te

zien, en BART was onder het getal der genen, aan wien men een aanzienlijke bediening aanbood. Dan deze jongeling pas 21 jaren oud, hier te eerlijk zijnde om tegens zijn vaderland en koning te willen vegten, week hij uit *Holland*, keerde naar *Duinkerken* te rug, en aanvaardde de kostwinning van velen zijner ſtadgenoten, om namelijk ter kaap te varen; en in dit nieuwe beroep kweet JAN zig zo dapper, dat hij wel dra boven zijne medemakkers uitmuntte; zeldzaam keerde het kaperſchip waar op hij zig bevondt, zonder prijzen in de haven; en zijn Kapitein moest volmondig belijden, dat hij zijn geluk grotendeels aan JAN BART hadt te danken, die zijne ſchepelingen door zijn voorbeeld, moed en een voorzigtig beleid, wist in te boezemen; ja zijn roem verbreidde zig zo ver, dat die ſpoedig ter oren van LODEWYK DEN XIV, kwam.

Met het ter kaap varen, een ſtuivertje overgewonnen hebbende, bevondt BART zig in 1675 in ſtaat, om voor eigene rekening een galjoot uit te rusten, 't welk hij met twee ſtukken kanon en 36 koppen wapende. Op zijn eerſten togt met dit vaartuig, ontmoette hij op de *Hollandſe* kust nabij *Texel*, een fregat van 18 ſtukken en met 60 koppen bemand; zonder zig lang te bedenken, klampte BART het aan boord, veroverde het, en bragt het te *Duinkerken* op. Deze en meer andere gemaakte prijzen ſtelden hem in ſtaat, om deel in ene kaaprederij te nemen, welke een fregatſchip van tien ſtukken uitgerust hebbende, het bevel daar van aan BART toevertrouwden; hij was daar mede nauwelijks buiten de haven van *Duinkerken* gekomen, of hij ontmoette een *Hollands* fregat, *de Hoop* genaamd, met 12 ſtukken gemonteerd; BART tastte het aan, en overweldigde het, na een vrij hevig gevegt dat enige uren duurde. Vervolgens ondernam hij een kruistogt naar de *Oostzee*, alwaar hij op een aanzienlijke koopvaardij-vloot, beſchermd door twee fregatten, het een van 12 en het ander van 18 ſtukken kanon, aanviel; het zwaarſte fregat enterde hij terſtond, veroverde het ſpoedig, en joeg het twede op de vlugt, vernielde voorts een gedeelte der koopvaardij-vloot, en overweldigde het overſchot. Deze laatſte togt verwekte

een

JEAN BART.

even veel ſchrik bij zijne vijanden, als zij moed aan zijne mederederen inboezemde, die daar te boven door de bekomene winſten aangevuurd, het beſluit namen vier of vijf ſchepen teffens uit te rusten; over het ene hier van, de *Overwinning* genaamd, voerde BART het bevel, ook waren de vier anderen aan zijn gezag onderworpen. Met deze vloot op den 23 maart 1676 in zee geſtoken zijnde, vermeesterde hij een *Hollands* ſchip van 10 ſtukken, dat 50000 kronen waardig geſchat wierdt, en zondt het op naar *Duinkerken*. Zijnen koers vervolgende, vielen enige dagen daar na onder zijn bereik agt koopvaardij-ſchepen, die van *Londen* kwamen, door drie oorlogsſchepen verzeld; het ene zijnde een *Zeeuw* van 18, en de beide anderen *Oostenrijkers*, een van 24 en het andere van 28 ſtukken. Hij hadt die zo dra niet in het gezigt, of hij gaf aan een zijner fregatten bevel, om de koopvaardijſchepen aan te tasten; dit was nauwelijks geſchiedt, of hij viel zonder zig lang te beraden, met zijn vier overige ſchepen, op de drie oorlogsſchepen aan, enterde den *Zeeuwenaar*, ſtak met eigen hand den Kapitein daar van dood, verwekte hier door zodanigen ſchrik, dat het verbaasde ſcheepsvolk om lijfsgenade bad en zig overgaf, waar na hij het *Oostendiſe* ſchip van 28 ſtukken noodzaakte zijn behoud in de vlugt te zoeken, zo als het andere ook reeds gedaan hadt; en JAN BART keerde als zegepralend overwinnaar met zijn gemaakte buit, beſtaande uit het *Zeeuwſe* oorlogsſchip en agt koopvaarders naar *Duinkerken*, daar hij juichende en met handgeklap in de haven wierdt verwelkomt.

In meij 1677, ontmoette hij met zijn eskadertje, 16 ſchepen met kostbare koopmansgoederen geladen, uit *Holland* naar *Engeland* ſtevenende, en begeleid wordende door een oorlogsfregat van 24 ſtukken. Volgens zijne aangenomene gewoonte, tastte hij het fregat 't eerſte aan, en geraakte daar mede in een hardnekkig gevegt; doch BART gewoon te overwinnen, verdubbelde zijnen moed, vuurde dien van zijn volk aan, en maakte zig na een bloedigen ſtrijd die drie uren aanhieldt, meester van het fregat en drie der koopvaardij-ſchepen. In de

maand ſeptember van dat zelvde jaar, geraakte hij ſlaags met een fregat van 36 ſtukken, dat geſchikt was ter beveiliging van enige koopvaardij-ſchepen; ook dit met zijne onderhebbende ſchepen, onderging het zelvde lot, uitgezonderd dat hij dezen buit, in *Frankrijk* opbragt. LODEWYK DE XIV, op ene roemrugtige wijze van dit voorval hebbende horen ſpreken, zondt ter verdere aanmoediging, aan den gedagten zeeman een gouden gedenkpenning, hangende aan een keten van 't zelvde metaal.

In maart 1678, ſtak hij met een nieuw ſchip van 14 ſtukken, *de Dolphijn* genaamd, in zee. Weinige dagen hadt ſlegts zijn togt geduurd, of het ſchip *Schiedam*, voerende 32 ſtukken, dienende als kustbewaarder voor *Texel*, maakte jagt op hem, met oogmerk om hem aan te tasten. BART gaf terſtond blijken, dat hij noch de meerderheid van het geſchut, noch die van de manſchap ſchroomde; want nauwelijks waren zij aan elkanderen, of hij gaf bevel om te enteren; hij was overal, dan voor, dan agter, gebood, vogt en bekwam verſcheidene wonden; doch ondanks dezelve, verſloeg hij al wat hem voorkwam, viel op den Kapitein aan, doodde die, en maakte zig toen wel dra meester van het ſchip.

Nog in het zelvde jaar, trad BART in dienst des Konings van *Frankrijk*; waar toe hij des te gemakkelijker beſloot, om dat 'er na 't ſluiten van den vrede, weinig met kaapvaren te verdienen viel. LODEWYK DE XIV, maakte hem Kapitein over een ſchip van 14 ſtukken, met bevel om jagt op de rovers van *Salé* te maken. Een van dezelve, voerende 16 ſtukken en 40 koppen, bragt hij te *Toulon* op. VAUBAN gaf zodanig gunſtig getuigenis van hem aan den Koning, dat hij terſtond door zijn Majeſteit werdt bevorderd.

Na dat *Spanje* in 1686 den oorlog aan *Frankrijk* verklaart had, voerde BART het bevel over een fregat, en kruiste daar mede in de *Middelandſe* zee; ſpoedig vermeesterde hij aldaar een Spaans ſchip met 320 ſoldaten, en bragt het te *Brest* op. Weinig tijd daar na, bevond hij zig bij de vloot, onder bevel van den Heer D'ABLIMONT, waar mede hij de *Spaanſe* vloot

vloot voor *Kadix* naderde, en in het gevegt dat daar mede voorviel, wonderen van dapperheid bedreef, en ſchoon gewond zijnde, nog twee *Spaanſe* ſchepen veroverde. In 1689 voerde hij het bevel over een fregat van 24 ſtukken, en vertrok daar mede in gezelſchap van den Ridder FORBIN, die een fregat van 16 ſtukken onder zijn bevel hadt, naar *Duinkerken*, ter geleide van enige koopvaardij-ſchepen, die naar *Brest* moesten. Op dien togt overmeesterden zij een *Hollandſen* kaper, die zig zo lang verweerde en vogt, dat het ſchip genoegzaam aan ſtarden geſchoten was. Op hunnen tweeden togt naar *Havre de Grace*, ter dekking van 20 koopvaarders, ontmoetten zij in 't midden van 't *Kanaal*, twee *Engelſe* oorlogsſchepen, die alle mooglijke zeilen bijzetteden, om hunne vloot te agterhalen. FORBIN was van gevoelen om hakken op te ſpelen, doch BART betuigde gezworen te hebben, nimmer voor enig vijand te zullen wijken; en vermits hij het bevel voerde, moest FORBIN gehoorzamen. Drie der grootſte koopvaarders werden met matrozen van de andere ſchepen genomen bemand, en kregen bevel om een van de *Engelſen* aan te tasten, en aan het zelve werk te verſchaffen, terwijl zij met het andere bezig zouden zijn. BART hier op FORBIN bevel gegeven hebbende, om hem te onderſteunen, liep hij met volle zeilen op zijnen vijand in; doch de wind eensklaps ſtillende, mislukte de voorgenomen aanſlag; en zijn boegſpriet raakte door den ſchok in de hoofdtouwen van den *Engelsman* vast; doch FORBIN dadelijk ter zijner hulp toeſchietende, raakte hij los, en zij bragten het zo verre, dat het volk op den *Engelsman*, dek en kampagne moest ruimen; toen het nu op het punt ſtondt, dat zij hem meester zouden geworden zijn, kwam het ander oorlogsſchip ter hulpe van dezen toeſchieten, doordien de koopvaardij-ſchepen hunnen pligt verwaarloosden. BART en FORBIN vogten als leeuwen, tot zo lang hun meeste volk geſneuveld en zij beide gewond waren, verpligt wierden zig over te geven; men voerde hen naar *Plijmouth*, alwaar zij in een nauwe gevangenis wierden opgeſloten. Hier ſtelden zij al hun verpuft te werk, om een middel tot ontko-

koning te bekamen, 't welk hun ten laatſten ook door behulp van een klein vaartuig gelukte. In *Frankrijk* te rug gekomen, begaf zig FORBIN ten Hove; daar hij aan den Koning verſlag deedt van al het voorgevallene, en een milde beloning voor zijne dapperheid verkreeg; doch hij was edelmoedig genoeg, om aan zijne Majeſteit te betuigen, dat BART ruim zo veel aanſpraak op de beloning hadt als hij; 't welk van die uitwerking was, dat men dezen ook een gelijk geſchenk toewees.

De Graav de TOURVILLE in 1690 door den Koning tot Vice-Admiraal aangeſteld zijnde, bekwam BART onder zijn bevel een ſchip van 40 ſtukken met 240 man, benevens last om zig daar mede bij de vloot te *Brest* te voegen. Den 23 julij liepen zij in zee, en kwamen den 29 onder de *Engelſe* kust. Op den 4 julij beſpiedde JAN BART als een viſer gekleed, in een klein vaartuig de vloot, die uit 57 oorlogsſchepen en 30 kleinere vaartuigen, zo fregatten als kotters beſtond, leggende boven den wind in ene rij geſchaard, en ſlegts een halve kabellengte van elkander. De *Hollanders* hadden de voorhoede, de *Engelſen* van de *rode vlag* de middentogt, en die van de *blauwe vlag* de agterhoede; op dit berigt, maakte TOURVILLE zig bereid tot den ſlag, en viel met alle dapperheid, de gecombineerde vloot aan; doch de *Hollanders* die het grootſte aandeel in 't gevegt hadden, leden veel meer nadeel dan de *Engelſen*, die zig zo veel mooglijk buiten het gevegt hielden; zes van hunne voornaamſte ſchepen wierden reddeloos geſchoten, en verſcheiden anderen op het ſtrand gejaagd. Na het gevegt, zeilden de twee verenigde vloten de *Theems* op, ten einde zig van hare bekomene ſchade te herſtellen. De Staten berigt van het geledene nadeel bekomen hebbende, wapenden terſtond 14 grote ſchepen, die naar *Engeland* zeilden, en zig bij de vloot voegden. Terwijl TOURVILLE mede zijne ſchepen herſtelde, kruiste BART in 1691 met twee ſchepen op de *Hollandſe* kusten, en overviel aldaar de haringbuizen, van welken 8 of 9 verbrand werden, na dat FORBIN het oorlogsſchip dat tot derzelver dekking verſtrekte, genomen hadt; gelukkig nog dat 200 andere buizen zig in *Engeland*

land wisten te bergen. Op dien togt met dit bedrijf niet vergenoegd, ontmoette hij op de te rug reize naar *Duinkerken*, twee *Engelſe* ſchepen, die 450 *Deenſe* ſoldaten naar *Engeland* voerden; hij viel dezelven onverwagt aan, en overmeesterde ze bijna zo ſpoedig, als hij ze aangevallen hadt. Even gelukkig ſlaagde hij, in het afhalen van twee ſchepen van de *Elve*, met buskruid, koper, lood, wapens, granen enz. geladen; terwijl hij op dezelve was wagtende, rantſoeneerde hij, om niet ledig te zijn, enige groenlandsvaarders voor 1000 *Franſe* kronen, met dit rantſoen benevens de twee gemelde ſchepen, zeilde hij ongeſtoord naar *Brest*.

Lodewyk de XIV, ligt bevroedende, dat *Holland* en *Engeland* alle mooglijke magt zouden bijëen brengen, om het nadeel dat zij het vorige jaar geleden hadden, te herſtellen; gaf bevel aan Tourville, om zig mede ten ſpoedigſten gereed te maken. Bart kreeg onder die vloot, het bevel over een ſchip van 66 ſtukken en 400 man; doch in dat jaar niets aanmerkelijks tuſſen de vijandelijke vloten voorvallende, begaf hij zig naar *Duinkerken*, welke ſtad in 1694 door de Bondgenoten, geblokkeerd en hevig gebombardeerd werdt. Bart niet kunnende dulden dus opgeſloten te zitten, ondernam alles om zig daar aan te onttrekken, openbaarde zijn ontwerp aan den Minister der zeezaken, de Heer de Pontchartrain, die 'er in den beginne genoegen in nam, en al wat 'er toe vereist werdt bezorgde; doch naderhand van gedagten veranderende, beval hij de uitvoering te ſtaken; dan op nader berigt en opening door Bart gegeven, herhaalde hij zijne vorige bevelen. Bart de uitrusting ingevolge zijn plan voltooid hebbende, ging 's nagts onder zeil, en voer met de bij zig hebbende vaartuigen midden door de *Engelſe* ſchepen heen, gevende aan wederzijden de laag. Met kragt van zeilen, won hij de ruime zee, zonder dat zij nog eens de tijd hadden gehadt in bedenking te nemen, om hem aan te tasten; met het aanbreken van den dag, was hij reeds buiten hun gezigt. Tegen den avond ontdekte hij vier ſchepen, die met hem een koers zeilden: in 't eerst dagt hij dat ze tot de vloot be-

behoorden die *Duinkerken* blokkeerde; doch bij nader onderzoek bleken het drie rijkgeladene ſchepen te zijn, die uit *Engeland* naar *Rusland* beſtemd waren, en door een oorlogsſchip gedekt wierden; den gantſchen nagt hieldt hij zig digt bij hen, en met het aanbreken van den dag, taſtte hij het oorlogsſchip aan, en overmeesterde het zo wel als de drie andere ſchepen.

Na de gemelde en meer heldendaden verrigt te hebben, keerde hij nevens den Ridder FORBIN naar *Duinkerken* te rug, alwaar zij bevel bekwamen, om aan 't Hof te komen, ten einde zig te verantwoorden, op de klagten door *Denemarken* tegens hen ingebragt. Zij trokken dan naar *Verſailles*, daar FORBIN niet zo dra aan 't Hof was verſchenen, of de Koning vroeg hem naar JAN BART, zeggende dien zeldzamen man te willen zien. Op bekomen bevel, begaf BART zig 's morgens ten Hove, en deedt zig aandienen om bij den Koning ingeleid te worden; doch te vroeg gekomen zijnde, vertoefde hij in een der vertrekken, haalde zijn pijp uit den zak, ketſte vuur en begon te roken. Alle die daar tegenwoordig waren, verwonderden zig over deze ſtoutheid, en de wagt wilde hem noodzaken van daar te gaan, zeggende, dat het niet geoirloofd was, in de vertrekken van den Koning te roken; dan BART bekreunde zig hier weinig over, en antwoordde: „ ik „ heb in den dienst van den Koning mijnen meester deze „ gewoonte aangenomen, zij is mij onontbeerlijk geworden; „ en ik geloof dat hij veel te regtvaardig is, om kwalijk te „ nemen dat ik daar aan voldoe;" en ging dus met roken voort. Dewijl hij zig nimmer aan 't Hof vertoond hadt, was hij 'er ook bij niemand bekend, dan bij den Ridder FORBIN, die zig egter wel wagtte te zeggen, dat hij hem daar gebragt hadt. De Koning werdt hier op aangediend, dat 'er een man was, ſtout genoeg om in zijne vertrekken te roken, en die weigerde heen te gaan. LODEWYK antwoordde daar op al lachgende: *het zal zekerlijk* JAN BART *zijn, laat hem maar begaan.* Binnen komende, werdt hij van zijne Majeſteit vriendelijk ontvangen, die tegens hem zeide: JAN BART,

BART, *het is alleen aan u geoirloofd in mijn Hof te roken.* Op den naam van JAN BART, en 's Vorſten vriendelijke bejegening, ſtonden alle de Hovelingen als opgetogen, in de beſchouwing van dien zeldzamen mensch. De Koning was nauwlijks vertrokken, of een ieder vraagde aan BART, hoe hij het tog gemaakt hadt, om door de blokkade van *Duinkerken* te komen? hij plaatſte hen hier op alle in een rij, en dreef hen uit den weg, door ſtoten met zijne ellebogen en vuisten; ging midden door hen heen, keerde weder, en zeide: *zie daar hoe ik gedaan heb.* Sommigen kwamen lachgende bij den Koning, en verhaalden hem wat 'er voorgevallen was; zijn Majeſteit zig met hem willende vermaken, deedt hem hier op roepen, en hem in verlegenheid zoekende te brengen, vroeg hij hem: *zeg mij tog eens* JAN BART, *hoe zijt gij door de Engelſe vloot geraakt?* Onze JAN beantwoordde de vraag des Konings met de taal van een zeeman, dat is, in ruwe bewoordingen. De Hovelingen verwonderden zig daar over; doch de Koning zeide: *hij ſpreekt wel wat onbeſchaafd, maar verdedigd egter dapper mijne belangens*; en vervolgens op zijne Hovelingen ziende, voegde hij 'er bij: *is 'er onder ulieden wel iemand, die doen kan wat hij doet?* waar op zij met ene buiging, die *neen* te kennen gaf, moesten antwoorden. De Koning beſchonk hem met ene erkentenis van 1000 kronen, te betalen uit de Koninglijke ſchatkamer; bij den ontvangst daar van, ſpeelde BART geen minder belachgelijke rol.

Dan laten wij hem weder op zee verzellen, waar voor hij geboren ſcheen. Zonder alle zijne bedrijven aanëengeſchakeld te vermelden, vergenoegen wij ons nog alleen te zeggen, dat agt *Staatſe* oorlogsſchepen in 1694, een graanvloot, uit de *Oostzee* naar *Frankrijk* beſtemd, veroverd hebbende, dezelve reeds op de hoogte van *Texel* gevoerd hadden, toen BART die zes oorlogsſchepen bij zig hadt, hun aantaſte, drie van de gemelde agt ſchepen overweldigde, de vijf overigen op de vlugt dreef, en de graanvloot behouden binnen de haven van *Duinkerken* bragt. Terſtond na zijne aankomst aldaar, deedt hij door zijnen zoon, den Koning kennis geven van het behaal-

haalde voordeel; waar op de boodſchapper tot vergelding, een hoger trap in den zeedienst bekwam, en aan zijnen vader brieven van adeldom werden verleend.

Hij nu Ridder geworden, viel in 1696, op een *Hollandſe* vloot aan, die met granen uit de *Oostzee* kwam; de fregatten die dezelve ter beſcherming dienden, veroverde hij, en nam of vernielde een aanzienlijk getal koopvaardij-ſchepen. In het volgende jaar werdt hij door SOBIETSKY, Koning van *Polen*, tot Bevelhebber van een eskader dat te *Duinkerken* lag, aangeſteld. De ontwerpen, die hij bij den ontſtanen oorlog in het begin van de volgende eeuw beraamd hadt, werden door den dood verijdeld; hij overleed op den 27 april 1702, in den ouderdom van 52 jaren.

Zie daar lezer, de verkorte levenſchets van dit zonderlinge mensch, groot, ja verheven in zijn ſoort. Wij zullen dit artikel beſluiten, met enige karaktertrekken van hem op te geven. Hij wordt beſchreven als rijzig en wel gemaakt van geſtalte, fors van leden, hebbende een ſtout en onvertzaagt voorkomen; ja zijn gantſe maakzel ſcheen geſchikt, om de moeijelijkheden aan het zeeleven eigenaartig verknogt, te kunnen verduren. Alle zijne trekken waren regelmatig, hij hadt een vriendelijk uitzigt en aangenaam gelaat, een blozende kleur, grote levendige ogen en blond hair; was matig, ſprak weinig, bezat een gezond oirdeel, ſchoon ruw en onbeſchaafd, en was voor den omgang met de wereld geheel niet berekend; zijne geaartheid was die van een regtſchapen zeeman, zijnde altoos werkzaam, ijverig, en een vijand van rust en ledigheid. Hij onderſteunde zijne daden door een moed en dapperheid die den toets konden doorſtaan, en beſtuurde die met een wel aangelegde voorzigtigheid. Des noods durfde hij de grootſte gevaren trotſeren; doch ontweek die zorgvuldig, als 'er geen roem noch voordeel bij te halen was. De overwinning die hij in 1694 voor *Texel* behaalde, was voor *Frankrijk* onbetaalbaar, want hij bevrijdde door 't hernemen van de graanvloot, dat rijk van hongersnood, en maakte hier door zijnen roem onſterffelijk. De naam van JAN BART, verſtrek-

ſtrekte tot een ſchrik op den *Oceaan*. Hij was doorgaans gewoon, van de vijanden daar hij tegen ſtreedt, de eerſte laag af te wagten, en niet te ſchieten dan onder het bereik van een piſtoolſchoot, en vervolgens terſtond tot de entering over te gaan. Ik weet niet dat 'er een ander pourtrait van hem in druk uitgaat, dan het hier bij gevoegde van den Konſtenaar R. VINKELES. —— *Levensbeſchr. van* JAN BART. *Rott.* 1781. WAGEN., *Vad. Hiſt.* XVI. D. bl. 153. 255. 265. 317.

BARTEL ENTES, zie ENTES.

BARTELS (GERARD), van *Antwerpen* geboortig, was een goed Schilder, die gelijk als een ORPHEUS of AMPHION, de ſtenen tot zig wist te lokken, doch zo ongelukkig voor hem, dat hij ten laatſten door den val van een wigtigen ſteen, dood ter aarde viel. —— WEYERMAN, *Leven der Schilders.* II. D. bl. 9.

BARTHOLOMÆI (KORNELIS), geboren te *Brugge*, omtrent het einde van de XVIde eeuw, is geweest regulier Kanunnik van de orden der Auguſtinen in de Abtdije van *Eeckhout*, en teffens Hoogleraar in de Godgeleerdheid. Hij ſtierf in 1652 in zijn klooſter; en heeft verſcheidene verhandelingen geſchreven, zo over den oirſprong en oudheid van de Abtdije van *Eeckhout*, als andere geſchiedkundige onderwerpen. —— FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 194. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XI. p. 363, 364.

BARTOLET, uit *Flaanderen* geboortig, is een voornaam Konſtſchilder geweest, in dienſt van den Prins van *Luik*, en de leermeester van den beroemden G. DE LAIRESSE, wiens penſeelbehandeling ook volkomen met die van BARTOLET overëen kwam, behalven dat hij wat ruwer in zijne behandeling was, en de inëenſmelting der kleuren zo wel niet wist te treffen. —— HOUBRAKEN, *Schouwb.* III. D. bl. 106.

BARUETH (JOHANNES), Predikant te *Dordrecht*, is ge-

boren te *Breda* in het jaar 1709. Na zijnen klasſieken en akademiſen loop ten einde geſnelt te hebben, wierdt hij den 11 junij 1732 Proponent, en ſtondt niet lang ledig, maar wierdt den 27 augustus van dat zelvde jaar tot Predikant te *Hoogwoud* in *Noordholland* beroepen; vervolgens den 9 november 1736 te *Charlois* onder de klasſis van *Schieland*, en ten laatſten, op den 24 meij 1745 te *Dordrecht*; alwaar hij verbleven is, tot aan zijn dood toe, welke voorviel den 27 augustus 1782, in den ouderdom van bijna 73 jaren, zijnde alvorens in junij 1775 met behoud van eer en bezolding, Emeritus geworden. De Eerwaarde BARUETH heeft vele geſchriften door den druk gemeen gemaakt, doch indien zij van geen beter ſtempel zijn, dan de **Hiſtorie van het Stadhouderſchap der Prinſen van Oranje**/ door hem in 1765 uitgegeven, het enigſte van 's mans boeken dat ik gelezen hebbe, dan hadt hij zonder benadeling van iemand, die alle wel in ſchrift mogen laten berusten. —— *Boekz.*, 1732. *b.* 246. 377. 1736. *b.* 608. 612. 1745. *a.* 609. 1777. *a.* 209. 1782. *b.* 366.

BARWELL (DANIEL OCTAVIUS), was een *Engelsman*, en ſchipbreukeling in 1779 van het *Oostindisch* Kompagnie-ſchip *Woestduin*, waar van nog vele ongelukkigen, door het moedige broederpaar NARREBOUT, werden gered en in het leven behouden. Zijn lijk begroef men eerst te *Westkapelle*, doch op verzoek zijner familie, wierdt het opgegraven, naar *Vliſſingen* gebragt en daar bijgezet; nog oirdeelde men deze dode geen genoeg eere aangedaan, weshalven hij ten twedenmale opgegraven, en in de Grote of *St. Jacobs* Kerk, zeer ſtaatlijk ter aarde beſteld werdt; waar bij men naderhand een gedenkteken voegde, in een grafnaalde van grauwen marmerſteen beſtaande, met dit opſchrift: *Hic lapis Nomen tuetur* DANIELIS OCTAVII BARWELL, *Angli; qui cum ex Indiæ reverſus, Patriam peteret, huic illiſus littori, naufragio periit, Julii* 25. *A. D.* 1779. *Ætat.* 23. *Tantum illi natura tribuerat, tantum ſtudia adjecerant. Ea fuit morum gratia, ea animi ſuavitas. Ut in illo non tantum*

Ami-

Amici ſuas delicias, ſed & quoddam ſibi decus tota Gens hominum, ereptum lugeat. Quicquid Hominibus aut quærere aut habere datur, fluxum & fragile. Virtus ſola ſemper vivet.

Den Opperheelmeester van het ſchip *Woestduin*, verdagt gehouden, dat hij het lijk diens rijken *Engelsmans*, van vele edele geſteentens en andere kostbaarheden beroofd hadt, zette men hem op die losse vermoedens der naastbeſtaanden, te *Middelburg* in hegtenis. Als niets tegen hem kon bewezen worden, ja zijn onſchuld in het volſte daglicht bleek, ontſloeg men hem eindelijk, en verwees partij in de kosten van het regtsgeding, mitsgaders in de vergoeding van alle ſchaden, renten en winstderving, reeds door den onſchuldig gezetten geleden, of nog verder te lijden. Zijn eisch was niet minder dan 9159 guldens; doch het werdt door tusſenkomst van goede vrienden en minlijke ſchikking, op 7856 guldens gevonden. —— *Vad. Hiſt.* XXVI. D. bl. 213, 214. *Nieuwe Ned. Jaarb.* 1780. bl. 765. 1092. 1782. bl. 367.

BARZÆUS (GASPAR), een *Goeſenaar* van geboorte, doorgaans JASPER DE NEDERLANDER genaamd, heeft eerst in den oorlog gedient onder Keizer KAREL DE V; doch zulks moede, begaf hij zig tot het toen ontluikende Genootſchap der Jeſuiten, en was een onſcheidbaar medgezel van FRANCISCUS XAVERIUS, den zogenaamden Apostel der *Indiën*; en men zegt, dat hij zig op het eiland *Ormus* inzonderheid beroemd gemaakt heeft, door het bekeren der Heidenen tot het Christen geloof. Hij heeft geſchreven *Epiſtolæ Indicæ. Lov.* 1570. 8vo.; en is geſtorven te *Goa* den 18 october 1553. —— PETR. MAFFÆI, *Hiſt. Indic.* Lib. XIV, XV. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 327. LA RUE, *Gelett. Zeeland.* bl. 234, 235.

BAS (DIRK), in 1611 Burgemeester te *Amſteldam*, wierdt in dat zelvde jaar, benevens JAKOB VAN WASSENAAR, Heer van *Obdam*, en ROMBOUT HOOFBEETS, Raadsheer in den Hogen Raad, tot Gezanten benoemd naar *Denemarken*, ten einde den vrede tusſen dat Rijk en *Sweden* te tragten te bewerken; doch zij kwamen eerlang van *Koppenhagen* te rug, zonder de be-

doeling hunner zending bereikt te hebben. —— WAGEN. *Vad. Hiſt.* X. D. bl. 48.

BASELIUS (JAKOB), Predikant te *Vliſſingen*, geboren in 1530, is naar alle waarſchijnlijkheid uit een *Flaams* geſlagt afkomſtig, doordien 'er anderen van dien naam in *Flaanderen* gewoond hebben; hij vertrok in 1579 van *Vliſſingen*, om hier en daar de hervormde gemeentens te ſtigten en te leren; voorts begaf hij zig naar *Enkhuizen* en verder naar *Leijden*, daar hij buiten vaste bediening was; van hier ging hij in 1586 als Predikant naar *Voorſchoten*, en in dat zelvde jaar nog naar *Bergenopzoom*, alwaar hij in 1598 is overleden in den ouderdom van 68 jaren. Hij heeft de belegering van die vesting in 1588 voorgevallen, in het latijn beſchreven, onder den tijtel van J. BASELIUS, *de obſidione Bergenopzomii*, in 4to. *Bergopz.* 1603; een boekje dat zeer zeldzaam is, en ik niet weet immer gezien te hebben; men vindt het vermeld in de *Bibliotheca Duncanniana*, in 4to. *num.* 1068. —— GODEW. VROLIKHERT, *Vliſſingſe Kerkhemel*, bl. 12--17.

BASELIUS (JAKOB), een kleinzoon van den voorgaanden, geboren te *Leijden*, is Gereformeerd Predikant geweest op het dorp *Kerkwerven* in *Zeeland*; en een man van geleerdheid, inzonderheid ervaren in de kerk- en wereldlijke Geſchiedenisſen. Men heeft van hem in druk: *Sulpitius Belgicus, ſive Hiſtoria Religionis inſtauratæ, corruptæ & reformatæ, in Belgio & a Belgis, a nato* CHRISTO *ad annum* 1600. *Lugd. Bat.* 1657. *in* 12o.; het welk naderhand is gevoegd bij M. Z. VAN BOXHORN, **Neerlands merkwaardigſte Gebeurtenisſen / ſedert den jare 1000 tot Keizer** KAREL DEN V. 2 Delen *Amſt.* 1753. 8vo. —— FOPPENS, *Bibl. Belgica.* p. 501. A. PARS, *Naamr. der Bat. Schrijvers*, bl. 213, 214.

BASELIUS (NIKLAAS), Med. Doktor en Chirurgijn te *St. Wijnoxbergen* in *Flaanderen*, heeft uitgegeven: *Deſcript. Cometæ qui apparuit* 14 *novemb. anno* 1577. *una cum prognosticis novis anni calamitoſisſimi* 1578. *exudit Antv.* HENR. HENRICIUS.

eodem

eodem anno 1578. *in* 4*to.* ——— FOPPENS, *Biblioth. Belgica.* p. 899.

BASELIUS (PIETER), een Dominikaner Monnik, geboren te *Gent* in 1631; geſtorven den 30 maart 1689, in den ouderdom van 58 jaren; heeft geſchreven: *Glorioſum illuſtris ordinis Cistercienſis Lilium, in utroque orbe ſuaveolenti virtutum et ſanctitatis germine ſemper floridum. Gandav.* MICH. MASIUS, 1671. 4*to.* ——— DE JONGHE, *Belgium Dominic.* p. 109. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. VI. p. 53.

BASILICUS MARCHETUS (JAKOBUS), heeft geſchreven: *Dialogum, de Morini quod Theruanam vocant, atque Hedini expugnatione, deque prælio apud Rentiacum, tempore* CAROLI V. *Cæſaris. Antv. apud* BELLERUM. 1555. 8*vo.* ——— FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 501.

BASINUS (THOMAS), Aartsbisſchop van *Cæſarea*; wierdt door Paus SIXTUS DE IV, benevens twee andere Prelaten benoemd; om in 't jaar 1479, het Geding van den Bisſchop DAVID VAN BOURGONDIEN, met de ſtad *Utrecht* en de Geestelijkheid te onderzoeken, en de twisten, op goedkeuring van het Pausſelijke Hof, ter neder te leggen; dan hij verſchoonde zig van die commisſie, om dat te *Utrecht* wonende, wegens eenzijdigheid verdagt konde gehouden worden. BASINUS was een geboren *Fransman*, eertijds groote gunſteling van KAREL DEN VII, Koning van *Frankrijk*, doch naderhand door zijnen opvolger LODEWYK van alle zijne eerambten afgezet, en zelvs gebannen, hadt de ſtad *Utrecht* tot zijne woonplaats gekoren, in welke ſtad hij overleden is, in het jaar 1491. Ziet breder van hem bij HEDA, *in* DAVIDE *Episcopo*, p. 304. en de Aantekening van BUCHEL, als mede MATTHÆUS, *Præfat. Tom. II. Analect. vet. ævi.* ——— K. BURMAN, *Utr. Jaarb.* III. D. bl. 396. en *aant.* (1).

BASIUS (JOHANNES), geboren te *Leeuwarden*, gaf van zijne kindſe jaren af, doorſtralende blijken van een geestig vernuft. Te *Leeuwarden* en *Haarlem*, leide hij de nodige gron-

den tot de beſchavende wetenſchappen; waar na hij *Leuven* verkoor, om zijne ſtudien verder voort te zetten, en van daar naar *Frankrijk* reisde, alwaar hij het meesterſchap in de regten erlangde, en dus met groten roem naar zijn vaderland keerde, en zig in zijne geboorteſtad enigen tijd met de praktijk geneerde; onderwijlen tot vermeerdering van zijnen roem, ſchrijvende: *Paradoxarum Disputationum Juris civilis, Lib. IV. quibus dubiæ Jurisconſultorum traditiones & reſponſa examinantur ac reconciliantur. Baſil.* 1575. *in folio.*; waar benevens hij een aartig verhaal van de herfst vacantien, in latijnſe verſen geſchreven heeft. Zijne ervarene kundigheid in de regten, heeft hem aan *Leeuwarden* onttrokken, en op de nodiging der *Delfſe* Overigheid, het ambt van Secretaris van die ſtad doen aannemen. Ook is hij in dienst van Prins WILLEM DEN I. geweest, en wel in de hoedanigheid van Gemagtigde over de zeezaken; want ik vindt aangetekend, dat deze hem in 1569 bevel gaf, om op zijnen naam, nieuwe beſtellingen ter zee uit te geven, trekkende de lastbrieven te voren verleend, allen wederom in. Ook, dat hij in 1570 bevel van den Prinſe ontving, zorg te dragen, dat de ſchepen die de bruid van FILIPS naar *Spanjen* voerde, geen het minſte belet door de *Staatſe* ſchepen wierdt aangedaan. —— F. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 394. G. M. KONIG, *Bibl. vet. & nov.* VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 455. SUFFR. PETRI, *de Scriptor. Friſiæ, ult. ed.* p. 430, 431. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XII. p. 236--238. WAG., *Vad. Hiſt.* VI. D. bl. 312. 318.

BASNAGE (JAKOBUS), oudſte zoon van HENDRIK BASNAGE, Heer van *Franquenei*, Advokaat voor het Parlement van *Roüaan*, werdt in die ſtad geboren den 8 augustus 1653. De eerſte gronden zijner ſtudien leide hij te *Saumur*, onder den vermaarden TANAQUILLUS FABER, die hem om zijn vlug begrip grotelijks achtte en lief hadt. FABER weet men, hadt niet veel op met de Kerkelijken, en ziende dat BASNAGE genegen was die orden te omhelzen, raadde hij zulks aan zijnen kwekeling ten ſterkſten af; doch des jongelings neigin-

behield de overhand boven des Hoogleraars raad. BASNAGE voldoende in de talen onderwezen en kundig, begaf zig naar *Geneve*, en beoeffende aldaar onder CHOVET de wijsbegeerte; onder MESTRESAT en FRANCISCUS TURRETTIN de godgeleerdheid, welke laatſte wetenſchap hij verder voortzette onder JURIEU te *Sedan*. JURIEU was een man van een vlug en goed verſtand maar zeer driftig en gants en al niet toegeeflijk; BASNAGE hoorde wel vlijtig zijne lesſen, doch ſtrookte beter met de geaartheid van BEAULIEU, die veel gematigder was. Dit ſtak JURIEU geweldig, en om zig hier over te wreken, gaf hij hem toen hij zig als Proponent aandiende, de zwaarſte proeftexten die hij uit kon denken; niet te min voldeed BASNAGE zo wel, en behandelde die zo oirdeelkundig, dat zijn meester niet kon nalaten om hem daar over te prijzen. In 't jaar 1676, wierdt hij Predikant te *Rouaan* in plaats van LE MOYNE, die als Hoogleraar naar *Leijden* beroepen was. BASNAGE begaf zig aldaar ook in huwelijk met SUSANNA DU MOULIN, de dogter van CYRUS DU MOULIN, Predikant te *Chatenadun*, en kleindogter van den alom bekenden PIETER DU MOULIN. In 't jaar 1684 werdt de Kerk te *Quivellij*, welke door de Gereformeerden van *Rouaan* gebruikt wierdt, geſloten, onder voorwendzel, dat de Gemeente de bevelen des Konings overtreden hadt. BASNAGE verzogt verlof, zig met zijn huisgezin naar *Holland* te mogen begeven, het welk hem niet zonder moeite na lang aanhouden, door een brevet eigenhandig van den Koning getekend, werdt toegeſtaan. In 1691 werdt hij te *Rotterdam*, op een behoorlijk jaarlijks penſioen, tot Leraar in de Franſe Gemeente aangeſteld. Aldaar geraakte hij in twist, met den Predikant JURIEU, die zijn vrouws zuster getrouwd hadt; doch hij wagtte zig wel, om daar iets van door den druk gemeen te maken; houdende hij zig liever aan zijne letterbezigheden, en in de gemeenzame verkering met geleerde Mannen. Dit maakte hem zijn verblijf te *Rotterdam* zo aangenaam, dat hij, wat moeite zijn zwager hem ook veroirzaakte, egter niet kon beſluiten, die ſtad te verlaten, om de beroeping die te *Leijden* op hem gevallen was, te aanvaarden.

In het volgende jaar, geraakte hij in kennis met den broeder van den Marquis DE TORCY, die den naam voerde van den Ridder CROISSY, welke als krijgsgevangen in den ſlag bij *Hochſted*, over *Rotterdam* naar *Engeland* gevoerd werdt. De beleeftheid, welke hij aan dien Heer en deszelvs gezelſchap bewezen hadt, bragt hem in kennis met den gezegden Marquis DE TORCY, die enige jaren later als *Franſe* Gezant in den *Haag* kwam, om voorſlagen van vrede te doen. De achting die de Raadpenſionaris HEINSIUS, BASNAGE toedroeg, was oirzaak, dat hij in het jaar 1704, als Frans Predikant in die hofplaats beroepen werdt. De grote reden die hem bewoog dat beroep aan te nemen, was, dat hij dagt aldaar beter gelegenheid te zullen hebben, om de *Franſe* vlugtelingen van dienst te zijn. HEINSIUS ſchatte hem niet alleen hoog als Predikant, maar gaf ook blijken, dat hij in ſtaatszaken veel vertrouwen in hem en zijne bekwaamheid ſtelde; hij zondt hem met den *Franſen* Ambasſadeur D'UXELLES naar het Congres te *Utrecht*, ter behandeling van zaken van het grootſte gewigt. Ook was zijne bekwaamheid buiten lands bekend. De Kardinaal BOULLION, als vlugteling in *Holland* zijnde, vertrouwde hem alle zijne belangens. De Abt WILLEM DU BOIS, naderhand Kardinaal, in 1716 als buitengewoon Gezant van *Frankrijk* in *'s Hage*, hadt bevel van den Hertoge VAN ORLEANS, zig bij BASNAGE te vervoegen, en van zijnen raad gebruik te maken. De Abt gaf hem niet alleen van alles kennis, maar werkte ook gemeenſchappelijk met hem, om de alliantie tusſen *Frankrijk* en *Engeland* tot ſtand te brengen. Eenige menigte brieven, door den Abt aan hem geſchreven, bewijst de verpligting, die *Frankrijk* erkende, hem dienaangaande verſchuldigd te zijn; de Regent liet het ook niet bij blote complimenten berusten, maar toonde zijne dankbaarheid met 'er daad, door hem niet alleen alle zijne goederen die hij in *Frankrijk* hadt moeten agterlaten, te doen toekomen, maar bezorgde hem daarenboven nog een vast jaargeld.

BASNAGE bezat bij ene grote geleerdheid, een gezond en ſterk lighaam; zijn gehengen was uitmuntend; weinig van ziekte we-

wetende, trof dezelve hem, daar mede bezogt wordende, zo veel te ſterker. In 1722 kwijnde hij aan ene maagziekte, daar na werdt hij door geelzugt aangetast, zijnde toen in het 71ſte jaar zijn's ouderdoms, en voornemens zijne *Kerkelijke Hiſtorie*, in de franſe taal te doen herdrukken, waar van het *eerſte Deel* met de negende eeuw begint. Men hadt langen tijd bij hem aangehouden, om dit werk met een vroeger tijdvak te doen beginnen; doch de arbeid die daar aan moest te koste gelegd worden, en zijne hoge jaren, veroirzaakten, dat de Doktoren reeds voor enigen tijd hem het ſtuderen hadden verboden. Op den 3 december 1723, verklaarden zij, dat 'er geene herſtelling zijner gezondheid te hopen was, en hij overleed zeer christelijk op den 22 van dezelvde maand. Hij heeft maar ene dogter nagelaten, getrouwd aan den Heer DE LA SARRAZ, geheimen Oorlogsraad van den Koning van *Polen*.

's Mans geaartheid was ongeveinsd, gelijk uit zijne ſchriften kenbaar is; hij eerbiedigde de waarheid tot in de geringſte zaken, en hem was ene beſchaaftheid eigen, die men zeldzaam bij geleerde lieden ontmoet; voorts was hij minzaam, voorkomende, een volksvriend, gedienſtig; hij kende geen groter vermaak, dan om iemand van nut te zijn, en zijn credit te gebruiken ten voordele van ongelukkigen; hij was een getrouw vriend, en van ene braafheid, die de ſterkſte toets kost doorſtaan; en ſchoon hij de dwalingen met veel levendigheid en vuur wederleide, behandelde hij nogthans de perſonen zelve, met de bedaardſte ingetogenheid, ja veeltijds met achting. BAYLE, die volmaakt de konst verſtond, om iemand naar de waarde zijn's arbeids te ſchatten, noemde hem toen hij ſlegts 19 jaren oud was, *ene levende Bibliotheck*. Het is, zegt hij, „ een Man, in de gedaante van enen jongeling, niet alleen „ wegens zijne grote geleerdheid, maar ook om zijne opregt„ heid en edelmoedigheid." Om van alle de geſchriften dezes geleerden en arbeidzamen Mans een verſlag te geven, zou ene letterkundige geſchiedenis op zig zelven vereisſen; dus zullen wij alleen verſlag geven van die, welke tot onze vaderlandſe geſchiedenisſen betrekking hebben. Deze zijn: *Annales*

des Provinces unies depuis les Negotiations pour la paix de Munſter, avec la Deſcription hiſtorique de leur Gouvernement &c. Dit werk ſchreef hij op last der Staten van *Holland*, die hem tot hunnen Hiſtorie-ſchrijver hadden aangeſteld; doch hij ondernam dien arbeid niet, voor dat hij de vergunning hadt bekomen, om de Registers van Staat te kunnen raadplegen, en de belofte, dat hij onbeſpierd de waarheid zou mogen ſchrijven. Hier op zette hij zig aan den arbeid, en het *eerſte Deel* kwam in 1717 in folio gedrukt in 't licht, dat gretig gekogt werdt, en meer goedkeuring dan berispers vondt; ten aanzien van de beſchrijving der regeringswijze van de zeven provintien in dit deel geplaatst, hadt hij in enige opzigten misgetast; doch hij hadt de edelmoedigheid zulks hem aangetoond zijnde, te erkennen, en zulks geredelijk te verbeteren, 't welk in een uitvoerig berigt geſchiedde; waar bij hij ene *Verhandeling over de Batavieren* voegde, die met vrugt kan gelezen worden, en vele merkwaardige zaken bevat. Dit ſtuk werdt voor het *tweede Deel* van zijn werk geplaatst; dat in 1719 uitgegeven wierdt; en, welk *Deel* een verhaal bevat, van het gebeurde in 1646–1648; een tijdvak waar in veelvuldige belangrijke en gewigtige gebeurtenisſen zijn voorgevallen. Op 't jaar 1648, ontmoet men daar in de *Munſterſe vredehandeling*, waar bij *Neerlands vrijheid* voor dien tijd is bevestigd geworden; en gedurende welke onderhandelingen, de Prinſen VAN CONDÉ en FREDRIK HENDRIK VAN ORANJE ſtierven. Over den laatſten, drukt de Schrijver zig in deze bewoordingen uit: *dat 'er de Staat niet veel bij verloor, doordien hij ziekelijk was;* en ſchrijft 's Prinſen ongemakken en dood toe, aan naijver, dien hij tegens zijnen zoon, naderhand WILLEM DE II, zoude opgevat hebben. Het jaar 1649 was vermaard door den geweldigen dood van KAREL DEN I, Koning van *Engeland*, zijnde *Frankrijk* in dien tijdkring ook beroerd door inwendige onenigheden, die als een verterend vuur, haren welſtand verſlonden; en het ſcheen, of in dezen tijd alles in onmin moeste leven, want dit Gemenebest hadt teffens ook een groot verſchil te beſliſſen met den Keurvorst van *Keulen*, over de vesting *Rhijnberk*.

Niet

Niet min berugt daagde het jaar 1650 op, want hier viel onder anderen in voor de onbezonnen toeleg van WILLEM DEN II. op *Amſteldam*; ene daad die bij BASNAGE wel uitvoerig, doch bij anderen geſchikter en meer met de waarheid overeenkomende geboekt is. Dan 's mans karakter raadplegende, ben ik overtuigd dat hij door verkeerde berigten hier omtrent gedoold heeft. Verder vindt men in 1651 de grote nationale vergadering in *'s Hage* gehouden; in 1653 en 1654 den oorlog, en daar op gevolgde vrede met KROMWEL, en vervolgens de komst van KAREL DEN II, in *'s Hage*; zijnde alles doormengd, met vele zaken die vreemde Hoven en Landen betreffen. Onze taak zoude nu nog misſchien eisſen, dat wij de tijtels opgaven van de overige werken, die door den noesten arbeid van den vlijtigen BASNAGE aan zijne medeburgers zijn geſchonken, doch zo als wij aanmerkten, zijn die zo menigvuldig, dat zulks ons te ver van ons voorgenomen beſtek zoude doen afdwalen; wij verwijzen daarom onze lezers, die belang ſtellen om hier van onderrigt te zijn, tot de *Memoires pour ſervir à l'Hiſtoire des Hommes illustres par* NICERON, en zulks te meer, dewijl men daar teffens ene korte beoirdeling van die onderſcheidene werken zal aantreffen. De Afbeelding van BASNAGE is ſierlijk in 't koper gebragt door VAN GUNST. —— JOH. ALB. FABRICIUS, *Bibl. Græc.* L. VI. c. X. n. XXXV. p. 759--780. *Catal. Bibl.* BUNAV. p. 1065. STOLLE *ad Heumannum*, p. 976 & 1022. C. SAXI, *Onomaſt. liter.* Pars V. p. 300. & *Anal.* 632. J. G. DE CHAUFEPIÉ, *Diction.* Tom. I. p. 108 &c. NICERON, *Memoires des Hommes illuſt.* Tom. IV. p. 294--311. Tom. X. Part. I. p. 147--151.

BASSEE (ADAM DE LA), Kanunnik van *St. Pieter* te *Rijsſel*, welke naar alle waarſchijnlijkheid in de XIVde of XVde eeuw heeft geleefd, was van het klein ſtedeke *la Baſſée*, in het *Artoiſche* daar hij zijnen naam van voert, afkomſtig. Men heeft van hem: *Ludus Adæ de Baſſeya*, *Canonici Inſulenſis*, *ſuper Anti-Claudianum Magistri Alani de Inſula*, *rhythmicè compoſitus.* —— FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 4. PAQUOT, *Memoir. litter.* Tom. X. p. 59.

BAS-

BASSEE (BONAVENTURE DE LA), Licentiaat in de Godgeleerdheid en Kapucijner Monnik, is mede genoemd na zijne geboorteplaats het ſtedeken *la Baſſée*, alwaar hij in 't begin van de XVIde euw ter wereld kwam. Hij ſtierf in het Klooster te *Boignies* in *Henegouwen*, den 11 ſeptember 1650, en heeft nagelaten: *Theophilus Parochialis, ſeu de quadruplici debito in propria Parochia perſolvendo; Concionis, Miſſæ, Confeſſionis Paſchalis, Paſchalisque communionis. Per* BONAV. BASSEANUM. *Capucinum Prædicatorem. Ant.* 1635. 12°. *Romæ.* 1638. 12°. —— FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 141. PAQUOT, *Memoir. litter.* Tom. I. p. 311.

BASSEE (ELOY DE LA), wierdt in 1585, ook al in meergemelde ſtedeke geboren, hij heeft mede tot de orden der Kapucijnen behoord, leide een zeer ſtigtelijk leven, en is in den ouderdom van 85 jaren op den 25 november 1670 in zijn klooster te *Rijſſel* geſtorven. Die Geestelijke was zeer belezen; wij hebben van hem: *Flores totius Theologiæ practicæ, tum Sacramentalis, tum Moralis. Duaci* 1639. *fol. Edit. emend. Antv.* 1643. *fol.* —— MIRÆI, *Biblioth. Eccleſ.* p. 331. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 201. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 258. PAQUOT, *Memoir. litter.* Tom. X. p. 181, 182.

BASSELIERS (BALTHASAR), omtrent het jaar 1670 te *Antwerpen* geboren, begaf zig tot de orden der Recolletten, en wierdt door zijnen Opperſten tot den predikdienst beſtemd, die hij gedurende de tijdkring van 32 jaren uitoeffende, dat is tot aan zijnen dood toe, welke voorviel in 1638. Van zijne lettervrugt is door den druk gemeen gemaakt: *Conciones Morales, omni tempore prædicabiles . . . . ſuper Euangelium Johannis, de Lazaro quatriduano redivivo. Antv.* 1638. *in gr.* 8vo. —— VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 103. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 122. PAQUOT, *Memoires litter.*, Tom. IX. p. 267, 268.

BASSEN (DIRK REINIER VAN), Burgemeester te *Arnhem* in het begin dezer eeuw, was moeders vader van den beroemden Edelman, JAN DERK VAN DER CAPELLEN, *tot den Poll.* Met zijnen ambtgenoot WILLEM ADRIAAN BOUWENSCH, is hij ge-

gedurende de beroertens in *Gelderland* in het jaar 1707, uit *Arnhem*, aan het hoofd van enige vrijwillige Burgers, met drie of vier ſtukken geſchut, naar *Wageningen* gezonden, en heeft die ſtad ingenomen; is daar na deswege gevonnist, en heeft tot hogen ouderdom te *Tiel* gewoond, en zig in de geleerde wereld bekend gemaakt, zo door ene uitgegevene *Verdediging* van zijn gedrag, als door ene verhandeling *de Jure-jurando veterum, inprimis Romanorum*, gedrukt te *Utrecht* 1728. in 8vo. —— STRUVII, *Biblioth. Jur.* p. 212. WAG., *Vad. Hiſt.* XVII. D. bl. 302.

BASSON (ADRIAAN), Regtsgeleerde, een' neef van den *Goudſen* Pastoor JAN FRANSZ BASSON; is insgelijks te *Gouda* geboren, en gaf in 1665 in 't licht: *Conſilia.* —— J. WALVIS, *Beſchr. van Gouda*, I. D. bl. 314.

BASSOT (JAN), Konſtſchilder, woonde omtrent het jaar 1583 te *Parijs*, zijnde een der eerſte Meesters geweest, welke den *Nederlandſen* Schilder ABR. BLOEMAART in die konst onderwezen heeft. —— K. v. MANDER, *Leven der Schilders*, II. D. bl. 194.

BASTINGIUS (JEREMIAS), Hoogleraar in de Godgeleerdheid te *Leijden*, is in 1554 te *Iperen* in *Flaanderen* geboren. Zijne ouders wegens de belijdenis van den Gereformeerden Godsdienst uit *Gent* verdreven zijnde, namen de wijk naar *Leijden*. De jonge BASTINGIUS ſtudeerde te *Bremen*, *Geneve* en *Heidelberg*, en maakte grote vordering in de kennis der talen, bijzonder der griekſe en hebreuwſe. Hij wierdt tot de Hervormde gemeente te *Antwerpen* als Predikant beroepen; doch deze ſtad in 1585 door den Hertog VAN PARMA verovert zijnde, trok onze BASTINGIUS naar *Dordrecht*. Naderhand tot Hoogleraar in de Godgeleerdheid op de nieuwe *Leijdſe* Akademie aangeſteld zijnde, overleed hij kort daar na, op den 26 october 1598; nalatende een *Cathechismus* met verklaringen. —— MEURSIUS, *Athenæ Batav.*

BASTONIER (JAN), werdt geboren omtrent 't jaar 1480 te

te *Braine-le-Comte* in *Henegouwen;* hij verkoor den Monniken ſtand in de Abtdij van *St. Marten* te *Doornik*, en wierdt vervolgens tot Prieſter geſchoren. Zijne kundigheid, welke het tijdvak in agt genomen waar in hij leefde, groot was, gevoegd bij zijn onberispelijk levensgedrag, maakte dat hij tot Prior van het klooſter te *Gemblours* wierdt aangeſteld. Dit verliet hij omtrent 't jaar 1590, reeds bejaard zijnde, om *Karthuizer* te worden in het klooſter *St. André* bij *Doornik.* Hier gaf hij zig ten enemalen aan het gebed, en andere oeffeningen van het beſpiegelende leven over. Tot devijs voerde hij deze ſpreuk: *Niſi in Deo gaudium;* en hij ſchreef die in al zijn boeken en geſchriften, benevens deze betuiging: „ Ik zal „ niet geloven een *Karthuizer* te zijn, ja zelvs geen Geeste„ lijke, zo lang mij de minſte begeerte zal bijblijven om mijn „ geest en hart, met iets anders werkzaam te houden, dan „ met God mijnen Schepper, en mijn hoogſte goed." Men heeft van Bastonier: *Libellus de ceremoniis ac conſuetudinibus Reformationis Burſteldenſis.* —— Val. Andr., *Bibl. Belg.* p. 455, 456. Foppens, *Bibl. Belg.* p. 576. Paquot, *Memoires*, Tom. XVII. p. 234, 235.

BATELIER (JAKOBUS), is geweest Remonſtrants Predikant in *'s Hage*, en wel in dien tijdkring, dat de kerkverſchillen op het hevigſte aan 't woeden waren. Hij hadt zijne ſtudien volbragt in 't *Walſe Kollegie* te *Leijden*, en was in 1617 Predikant te *Kralingen* geworden. Na de onenigheid en ſcheuring die te *Amſteldam*, na het afzetten van den franſen Predikant S. Goulart ontſtaan was, heeft hij volgens Brandt, enigen tijd voor hen, die de Remonſtranten waren toegedaan, gepredikt, ten huize van zekeren Willem Sweersen. Hij werdt in 1619 in een latijns ſchrift betigt, dat hij uit zijnen dienst als Predikant zou gevlugt zijn, om de ſtraf te ontwijken wegens het vertalen van zeker frans boekje, doch hij heeft de valsheid van deze aantijging middagklaar betoogd. Ik vindt egter, dat hij van zijnen dienst is ontzet; waar na hij zig nog enigen tijd te *Leijden* moet hebben opgehouden,

want

want van daar begaf hij zig naar *Rhijnsburg*, om zig in de Kerkelijke vergadering aldaar, te doen horen over 1 *Cor.* IX. vs. 4 en 14, met oogmerk, om, ware 't mooglijk, de *Rhijnsburgers*, ten aanzien van het Leraars-ambt tot andere gedagten te brengen. In 't vervolg, heeft hij enige jaren de Remonſtranten in *'s Hage*, als Leraar bediend. Ook heeft hij enige ſchriften nagelaten, die gants en al niet mals zijn, tegens de leer der Gereformeerden. In hoe grote achting hij bij de zijnen geweest is, kan men opmaken, uit het bijſchrift door G. BRANDT onder zijn Afbeeldzel geſteld, van dezen inhoud:

De grijſe wijsheid leeft en glinſtert in dit licht.
Het hooggeleerdt verſtand ſchiet ſtraalen door 't geſicht;
Maar klaarder op 't papier. Aenſchouw dat, daar zijn boeken
De ſpreuk van JACOB en van ESAU onderzoeken.
Hij leerdt wat Godt met recht verwierp, uit gunst verkoor,
Het misverſtand verdwijnt, ſijn *helder licht* breekt door.

BATEN (HENDRIK), geboortig van *Mechelen*, heeft omtrent het einde der XIIIde euwe geleefd. Hij was Doktor in de Godgeleerdheid en Kanſelier van het Hogeſchool te *Parijs*; ook Kanunnik en Zanger van de Hoofdkerk te *Luik*; hij heeft zig enigen tijd te *Fez* aan de *Barbarije* kust opgehouden. Het ſchijnt dat de mathematiſe wetenſchappen en wijsgerige onderwerpen, zijne voorname beoeffeningen uitmaakten. Hij heeft geſchreven: *Speculum Divinorum & Naturalium quorumdam &c.* en *Liber introductorius ad judicia Astrologiæ à M. Henrico de Malino in urbe Fez.* —— B. DE MONTFAUCON, *Bibl. Bibliothecar.* F. SWEERTII, *Athen. Belg.* VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 542, 543. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 434. PAQUOT, *Memoires litt.* p. 42, 43.

BATENBURG (GYSBERT en DIDERIK VAN), vindt men gemeld onder de tekenaars van het vermaarde *Verbond der Edelen*. In 1567 waren beide broeders, als Kapiteins in dienst van den Heer VAN BREDERODE; in welke waardigheid, zij ook enig volk naar *Amſteldam* aanvoerden; zij kwamen aldaar daags

na

na dat BREDERODE vertrokken was. Veel moeite ſpilden zij, doch te vergeefs, om binnen gelaten te worden; want zelvs de Onroomſen hadden beſloten, hen buiten te houden. Van daar voerden zij hun volk over 't Y, naar *Waterland*; en te *Hoorn* komende, namen de BATENBURGEN het beſluit hunne manſchap te verlaten, en naar *Friesland* over te ſteken; doch zij werden tot hun ongeluk door den Schipper verraden, en aan ERNST MULART Schout te *Hasſelt* en Kapitein van den Graav VAN AREMBERG, overgelevert. Behalven de BATENBURGEN, werden veel andere aanzienlijke mannen, wel ten getale van 100 gevangen genomen, en te *Harlingen* opgebragt; onder dezelven bevonden zig SJOERD BEYMA, WILLEM BUMA en HERMAN GALAMA, die nevens hun de voornaamſte waren. Van deze gevangenen werden 'er 24 op de galeijen gebannen, en zeven te *Harlingen* opgehangen, waar onder ook drie Edelen waren; de overigen werden naar *Vilvoorden* en voorts naar *Brusſel* gezonden, om ten offer van ALVA's wreedheid te verſtrekken; die ook op den 1 junij 1565, na een ſchavot op de markt te *Brusſel* te hebben doen oprigten, deze twee edele jongelingen, benevens vele andere mannen van verdienſten, volgens zijne vloekvonnisſen deed onthalſen, als PIETER DE ANDELOT, PHILIPS VAN WINGELEN en MAXIMILIAAN KOK; hunne lighamen werden des nademiddags, ongekist, buiten *Brusſel*, voor de *St. Lazarus Kapel*, in ongewijde aarde geſtoken. Ook anderen, namelijk SJOERD BEYMA, HERMAN GALAMA, TRESLONG, BROUXELLES, PELLETIER, BAUDECHAU en ILPENDAM, ondergingen het zelvde lot. De hoofden van nog zeven anderen, werden op ſtaken en hunne lighamen op raderen gezet. De regerende Heer WILLEM VAN BATENBURG, hadt als Leenman van MAXIMILIAAN DEN II, denzelven om voorſpraak gebeden, en de Keizer ook niet nagelaten, op alle wijze, vergiffenis voor het edel broederpaar van den Hertog te verzoeken; doch deze tijran was doof voor alles, wat ſlegts naar menſchelijkheid zweemde; waar door Heer WILLEM zo verſtoord op ALVA werdt, dat hij de zijde van Prins WILLEM omhelsde. —— WAGEN., *Vad. Hiſt.* VI. D. bl. 211. 231. 277.

BAT-

BATTINGIUS (RUDOLPH), een *Fries* van geboorte, Medicus en Mathematicus, heeft geſchreven: *Methodum Aſtrolabii. Pariſ.* 1557. —— FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 1080.

BATTUS (BARTEL), is omtrent 't jaar 1515 te *Aalst* in *Vlaanderen* geboren, en wierdt in de *Lutherſe* Godsdienst opgevoed, waar van hij ook vervolgens belijdenis deedt; doch zulks ter oren van enen Inquiſiteur gekomen zijnde, liet deze hem in een nauwe gevangenis opſluiten; negen maanden lang in deze kerker doorgebragt hebbende, wierdt hij op voorſpraak van enige Regeringsleden der ſtad *Gent* op vrije voeten geſteld, en ging zig in die plaats nederzetten; hij bragt 'er omtrent tien jaren in rust door; maar verſchrikt door nieuwe bedreigingen die hem in 1556 door den Inquiſiteur gedaan werden, nam hij het beſluit, om met zijn huisgezin naar *Duitsland* te wijken, en koos zijn verblijf te *Rostock*, alwaar hij den 24 januarij 1559 overleedt. BATTUS was getrouwd met MARTINA BISSOT, ene moeije van HENDRIK SMETIUS, uit welk huwelijk hij negen kinderen verwekte. Hij heeft geſchreven: *De Oeconomia Chriſtiana, lib. II. ex ſacris & prophanis Scriptoribus diligenti cura & labore collecti*, BARTHOLOMÆO BATTO, *Alostenſi authore: prior, de officio & cura parentum erga liberos tractat: posterior, quâ cum obedientia parentes à liberis honorandi ſint, ostendit. Antv.* 1558. 12°. —— F. SWEERTIUS, *Athen. Belg.* p. 154. MERCKLINI, *Linden. renovat.* p. 206. 748. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 124. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XII. p. 436--439.

BATTUS (JAKOBUS), een *Zeeuw* van geboorte, was de vader van KORNELIS die hier volgt, en is in 't jaar 1500 geweest Secretaris van *Bergenopzoom*. ERASMUS heeft vele brieven aan hem geſchreven, waar van 16 in druk zijn; de eerſte van 1498, en de laatſte van 1500. Men kan hier uit afnemen, in welke grote achting hij is geweest; en de geleerdheid waar in hij uitgemunt heeft, zou uit zijne nagelatene ſchriften blijken, waar van ik egter nergens ene lijst van vin-

de opgetekend. —— W. v. GOUDHOEVEN, *Kronijk*, bl. 18. M. Z. v. BOXHORN, *Kronijk van Zeeland*, I. D. bl. 457. P. DE LA RUE, *Gelett. Zeeland*, bl. 330.

BATTUS (KAREL), een *Nederlander*, die in de XVIde euw geleefd heeft, en in 1593--1598 ſtads Med. Doktor te *Dordrecht* geweest is. Hij heeft zeer vele boeken, inzonderheid medicinale, uit het frans en hoogduits in 't nederduits vertaald, en door den druk gemeen gemaakt; als onder anderen: de *Chirurgie van* AMB. PARÉ; het *Medicijnboek van* C. WURTSUNG; de *Manuale operatien van* GUILLEMEAU enz. —— PAQUOT, *Memoir. litter.* Tom. XII. p. 442.

BATTUS (KORNELIS), geboren te *Veere* in *Zeeland*, omtrent het jaar 1470, een zoon van JAKOBUS, was een geleerd man en ſtads Doktor in zijn vaderſtad; hij heeft ook veelvuldige briefwiſſeling met ERASMUS gehouden. In 1498 woonde hij op 't ſlot *Zandenburg*, bij vrouwe ANNA VAN BORSSELEN, weduwe van wijlen Here FILIPS VAN BEVEREN, om haren zoon Jr. ADOLF VAN BOURGONJE, Heer *van Beveren*, in de wetenſchappen en konſten te onderwijzen. Hij heeft verſcheidene boeken geſchreven; en onder anderen, is van hem in 1512 ene *Wereldbeſchijving* gedrukt, waar in hij vele zonderlinge dingen verhaalt, betrekkelijk de *Zeeuwſe eilanden*, waar van JAN REYGERSBERGH in zijne *Kronijk* ook gebruik heeft gemaakt, en welke ten tijde van BOXHORN, reeds zeer ſchaars te bekomen was. —— VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 41. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 194. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XII. p. 434. 436. J. REYGERSBERGH, *Kronijk van Zeeland*, p. 343. GOUDHOEVEN, *Kronijk*, p. 18. BOXHORN, *Kronijk van Zeeland*, I. D. bl. 457. VAN RHYN, *Oudh. en Geſtigten van Zeeland*, bl. 52. DE LA RUE, *Gelett. Zeeland*, bl. 141.

BATTUS (LIVINUS), een zoon van BARTEL BATTUS, is geboren te *Gent*, in december 1645. Zo dra hij tot jaren van onderſcheid was gekomen, plaatſte zijn vader hem in genoemde ſtad onder opzigt van den zo beroemden Hoogleraar

JAN

JAN OTTHO, die den jongen BATTUS door zijn onderwijs, volkomen kundig maakte in de griekſe en latijnſe talen; waar na hij naar *Antwerpen* werdt gezonden, daar JAN STADIUS hem in de beginzelen der matheſis onderwees. Twee jaren later, volgde hij zijnen vader naar *Rostock*, daar hij ijverig zijne letteroeffeningen voortzettede. Voorts begaf hij zig naar *Wittenberg*, om van MELANCHTON zijne onderwijzingen gebruik te maken, en wierdt in 1559, aan die Hogeſchool tot Meester in de vrije konſten bevorderd. Te *Rostock* te rug gekomen, gaf hij leſen in de matheſis, die zodanig voldeden, dat de Regering hem ene Leraarsplaats opdroeg, om die wetenſchap in 't openbaar te onderwijzen; hij vervulde die taak met veel lof gedurende het tijdvak van zes jaren, namelijk tot in 1565, wanneer oorlog en pest, hem noodzaakten *Rostock* te verlaten. Als toen reisde hij naar *Italien*, en wierdt te *Venetien* gepromoveert tot Doktor in de medicijnen; waar na hij tot *Rostock* te rug keerde, en aldaar tot Hoogleraar in die wetenſchap werdt bevorderd; welke bediening hij gedurende 25 jaren waarnam, teffens er de praktijk bij uitoeffenende, en hij ſtierf in die zelvde ſtad, in april 1591. BATTUS is tweemalen getrouwd geweest, zijn eerſte vrouw was een meisje van aanzien, ANNA VAN PEGELT genaamd, wier vader KOENRAAD VAN PEGELT, 60 jaren aanëengeſchakelt, eerſte Opziender is geweest der Hogeſchool te *Rostock*; hier teelde hij twee zoons bij; vervolgens hertrouwde hij, met MAGDALENA TONCKIERN, die hem geene kinderen baarde. Hij heeft geſchreven: *Epiſtolæ aliquot*, *Medica tractantes*, die gevoegd zijn in de *Miſcellanea* van zijnen neef HENDRIK SMETIUS, en gedrukt te *Frankfort*, bij JONAS RHODIUS, 1611. 8vo. —— MELCH. ADAM, *Vitæ Germ. Medic.*, *edit.* 1706. p. 141. 177, 178. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XII. p. 439--442.

BAUDART (WILLEM), Predikant te *Zutphen*, is geboren te *Deinze*, een klein ſtedeke in *Flaanderen*, uit ouders die om dat zij den Gereformeerden Godsdienst toegedaan waren, eerst hunne woonplaats en naderhand gants *Nederland* verpligt

waren vaarwel te zeggen. Zij begaven zig eerst naar *Keulen* en vervolgens naar *Embden*. Hier gezeten zijnde, beijverde WILLEM zig met vlijt in het leren der latijnſe, hebreeuwſe en griekſe talen, waar in hij ongemene vorderingen maakte, en zelvs bijna den trap van volkomentheid beklom; vervolgens ſtudeerde hij in de godgeleerdheid, en verdere wetenſchappen die daar toe betrekking hebben; wierdt met lof Proponent, en eerst tot Predikant te *Sneek* en van daar te *Zutphen* beroepen. Door het Nationale Sijnode te *Dordrecht* in 1618 en 1619 gehouden, wierdt BAUDARTIUS benevens BOGERMAN en BUCERUS, de commisſie opgedragen, om een nieuwe vertaling van het Oude Testament te bezorgen; met welken hij en BOGERMAN, zijnde BUCERUS inmiddels overleden, ruim zes jaren toegebragt hebben. Hij overleed in 1640, in den ouderdom van 76 jaren te *Zutphen*, na de Gereformeerde gemeente aldaar gedurende 36 jaar als Predikant bediend te hebben. Hij daalde ten grave met den lof van TRIGLAND, doch UITENBOGAARD, heeft zo gunſtig niet over hem gedagt; en geen wonder ook, doordien hij altoos de partij van den eerſten op het ſterkſte is toegedaan geweest. Zijne werken nagaande, zal men moeten inſtemmen, dat hij zijne gekozene ſpreuk: *labor mihi quies*, dat is *in den arbeid vind ik mijne rust*, zeer wel betragt heeft. Zie hier de lijst van het gene hij heeft uitgegeven: *Gedenkwaardige Geſchiedenisſen, zo kerkelijke als wereldlijke, van den jare* 1603 *tot* 1624. II Delen in folio. *Arnhem* 1624. *Apophthegmata Christiana* of *Gedenkwaardige Spreuken, Amſt.* 1657. *in* 4*to. Naſſauſe Oorlogen, Amſt.* 1616. 4*to. Polemographia Belgica*, in 299 platen, verbeeldende de *Spaanſe* en *Nederlandſe* oorlogen, met vier latijnſe versjes onder ieder prent in langwerpig 4to. *Amſt.* 1621. —— FOPPENS., *Bibl. Belg.* p. 391. J. LOMEJERI, *Dies Genial.* Tom. II. Diſ. 1. C. SAXI, *Onom. liter.* Pars IV. p. 317. A. PARS, *Naamrol der Batav. en Holl. Schrijvers*, bl. 265, 266.

BAUDIUS (DOMINIKUS), Hoogleraar in de Welſprekendheid en Regten te *Leijden*, is geboren te *Rijsſel*, den 8 april

April 1561. Zijn vader hadt zig om de geweldenarijen van ALVA te ontwijken, naar *Aken* met 'er woon begeven; daar hij in 1576 overleed. Het was ook in deze ſtad, dat DOMINIKUS zijne eerſte letteroeffeningen verrigtte, en inzonderheid zig op 't grieks toeleide. Kort hier na ging hij naar *Leijden*, ten einde aldaar zijne ſtudien te vervolgen, alwaar hij zig ſlegts agt maanden ophield; van hier ging hij met zijne moeder eerst naar *Gent*; en vervolgens naar *Geneve*, daar hij in de theologie ſtudeerde, en zelvs Proponent wierdt. Hij kwam te *Gent* in 1583 te rug, vervolgde 'er zijne theologiſe ſtudien onder LAMBERT DANEAU; dan het ſchijnt dat hij tegen het beoefenen der Godgeleerdheid een afkeer kreeg, want hij ging toen voor de twedemaal naar *Leijden*, alwaar hij zig gedurende 15 maanden vlijtig beijverde in de regtkunde, en in 1585 tot Doktor in die wetenſchap wierdt bevorderd; in dat zelvde jaar, deedt hij met de Gezanten der *Nederlandſe* Staten, een reis naar *Engeland*, en geraakte aldaar in kennis met vele lieden van aanzien; onder anderen, met den beroemden FILIP SIDNEY. In 1587 werdt hij Advokaat voor 't *Hof van Holland*, doch geen ſmaak in 't pleiten vindende, gaf hij dit beroep ſchielijk den zak; en deedt een reis door *Frankrijk*, daar hij zig 10 jaren ophieldt; hij verwierf 'er zig goede vrienden; en vondt 'er aanzienlijke begunſtigers; onder welk laatſte getal, ACHILLES DE HARLAI, eerſte Preſident van 't Parlement te *Parijs* behoorde, die hem in 1592 tot Advokaat voor dat Geregtshof deedt bevorderen. In 1602 deedt BAUDIUS, als Secretaris van den Gezant wegens Koning HENDRIK DE IV, CHRIST. HARLAI, zoon van den Preſident, weder een reis naar *Engeland*, en van daar te rug komende, bepaalde hij zijne woonplaats te *Leijden*, alwaar hij in meij van dat zelvde jaar, Hoogleraar in de welſprekendheid wierdt. Na den dood van MERULA leraarde hij ook de Hiſtorien, en bekwam teffens verlof, om kollegie over de regten te houden; en in 1611, werdt hij benevens MEURSIUS, tot Hiſtorie-ſchrijver van 's Lands Staten aangeſteld; bij welke gelegenheid, hij de *Geſchiedenis van het twaalfjarig Beſtand* heeft uitgegeven; welk werk bijzonder wel en

in enen aangenamen vloeijenden ſtijl is geſchreven, ook in het nederduits vertaald, is gedrukt; te voren hadt hij reeds twee redevoeringen over dat onderwerp egter met verbloemde namen in 't licht gegeven; ook een lofdigt op de komst van SPINOLA in *Holland*; het een en ander verwekte hem onaangenaamheden, en het ſcheelde maar weinig, of hij zou om het laatſte gebannen zijn geworden.

BAUDIUS is tweemalen getrouwd geweest, ik weet niet dat hij andere kinderen heeft nagelaten, dan ene dogter, waar van zijn tweede vrouw na zijnen dood beviel; zijn huwelijken zijn niet van de gelukkigſten geweest, waar over hij zig meer dan eens in zijne uitgegevene brieven beklaagt. Hij was buitengemeen aan de drift voor vrouwen en wijn overgegeven, en hij koos doorgaans zodanige onderwerpen tot boeting van zijn eerstgemelde drift, die weinig tot ere van zijne kiesheid verſtrekten, want de afkerigſte ſletten en klongels, dienden hem veelmalen om zijn lust te voldoen. Het een en ander maakte ook, dat hij grotelijks wierdt veracht, ja ſomtijds tot een ſpeelbal van ſpotternij verſtrekte; ook hebben zijne vrienden zelve, hem openlijk daar over gegispt en ten toon geſteld. Verders was hij een ſlordig huishouder, waar door hij veel ſchulden maakte, 't welk ten gevolge hadt, dat hij onder curatele geraakte, en naderhand zijne goederen ten bate van zijne ſchuldëisfers wierden verkogt. Met zijn tweede vrouw dat een boos wijf moet geweest zijn, en hem deerlijk kwelde, wordende hier in zeer gedienſtig door haren vader geholpen, betrouwde hij geld, waar door zijn finantie-wezen in een gunſtiger omſtandigheid geraakte; doch deze herſtelde orde van zaken, overleefde hij niet lang, doordien hij negen maanden na het aangaan van zijn laatſte egt, met ijlende koortzen wierdt bezogt, die hem op den 22 augustus 1613 in 't graf ſleepten. Daar is een Afbeeldzel van hem in plaat gebragt, waar onder men deze woorden leest:

Vane pictor, ære credis poſſe reddi BAUDIUM:
BAUDIUM *referre nemo quiverit, quam* BAUDIUS.
PERSEVERANTI LAUREA
Natus 1561. *Denatus* 1613.

Nu

Nu nog iets van dezes zonderlingen Mans werken en karakter. BAUDIUS is onbetwistbaar de grootſte latijnſe Digter van zijnen tijd geweest; een lieflijke zoetvloeijende ſtijl, gevoegd bij aangename ſchilderingen, waar in, om figuurlijk te ſpreken, de diepzels en hoogzels op hunne eigenaartige plaatzen, zeer konſtig geſpreid lagen, maakten zijne verſen bekoorlijk. Ook hadt hij zig alle de bevalligheden van de griekſe en latijnſe talen eigen gemaakt, en wonderlijk treffende de ſmaak der ouden gevolgd, zonder egter op te houden, zelven een origineel te blijven. In al 't gene hij geſchreven heeft, en wel voornamelijk uit zijne menigvuldige uitgegeven brieven, ſtraalt inzonderheid het verhevene, beſchaafde, naïve en tedere door; en 't gene men 't meest in hem bewonderd, is, dat hij zig van de zo verrukkende eigenſchap heeft meester weten te maken, om te kunnen behagen en zig met ſmaak te doen lezen, terwijl hij zelvs niets belangrijks, of daar enige lering in bevat is, voortbrengt. Om kort te gaan, hij was een der uitgelezenſte vernuften van den tijdkring waar in hij leefde; en hebben hem grove ondeugden aangekleefd, bezat hij in tegenoverſtelling ook beminnelijke hoedanigheden: hij was gul van aart, openhartig en rondborſtig, en van ene onkreukbare trouwe voor zijne vrienden, vrolijk in gezelſchap, en de aanwezenden niet zelden door zijne geestige zetten, hartig doende lachgen. Men vindt ene optelling van zijne werken bij PAQUOT, *Memoir. litter.* Tom. VIII. p. 395--404. Ook, doch zo volledig niet in FOPPENS, *Biblioth. Belg.* pag. 247. —— F. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 228. MORHOV., *I. Polyh. liter.* c. XXIV. §. 86--89. p. 303. L. VI. c. III. §. 4. p. 977. & L. VII. c. III. §. 12. p. 1068. Tom. I. TH. EBERTI, *Eulogia Jurisconſ.* &c. n. LXXVI. p. 79, 80. CRENII, *Animadv. Philolog.* Part. V. c. II. p. 71. 97--101. 141. *Catal. Bibl.* BUNAV. Tom. I. vol. 2. p. 1067. FREHERI, *Theatrum.* Part. IV. p. 1507, 1508. SAXI, *Onom. liter.* Pars IV. p. 39, 40. *Analecta*, p. 569. BAILLET, *Jugemens.* Tom. IV. p. 162. n. 1385. DAV. CLEMENT, *Biblioth. curieuſe*, Tom. II. p. 495, 495. P. BAYLE, *Diction. edit. de* 1730. Tom. II. p. 471--477.

A. PARS, *Naamrol van Batav. en Holl. Schrijvers*, bl. 321, 322. *Levensbeſchr. van voorname Mannen en Vrouwen.* IV. D. bl. 241-250.

BAUDRY, Zanger van de Hoofdkerk te *Terouanne*, wierdt geboren te *Kamerik*, omtrent het jaar 1015. Hij werdt in de ſchool van die ſtad opgevoed, en het geeſtelijk kleed aangetogen hebbende, wierdt hij Kanunnik van de Hoofdkerk, nog bij het leven van Biſſchop GERARD VAN FLORENNES, of GERARD I, of wel op zijn langst omtrent 't jaar 1040. Het ſchijnt dat hij zeer gemeenzaam met die doorlugtige Prelaat heeft verkeerd, en het is niet onwaarſchijnlijk, dat hij de functien van Secretaris en Kapellaan bij hem waarnam. Zeker is het ten minſten, dat hij Secretaris van zijn opvolger S. LIETBERT is geweest, die de Biſſchopszetel van *Kamerik* in 1081 beklom. Deze laatſte ſtondt hem in februarij 1082 af, op de ſterke aanzoeken van HUBERT, Biſſchop van *Terouanne*, die hem gretig verlangde bij zig te hebben. GERARD DE II, hem BAUDRY zendende, gaf van hem een allerloffelijkst getuigenis, en verhief zeer hoog zijne geleerdheid en uitmuntende verdienſten, waar van hij betuigde lange jaren getuige te zijn geweest. Zedert werdt BAUDRY tot Zanger der Hoofdkerk van *Terouanne* aangeſteld; dit wordt men ontwaar door enen brief, die RENAUD, Aartsbiſſchop van *Rheims* den 15 januarij 1095 aan hem ſchreef; ook is men van gedagten, dat hij niet lang na het ontvangen van dien brief geleefd heeft. Hij heeft het getuigenis van een geleerd man te zijn geweest, en dit gevoelen was gegrond, niettegenſtaande zijne kundigheid zig ſlegts tot weinige takken bepaalde.

Men heeft van hem in 't licht: 1. *Vita* S. GAUGERICI *Epiſcopi Cameracenſis*... uitgegeven door de *Bollandisten* (*Augusti Tom. II. pp.* 676--690.) *ex vetuſtiſſimo manuſcripto* D. PRUDHOMME, *Canonici Cameracenſis, usque ad librum tertium: inde ex aliis non inferioris notæ codicibus Mſſ.* De *Bollandisten* hebben hier bijgevoegd *pp.* 691--693. *Appendix, ex ejusdem Auctoris Chronico Cameracenſi & Atrebatenſi, in antiquis vitæ hujus exemplaribus*

[illegible]

posterius adjuncta. Dit aanhangzel wordt gefloten door een zeer verkort naamregister der Bisschoppen van *Kamerik.* 2. *Chronicon Cameracense & Atrebatense, sive Historia utriusque Ecclesiæ, tribus libris ab hinc DC. ferè annis conscripta a* BALDERICO, *Noviomensi & Tornacensi Episcopo; nunc primum in lucem edita, & Notis illustrata, per* GEORGIUM COLVENERIUM, *S. Theol. Doctorem, & in academia Duacena Regium & ordinarium Professorem. Duaci,* JOAN. BOGARDUS, 1615. *in* 12°. —— *Acta. SS.* Tom. II. *Aug.* pag. 668--693. *Gallia Christ.*, III. pag. 27--32. RIVET, *Hist. litteraire de la France*, Tom. VIII. pag. 404--407. CEILLIER, *Histoire generale des Autheurs sacrés & ecclesiastiques.* Tom. XXI. pag. 73--76. PAQUOT, *Memoires pour servir à l'Histoire litter. des Pais-Bas.* Tom. XVIII. pag. 305--312.

BAUDRY, Bisschop van *Noijon*, is waarschijnelijk in de stad van dien naam geboren, uit een oud adelijk geslagt. Van zijne tederste jeugd af aan, wierdt hij in de hoofdkerk van zijn vaderstad opgevoed, en bekwam 'er opvolgelijk, de waardigheden van Klerk, Kanunnik en Aartsdiaken. Bisschop RADBOUD DE II, in het begin van 1098 gestorven zijnde, werden de Kerkelijken van dat Bisdom, waar onder ook dat van *Doornik* bevat was, niet alleen met huisselijke, maar daar te boven met van buiten veroirzaakte kwellingen, lastig gevallen. Om hier een einde van te maken, begreep men den Aartsdiaken BAUDRY, even zeer van de Geestelijken als Wereldlijken geacht en geliefd, in de plaats van den overledenen te moeten aanstellen, en men gaf hier van kennis aan den *Metropolitaan*, welker waardigheid als toen bekleed wierdt, door MANASSÉ DE II, Aartsbisschop van *Rheims.* Deze Prelaat bepaalde de eerste zondag na pinxteren, tot de ordening van den nieuw verkorenen: maar een toeval deed dezelve uitstellen tot op het begin van 't volgende jaar, want die van *Doornik* namen deze gelegenheid te baat, om een ontwerp ter uitvoer te brengen, waar mede zij langen tijd hadden zwanger gegaan, van zig namentlijk een eigen Bisschop te verschaffen, 'er geene zedert het begin van de zesde euwe gehadt hebbende, te weten ze-

dert dat S. MEDARD, de Bisdommen van *Noijon* en *Doornik* bij malkander verenigd, hadt beſtierd. Oneindig veel moeite gaven zij zig, om tot hun doelwit te geraken; en zulks was oirzaak, dat MANASSÉ uitſtelde, om BAUDRY in te wijden, en hem eindelijk naar *Romen* zondt, om 'er zijne zaak zelven te bepleiten. Hij gedroeg zig hier met zo veel omzigtigheid, dat hij de onderneming van de *Doornikers* ten enenmalen verijdelde, en een bevelſchrift van URBANUS DEN II, te rug bragt, waar in deze aan den *Metropolitaan* last gaf, om hem zonder enig uitſtel te wijden; 't welk ook ten uitvoer wierdt gebragt, op zondag na *Epiphania* van 't jaar 1099. Dus werdt BAUDRY teffens Biſchop van *Doornik* en van *Noijon*, en nam beurtelings de een of andere van die tijtels aan. In 't midden van julij 1100, was hij te *St. Omer* tegenswoordig bij een Sijnode, alwaar zig insgelijks de Aartsbiſchop van *Rheims*, met LAMBERT, Biſchop van *Terras*, MANASSÉ van *Kamerik*, en JAN van *Terouanne* bevondt. Den 8 maart 1101. hieldt BAUDRY zelven een Sijnode in zijn Bisdom. In het jaar 1103, ſtigtte hij in het Bisdom van *Noijon*, de Priorie van *St. Amand*, welke hij onderwierp aan de Abtdije van *St. Martin* te *Doornik*, en waar van men een Klooster oprigtte, dat enigen tijd zeer beroemd was. In 1104 was hij tegenswoordig bij een Concilie dat te *Parijs* wierdt gehouden, om Koning FILIP AUGUSTUS uit den ban te ontſlaan. In 1108, plaatſte hij reguliere Kanunniken te *Ham*, een Klooster onder zijn Bisdom behorende, en begaf de Kerk van *Vermandouillé* aan DRAGON, Prior van *Lihons*. Het gelukte aan dezen Prelaat, om een verregaande tweeſpalt, welke 'er te *Noijon* tuſſen de Geeſtelijkheid, den Adel en de Burgerij plaats vondt, te bevredigen, en hij liet van deze ſchikking ene acte opſtellen, dien hij door de belanghebbenden deedt tekenen, en vervolgens door Koninglijk gezag bevestigen. Hij nam zo veel moeite niet, om regt te doen verſchaffen aan de Geeſtelijken van *St. Martin* te *Doornik*, die vreesſelijk over hoop lagen met de Kanunniken van *Notre-Dame*; ook verweet hem Paus PASCHAL DE II, zijne nalatigheid ten dien opzigte, en volmagtigde de

Bis-

Bisschoppen LAMBERT van *Arras* en JAN van *Terouanne*, om dit gebrek te vervullen. Hij bragt ook veel toe, tot de vergroting en herstelling van de katedrale of hoofdkerk te *Doornik* in 1110. Maar eindelijk knorrig en te onvreden over de inwoonders van deze stad, die met alle geweld een eigen Bisschop wilden hebben, liet hij een algemeen interdikt of verbod om kerkdienst te doen, tegens hen afkondigen, en zulks zonder de vereiste formalia daar bij in acht genomen te hebben. De Kanunniken getergd door dezen stap, en daar bij nog aangevuurt door haren Deken GONTHIER, verkozen ten einde hunne onderneming te doen gelukken, twee zendelingen uit hun midden, die zij naar *Romen* zonden. PASCHAL DE II, keurde het ontwerp van de *Doornikers* goed, en zond twee brieven, de ene aan het Kapittel van de Geestelijkheid, zo regulieren als seculieren, van het oude Bisdom van *Doornik*, waar bij hij hun gelaste, om voor zig enen bijzonderen Bisschop te kiezen; de andere aan RAOUL LE VERD, Aartsbisschop van *Rheims*, waar bij hij bevel kreeg, om die keuze te bestieren, en den verkorenen zonder uitstel te wijden. BAUDRY hadt het verdriet niet om die vermindering van zijn gezag, te beleven, want hij stierf in 1113, voor dat de afgezanten waren te rug gekeerd. Men heeft van hem in 't licht: 1. vier *latijnse Brieven*, ingerigt aan LAMBERT VAN GUINES, Bisschop van *Arras*, welke ingelijfd zijn, tusschen die van dezen Prelaat, *apud* BALUSIUM, *Miscellaneor.* T. V. pag. 329, 330. 343. 363. 2. Een menigte van *Charters*, ten voordèle van de Kerken en Kloosters, waar van hij de weldoener was. —— DACHERY, *Spicileg.* Tom. VIII. p. 169--171. & XII. 450--465. CELLIER, *Hist. Gener. des Autheurs sacrés & eccles.* Tom. XXI. pag. 390, 391. RIVET, *Hist. litt. de la France*, Tom. IX. p. 578--583. *Gallia Christ.*, Tom. III. p. 248. & IX. 998--1000. PAQUOT, *Memoir. litter.* Tom. XVIII. p. 312--320.

BAUDRY (PIETER), wierdt te *Mons* in *Henegouwen* geboren, den 5 augustus 1710. Zijnen klasschen loop voleinde bij in het kollegie van *Hondain* in gemelde stad, en dien der

wijsbegeerte aan het Hogeſchool te *Leuven*. Hier na zig tot de omhelzing van den geestelijken ſtand bepaald hebbende, ontving hij een Benediktijner monniksrok uit handen van den Abt JOSEPH HERVINE, en deedt de plegtige beloften daar toe vereist, den 25 julij 1723. Zig verder in de theologie geoeffend hebbende, wierdt hij tot Priester geſchoren, den 29 maart 1727. Zedert beklom hij de leerſtoel als Profesſor in de theologie, en nam die verſcheidene jaren waar; vervolgens die van Mr. der Noviciaten, en die van Treſorier. Eindelijk werdt PIETER door NIKLAAS BROUWET, welke door Keizer KAREL DEN VI, op den 3 februarij 1740, tot Abt van dat klooster wierdt verheven, tot zijnen Prior aangeſteld; de laatstgenoemde hadt reeds zedert drie jaren gewerkt, aan ene volledige geſchiedenis der Abtdije van *St. Guilain*; hij vervolgde dezen arbeid terwijl hij Prior was, en om niets te verwaarlozen, van 't gene tot zijn ontwerp dienstbaar koste zijn, doorſnuffelde hij alle de archiven van dit huis, zelvs de oude rekeningen niet uitgezonderd, voorts raadpleegde hij alle de *Nederlandſe* Schrijvers die 'er iets van te boek hadden, en verſcheidene geleerde Mannen uit de zelvde provintien, die in ſtaat waren, om 'er hem enig licht over bij te zetten, inzonderheid de vaders *Bollandisten*. Het werk ſpoedde ten einde, toen de dood hem op den 1 meij 1752, in het 50ſte jaar van zijn leven, bij verraſſing de pen uit de hand rukte. Deze Geestelijke was nauwkeurig gehegt in 't waarnemen der pligten aan zijn beroep verknogt, en hij vervulde met veel ijver en den besten uitkomst, de verſchillende bedieningen, welke hem toevertrouwd wierden. Men heeft van hem: 1. Enige *latijnſe* en *franſe* losſe *digtſtukjes*. 2. *Annales de l'ancienne Abbaye de St. Ghiſlain-en-Celle, ordre de St. Benoit, au diocéſe de Cambray. Mſ. in fol. en 2 vol.* —— PAQUOT, *Memoires litter.* Tom. IX. p. 81--85.

BAUHUIS (BERNARD), een Jeſuit, van *Antwerpen* geboortig, is een man geweest, van een zeer geregeld en voorbeeldig levensgedrag. De lage ſcholen doorgelopen zijnde, wierdt

wierdt hij bij de Jeſuiten tot verder onderwijs geplaatst, en hij gaf reeds blijken in die jeugdige loopkring, dat hij een ſcherpzinnig vernuft en buitengemeen fijn oirdeel bezat; inzonderheid bepaalde zig zijne werkzaamheid, in het beoeffenen der theologie, waar door zijne ouders door zijn eigen aanzoek, onderſteund door dat der Jeſuiten, bewogen wierden, om hem voort te laten ſtuderen, daar hij treffelijk in ſlaagde, en eindelijk beſloot, zig in gemelde orden der Societeit van Jesus te begeven, waar in hij door die vaders met opene armen wierdt ontvangen, en ook wel dra door zijne geleerde en ſtigtelijke predikatien, de *Societeit* overtuigde, dat zij een weerdig lid verkregen hadden. Hij was een gemeenzamen vriend van Franciscus Sweertius, Schrijver van de *Athenæ Belgicæ*; en niet alleen een groot kenner en beminnaar der digtkonst, maar zelvs een uitnemend latijns digter; hebbende in druk uitgegeven: 1. *Epigrammata ſelecta. Antv. apud* Plantinum, 1615. 1619 en 1620. in 12°. 2. *Protheus Partheníus, unius libri verſus, unius verſus liber Stellarum numero ſive formis MXXII variatus.* Hij overleedt den 17 november 1619, in zijne vaderſtad in het profesſiehuis der Jeſuiten, tot grote droefheid van zijne orden en bekenden. Bernard heeft een broeder gehadt, Gysbert Bauhuis, die de profesſie der Karthuizers heeft omhelst, en het werkje van den Jeſuit Lucas Pinellus, *de perfectione Religioſa*, in het nederduits heeft vertaald, te *Antwerpen* in 1605 in 8vo. gedrukt. —— F. Sweertii, *Athen. Belg.* J. F. Foppens, *Bibl. Belg.* pag. 134, 135. L. Moreri, *Diction. Hiſt. &c.* Tom. II. p. 124. *ed. de* 1740.

BAULDRI (PAULUS) *d'Iberville*, Hoogleraar in de Kerkelijke geſchiedenis te *Utrecht*, wierdt te *Rouaan* geboren in 1639, van Paulus Bauldri en Anna Mazuré; zijn vader die zeer rijk was, bezorgde hem ene deftige opvoeding; hij doorliep zijn eerſten letterkundigen kring te *Quevillij*, een dorp nabij *Rouaan* gelegen, daar de Gereformeerden van die ſtad, hun kerk en opvoedings-kollegie hadden; van daar wierdt hij naar *Saumur* gezonden, alwaar hij het grieks en latijn onder Tan-

NE-

NEGUY LE FEVRE, daar hij bijzonder aan gehegt was, beoefende; het hebreeuws onder LODEWYK en JAKOBUS CAPPELLUS, en de theologie onder MOSES AMYRALDUS en JOSUA DE LA PLACE. Zijne ſtudien onder deze geleerde Mannen voltrokken hebbende, ſtak hij naar *Engeland* over, en woonde enige jaren te *Oxford*, alwaar hij de menigvuldige handſchriften van de Akademie doorſnuffelde, en 'er zijne aantekeningen uit vervaardigde; hij gaf in dat rijk een bezoek aan den Marquis DE RUVIGNY, Ambasſadeur van het *Franſe* Hof, die grote genegenheid voor hem opvatte, zo wel als HENDRIK JUSTEL, Koninglijke Bibliothekaris, en JAN FELL, Biſchop van *Oxford*. Na twee reistogtjes door de binnenſtreken van *Engeland* gedaan te hebben, keerde hij naar zijn vaderland te rug, gaf zig ten enemalen aan de letteroeffeningen over, en verzamelde eene kostbare en teffens uitgelezene bibliotheek. Hij hadt een Arabier uit *Engeland* medegenomen, dien hij een jaar lang onderhieldt en rijkelijk beloonde, ten einde hem in de taal van zijn land te onderwijzen. Ook onderhieldt hij een bijzondere vriendſchap met den beroemden EMMERIK BIGOT, en briefwisſeling met een groot aantal andere geleerde Mannen. In 1682, begaf zig BAULDRI in 't huwelijk met MAGDALENA BASNAGE, eene dogter van HENDRIK BASNAGE *de Frankenau*, beroemd Regtsgeleerde en Advokaat, vader van HENDRIK en JAKOBUS BASNAGE. Intuſſen gingen de zaken der Gereformeerden, door de gruwelijke vervolgingen op bevel van LODEWYK DEN XIV, door de Jeſuiten en dweepzieke Monniken aangehitst, deerlijk den kreeftengang; zo dat BAULDRI beſloot, ten einde de vervolging te ontwijken, een veilige ſchuilplaats in *Engeland* te zoeken; dan de vrienden die hij in *Holland* hadt, kwamen zulks voor, met te bewerken, dat de Regering van *Utrecht*, hem den 4 mei 1685 tot extraordinaris Profeſſor in de Kerkelijke Geſchiedenisſen aan hunne Hogeſchool beriepen, 't welk hij inzonderheid hadt te danken, aan de medewerking van EVERHARD VAN WEEDE, Heer van *Dijkveld*. Het inzigt van zijne beroepers, was juist niet, om hem den arbeid aan dien poſt verknogt, te doen uitoeffenen, maar enkel om hem een ge-

gepast middel te verschaffen, ten einde op ene veilige wijze met zijne goederen uit *Frankrijk* te kunnen geraken; dan men kreeg 'er aldaar de lugt van, en HARLEY, Aartsbisschop van *Parijs*, die hem kende, en vrugteloos getragt hadt hem zijn geloof te doen verzaken, en in den schoot van de roomse kerk over te brengen; verkreeg van den Koning een bevel, 't welk hem verbood 't rijk uit te gaan. De intrekking van het *Nantise Edikt*, op den 18 october van het zelvde jaar voorgevallen, bewoog BAULDRI, als een knegt verkleed, in dienst van een Kapitein, aan wien hij 500 guldens schonk om zijne vlugt te bevorderen, naar *Holland* te wijken; dit gelukte naar wensch, en zijne vrouw, met zijnen zoon en dogter nog jonge kinderen, volgden hem in die zelvde maand; ook bekwam hij zijne kostbare bibliotheek te rug, die door enen der BASNAGEN, benevens zijn eigene, was medegenomen. Te *Utrecht* gekomen, voerde hij negen jaren lang den tijtel van extraordinaris Professor in de Kerkelijke Geschiedenisse, toen die op den 11 maart 1695, in dien van ordinaris werdt verwisseld. Vier jaren later, stelden de Staten van *Utrecht* alles wat mooglijk was te werk, om hem door middel van het vrede-verbond te *Rijswijk* gesloten, zijne aanzienlijke goederen te rug te doen bekomen, doch alle hunne pogingen daaromtrent, liepen vrugteloos af. BAULDRI, na gedurende enigen tijd een kwijnend leven geleten te hebben, stierf den 16 februarij 1706, in den ouderdom van ruim 66 jaren.

Deze geleerde Man, heeft door den druk gemeen gemaakt: 1. LUCII CÆCIL. FIRM. LACTANTII, *de mortibus Persecutorum. Cum notis* STEPH. BALUZII, *Tutelensis, qui primus ex veteri Codice Mſ. bibliothecæ Colbertinæ vulgavit. Edit. secunda. Accesserunt* GISB. CUPERI, JOH. COLUMBI, THOMÆ SPARK, NIC. TOINARDI, JO. GEORG. GRÆVII, TH. GALE, ELIÆ BOHERELLI, *aliorum, que animadversiones, tam hactenus editæ, quam ineditæ. Recensuit, suis auxit, cum versionibus contulit* PAULUS BAULDRI. *Addita* HENR. DODWELLI, *Disert. de Ripa Striga, &* THEODORICI RUINARTI *Præfatio ad Acta Martyrum; cum Indicibus necessariis. Traj. ad Rhenum*, FR. HALMA, 1692. *in II. vol.* 8vo. Zijnde de

de aantekeningen welke er door den Autheur zijn bijgevoegd, niet alleen door geleerd, maar kondigen teffens een fijn oirdeel, ſcherp vernuft, en verbazende belezenheid aan. 2. *Diſſertatio epiſtolaris in duo Novi Testamenti loca*, 1. TIMOTH. III. *vs.* 16. & JOAN. XIX, *a viro docto & celebri ad Auctorem Bibliothecæ hujus miſſa, ut eam publici juris faceret.* In de *Bibliotheca novorum librorum* van NEOCORUS of KUSTER, 1697. pag. 403--419. 3. *Oratio, de antiquo more convertendi Hæreticos, multum diſſimili ei, qui nunc viget in Galliis.* 4. *Reflexions critiques ſur le Chap. XXXIII. vs.* 3. *du livre de* JOB, *de la verſion de Geneve;* geplaatst, in de *Hiſtoire des ouvrages des Scavans par* BASNAGE DE BAUVAL, *Aout*, 1696. *art.* 6. *Lettre ſur le meme ſujet. Ibid Juillet* 1697. *art.* 5. 5. *Nouvelle allegorique, ou Hiſtoire des dernieres troubles arrivés au royaume d'Eloquence. Derniere edition, augmentée & plus correcte que les precedentes. Utr.* 1703. *in* 12*mo.* Dit is de zesde druk van een der geestigſte lettervrugten van den Abt FURETIERE; de eerſte druk daar van, kwam te *Parijs* uit in 1658. BAULDRI heeft het met ene voorrede, en enige wonderlijk ſchone aantekeningen vermeerderd. 6. *Syntagma Kalendariorum, comprehendens, octo & viginti Tabulis, totidem annos Periodi Julianæ, in uſus Chronologorum. Traj. ad Rhen.* 1706. *in folio.* Al het gene de verſchillende Almanachen bevat, is hier in tot tafels gebragt, door middel van dewelke men gemakkelijk kan vinden, op welk enen dag de gebeurtenisſen zijn voorgevallen, waar van in de geſchiedenis geſproken werdt.

J. G. GRÆVIUS *in Præfatione ad Tomum IV. Theſaur. Ant. Rom. p.* 330. *Præf. & Epist. Fabric.*, getuigd allerloffelijkst van onzen BAULDRI, en noemt hem: *Virum doctiſſimum, & propter multa ingenii & animi ſingularia ornamenta ſibi cariſſimum, qui cum eo* ELIÆ BOBERELLI *obſervationes in* NARDINUM *pro ſumma neceſſitudine, quæ inter ipſos intercedebat, communicaverat.* —— ADR. RELANDI, *Oratio funebris in obitum clar.* P. BAULDRI. *Ultr.* 1706. 4*to.* DRAKENBORCH, *ſeries Profeſſor. qui Trajecti, &c.* n. 47. G. BURMANNI, *Trajectum eruditum.* p. 18--20. C. SAXI, *Onom. liter.* Parſ V. p. 339, 340. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. IV. p. 104--110.

BAU-

BAUSELE, een zeer aanzienlijk *Brabands* geſlagt, waar van men vindt opgetekend: dat HENDRIK VAN BAUSELE, Ridder, in het jaar 1340 huwde met MARIA VAN DUFFLE, dogter van GERARD, Heer van *Rheti*, en van MARIA VAN BERTHOUT, Dame van *Berlaar*, *Heverle* en *Oplintre*, en kleindogter van JAN, Heer van *Berlaer*, en van MARGARETHA VAN HEVERLE; uit welk huwelijk zijn geſproten, 3 kinderen; zijnde de *oudſte* zoon GERARD VAN BAUSELE, getrouwd in 1404 met HELUIGE VAN WEYRE, dogter van ARNOLD, Ridder, Heer van *Holede*. De *twede* zoon, HENDRIK VAN BAUSELE, is gehuwd geweest met ALIDA DE WILRE, dogter van ARNOLD en van ALIDA VAN BISDOM, zijnde begraven in de Augustijner kerk te *Leuven*. GERARD VAN BAUSELE zoon van GERARD, trouwde met KATHARINA SMACHTS, gezegd *Uten-Limminghen*, ene dogter van HENDRIK, welke drie kinderen hebben geteeld. De *oudſte* RASE VAN BAUSELE, huwde aan DOROTHEA VAN MEERBERGEN. De *twede* ROMBOUT VAN BAUSELE, verbondt zig in den egt met MARGARETHA DE PAPE, gezegd VOLKENS, dogter van Heer JAN; de *derde* eindelijk, GERARD VAN BAUSELE, is Secretaris geweest van *Leuven* in 1449, en werdt krijgsgevangen in den oorlog van MAXIMILIAAN VAN OOSTENRYK en MARIA VAN BOURGONDIEN in 1468. *Hij ſtierf* den 10 november 1500, en is getrouwt geweest met MARGARETHA VAN DER HECKE, die den 4 november 1509 ſtierf, in den ouderdom van 80 jaren, zijnde ene dogter van MICHIEL Schepen te *Brusſel*, en van MARIA of KATHARINA MENZENZEELE. Nog ten huidigen dage worden afſtammelingen van dit geſlagt, in *Braband* en *Flaanderen* gevonden. —— ABR. FERWERDA, *Geneal. Wapenboek*, I. D. 1785.

BAUX (GASPAR), in *Frankrijk* geboren, uit een aanzienlijk geſlagt, ſtudeerde enigen tijd te *Sedan*, begaf zig vervolgens in den militairen dienst, en wierdt Luitenant onder de kavallerij van 's Konings huistroepen. Door de vervolging die de Gereformeerden in *Frankrijk* moesten ondergaan, verliet hij dat rijk, nam benevens een menigte andere ge-

loofsgenoten de wijk naar *Holland*, en zette zig te *Leijden* neder; aldaar genegenheid voor de dogter van Profesſor GAILLARD opgevat hebbende, verzogt hij die van haren vader ten huwelijk, doch kreeg een weigerend antwoord van den ouden man, die betuigde zijne dogter, aan geen anderen dan aan een theologant te zullen uithuwelijken; zulks ſchrikte BAUX niet af, maar hij begaf zig met ijver tot die ſtudie, en dewijl hij reeds in *Frankrijk* goede letterkundige gronden gelegd hadt, beoeffende hij de godgeleerdheid, met zulk een gewensten uitſlag, dat hij binnen korten tijd na een loffelijk examen, tot Proponent wierdt aangeſteld, en tot prijs van zijne naarſtigheid, SUSANNA GAILLARD tot zijne egtgenote verkreeg, benevens het beroep van Predikant in de Walſe gemeente te *Leeuwarden*, alwaar hij van 1681 af tot op 1733, en dus een tijdvak van ruim 50 jaren, als een waardig Euangeliedienaar, zijne *Leuwarder* kudde heeft geleid en beſtierd, zijnde bijzonder door zijne gemeente geacht en geliefd geweest. GASPAR BAUX was de grootvader, van den om zijne geleerdheid zo beroemden Hoogleraar LUDOV. GASP. VALCKENAER, en de moederlijke overgrootvader, van den ſchrijver dezer *Biographie*. Ruim een jaar voor zijn dood hadt de oude man het genoegen, zijn agterkleinzoon GASPAR AMELIUS DE CHALMOT, mijnen oudſten broeder, den Doop toe te dienen; zijnde deze jongeling gedurende het beleg van *Bergenopzoom* in 1747, daar hij als Faandrik onder de kompagnie van zijnen vader diende, zodanig door een musketkogel getroffen, dat hij naar *Rotterdam* gevoerd zijnde, weinig tijds daar na aldaar in den ouderdom van nog geen 17 jaren overleed, en dus zijn leven in het prilſte zijner jeugd, ten dienſte van het vaderland heeft opgeofferd.

BAVINCOURT (GASPAR DE), Ridder van *Jeruſalem*, eerst Abt van het Benediktijner klooster van *Oudenburg* nabij *Brugge*, deedt afſtand van deze waardigheid in 1569; en wierdt kort daar op wegens de Staten van *Flaanderen*, naar *Spanjen* tot Koning FILIPS DE II, in gezantſchap gezonden.

Hij

Hij ſtierf den 11 februarij 1576, in het 48ſte jaar zijnes levens, en heeft geſchreven: 1. *Iter Jeroſolymitanum, & ad Montem Sinai.* 2. *De ſui cognitione, libr. II.* — *De Arithmetica, lib. I.* —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 327.

BAX (PAULUS en MARCELIS), is een broederpaar van Helden geweest, wiens gelijken men weinig onder alle de voorſtanders der *Nederlandſe* vrijheid zal aantreffen, en nog minder die dezelven daar in voorbij geſtreeft hebben. Ongemene dienſten hebben zij van 1576 tot 1610, aan den vaderlande bewezen; en hunne namen zullen altoos bij beſchermers van ware vrijheid, in zegening blijven. —— Zie een omſtandig verhaal van hunne veelvuldige heldendaden, in J. KOK, *Vaderlandsch Woordenboek*, V. D. bl. 232--245. WAG. *Vad. Hiſt.* VIII. D. bl. 128. IX. D. bl. 191.

BAXIUS (NIKLAAS), op den 1 november 1581 te *Antwerpen*, uit een aanzienlijk geſlagt geboren, was de zoon van JAN BAXIUS Schepen van genoemde ſtad, en van MARIA MATTHYSSEN. Hij verkreeg de klasſieke kundigheden in zijne geboorteplaats, onder opzigt van GAUGERICUS RIVIUS, en het grieks werdt hem door den Jeſuit ANDREAS SCHOTT onderwezen. Zijn 16de jaar bereikt hebbende, begaf hij zig in de orden der Heremiten van *St. Augustijn*, en trok daar van het Monnikekleed aan op den 9 julij 1598. Hij leraarde gedurende verſcheidene jaren als Rector te *Bruſſel* en *Antwerpen*, was vervolgens 19 jaren Onderprior van zijne orden, en ten laatſten Vikaris in zijne vaderſtad. Het is ook hier, dat hij na een langdurige ziekte, op den 22 october 1640, in den ouderdom van 59 jaren en bijna 6 maanden, het tijdelijke met het eeuwige verwisſelde. Men vindt bij ſommige Schrijvers gemeld, dat hij door een *Portugeeſen* Jood, met vergif wierdt van kant geholpen, welke zou beleden hebben, deze misdaad uit haat tegens den Christen-godsdienst te hebben gepleegd, doordien hij voorzag dat BAXIUS, die met 'er tijd grotelijks zou bevorderen; maar dit verhaal komt alleronwaarſchijnelijkst voor, en wordt door geen ſchijn van bewijs geſtaafd.

Onvermoeid was deze man in zijne ſtudien, een zeer bekwaam redenaar, welſprekend prediker, vlug ter penne, en een groot godgeleerde; daar bij onberispelijk van wandel, nedrig, zedig, en van een alleraangenaamſte verkering. Zijne ſchriften ſtrekken tot getuigen van zijne vlijtige naarſtigheid, en teffens bedrevenheid in de griekſe en latijnſe talen. De voornaamſten daar van zijn: 1. *Panegyricus Gymnaſii Auguſtiniani &c.* 1611. 4to. 2. *Poëmata.* 1614. 12mo. 3. CORNELII VALERII, *Rhetorica, verſibus & exemplis illuſtrata.* 1615. 12mo. 4. *Theſaurus Elegantiarum, ſeu latinæ Phraſes ex* ALDO MANUTIO, *aliisque optimis Phraſiologis electæ &c. cum Indicibus latino ſynonymo, gallico et teutonico.* 1617. 1623 *et* 1642. 12mo. 5. *Elegantiæ Rhetoricæ; ejusdem Orationes aliquot, et Logidia pathetica.* 1618. 12mo. 6. *Amplificandi formulæ Oratoriæ, et figuræ aliquot Rhetoricæ, ex* M. T. CICERONE *concinnatæ.* 1619. 12mo. 7. *Carmen de devicto Palatino ante Pragam.* 1620. 8. *Grammatica, Syntaxis, et Proſodia græca, e diverſis concinnata etc.* —— F. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 570. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 677, 678. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 898. SANDERI, *Brabantia, edit. II.* p. 203, 204. TOMBEUS, *Chronol. Auguſtin.* 170. ELSSII, *Encomiaſt. Auguſtin.* p. 500, 501. PAQUOT, *Mem. litterair.* Tom. VI. pag. 242--248.

BAYLE (PIETER), was een man, welke door zijne zonderlinge geleerdheid, fijn oirdeel en ſcherpzinnigheid van vernuft, onder het getal van die wezens behoort, waar van 'er in iedere eeuw maar een zeer gering getal te voorſchijn komt. Ook beſpeurde men in hem, van der jeugd af, een doorſchranderen geest, een treffelijk vernuft, en ene ongemene weetgierigheid en oplettendheid op alles, waar in men hem onderwees. Hij is geboren te *Carla*, een ſtedeke in het graavſchap *Foix* in *Languedok*, den 18 november 1647; zijn vader JAN BAYLE, van *Montauban* afkomſtig, was aldaar Leraar van de Hervormde gemeente, en zijne moeder JEANNE BRUGUIERE, van een oud en aanzienlijk geſlagt in die gewesten, bragt behalven PIETER nog twee andere zoons ter wereld, waar van de

de oudſte JAKOB zijnen vader als Predikant is toegevoegd geweest, en de jongſte JOSEPH genaamd, ook in de theologie heeft geſtudeerd, doch als Proponent vroegtijdig is geſtorven.

Doordien de *Gereformeerden* in de landen daar zij onder de *Roomsgezinden* vermengd zijn, doorgaans de gewoonte hebben, de kinderen vroeger dan in andere landen, tot ledematen aan te nemen, zo werdt ook BAYLE toen hij ſlegts den ouderdom van 15 jaren hadt bereikt, op den 25 december 1661 tot lidmaat aangenomen, en tot het Avondmaal toegelaten. Hij bleef tot in 't jaar 1666 in zijn ouders huis, tot welken tijd zijn vader niets verzuimde, om de ongemene talenten waar mede zijn zoon begaafd was, op te wekken en aan te kweken. In dit zelvde jaar ging hij naar *Puijlaurens*, alwaar toen ter tijd een Hogeſchool der Gereformeerden was; hier beoefſende hij verder de griekſe en latijnſe talen, als mede de wijsbegeerte. Van hier vertrok hij den 29 meij 1668 naar *Saverdun*, een klein ſtedeken in het graavſchap *Foix*, daar hij geen lang verblijf hieldt, maar reeds in ſeptember naar *Carla* te rug keerde, en voorts weder naar *Puijlaurens*, alwaar hij tot den 19 februarij 1669 verbleef, en in die tijd met alle naarſtigheid de geſchiedenisſen, welſprekendheid en oudheden beoeffende, teffens de wijsbegeerte niet verwaarlozende; welkers beſtudering in hem de nieuwsgierigheid opwekte, om de geſchriften der *Roomsgezinden* over de geſchillen met de *Gereformeerden*, wat nader te leren kennen, ten einde volgens de grondbeginzelen der Protestanten, een nauwkeuriger onderzoek te doen naar de waarheid van die godsdienſtige begrippen, welke hij met de melk hadt ingezogen; en dat hem de tegenwerpingen, tegen het leerſtuk van de Protestanten, dat men op aarde geen zigtbaren en ſprekenden regter, aan wiens beſluiten men zig, in verſchillen over den godsdienst, hadde te onderwerpen, moest erkennen, zo waarſchijnlijk voorkwamen, dat hij zig zelve daar op niet wetende te voldoen, aan 't weiffelen raakte. De Roomſe Pastoor van *Puijlaurens* zulks vermerkende, rekende het van zijnen pligt te moeten voltoijen 't gene door het lezen van controverſe boeken begonnen was, hij wist zig

zo wel in BAYLE zijnen gunst te dringen, dat hij hem op zijne wijze van de dolingen der godsdienst waar in hij geboren en opgevoed was, in zo verre overtuigd hadt, dat wanneer hij den 29 februarij 1669 te *Toulouſe* kwam, hij zig als een verdoold ſchaap begost aan te merken, 't gene wel haast tot overtuiging overſloeg, toen hij in deze ſtad, tegens enige ſchrandere beſtrijders zintwistende, niet in ſtaat was zijne grondbeginzelen te verdedigen; hij bezweek hier op, en deedt opentlijke belijdenis van den *Roomſen* godsdienst; deze ſtap gedaan zijnde, zette hij zijne ſtudie in de wijsbegeerte onder de Jeſuiten voort, zonder egter bij hen in te wonen, veel min dat zijn voornemen zoude geweest zijn, zig in hunne orden te begeven. Zijne verandering maakte veel gerugts, want ſchoon hij ſlegts maar eenvoudig Student was, die nog nimmer in de theologie hadt geſtudeerd, was hij egter de zoon van een allergeachtst Predikant, en daarenboven reeds bekend voor enen vluggen geest, en een jongeling van grote verwagting. Welk een grievende ſmerte deze ſtap van hem, ook aan zijne ouders en familie veroirzaakte, kan men beter bezeffen dan uitdrukken; inzonderheid nam zijn vader die hem tederlijk beminde, zulks ongemeen ter harten, en hij wierdt teffens zodanig over hem verontweerdigd, dat hij weigerde om hem in 't toekomende te onderhouden; maar BAYLE ontmoette een edelmoedigen bezorger in BERTIER Biſchop van *Rieux*, die hem alles verzorgde wat hij tot zijn onderhoud nodig hadt. Hij verbleef egter niet lang in de gemeenſchap der *Roomſe* Kerk, naardien hij ontdekkende dat men in die belijdenis, te veel eer en dienst aan menſchen bewees, en behalven dat, dat de leer der transſubſtantiatie geheel en al met de gezonde wijsbegeerte niet overeen was te brengen, begreep hij al te voorbarig te hebben gehandeld, met van godsdienst te veranderen; hij verbleef ook maar 18 maanden te *Toulouſe*, en ging den 19 augustus 1670 die ſtad uit, zig naar een buitengoed van den Heer DU VIVRÉ begevende, dat drie uren van *Carla* af gelegen was; 's anderendaags kwam hier zijn oudſte broeder, JAKOB BAYLE, benevens enige Predikanten

ten uit de omliggende ſtreken, en den volgenden dag zwoer hij in hunne tegenswoordigheid opentlijk den *Roomſen* godsdienst af, en vertrok terſtond naar *Geneve*, om 'er zijne ſtudien voort te zetten; hier geraakte hij in kennis en vriendſchap met de Geleerden van die ſtad, inzonderheid met den Hoogleraar in de geſchiedenisſen MINUTOLI, welkers vriendſchap hij tot zijnen dood toe, door ene gemeenzame briefwisſeling heeft onderhouden. Hij hadt bij de Jeſuiten de *Peripatetiſche* wijsbegeerte geleerd, en doordien hij 'er grondig in geoeffend was, verdedigde hij die met warmte; hij begreep nogthans ook de wijsbegeerte van CARTESIUS, die te *Geneve* gevolgd werdt, te moeten onderzoeken, en het duurde niet lang, of hij gaf de voorkeuze aan de beredeneerde grondbeginzelen dier nieuwe wijsbegeerte, boven de onvrugtbare ſpitsvinnigheden der aanhangers van ARISTOTELES. De uitnemende talenten waar mede BAYLE begaafd was, verſpreiden wel dra zijnen roem wijd en zijd, 't welk de Heer NORMANDIE Sijndicus van 't gemenebest uitlokte, hem te verzoeken, om de zorg der opvoeding zijner kinderen op zig te nemen; BAYLE bewilligde hier in, en ging het huis van dien Heer betrekken, daar hij kennis met den Heer BASNAGE maakte, die daar mede gelogeerd was, en zij gingen ene vriendſchapsverbindtenis aan, die tot aan de dood toe heeft ſtand gehouden. Hij was nauwelijks twee jaren te *Geneve* geweest, of hij werdt op aanbeveling van den Heer BASNAGE, bij den Graav VAN DHONA geplaatst, die zig op zijn landgoed *Copet*, niet verre van de ſtad gelegen, onthield, om tot Gouverneur voor zijne zonen te verſtrekken; dan die eenzame levenswijs hem ſpoedig vervelende, verliet hij *Copet*, en begaf zig naar *Rouaan*, alwaar de Heer BASNAGE hem bij een voornaam Koopman hadt aanbevolen, om onderwijs aan deszelvs zoon te verlenen; maar BAYLE bleef hier niet lang, zijn gantſe verlangen ſtrekte naar *Parijs*; ook begaf hij zig in maart 1675 naar die ſtad, en op aanbeveling van den Marquis DE RUVIGNY, maakte men hem Gouverneur van de Heren DE BERINGHEN, broeders van enen Raadsheer in 't Parlement van *Parijs* en van de Hertogin DE LA FORCE. Enige

maanden hier na, vertrok hij naar *Sedan*, om ware het moogelijk een Hoogleraarsſtoel in de wijsbegeerte, welke aldaar door het overlijden van den Hoogleraar PITHOIS ledig ſtond, te bekomen; PIETER JURIEU die aldaar Profesſor in de theologie was, en JAKOB BASNAGE die even zijne godgeleerde ſtudien hadt volvoert, ſtelden alles te werk wat in hun vermogen was om zijn doelwit te begunſtigen, dan hij ontmoette magtige tegenſtrevers, die te berde bragten, dat hij een vreemdeling zijnde, niet boven drie inboorlingen, welke na de zelvde plaats ſtonden, behoorde voorgetrokken te worden; om dit geſchil te beſliſſen, wierdt 'er ten laatſten met goedkeuring van de vier Sollicitanten beſloten, om hun afzonderlijk in ene daar toe beſtemde plaats op te ſluiten, ten einde binnen den tijd van 24 uren, zonder enige voorbereiding, en zonder boeken of hulp van vrienden, ene verhandeling te vervaardigen *de Tijd* tot onderwerp hebbende; den 28 ſeptember 1675 gingen de vier mededingers aan 't werk, en BAYLE verdedigde de zijne openlijk den 2 en 3 october, 't welk hij zo uitſtekend wel uitvoerde, dat hij 'er een ongemenen lof mede behaalde, den prijs won, en dus hem het Profesſoraat wierdt opgedragen, in welke bediening hij door het afleggen van den gewonen eed den 4 november werdt bevestigd, en den 11 daar aan volgende enen aanvang met zijne openbare leſſen maakte. De beginzelen vielen hem zwaar, want het ſamenſtellen zijner wijsgerige leſſen koste hem een onbeſchrijvelijken arbeid en moeite, en verſlond daar bij veel van zijnen tijd; dan na verloop van twee of drie jaren, wierdt zijn taak gemakkelijker, zo dat hij het genoegen kost ſmaken om nieuwe uitgekomene boeken te lezen, en zelve aan 't opſtellen te gaan. De geleerde ANÇILLON Predikant te *Metz*, zondt hem in 1679 een boek van P. POIRET, getijteld: *Cogitationes rationales de Deo, de Anima et de Malo*, en verzogt hem aanmerkingen over dit werk te vervaardigen; BAYLE deedt zulks, en zondt die aan den Heer ANÇILLON, die bezorgde dat ze aan POIRET werden ter hand geſteld, welke dezelve met zijne tegenbedenkingen, die volgens het zeggen van BAYLE en andere Geleer-

leerden niets met al afdeden, in den tweden druk van dat lijvige boek te *Amſteldam* in 1685 uitgegeven, heeft geplaatst; daar nog een twede tegenwerping bijgevoegd is, *over de onſterfelijkheid der Ziele.* Omtrent dezen tijd, gebeurde een voorval met den Marſchalk VAN LUXEMBURG, dat veel gerugt maakte; hij was opentlijk, bij de Vierſchaar, aangeſteld om de vergiftigingen te onderzoeken, die toen ter tijd zo menigvuldig in *Frankrijk* in zwang gingen, aangeklaagd als ſchuldig aan godslastering, toverij en vergiftiging; hier op hadt hij zig vrijwillig in gevangenis begeven, ten einde zijne daden mogten worden onderzogt; het gevolg was, dat hij onſchuldig wierdt verklaart, en de ſtukken van het pleitgeding vernietigd. BAYLE die enige bijzonderheden van deze vreemde procedure te *Parijs* was ontwaar geworden, in welke ſtad hij de najaarsvacantien hadt doorgebragt, vermaakte zig om ene redevoering op te ſtellen, waar in die Marſchalk zijne zaak voor de Regters bepleitte, en zig verontſchuldigde van een verbond met den Duivel aangegaan te hebben; de redenen die BAYLE den Marſchalk deed te berde brengen, om zodanig buitengemeen verbond te regtveerdigen, beſtonden, dat hij zulks gedaan hadt. 1. Om alle de vrouwen daar hij lust toe hadt, op hem te doen verlieven. 2. Om volſtandig gelukkig in den oorlog te zijn. 3. Alle zijne procesſen te winnen. 4. Duurzaam 's Konings gunst te genieten. Deze vier punten maakten de verdeling van de redevoering uit, welke een vrij ſtekelig hekelſchrift, tegens den Marſchalk, en verſcheidene andere perſonen bevatte. Vervolgens maakte BAYLE onder een verbloemden naam, ene berispende wederlegging van deze redevoering, die nog hekelzugtiger was dan de redevoering zelve. Hij zondt deze beide ſtukken aan den Heer MINUTOLI, met verzoek om 'er zijn gevoelen over te zeggen; doch het is mij niet gebleken, welk een antwoord hij hier op van dien Heer ontving.

Enigen tijd hier na, ſtelde hij iets ernſtiger in 't werk; de Jeſuit VALOIS van *Caën*, namentlijk, gaf onder den verſierden naam van LOUIS DE LA VILLE, te *Parijs* een boek in 't licht, getijtelt: *Sentiment de Mr.* DESCARTES *touchant l'eſſence et les*

proprietés du Corps, oppoſés à la Doctrine de l'Egliſe, et conforme aux erreurs de CALVIN, *ſur le ſujet de l'Eucharistie.* De Schrijver vergenoegde zig niet alleen, om het gezag van het Concilie van *Trente* aan de *Carteſianen* tegen te werpen; maar hij weerſtreefde hen ook door de redenering, met zo veel in zijn vermogen was, de gronden waar op CLERCELIER, ROHAULT, en MALLEBRANCHE gebouwd hadden, om te bewijzen, dat de uitgeſtrektheid het wezen aan de ſtoffe verleend, te verzwakken, en ware 't mooglijk om ver te werpen. BAYLE las dit werk, dat hij bondig geſchreven vondt; hij was van oirdeel dat de Schrijver daar van onbetwistbaar bewezen hadt, dat de grondbeginzelen van CARTESIUS regtſtreeks ſtrijdig waren met het geloof der *Roomſe* Kerk, en overeenkomſtig met de leerſtellingen van CALVYN, 't welk in de grond, zegt BAYLE in enen brief aan den Heer MINUTOLI, niet bezwaarlijk viel om te bewijzen. Dit bewoog BAYLE om ene verhandeling te ſchrijven aan zijne leerlingen toegewijd, waar in hij het grondbeginzel van CARTESIUS verdedigd, en alle de uitzonderingen en listig uitgedagte draijingen, door welke de Jeſuit VALOIS dit grondbeginzel hadt zoeken te ontzenuwen, ten enemalen kragteloos maakt; inzonderheid bepaalde hij zig, om onwederſtaanbaar te bewijzen, dat de *doordringbaarheid der ſtoffe* onmooglijk is.

In de maanden november en december van het jaar 1680, verſcheen een der grootſte Kometen, die immer gezien waren, en bijna het gantſe wereldrond, was over dit verſchijnzel met verwondering en ſchrik bevangen. BAYLE, zo als hij het ons zelven betuigd in zijne *Waarſchouwing* aan het hoofd van zijne *Penſées diverſes ſur la Comète*, zag zig onophoudelijk blootgeſteld aan de vragen van verſcheidene menſchen die door de verſchijning van deze Komeet verbazend verſchrikt waren. Hij ſtelde hen gerust zo veel in zijn vermogen was, maar hij vorderde bedroefd weinig met zijne wijsgerige redeneringen; men gaf hem altoos tot antwoord, dat GOD deze grote verſchijnzelen vertoonde, ten einde aan de zondaren tijd te gunnen om door boete en bekering, de rampen die hen over 't hoofd hingen, af te weren. In-

Intusſen bevonden zig de *Gereformeerden* van *Frankrijk* in ene akeligen toeſtand; ten Hove was hunne uitroeijing beſloten, men beroofde hen van alle hunne voorregten, en men beſloot eindelijk hunne Hogeſcholen af te ſchaffen. Daar was grond van reden om te denken, dat die van *Sedan* geſpaart zoude worden; doordien dit Prinsdom tot in het jaar 1642 een ſouvereine Staat geweest zijnde, de Hertog VAN BOUILLON dezelve aan LODEWYK DEN XIII. hadt afgeſtaan, onder voorwaarde dat hij 'er alle dingen in die toeſtand zou laten als hij ze 'er vondt. LODEWYK DE XIV, bevestigde dit verdrag, en beloofde op nieuw, dat de *Gereformeerde* godsdienst zou gehandhaaft worden, benevens alle de regten en privilegien die zij in bezit hadt. Maar dit alles kost de Akademie niet behouden. Wat ſtoren vele Vorſten en Groten zig aan hun gegeven woord, wanneer zulks niet langer met hunne inzigten of belangens ſtrookt? zij tragten door een ſchoonſchijnenden glimp de menigte te misleiden; zo deedt LODEWYK DE XIV. in dit geval ook, hij beweerde namentlijk, dat hij gedwaalt hadt met deze vergunning te bekragtigen, dat hij daar toe geen magt hadt gehadt, dewijl het bevorderen der zuivere godsdienst hier mede vermengd was; hoe 't ook zij, *Sedan* was de eerſte Hogeſchool, die op zijn bevel wierdt vernietigd; het beſluit daar toe tekende hij den 9 julij 1681, en het zelve wierdt reeds den 14 daar aan volgende afgekondigd. BAYLE zag zig dus genoodzaakt, *Sedan* te verlaten; doch weinig tijd daar na wierdt hij tot Profesſor in de wijsbegeerte en geſchiedenisſen op ene bezolding van 500 guldens te *Rotterdam* beroepen. Gelegenheid tot dit beroep gaf, dat toen BAYLE nog te *Sedan* was, 'er zig mede een jongen heer, VAN ZOELEN genaamd, uit *Rotterdam* bevondt, die in het zelvde huis met hem logeerde; deze hadt zo veel nut getrokken uit de dagelijkſe verkering van onzen Profesſor, dat hij ene warme vriendſchap voor hem hadt opgevat, 't welk ten gevolge hadt, dat op de dag zelven dat het arrest wierdt afgekondigd, waar bij de Hogeſchool vernietigd werdt, hij een affchrift daar van zondt aan zijnen naastbeſtaanden, de Heer PAETS Vroedſchap van *Rotterdam*,

een

een begunſtiger der wetenſchappen, en die zelve een geleerd Man zijnde, gaarne lieden van verdienſten voorſtondt. De Heer VAN ZOELEN ſchreef hem, dat BAYLE buiten bediening was, teffens naar waarde zijne verdienſten vermeldende. Zeer ſpoedig ontving hij een gunſtig antwoord. Hier op ſchreef BAYLE aan den Heer PAETS, om hem dank te zeggen voor de gunſtige gevoelens die hij voor hem hadt opgevat, teffens verzoekende, dat hij in zijne goedwilligheid voor hem mogt werkzaam blijven. De Heer PAETS voegde bij veel verſtand ene warme liefde voor de wetenſchappen, en inzonderheid voor het vak der wijsbegeerte; zijne uitmuntende verdienſten hadden hem een groot aanzien en gezag verleend, dat nog groter zou geweest zijn, indien de verdeeltheden die op dat tijdſtip het gemenebest ſlingerden, geen plaats hadden gevonden; men beſchouwde hem als het hoofd der partij tegens het *Oranje-huis*, en hier uit ontſtond enige zwarigheid voor hem om weder in de Regering te geraken, toen hij als buitengewoon Gezant uit *Spanje* te rug keerde. Nogthans zegepraalde hij over zijne tegenſtrevers, en het gehoor dat de Regering van *Rotterdam* aan zijne raadgevingen gaf, hadt zo veel invloed, dat het genoegzaam alle hare beſluiten beſtierde; deze nu bewerkte dat de Heer BAYLE tot Profeſor in de wijsbegeerte en geſchiedenisſen te *Rotterdam* wierdt beroepen, en dat teffens ene leerſtoel als Hoogleraar in de theologie, aan de Heer JURIEU werdt vergund. Hij kwam den 30 october 1681 in die ſtad, en wierdt 'er zeer minzaam door de familie van den Heer VAN ZOELEN en van den Heer PAETS ontvangen. Den 5 december deedt hij zijne intree-redevoering, die algemeen toegejuigd werdt; en den 8ſten gaf hij zijne eerſte les van wijsbegeerte, aan een groot aantal ſtuderende jeugd. BAYLE was nog niet lang te *Rotterdam* geweest, toen Mevrouw PAETS, de huisvrouw van zijnen weldoener ſtierf, en een blijk gaf van de achting die zij hem toedroeg, met aan hem een legaat van 2000 guldens te ſchenken.

MAIMBURG, gaf ter dezer tijd in 't licht, zijn *Hiſtoire du Calvinisme*; dit werk hadt zeer belangrijke ſtoffen tot onder-

werps

werp; het kwam 'er op aan, om over de geest en het gedrag der *Gereformeerden* in *Frankrijk*, van de tijd af aan, dat zij haar van de *Roomſe Kerk* afgezonderd hadden, een vonnis te vellen; MAIMBURG hadt alle de listige draijingen zijner pen te werk geſteld, om de verachting en haat der *Roomsgezinden*, op hen te laden. BAYLE, verontwaardigd over de kwade trouw en het zo heilloze en verderffelijk inzigt van dien Schrijver, beſloot om deszelvs geſchiedenis te wederleggen; hij deedt zulks, in het werkje tot tijtel voerende: *Critique Générale de l'Hiſtoire du Calvinisme de Mr.* MAIMBOURG. *Villefranche, chez* PIERRE LE BLANC. Dit werkje, dat met zeer veel geest, en op een aangename trant in een verlokkende ſtijl is geſchreven, droeg niet alleen de goedkeuring der *Gereformeerden* weg, maar zelvs die der oirdeelkundige en gematigde *Roomsgezinden*; doch zodanigen invloed maakte het op den Jeſuit niet, integendeel werdt hij zo brutaal, dat hij een ſchriftelijk bevel van den Koning wist te verkrijgen, waar bij de Minister REINIE gelast wierdt, om het door beuls handen te doen verbranden, en op ſtraffe des doods verboden werdt, het werk te drukken of te verkopen. REINIE, die het boek met veel genoegen hadt gelezen, en MAIMBURG niet best mogt lugten, gehoorzaamde egter zonder dralen, en liet al 't gene deze Jeſuit maar verlangde, in het vonnis vloeijen, waar in men gemakkelijk de ſtijl van een gallig vergramden Schrijver ontdekt. Doch REINIE die een pots aan MAIMBURG ſchuldig was, liet meer als 3000 exemplaren van dat vonnis drukken, en het door gants *Parijs* heen aanplakken; dit wekte zodanig de nieuwsgierigheid van het gemeen op, dat ieder een de *Critique de Mr.* DE MAIMBOURG wilde hebben, ook waren 'er wel haast verſcheidene drukken van uitverkogt. De Heer JURIEU, zedert kort tot Profeſor in de godgeleerdheid te *Rotterdam* aangeſteld, vervaardigde ook een antwoord aan MAIMBURG, maar dat op lange na de achting niet verwierf, welke men aan dat van BAYLE hadt gegeven; want ſchoon dit werk wel was geſchreven, en volledíger dan dat van BAYLE, de Schrijver ook MAIMBURG kragtig en met bondige redenen wederleide; ontbrak

brak 'er egter dat geestige zout aan, het welk een aangename en natuurlijke draai aan de ſtijl bijzet, dat uitlokkende, 't welk de leeslust opwekt, die levendige en zinrijke invallen, die wel ingerigte wijze, om zonder bitterheid, de gebreken van zijnen tegenſtrever ten toon te ſtellen, en zonder boos te worden, noch zig door drift te laten vervoeren, geloofsverſchillen weet te behandelen, 't welk tot kenſchetzende trekken van BAYLE zijne *Critique generale* verſtrekte. Het verſchillende oirdeel dat 'er over de werkjes van JURIEU en BAYLE geveld wierdt, ſtak den eerstgemelden en maakte hem knorrig; hij beſchouwde den laatſten als zijnen medeſtrever, en kost hem nimmer vergeven, alle de ſtemmen van goedkeuring weggedragen te hebben, zonder dat 'er enige lof voor hem zelven overſchoot; ongelukkig wierp dit toeval in zijn hart, die zaden van haat en wangunst, welke vervolgens zulke wrange vrugten hebben voortgebragt.

Op het einde van 't jaar 1682, hieldt men ſterk bij BAYLE aan, om zig in 't huwelijk te begeven; maar hoe verleidende en lieffelijk de lokſtemme daar ook toe was, ſcheen hij 'er geene roeping voor te hebben; de partij die men hem voorſtelde, was zeer voordelig; het was een jonge, ſchone, bevallige, zagte, lieve juffer, die meesteresſe van zig zelven was, en daar bij het zoete ſtuivertje van 15000 rijksdaalders bezat. Juffer DU MOULIN, kleindogter van den beroemden PIETER DU MOULIN, en zuster van JURIEU's VROUW, en die vervolgens zelve in den egt trad met den Heer BASNAGE, hadt deze huwelijksfuik geſpannen, en de baan in zo verre klaar gemaakt, dat 'er niets aan ontbrak dan de toeſtemming van BAYLE; maar deze ſcheen geheel geen geneigtheid voor het huwelijk te hebben; de zorgen en omſlag van een huisgezin, ſchenen hem toe, niet te ſtroken met de levenswijze van een Letteroeffenaar, noch met die van een Wijsgeer, welke al zijn geluk tot de ſtudie en daar uit voortvloeijende kundigheden bepaalt; behalven dat met het noodzakelijke te vreden, ſchenen hem de rijkdommen toe, eerder ene last te zijn, dan vergenoeging op te leveren; juffrouw DU MOULIN ſtel-

ſtelde alle hare pogingen te werk, om hem van die denkbeelden af te trekken, en hem over te halen, om de gelegenheid die zig als van zelven aanbood, niet te laten ontglippen, doch alles even vrugteloos, en zij moest het ten laatſten opgeven.

In 1684, gaf BAYLE in 't licht: *Receuil de quelqus Pieces curieuſes concernant la Philoſophie de Mr.* DESCARTES. De roem die deze geleerde Man hadt verworven door zijnen *Brief over de Kometen*, hadt de Staten van *Friesland*, die hem niet anders dan door dit ſtukje kenden, bewogen, om hem tot Profeſſor in de wijsbegeerte op de Hogeſchool te *Franeker* te beroepen, met een jaarlijks inkomen van 900 guldens; na enige dagen beraad, bedankte BAYLE 'er zeer beleefdelijk voor. In het zelvde jaar maakte hij nog een aanvang met de uitgave van zijne *Nouvelles de la Republicque des Lettres.* Dit werk onderſchraagde niet alleen, maar vermeerderde zelvs den roem die BAYLE reeds verworven hadt. De Heer PAETS in 1685 in *Engeland* zijnde, in de tijd dat 'er het geſchil voor en tegen de *verdraagzaamheid* zeer hevig wierdt bepleit, ſchreef deze een latijnſe brief aan BAYLE over dat onderwerp; zij wierdt in 4to. gedrukt, voerende tot tijtel: HADRIANI VAN PAETS *ad* BÆLIUM, *de nuperis Angliæ motibus Epistola; in qua de diverſorum a publica Religione circa Divina ſentientium diſſeritur, Tolerantia;* BAYLE vertaalde deze brief in 't fransch, ook is die naderhand in 't hollands gedrukt.

De gruwzame vervolging die men de *Gereformeerden* in *Frankrijk* aandeedt, troffen BAYLE allergevoeligst, maar hij wierdt van ſmerte doordrongen, toen hij vernam dat men in october 1685, het *Edikt van Nantes* hadt ingetrokken, en dat 'er geene geweldenarijen van welk enen aart ook waren, die men zig niet veroirloofde, ten einde de *Gereformeerden* te noodzaken, hare geloofsbelijdenis af te zweren. Intuſſen bleven de *Roomsgezinde* Schrijvers niet in gebreke, om met ſlijve kaken te ontkennen, dat 'er enig geweld plaats vondt, niettegenſtaande die ten aanſchouwen van de gantſe wereld gepleegd wierden, en een wolke van getuigen zulks bevestigde. BAY-

LE gaf over dit onderwerp een klein boekje uit, getijteld: *Ce que c'est que la France toute Catholique*; en enigen tijd daar na gaf hij in 't licht: *Commentaire Philoſophique ſur ces paroles*, CONTRAIN LES D'ENTRER; maar hij plaatſte 'er zijn naam niet bij, deedt zelvs al wat in zijn vermogen was, om bedekt te blijven, en heeft nimmer erkend dat hij 'er de ſchrijver van was; de ijver en ſterke ingeſpannentheid waar mede hij aan deze verhandeling werkte, veroirzaakte hem de koorts, die door ene ziekte gevolgd wierdt, welke hem noodzaakte de uitgave van de *Nouvelles de la Republique des Lettres* te ſtaken. Hij herſtelde egter eerlang, en deze herſtelling veroirzaakte een zodanige vreugde aan den Heer DU TOT DE FERRARE, Raadsheer in 't Parlement van *Rouaan*, dat hij de volgende inſcriptie, a's ingerigt om tot een duurzaam gedenkteken in ſteen uitgebeiteld te worden, ter zijner eer opſtelde. *In doctiſſimi* BÆLII *ſanitatem reſtitutam* SOTERIA. *Quæ te mori vetat Gloria, ægrotare prohibet. Omnibus carus & utilis, ſcriptores critica face elucidasti, cenſoria nota emendasti. Quæſitor urnam movens magnum in nomen ituros æternitati pronuba manu dicasti. Laboribus tuis alienos abſumis, deliciis nostris nunquam abſumendus. In hoc verendus, quod neminem formidasti. Dignus qui Veritatis annos exæques, qui labantem ſuſtentes cognatam Veritati libertatem. Non ad unius utilitatem Regionis natus, ita exilium toleras, ut videaris optasſe; ita cunctos eminus cominus reficis, ut vix credaris ullibi abesſe. Theatrum eruditionis circumductile factus es Orbi. Subſellia, quæ dicendo fatigare non potes, te ſilentem ferre, te quieſcentem quieſcere, ne ſpera. Vale, vive, ſcribe. Encænia renovatæ facundiæ fauſtis Literatorum acclamationibus celebrantur.*

Omtrent deze zelvde tijd, was BAYLE bedagt om *Rotterdam* te verlaten; de dood van den Heer PAETS, en vooral het oplopend en gramſtorig karakter van JURIEU, maakte hem de inwoning daar van onaangenaam; hij verzogt aan den beroemden ABBADIE, die toen ter tijd te *Berlijn* was, om hem ene bediening in die ſtad te bezorgen; dit zoude ook gelukt zijn, ware de Keurvorst van *Brandenburg* op dit pas niet geſtorven, dus wierdt BAYLE genoodzaakt om te *Rotterdam* te blijven. In

1688 gaf hij het vierde deeltje van zijne *Commentaires Philoſophiques* in 't licht, waar in hij de grondbeginzelen die JURIEU in twee van zijne werken beweerd hadt, met veel oirdeel wederlegt. In het zelvde jaar nog, maakte BAYLE een uitnemende voorrede voor de *Dictionaire* van FURETIERE, den ſchrijver geſtorven zijnde, terwijl het werk op de pers was. Het berugte *Avis aux Refugiez* in 't begin van 1690 te voorſchijn gekomen zijnde, geraakte BAYLE daar door in een heftig en onaangenaam geſchil met JURIEU, die hem niet alleen beſchuldigde ſchrijver van dat boek te zijn, maar hem ook verweet tot ene gevaarlijke kabaal te behoren, die tegens den Staat hadt aangeſpannen. BAYLE wierdt niet zo dra van die beſchuldiging verwittigd, of hij vervoegde zig bij den Hoofdofficier van *Rotterdam*, met aanbod om in de gevangenis te gaan, mids zijn beſchuldiger zulks insgelijks deedt, en zig de ſtraf onderwierp die hij verdiende, indien hij BAYLE onſchuldig wierdt bevonden. Ook gaf hij kennis aan twee der voornaamſte regenten van *Rotterdam*, en aan twee of drie andere perſonen in den *Haag*, even aanzienlijk door hunne verdienſten als bedieningen, van de beſchuldigingen die hem door JURIEU aangetijgd waren, en dat hij niets anders van den Staat verzogt, als het regt om niet onverhoord veroirdeeld te worden. Misſchien hadt BAYLE wel gedaan, van het hier bij te laten. JURIEU hadt nimmer tegens hem in de vierſchaar durven verſchijnen, hij hadt geen het minſte gegrond bewijs tegens hem, men zou den ſpot gedreven hebben met zijne vermetelheid, en hij was voor een lasteraar verklaard geworden. Maar opentlijk BAYLE aangeklaagd hebbende, als het hoofd ener kabale, die ene ſamenzwering tegens den Staat hadt aangegaan, dagt BAYLE zig door de zelvde middelen te moeten regtvaardigen. Dewijl het hier niet te doen was met zodanige twisten, die veeltijds onder Geleerden ontſtaan, over het een of ander punt van ſtudie of wetenſchap, maar de eer en zelvs het leven hier mede gemoeid waren, indien de ſtaatsmisdaad bewezen was geworden; dagt dus BAYLE zijnen aanklager niet te moeten ſparen; maar hij ontmaskerde hem zo dugtig, dat zijn hoogmoed en verwaantheid

niet beſtand waren, tegens een zo fellen ſtoot; hij nam terſtond zijn toevlugt tot de regering van *Rotterdam*, aan wien hij een der zonderlingſte ſmeekſchriften aanbood, dat men immer gezien heeft, bewerende het regt te hebben, om te beſchuldigen wien hij wilde, zonder dat de beſchuldigden vrijheid hadden van zig te verdedigen. De regering van *Rotterdam* vondt niet goed, om hem zodanig onregtvaardig verzoek in te willigen; dan zij vermaanden met aandrang, zo wel BAYLE als JURIEU, om zig hoe ſpoediger hoe beter te verzoenen, en verboden hen iets den een tegen den anderen in 't licht te geven, voor en al eer het door den heer BEYER, Penſionaris van de ſtad zoude onderzogt zijn. Niettegenſtaande dit verbod, randde JURIEU op nieuw BAYLE met zo veel geweld aan, dat hij dezen tot een nieuwe verdediging tegens zijne verregaande lasteringen, noodzaakte. BAYLE dagt nu, dat hij zig ook niet moest bepalen, om verdedigender wijze zijnen tegenſtrever te keer te gaan, maar dat hij op zijn beurt ook aanvaller moest worden; hij volvoerde zulks in 't latijn, ten einde het ſtuk ruimer mogt verſpreid worden; hetzelve voerde tot opſchrift: *Fama Cælorum reſerata cunctis Religionibus, a celeberrimo admodum viro Domino* PETRO JURIEU, *Roterodami verbi Divini Paſtore, & Theologiæ Profeſſore. Porta patens esto, nulli claudatur honesto. Amſtelodami excudebat* PETRUS CHAYER. 1692. Intusſen werkte hij ook met zo veel ijver en vlijt aan zijn *Dictionaire Hiſtorique*, dat het drukken daar van een aanvang nam in ſeptember 1693, niettegenſtaande de afleidingen en moeijelijkheden die hem JURIEU geſtadig berokkende; aan wien het ook ten laatſten gelukte, om aan BAYLE zijn ambt als Profeſſor te doen verliezen, waar van hij op den 2 november 1693 wierdt beroofd. „ Hij droeg dit ongeval met de ſtandvastigheid „ van enen wijsgeer," zegt de Heer DE BEAUVAL in zijn *Eloge de Mr.* BAYLE, pag. XXX, „ en zelvs met al te grote ma„ te van onverſchilligheid; inzonderheid zonder enig verdriet „ te doen blijken, ten aanzien van zijn fortuin; hij was ten „ enemalen onverſchillig om goederen te verzamelen, door„ dien hij 'er in de daad geene nodig hadt; zijne matigheid

„ en

„ en weltevredenheid maakten, dat met weinig zijne behoef-
„ tens vervuld waren, zo dat hij met geringe middelen aan
„ niets gebrek leed; hij was met dat al in geen behoeftigen
„ toeſtand, verre van daar; ook deedt hij geen de minſte
„ moeite om zig een andere bediening te verſchaffen; hij be-
„ vondt zig in een vrijer toeſtand, en tot een meerder genot
„ van zig zelven, ontheven van de vervelende bezigheid, om
„ onderwijs te geven en leſſen op te ſtellen." Dit zijn de gevoelens die hij zelve in enen brief aan den Heer MINUTIOLI betuigd, dat hem bezielden. Dan hoe weinig gevoel hij ook hadt over het verlies van zijne bediening, vergat hij egter JURIEU niet; want hij gaf niet alleen ene verhandeling tegens hem uit, ter gelegenheid van twee preken die deze onverdraagzame man ha't gedaan, ten einde te betogen: *dat het geoirlooft is Gods vijanden te haten.* Beſtaande deze verhandeling van BAYLE in een vliegend blaadje, getijteld: *Nouvelle Hereſie dans la Morale touchant la haine du Prochain, prechée par Monſieur* JURIEU *dans l'Egliſe Wallonne de Rotterdam, les dimanches* 24 *de janvier &* 21 *de fevrier* 1694, *denoncée a toutes les Egliſes Reformées, & nommement aux Egliſes Françoiſes receullies dans les differens endroits de leurs diſperſion*; maar hij liet ook nog dat zelvde jaar drukken: *Additions a ſes penſées diverſes ſur les Comètes*, waar in hij ene *brochure* van JURIEU tegens hem in 1690 uitgegeven, meesterlijk beantwoord, en teffens reden geeft waarom zulks niet eerder is geſchiedt. De drie of vier dagen die hij bezig was met dit antwoord te vervaardigen, hinderden hem niet om al zijn vlijt en zorgen aan zijn *Woordenboek* dat men bezig was te drukken, te beſteden. Weinig met zig zelven ingenomen, vreesde BAYLE voor den goeden uitſlag van dit werk, dan het algemeen voedde 'er een gunſtiger gevoelen over, en verlangde 'er met ongeduld na. Het eerſte deel kwam in augustus 1695 te voorſchijn, en de beide andere delen, werden in eens uitgegeven in 1697. Een ieder weet, dat dit uitmuntend werk met ongemene gretigheid wierdt ontvangen, maar het bragt op nieuw de gistende gal van JURIEU weder aan 't zieden, en veroirzaakte een nieuw

geſchil tuſſen BAYLE en hem; ook ontmoette hij een ander wel-nig bezadigder tegenſtrever van zijn *Dictionaire*, namelijk JAN LE CLERC, Hoogleraar op het kweekſchool der *Remonſtranten* te *Amſteldam*, en wel inzonderheid, over het artikel *Manichéens*; bewerende BAYLE, dat deze Secte grond hadt, om aan de Christen Godgeleerden zwarigheden te opperen, ten aanzien van het *zedelijke* en *natuurlijke kwaad*; LE CLERC, om dit gevoelen te wederleggen, gaf een werkje uit, getijteld: *Parrhaſiana, ou penſées diverſes ſur des matieres de Critique, d'Hiſtoire, de Morale & de Politique.* BAYLE kwam hier weer tegens op; dit geſchil liep hoog, en zij lieten zig aan weerskanten uitdrukkingen ontvallen, die de verdienſten hunner geleerdheid niet weinig bezwalkte. LE CLERC beſtempelde BAYLE, met de haatlijke namen van *Godverzaker* en *Spinoſist*; en BAYLE beſchuldigde LE CLERC, dat hij, zo geen *Sociniaan*, op zijn best genomen een *Ariaan* was, daar bij een groot ſnorker, die in alle zijne ſchriften werk maakte, om de Godlijke openbaring op losſe ſchroeven te ſtellen. De geſchillen die BAYLE met BERNARD, Hoogleraar en Franſe Predikant te *Leijden*, en JAQUELOT, Predikant in *'s Hage*, over ſommige uitdrukkingen in zijn woordenboek, betrekkelijk den *Godsdienst* voerde; wierden van weerskanten, op ene heuſer wijze behandeld.

Dan hoe gretig de nijd ook gereed was, om met haar vergiftend ſpog de letterarbeid van dezen wijsgeer te bezwadderen, wierdt egter dit woordenboek door alle Geleerden van ſmaak erkend, voor het nuttigſte, leerzaamſte en tevens den leeslust uitlokkendſten arbeid, waar mede het gemenebest der letteren in lange verrijkt was; geen wonder ook, want men vindt daar in ene uitgebreide verſcheidenheid van onderwerpen, met geleerdheid, gezond oirdeel, vlugheid van vernuft, en met dat al op een aangenamen trant verhandeld; de doorlugtigſte en aanzienlijke perſonaadjen van allerleijen godsdienst en landäart, worden daar in treffende naar 't leven afgeſchilderd; hunne voornaamſte bedrijven en lotgevallen, met een vrije pen voorgedragen en onpartijdig beoirdeeld; om kort te gaan, het is een werk, dat te regt voor een magazijn van

ge-

geleerdheid kan gehouden worden. Onderwerpen over den godsdienst, zedekunde, wijsbegeerte, welſprekendheid, geſchiedenisſen, tijdrekenkunde, en vele andere wetenſchappen, worden daar in op zulk ene bondige en teffens aangename wijze verhandeld, dat zulks de Geleerden van den eerſten rang doet verbazen, en aan onderzoeklievenden, middelen verſchaft, om in alle de opgenoemde takken, grondig onderrigt te bekomen. Ook bragt het te wege, dat vele Geleerden uit verſcheidene gewesten van *Europa*, hem met eere overlaadden en zijne vriendſchap aanzogten; het Genootſchap van *Dublin*, vereerde hem inzonderheid met blijken van hoogachtinge, in enen brief, door EDUARD SMITH, Secretaris van dat Genootſchap, uit deszelvs naam aan hem geſchreven, waarin hij wordt genoemd: *ene levende en overvloeijende bron, en een onuitputbare grond van konſten en wetenſchappen.* Was het dus wonder, dat een werk zo hoog geroemd, zo gretig gezogt, en waar van den ſchrijver zo grotelijks werdt geëerd, het voorwerp wierdt van de afgunst van ſommige dweepzieke ijveraars, en zulke Geleerden, die niet kunnen dulden, dat men van hen in gevoelens verſchille. Het kan waar zijn, en ik geloof zulks zelv', dat des Schrijvers gedagten over ſommige godsdienſtige onderwerpen, aan tegenſpraak onderhevig zijn; als mede, dat hij in enige opzigten, het *pijrrhonismus* of de twijffelarije begunſtigd en in de hand werkt; dan laat ons 's mans voortreffelijke verdienſten daar tegen over ſtellen, en teffens aan de gulde ſpreuk van CATO gedenken: *niemand leeft zonder gebreken.*

In 1700 kwam de Princesſe SOPHIA, Keurvorſtin weduwe van *Hanover*, en de Keurvorſtin van *Brandenburg* hare dogter, zedert Koninginne van *Pruiſen*, in *'s Hage*; aan deze was BAYLE door zijne werken bekend, en zij verlangden om hem in perſoon te leren kennen; om hier aan te voldoen, reisde BAYLE naar *'s Hage*, en wierdt door de beide vorſtinnen met veel onderſcheiding ontvangen; hij hieldt een lang geſprek met de Princesſe SOPHIA, over de verhevenſte delen der wetenſchappen; ter zelver tijd onderhield de Heer BASNAGE de Keurvorſtin van *Brandenburg*, die hem met veel achting over BAYLE en zij-

ne werken ſprak, die zij betuigde altoos met zig te voeren.

De eerſte druk van BAYLE zijn *Dictionaire* uitverkogt zijnde, was hij bezig om 'er een twede in gereedheid te brengen, met aanzienlijke vermeerderingen verrijkt; deze kwam te voorſchijn, in het begin van 1702. Reeds bij de uitgave van den eerſten, wierdt hij op nieuw zo als wij boven zeiden, door den heethoofdigen JURIEU aangevallen; het is waar, BAYLE hadt in zijn *Dictionaire*, verſcheidene ſtellingen en ſchriften van dezen leraar vrij gevoelig aangerand; zulks zette hem in vuur en vlam, en geenerlei middelen liet hij onbeproeft, om deze ſchone lettervrugten van BAYLE, voor ſchadelijk en vergiftigend te doen doorgaan. Dit ging zo verre, dat hij tot bereiking van zijn oogmerk, zig niet alleen met een penneſtrijd vergenoegde, maar zijnen koker van dieper wondende pijlen ontledigde, om ware 't mogelijk BAYLE tot in het innigſte van zijnen boeſem te treffen. Hij hádt reeds daar van tegen hem afgeſchoten, die hun doel bereikt hadden, met dezen waardigen man zijn ambt te doen verliezen; dus dagt hij dat de op nieuws geſcherpte, van geen minder uitwerking zouden zijn, doch zulks mislukte hem, en zij ſtuitten zonder enige ſchade te veroirzaken, af. JURIEU ging namelijk heen, en ſtookte den Walſen Kerkenraad van *Rotterdam* tegens BAYLE op; deze kerkelijke vierſchaar benoemde hier op gevolmagtigden, ten einde het *Corpus delicti* te onderzoeken; zij vervaardigden hier op enige uittrekzels van het woordenboek, waar bij zij hunne aanmerkingen voegden; hier van verſlag aan hare committenten gedaan hebbende, wierdt alles wel dra in ſtaat van wijzing gebragt, doch de vergadering aan de regtmatige ſpreuk denkende: *audi & alteram partem*, begreep, dat men alvorens het vonnis te vellen, BAYLE moest horen; hij verſcheen dan op hun ontbod; hem wierden de uittrekzels en daar op gemaakte aanmerkingen voorgehouden, en gevraagd, wat hij ter zijner verdediging hadt in te brengen; BAYLE zijn antwoord was eenvoudig, en beſtondt hier in: „ dat dewijl hem onbekend was, over welke punten men „ voorgenomen hadt hem te ondervragen, hij zig voor dit pa;

„ zou

„ zou moeten vergenoegen, met in 't algemeen te betuigen:
„ dat hij zeer veel hadt aan te voeren, om zig tegens de ver-
„ ſchillende beſchuldigingen die men hem aantijgde, te regt-
„ vaardigen; doch dat hij, ten einde om aan de vergadering
„ een langdurig en vervelend onderzoek te beſparen, en blij-
„ ken te geven, dat bevordering van vrede en ſtigting zijn
„ ware doelwit was, liever alles wat aanſtoot en ergernis
„ hadt gegeven, in enen nieuwen druk wilde veranderen; en
„ dat, indien hij enige dwalingen en ketterijen mogt hebben
„ voorgedragen, 't welk hij egter in geenen dele geloofde,
„ hij egter die nu opentlijk ontkende, zo als hij reeds in o-
„ penbaren geſchrifte voor enige maanden gedaan hadt."
Doch dit antwoord kwam de kerkelijke broeders te algemeen voor; en men gaf hem daar op de aanmerkingen door den Kerkenraad op zijn woordenboek vervaardigd, in geſchrifte, met last om daar op te antwoorden. Dezelve betroffen inzonderheid de vijf volgende artikelen: 1. De aanhalingen, uitdrukkingen en redeneringen, *in ſtaat om kuiſche oren te kwetzen.* 2. Het artikel van DAVID. 3. Dat wegens de *Manichéen.* 4. Het gezegde ten aanzien van de *Pijrrhonisten* of *Tyvijffelaars.* 5. En eindelijk, de lof aan de zulken gegeven, *die Gods beſtaan of voorzienigheid ontkend hadden.* BAYLE antwoordde voor de twedemaal: „ dat hij in ſtaat was vele bewijzen ter zijner verdediging aan te voeren, maar dat hij
„ nogmaals betuigde, bereid te zijn, om al het gene in zijn
„ werk gevonden wierdt, dat enige aanſtoot koste geven, 'er
„ uit te ſchrappen." Hier voegde hij nog ten overvloede bij:
„ dat naardien hij uit de aanmerkingen des Kerkenraads ont-
„ waar wierdt, waar in de bezwaren beſtonden; dat hij daar
„ door beter was in ſtaat geſteld, om de bedoelde artikels te
„ verbeteren; dat het hem gemakkelijk toeſcheen, met weinig
„ moeite alle de gebreken te verhelpen; eensdeels met ſom-
„ mige geſteldens te roijeren; anderendeels, met enige ſtreek-
„ wijzen te veranderen, of ook met enige verklaringen en
„ aanmerkingen 'er hier en daar bij te voegen; voorts, dat hij
„ 't artikel DAVID in een zodanige vorm wilde gieten, dat

„ tedere gemoederen 'er zig niet aan zouden kunnen ergeren;
„ dat hij wat de *Manichéen* betrof, voldoende getoond hadt,
„ hoe ongerijmd hij hunne ſtellingen hieldt, en dat hij zulks
„ in een twede druk nog nader wilde aandringen; dat hij zig
„ als Geſchiedſchrijver in de noodzaak hadt gevonden, om de
„ tegenwerpingen van de *Manichéen* in derzelver volle kragt
„ te ſchetzen, en dat hij in allen gevalle, ten dezen aanziene
„ niets anders gedaan hadt, dan 't gene de regtzinnigſte Godge-
„ leerden dagelijks in weinige woorden doen, wanneer zij
„ beweren: *dat* Gods *heiligheid en goedheid, omtrent de zonden*
„ *en ellende der menſchen een onbegrijpelijke verborgenheid is,*
„ *welke wij gehouden zijn ootmoedig te aanbidden, verzekerd zijn-*
„ *de, dat, dewijl dezelve niet geopenbaard is, wij verpligt zijn,*
„ *de zwarigheden van onze zwakke reden, te doen zwijgen.* Dat
„ hij ten aanzien van andere ſtukken, en in 't bijzonder be-
„ trekkelijk de aanwezigheid van de uitgeſtrektheid en bewe-
„ ging der lighamen, meermalen betuigd hadt, dat ſchoon
„ hij ene tegenwerping niet konde oplosſen, zulks egter hem
„ tot geene reden verſtrekte, om ene *leer* te verwerpen; dat
„ hij aannam de tegenwerpingen der *Manichéen* nader te over-
„ wegen, en dat: *zo hij enige oplosſing vondt, of zo de leden*
„ *van den Kerkenraad hem enigen wilden aan de hand geven,*
„ hij die in het voordeligſte licht zoude voordragen; dat hij
„ het zelvde antwoord gaf, ten aanzien van de *Pijrrhonisten;*
„ en eindelijk, dat wat den lof betrof *aan de goede zeden van*
„ *enige Godverzakers* gegeven, hij in een geſchrift op bewijzen
„ gegrond zou betogen, dat hij zulks uit andere Schrijvers
„ hadt overgenomen, ingevolge de wetten der geſchiedenis-
„ ſen, die de zeden en bedrijven, zonder aanzien van gods-
„ dienst, geloof of gevoelens, regt doet, en niet vermag te
„ verzwijgen, veel min te verdraijen; dat gevolgelijk, die ge-
„ ſteldens niemand behoorden te ergeren; en om maar regtuit
„ te ſpreken, dat zij aan den waren godsdienst geen nadeel
„ konden toebrengen." De gecommitteerden van den Kerken-
raad, gaven van dit alles verſlag aan de vergadering, welke
goedvond om van Bayle te eisſen, dat hij zijn antwoord

in

in geſchrift zoude ſtellen, zo als hij deedt. In dit ſtuk betuigde hij: „ nimmer een voornemen gehadt te hebben, iets „ voor zijn eigen gevoelen te willen uitgeven, dat enigzins „ tegens de geloofsbelijdenis der hervormde Kerk, in welke „ hij GOD dankte geboren te zijn, aanliep; dat indien 'er „ enige ſtellingen van dien aart in zijn werk mogten gevonden worden, dat hij egter niet geloofde, dezelve buiten zijn „ weten daar in moesten geſlopen zijn, en dat hij ze voor de „ zijne niet erkende; dat indien hij zig enige vrijheid hadt „ aangematigd, in zijne betoogtrant over de wijsbegeerte, men „ zulks aan den aart van zijn werk moest toeſchrijven, het „ welk in *geſchiedenisſen* en *aanmerkingen* en niet in *leerſtellingen* beſtond; dat de zorg dien hij gedragen hadt, om zijne wijsgerige redeneringen te doen ſtrekken tot bevestiging „ van de voor de Kerk zo gewigtige voordragt, die wij den „ *Socinianen* altoos tegenwerpen, namelijk: *dat men zijn verſtand moet gevangen geven, en geloven 't gene* GOD *ons geopenbaart heeft, ſchoon 't licht der wijsbegeerte, niet altoos daar mede overeenſtemt*, hem met grond hadt doen hopen, dat zijne „ Protestantſe lezers door zijne aanmerkingen en redeneringen zouden geſtigt zijn, in plaats van geërgerd; en, dat „ het hem leed was, zo het anders mogt zijn uitgevallen." Na dat de Kerkenraad deze ſchriftelijke verklaring van BAYLE hadt ontvangen, ſtelde zij ene acte op die wel overeenkomſtig was met derzelver inhoud; doch met zodanige verklaringen en bijvoegzels aangevuld, als de leden van die vergadering goedvonden; en hier mede nam de zaak een einde.

Vele aanmerkingen en bijzonderheden, die BAYLE onder het famenſtellen van zijn woordenboek voor den geest kwamen, en niet gevoeglijk ene plaats in hetzelve konden bekleden, vormde hij daar na een afzonderlijk werk van, onder de tijtel: *Reponſe aux questions d'un Provincial*, dat te *Rotterdam* in 1704, 1706 en 1707 in 't licht kwam; het beſloeg vijf delen in 12°, waar van het laatſte eerst na des Schrijvers dood is uitgekomen. Het eerſte deel bevat ene keurige verzameling van *geſchied-* en *letterkundige Mengelſchriften*; de volgen-

den beſtaan meest uit brieven aan den Here KING, *over de oorſprong van het goed en kwaad;* aan BERNARD, betrekkelijk het *bewijs voor* GODS *beſtaan en aanwezenheid, afgeleid uit de algemene overeenſtemming der verſchillende volkeren;* en, aan LE CLERC, over de *voorttelende Natuur*, en het *gevoelen van* ORIGINES. In februarij 1704, gaf BAYLE een vervolg op zijn werk over de *Kometen*, en in julij daar na nog een twede deel. In het eerſte onderzoekt hij de tegenwerpingen waar mede men zijne ſtellingen over de *Kometen* heeft zoeken te beſtrijden; en het laatſte deel is ingerigt, om nader het reeds aangevoerde bewijs in zijn eerſte deel betoogd aan te dringen; dat namelijk *de Heidenſe Afgoderij, nadeliger is dan de Ongodisterij.*

In weerwil der vervolgingen die deze uitmuntende letterheld te *Rotterdam* moest ondergaan, verloor hij egter in 't geringſte niet van die achting, welke hij bij lieden van den eerſten rang in aanzien en geleerdheid, hadt tot zig getrokken; integendeel, verſcheidene grote Heren zogten hem aan, om op zeer voordelige voorwaarden bij hen inwoning te nemen. De Graav VAN HUNTINGTON in *Engeland*, bood hem een jaarlijkſe lijfrente aan van 200 pond ſterlings, met alle de vrijheid en genot van vermaken die hij zou kunnen verlangen. De Graav VAN ALBEMARLE verlangde ook zeer gretig dat hij zijn intrek bij hem in *'s Hage* mogt nemen, ten dien einde zondt hij den Baron VAN WALEF naar *Rotterdam*, om 'er hem het voorſtel van te doen; deze vernieuwde zijne aanzoekingen in enen brief dien hij hem ſchreef, waar in hij de ſterkſte drangredenen aanvoerde, ten einde hem hier toe over te halen; onder meer andere uitlokkende redenen, hem voorhoudende: „ dat hij „ *Rotterdam* genoeg door zijn verblijf verëerd hadt, en dat de „ hoofdplaats van *Holland*, met alle derzelver voorregten, „ wettige aanſpraak hadt, om hem aldaar een verblijf te doen „ kiezen, boven dat van ene koopſtad; voorts ſchetſte men „ hem de eerbied en hoogachting, die hij daar onwederſprekelijk zou genieten; rijkvoorziene boekerijen en aangename wandelingen waren op hem wagtende, ten einde aan zijne wijsbe-

„ geer-

„ geerte tot voedzel te verſtrekken, en hem teffens te vervro-
„ lijken." Mijlord ALBEMARLE ſchreef hem vervolgens nog eigenhandig, de ſterkſte drangredenen gebruikende om hem over te halen; doch alles was te vergeefs: BAYLE antwoordde, dat indien men hem zodanig aanbód enige jaren te voren gedaan hadt, hij zig gelukkig zou geacht hebben, maar dat zijn tegenswoordige toeſtand, hem niet toeliet om zulks aan te nemen.

BAYLE wierdt in meij 1706 van zware zinkingen op de borst, hoest en binnenkoorts aangetast, hier kwam ene vermagering bij, die dagelijks meer en meer toenam; hij wilde egter volſtrekt geene geneesmiddelen gebruiken; en was van begrip, doordien zijne moeder en enige anderen van zijne familie aan ene gelijkſoortige kwaal overleden waren, dat 'er geen hoop voor hem overbleef, maar hij daar aan insgelijks zou moeten ſterven. In deze ziekelijke toeſtand was hij egter niet bedrijveloos, maar hij vervaardigde een werk waar aan hij den tijtel gaf, van *Entretiens de Maxime & de Themiste*, ſtrekkende tot verdediging van 't gene zijne vijanden tegens zijne godsdienſtige gevoelens aangevoerd hadden. Dit werk is kort na zijn overlijden in 't licht gekomen. Intuſſen nam de ziekte van BAYLE in augustus van dit zelvde jaar zeer aanmerkelijk toe, zonder dat hij was te bewegen, om enige geneesmiddelen te gebruiken. „ Een kwijnend leven komt
„ mij erger voor dan den dood; en, het is beter de natuur
„ haren gang te laten gaan, dan haar door geneesmiddelen
„ zoeken te dwarsbomen;" zegt hij in een van zijne brieven, daar hij verders bijvoegd: „ zij zal vaardiger in hare verrig-
„ tingen zijn; geneesmiddelen zouden ſlegts dienen om dit
„ zukkelen, enen korten tijd te verlengen; mijn enig middel
„ is, zo weinig te ſpreken als mooglijk, want het minſte
„ ſpreken valt mij lastig; derhalven geef nog ontvang ik van
„ niemand bezoek; mijne beste vrienden hebben zulks inge-
„ willigd; zo het al mooglijk ware, dat ik mij in deze een-
„ zaamheid ten enemalen van werken koste onthouden, is het
„ niet gezegd, dat mij zulks beter zou bekomen, dan de tijd-

Lor-

„ korting die ik mij nu verſchaf, om enige zeer vinnige „ ſchriften die men goedgevonden heeft tegens mij uit te ge„ ven, te wederleggen; het is hier toe, dat ik de kragten be„ ſtede die mij nog zijn bijgebleven."

Intusſen verſpreidde zig de tijding van den gevaarlijken toeſtand waar in zig BAYLE bevondt, onder de Geleerden in alle oorden van *Europa*. LA ROQUE, zijn boeſemvriend, verkreeg van den beroemden FAGON, eerſten lijfartz van LODEWYK DEN XIV, een treffelijk medicinaal voorſchrift, waar van het begin dus luidde: „ Men kan niet zonder ſmerte ontwaar „ worden, dat de onverſchilligheid voor het leven, den „ roemrijken BAYLE heeft bewogen, den voortgang eener ziekte „ te verwaarlozen, waar van de minſte beginzels gevaarlijk „ zijn." Hier op ſchreef hij hem een uitſtekend heilzame levensregel voor, zonder het gebruik van enige geneesmiddelen; en beſluit zijn voorſchrift met deze woorden: „ Van harten „ wenste ik, dat men al dezen bedwang koste beſparen, en „ dat het mogelijk ware, een hulpmiddel uit te vinden, zo „ voortreffelijk als de verdienſten van den genen, voor wien „ het gevraagd wordt." Dan nauwelijks was dit voorſchrift met den post van *Parijs* naar *Rotterdam* afgevaardigd, of de mare verbreidde zig reeds, dat BAYLE overleden was. Schoon deez' wijsgeer zijnen dood lang voorzien hadt, zonder daar na te verlangen of te vrezen, overviel hem egter dezelve enigermaten onverwagt, want na den gantſen vorigen dag gewerkt te hebben, gaf hij 's avonds het afſchrift van zijne *Entretiens de Maxime & Themiste*, ſtrekkende ter wederlegging van JAQUELOT en LE CLERC, aan den corrector van zijnen drukker LEERS; hier op 's anderendaags morgens korten tijd geſproken hebbende met de vrouw bij wien hij huisveste, klaagde hij over koude, en verzogt haar een weinig vuur te brengen; doch eer deze te rug kwam, was hij reeds overleden; want het gezwel in de borst of long opengebroken zijnde, ſtikte hij in het bloed en den etter, en wierdt geheel gekleed op zijn bed dood gevonden, op den 28 december 1706, hebbende hij den ouderdom bereikt van 59 jaren, 1 maand en 10 dagen. De

Heer

Heer JAKOB BASNAGE, die hij tot uitvoerder van zijn laatſte wil hadt aangeſteld, nam terſtond alle zijne papieren in verzekering, en liet hem met een aanzienlijken ſtoet in de walſe kerk te *Rotterdam* begraven, aan welkers armen hij 100 guldens hadt gelegateerd. Verders beſprak hij bij uiterſte wille, 10000 guldens in geld aan den Heer BRUGUIERE zijnen neef van 's moeders zijde, benevens alle zijne Handſchriften, uitgezonderd alleen de artikels die hij voor het aanhangzel van zijn woordenboek hadt ſamengeſteld, welke hij aan den Boekverkoper LEERS legateerde. Alle zijne theologiſe boeken en die tot de kerkelijke geſchiedenis behoorden, ſchonk hij aan den Heer JAKOB BASNAGE, en de overigen aan den Heer PAETS, Ontvanger van de Admiraliteit te *Rotterdam*, tot een blijk van erkentenis, voor de weldaden dien hij van deze aanzienlijke familie hadt genoten; voorts gaf hij aan de juffer PAETS een gouden medailje, die hem door den Graav VAN DOHNA was geſchonken. Zijn testament gaf gelegenheid tot een proces, 't welk voor 't Parlement van *Toulouſe* is bepleit. Zijne erfgenamen *ab intestato*, zijnde zijne naaste bloedverwanten, beweerden namelijk, dat ter zake van godsdienst voortvlugtig, en in een protestants land geſtorven zijnde, hij niet over zijne goederen hadt kunnen beſchikken, en diensvolgens zijn testament nul en van geener waarde was; men kan niet ontkennen, dat de aanleggers, de edikten, verklaringen en gewijsdens op hunne zijde hadden, die voor hen pleitten; dan het Hoge Geregtshof begreep egter, dat 'er uitzondering moest plaats vinden ten aanzien van zulk een verdienſtelijk groot man, en zij bekragtigden zijne laatſte wil.

Wij zullen dit artikel eindigen, met ene karakterſchets van dezen groten wijsgeer aan onze lezers mede te delen, benevens ene optelling der Handſchriften welke na zijnen dood zijn gevonden. BAYLE was tenger van geſtalte, en van een ongezond geſtel, en zodanig onverſchillig voor een lang leven, dat hij voor 't behoud daar van weinig zorg droeg; buitengemeen nugter en matig, was hij in het gebruik van ſpijs en drank; haakte naar aanzien noch ſchatten, en wist zig on-

ge-

gemeen wel naar de omſtandigheden te ſchikken en zuinig te behelpen. Van aart goedhartig, zeer gezellig in het best van zijn leven, en aangenaam in de verkering, die, 't zij men boerte of ernſtig ſprak, altoos leerzaam was; voorts was hij beleefd en vriendelijk tegens een ieder, tederhartig en gedienſtig ten aanzien van zijne vrienden, ongemeen liefdadig voor den armen, en teder na zijne vermogens zorgende voor huisgezinnen, die hij wist dat in kommer zaten; ook was hij zeer kuis en ingetogen bij vrouwen; om kort te gaan, BAYLE was onberispelijk in zeden, en onopſprakelijk in wandel. Een grootſe ziel huisveste in zijn zwakke lighaam; zijn geest was ſchrander en doordringend, hij hadt een fijn gevoel, ene levendige verbeeldingskragt, vlug en vrugtbaar in voortbrengzelen van nieuwe gedagten; hij bezat een ſtalen geheugen, en wist zig lang voorledene zaken met derzelver geringſte omſtandigheden, te herinneren. In de geſchied- en letterkunde was hij boven alle roem ervaren; en dat hij een goed wijsgeer was, inzonderheid wat de bovennatuurkunde betreft, zullen zelvs zijne ergſte vijanden niet betwisten. In zijn ſchrijven was hij vrij, en durfde zijne gedagten over allerlei onderwerpen, zelvs den godsdienst, onbewimpeld voordragen; dan in zijn ſpreken, was hij zo rondelijk niet, en bovenmate omzigtig; want het is ene bekende zaak, dat verſcheidene vermaarde mannen van onderſcheidene gewesten, uitgelokt door zijn vrijmoedig ſchrijven, hem voor enen vrijgeest houdende, zig bij hem vervoegden, om nader onderrigtingen, doch hij wees hen telkens van de hand, betuigende, dat hij zeer te onregt van vrijgeesterij verdagt werdt gehouden; dat zijn vrijmoedig ſchrijven alleen was ingerigt, ten einde de geopperde zwarigheden door anderen, die in meerdere geleerdheid dan hij uitblonken, mogten uit den weg geruimd worden; en teffens ook, om de noodzaaklijkheid van het erkennen en aannemen der Christelijke openbaringe, op het gemoed te drukken en aan te dringen. Voorts wordt 'er van hem getuigd, dat hij zeer nieuwsgierig van aart was, en gaarne alles wist, zelvs tot het geringſte toe, wat 'er in de wereld, inzonderheid ten

aan-

aanzien van de geleerdheid omging; en dat een vreemdeling, die hem iets wist te berigten, wegens de ſtaat der geleerdheid aan uitlandſe Hogeſcholen, bijzonder welkom was, en op de vriendelijkſte wijze werdt ontvangen. Zeer arbeidzaam en onvermoeid was hij in 't ſtuderen; tot op den ouderdom van 40 jaren, heeft hij 14 uren daags gewerkt; en hij ſchreef op zekeren dag aan den Heer DES MAIZEAUX, *dat het hem niet heugde, zedert den ouderdom van 20 jaren, enigen ledigen tijd gehad te hebben.* Zijn ſchrijftrant was levendig, ſtout, natuurlijk, vloeijende en tamelijk regelmatig, maar zijn ſterk geheugen en ongemene geleerdheid, deden hem niet zelden in lange en leerzame tusſenredenen uitwelden, welke hij egter als een vrugtbare bron, altoos weer tot de gevolgen wist te leiden, dien hij daar uit wilde doen voortvloeijen.

Dusdanig mensch is BAYLE geweest lezer! ſlegts flauwe trekken van ons onkunſtig penſeel, hebben hem geſchetst; maar om een regtſchapen denkbeeld van dezen wijsgeer te bekomen, moet men zijne werken lezen; daar ontmoet men een onuitputbare ſchat van geleerdheid, wijsheid, vlug vernuft, en fijn oirdeel, die zijn ware afbeeldzel ſchilderen. En dezen letterheld, dezen waren menſchenvriend, moest om dat hij ſtellingen leraarde, die tegens de dweperij en het bijgeloof ingerigt waren, de gevoelens van kirrelige Geleerden weerleide, die geen tegenſpreken kosten verdragen, zig door ſommige menſchen aangevallen zien, die zig als zijne tegenſtrevers opwierpen, en waar van de vijandigſte was, den onverdraagzamen P. JURIEU, een man zo befaamt wegens zijne dromerijen over de prophetien, en zijne verbijsterde misrekening ten aanzien van derzelver vervulling; deze zig noemende een gezant der vredevorst, van den liefderijken JESUS, deze zeg ik, niet te vrede van door zijne onchristelijke kuiperijen te hebben bewerkt, dat aan BAYLE zijn Hoogleraars-ambt en dus een voornaam gedeelte van zijne kostwinning wierdt benomen, hem daar te boven nog voor een landverrader en een atheist zogt te doen doorgaan; dan onze wijsgeer mogt te regt met CATO, tot zijnen troost zeggen:

Esto

Esto animo forti, quum ſis damnatus inique:
Nemo diu gaudet, qui Judice vincit iniquo.

Nu nog iets volgens belofte, betrekkelijk de handſchriften welke 'er na BAYLE's dood, van hem zijn gevonden; die waren. 1. *Diſſertationis ſuper Virgilii & Homeri Poematis nuper a quodam Gallo compoſitæ refutatio: inchoata 9 decembris* 1671. Dit geſchrift is tegen P. RAPIN ingerigt. 2. *Amico ſuo cariſſimo ac plurimum colendo* JACOBO ABBADIE *Epiſtola, ſuper quæſtione, an Deus poſſit ſapientiori perfectiorive modo ſe gerere, quam de facto ſe geſſit?* Dit is een brief van den Heer ABBADIE, over de vraag; of GOD een wijzer en volmaakter ontwerp van gedrag heeft kunnen volgen, dan hij gedaan heeft? 3. *Bælius Fetiſoni; vel Reſponſio* BÆLII *ad Obſervationes Fetiſonis ſuper Epiſtola prædicta.* Antwoord op de waarnemingen van den Heer FETISON, over den voorgemelden brief. 4. *Collectanea quædam, ad Chronologiam, Geographiam & Hiſtoriam pertinentia.* Verzameling over de tijdrekenkunde, aardrijkskunde en de geſchiedenis. 5. *Lectiones Hiſtoricæ.* Deze lesſen maken een lighaam van geſchiedenisſen uit, beginnende met de ſchepping der wereld tot op de roomſe Keizers; de tijdrekenkundige gebreken der ſchrijvers worden 'er in aangewezen, en de allerzwaarſte tijdſtippen der geſchiedenis, erlangen 'er opheldering door. 6. *Lectiones Philoſophicæ.* Deze wijsgerige lesſen zijn vermengd met verſcheidene geleerde aanmerkingen, en SPINOSA werdt 'er op ene bondige wijze in wederlegd. 7. *Curſus Philoſophicus.* Dit ſtelzel van wijsbegeerte, is in vieren afgedeeld, de *logica*, de *zedeleer*, de *natuurkunde* en de *bovennatuurkunde.* In de *logica*, geeft BAYLE de redenen op, welke 'er aanwezig zijn, om ons aan vele zaken te doen twijffelen en in het onzekere te houden, en ter zelver tijd doet hij zien, dat 'er verſcheidene kundigheden beſtaan, die alle de eigenſchappen bezitten, welke de wetenſchap vereist, zo als men gewoon is zig in de ſchoolſe geleerdheid uit te drukken. In de *natuurkunde*, doet hij onderzoek na de oirzaken der *verſchijnzelen*, en lost die op met ongemene klaarheid en nauwkeurigheid. 8. *Abregé des*

vies

vies des Hommes illuſtres de PLUTARQUE, *ſur la traduction* D'AMYOT, *avec des recueils ou extraits de l'Hiſtoire Romaine, qui ſervent à lier les vies des illuſtres Romains.* In dezen verkorten PLUTARCHUS, die allerſchoonst is behandeld, vult BAYLE de ledige vakken aan, door andere Geſchiedſchrijvers, zo dat het nu een gants volledig lighaam oplevert van de *Romeinſe* geſchiedenis. 9. *Indice Hiſtorique.* Dit register beſtaat uit ene verzameling van alle het gene BAYLE als zonderling en wetenswaardig, uit de door hem gelezene Geſchiedſchrijvers heeft opgetekend. Hij maakte 'er reeds een aanvang mede in 1672. De onderwerpen zijn 'er in een alphabetiſe orde gerangſchikt; bij voorbeeld onder letter A, handelt hij van de Oudheid *(Antiquité)* van Afkomst, waar over de *Egijptenaren* en andere volken zig beroemen; onder letter B, beſchrijft hij enige gedenkwaardige *Batailjes*, en den eerdienst aan de *Beesten* of Dieren bewezen, enz. Ook zijn 'er in dit deel, enige afgezonderde verzamelingen, die betrekking hebben tot de tijdrekenkunde en de geſchiedenisſen. 10. *Jugemens ou Journal de Litterature.* Deze verzameling bevat oirdeelkundige aanmerkingen, over de boeken die hij gelezen heeft, of die men hem door brieven als anderzins heeft leren kennen. 11. Brieven over het geſchil van GIRAC en van COSTAR, en enige andere brieven over verſcheidene onderwerpen. 12. Redevoering van den Marſchalk VAN LUXEMBURG aan zijn Regters, en een brief ter gelegenheid van die Redevoering. 13. Brief over de geſchiedkundige Twijffeling *(Pijrrhonismus).* 14. Brief ten einde de Gereformeerden te regtvaardigen over het eerſte opvatten van wapenen. 15. Geſchied- en oirdeelkundige Brief over de bijeenkomst te *Poiſſij.* Deze drie Brieven waren voorbeſtemd, om te dienen tot een vervolg op de *Nouvelles Lettres ſur l'Hiſtoire du Calvinisme de Mr.* MAIMBOURG. 16. *Discours hiſtorique ſur la vie de* GUSTAVE ADOLPHE, *Roi de Suede.* Van dit werk zijn flegts de beide eerſte Hoofdſtukken voor handen, maar deze zijn zeer uitgebreid. - BAYLE heeft die ongetwijffeld na het jaar 1683 opgeſteld, want 'er wordt van het laatſte beleg van *Wenen* door de Turken in geſproken. Het *eerſte* Hoofd-

deel, bevat de daden van AUGUSTUS tot het Beſtand met *Polen* in 1629 geſloten, enigen tijd voor dat hij in *Duitsland* kwam, om Keizer FERDINAND DEN II, te beoorlogen. Het *twede* handelt over den oirſprong van het *Oostenrijkſe Huis*, en der verſchillende geſteldheden waar in het zig heeft bevonden. Men geeft 'er de karakterſchets op van de laatſte Keizers, en men doet blijken dat FERDINAND DE II, zig alle zijne ongevallen op den hals haalde, en de magt van het *Oostenrijkſe Huis* vernielde, door het oor aan de raadgevingen der *Spanjaarden* te hebben geleend, en door de Protestanten op zulk ene wrede wijze te hebben vervolgd. Dit Hoofdſtuk bevat teffens, het gene 'er in *Duitsland* en *Bohemen* tot op het jaar 1620, is gebeurd. Jammer is het dat BAYLE dit werk niet voltooid heeft; maar zo onvolkomen als het ook mag zijn, en ſchoon 'er de ſtijl van verwaarloosd is, wordt men egter ontwaar, dat het uit een meesterlijke hand voortvloeit; men ontmoet 'er genoegzaam op elke bladzijde oirdeelkundige en geestige aanmerkingen, benevens levendige en ſtoute trekken in, zo wel ten aanzien van 't gene betrekking tot de zaken als perſonen heeft; ja men kan het met ruimte als een model, den Hiſtorieſchrijvers aanprijzen. Alle deze ſtukken zijn geplaatst in het IV. Deel van zijne *Oeuvres diverſes* in folio, in 1727 gedrukt. Van de *Dictionaire Hiſtorique*, zijn alleen in *Holland* vijf bijzondere drukken, in 't licht gekomen, als de eerſte te *Rotterdam* in 1697; de tweede genoegzaam de helft vermeerderd, mede te *Rotterdam*, in 3 Delen in folio, in 1703; de derde druk, door PROSPER MARCHAND bezorgd, en met de Artikels welke BAYLE bij zijn overlijden aan den Drukker LEERS hadt gelegateerd, vermeerderd, kwam in 1720 ook te *Rotterdam* in 4 Delen in folio te voorſchijn; voorts heeft men de ongemene fraaije drukken van dit werk in 1730 en in 1740 door een kompagnieſchap van *Amſteldamſe* en *Leijdſe* Boekverkopers bezorgd, mede in 4 Delen in folio; wordende deze twee laatſten voor de beste drukken gehouden; nog heeft men een druk van dit werk in 1734 te *Parijs* of *Trevoux* vervaardigd, voor een *Hollandſe* willen doen doorgaan. Ook is het te *Ge-*

neve

neve in 1715 nagedrukt, en te *Bazel* in 1731. Insgelijks heeft men 'er een gedrukte vertaling van in het *Hoogduits*, en ook in het *Engels*, welke laatstgemelde aanzienlijk door Geleerden van die natie is vermeerderd, en 't welk ook aanleiding heeft gegeven, tot den arbeid van den Heer JAQ. GEORGE DE CHAUFEPIÉ, wiens *Nouveau Dictionaire Hiſtorique & Critique pour ſervir de ſupplement ou de continuation au Dictionaire Hiſtorique & Critique de Mr.* PIERRE BAYLE, gedeeltelijk is ſamengeſteld, uit de vermeerdering den *Engelſen* druk toegevoegd; en die, in 1750, in 4 Delen in folio te *Amſteldam* gedrukt, is uitgekomen. —— MORHOVIUS *I. Polyh. Liter.* c. XVI. §. 47. p. 178. Tom. I. Jo. FABRICII, *Hiſtor. Biblioth.* Part. III. p. 174. Jo. FRANC. BUDDEUS, *in Hiſt. Eccleſ. V. T.* p. 66. DAN. FRID. PÖNMANNI, *Vitæ. Witteb.* 1714. 8vo. p. 101--115. J. BRUCKERI, *Hiſt. Crit. Phil.* Tom. IV. p. 574--603. *& in Apend. ſ.* Vol. VI. p. 775--778. C. H. HEUMANNI, *Via ad Hiſt. liter.* p. 406. J. M. GESNERUS, *ad Iſagogen.* §. 782. p. 87. C. SAXI, *Onomast. liter.* Pars V. p. 318, 319. NICERON, *Mem. pour ſervir à l'Hiſt. des Hommes illuſtres.* Tom. VI. p. 251--300. *Vie de Mr.* BAYLE *par* DES MAIZEAUX: *à la téte des éditions de* 1730 *&* 1740 *du Dictionaire. Nouveau Dictionaire &c. par* J. G. DE CHAUFEPIÉ, Tom. I. let. B. pag. 131--156. *Levensbeſchr. van enige voorname Mannen en Vrouwen*, IV. D. bl. 1--47.

BAIJUS, zie BAJUS.

BEATRIX, 't welk de *Gelukkige* betekend, is de naam welke aan een klein wigt wierdt gegeven, 't welk op ene zonderlinge wijze door de Goddelijke Voorzienigheid bewaard wierdt, ten tijde van den geweldigen watervloed in 1421, die bovenal de *Zuidhollandſe Waard* trof, en een verbazende menigte van Parochien en Kerken verſlond, te *Dordrecht* in zijn wieg en van ene kat verzeld, na lange op de golven gedobberd te hebben, behouden kwam aandrijven. Daar wordt bij verhaalt, dat aan de kat menſchelijker wijze de behoudenis van het kind moet worden toegeſchreven, doordien die, wanneer

de wieg door het water, aan de ene zijde door het ſlingeren overhelde, de kat aan de andere zijde ſprong, en daar door de wieg in evenwigt wist te houden. 's Meisjes doopnaam onbekend zijnde, gaf men haar den naam van BEATRIX. Tot huwbaarheid gekomen zijnde, trad zij in den egt met enen JAKOB ROEROM, uit wiens ſtam en huwelijk vele aanzienlijke geſlagten zo omſtreeks als buiten *Dordrecht*, hunnen oirſprong afleiden, als die van ROEROM, VAN DEN HAVERT, VAN DER HULK, VAN KAPPEL, BOUFKENS, VAN HOUVELINGEN, PIETER VAN WYNGAARDEN, en meer anderen. Iets dergelijks is gebeurd te *Sneek*, in 1570. SCHOTAN., *Frieſſe Hiſt.* bl. 757. Ter zelver tijd kwam, op de hanebalk van een omgeſpoeld huis, aandrijven, PIETER DIRKSZ., benevens zijne huisvrouw, zijnen zoon PIETER DIRKSZ., en twee dogters BEELTJE en MATTE, uit welken DIRKSZ., mede vele familien in *Dordrecht* hunne afkomst rekenen. —— M. BALEN, *Beſchr. van Dordrecht*, bl. 770.

BEAUMONT, is de naam van een aanzienlijk *Hollands* geſlagt, waar van zedert het jaar 1421, de afſtammelingen niet alleen, de aanzienlijkſte waardigheden binnen de ſtad *Dordrecht*, maar ook veelvuldige ſtaatsambten ten dienſte van het gemenebest hebben bekleed, en zig zo wel in de mannelijke als vrouwelijke linie, met de eerſte en aanzienlijkſte familien hebben vermaagſchapt. Men vindt hier van uitvoerige geſlagtlijsten bij —— M. BALEN, *Beſchrijving van Dordrecht*, bl. 929-937, en ABR. FERWERDA, *Geneal. Wapenboek*, 1785. I. Deel.

BEAUMONT (DIRK VAN), een afſtammeling van het bovengemelde geſlagt, was in het jaar 1481 Burgemeester te *Dordrecht*, en de *Hoekſe* factie toegedaan, alwaar die partij thans meester was; doch die ſtad werdt door de *Kabeljauwſen*, op den 5 april van genoemde jaar, onder bevel van Here JAN VAN EGMOND verrast; hij hadt tot dien einde, enig gewapend volk verſteken in het ſchip van JAN MATTHYSZOON, en nog een ander; welken, boven met rijst geladen, bij klaren dag, de oude haven invoeren; 't volk ſpoedig ontſcheept zijnde, over-

overviel de *Hoekſen* onverhoeds. De Burgemeester GILLIS ADRIAANSZOON, wierdt zodanig bedremmeld door deze onverwagte overrompeling, dat hij een koperen pot in plaats van een ſtormmuts op het hoofd gezet hadt; hij benevens den Onderſchout, wierden vegtenderhand dood geſlagen; vele anderen, en onder dezen, de Schout WESTFALING, en de Burgemeester DIRK VAN BEAUMONT, gevangen genomen, en naar *'s Hage* gevoerd. De verdreven' *Dordſe Kabeljauwſen*, vonnis ten Hove in hun voordeel bekomen hebbende, kwamen wederom binnen, en maakten zig meester van 't bewind der ſtad.

Hertog MAXIMILIAAN, hadt zig reeds in de vasten, naar *Breda* begeven, ten einde op enige bewegingen in *Gelderland* een wakend oog te houden; doch hier het bemagtigen van *Dordrecht* verſtaan hebbende, begaf hij zig omtrent den 8 april naar *Rotterdam*; hier reisden de *Dordſe* Gemagtigden naar toe, en hielden hem voor: „ dat de ſtad laatſtelijk, alleenlijk in„ genomen was, om 's Hertogen vonnis ter uitvoeringe te „ ſtellen; dat men dezelve verder ten zijnen dienſte bewaren „ wilde, en dat men hem ſlegts zijne toeſtemming tot de ge„ maakte verandering verzogt." Voorts boden zij den Hertoge de ſleutels der ſtad aan, en ſtelden hem hunne gevangenen in handen; de Hertog, geheel op de *Kabeljauwſe* zijde, ſtondt hun geredelijk 't verzogte toe; en, omtrent drie weken later, kwam hij in die ſtad, **vernieuwende aldaar**, dus luidt de oude aantekening, **uwt ſijnre Princelijke mogentheid, bij proviſie en zonder prejudicie van de Privilegien en Rechten der ſtad, dat Gerecht en die Wet.** Van hier, trok hij naar *Gouda* en *Schoonhoven*, alwaar hij insgelijks, de verandering door de *Kabeljauwſen* gemaakt, bekragtigde. *Leijden*, welk nog belegerd gehouden werdt, lei eerlang, geen andere uitkomst ziende, het hoofd in den ſchoot; de Overſte BROEKHUIZEN, bedugt voor de magt van MAXIMILIAAN, ruimde met zijn onderhebbende volk, de ſtad. De Hertog vertrok, op den 17 april, te ſchepe van *Gouda* naar *Leijden*; te *Leijderdorp* aan land geſtapt, werdt hij ontmoet door de voornaamſte *Leijdſe* burgers, in rouwgewaad, die hem de ſleutels der ſtad aan-

aanboden, en op de knieën om genade ſmeekten; zij verwierven dezelve, op agttien mannen na, met welken de Hertog zijnen wil wilde doen; ook werden 'er kort daar na, zes te *Leijden* geregt; en onder dezen, DIRK POTTER VAN DER LOO, die Hopman geweest was onder de *Gelderſen*. MAXIMILIAAN, begaf zig van hier naar den *Hage*, om het vonnis van de *Hoekſe* gevangenen uit verſcheiden' ſteden te doen opmaken. De goederen van JAN, Burggraav van *Montfoort*, van REYER VAN BROEKHUIZEN, en van verſcheiden' andere gewekenen, werden verbeurd verklaard, en zij voor altoos gebannen. De Heerlijkheid van *Purmerende*, bij koop aan den huize van *Montfoort* gekomen zijnde, was ook onder deze verbeurdverklaarde goederen. MAXIMILIAAN ſchonk dezelve, ten dezen tijde, aan zijnen neve, BALTHAZAR, Here van *Valkeſtein*, die ze in 1484 aan JAN, Here van *Egmond*, verkogt. De meeſte *Hoekſe* gevangenen werden zedert, op voorbede der Hertoginne weduwe, MARGAREET VAN JORK, geſlaakt, doch zij wierden ten lande uitgebannen. Dan ADRIAAN JANSZOON WESTFALING, Schout, en DIRK VAN BEAUMONT, Burgemeester van *Dordrecht*, daar men inzonderheid op gebeten was, kosten geene genade verwerven, zij waren de enigſten die in den aanvang van augustus 1491, in *'s Hage* onthalsd wierden. Uit het vonnis van BEAUMONT, welk nog voor handen is, en in zijn geheel wordt gevonden, bij BEVERWYK, *Beſchrijving van Dordrecht*, bl. 320, kan men afnemen, wat hem te last gelegd wierdt. BEAUMONT hadt ingevolge hier van, beleden: „ 1. Dat hij in januarij des jaars 1478, Burgemees„ ter zijnde, de Gemagtigden van onzen genadigen Here en „ Vrouwe van *Oostenrijk*," die toen waren ADOLF VAN RAVESTEIN, LODEWYK VAN GRUITHUIZEN, en Mr. JAN KARONDOLET, „ gedrongen hadt buitens tijds de Regering van „ *Dordrecht* te veranderen. 2. Dat hij, in februarij daar aan, „ mede bewilligd hadt in een beſluit, om Gemagtigden naar „ *'s Hage* te zenden, en aldaar te bewerken, dat het Hof „ geene *Mandamenten* meer naar *Dordrecht* zondt, om de uit„ gewekenen wederom te doen inneemen; maar dat men de

„ ſtad

„ ſtad met hare zaken, liete begaan; en dat hij, ten zelv-
„ den einde, ook hadt geſtemd, in het afvaardigen van den
„ Burgemeester GILLIS ADRIAANSZOON, aan den Stadhouder
„ LALAING, wien men belet hadt, met de uitgewekenen,
„ wederom naar de ſtad te komen. 3. Dat hij, buiten ken-
„ nis van den Hertoge, een verbond tusſen enige *Hollandſe*
„ en andere ſteden bewerkt; en met de oproerige *Gelderſe*
„ ſteden, vriendelijke briefwisſeling hadt helpen houden.
„ 4. Dat hij, Schepen zijnde, twee mannen hadt helpen ver-
„ oirdelen, en een' vrij ſpreken; welke beide vonnisſen, het
„ Hof hieldt onregtvaardig te zijn. 5. Dat hij, nevens an-
„ deren, den Stadhouder hulp hadt geweigerd, om de ſtad
„ *Leijden*, door BROEKHUIZEN ingenomen, wederom te be-
„ magtigen; ja dat hij daar in insgelijks nevens anderen, den
„ *Leijdenaren*, verlof gegeven hadt, om lijftogt te *Dordrecht* te
„ komen kopen, daar zulks door 't Hof verboden was. 6.
„ Dat hij eindelijk hadt geoirdeeld, dat men de vreemde knec-
„ ten des Hertogs, met welken men *Leijden* bedwingen wil-
„ de, met geweld den lande uit moest zoeken te jagen, *onder*
„ *dexel van Privilegien*; ten welken einde hij mede geſtemd
„ hadt, tot het beſchrijven ener algemene dagvaart der *Hol-*
„ *landſe* ſteden te *Dordrecht*." Om alle welke misdaden, ge-
lijk men ze noemde, BEAUMONT door Stadhouder en Raden, geoirdeeld wierdt den dood verdiend te hebben.

Onpartijdigen zien ondertusſen, dat de meeste punten, die zo hoog genomen werden, beſtonden, in het verdedigen en behartigen der oude gewoonten en voorregten, grotendeels onlangs door 't *Groot Privilegie* van MARIA bevestigd; hier toe behoorde gewisſelijk het weren van *Mandamenten* van 't Hof, die met der ſteden voorregten ſtreden; het houden van *Dagvaarten* en het ſluiten van *Verbonden*, zonder den Hertog te kennen; hoewel ſommigen, naderhand in het begrip zijn gevallen, dat de vrijheid om *Dagvaarten* te houden, bepaald was bij een handvest van Hertoge JAN VAN BEYEREN, in junij 1418 verleend, vorderende, dat ze *niet tegen den Grave* of deszelvs *Heerlijkheid* moesten dragen, gelijk de *Dagvaart*, die

BEAUMONT dreef, ſcheen te zullen doen; zie C. v. BYNKERSHOEK, *Quæst. Juris Publ.* Libr. II. Cap. I. p. 191. Het vonnisſen tegen regt, indien hier van al duidelijk blijk ware, behoorde enen Regter, die anders gewoon was naar zijn geweten te oirdelen, nimmer tot ene misdaad gerekend te worden; ook moest het onderſteunen der *Leijdenaren*, in zulke verwarde tijden, in welken nu de ene, dan de andere partij boven dreef, zo zwaar niet gewogen worden. De vriendelijke briefwisſeling met de *Gelderſen*, kon misdadig zijn; doch men weet niet regt, waar in ze beſtaan, of hoe veel ſchuld 'er BEAUMONT toe gehadt hebbe. Wij beſluiten dan, zegt de Heer WAGENAAR, dat 'er weinig of geene reden is, om hem en den Schout WESTFALING, anders dan als *Martelaars van Staat* aan te merken. De Hertog en het Hof hadden nu beſloten, de *Kabeljauwſen*, die zwarer beden inwilligden, alleen in 't bewind te ſtellen; waarom de *Hoekſen* in 't onderſpit gebragt, gebannen, of van 't leven beroofd moesten worden. De toeleg gelukte; de voornaamſte *Hoekſen* raakten het land uit; de anderen durfden zig reppen noch roeren; ook deedt de Hertog alomme een bevel afkondigen, waar bij de twistende gemeente tot rust en eendragt vermaand werdt. —— MATTH. BALEN, *Beſchrijv. van Dordrecht*, bl 793--796. WAGEN., *Vad. Hiſt.* IV. D. bl. 195--201.

BEAUMONT (Mr. SIMON VAN), twede zoon van HERBERT VAN BEAUMONT en KORNELIA VAN SLINGELAND, werdt te *Dordrecht* geboren in 1574; hij leide zig reeds in zijn jeugd toe op het beoeffenen der wetenſchappen, inzonderheid der regtsgeleerdheid, en bragt genoegzaam zijn gantſe leven door, in het waarnemen van ſtaatsambten. In 1606 of 1607 was hij Penſionaris der ſtad *Middelburg*; in 1625 wegens *Zeeland* Gecommitteerde in de vergadering van de Staten Generaal; in 1627 en 1628, als buitengewoon Gezant in *Polen*, *Sweden* en *Denemarken*; eindelijk bekleedde hij in 1634 het ambt van Penſionaris te *Rotterdam*, dat hij waargenomen heeft tot aan zijn' dood toe, welke voorviel den 20 junij 1654, op een ſa-

ſaturdag, in den ouderdom van 80 jaren. Hij is tweemalen getrouwd geweest; zijn eerſte vrouw was ARNAUDINA VAN ROSENBURG, bij wie hij zes kinderen verwekte, onder anderen KORNELIA, welke aan PIETER VAN ROOSBEEK, Burgemeester van *Middelburg* en Raadsheer in 't Hof van *Flaanderen*, huwde; en SIMON VAN BEAUMONT, lid van den *Weſtindijen* Raad in *Braſilien*, en zedert Secretaris van de ſtad *Middelburg*. Voor de twedemaal trad hij in egt, met KATHARINA BRANDT, die hem geen kroost gaf. Hij heeft enige digtſtukken uitgegeven, onder den tijtel van: *Horæ ſubciſivæ.* —— PAQUOT, *Memoir. litterair.* Tom. III. p. 407. M. BALEN, *Beſchrijving van Dordrecht*, bl. 221. 934. WAGEN., *Vad. Hiſt.* XI. D. bl. 65. 179.

BEAUMONT (Mr. SIMON VAN), Secretaris der Staten van *Holland*, zoon van HERBERT VAN BEAUMONT, Penſionaris der ſtad *Dordrecht*, handelde in het jaar 1673 als Gezant wegens dit gemenebest aan 't Hof van *Koppenhagen*, terwijl WILLEM VAN HAREN, Grietman van het *Bilt*, in die zelvde hoedanigheid naar *Zweden* werdt gezonden. Het oogmerk van deze bezendingen was, om de beide *Noordſe* Kronen te bewegen, tot het ſluiten van een verbond, welk *Engeland* inzonderheid, tot vreedzame gedagten brengen moest; doch *Sweden* was te diep met *Frankrijk* ingewikkeld, om naar de voorſlagen der Staten te luisteren, alleenlijk hadt men den tweden meij van dit jaar, in den *Hage* een verbond getroffen met dit Rijk, waar bij enige punten van koophandel geregeld werden; maar met *Denemarken*, ſloten de Staten een verbond van onderlinge beſcherming, welk op den 20 meij, te *Koppenhagen*, getekend werdt. In 't jaar 1686, was hij als Secretaris van Staat, benevens FRANCO VAN DER GOES, en ADRIAAN BAART, die Burgemeester van *Delft*, deez' Penſionaris van *Alkmaar*, tot het berugte bezegelen der papieren van de ſtad *Amſteldam*, benevens die van derzelver Penſionaris HOP, gemagtigd; 't welk op aanklagte van den Stadhouder WILLEM DEN III, welke beweerde dat door een onderſchepten brief

van den *Franſen* Gezant D'AVAUX zoude gebleken zijn, dat zij ongeoirloofde briefwisſeling met dien Minister onderhielden, geſchiedde. BEAUMONT is getrouwd geweest, met KORNELIA VAN STRYEN, dogter van Mr. ADRIAAN VAN STRYEN, Penſionaris van *Haarlem*, bij wie hij drie zoons en twee dogters heeft verwekt. —— M. BALEN, *Beſchr. van Dordrecht*, bl. 935. WAGEN., *Vad. Hiſt.* XIV. D. bl. 273. XV. D. bl. 185.

BEAUSARDUS (PETRUS), geboortig van *Leuven*, was Med. Doktor en Hoogleraar in de Mathēſis in zijn vaderſtad; een geleerd man, en niet onervaren in de griekſe letterkunde; hij ſtierf te *Leuven* in augustus 1577. Daar is van hem in druk: 1. *Arithmetices Praxis*, *Lovan.* 1573. 8vo. 2. *De Annulo Aſtronomico liber. Ibid.* 8vo. —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 953.

BEAUVAIS (REMIGIUS), een Kapucijner Monnik, geboortig te *Doornik* omtrent het jaar 1580, was een zeer geacht Prediker, die zijne talenten veelvuldig heeft uitgeoeffent te *Mons*, *Doornik* en elders; hij heeft een digtſtuk in de franſe taal in 't licht gegeven, getijtelt: *La Magdeleine*, *Tournaij* 1617. *in* 12°., welk digtſtuk beſchouwt kan worden, als een meesterſtuk van den bedorven ſmaak, welke 'er ten aanzien van de franſe digtkonst in 't begin van de XVIIde eeuw, plaats vondt. —— PAQUOT, *Memoir. litter.* Tom. XI. pag. 370--376.

BEBBER (IZAAK), geboren te *Dordrecht* den 8 augustus 1636, oeffende zig in de wetenſchappen te *Utrecht*, en wierdt 20 jaren oud zijnde, tot Doktor in de medicijnen gepromoveert. Hij beoeffende de praktijk in zijn geboorteſtad, tot aan zijnen dood toe, welke voorviel op den 3 ſeptember 1668. Hij was een geleerd man, en heeft uitgegeven: Ware en haſte gronden van de Heelkonſt. Dordr. bij SIMON VAN DER LINDE, 1668. 12°. —— PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. X. p. 49. M. BALEN, *Beſchr. van Dordrecht*, bl. 228.

BEBIUS (PHILIPPUS), een Jeſuit, geboren in *Braband* in het

het jaar 1569, heeft het meeste van zijnen leeftijd te *Keulen* doorgebragt, en ftierf aldaar den 26 februarij 1637, in den ouderdom van 68 jaren. Dat BEBIUS een geleerd man is geweest, en een liefhebber der digtkunde; getuigen zijne uitgegevene werken die menigvuldig zijn, en waar van wij flegts de drie volgenden als de voornaamften, zullen opgeven. 1. *Porta Cœli et ſcala Jacob, ſive teſſera ſalutis, prædeſtinationis ac mortis felicis, cultus Virg. Deiparæ*, 1616. 2. *Commentarium in III partes Carminum ſelectiorum latinorum, ex diverſis Scholiaſtis concinnatum; Typis* HERM. MYLII. *in 4to.* 3. *Commentarium in Lyrica Horatii expurgata, ex veteribus & recentioribus ſcholiaſtis. Ibid. in folio.* —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 1022.

BECANUS (JOHANNES GOROPIUS), wierdt uit brave ouders geboren te *Hilvarenbeek*, een fraaij vlek in *Brabands Kempen*, den 23 junij 1518. Na zijn klasfieken loop voleindigd te hebben, ftudeerde hij te *Leuven* in de wijsbegeerte en medicijnen met zeer veel ijver, onder REINIER GEMMA, teffens ook van dezes Hoogleraars mathematiſe lesſen, gebruik makende; vervolgens reisde hij door *Italien*, *Spanjen* en *Frankrijk*; en bragt het zo verre, dat hij tot Geneesheer van Koningin LEONORA, huisvrouw van FRANCISCUS DEN I, en van MARIA, Koninginne van *Hongarijen*, beide zusters van KAREL DEN V, wierdt benoemd. In *Spanje* nam hij dezen post waar, dien hij zo wel naar genoegen uitoeffende, dat ene dier vorftinnen hem bij haar uiterften wil een jaarlijkſe lijfrente beſprak. In de *Nederlanden* te rug gekeerd, zette hij zig met 'er woon te *Antwerpen* neder, daar hij veel praktijk kreeg, en in vriendſchap geraakte met BENEDIKTUS ARIAS MONTANUS, die FILIPS DE II, zo ſterk voor hem innam, dat die hem de bediening van lijfartz aanbood met een aanzienlijke jaarwedde, en hem bij voorraad met een deftig geſchenk begunſtigde; doch BECANUS verdriet in het hofleven krijgende, en vervolgens een tegenzin in de praktijk der medicijnen, die hij langen tijd te *Antwerpen* hadt uitgeoeffend, nam het beſluit die te laten varen, ten einde zig met de gantſe borst op het beoeffenen

der

der fraije letteren en der oudheid toe te leggen; ook zou men oppervlakkig zeggen, dat hij hier naar wens zou in geſlaagd zijn, want hij bezat ene bijzondere doordringende vatbaarheid, en verſtond de latijnſe, griekſe en hebreeuwſe talen zeer grondig, daar bij was hij ongemeen ervaren in de oude en nieuwe *teutoniſe* of *duitſe* ſpraak; maar het was een hoofdig man, zeer verſlaafd aan zijn eigen zonderlinge begrippen, en in wiens geest een zeker verwarrend enthuſiasmus plaats vondt, welk hem vreemde doolpaden deedt bewandelen; onder meer andere ongerijmdheden beweerde hij, dat ADAM de *cimbriſe* of *duitſe* taal heeft geſproken; en ſchoon FRANCISC. SWEERTIUS, hem een uitſtekend en bijna hemels verſtand toeſchrijft; heeft GER. JOH. VOSSIUS het beter getroffen, wanneer hij van hem getuigd, dat hij wel naarſtig, geleerd en doorlezen was, maar een gemeen begrip, met een middelmatig oirdeel bezat. In den avondſtond van zijn leven, zette hij zig te *Luik* neer, daar hij met den *Antwerpſen* Biſchop LEVINUS TORRENTIUS die reeds gemeenzaam in die ſtad met hem hadt omgegaan, veelvuldige ſamenſprekingen hieldt, en hem in kennis bragt met den Prins GERHARD VAN GROESBEEK; de Graav VAN MEDINA hem naar *Maſtricht* ontboden hebbende, wierdt hij aldaar krank, en ſtierf aan die ziekte den 28 junij 1572, in den ouderdom van 54 jaren. Zijnde 'er ene misrekening van een jaar in zijn graffchrift, en van twee jaren bij VALERIUS ANDREAS. Zijn lighaam wierdt ter ruste geplaatst bij de Recolletten van die ſtad, alwaar men het volgende graffchrift ontmoet, op een marmeren tombe gebeiteld:

D. O. M. JOANNI GOROPIO BECANO *divinar. atque humanar. rerum bonarumque artium peritiſ.* CATHARINA DE CORDES *uxor & filiolæ duæ conjugi ac parenti dulciſſimo cum lacrymis poſuere. Procurantib.* LÆVINO TORRENTIO & GASPARE PURCHIO, *quibus ille res ſuas moriens commendavit. Vixit ann. LIII. Obiit IV. Kal. Jul. Anno M.D.LXXII.*

KATHARINA DES CORDES, zijne huisvrouwe, was de dogter van

van JAKOBUS DES CORDES, en van ISABELLA DE BERNUY, wiens eigentlijke naam BERNOUILLE was; zij was rijk, en was te voren gehuwd geweest, met JERONIMUS HELMAN, van wien zij kinderen hadt; aan BECANUS verſchafte zij twee dogters, ISABELLA en KATRYN, welke laatſte gehuwd is geweest, aan ANTHONY VAN ZURCK.

Zijn Afbeeldzel dat vrij wel geſneden is, vindt men aan 't begin van zijne *Opera poſthuma*, in zijn regterhand houd hij een hemelkring, terwijl de ſlinker op een doodshoofd rust, liggende op een pedeſtal. In den rand leest men: H. J. W. 1580. De werken van BECANUS zijn: I. *Origines Antverpianæ, ſive Cimmeriorum Beccefelena novem libros complexa. Atvatica*, 1. *Gigantomachia*, 2. *Neloscopium*. 3. *Cronia*, 4. *Indoſchytica*, 5. *Saxonica*, 6. *Gotodanica*. 7. *Amazonica*. 8. *Venetica, et Hyperborea*, 9. *Typographus Lectori S. Habes hic, candide Lector, Gentium origines, longe aliter, quam a quoquam hactenus ſcriptæ ſunt, explicatas, et infinitos errores ex Hiſtoriæ ſcriptoribus, tum vetuſtis, tum recentioribus ſublatos: totam denique Hiſtoriam et Poeſim ad Moſem, et Orpheum revocatam. Vale et fruere. Antv. ap.* CHRISTOPH. PLANTINUM, 1569. *fol.* pp. 1058. — II. *Opera* JOAN. GOROPII BECANI, *hactenus in lucem non edita: nempe, Hermathena, Hieroglyphica, Vertumnus, Gallica, Francica, Hiſpanica. Antv. ap.* CHRIST. PLANTIN. 1580. *fol.* pp. 237. 270. 114. 159. 107 & 118, zonder ene voorreden te rekenen van LÆVINUS TORRENTIUS aan ARIAS MONTANUS, gedagtekend *Luik* den 1 julij 1578. TORRENTIUS zegt, dat BECANUS heeft zoeken te betogen door enen nieuwen drai, dat de oude wijsbegeerte, welke door LINUS, ORPHEUS en THAMYRAS in *Thracien* wierdt geleraart, voor dat die tot de *Phrijgiers* en de *Grieken* overging, van NOACH en zijne kinderen, inzonderheid van JAPHET afkomſtig is, die dezelve aan de verſchillende volkeren medegedeeld hebben; en dat deze wijsbegeerte nauwkeurig de zelvde is, welke in de gewijdde Boeken wordt gevonden. Hij voegt 'er bij, dat het zeer waarſchijnlijk is, dat NOACH de *cimbriſe* of *brabandſe* taal ſprak, en dat zijne nakomelingen, 'er geene andere, inzonderheid tot de plegtigheden van den

gods-

godsdienst, bezigden, in de verſchillende landſtreken daar zij verſpreid wierden. —— F. SWEERT., *Annal. Belg.* pag. 431, 432. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 508, 509. KONIG., *Biblioth. vet. et nova.* C. SAXI, *Onom. liter.* Pars III. p. 391. PAQUOT, *Memoir. litter.* Tom. III. p. 27--36. CARPENTIER, *Hiſt. de Cambraij*, Tom. II. p. 427. RICHARD SIMON, *Biblioth. Choiſie*, Tom. II. p. 35--59.

BECANUS (MARTINUS), een beroemd Jeſuit, geboren te *Hilvarenbeek*, omtrent het jaar 1561. Hij beoeffende de wijsbegeerte te *Keulen*, en wierdt den 4 maart 1583, met de waardigheid van Meester in de vrije konſten bekleed; het zelvde jaar begaf hij zig in het genootſchap der Jeſuiten, daar hij zedert in bevestigd wierdt, door de aanneming der vier geloften. Vier jaren als Rector het Jeſuiten ſchool beſtierd hebbende, onderwees hij de wijsbegeerte in het kollegie der *drie Kronen* te *Keulen*, van 1590 tot 1593; vervolgens wierdt hij Doktor in de theologie, en beoeffende die wetenſchap gedurende het tijdvak van 22 jaren, eerst te *Wirtzburg*, vervolgens te *Mentz*, en laatſtelijk te *Wenen* in *Oostenrijk*, alwaar hij omtrent het jaar 1613 wierdt beroepen door Keizer MATTHIAS. FERDINAND DE II, koos hem vervolgens tot zijnen Biegtvader, en gedurende drie jaren lang, nam BECANUS dat beroep waar tot genoegen van het gantſe Hof, alwaar men met verwondering zag, dat die Jeſuit zig tegens de gewoonte van die van zijne orden, met geenerlei ſtaatszaken bemoeide, maar zig enkel met ſtuderen en het waarnemen van zijne pligten bezig hieldt; met zijne klimmende jaren, begaf hij zig tot ene ſtrenge levenswijze, nam al het huishoudelijke in eigen perſoon waar, maakte zijn bed op enz. Na enige dagen hevige ſmerten van kolijkpijn verduurt te hebben, ſtierf hij in het kollegie van *Wenen*, den 24 januarij 1624, in zijn 63ſte jaar. Met reden hebben hem de Roomsgezinden aangemerkt, als een der voornaamſte verdedigers van hunne geloofsbelijdenis, want hij was buitengemeen ijverig in het wederleggen der Protestanten. Voorts bezat hij een gelukkig geheugen, was begaaft met veel gezond oirdeel; hij ſprak en ſchreef met ene ongemene vaar-

vaardigheid; zijne zeden waren eenvoudig en geregeld, zijn voorkomen innemende, en zijn omgang vriendelijk en beſchaafd in zijne uitdrukkingen. Deze hoedanigheden verwierven hem de achting van velen, zelvs die van ſommige Protestanten. Hij heeft zeer vele latijnſe ſchriften over de theologie handelende, waar onder een aantal tot de wederleggende Godgeleerdheid behoren, in druk uitgegeven; waar van men de optelling vindt bij PAQUOT. —— FR. SWEERTII, *Annales Belgicæ*, pag. 526--528. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 849--851. PAQUOT, *Memoir. litter.* Tom. VIII. p. 343--369.

BECANUS (PIETER), is geweest Kanunnik te *Aken*; hij was een geleerd man, inzonderheid in 't vak der geſchiedenisſen. Men heeft van hem in druk: *Aquisgranum, ſive Historicam narrationem de Civitatis Aquisgranenſis origine et progreſſu, de rebus Divi* CAROLI MAGNI *præclare gestis, de ritu Coronandi Reges Roman. etc. Aquisgrani, apud* HENR. HULTINGIUM, 1622. 4*to*. *Edit. ſec. Col.* 1642. —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 953.

BECANUS (SIWERT), is omtrent 't jaar 1270, waarſchijnlijk te *Beekbergen* een dorp in *Gelderland*, geboren. Den behoorlijken ouderdom bereikt hebbende, wierdt hij *Karmeliter* Monnik in het grote klooster te *Keulen*, en vervolgens tot Priester geordent; ook verkreeg hij de waardigheid van Doktor in de theologie; in 1312 was hij lid van het algemeen Concilie te *Vienne* in *Frankrijk*; ook vindt men hem als Profesſor in de Godgeleerdheid genoemd. In 1324, was hij Provintiaal van *Neder-Duitsland*; en, in 1327 en 1330, van *Hoog-* en *Neder-Duitsland* beide. Deze Monnik ſtierf in zijn klooster te *Keulen* in 1333, en wierdt aldaar in het koor van de kerk voor het groot autaar begraven. SIWERT BECANUS is in zijn' tijd gehouden voor een ſcherpzinnig Wijsgeer, een ſchrander Prediker, ervaren in de kerkelijke geſchiedenis, en een geleerd Theologant; ook was zijn roem niet minder ten aanzien van deugdzame hoedanigheden, en volgens ſommigen ſtierf hij in een reuk van heiligheid. Hij heeft verſcheidene wer-

werken, meest zijne orden betreffende, geſchreven. —— TRITHEMIUS, *de Scriptorib. Eccleſ. n.* 557. *edit. Fabricianæ*, pag. 135, 136. *Idem*, *de laudibus Ord. Carmel.* pag. 38, 39. GELENIUS, *de adm. magnitudine Coloniæ*, pag. 48. F. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 673. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 808. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 1094. PAQUOT, *Mem. litterair.* Tom. XVII. pag. 433--436.

BECANUS (WILLEM), geboren te *Iperen* in *Flaanderen*, is een geleerd Jeſuit geweest, daar bij een uitmuntend Digter en Redenaar, die zo wel in ondigt als rijm met een welbeſneden pen heeft geſchreven; 't welk blijkt uit zijne in druk gegevene werken, welke zijn: 1. *Introitum Triumphalem ſerenisſ.* FERDINANDI *Auſtriaci*, *S. R. E. Card. in Flandriæ Metropolim Gandavum*, *anno M.D.C.XXXIV. Antv.* 1636. *fol. apud* JOH. MEURSIUM. 2. *Idyllia & Elegias*, *quæ extant cum Poëmatibus* P. HOSSCHII. —— FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 391.

BECARDUS (JOHANNES), is geboren te *Furne* in *Flaanderen*, in het laatst der XVIde eeuwe; wierdt Monnik in het klooſter der *Premonſtratenſer* orden van die ſtad, en naderhand Kanunnik, vervolgens Profeſſor in de Godgeleerdheid, en naderhand Paſtoor en Deken. Zijne uitgegevene boeken, ſtrekken ten bewijze, dat hij werkzaam was; zij lopen meest over theologiſe geſchilpunten, en over de regten van zijne orden. —— F. SWEERTII, *Annal. Belgic.* pag. 389. PAQUOT, *Mem. litter.* pag. 189--193.

BECIUS (JOHANNES), geboren te *Middelburg*, omtrent 't jaar 1622, alwaar hij naderhand Leraar en Profeſſor is geweest, en verders Predikant onder 't kruis, of van den zogenaamden *Olijfberg*; hadt zig in 1664 eerst in een bijzondere ſamenſpraak met iemand, en naderhand voor afgezondenen van den Kerkenraad, verklaard ten aanzien van de leerſtukken der *Drieëenheid* en *Goddelijkheid van* CHRISTUS met de *Socinianen* overeen te ſtemmen, en betrekkelijk de vijf bekende pointen, daar even als de *Remonſtranten* over te gevoelen; hier door haalde hij zig veel onaangenaamheden en verdrietige ont-

ontmoetingen op den hals, welke van dat gevolg waren, dat na men gedurende een tijdvak van vier jaren vrugteloos getragt hadt, hem van zijne dwalingen te overtuigen; hij bij zijn opgevatte gevoelens verbleef, en goedvond naar *Holland* te vertrekken, na alvorens zijne kerkelijke attestatie, zo al niet aangaande zijne leerſtellingen, ten minſten betrekkelijk zijne zeden en gedrag, welke ook onbeſproken waren verzogt te hebben; doch hem telkens zulks geweigerd zijnde, wierdt hij hier over zo knorrig en te onvreden, dat hij zig grotelijks beledigd achtende, ene *Apologia modesta* in druk uitgaf, die egter wel verre van ene gunſtige uitwerking voor hem te hebben, niet anders te wege bragt, dan dat de regering van *Middelburg* den 2 julij 1678, voor het ſtadshuis liet afkondigen: „ *Dat het* „ *Boeksken van* J. Becius, *verklaard werdt voor een godslasterlijk,* „ *verdoemelijk, zielverderfelijk, fondamentlijk dwalend ſchrift, en* „ *op zware penen verboden enigzins het zelve te divulgeren, en be-* „ *last dat de genen die het hadden, moesten aan de A. Magiſtraat* „ *overbrengen;*" na hem alvorens een bevel te huis gezonden te hebben, om de ſtad en provintie te ruimen; hier gehoorzaamde hij terſtond aan, begaf zig eerst naar *Dordrecht*, voorts naar *Rotterdam*, en ten laatſten naar *Amſteldam*, daar hij naar alle waarſchijnlijkheid zig tot zijnen dood toe heeft onthouden, en in een hooggevorderden ouderdom is geſtorven. Voorts wierdt op den 11 augustus van het gemelde jaar 1678, in de *Middelburger* Kerkenraad beſloten, om agtervolgens de reſolutie van het *Collegium Qualificatum*, des morgens daar aan, zijnde zondag, in alle de kerken bij openbare aflezing aan de gemeente, zijne ſchadelijke gevoelens bekend te maken, haar te waarſchuwen voor zijne verkeerde lere en mondelinge en ſchriftelijke gemeenſchap enz. Ook ſchreven tegens zijne Apologie David Laccher, Petrus Appeldoorn, en wel inzonderheid Niklaas van Hoorn, toen Emeritus Predikant van *St. Aagtekerke*; waar tegen Becius weder in 't licht gaf: Nader Verzoeninge &c., doch 't welk door de regering van *Middelburg* zo gramſtorig wierdt opgenomen, dat dit papiere kind op haar bevel, door bouls handen wierdt verbrand. Veel heeft

Becius geſchreven tot verdediging van zijne aangenomene gevoelens, doch uit geene zijner ſchriften kan men die beter leren kennen, dan uit het volgende, waar door hij zig ook 't meest heeft berugt gemaakt, doch 't gene zeldzaam is te bekomen: *Inſtitutio Chriſtiana* of **Chriſtelijk Onderwijs / waer in klaer en bondig gehandelt wort van veel voornaame Hooftſtukken / ſeer nodig geweten ter ſaligheijt / tot onderrichting van alle dolende Chriſtenen: op de wijſe van een ſamenſpraek / tuſſchen een Diſcipel en ſijnen Meeſter / t'Amſt. gedruckt voor den Autheur.** 1678. 8vo. —— Paquot, *Mem. litter.* Tom. XI. pag. 365--370. P. de la Rue, *Geletterd Zeeland*, bl. 4--7.

BECK (DAVID), Konſtſchilder, is geboren te *Delft* den 25 meij 1621, wierdt na zijn vaders broeders genoemd, dat een braaf Digter in die tijd was en te *Arnhem* gewoond heeft en overleden is. Hij heeft onder meer anderen, ook den beroemden Adr. van Dyk, tot leermeester gehadt. Zijn uitmuntend penſeel, vriendelijk voorkomen en beſchaafde zeden, bragten hem bij de aanzienlijkſte Groten van *Europa* in achting; inzonderheid geraakte hij in gunst bij den zo rampſpoedigen vorst Karel de I, Koning van *Engeland*, wiens zoon Karel de II, de Hertogen van York en Glocester, als ook Prins Robbert, hij in hunne jeugd in de tekenkonst heeft onderwezen. Vervolgens geraakte hij in dienst van den Koning van *Frankrijk*, ook van *Denemarken*, en eindelijk van Koningin Christina van *Sweden*, die hem inzonderheid boven anderen lijden mogt, verſcheidene geſchenken gaf, en hem tot haren eerſten Kamerheer aanſtelde. Terwijl hij in dienst van deze zo beroemde vorſtin was, bezogt hij *Italien*, *Spanjen*, *Frankrijk*, *Engeland*, *Denemarken*, benevens alle de hoven van *Duitsland*, ten einde om alle Potentaten en doorlugtige perſonen voor haar uit te ſchilderen, die zij dan hare beeldtenis uit zugt om bekend te willen wezen, door onzen Beck geſchilderd, deedt aanbieden; waar op Joost van Vondel, niet onaartig dit zesregelig vers heeft gedigt:

De

De liefde tot de Konst luikt op met groter hope
Van eer en prijs, nu BECKS de Vorſten van *Europe*,
Uit laſt der Koningin, door zijne konst herteelt,
En hun CHRISTYN verëert, in haar onſterflijk beelt.
Zoo wordt GUSTAVUS bloed van Hof tot Hof geboren.
Wie klaagt dan aan dees verf en wisſel wordt verloren.

Dit bedrijf van CHRISTINA leide aan onzen BECK geene windeijers, maar gaf hem veel voordeel; want zijne vrienden ſtrekken ten getuige, dat hij door deze gelegenheid negen gouden ketenen en medailjen van Koningen en Vorſten ten geſchenke bekwam. Hij was zegt men, zo ongemeen vaardig in het ſchilderen, dat de Koning van *Engeland* op zekere tijd tot hem zeide: „ BECK, *ik geloof dat gij te paard zittende zoud kunnen* „ *ſchilderen.*" In den jare 1653 te *Romen* zijnde, wierdt hem door de Bentvogels aldaar, veel eer bewezen, en zij gaven hem de bentnaam van *Gulde Scepter*, ſtaande onder zijn diploma meer dan 60 namen getekend, die ook op het ſmaalmaal, ten kosten van den nieuwen Bentvogel, zijnen lof in verſen verkondigden.

De verbindtenis waar in hij met CHRISTINA ſtondt, eindelijk moede wordende en naar vrijheid hakende, nam hij voor in de tijd dat zij een ſpeelreis naar *Frankrijk* zoude doen, om enigen tijd te *Parijs* te vertoeven, zijne *Hollandſe* vrienden te gaan opzoeken. Hij verzogt haar hier toe om verlof, dat zij hem bezwaarlijk inwilligde, doordien zij het vermoeden hadt opgevat, dat hij zogt heen te gaan om nimmer weder te keren; gelijk ook gebeurt is, want hij overleed in *'s Hage* op den 20 december 1656, niet zonder vermoeden van door vergif van kant geholpen te zijn.

Men verhaalt van dezen Schilder, dat hij in *Duitsland* reizende, door een onvoorziene ziekte werdt aangevallen, en daar door in zulk een verregaande flauwte verviel, dat hij zig ten enemalen gevoelloos bevondt, geen het minſte teken van leven gaf, en men hem volſtrekt voor dood hieldt; naar gewoonte, werdt hij hier op uitgekleed, en uitgeſtrekt op zijn

ledikant gelegd; zittende zijn beide knegts in het zelvde vertrek, die bezig waren, om met een bottel wijn de droefheid te lenigen, die BECK's dood bij hun hadt verwekt. Onder het ſamenkouten en drinken, zegt een van deze knapen, denkelijk lugtig en kortswijlig van aart, dat wij 't onzen Heer ook eens toebragten, hij heeft het in zijn leven zo gaarne gelust, en met een ſtaat hij op, en duwt DAVID den roemer met wijn aan de lippen; naar alle waarſchijnlijkheid, werkte de reuk van het geeſtrijk vogt zodanig op zijne zenuwen, dat hij min of meer bekwam, den mond opende, en een weinig van den wijn inſlurpte; de knegt zonder vervaard te worden, zeide hier op tegens zijnen makker, eij kijk JAN, ons Heer lust nog wijn na zijn dood, en met een zette hij hem het glas andermaal aan den mond, waar uit hij een friſſe teug nam, van dat ogenblik af aan herſtelde, en nog jaren na dien tijd geleefd heeft. —— *Beſchrijv. der ſtad Delft, in folio.* 1729. bl. 783, 784. J. HOUBRAKEN, *Schouwb. der Schilders.* II. D. bl. 83--87.

BEEK (GEERTRUYD HENDRIKS VAN), ene weduwe, wonende te *Utrecht* op 't zand, oud 72 jaren, zekerlijk zo bij hare buren als bij anderen, onder de dwaze verdenking van toverij liggende, beſloot naar *Oudewater* te reizen, ten einde zig aldaar op de ſtads wage te doen wegen, en aldus door een verkregen getuigſchrift, zig van de blaam haar aangewreven te kunnen zuiveren. Zij deedt zulks, wierdt volgens gewoon ſtads gebruik, in haar hembd, enkel met een falij of ſluijer bedekt, gewogen, en ingevolge certificaat van Schepenen dier ſtad, in dato 20 maart 1711, bevonden, dat haar gewigte met de natuurlijke proportie van haar lighaam wel was overeenkomende, en zij gevolgelijk geene toveres was. Wij brengen dit geval niet alleen bij, om te doen zien, in hoe verre het geloof aan ſpoken en hekſen, nog in den aanvang van zulk een verligte eeuwe als deze, onder het gemeen plaats vondt, maar teffens ook om onze verwondering te kennen te geven, hoe 't mooglijk is, dat de regering van ene *Nederlandſe* ſtad, aan het bijgeloof zodanig voedzel heeft kunnen verſchaffen,

met

met het gemeen in den waan te houden, dat door middel van de waag, koste beſlist worden, of iemand aan zulk een herſenſchimmige misdaad ſchuldig ware dan niet. Na het jaar 1729 weten wij niet dat deze vreemde proef weder is te werk geſteld, als toen is die nog uitgeoeffend aan KLAAS ARIENSZ. VAN DEN DOOL, en NEELTJE KEERSBERGEN, man en vrouw, woonagtig op den *Dool* onder *Meerkerk*. ——— G. R. VAN KINSCHOT, *Beſchrijv. van Oudewater*, bl. 160, 161.

BEEK (JOHANNES VAN), meestal bekend onder den naam van *Beka*, was een Edelman, geſproten uit het geſlagt der STOUTENBURGEN, welke uit *Amersfoort* afkomſtig waren. BEKA is Kanunnik geweest te *Utrecht*, en heeft zo als bekend is, geſchreven: *Chronicon Episcoporum Ultrajectenſium et Comitum Hollandiæ, ad* JOANNEM AB ARKEL, *Episcopum, et* GUILIELMUM *Hollandiæ Comitem.* Deze zijn arbeid was door hem opgedragen, aan Biſchop JAN VAN ARKEL en aan WILLEM, Grave van *Holland;* hebbende hij met de vervaardiging daar van, zig gedurende den tijd van zeven jaren bezig gehouden, ingevolge zijn eigen getuigenis, in gemelde opdragt, aangevoerd. Deze kronijk, is door B. FURMERIUS, met het vervolg van SUFFR. PETRI en zijne bijgevoegde aantekeningen, te *Franeker* in 1612 in 't licht gegeven; doch naderhand door ARN. BUCHELIUS, *in Corpore Hiſtoriæ Ultrajectinæ* veel verbeterd, in 1643 in folio, door den druk gemeen gemaakt. Ene nederduitſe vertaling van dit werk, op vele plaatzen vermeerderd en vervolgd, kwam door de bezorging van enen ongenoemden in 1701 in 't licht, en is ingelijfd in *de Analecta veteris Ævi*, van den Hoogleraar ANT. MATTHÆUS, Tom. V. van den druk in 8vo. en in Tom. III. van dien in 4to.

Voorts wordt de lof van onzen VAN BEEK vermeld, in het werk van PHILIPPUS DE LEYDIS, *de ſorte Principantis. Caſu LX*, daar hij ſchrijft: *Quid laudis, quæ memoria, quis honor Comitibus Hollandiæ ſupereſſet, niſi felix cœnobium St. Adalberti in Egmonda & monaſtica vita pro tempore illorum facta, & deinde brevi compendio* JOANNES DE BEKA, *Præsbiter vigiliis æternaſſet?* Het

is waar, dat dit getuigenis veel verdonkerd wordt, door het gene GERH. GELDENHAUER, *in Præfatione ad Germanicarum rerum illuſtrationem*, ten zijnen aanziene zegt: „ dat hij namentlijk „ als een onervaren timmerman, die zijn handwerk niet ver„ ſtaat, de bouwſtoffen die hij van elders gehaald heeft, niet „ naar behoren weet te plaatzen;" dan dit vernederend getuigenis vervalt ten dele, wanneer men in aanmerking neemt, dat PETR. SCRIVERIUS in zijne *Kronijk der Hollandſe Graven*, hem grotendeels gevolgd heeft. BEKA's kronijk loopt tot aan het jaar 1393, en niet zo als VOSSIUS zegt, tot 1246; ook niet, zo als GOUDHOEVEN ſchrijft, tot 1245; want zij eindigd met den dood van FLORIS VAN WEVELINKHOVEN, en die weet men dat in 1393 overleden is. —— VOSSIUS, *de Hiſt. Lat.* c. LIX. p. 446. HENR. WHARTON. *ad* GUIL. CAVE. Vol. II. p. 11. FABRICII, *Bibl. Lat. Med.* Tom. IV. p. 153, 154. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 576. G. BURMANNI, *Trajectum eruditum*, p. 21--23. C. SAXI, *Onomaſt. litterar.* Pars II. p. 366, 367.

BEEK (KORNELIS VAN), leefde in de XVde eeuw, en is geweest Kanunnik en Prior, van het Klooster *diviſio Apoſtolorum* genaamd, te *Utrecht*. Hij heeft den roem nagelaten, een man geweest te zijn van een gezond oirdeel, ſchrander vernuft en diepe geleerdheid. Zijne nagelatene werken zijn: 1. *Chronicon ſui Monaſterii.* 2. *Orationem contra Proprietarios.* 3. *Tractatum de viſitationibus Monaſteriorum.* —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 194.

BEEK (PIETER VAN), is ſtigter geweest in 1724 van een Hofje te *Amſteldam*, in de *Schuijermakers-gang* in de *Angeliersſtraat*; beſtaande uit tien woningen. De bewoonſters genieten, behalven vrije woning, ieder 31 manden turf, in 't jaar, en vijf guldens om vlees te kopen. De beſtiering van dit Hofje ſtaat aan twee Regenten, uit de maagſchap van den ſtigter, die zig in 't begeven der plaatzen, aan geene bijzondere gezindheid bepalen. —— WAG., *Beſchrijv. van Amſt.* VIII. St. bl. 613, 614.

BEEK

BEEK (ROBBERT VAN), is geweest Koninglijke Raad in de provintie van *Overijsſel*, en heeft geſchreven: *Vaticinium Fauni pro Invictiſſ.* PHILIPPO, *Rege Angliæ, Franciæ, Neapolis, Archiducæ Auſtriæ &c. Swollæ per* Jo. RUREMONDANUM, 1553. *in 4to.* —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 1074.

BEEKE (JOH. VAN DER), Burgemeester van *Deventer*, werdt benevens RABO HERMAN SCHEELE en BERNARD BENTINCK, uit de Edelen van *Zalland* en *Twente*, in het jaar 1655, gedurende den tweeſpalt die 'er toen ter tijd, tuſſen de Staatsleden van *Overijsſel* plaats vondt, wegens de verkiezing van een Drosſaard in *Twente*, door de regering van *Deventer* en de Edelen die het met haar hielden, op enen geloofsbrief, die op name der Staten getekend was, naar *'s Hage* gezonden, om ter vergadering van *Holland*, te klagen, over de ongeregelde verkiezing van enen Stadhouder in den perſoon van den jongen Prins VAN ORANJE, aan wien WILLEM FREDERIK VAN NASSAU, Stadhouder van *Friesland*, als Luitenant was toegevoegd, welke verkiezing onlangs tegen de privilegien en tegen een beſluit der Staten van den 19 ſeptember 1653, ondernomen was; welk beſluit bepaalde, dat zulks niet dan met eenparigheid van ſtemmen mogt geſchieden. Voorts verzogten zij der Staten bijſtand, tegens de verdrukking voor welke zij vreesden. De Staten van *Holland* hen gehoord hebbende, waren de Edelen, *Dordrecht* en *Haarlem* van begrip, dat men hen behoorde bij te ſtaan, indien de andere partij hen wilde noodzaken, tot het erkennen van den Stadhouder, hier voegden zig nog zeven andere ſteden bij. Nogthans, beſloot de vergadering alleenlijk de bevelen te vernieuwen, die zij te voren aan 't krijgsvolk, ter harer betalinge ſtaande, hadt laten afgaan, van zig namentlijk niet te ſteken in den twist, die tuſſen de Staten van *Overijsſel* ontſtaan was, én der ene noch der andere partije de hand te bieden. In meij, kwam 'er ene bezending van de andere partij, die zig ook de Staten van *Overijsſel* noemden, aan de Staten van *Holland*. De gemagtigden waren ADRIAAN JURRIAAN VAN HAARSOLTE, tot den *Olden-*

hove, RUDOLF VAN LANGEN, Burgemeester van *Kampen*, en HENRIK WOLFSEN, Burgemeester van *Zwolle*. Zij vertoonden den Staten breedvoeriglijk: „ dat de Edelen en de drie ſteden, „ *Deventer*, *Kampen* en *Zwolle*, de opperſte magt van *Overijſſel* „ uitmaakten; dat 'er tegenwoordig 69 Edelen waren, die zit- „ ting hadden ten landdage, alwaar alles, uitgenomen zaken „ van belastinge, met meerderheid van ſtemmen beſloten werdt; „ dat deze meerderheid werdt uitgemaakt, door een' Edelman „ gevoegd bij de drie ſteden; of door 24 Edelen, gevoegd „ bij twee ſteden; of door 47 Edelen, gevoegd bij ene en- „ kele ſtad; dat 'er tegenwoordig maar 17 of 18 Edelen, ne- „ vens de ſtad *Deventer* waren, die zig kanteden, tegen het „ Drosſaardſchap van den Here VAN HAARSOLTE; dat hier uit „ de ſcheuring van den landdag en velerlei opſchuddingen en „ verwarringen gevolgd waren, om welken weg te nemen, „ en de enigheid te herſtellen, zij geenen beteren raad gewe- „ ten hadden, dan den Prins VAN ORANJE, tot Stadhouder, „ en WILLEM FREDRIK, vorst van *Naſſau*, tot deszelvs Lui- „ tenant te verkiezen. Dat de laatstgemelde Prins hun den „ weg tot bemiddeling aangeraden hadt, om de geſchillen bij „ te leggen; doch dat die van *Deventer* zig hier tegen, en te- „ gen de aanſtelling van enen Stadhouder hadden gekant. „ Dat zij dit alles, den Staten van *Holland* wel hadden willen „ vertonen, tot hunne eigene verdediging, en nu, ten beſlui- „ te verzogten, dat hunne Ed. Gr. Mog. hun het regt wilden „ doen, van te verklaren, dat zij, en niet de ſtad *Deventer*, „ en de weinige Edelen, die zig bij dezelve gevoegd hadden, „ 's lands opperſte magt vertoonden, ter tijd toe, dat de ver- „ deelde leden allen wederom verenigd zouden zijn; en dat „ zij hen wilden helpen herſtellen in het regtsgebied over „ *Twente*, welk die van *Deventer* zig aangematigd hadden, be- „ vel gevende, dat men daar niet HAARSOLTE, maar BEVER- „ VOORDE, als Drosſaard erkennen zou." Zij voegden 'er bij: „ dat dit zou kunnen geſchieden, door ter Generaliteit „ te bewerken, het intrekken van den last, aan 't krijgsvolk „ van den Staat gegeven, om noch de ene noch de andere

„ par-

„ partij te helpen." De Staten 't vertoog van die van *Zwolle*, welken zig middelerwijl, ook bij de Staten van *Zeeland* vervoegd hadden, overwogen hebbende, verſtonden daar na, dat men den twist in der minne moest zoeken bij te leggen; wanneer de zaken eerst herſteld waren in den ſtaat, waar in zij geweest waren, voor het ontſtaan der ſcheuringe; oirdeelden zij, dat, ten minſten in 't ſluk der aanſtellinge van enen Stadhouder, geene overſtemming vallen kon. Men gaf van dit beſluit kennis ter Generaliteit, doch de algemene Staten oirdeelden in ſeptember, dat men, zonder zulk ene herſtelling te vorderen, gemagtigden afzenden kon, om de geſchillen te bemiddelen; maar de afgevaardigden van *Holland*, wel bevroedende, dat zulke gemagtigden, uit en door de algemene Staten gekoren wordende, niet zouden kunnen nalaten, de verkiezing des Stadhouders te bevestigen, kanteden zig hier tegen; ook verklaarden die van *Deventer*, dat zij zulk ene bezending niet zouden ontvangen, noch in onderhandeling treden, met iemand, die van wegen de algemene Staten afgezonden werdt. De tweedragt bleef derhalve, voortduren; terwijl men het ondertusſen onder de hand zo verre wist te brengen, dat de algemene Staten, in den aanvang des jaars *1656*, die van *Overijſſel* bewogen, gemagtigden naar *'s Hage* te zenden, met welken zij of hunne afgevaardigden zouden kunnen handelen. Beide die van *Zwolle* en van *Deventer* kwamen toen overeen, om, tot beſlisſing der geſchillen, te benoemen Prins WILLEM VAN NASSAU en den Raadpenſionaris DE WITT, die eerlang eens werden: „ dat de voorgewende verkiezing van „ enen Stadhouder, zo wel ten opzigte van den prinſe VAN „ ORANJE, als ten opzigte van den vorst VAN NASSAU, zou „ gehouden worden voor vernietigd; dat HAARSOLTE ook af„ ſtand zou doen van het Drostambt van *Twente*, waar toe men „ hem hieldt te zijn aangeſteld, en dat dit ambt, bij voor„ raad, zou gelaten worden aan den Here VAN BEVERVOOR„ DE," die 't na 't overlijden van den jongſten Drosſaard, reeds als *Verwalter* bekleed hadt. De vorst VAN NASSAU hadt te voren reeds verklaard, dat hij om vredes wille, afſtand

wilde doen van de aan hem opgedragene waardigheid. De beide partijen aangenomen hebbende, verflag te doen van deze uitſpraak, vonden de leden van welke zij gemagtigd waren, met name die van *Zwolle*, ongezind, om zig aan dezelve te onderwerpen. De ſcheuring ſleepte middelerwijl, velerlei nadelige gevolgen met zig. *Haſſelt* zelv' werdt, door die van *Zwolle* in meij of junij des volgenden jaars 1657 belegerd, en ſchreef aan *Amſteldam*, om bijſtand. Doch toen het vuur van twedragt op 't vinnigst aan 't branden was, werden het beide de partijen moede. Zij kwamen eindelijk overeen, om de geſchillen volſtrektelijk, te verblijven aan de uitſpraak der Staten van *Holland*, die KORNELIS DE GRAAF, Heer van *Zuidpolsbroek*, en den Raadpenſionaris DE WITT, benoemden, om, uit hunnen naam, de zaak af te doen; dezen arbeidden 'er enige dagen met zo veel vlijt aan, dat zij eerlang, op den 8ſten augustus, ene wijdlugtige uitſpraak deden, die niet alleen de beſlisſing der geſchillen inhieldt, maar zelvs gehele ſchikkingen op het beleid der regeringe, in de vergaderinge der Staten van 't gewest, en in de mindere kollegien en ambten. De voornaamſte punten kwamen hier op uit: „ dat de „ aanſtelling van RUTGER VAN HAARSOLTE tot Drost van *Twen*„ *te*, zou gerekend worden, als niet geſchied; ook de aan„ ſtelling van den Prinſe WILLEM VAN NASSAU, tot Luitenant „ Stadhouder; dat het geſchil over de verkiezing van den Prin„ ſe VAN ORANJE, zou gelaten worden in zijne waarde en on„ waarde, en aan het oirdeel der genen, die in de regeringe „ zouden zijn, wanneer zijne Hoogheid bekwame jaren be„ reikt zou hebben, om de waardigheid van Stadhouder te „ bekleden. Dat die van *Deventer* vrijheid zouden hebben, „ om de tegenwoordig openſtaande ambten, binnen den tijd „ van agt dagen, te verdelen in twee gelijke delen, en dat de „ andere partij de keuze hebben zou van een dezer delen, „ ten einde aan de ambten, in het zelve gebragt, te bege„ ven voor de vereniging der twee partijen; doch indien zij „ hier toe niet kon verſtaan, zouden alle de ambten, vijf „ jaren lang, onbegeven blijven, en het Drostambt van *Twen*„ *te*,

„ *te*, middelerwijl bediend worden, door den Heer VAN BE-
„ VERVOORDE. Dat *Hasſelt* en *Steenwijk*, voortaan op zaken
„ van vrede en oorlog, verandering van landregten, verkie-
„ zing van Stadhouderen en opſtellinge van nieuwe lasten,
„ ten Landdage beſchreven zouden worden, en helpen raad-
„ plegen. Dat 'er een algemene vergiffenis van al 't voorge-
„ vallene zou afgekondigd worden, waar van egter de ma-
„ kers van ſchimpſchriften zouden uitgeſloten zijn." De ge-
magtigden van beide partijen onderwierpen zig aan deze uit-
ſpraak, omhelsden elkanderen vriendelijk, ten teken van vol-
komen' verzoening, bedankten DE GRAAF en DE WITT, en
werden door de Gecommitteerde Raden, uit name der Sta-
ten van *Holland*, op de Doele ter maaltijd onthaald; waar
na de rust in *Overijſſel*, eindelijk voor enen tijd herſteld
werdt. —— THURLOÉS, *Papers.* Vol. III. p. 115. Vol. IV.
p. 60, 61. 460. 470. 490. 514. 516. Vol. VI. p. 333. 336.
459. WICQUEFORT, *Hiſtoire des Provinces unies*, Livr. IX.
p. 495. Livr. X. p. 547, 548. DE WITT, *Brieven.* I. D.
bl. 258. III. D. bl. 33. 47. 178. 397. 404. 408. 412--415.
DE WITT, *Reſolutien van Conſideratie.* bl. 241. L. VAN AIT-
ZEMA, *Zaken van Staat en Oorlog.* IV. D. bl. 168--178. 180--195.
WAG., *Vad. Hiſt.* XII. D. bl. 406--412.

BEEKMAN (IZAAK), geboren omtrent het jaar 1570, na alle waarſchijnlijkheid in den omtrek van *Dordrecht*, leide zig ijverig toe op het beoeffenen der mathematiſe wetenſchappen, zo dat hij daar in grotelijks uitgemunt heeft, in zo verre dat de reizende vreemdelingen hem onder het getal van die vermaarde mannen rekenden, bij wien zij een bezoek moesten afleggen; maar doordien deze wetenſchap zeldzaam een ruim beſtaan aan derzelver beoeffenaars verſchaft, nam hij de Rectorsplaats der latijnſe ſcholen aan, die hem door de regering van *Dordrecht* op den 2 junij 1627 wierdt aangeboden, waar bij naderhand gevoegd wierdt, de waardigheid van Hoogleraar in de redeneerkunde. Dezen post nam hij met alle vlijt waar, zijne hoofdliefhebberij, de mathematiſe wetenſchappen teffens

niet

niet verwaarlozende, tot op zijn dood toe, welke voorviel den 20 meij 1637. Hij is gehuwd geweest, en heeft ene dogter nagelaten, getrouwd met de Heer A. VAN DER PERRE, Burgemeester te *Vlisſingen*. Twee zijner broeders, mede liefhebbers der wetenſchappen, zijn Rectoren te *Rotterdam* en *Vlisſingen* geweest.

BEEKMAN was een der warmſte vrienden van CARTESIUS, met wien hij door een zonderling toeval in kennis geraakte. CARTESIUS namelijk was in *Hollandſen* krijgsdienst, en zig te *Breda* in guarniſoen bevindende, zag hij op zekeren morgen wandelende, dat de voorbijgangers hunne aandagt vestigden op een mathematisch voorſtel, 't welk in het nederduits op den hoek van ene ſtraat aangeplakt was, hij deze taal niet verſtaande, verzogt aan BEEKMAN een der omſtanders, dien hij egter niet kende, om het hem in 't latijn of frans te willen uitleggen; deze verwonderd over die vraag, beloofde den jongen krijgsman aan zijn verzoek te zullen voldoen, onder voorwaarde, dat hij hem de oplosſing van het vraagſtuk zoude brengen; CARTESIUS beloofde zulks, en hieldt woord; ter zelver tijd redeneerde hij met zo veel grond en juist oirdeel over verſcheidene wetenſchappen, dat de geoeffende Mathematicus 'er over verſteld ſtond, en belijden moest, dat de officier hem zaken leerde die hij niet wist; van dit ogenblik af aan ſloten zij ook ene weerkerige vriendſchap, die 17 jaren heeft ſtand gehouden, namentlijk tot op den dood van BEEKMAN; ook onderhielden zij ene onafgebrokene briefwisſeling. Het was op aanhouden van dezen vriend, dat CARTESIUS reeds in 1618 zijn *Compendium Muſicæ* vervaardigde, dat eerst 30 jaren daar na is in 't licht gekomen. BEEKMAN wilde 'er zig in de afwezigheid van den ſchrijver de eer van toeeigenen; doch in 't vervolg beleed hij dat het 't werk van dien beroemden wijsgeer was, maar teffens gaf hij voor, 'er 't beſtier over gehadt te hebben; hoe 't ook mag zijn, dit voorval veroirzaakte in den beginne enige verkoeling in hunne vriendſchap, doch die vuurde wel dra weder aan, en heeft gelijk gezegd is, tot het einde van BEEKMAN's leven ſtand te-

gehouden. Deez' geleerde man, heeft in druk nagelaten: *Mathematico-Phyſicarum Meditationum Centuria. Trajecti ad Rhenum*, 1644. *in* 4*to.* —— BAILLET, *Vie de* DESCARTES, *en divers endroits du* Tom. I. & Tom. II. pag. 547. PAQUOT, *Memoires litter.* Tom. XVII. p. 401-403. M. BALEN, *Beſchr. van Dordrecht*, bl. 674. 677.

BEEKMAN (MARTINUS), Drosſaard en Dijkgraav van de Baronnie van *Asperen*, heeft in het jaar 1745, onder onze Vaderlandſe Hiſtorieſchrijvers, ene plaats verworven, door het in 't licht geven, van zijne **Beſchrijving van de Stad en Baronnije van Aſperen**; waar in beſchreven wordt derzelver oudheid, gebouwen, hoge en lage regering enz. De Drosſaard heeft zijne beſchrijving in XXII hoofdſtukken afgedeeld, behelzende alles wat tot ene volledige plaats-beſchrijving vereist wordt; het is te *Utrecht* in gemelden jare in 8vo. gedrukt, en met enige fraije konſtprenten verſiert.

BEELDEMAKER (FRANS), Konſtſchilder, een zoon van JOHANNES, wierdt geboren in *'s Gravenhage* in het jaar 1669, en leerde de beginzelen der ſchilderkonst bij zijnen vader, maar tot rijpere jaren gekomen zijnde, kwam zijn lust niet overeen, met zijn vaders konstverkiezing, in het ſchilderen van jagten, dieren en andere voorwerpen meer van dien aart, maar zijne neiging helde over tot verhevener onderwerpen; om dan aan zijne genegtheid te voldoen, werdt hij beſteld bij den beroemden Hiſtorieſchilder WILLEM DOEDYNS, bij wien hij het oeffenen van zijn' konst met vlijt voortzette; ter tijd toe, dat hij zig bekwaam oirdeelde en belust werdt om *Romen* dat vermaard *Palladium* der ſchilderkonst, te gaan bezoeken; hier enigen tijd geweest zijnde, geraakte hij wel dra in kennis met de Bentbroeders, die hem om zijn nors en grijnzend humeur, den toenaam van *Aap* gaven; BEELDEMAKER wierdt hier hooggaande knorrig over en ſpeelde den beest, dan de op zijne kosten ſmullende broeders beduiden hem ras met gevoelige reden, dat ſchoon hij traktant was, hij niets te zeggen hadt en vooral zoet moest zijn; het manneke niet anders kun-

nen-

nende, bedaarde, en moest zig den bentnaam van *Aap* laten welgevallen; verders bragt men den overigen tijd van de bijeenkomst, die tamelijk werdt uitgerekt, in ſlempen, drinken en gulle vrolijkheid door. Dit voorval egter kropte hem geweldig, en hij bleef ook niet lang daar na te *Romen*, maar kwam ſpoedig naar *Holland* te rug, en zette zig met 'er woon op zijne geboorteplaats neder, daar hij in den beginne veel te doen hadt, met het ſchilderen van zolder-, deur- en ſchoorſteenſtukken; inzonderheid in de tusſentijd, dat MATTHEUS TERWESTEN naar *Romen* was, doordien men daar op dat pas weinig keur hadt, vermits de oude Meesters meest dood waren; maar toen TERWESTEN van zijne driejarige reize te rug was gekomen, hadt hij weinig meer te doen, alzo deze hem verreweg in bekwaamheid overtrof. FRANS was ook lid der *Haagſe* broederſchap, maar hij gedroeg zig zo nors en grillig ten aanzien van zijne medebroeders, dat men ras begreep, dat hij te regt in *Romen* met den bentnaam van *Aap* gedoopt was. In 1717 ging hij buiten *Rotterdam* wonen ter plaatze daar zijne vrouw geboren was, en ſtierf aldaar in een hogen ouderdom. —— J. C. WEYERMAN, *Leven der Schilders*, IV. D. bl. 61. J. v. GOOL, *Nieuwe Schouwburg* &c. I. D. bl. 289--292.

BEELDEMAKER (JOHANNES), Konſtſchilder, de vader van FRANS, is in het jaar 1630 in *'s Hage* geboren. Dezes konſtenaars voorname liefhebberij beſtond, in het ſchilderen van harten- en zwijne-jagten, en al wat tot deze vorſtelijke tijdkorting behoort, ook hazen, konijnen, honden; en mede de vereiste menſelijke beelden, als heren, vrouwen, jagers, jongens en boeren; en doorgaans ſtoffeerde hij de voorgronden van zijn ſtukken, met kliſen, planten, diſtels, inlandſe kruiden, en meer andere dingen van dien aart. Ook ſchilderde hij ſomtijds wel een ſlapend boerinnetje, verzelt van melkkoeijen, ſchapen, lammeren, huppelende bokken en geiten, die bij haar ontwaken de melkemmers door de jagers honden uitgeſlurpt vondt. Daar is nog een ſtuk van hem voor handen, dat zeer ſchoon en welgeſchilderd is, verbeeldende een

ſla-

ſlapende Nijmf, opgewagt bij een veldſtoet van huppelende bokken en geiten; het is gejaartekend 1652. JAN BEELDEMAKER hadt in zijn tijd veel leerlingen en ook vele kinderen; hij moet in een zeer hogen ouderdom geſtorven zijn, want hij leefde nog in 1710. —— J. C. WEYERMAN, *Leven der Schilders*, IV. D. bl. 407, 408. J. v. GOOL, *Nieuwe Schouwburg*, I. D. bl. 63, 64.

BEELS (LEONARD), Predikant te *Amſteldam*, is geboren den 13 ſeptember 1674, wierdt in 1708 beroepen te *Breukelen*, alwaar hij het Euangelie tot in 1722 heeft verkondigd, wanneer naar *Amſteldam* is verplaatst, daar hij op den 5 november 1756 in den ouderdom van 82 jaren en omtrent twee maanden is overleden. Zijn Eerwaarde heeft zeer vele zijner lettervrugten door den druk gemeen gemaakt; waar van de voornaamſten zijn: 1. Boet- / Bede- en Troostſtoffen / 1747. Amſt. in 4to. 2. Bijbeloeffeningen. 1744. Amſt. 4to. 3. 's Menſchen uiterſten. 1748. Amſt. 4to. 4. Sodoms ſonde en ſtraffe. 1730. Amſt. 8vo. —— *Boekz.*, 1731. *a.* bl. 490. 1756. *b.* bl. 654. ABCOUDE, *Naamregister, druk van* 1772. bl. 37, 38. Nen Gel. Europa / III. Th. f. 654. en XI. Th. f. 768.

BEELS (MARTEN ADRIAAN), een zoon van LEONARD, was Burgemeester te *Amſteldam* in 1787; een tijdvak, waar in de gemoederen in ons gemenebest zodanig aan 't gesten waren en in denkbeelden verſchilden, dat men aan de ene zijde het toen plaats vindend beſtier voor goedkeurende, van geene verandering noch verbetering der in zwang gaande misbruiken en gebreken, die voorzeker vele waren, wilde horen, en zig met hand en tand daar tegen kantte; terwijl de andere partij die der vrijheid namelijk, geene middelen te moeijelijk vond om die hun tegen waren te overwinnen, en het zo nodig herſtel in 's lands en ſtedelijk beſtier met kragt door te zetten, en ware 't mooglijk uit te werken. Burgemeester BEELS behoorde tot de eerstgenoemde partij, en geen wonder dan ook, dat hij zig den haat van dat gedeelte des volks op den hals hadt geladen, die voor de vrijheid ijverden, en herſtel van hare bezwaren vorderden. De eerſte uitwerkingen van de-

dezen haat en afkeer tegens hem, ondervondt hij, toen hij benevens agt zijner Mederaden, den 21 april 1787, op aandrang der Burgerij als lid van de Vroedſchap wierdt afgezet; het twede was noodlottiger, want op den 24 meij van dat zelvde jaar, ſleurde ene hollende bende meest uit het ſlimſte geſpuis beſtaande, naar zijn huis, en plunderde het zelve deerlijk uit. De Burgemeester door het voeteuvel aan huis en kamer gebonden, hadt nauwelijks tijd, om het naderend geweld vernemende, zig op enen ſtoel door zijne knegts naar het agterhuis, en voorts in den ſtal te laten dragen. Een zijner zonen en dogters, bezig met enige papieren van aangelegenheid te bergen, werden daar in door het aanvangen der plundering geſtoord; zij weken, en een der dogteren bragt, in een hoekje van den tuin verſcholen, een akeligen nagt door. Bij het opdagen der gewapende Burgerije, verdween de ſchendzieke bende, om haren moedwil aan nog twee andere huizen te gaan koelen. De aanleidende oirzaak, tot deze en meer gelijkſoortige ſchendaden was zegt men, het ter tekening leggen van een request, behelzende hoofdzaaklijk een verzoek: „ om de herſtelling „ van den Stadhouder in alle waardigheden en voorregten; „ de afzetting der onlangs nieuw aangeſtelde Raden en Kollo„ nellen; de herſtelling der afgezetten; de handhaving van de „ Burgers, in- en opgezetenen bij derzelver voorregten; het „ weren der inbreuken omtrent dit alles geſchied; de beteu„ geling van de losbandigheid der drukperſſe; de vernietiging „ van alle vrijcorpſen en genootſchappen van wapenhandel; „ voorziening tegen het oproepen der ſchutterijen, buiten „ kennis en overleg der wethouderen; en eindelijk, het be„ letten van geldverzamelingen, ter betaling van vreemde en „ ongeregelde troepes." Ook verzekert men, dat deze eerloze feiten nimmer zouden gebeurd zijn, indien de toenmalige Hoofdofficier, de aanvangelijke ſtorenisſen tegengegaan en geweerd hadt. Hoe het 'er ook mede gelegen mag geweest zijn, verre was 't zelve van voorſpraak of verdediging te vinden, ware Patriotten beklaagden zig over dit bedrijf, waar door men poogde ene zaak, die oneindig betere middelen ter ver-

verdediging hadt, en te werk ſtelde, met onbehoorlijk en al. toos laakbaar geweld te bevorderen. Later kwam een commisſie uit den Burgerkrijgsraad, den Burgemeester ten zijnen huize aankondigen: „ dat aangezien zij zig verzekerd hielden „ dat de Burgemeesterlijke waardigheid, in de toenmaals plaats „ vindende tijdsomſtandigheden, niet zonder het uiterſte ge„ vaar kon worden gelaten in de handen van de zodanigen, „ die, door het volhouden van een door de Burgerij zo zeer „ afgekeurd ſijstema, alle aanſpraak op het vertrouwen der „ Burgerij verloren hadden, en het teffens zeer te dugten „ was, dat wanneer hij benevens Mr. GERRIT WILLEM DE„ DEL, niet van de Burgemeesterlijke waardigheid wierde „ ontzet, uit dit hun aanblijven in die qualiteit de uiterſte „ wanorde en confuſie zoude moeten geboren worden, inzon„ derheid dan, wanneer zijlieden, ten enigen tijd, het zij „ door eene meerderheid van ſtemmen in Burgemeesters ka„ mer, het zij door het bekomen van het preſidium aldaar, „ in de gelegenheid mogten geſteld worden, om met meerder „ ſucces hunne verkeerde ſentimenten door te drijven, en te„ gen den wil der Burgerij verdere demarches te ondernemen, „ terwijl daar uit ook niet anders dan de akeligſte gevolgen, „ zo voor hun zelven, als voor de Burgerij te verwagten zou„ den zijn. Ingevolge hier van, zo verklaarde de commisſie, „ zo voor zig, als in naam van hunne committenten en qua„ lificanten, te inſteren, dat de twee voornoemde Heren, als „ hebbende het vertrouwen der brave Burgerij verloren, zig „ van nu voortaan zouden hebben te beſchouwen, als ontſla„ gen van hunne posten als Burgemeesters der ſtad *Amſtel„ dam* &c." Men wil dat BEELS de tot hem Afgevaardigden zou te gemoet gevoerd hebben, dat hij de Heren geen ſtoelen kon aanbieden, om dat de plundering hem bijna geene hadt overgelaten. Toen de zaken door de invaſie der *Pruisſiſe* krijgsbenden, een anderen keer hadden genomen, wierdt BEELS als Burgemeester herſteld en aanvaarde op nieuw dezen luisterrijken post; doch waar op hij niet lang daar na is overleden. —— *Vad. Hiſt.* XLI. D. bl. 93. 117. 130--134. 236.

BEER (AART DE), Konſtſchilder, een *Antwerpenaar* van geboorte, tekende veel voor Glasſchilders, en hadt een kloeke manier van ſchilderen; hij wierdt in 1529 in 't Schildersgilde van zijne geboorteſtad aangenomen. —— K. v. MANDER, *Leven der Schilders*, I. D. bl. 42.

BEER (BOUDEWYN DE), geboren te *Gent*, omhelsde den geeſtelijken ſtaat, en wierdt Paſtoor der Hoofdkerk van die ſtad. In 1651, was hij Kanunnik van het zelvde Kapittel; en ook Biegtvader van verſcheidene Nonnen-kloosters. Hij ſtierf te *Gent* den 22 januarij 1633, na in 't licht te hebben gegeven: Den H. Regel van den H. Vader AUGUSTINUS, gegheven voor de Nonnekens &c. in 12°. Antw. 1651. —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 116. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. VIII. p. 35, 36.

BEER (JAN DE), is geboren te *Diest* omtrent het jaar 1360; na zijne letteroeffeningen volvoerd te hebben, wierdt hij Meester der vrije konſten, en Rector van *St. Servaas* te *Mastricht*, vervolgens bekleedde hij dien zelvden poſt in het Kollegie van *St. Salpin* te *Diest*. JAN DE BEER, hadt zo veel overgegaard, om gemakkelijk te kunnen leven, toen hij eensklaps het beſluit nam, de wereld te verzaken, en te *Corſendonk* het monnikskleed aan te trekken, in welk klooſter hij de bediening van Onderprior waarnam, tot aan zijn dood toe, welke voorviel den 23 julij 1422. Hij heeft geſchreven: *Brevis ſumma circa Rhetoricam*; beginnende met deze woorden: *Rhetorica aſſecutura Dialecticæ est.* —— SANDERI, *Chorogr. Sacra Brabantiæ*, *ult. edit.* Tom. I. p. 297. II. 114. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* pag. 456. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 577. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XVI. p. 338, 339.

BEER (JOOST DE), was een Konſtſchilder, die in de XVIde eeuw te *Utrecht* woonde, en die ſchoon geen overvlieger in de konſt zijnde, egter vele leerlingen hadt; hij zelve was een diſcipel van FRANS FLORIS. —— K. v. MANDER, *Leven der Schilders*, II. D. bl. 193.

BEE-

BEERENDRECHT (JAN VAN), was in 't jaar 1568 Schout te *Leijden*, een braaf man, want toen de bloeddorſtige ALVA den toeleg hadt geſmeed, om de Oi roomſen, 's nagts voor asſen-woensdag, aan vele oorden tevens, te verrasſen, waar toe verſcheidene gemagtigden waren afgezonden, waarſchouwde hij een menigte dier ongelukkigen tegens deze lagen, waar door velen 't gevaar ontkwamen. —— WAGEN., *Vad. Hiſt.* VI. D. bl. 265.

BEERINGS (GREGORIUS), Konſtſchilder, is geboren te *Mechelen*; hadt in zijn jeugd *Italien* bezogt, en ſchilderde zeer aartig en bevallig, in waterverf, ruïnen en antieke gebouwen. Gedurende zijn verblijf te *Rome*, zijn geld hebbende doorgebragt; ſchilderde hij, om ſpoedig weder aan ander te geraken, op een ſtuk d ek, *den Zondvloed*, waar in niets dan een regenagtige lugt, veel water en de dobberende Ark zonder bijvoeging van enige beelden gezien werden. Gevraagd zijnde, wat die verbeelding beduiden wilde? antwoordde hij: *den Zondvloed*; en op de twede vraag, waar dan de menſchen waren? hervattede hij: *zij zijn alle verdronken of in de Ark, en als 't water afgelopen is, zal men ze zien.* Van dat tafereel begeerde ieder een kopij te hebben, en vermits die vaardig van de hand vlogen, geraakte BEERINGS zijn buidel welhaast weder vol geld. Hij overleed te *Mechelen* in 1570. —— K. v. MANDER, *Leven der Schilders*, I. D. bl. 161.

BEERWOUD, voerde in 1584 als Overſte het bevel in *Bergenopzoom*; het was een ſchurk, want hij ſmeedde den verradelijken aanſlag, om deze veſting waar van aan hem de verdediging was toevertrouwd, in handen van den *Spaanſen* bevelhebber PARMA te leveren; doch zijn heilloos voornemen, tijdig ontdekt zijnde, vlugtte hij op de aannadering van den Grave VAN HOHENLO tot den vijand, en ontweek daar door zijne welverdiende ſtraf. —— WAGEN., *Vad. Hiſt.* VIII. D. bl. 21.

BEGA (KORNELIS), een Konſtſchilder, geboren te *Haarlem*, was de eerſte en beſte leerling die OSTADE in de konſt op-

opgekweekt heeft; zijne moeder was MARIA KORNELISZE, dogter van den vermaarden KORNELIS KORNELISZE VAN HAARLEM, die fraaij tekende en ſchilderde, en zijn vader een houten beeldſnijder, PIETER JANZE BEGYN genaamd. KORNELIS werdt een groot meester in 't ſchilderen van boere-gezelſchapjes, maar teffens een losſe knaap, zo dat zijn vader hem niet langer voor zijn kind wilde erkennen, waarom hij ook niet meer den naam van BEGYN wilde voeren, maar veranderde dien in BEGA. Hij is niet getrouwd geweest, maar was ſmoorlijk verlieſd op een jonge juffer, die door de pestziekte wierdt aangetast, en die hij niet in haar kommerlijken toeſtand willende verlaten, nagt en dag oppaste; waar door hij ook zelve van die verniclende kwaal wierdt aangetast, welke hem kort na zijn meisje, op den 27 augustus 1664 in 't graf ſleepte. Zijn penſeelkonst, geſchat onder de beste ſoort van dien aart, pronkt in de geachtſte kabinetten van *Nederland*. Ook heeft hij een geëtst werkje van zijne hand uitgegeven, uit 24 plaatjes beſtaande, dat overheerlijk is. —— J. C. WEYERMAN, *Leven der Schilders*, II. D. bl. 92, 93. K. v. MANDER, *Leven der Schilders*, II. D. bl. 160. A. HOUBRAKEN, *Schouwburg* &c. I. D. bl. 349.

BEGYN (ABRAHAM), Konſtſchilder, is geboren in 1650, heeft veel jaren in *Holland* en wel den meesten tijd in *'s Hage* gewoond. Hij is een groot meester in de konst geweest; de voorwerpen van zijn penſeel waren landſchappen, water- en landgezigten, geſtoffeert met beelden, bomen en beesten. Hij verſtondt de doorzigt- en bouwkunde in den grond, zo dat hij uitnemend bekwaam was om grote werken te vervaardigen; zo als men in *'s Hage* ook nog verſcheidene kamers vindt, die heerlijk van hem zijn geſchilderd en van een ongelooflijk rijke ordonnantie. In 1690 werdt hij aan het Hof des Keurvorsts van *Brandenburg* naderhand Koning van *Pruiſſen*, als Hofſchilder beroepen. Hier vondt BEGYN een ruim en open veld, om aan zijne konstvermogens den vrijen teugel te vieren; want die vorst zon op hem door zijn gantſe heerſchappije, om alle hoofd-

hoofdſteden, omliggende kastelen en landgezigten, af te teekenen; naar deze tekeningen ſchilderde hij dan grote ſtukken, welke in uitgeſtrekte zalen geplaatst wierden, en tot groot genoegen van den vorst uitvielen.

ABRAHAM was een man van een voorbeeldig goed gedrag, en is enige jaren voor den vorst overleden; zijn dood was zeer onverwagt en ſchielijk, want ABRAH. TERWESTEN en andere Konſtenaars in de zaal komende daar hij bezig was met ſchilderen, nodigden hem tot ene wandeling uit, het gene hij op een beleefde wijze afſloeg, doordien hij nog iets te doen hadt, daar nog ruim een uur werk aan was, belovende egter dat zo dra zulks af zoude zijn, hij bij hen zoude komen. Doch in plaats van dit, deedt hem de dood den weg naar de eeuwigheid bewandelen; want van de ſtelling tredende, en de trap af naar beneden willende gaan, gevoelt hij zig niet wel, houdt zig aan de leuning vast, en ſterft met het palet in de hand op dat zelvde ogenblik, hebbende in de andere hand enig geld, dat hij jemand naar wien hij wagtte, wilde geven; deez' boven komende, vondt hem tot zijn grote ontzetting in die geſtalte, en maakte zijn dood aan 't Hof terſtond rugtbaar. Op deze wijze is die grote Meester uit den tijd weggerukt, nalatende ene dogter bij zijne weduwe, nevens den goeden naam van een deugdzaam man geweest te zijn, die zijn vorst wel en met roem bediend heeft. —— J. v. GOOL, *Nieuwe Schouwburg*, I. D. bl. 100--102.

BEIERLINCK, zie BEYERLINCK.

BEILING (ALBERT), een man die zig zo in zijn leven, als met zijnen dood, ten tijde van vrouwe JAKOBA VAN BEYEREN, beroemd gemaakt, en den naam van den *Hollandſen* REGULUS heeft verworven. Wanneer de zaken van voſtlin JAKOBA reeds zo verre waren verlopen, dat Hertog JAN VAN BRABAND tot Graav van *Holland* en *Zeeland* gehuldigd was, poogde zij ſommige ſteden weder magtig te worden. FLORIS VAN KYFHOEK werdt ten dien einde met enig volk naar *Schoonhoven* gezonden, ten einde die ſtad te bemagtigen, het

welk ook door verſtandhouding met enige Burgers daar binnen, welhaast ten uitvoer wierdt gebragt. Maar het ſlot, waar in zig WILLEM VAN DEN COULSTER en ALBERT BEILING bevonden, bood zes weken lang, dapperen tegenſtand, tot dat zij door hongersnood gedwongen, met de bezetting uit 50 man beſtaande, onder beding van levensbehoud BEILING alleen uitgezonderd, zig overgaven; hij moest ter goedkeuring van vrouwe JAKOBA gevangen blijven. ALBERT verzogt ontſlag voor een maand, ten einde zijne vrienden te bezoeken; KYFHOEK vergunde het hem, onder voorwaarde van na verloop van dien tijd, te zullen te rug komen; tot ieders verwondering, hieldt die dappere man zijn woord; hij ſtelde zig in 's vijands handen, ſchoon hij te voren wist, het met den dood te moeten bekopen, zo als ook gebeurde. KYFHOEK liet hem den zelvden nagt van zijne terugkomst, op de molenwerf in de aarde begraven; het geſchiedde in den donker, doordien ALBERT, wegens zijn gedrag door een ieder bemind wordende, men het vonnis niet in 't openbaar en bij dag durfde ten uitvoer brengen. M. VOSSIUS, *Jaarboeken*, bl. 644. laat zig over deze wrede daad dus horen: „ Hadt KYFHOEK de geheu„ genis van dit ſnode ſtuk ten zelven dage met een konnen „ begraven, dan zoude zijn deugd bij de nakomelingen niet „ bezwalkt zijn; maar, nu hij zijne getrouwheid aan JAKOBA „ betoond, en zijne overwinninge met die vuile daad beſmet „ heeft, zal BEILING eeuwig met eere leven, en hij daaren„ tegen in vervloekinge bij de nakomelingen zijn." Deze ſchandelijke daad viel voor in 1424. —— GOUDHOEVEN, *Kronijk*, fol. 449. VELDENAAR, *Kronijk*, bl. 124. WAGEN., *Vad. Hiſt.* III. D. bl. 463, 464.

BEIMA, zie BEYMA.

BEINTEMA VAN PEIMA (JOHANNES IGNATIUS WORP), Doktor in de medicijnen, gaf een boek uit, met den tijtel van Algemeen hulpmiddel / geheel beſtaande uit den lof en de aanprijzing van het tabaksroken. ——— SIM. DE VRIES, *Merg van allerlei Boeken*, bl. 48 enz.

BEIS-

BEISSELAAR (MARTINUS VAN), geboren te *Goes*, in het jaar 1667, was de zoon van een groot Graankoper in die ſtad, en zijne moeder was ene Juffrouw EVERSDYK. MARTINUS kwam laat aan de ſtudie, doordien hem zijne ouders tot het beroep van Notaris geſchikt, en ten dien einde op zodanig comptoir beſteld hadden; doch de jongeling hier geen zin in hebbende, en meerder geneigd tot verhevener letteroeffeningen, wierdt naar de akademie gezonden, daar hij zo vlijtig zijn tijd waarnam, dat hij binnen korte jaren Proponent wierdt, en voorts daar aan tot Predikant te *Overzande* en *Driewegen*, onder de klasſis van *Zuidbeveland* wierdt beroepen, en van daar op den 5 december 1696 naar *'s Herenbroek*, onder de zelvde klasſis wierdt verplaatst; voorts den 3 julij te *Oostzoutburg*, op het eiland *Walcheren*; en van daar den 28 april 1709 te *Vlisſingen*, daar hij verbleven is tot aan zijnen dood toe, welke voorviel op den 5 ſeptember 1722, in den ouderdom van 55 jaren.

BEISSELAAR is getrouwd geweest, met ene Juffrouw OPHOVEN, van *Goes* afkomſtig, doch die van der jeugd af aan, in *'s Hage* was opgevoed en woonde; hier heeft hij twee kinderen bij verwekt; ene dogter, die getrouwd is geweest met Burgemeester MATTHYS PRUYST; en een zoon, die te *Vlisſingen* de waardigheid van Schepen heeft bekleed, en die ter vrouwe nam SUSANNA WULPHERT, uit welk huwelijk een zoon en twee dogters geſproten zijn.

Van de BEISSELAARS zijn 'er nog te *Goes* in wezen. Ook vindt men op het jaar 1692, enen LUKAS VAN BEISSELAAR, als toeziend Rentemeester te *Goes*, en enen MARTINUS VAN BEISSELAAR, Burgerofficier ter zelvde ſtede, die in genoemde jaar, dat de vrijheidminnende regering en burgerij van deze ſtad om het voorſtaan van hare regten, ten einde om aan de onbegrensde heerszugt van WILLEM DEN III, voedzel te verſchaffen, zo deerlijk moesten lijden, benevens anderen in hegtenis wierdt genomen en nauw bewaard, en naderhand bij vonnis is gebannen. —— *Boekz.* 1722. *b.* bl. 421.

GODEW. VROLIKHERT, *Vliſ. Kerkhemel*, bl. 219--221. WAG., *Vad. Hiſt.* XVI. D. bl. 204. 216.

BEK, zie BECK.

BEKA, zie BEEK (JOHANNES VAN).

BEKE (RUDOLF VAN DER), geboren te *Breda*, was in zijn leven Deken van 't kapittel te *Tongeren*, en een zeer voornaam Digter en Hiſtorieſchrijver. Hij heeft het grootſte tijdvak van zijn leven te *Romen* doorgebragt, alwaar hij ook in 1403 zijn arbeidzamen levensloop eindigde. Verſcheidene van zijne werken zijn lang na zijnen dood door den druk gemeen gemaakt; als onder anderen: 1. *De Canonum obſervantia, in* 8vo. *Col.* 1568. *& Paris. Tom. VI. Bibl. Patrum.* 2. *Hiſtoria Epiſcoporum Leodienſium, ab anno* 1327. *usque ad annum* 1360, *in Tomo tertio Rerum Leodienſium à* JOANNE CHAPEAVILLIO *editarum.* 3. *Martyrologium, verſibus complexum.* 4. *Calendarium Eccleſiasticum, Lovan.* —— VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* J. E. VAN GOOR, *Beſchr. van Breda.* pag. 303, 304.

BEKKER (BALTHASAR), Predikant te *Amſteldam*, een der vermaardſte Theologanten, daar bij een man van zeer grote geleerdheid, die niet alleen in zijn vaderland, maar ook in geheel *Europa* zig beroemd heeft gemaakt, door zijn uitmuntend doch zonderling werk, getijteld: De Betoverde Waereld / waar in hij het bijgeloof, zeer kragtdadig, ten aanzien van ſpoken en toverij het masker afligt, en den Duivel als 't ware aan ketenen kluisterd. Hij wierdt geboren te *Metſelawier* in *Friesland*, den 20 maart 1634, en niet te *Warfhuizen* in *Groningerland*, zo als ſommigen, in navolging van J. G. CHAUFEPIÉ, *Nouveau Dictionaire*, verkeerdelijk ſtellen, doch waar van zij zekerlijk de aantekening A. *Tom. I. litt. B. pag.* 193, met een al te vlugtig oog hebben voorbij gezien.

BALTHASAR, genoot zijn eerſte onderwijs, van zijnen vader HENDRIK BEKKER, die op zijne geboorteplaats Predikant was, en 16 jaren bereikt hebbende, begaf zig den jongeling naar de

de akademie te *Groningen*, oeffende zig aldaar met veel ijver in de wijsbegeerte, geſchiedenis en de geleerde talen, ter vaſtére grondlegging voor zijne ſtudie in de godgeleerdheid. In de hebreeuwſe taal hadt hij in 't bijzonder tot lee meester den beroemden JAKOB ALTING, met wien hij ene warme vriendſchap aanging, die tot aan de dood van den Hoogleraar ſteeds heeft voortgeduurt en nimmer is verkoelt, wordende ook ſteeds levendig gehouden door ene onafgebrokene briefwisſeling; ja BEKKER zijne grote achting voor deez' leermeester, ſtrekte zig zo ver uit, dat hij na zijnen dood alle deszelvs werken verzamelde, en die door ene voorrede van hem voorzien, te *Amſteldam* in V Delen in folio in 't licht gaf. Van *Groningen* vertrekkende, bezogt hij de hogeſchool te *Franeker*, alwaar hij gedurende het tijdvak van vier en een half jaar, het onderwijs in de godgeleerdheid, door de aldaar toen aanwezig zijnde beroemde Profesſoren in dat vak, genoot. Den 10 april 1655, werdt hij in de klasſis van *Franeker* geëxamineerd zijnde, na een allerloflijkst onderzoek tot Proponent aangenomen, en kort daar na tot Rector der latijnſe ſcholen van die ſtad aangeſteld; van welke post, die gants en al niet na zijn ſmaak was, volgens zijn eigen zeggen, *de goede* GOD *hem ontzettede*, door het beroep op hem uitgebragt te *Oosterlittens*, alwaar hij den 13 april 1657 Predikant werdt. Hier was het dat hij zijne letteroeffeningen met de grootſte ijver voortzette, tragtende niet alleen zijne verkregen kundigheden te beſchaven en uit te breiden, maar die ook, behalven door andere middelen, te vermeerderen, door ene geleerde briefwisſeling met de heren COCCEJUS, ALTING en meer voorname mannen. Dan ene zaak die in deze tijd zijn naam inzonderheid beroemd maakte, was, dat hij de ſlegte gewoonte verbeterde, die 'er genoegzaam algemeen ten platten lande in *Friesland* plaats vondt, dat, namentlijk, de Predikanten op de dorpen, des zondags maar eens predikten, en geheel geen huisonderwijs of catechiſatien aan kinderen en meer gevorderden in de waarheid, verleenden. Dit vondt BEKKER onbehoorlijk, hij ſprak 'er zelvs met zijne gemeenzaamſte vrienden over, als van ene taak, die

hij begreep dat hem opgelegd was, om ten minſten in zijne gemeente te verbeteren; hij deedt zulks, predikte des zondags tweemalen, en rigtede ook een openbare catechiſatie aan; tot leiddraad van welk onderwijs, hij, en zulks was zijn eerſte lettervrugt, een korte Catechismus opſtelde en liet drukken, onder den naam van **Gerijmde Kinderleer.** Deze zo prijzenswaardige handelwijs van BEKKER, wierdt egter niet algemeen door zijne ambtgenoten goedgekeurd; ja hij haalde zig de vijandſchap van ſommigen dezer broederen op den halze, wien de zorg voor het welzijn van de aan hun toebetrouwde gemeentens niet zo zeer, als wel ene gemakkelijke levenswijze ter harte ging; doch BEKKER ſtoorde zig hier in 't geheel niet aan, maar voer voort, 't gene hij pligt noemde, met ijver te betragten. Met dit al, groeide 's mans achting hier door bij velen, ook verwierf hij in 1665, de waardigheid van Doktor in de Godgeleerdheid te *Franeker*, en ook nog dat zelvde jaar, wierdt hij als Predikant in die ſtad beroepen, en op den 11 januarij 1666, in den dienst bevestigd. Terwijl BEKKER hier het leraarambt bekleedde, gaf hij aan enige ſtudenten onderwijs aan zijn huis, dan zulks droeg geenzins de goedkeuring van de Hoogleraren weg, te meer, doordien de ſtudenten betuigden, dat zij zig uitnemend wel bij zijn onderwijs bevonden; zij verzetteden zig 'er bijster tegen, en lieten hem zulks verbieden; doch BEKKER bekreunde zig des luttel; hij begreep als *Doctor Theologiæ*, het regt van onderwijs te hebben. Dan de Hoogleraren lieten 't 'er niet bij berusten, zij bragten hunne klagten voor Curatoren, welke bij 's lands Staten uitwerkten, dat aan BEKKER bij zekere geldboete wierdt verboden, met dit onderwijs voort te gaan; hij moest gehoorzamen, doch het gevolg was, dat vele zo in- als uitlandſe ſtudenten de akademie verlieten, 't welk ſommige Profeſſoren nog knorriger op BEKKER maakte.

In de tijd dat BEKKER nog als ſtudent in de godgeleerdheid te *Franeker* verkeerde, hadt hij reeds ſmaak opgevat voor de *Carteſiaanſe wijsbegeerte*, welke in dat tijdvak in haar opgang, doch tevens, gelijk doorgaans het lot van nieuwe leerwij-

wijzen is, bij velen in grote haat ſtondt; hier van kan onder anderen ten bewijze ſtrekken, zeker *Gravamen* in 1668, door de klasſis van *Leeuwarden*, op de *Frieſſe* Sijnode gebragt, behelzende onder anderen middelen, om de ſchadelijke nieuwigheden der philoſophie van CARTESIUS te keer te gaan: „ dat „ men van 's lands Overheid moest verzoeken een bevel, dat „ geen Profeſſor, Dokter of Magister, wie hij zoude mogen „ wezen, 't zij in de akademie of daar buiten, in 't geheel „ of ten dele, met woord of pen, zou mogen voorſtellen, de „ *philoſophie* van CARTESIUS, ten zij ze gerept wierdt om ze te „ wederleggen." Met zodanigen konstgreep tragte men de voortgang van ene leerwijze te ſtuiten, die ſchoon de meesten welke 'er zo vinnig op gebeten waren, niet eens kenden, maar om dat niet in hunne kraam te pas kwam, gaarne veroirdeeld zagen; ook was het enkel te doen, om BEKKER een gevoeligen neep te geven, wiens nieuwigheden, zo als zij het noemden, en die waarlijk ingerigt waren, om beter en redelijker Christenen te vormen, gants en al niet met hunne ingebeelde gevoelens van regtzinnigheid ſtrookte; onze brave man begreep zulks ook, en dat men 't met dit *Gravamen*, inzonderheid op hem geladen hadt; hij oirdeelde het deswegens raadzaam, een nauwkeurig berigt, betrekkelijk deze wijsbegeerte, in 't latijn op te ſtellen, om daar door ſommigen, welke hem onverhoord, zonder de ſchriften van CARTESIUS immer gelezen te hebben, en dus zonder de gevoelens van partij te kennen, veroirdeeld hadden, nauwkeuriger kennis van zaken te geven; dit berigt, noemde hij: *Admonitio candida & ſincera de Philoſophia Carteſiana*; hij zondt het aan de Sijnode, in meij des gemelden jaars 1668, te *Leeuwarden* vergaderd. In het zelve onderzogt hij, welke gemeenſchap 'er plaats vindt, tusſen de wijsbegeerte en godgeleerdheid; en hij toond aan, dat de *Carteſiaanſe wijsbegeerte*, in geenen dele ſtrijdt met enige geloofspunten; dat de vrijheid om philoſophiſe ſtellingen te opperen, door geene kerkelijke wetten behoord belemmerd te worden, teffens aan de hand gevende, door welke middelen philoſophiſe geſchillen bij de Kerk behoren beſlist te worden.

den. Zulk een openbaar en hartig verdedigſchrift, haalde BEKKER een algemeen misnoegen op den hals, doch door tusſenkomst van anderen, wierdt de zaak tot zijn genoegen bijgelegd. In het zelvde jaar 1668, hadt BEKKER een twede *Catechismus*, in vragen en antwoorden, welke hij Gesneden Brood noemde, in 't licht gegeven; waar op een derde van iets meerder uitgebreidtheid, voor volwasſenen, onder den tijtel van: Dagte Spijse/ volgde. BEKKER ſtondt nu bij ieder voor een openbaar *Carteſiaan* te boek, en eer zijne Dagte Spijse/ welke hij in 1670 ter drukperſe gaf, tot op een derde gedeelte was afgedrukt, liep reeds het gerugt; dat zij vele *Carteſiaanſe* en andere ketterijen behelsde. Tot gerustſtelling gaf BEKKER, de afgedrukte bladen van dit werk, te lezen, aan drie Hoogleraren te *Franeker*; en aan verſcheiden anderen; op de hoge en doorlugtige ſcholen der naburige gewesten; alle welken, met enige weinige uitzonderingen, daar over hun volkomen genoegen betuigden.

Dit werk afgedrukt en in 't licht gegeven zijnde; wierdt met grote graagte gelezen, intusſen dat het gerugt, dat het verſcheidene ketterijen behelsde, wijd en zijd werdt verſpreid; ja twe Hoogleraars kwamen 'er opentlijk voor uit, dat het in verſcheidene opzigten met *Socinianerij* beſmet was; welke beſchuldiging zij ook, daar over aangeſproken, vol hielden. BEKKER daagde hen; op raad van ſommigen, voor het Hof Provintiaal van *Friesland*, doch een derzelven, met name JOHANNES WUBBENA, wist bij den Preſident der Gedeputeerde Staten van dat gewest te bewerken; dat aan den gedaagden quanſuis wierdt verboden, niet voor het Hof te verſchijnen, en BEKKER wijders op ene boete van 25 gouden Friesſe rijders gelast, hen niet verder te moeijen. De Gedeputeerde Staten eisten vervolgens het advijs der drie bovengemelde Hoogleraren, wier ogen middelerwijl, ene ongemene verlichting moeten bekomen hebben; want daar zij voorheen het werk genoegzaam hadden goedgekeurd, vonden zij nu daar in niet minder dan 36 of 37 punten, vol van ſnode ketterije; waarom zij van begrip waren, dat het niet behoorde verſpreid te wer-

worden. Dit advijs werdt door de Staten aan de *Friesſe Klaſſen* gezonden, met bevel: „ om 't zelve nevens het boek te „ onderzoeken, en haar oirdeel aan de volgende Sijnode me„ de te delen." Dit bevel gaf aan BEKKER moed, en vervulde hem met hoop, doch die verdween eensklaps, wanneer een maand daar na, en wel vier maanden voor dat de Sijnode vergaderde, 'er ene *Waarſchouwing* der Gedeputeerde Staten van *Friesland* verſcheen, waar bij het drukken en verkopen der Vaſte Spijze / op ene boete van 25 rijders, verboden, en dus het boek nog niet onderzogt zijnde, veroirdeeld wierdt. BEKKER vervaardigde hier op een verdedigſchrift, onden den tijtel van: Nodig Antwoord / het welk hij aan de Klaſſen rond zondt, met verzoek, dat hij de overige bezwaren, zo 'er enige waren, voor haar of voor de Sijnode mogt verantwoorden; biedende tevens aan, zo 'er bij enen tweden druk der Vaſte Spijze / iets te veranderen viel, hij zig daar na ſchikken zoude; deze aanbieding gaf aan velen geen gering genoegen; doch wanneer hij een antwoord op zeker berigt der *Franeker* Hoogleraren ter drukperſſe hadt gegeven, wierdt het verder drukken daar van, door hoger hand verboden. Kort daar na boodt hij aan, tegen zijne beſchuldigers voor de Sijnode gehoord te worden; dit wierdt toegeſtaan; maar in de plaatze van voldoenende reden van bezwaarnisſen, vernam hij hier alleen, dat men zijn boek, ſchoon een geleerd geſchrift noemende, 'er nogthans verſcheiden *vreemde uitdrukkingen*, *onſchriftmatige ſtellingen en gevaarlijke gevoelens*, in ontdekt hadt. BEKKER gaf zijne hoogſte verwondering over deze uitſpraak te kennen; te meer, daar het, ingevolge de eigen bekentenis van den voorzitter van het Sijnode bleek, dat deze vergadering ſlegts de *advijſen*, en geenzins de *aanmerkingen* der Klaſſen, hadt nagezien, en daar uit dit beſluit opgemaakt; ook werdt het herdrukken der Vaſte Spijze van nieuws, op ene boete van 50 rijders, verboden. Dit ſcheen nog niet voldoende, maar de Klaſſis van *Franeker*, zogt daar te boven een ſchriftelijke belofte van hem af te perſſen, om geene der dingen, welke zij als aanſtoteljik in zijn beek hadt aangemerkt, bij monde of ge-

geſchrifte, openlijk of heimelijk te leren; doch van dit vonnis beriep BEKKER zig op de volgende Sijnode, welke in junij des jaars 1672, te *Franeker* zou vergaderen; hier wierdt hij daar van vrij geſproken, en de Klasſis gelast, het geſtreken vonnis in haar boek te rojeren. Met dit al, namen de kwellingen, BEKKER over zijn boek de Vaste Spijze aangedaan, in 't geheel nog geen einde. Hoe zeer hij ook ſommige uitdrukkingen, over welke men 't meest gevallen was, verſchikte; met behoudenis egter zijner oude gevoelens; hoe zeer hij de onbeſtaanbaarheid en tegenſtrijdigheid der advijſen van ſommige Klasſen aantoonde, 't was vergeefs; men wist geſtadig nieuwe zwarigheden aan te voeren, en hem dus onophoudelijk werk te verſchaffen. Intusſen was het zeer vreemd, dat, terwijl BEKKER's boek in *Friesland* genoegzaam ene algemene afkeuring onderging, nogthans verſcheidene beroemde en om hunne regtzinnigheid zeer vermaarde Godgeleerden het hooglijk prezen, en betuigden, daar in niets, dat met reden kon gewraakt worden, te hebben kunnen vinden; onder dezen munteden inzonderheid uit, de Heren FRANC. BURMAN, CHRIST. PERIZONIUS en JAKOB ALTING; die als uit enen mond betuigden, dat zij het boek van BEKKER, Gezonde Spijze genaamd, voor geleerd, regtzinnig, en met de formulieren van enigheid overeenkomende, vonden.

Onder zo veel gewoel en verdrietelijkheden, was het geen wonder, dat BEKKER hijgend verlangde ene provintie te verlaten, daar men zijne braafſte pogingen en beste inzigten vergalde; hier toe kreeg hij in 1675 gelegenheid, wanneer hem het beroep in het vermakelijke dorp *Loenen* in *Holland* aan de *Vegt* gelegen, werdt opgedragen. Men begrijpt dat hij niet aarzelde om het aan te nemen; en hier was het dat de aangename rust dien hij genoot, hem gelegenheid verſchafte, zig op wezenlijker en nutter oeffeningen, dan het zwaardrukkend werk om geſchilſtukken ſamen te ſtellen, onledig te houden. Dan hij verbleef egter niet lang op deze ſtandplaats, maar wierdt in 't volgende jaar naar *Weesp* beroepen, nam in 1677, als Predikant den legerdienst waar, en vertrok twee jaren later,

na-

namelijk in 1679 naar *Amſteldam*, alwaar hij den 4 december bevestigd werdt.

Op het einde des jaars 1680, vertoonde zig bijna door geheel *Europa*, een *Komeet*, welker ſtaart ſomtijds omtrent 70 graden beſloeg. Zij wierdt hier te lande gezien, tot in februarij des volgenden jaars, en in 't algemeen gehouden, als een voorbode van velerleije rampen en onheilen. BEKKER een geſlagen vijand en waakzame beſtrijder, van alle voorbeduidzels, nam deze gelegenheid te berde, om ware 't doenlijk, de bijgelovige menigte van dezen waan te ontheffen. In 1683 gaf hij zijn werk over de *Kometen* in 't licht, getijteld: **Onderzoek van de betekening der Kometen / bij gelegenheid van de gene / die in de jaren** 1680 / 1681 **en** 1682 / **geſchenen hebben** / in 4to.; in welk geſchrift hij inzonderheid bedoelde om te bewijzen, dat deze verſchijnzels voor geene voorboden van goed of kwaad moesten gehouden worden, maar onder de hemelſe lighamen gerangſchikt, en gelijk de andere ſterren, welke op gezette tijden verdwijnen en te rug keren, aan vaste en beſtendige wetten, door den Schepper van het Gants-al zelven geſteld, zijn ondergeſchikt. Voorts betoogd deez' kundige Leraar, dat het met de ſtijl der H. Bladen ſtrijdt, dat men de verſchijningen van ſterren ten kwaden duide; verder, dat alle voorzeggingen buiten GODS woord uitdrukkelijk zijn verboden, en wel inzonderheid, die welke uit den loop des hemels en der ſterren worden afgeleid; op deze en meer aangevoerde gronden, bewezen hebbende, dat het gevoelen van de voorbeduiding der *Kometen* vals is, betoogd hij, dat dus die genen welke dat gevoelen voorſtaan tegens het Opperwezen zondigen. Tot dus verre alleen van de doling geſproken hebbende dien hij verfoeit, ten einde die te wederleggen, poogt hij verder als een Christen leraar te betogen, dat de mens daar des te groter affchrik van behoort te hebben, als hij bemerkt, dat deze ſchadelijke doling uit zijn eigen onachtzaamheid omtrent GODS allerheerlijkſte werken voortſpruit: „ Het is bij ons welervare *Hollands* volk," (dit zijn de eigene woorden van BEKKER,) „ niets groots het zee-

„ wae-

„ water elken etmaal te zien twemaal ebben en vloeijen;
„ maar duurt een van beiden wat langer, zonder dat men de
„ oirzaak ziet, dan is 't wat wonders. Vraagt iemand na
„ d'oirzaak van een werk, dat de natuur gewoonlijk doet,
„ hij krijgt ligtelijk een ſchamper beſcheidt; gelijk een boer bij
„ *Leijden* gaf: *vraagt gij*, zeide hij tot een Geleerden, *hoe*
„ *dat komt? dat weet ik wel.* Hoe komt 't dan? *Dat is altijd*
„ *zo*, ſprak de goede man. Zie daar 't geheim, *'t was altijd*
„ *zo*, en daarom geen wonder, noch waardig om te onder-
„ ſoeken. Maar verneemt men vis of vogel die men hier te
„ lande niet gewoon is, men wil weten, niet zo zeer waar
„ dat van daan komt, maar wat het beduid: *In 't jaar* 1577,
„ zegt HOOFT, *des nagts voor den inval te* Amſteldam, *quamen te*
„ ter Heijde, *een zeedorp in* Zuidholland, 13 *of* 14 *Walvisſchen*
„ *zo digt onder 't land gezwommen, dat 'er een aan ſtrand klemde:*
„ *d'anderen, om hem te verloſſen, bliezen kragt van water ter ſnuit*
„ *uit, en twee der voorbarigſten bekoſten hunne trouwhartigheid*
„ *met gelijk ongeluk. De grootſte was lang luttel min dan* 50,
„ *hoog bij de* 14, *breed* 10 *voeten ruim. Van dezelfſte zoort*
„ *ongedierte was den* 2 *van Hooijmaand, in de* Schelde *tot* Sastin-
„ ge, *een aangekomen, lang* 58, *dik in de rondte* 43, *breed van*
„ *ſtaart over de* 13 *voeten. Deze zeldzaamheden, als beduidzels*
„ *van genakende ontſteltenisſen, ſtonden den volke droeflijk voor.*
„ Maar uit wat reden? Hadden onze *Hollanders* nooit meer
„ dan 13 of 14 walvisſchen om de *Noord* vernomen? ja, maar
„ zo digt onder ons land niet. Dit was de zeldzaamheid, en
„ die alleen *ſtond den volke droeflijk voor.* De natuurlijke ſchrik-
„ achtigheid des menſchen helpt hier niet weinig toe, en
„ 't wan- en waan-geloof moeten bijzonderlijk in dezen ver-
„ dacht zijn. D'onwetenheid, ſchrik, en vreze zijn de on-
„ vaste gronden, daar het bijgeloof op rust, zijnde dit een
„ gebrek, ſtrijdig met de godsdienſtigheid, door overmaat."
Met dit werk, en nog een ander, niet lang daar na in 't licht gekomen, zijnde ene **Verklaring over de voorzeggingen van** DANIEL, verwierf hij veel roems, bij alle hoogſchatters van gezond verſtand en wezenlijke geleerdheid.

Dan

Dan het gene den naam van BEKKER wel het meest beroemd gemaakt, ja vereeuwigd heeft; is zijn werk, tot tijtel voerende: De Betoverde Weereld / zijnde een grondig onderzoek van 't gemeene gevoelen / aangaande de Geesten / derzelver aart / vermogen / bewind en bedrijf / als ook het geen de Menschen door derzelver kragt of gemeenschap doen. Dit boek, dat eerst te *Franeker* in 8vo. in 't licht kwam, en vervolgens verscheidene malen te *Amsteldam*, en laatstelijk te *Deventer* in 1737 in 4to. is gedrukt, veroirzaakte reeds vroegtijdig grote opschudding; doordien de Schrijver daar in tragtte te bewijzen, dat geen goede of kwade Engelen iets óp 's menschen lighaam of geest vermogen, daar verders uit afleidende, dat alles wat van een verbond met den Duivel, toverij, bezetenheid, voorgespens, spookgeesten of wat verder onder die klasse kan gerangschikt worden, verhaald of geschreven is, als loutere beuzeltaal moest gehouden worden. Ja dit boek baarde zo veel te meer opziens, doordien het zonder kerkelijke goedkeuring in 't licht verscheen, waar toe BEKKER als *Theologiæ Doctor* oirdeelde gerégtigd te zijn; het mangelde ook niet bij derzelver verschijning, aan klagten tegens den Schrijver, die van alle kanten kwamen opdagen, zo in kerkenraden, klassen als sijnoden; een gantse drom van tegenschrijvers zo met als zonder naam, waar van de ene heviger dan de andere, tegens het boek en deszelvs maker uitvoeren; en sommigen hem als een ongelovigen, ja ongodist uitscholden, voorspelden den Doktor, dat hij een hevigen kampstrijd zou moeten doorworstelen. De voornaamste Schrijvers die met naam tegens hem opkwamen, waren de Hoogleraars MELCHIOR LEYDEKKER en VAN DER WAAYEN, benevens de Predikanten VERRYN, GROENEWEGEN, VAN DER HOOGT, HAMER, BRINK en J. LEYDEKKER; alle welken hij, zo wel ernstig als schertzende, naar mate hij dagt dat hun geschrijf verdiende, beantwoord heeft.

De eerste aanleiding die BEKKER tot de behandeling van dit onderwerp hadt bepaald, was ene leerrede, die hij op zijn eerste standplaats te *Oosterlittens* deedt, over DANIEL II. *vs.* 11, daar de Toveraars genooddrongen zijn te belijden, dat zij gee-

ne bekwaamheid hadden, om 's Konings droom te verklaren; de woorden zijn: *Want de ſake die de Koningh begeert, is te ſwaer: ende daar en is niemant, die dezelve voor den Koningh te kennen kan geven, dan de Goden, welcker wooninge bij 't vleesch niet en is.* Hij onderzogt daar in het vermogen, welk den Duivel doorgaans wordt toegeſchreven, en deedt, ten zelven einde, nog ene leerreden over Exod. VIII. *vs.* 18. Hij verhandeld hier in de vraag, welke tog de reden zijn mogt, waarom de Toveraars aldaar vermeld, zo wel geene *luizen* als *vorſchen* en *ſlangen* konden voortbrengen? Nog tweemalen naderhand predikte hij over gelijkſoortige onderwerpen, als eens over de *Toveresſe van Endor* of Sauls Waarzegſter, 1 Samuel XXVIII. *vs.* 7--25, en eens over Jobs Duivel. In de beide laatſte predikatien, die hij te *Amſteldam* deedt drukken, beweerde hij inzonderheid, dat de zogenaamde *Toverijen* en *Spoken*, eer voor bedrog van menſchen, dan voor werkingen van den Duivel moesten gehouden worden, tevens te kennen gevende, voornemens te zijn, iets wegens de Toverijen en Spoken in 't licht te geven. Intusſen dat hij bezig was, met 't gene hij op den predikſtoel hadt geleraart, in geſchrift te ſtellen en te beſchaven, kwam uit *Engeland* een verhaal wegens een zeer zonderlinge toverij. Bekker bepaalde zig terſtond om dit boek met enige aanmerkingen in 't nederduits uit te geven; belovende tevens, zijn werk over de *Toverijen* eerlang te doen drukken; en, uit dit een en ander, wierdt ten laatſten zijn zonderling boek, de *Betoverde Wereld* genaamd, geboren.

In dit zo berugte werk, ſpreekt hij van de werkingen der geesten op de lighamen, zodanig, dat hij in dezelve genoegzaam ene volkomene onmooglijkheid ſchijnt te ſtellen, en verder alle zodanige plaatzen, in welke van Engelen zo goede als kwade wordt geſproken, en waar uit men derzelver beſtaan en werking gewoon is te betogen, geheel anders verklaart; hierom is hij ook verdagt gehouden, het gevoelen der *Sadduceuwen* aan te kleven, die aan het beſtaan van Geesten noch Engelen, geloof ſloegen; hij heeft zig nogthans van deze

blaam

blaam gezuiverd, en getoond, dat hij het aanwezen van Geesten en Engelen buiten God, erkende. Tot beter verſtand, oirdelen wij niet ondienſtig, 's mans gevoelen hier omtrent voor te dragen, zodanig hij het zelve betoogd heeft in eene Schriftelijke ſatisfactie/ aan de Klasſis van *Amſteldam* ingeleverd: „ Hij erkende daar in namelijk, 1. dat 'er Geesten zijn „ van God geſchapen, denkende wezens, geheel wat anders „ in hunne natuur en werking, dan de lighamen en hunne „ werkingen kunnen zijn. 2. Dat deze Geesten zijn, of menſchelijke, dat is ons menſchen door de ſchepping gegeven, „ en voortgebragt tot een lighaam, om met het zelve verenigd „ zijnde, te werken. 3. Of ook andere, die tot geen lighaam „ zijn geſchapen, om in vereniging daar van, gelijk de menſchelijke ziel te werken. 4. De Geesten die tot geene vereniging met bijzondere lighamen geſchapen zijn, worden in „ de H. Schrift, Engelen genaamd, die dan geſchift worden, „ in *goede* en *kwade*; het hoofd der goede Engelen, is Michaël, gelijk hij, die genoemd wordt *Duivel* en *Satan*, het „ hoofd is van de kwade. 5. Dat de goede Engelen, in de „ volmaaktheid hunner ſcheppinge volhardende, Gods *Engelen* „ genaamd worden; en dat hij dezelve gebruikt naar zijn be„ lieven in het uitwerken zijner oirdelen, tot dienst zijner „ uitverkorenen, en tot ſtraffe der godlozen; maar dat de *boze* „ *Engelen*, van God afgevallen, en daarom, naar hun hoofd, „ des *Duivels Engelen* genoemd, in de helſche verdoemenis „ verſtoten, en vijanden van de gelovigen zijn." Ook bekend Bekker te geloven, „ dat 'er een Duivel is, nogthans niet „ meer dan een, doch die vele Engelen heeft." Dus kwam het op de werkingen van den Duivel omtrent de menſchen aan, die hij duidelijk ontkende; doordien hij beweerd, dat de Duivel met ketens in de helle geboeid en hem alle magt benomen is. Doch doordien dit ronduit ſtaande te houden, te veel zou aanlopen tegens Gods woord en tegen de formulieren van enigheid, welke hij ondertekend hadt, die de verleiding van den eerſten mensch tot de zonde, aan den Duivel toeſchrijven, erkent Bekker hierom, dat de Duivel wel de

oirſprong van het kwaad is, maar op welk ene wijze, bepaald hij nergens; bewerende tevens, dat de Duivel hier om verdoemd en in de helle verſtoten is, en noch door zig zelven, noch door zijne Engelen werkt. Het verhaal van 's menſchen eerſte verleidinge, erkent hij wel ene beſchrijving van het werk des Duivels te zijn; doch hij gelooft niet dat die geſchiedenis alzo gebeurd is, gelijk zij verhaald wordt, maar verklaart dezelve in enen leenſpreukigen zin. Op de zelvde wijze handelt hij met de verzoeking van CHRISTUS in de woestijne, welke hij opvat als ene inbeelding des Zaligmakers, die zig den Duivel, in eenzaamheid zijnde, dus ſprekende verbeeldde, en alzo beſtreedt. De werkingen des Duivels, zijn bij hem werkingen van de menſchen zelve, doch aan den Duivel toegeſchreven, als die in den eerſten mensch de boze begeerlijkheid die uit de zonde over alle menſchen gekomen is, ontſteken heeft. Eveneens verklaart hij alle plaatzen, in welke van het uitdrijven van boze geesten wordt geſproken, van zekere krankheden, en beweert, dat de H. Schrift, in opzigt van de werkingen der Geesten, zo goede als kwade, ſpreekt naar het gevoelen der Heidenen, door de Joden overgenomen, die alle werkingen, van welke zij geene rede konden geven, aan zekeren Geest toeſchreven. Voorts handelt BEKKER van de bijzondere gemeenſchap met den Duivel, tot een uitgedrukt verbond; en na zulks aan de gezonde reden getoetst te hebben, gaat hij met dit onderzoek voort, ten aanzien van dat gene, 't welk de H. Schrift daar van aan de hand geeft, en dan bevindt hij al mede niets dat naar een verbond met den Duivel gelijkt, maar wel in tegendeel, dat het gevoelen van zulk een verbond der menſchen met den Duivel, door kragt van welken alle toverijen zouden geſchieden, niet ſtrookt met de lere, noch met de beſtieringe van GODS verbond, zo voor als onder de wet; en allerminst onder 't euangelie. Dus verre dan naar zijn inzigt bewezen hebbende, dat het gemeen gevoelen van de toverij, en 't gene daar aan verbonden is, geheel en al is buiten, en, wat meer is, tegen den Bijbel, beſchouwt hij verder, wat dan dat gene zij, dat ons de Schrift

van

van zulke menſchen zegt, en wat zij van hun doen getuigd; ten dien einde brengt hij de perſonen die zulks betreft eerst te voorſchijn, om te doen vatten, wat van zulke lieden te verwagten was, wat oogmerk zij hadden, ten welken einde zij bij groten en kleinen zijn gevraagd en te werk geſteld; daar na ziet hij hun hunne handelingen en kunſten af, en vertoond daar bij de redenen, die 't volk, en zonderling de Koningen, zelv in *Israël*, bewogen, om zig aan deze menſchen te vergapen. Dit leidt hem nu als van zelve om na te gaan, wat nu eigentlijk naar de Schrift van al dat volk te houden zij, en hij toont aan, dat hun doen van geen vermogen was, dat zij niet wisten 't gene zij voorzeiden of als een bijzondere geheimenis openbaarden; dat ze waarlijk niets met al deden van 't gene zij zig onderwonden, maar alleenlijk zulken enkelen ſchijn wisten te maken, en dat daar in hunne gehele konst beſtond. Doch nademaal de Bijbel op ettelijke plaatzen zo ſchijnt te ſpreken, dat ze in de bezweringen der Toveraars zelve geen kleine kragt ſtelt, zo onderzoekt BEKKER, wat eigentlijk daar mede te kennen wordt gegeven; en beſluit, dat de H. Schrift niet zegt, 't gene zij daar ſchijnt te zeggen. Hier op verklaart hij, waar in dan eigentlijk dit kwaad beſtaat, en hoe 't bijkomt, dat die menſchen met hunne konſtenarijen, en wel met name die van *Israël*, die hen agter na liepen, in den Bijbel zo ſlegt te boek ſtaan, en t'zedert bij 't eerſte Christendom nog zo gehaat en geſtraft zijn; midsgaders welke de reden was, van die wetten, waar bij dezelve onder 't Oude en Nieuwe Testament verboden zijn. Tot hier toe nog maar geſproken hebbende van de genen, die gemeenſchap zouden hebben met den Duivel, gaat hij verder over, om van de zulken te ſpreken, die men acht dat den Duivel meest tegen hebben, en, naar den geest met hem in zwaren ſtrijd, of aan den lijve zwaarlijk gekweld, dat is, *bezeten* zijn. Na zulks kortelijk verhandeld te hebben, gaat hij voort, met aan te wijzen, wat hier ons oirdeel over behoord te zijn, en hoedanig een Christen zig daar omtrent behoort te gedragen. En, doordien hem door ſommigen zijner tegenſtrevers zijn voorge-

worpen, de zogenaamde *formulieren;* poogt hij te betogen, op hoe zwakke gronden de voornaamſte Leraars bouwen, van welker meiningen bij Gysb. Voetius is te vinden; en dat de Schrift, niet grondig onderzogt, alleenlijk op den klank der woorden, naar gewoonte, en op blote aanwijzinge, tot bewijs wordt bijgebragt. Daar tegen wijst hij aan, hoe de formulieren, naar inhoud der verhandelde Schriftuurplaatzen moeten verſtaan werden, in alles wat dezelve van aanvegtinge of verleidinge des Duivels, geeſtelijken ſtrijdt, toverij, waarzeggingen, en belezingen vermelden; en dat derzelver welgevoegde ſtijl dat ook medebrengt. Dat meer is, hij betoogd nog verder, dat deze gemene doling, omtrent de voorzeide werken des Duivels en zijn volk, met onze *formulieren* ſtrijdig is, en dat geene andere, dan die in zijn gevoelen ſtaan, bekwaam zijn d'ondertekening, die alle Leraars der Gereformeerde Kerken voor 't aanvaarden hunner dienſten doen, in dezen dele goed te maken; teffens toont hij aan, dat 'er de godzaligheid des levens merkelijk door gebroken, Gods eere grotelijks verkort, 't geloof en de liefde zeer gekrenkt, het Christendom voor d'ongelovige ten toon geſteld, en ons gebed ontheiligd en belemmerd wordt. Hier nu over maakt hij het beſluit op, wat ons van die dingen te geloven en te betragten ſtaat; vooreerſt van ſpoken in 't gemeen, en dan bijzonderlijk van voorſpook en voorſpelling; hoe verre die mooglijk is of niet, en aan welke oirzaak toe te ſchrijven. Volgens zijn betoog, is ze aldaar natuurlijk, maar niet van den Duivel; 't zelve geeft hij ook te verſtaan van de zogenaamde hexenſpoken, en wichelingen; insgelijks ook van bezetenheid, die van den menſchen door verbond des Duivels zij gewrogt, en voorts, hoedanig een toverij in de wereld is, of niet; vervolgens leert hij, hoe wij ons in dit alles naar behoren moeten gedragen, met veel eerbieds en godvrugtigheids tot God, met liefde en beſcheidenheid tot onzen naasten, en voor ons zelv tot oeffening van godzaligheid. Het verhandelde zou ons reden geven te denken, dat de zaak hier mede voldongen ware; maar de ondervindinge, de beste leermeester der dingen, op een me-

nig-

nigte voorbeelden ſteunende, ſchijnt hier in den weg te zijn; doordien men zig daar op beroept, en dat met zulk een kragt, dat de oren doof ſtaan voor de redenen, tot hier toe bijgebragt. Om dan die ondervinding ten gronde toe te onderzoeken; en op dat niemand zegge, dat hij met zijne nieuwe lere wil tegenſpreken de gantſe wereld, vol klaarblijkelijke proeven zulker werkingen des Duivels, als hij ontkent; dat er zijn; onderſcheidt hij die in een *ondervindinge*, die hij zijn eigene noemt, en die van andere wordt voorgegeven; eigen gaat voor al; maar ten einde niet mis te tasten, toont hij eerst, hoe een mensch op eigen *ondervinding* mag betrouwen, en dan hoe verre hij anderen daar in mag geloven. Tot onderrigting, geeft hij dan *vooreerst* te kennen, dat weinige van ons bekwaam zijn, om behoorlijk oirdeel van die dingen op te maken; of ook wel, dat ons de gelegenheid ontbreekt, om alles, wat tot volle kennis vereist wordt, te vernemen. Het eerſte ſtelt hij in 't vooroirdeel, daar wij mede ingenomen zijn, als ook de vreze en ſchrik, die ons op zulk eene ontmoëting overvalt; als mede, in gebrek van kennis, wat de krag-ten der natuur vermogen; het zij om *iets* te werken, het zij om iets alleenlijk te doen ſchijnen, dat zo niet is; het zij ook, om 't bedrog te merken van de menſchen, en de kragt der konst en oeffeningen, die ons zulke dingen, welke zij maar natuurlijk doen, voor toverij doen aanzien en geloven; hier van geeft hij verſcheidene proeven op; en dan belangende de *gelegenheid*, die dikmaals ontbreekt, om agter 't geheim der Natuur te komen. Dit afgehandeld, brengt hij te berde de voorbeelden van ſpokerij, van bezetenen en betoverden, die hem zelv bejegend zijn; hij oirdeelt daar uit van den Papegaaij, in de *Gedenkſchriften* van den Ridder TEMPLE vermeld, die men geloofde dat betoverd was, en vergelijkt dat voorval met een andere ondervinding, hem zelv bekend. Van die betovertheid des lighaams gaat hij over tot de ziel, en meld zijn eigen ondervinding aan meer dan een perſoon, en op verſcheidene plaatzen, in 't bijzonder te *Franeker*; voorts brengt hij vele voorbeelden bij van ſpokerijen en bezetenheden, die

na nauwkeurig onderzoek, bevonden wierden van alle waarheid ontbloot te zijn, en na men die met alle zorgvuldigheid ontleed hadt, niet anders dan de ſchim overlieten. Verder reist de Schrijver met zijn boek de wereld rond, en brengt allerleij voorbeelden bij, die meest beroemd en ook de kragtigſte gerekend zijn, om 't gemeen gevoelen te bewijzen. Eerst van *ſpokerij* en *toverij*, die voor gewoon te boek ſtaat; gelijk de *witte wijven*, van welke men in ons land ſpreekt, de *witte vrouw van Rozenburg*, en meer dingen van dien zelvden aart. Voorts, handelt hij van de zulken, die men zegt, ſchoot- en ſteekvrij te zijn; bewijzende dat alles vals is, wat daar van verteld wordt. Vervolgens begeeft hij zig tot 't onderzoek van vele bijzondere vertellingen; en in de eerſte plaats, van zulke die men geen zekeren naam kan geven, of 't ſpokerij, of wichelarij of toverij, of bezetenheid voor 't merendeel te noemen zij, om dat in een verhaal verſcheidene ſoorten te zamen komen; vervolgens wordt van *wichelarij* of *toverij*, ieder in 't bijzonder gehandelt; van alle deze onderſcheidene onderwerpen een menigte verhalen bijbrengende, van gebeurtenisſen die 't meeste gerugt in 't vak van *ſpokerijen*, *betoveringen* enz. gemaakt hebben, en teffens daar van de tastbaarſte valsheid aantonende. Voorts betuigd BEKKER, dat indien hij meer voorbeelden, die tot bewijs van des Duivels werken worden aangevoerd, wilde onderzoeken, hij nimmer een einde zou vinden; en dat hij derhalven de verhandelde voldoende beſchouwt, alzo die boven anderen bekend, onlangs geleden, en nabij, of een van beiden zijnde, gewisſer onderzogt, en op de plaats, en bij de levende bevraagd, tot des te klaarder overtuiginge des lezers moeten dienen. Van 't werk eindelijk ſcheidende, ſluit hij met een t'zamenſtel van al 't bewijs tot een, dat in alle de vier boeken van zijn werk ergens t'zijner plaatze is aangewezen; 't welk zo veel uitbrengt, als dat 'er geen reden is in de Natuur, noch bewijs in de H. Schrift, noch blijk uit de bevinding, om aan de boze geesten toe te ſchrijven de werkingen, die doorgaans gelooft worden voort te komen van den Duivel, of van zulke men-

menſchen, die met hem in bondgenootſchap zouden ſtaan. Uit dit alles toont onze Doktor dan ten flotte, hoe kwalijk zij doen, die in plaats van de bijgelovigheid uit te tugtigen, dezelve voeden; een ſchuld die veel meer Kerkelijken en Schoolgeleerden, dan Overheden en Regters betreft, gevolgelijk dan ook verpligt, om op genezinge van 't ingekankerd kwaad bedagt te zijn. Doch vermits dit langzamelijk te hopen is, wil Doktor BEKKER zijnen lezer, en hem zelven te nutte maken de lesſe van den groten Kruisgezant PAULUS; *verwerp d'ongoddelijke en oudwijffche fabelen, u zelven oeffenende tot godzaligheid.* 1 TIM. IV. *vs.* 7. En dit, betuigd de Schrijver, het gehele werk door in acht genomen te hebben.

Het kon niet misſen, of de Kerkenraad van *Amſteldam*, moest van een boek 't welk zo veel gerugt maakte, en zo veelvuldige klagten en opſchuddingen verwekte, kennis nemen. Dit begon op den 31 meij 1691 met ene commisſie, om de wetten, aangaande het viſiteren der boeken na te zien; vervolgens kwam de zaak zelve te berde; een ieder wierdt vermaant het boek te lezen; men benoemde gelastigden om uittrekzels te maken, als mede om met BEKKER, die zig daar toe aanbood in onderhandeling te treden; het herdrukken zijner boeken wierdt middelerwijl verboden. Inmiddels deedt BEKKER een reisje door *Friesland*, *Groningen* en *Overijſel*. Te *Amſteldam* te rug gekomen zijnde, vondt hij zijn boek algemeen verfoeid, en orde geſteld om met hem te handelen over de vereiste voldoening wegens de ergernis, door hem aan de Kerk gegeven; 't welk BEKKER zig liet welgevallen. Men tradt dan met hem in onderhandeling; doch hij bleef volſtandig weigeren, enige andere voldoening te geven, dan in algemene bewoordingen behoudens namelijk zijn gevoelen, en alleen met betuiging van leedwezen, dat de Kerk uit zijn boek zulk een ergernis hadt genomen, daar hij met het ſchrijven van 't zelve een rein en zuiver oogmerk heeft gehadt, te weten, om GOD alleen de eere te geven, en de overblijfzels van deze ongelovigheid des Pausdoms, uit veler harten weg te nemen. Deze betuiging voldeed egter gants en al den Kerken-

raad niet, maar zij eiste ene uitdrukkelijke herroeping zijner gevoelens, waar toe hij evenwel niet kondè beſluiten. Dus kwam de zaak voor de Klasſis; dezelve oirdeelde, dat het boek behoorde geviſiteerd te worden, 't welk BEKKER ontkende, zig ten dien einde beroepende op zijne waardigheid van Doktor in de Godgeleerdheid. Vermits hij de zaak met deze vergadering niet eens konde worden, beriep BEKKER zig op een hoger regtbank, de Sijnode, niet om dezelve als Regter te erkennen, maar gelijk ſommigen verhalen, om tijd te winnen, en het overige nog niet gedrukte gedeelte van zijn werk de *Betoverde Wereld*, in 't licht te geven, gelijk geſchiedde. De Sijnode trok de zaak tot zig; doch vernomen hebbende, wat 'er in den Kerkenraad en Klasſis van *Amſteldam* was voorgevallen, en hoe deze de zaak naar behoren hadt behandeld, wijst zij, na BEKKER gehoord te hebben, de zaak aan de *Amſteldamſe* Klasſis te rug; betuigende niet voldaan te zijn over des Doktors antwoorden, prijzende de ernſtige handelingen des Kerkenraads, en tevens last gevende aan de Klasſis van *Amſteldam* en de Deputaten van de Sijnode, om verder over de zaak te handelen. Na dat de Kerkenraad de zaak weder in handen hadt genomen, wierden 'er ettelijke artikelen ontworpen, om BEKKER voor te houden, hij beantwoordde die ſchriftelijk, doch niet op ene wijze dat hij genoegen gaf. BEKKER bragt hier op de zaak voor Burgemeesteren, en doordien hij den Kerkenraad geene voldoening gaf, vondt deze andermaal goed, zig aan de Klasſis te vervoegen. Na veel over en weder ſprekens en ſchrijvens, na het houden van verſcheiden ſamenkomſten, ook met de regering der ſtad, onderſchreef BEKKER ten laatſten enige artikelen van voldoening; hij verklaarde in dezelve, te geloven: „ dat 'er goede en kwade geesten „ zijn; dat de Duivel, de begeerlijkheid in des menſchen „ harten ontſteken hebbende, den mensch verleidt, doch ook „ daarom in de helle geworpen is, en hem nu voortaan gee„ ne werkingen omtrent de menſchen kunnen toegeſchreven „ worden; dat hij dit niet hieldt voor een ter zaligheid noodzaakelijk leerſtuk, maar het enkel aanmerkte als een *problema*

„ of

„ of voorſtel dat te onderzoeken was; 't welk hij verzogt dat
„ in hem geduld mogt worden; dat 't hem leed deedt, dat hij
„ zig in geene onderſcheidener bewoordingen hadt uitgedrukt
„ ten aanzien van de leer der Hervormde Kerk, even als of
„ deze niet zuiver ware van de gevoelens der *Manichéen*, en
„ dat het gene in 't algemeen gezegd was, alleen op de bij-
„ gelovige leden der Kerke moest worden toegepast; dat hij
„ zig aan de formulieren van enigheid hieldt, en beloofde,
„ zijne gevoelens niet verder te zullen verſpreiden." Na deze verklaring, wierdt de zaak bij de Klasſis in omvrage gebragt, en nam de vergadering genoegen in dezelve; voorts ſchorste zij BEKKER, om de gegevene ergernis, voor den tijd van twee maanden in zijnen dienst. De cenſure wierdt van hem aangenomen, en van dezelve kennis gegeven aan Burgemeesteren van *Amſteldam*, die zig dit lieten welgevallen, en bevel gaven, dat de *artikelen van ſatisfactie* gedrukt wierden.

Dus dagt men dezen oorlog geëindigd, en den weg tot alle verdere onderhandelingen over de zaak van BEKKER te hebben afgeſneden. Doch verre van daar, men rekende buiten den waard; want zo dra wierdt het beſluit van de Klasſis niet rugtbaar, of de opſchuddingen vermeerderden; 'er kwamen brieven van den Kerkenraad van *Rotterdam*, en remonſtrantien van de leden der Gemeente aan den *Amſteldamſen* Kerkenraad, klagende over het afdoen dezer zaak met zo weinig vergenoegen, en over de geringheid der *cenſure*, in evenredigheid van de grootte der misdaad. Alle Klasſen en Sijnoden van geheel *Nederland*, raakten in rep en roer. Elks ogen waren nu gevestigd op de naastvolgende Sijnode, welke in *Noordholland* moest gehouden worden, en men verlangde met ongeduld, naar 't gene men daar in zoude beſluiten. De Klasſis van *Hoorn* ſchreef een *gravamen* over deze zaak uit; de Kerkenraad van *Amſteldam* bragt een conſiſtoriaal advijs in de Klasſis, dat BEKKER, voor dat de Sijnode was gehouden, van zijne *cenſure* niet mogt ontſlagen worden. Eindelijk vergaderde de *Noordhollandſe* Sijnode in 't begin van augustus 1692, binnen *Alkmaar*. Hier wierden hem de ingekomene grieven

voor-

voorgehouden. De Sijnode nam inzonderheid kwalijk, dat BEKKER, voorgevende voor de magt van GOD alleen te pleiten, de Kerk beſchuldigde, dat zij die ontkende: Ook dat hij het Profetisch ambt van CHRISTUS benadeelde, indien hij ſtelde, dat het gemeen gevoelen van de werkingen des Duivels ten tijde van JESUS verkering op aarde, reeds bekend was geweest, zonder dat CHRISTUS zulk een wangevoelen hadt tegengeſproken. De Doktor bekende voor de Sijnode, dat JESUS zekerlijk dat gevoelen zou hebben moeten tegenſpreken, ingevalle het ten zijnen tijde onder de Joden was bekend geweest; doch hij ontkende, dat zulks met 'er daad plaats hadt. Men hieldt hem dan zijne eigene woorden voor, in welke hij zegt: „ dat dit wangevoelen reeds onder de Joden was, „ en dat de zulken, die bij JESUS over bezetenheid klaagden, „ niet naar waarheid ſpraken, maar naar dat wangevoelen, welk „ de Joden, na dat zij meer verkering met de Heidenſe Wijs„ geren gehadt hadden, zedert de *Babijlonijſe* gevangenis, had„ den overgenomen." BEKKER zogt zig hier over te verdedigen, doch het Sijnode nam geen genoegen in zijn antwoord. Na lang over en weder handelen, kwam men tot een beſluit, dat ieder Predikant in *Noordholland* zijne gedagten over BEKKER's boek, ſchriftelijk zoude inleveren, en hij zelv' alles waaromtrent de *Klasſis* zoude overeenkomen, zou wegnemen, veranderen, herroepen, ja zelvs wederleggen. Doch BEKKER vondt hier in geen genoegen, maar leverde een *Remonſtrantie* in, waar in hij weigerde het Sijnode voor zijnen regter te erkennen, onder anderen voor reden gevende, dat hij reeds een *cenſure* hebbende uitgeſtaan, met geene twede kon bezwaard worden, waar van de Sijnode het tegendeel beweerde. Na dan enigen tijd met BEKKER gehandeld te hebben, om te vernemen, of hij nadere voldoening zoude willen geven, en hij, bij 't gene te *Amſteldam* geſchied was, bleef volharden, wierden de advijſen ingenomen. Dezelve kwamen hier op uit, dat BEKKER geene genoegzame voldoening hadt gegeven, en, zo hij hier omtrent weigeragtig bleef, in de Kerk niet langer konde geduld worden, en daarom van zijnen dienst wierdt

afgezet. Dan BEKKER onverzettelijk op zijn ſtuk ſtaande blijvende, wierdt na hem nogmaals te vergeefs vermaand te hebben, van zijne gevoelens af te ſtappen en meerder voldoening te geven, met eenparigheid van ſtemmen, het volgende beſluit genomen. „ De Chriſtelijke Sijnode alle zagtmoedigheid en beſcheidenheid gebruikt hebbende, om Dr. BALTHASAR BEKKER, tot ene genoegzame retractatie te inducerren, en zijn Eerw. blijvende weigeren de Sijnode voor zijnen competenten regter te erkennen, en de artikelen van *ſatisfactie*, bij de Chriſtelijke Sijnodus opgeſteld; heeft op de ingebragte advijſen van de Klaſſen, met eenparigheid van ſtemmen, denzelven Dr. BEKKER verklaart, intolerabel als leraar in de Gereformeerde kerk, en vervolgens hem van zijnen predikdienst geremoveerd, gelijk ze denzelven removeerd mids dezen, en zal aan de Eerw. Klaſſis en den Eerw. Kerkenraad van *Amſteldam*, ene copije van deze reſolutie en concluſie toegezonden worden, om haar zelven daar naar te reguleren." Zodanigen vonnis geveld zijnde, wilde men BEKKER daar van kennis geven; doch hij hadt *Alkmaar* reeds verlaten, agterlatende een ſchriftelijk protest, waar in hij verklaarde, niet te kunnen berusten in ene *Sententia condemnatoria a non Judice*, een vonnis van veroirdelinge geveld door iemand, welke hij voor geenen regter erkende. Het vonnis door de Sijnode geſtreken, wierdt kort daar na, door de wethouderſchap van *Amſteldam* bekragtigd, egter vondt zij tevens goed, om BEKKER zijne gewone jaarwedde tot aan zijnen dood te laten behouden.

Dit vonnis bekend geworden zijnde, regende het eerlang boekjes en geſchriften, waar van ſommigen waren ingerigt, om het gedrag van de *Noordhollandſe* Sijnode en andere Kerkelijke handelingen omtrent BEKKER gehouden, hemelhoog te prijzen; terwijl anderen, het ten hoogſten verfoeiden en als onregtvaardig uitkreten. Wij zullen flegts van een der laatſte ſoort melding maken, om deszelvs zonderlingen inhoud; het is getijteld: **Den triumpherenden Duivel/ ſpokende omtrent den berg Parnaſſus**; de ongenoemde Schrijver, vangt dus aan:

„ De

„ De Duivel is zeer gelukkig en in veiligheid, zegt MERKU-
„ RIUS, doordien de Grote Raad der Theologanten zig met
„ zo veel ijver voor hem in de bresſe ſteld. Maar hij koste
„ niet begrijpen, hoe dat menſchen, wier beroep vordert
„ om den Duivel afbreuk te doen, en hare kudden de midde-
„ len aan de hand te geven, ten einde hem te weerſtreven,
„ zijne belangens met zo veel ijver kunnen omhelzen, en
„ voor hem en zijn rijk de wapenen aangorden. Zij hoor-
„ den het evenwel, en zagen het: de ene zeide, BEKKER
„ heeft geen eerbied genoeg voor de Duivel: de andere, hij
„ ſpot met den Duivel: een derde, hij ſpreekt op een al te
„ lugtigen trant van Satan, hij moest hem met meerder be-
„ ſchaaftheid behandelen, dewijl het een ſchepzel van GOD is:
„ nog anderen zeiden, de Duivel is noodzaaklijk, hij komt in
„ onze kraam te pas, wij kunnen hem niet miſſen; het volk
„ zou ons niet geloven, en onze leerdienst zou te gronde
„ gaan, indien de Duivel niet in 't ſpel kwam en ons vaarwel
„ zeide: wie zou de moeite willen nemen om GOD te vrezen,
„ indien het niet was uit oirzaak van den Duivel? De men-
„ ſchen zouden nimmer naar den hemel willen gaan, indien
„ de Duivel hen 'er niet naar toe joeg." Uit dit enkelde ſtaalt-
je kan men afleiden, op welk een' trant ſommigen der apolo-
gisten van BEKKER, hem verdedigen. Ook wierdt 'er in dien
tijd een allerkwaadäartigſte ſpotpenning gemunt, verbeeldende
een Duivel in een Predikants gewaad met mantel en bef uit-
gedost, zittende op een ezel, en houdende een banier of
vaandel in zijn hand, om aan te duiden, dat het een zegepraal
was door den Duivel bevogten.

De Kerkenraad van *Amſteldam* was nog niet ten vollen ver-
genoegd, met de afzetting van Doktor BEKKER bewerkt te
hebben, het geluste haar een ſtap verder te gaan, met hem
de kerkelijke gemeenſchap te ontzeggen, en hem van 't avond-
maal te weren. Deez' brave man, hij mag dan zo ketters
over den Satan en zijne Engelen gedagt hebben als men wil,
bekreunde zig daar luttel over, en vervoegde zig bij de Wal-
ſe Gemeente, daar men geen zwarigheid maakte, om hem

aan de tafel des Heren als medebroeder en disgenoot te ontvangen. Dus van de vervolging der Geestelijkheid bevrijd, ſleet hij het overige zijner dagen in rust te *Amſteldam*, en overleed aldaar aan de pleuris op den 11 julij 1698, in den ouderdom van bijna 64 jaren. Zijn ſtoffelijk overblijfzel wierdt naar *Friesland* gevoerd, en te *Jelſum*, een dorp nabij *Leeuwarden* gelegen, in zijn vrouws familiegraf, begraven. Die van 's mans godvrugtig en in de daad christelijk afſterven, als ook zijn gantſe gedrag, op zijn ziek- en ſterfbed, daar hij ruim drie maanden met vele ſmerten worſtelde, onderrigt wil zijn, raadplege het verhaal daar van door zijnen zoon, onder den tijtel van: Sterfbedde van Dom. BEKKER in 't licht gegeven; een verhaal dat door ieder, die enig gevoel van ware godsvrugt heeft, niet zonder innerlijke zielsaandoening kan gelezen worden; voorts volhardde hij tot aan zijn dood toe, bij zijne gevoelens ten aanzien van den Duivel en de werkingen der Geesten, met betuiging, dat hij voor 't overige de aangenomene leerſtellingen der Hervormde Kerk vastlijk geloofde.

BEKKER is getrouwd geweest, met FROUK FULLENIUS, dogter van BERNARDUS FULLENIUS, in leven Profeſor te *Franeker*, eerst in de hebreeuwſe taal, naderhand in de matheſis, en HEBELIA HINKMA AB HINKENBURG, uit een adelijk geſlagt, wiens zuster ALETHÆA, de moeder was van den wijdberoemden generaal en veldbouwkundigen MENNO VAN COEHOORN. Bij deze vrouw heeft hij een zoon verwekt, met name JOHANNES HENDRIK BEKKER, die in 1737 als Predikant te *Jelſum* is overleden; benevens twee dogters, waar van de jongſte ANNA MARIA BEKKER, is getrouwd geweest met Ds. JEREMIAS HENDRIK BRUINING, Predikant te *Beetgum*.

Ten aanzien van de geſtalte zijn's lighaams en houding, was BEKKER geenzins gunſtig door de natuur begaaft; zijne tronie inzonderheid was allerongelukkigst, een lange neus die genoegzaam op zijn voorultſtekende kin ruste, met ingevallene konen, vormden een gants onbevallige tronie; 't welk LA MONNAYE zijn pourtrait ziende, voor den franſen druk van zijn

Be-

Betoverde Wereld / niet onäartig op derzelver lelijkheid zig ſpelende, deedt zeggen:

Oui, par toi de Satan la puiſſance est briſée,
Mais tu n'as cependant pas encore aſſez fait:
Pour nous oter du Diable entierement l'idée,
BEKKER *ſupprime ton portrait.*

Doch zo min gunſtig hem de natuur, ten aanzien van zijne lighaamsgeſtalte en tronie geweest was, zo veel te meer bezat hij van hare gaven, ten opzigte van zijne zielsvermogens en verſtandige hoedanigheden. Onzijdigen getuigen, dat de naam van ſchrander, geleerd, weetgierig en arbeidzaam, hem niet kan onthouden worden; hij bezat een vrijen geest, en wilde zig aan niemands gedagten ſlaafs verbinden, maar onderzogt alles ingevolge de geſtrengſte regelen der reden, of 't gene hem zulks toeſcheen; voorts was hij vurig en vlúg van vernuft, en wanneer hij eenmaal een gevoelen hadt omhelst, was hij 'er niet gemakkelijk af te brengen, ja ſomtijds betrouwde hij te veel op zijn eigen oirdeel; hij hadt met veel andere grote mannen die diep denken gemeen, dat hij ſchranderder was, om twijffelingen en zwarigheden te opperen, dan die op te losſen; ongemeen moedig in gevaren te zijn toonde hij bij meer dan ene gelegenheid, als onder anderen ook, toen zijn borstbeen aangeſtoken zijnde, men hem ene grote opening in de borst moest maken, en een ſtuk vlees 'er uitſnijden; deze pijnlijke bewerking, ſtondt BEKKER met ene wonderbare ſtandvastigheid door. Ook was hij zeer goedhartig en vriendelijk, en wist zig door zijne dienstvaardigheid, bij zijne ambtgenoten aangenaam en bemind te maken; van welken enigen ook alles hebben aangewend wat in hun vermogen was, om hem, ware 't mogelijk te behouden. Hij hadt geen uitwendige gaven voor den kanſel; en ſchoon hij kundig was in de matheſis, de beste van alle de logica's, waren zijne leerredenen niet regelmatig, maar egter zodanig ingerigt, dat die voor ieder verſtaanbaar waren; ook was hij door zijn ongemene vlugheid,

bij-

bijkans altoos in ſtaat tot het waarnemen van een predikbeurt. Van aart boertig en ſcheltzend zijnde, ſtak zulks ſomtijds ook in zijne predikatien gelijk in zijne ſchriften, door. Dus verkoos hij wel eens texten, die op zekere voorvallen ſloegen, welke hij in 't oog hadt; zie 'er hier een paar voorbeelden van: een zijner ambtgenoten osſen hebbende te bezorgen, en onzen BEKKER verzogt hebbende om voor hem te prediken, nam hij tot text de woorden: 1 KORINT. IX. *vs.* 9. *Zorgt ook* GOD *voor de Osſen?* Toen hij van *Weesp* naar *Amſteldam* verroepen was, en de drie afgevaardigden, ter zijner losmakinge, zig in de eerstgenoemde ſtad bevonden, predikte hij over de woorden: HAND. X. *vs.* 19. *Ziet drie Mannen zoeken u.* Zeer vaardig teffens was hij in zijne antwoorden, en, door zijne grote geoeffendheid in den bijbel, bekwaam, om bij allerleije gelegendheden een gepasten ſchriftuurtext bij te brengen; ten voorbeelde hier van ſtrekke, dat een zijner ambtgenoten van een lage afkomst, hem een grieks vers, door zijnen zoon die nog zeer jong was, vervaardigd, en tegen hem ingerigt, in handen deedt ſtoppen; hij las het vers, eiste pen en inkt, en ſchreef terſtond 'er onder; zie JOB, XXX. *vs.* 1., alwaar men deze woorden leest: *Maar nu lagchen over mij mindere dan ik van dagen, welker vader ik verſmaad zou hebben, om bij de honden mijner kudden te ſtellen.*

BEKKER, is zes of zevenmalen op verſchillende wijzen, in plaat afgebeeld; onder dat, 't welk aan 't hoofd der laatſte druk van zijne Betoverde Waereld is geplaatst, en door P. VAN GUNST geſneden, leest men de volgende digtregels:

Dit 's BEKKER, hier voor 't oog natuurlijk afgemaalt;
Die 't ſnode bijgeloof, het Christendom bekropen,
En diep verpest, beſtond ten gronde toe te ſlopen;
De Duivel, dwaas gevreest, aan ketens heeft bepaalt.
Schoon ſmaad geworpen op zijn godgewijde veder,
Hij gaf aan GOD zijn eer, te ſtout geſchonden weder.

TANDEM BONA CAUSA TRIUMPHAT.

Ter eeuwiger gedagtenis van dien diepdenkenden Theolo-

gant, zijn 'er vijf penningen gemunt, die alle op de voorzijde 's mans beeldtenis vertonen, en waar van de *eerſte*, *vierde* en *vijfde* tot randſchrift hebben: BALTHASAR BEKKER. S. S. T. D. ET V. D. M. AMST., terwijl het randſchrift van den *tweeden* en *derden* van dezen inhoud is: B. BEKKER. S. T. D. V. D. M. AMST. NATUS METSLAV. FRIS. MDCXXXIV. Op de tegenzijde van den *eerſten*, leest men onder eene doorbrekende zonne, dit vierregelig gedigt:

Nu werd het wangeloof beſtreên,
De Duivel met de voet gemeên,
Van die op 't pad der waarheid gaan,
En BEKKER in zijn grond verſtaan.
MDCXCII.

De *tweede*, waar op 's mans beeldtenis met de ſlinkere wang naar buiten is gekeerd, daar die op de vier anderen met de regterzijde voorkomt; heeft op de tegenzijde, die geene verbeelding heeft, dit zesregelig gedigt:

Dit is dien ſchriftdoorleerde BEKKER,
Dien heil en toverij ontdekker,
Die hoe getrapt, getergd, noch ſtil
Zig onderwerpt zijn's Heren wil.
Een man gezond in leer en leven:
Hoe meer verdrukt, hoe meer verheven.
MDCXCII.

De tegenzijde van den *derden*, heeft in 't verſchiet, het *Amſteldamſe* Raadhuis en de Nieuwe Kerk, verzeld van deze ſpreuk: PROCUL ESTO PROFANI; *Ver van hier de onheiligen.* Voorwaarts ſtaat de beſtraffende waarheid, tuſſen een rondgekronkelde ſlang, door twee zegetakken doorregen, en enen vuurſpuwenden leeuw, en die allen weder nevens deze gewijde ſpreuk: MATTH. VI. *vs.* 13. LIBERA NOS A MALO; *Verlos ons van den bozen.* Te weten van het te groot opgevatte denkbeeld der toegeſchreven magt des Duivels, waarom men tot GOD met deze ſpreuk verzugt, die op den voet des pen-

pennings gelezen wordt: SERVA DEUS ECCLESIAM; *God bewaar de Kerk.*

Op de tegenzijde van den *vierden*, bevegt deez' Godgeleerde, tot geene kleine ſpijt van de nevensgezeten nijd, in de gedaante van HERKULES, den twehoofdigen helhond CERBERUS, wiens ene hoofd met een zotskap, en wiens ander met een kruinmutsje of *kallotje* gedekt is, en welk laatſte omtrent dezen tijd veeltijds door zeer eerwaardige en geeſtelijke mannen gedragen wierdt. Op den voet des pennings ſtaat: OPUS VIRTUTIS VERITATISQUE TRIUMPHAT; *Het werk van de deugd en waarheid zegepraalt.*

Eindelijk ziet men in 't verſchiet der tegenzijde van den *vijfden*, enigen van 't gemeen zig tegens twee verſchijnende Duivelen verbazen; terwijl de waarheid, welke in de ſlinkerhand twee ſleutelen houdt, met haar regter rust op een verzegeld boek, 't gene op enen autaar, behangen met het *Amſteldamſe* wapenſchild, ligt. Het randſchrift ontleend uit HORAT. *Carm. Lib. III. Od.* 1. *vs.* 1. luidt aldus: ODI PROFANUM VULGUS ET ARCEO; *Ik haat het ongeletterde volk en weer het van mij af.* ——— MORHOF., *Polyh. Philoſ.* Tom. II. p. 255. C. A. HEUMANNI, *Via ad Hiſt. literar.* p. 185. JAC. BRUCKERI, *Hiſtor. Crit. Philoſoph.* Tom. V. p. 712--721. Tom. VI. p. 926, 927. MOSHEMII, *Inſtitut. Hiſt. Eccleſ. Sæc.* XVII. Sect. 2. part. II. c. 2. §. XXXV. FREYTAG, *Analecta literaria*, pag. 79. E. L. VRIEMOET, *Athen. Friſ.* pag. 256. C. SAXI, *Onomast. literar.* Pars. V. pag. 173, 174. *Analecta*, pag. 612. *Muſeum Mazzuchellianum.* Tom. II. pag. 176. Tab. CXLIV. *Muſeum Hinderſteinianum*, p. 279. n. 966, 967. *Menagiana, edition de Amſt.* 1716. Tom. III. p. 486. J. G. DE CHAUFEPIÉ, *Nouveau Dictionaire*, Tom. I. lettre B. pag. 192. &c. DAVID CLEMENT, *Biblioth. curieuſe*, Tom. III. pag. 43--49. Beytrag zur Geſchichte der Intoleranz/ oder leben/ meynungen/ ſchikſale des ehemahligen Theologi/ und reformirten Predigers in Amſterdam/ BALTHAS. BEKKERS, meist aus kirklichen urkunden von J. M. SWAGER, Leipzig. 1780. 8vo. *Europiſe Merkurius*,

II. St. 1698. bl. 101. P. RABUS, *Boekz.* I. D. bl. 34. 52. III. D. bl. 335. GER. VAN LOON, *Nederl. Hiſtoriepenningen*, IV. D. bl. 225--227. *Levensbeſchr. van Nederl. Mannen en Vrouwen*, III. D. bl. 285--307.

BEKKER (JOHANNES HENDRIK), een zoon van BALTHASAR, wierdt geboren den 25 junij 1676, te *Loenen*; zijne moeder was EROUK FULLENIUS, ene dogter van den *Franeker* Hoogleraar BERNARDUS FULLENIUS den vader. De jonge BEKKER na de triviale ſcholen te *Amſteldam* doorlopen te zijn, en enigen tijd te *Harderwijk* doorgebragt te hebben, ging verder zijne ſtudien te *Franeker* voltrekken, onder de Profeſſoren VAN DER WAYEN, VITRINGA en ROËL, daar hij ook geëxamineerd zijnde, en wel inzonderheid over de gevoelens van zijnen vader, nopens de werkingen der geesten, en daaromtrent voldoende antwoorden hebbende gegeven, in 1701 tot Kandidaat wierdt verklaard. In 1703 werdt hij tot Predikant beroepen te *Wijkel* in *Friesland*, en in 1705 te *Jelſum* nabij *Leeuwarden*, daar zijne moeder thans weduwe, op haar voorouderlijk ſlot *Hinnema-State* woonde. Hier begaf hij zig in het jaar 1710 in den egt, met SYTSKE BAUKES UNIA, dogter van BAUKE BAUKES UNIA, Bijzitter of Mederegter van *Leeuwarderadeel*. Uit dit huwelijk is ene dogter geboren, ANNA MARIA, getrouwd aan JOHANNES HEERSMA, Predikant op *'t Wijſel* en *Koten*, welke bij haar heeft gewonnen een zoon, genaamd BALTHASAR BEKKER A HEERSMA. Aan het huis van deze zijne kinderen, ſtierf JOHANNES, na een langwijlige zukkeling, op den 3 junij 1737, in den ouderdom van 61 jaren, op weinige dagen na. Nimmer is BEKKER van enige wangevoelens verdagt geweest, ten minſten beſchuldigd; doch konde niet wel verdragen, dat iemand, zijnen vader in den zelvden rang ſtelde, met PONTIAAN VAN HATTEM, FREDR. LEENHOF, of BENED. SPINOZA, even als of hij een *Atheïst* was geweest, en men GOD niet konde vrezen, en in hem geloven, zonder ook den Duivel te vrezen, en dien bozen geest zulk een algemene heerſchappij toe te ſchrijven. —— *Boekz.*, 1737. *b.* bl. 230-232.

BEL

BEL (JOHANNES DE), leefde in het begin van de XIVde eeuw, dewijl hij Raadsheer van JOHAN VAN AVENNES was, den tweden van dien naam, Graav van *Henegouwen*, die in 1304 ſtierf, na dat Graavſchap vijf jaren beſtierd te hebben. JOHANNES DE BEL, was Priester en Kanunnik van *St. Lambert's* Kerk te *Luik*. Hij heeft een Kronijk geſchreven, waar in vele merkwaardigheden gevonden worden, betrekkelijk de oorlogen die in zijnen tijd voorvielen, en waar van de Hiſtorieſchrijver FROISSART betuigd, veel gebruik te hebben gemaakt in het ſamenſtellen van zijne geſchiedenis. —— VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 457. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 577. PAQUOT, *Memoir. litteraire*, Tom. VIII. pag. 293, 294.

BELL (THEODORUS VAN DER), geboren in 't jaar 1720, wierdt na volbragte letteroeffeningen en akademiſe ſtudien, op den 5 januarij 1744 te *Rakagne* als Predikant beroepen, alwaar na 8 jaren verblijf, hij naar *Rhijnsburg* wierdt verplaatst, daar hij tot zijn dood toe is verbleven, die voorviel op den 30 maart 1794, in den ouderdom van 73 jaren en ruim 6 maanden, tot grote droefheid van zijne drie dogters en twee zonen, beide ook Predikanten, de oudſte, JOHANNES GISBERT VAN DER BELL, te *Venhuizen*, de andere, ANTHONY JOH. VAN DER BELL, te *Schermerhorn*.

BELL heeft den lof weggedragen, dat hij met ijver en ene voorbeeldige getrouwheid, in 't werk zijn's Heren, het ruime tijdvak van meer dan 50 jaren, onophoudelijk is bezig geweest, waar door hij ook de achting van allen die hem kenden, heeft verworven. Dat hij ook van een arbeidzamen aart was, blijkt onder anderen, door het in 't licht gegeven werk van hem, getijteld: **Des Heren wonderweg in het verhogen van het Volk van Nederland / van het begin der Reformatie / tot aan het ſluiten van den Munſterſen vrede / benevens het vervolg na het ſluiten van den Munſterſen vrede tot den Aken-ſen vrede / in 1748. Leijd. en Amſt. 1771. in 4to.** —— *Boekz.*, 1794. *a.* bl. 459. ABKOUDE en ARRENBERG, *Naamreg. druk van* 1773. bl. 39.

BELLAMY (JAKOB), geboren te *Vlisſingen* den 12 november 1757, was, van der jeugd aan, begaafd met een zeer fijn gevoel voor het ſchone, en vooral maakten de ſchoonheden der Natuur, enen diepen indruk op hem; hier bij paarde zig, ene levendige, alle ruimtens vervullende, al het voorledene tegenwoordig ſtellende verbeelding. Niets trof deze meer, dan de lezing der geſchiedenisſen van de oude Helden en hunne kloeke daden; na deze ſtelde hij zig in hunne plaats, en ſpeelde menigmaal met al te veel vlers de rol, van dezen of genen beroemden krijgsman. Zig aan het hoofd ener bende zijner makkers te ſtellen, met hun tegen anderen op te trekken, of hen in ſtoute ondernemingen voor te gaan, maakte zijn grootst genoegen uit.

Men zag in BELLAMY, de waarheid des gezegde, van den Heer FEITH, in zijne *Brieven over verſcheidene onderwerpen*, II. D. bl. 3 enz.: „ De eerſte kenmerken der Genie, ontdekken „ zig in de tederſte jeugd, aan de levendigheid en ſterkte der „ driften, en de hoogſte ſtoutheid der ondernemingen;" en bijna alles wat die beroemde konstrigter verder, over de Genien ſchrijft, is zo verwonderlijk toepasſelijk op onzen Digter, dat elk die dezen gekend heeft, daar in deszelvs afbeelding ziet.

Die zugt voor oorlogsbedrijven, gepaard met ene, voor zijne jaren, meer dan gewone lighaamsſterkte en geſpierdheid, maakte hem, onder zijne medegezellen, zo gedugt, als de edelmoedigheid, welke hij in zijn doen liet blijken, en de hulp die hij den zwakkeren boodt, hem bemind maakten. Een jonge, van zodanig ene ziels- en lighaamsgeſteldheid, ſcheen door de natuur zelve tot een krijgsman gevormd, en het opvolgen van deze zijne oirſprongelijke beſtemming, zou hem geenzins belet hebben, een Digter te worden, het ſlagveld of de oorlogskiel zou zijn zangberg geweest zijn. Hij verlangde ook naar niets meer, dan naar dien ſtaat: *voor het Vaderland te vegten*, was het toppunt zijner wenſchen. De bede zijner moeder, dewijl hij vroeg na zijn derde jaar, vaderloos was, en ene leerrede over het *vijfde gebod*, hieldt hem, en wie rekent

kent dit niet tot eer van zijn hart? daar van te rug, zelv na dat hij reeds éénmaal, daar toe het ast befluit hadt genomen. Dewijl het hem ook niet m gt gebeuren een Fijnfchilder te worden, waar toe zijn aangeboren fmaak voor alle fchone konften, hem ge egenheid hadt ingeboezemd, koor hij, meer door anderen, dan door zig zelven geleid, een beroep, voor het welk hij allerminst was berekend, en leerde bakken.

Zijne dienstbaarheid en arbeid kon den onverzadelijken lees- en weetlust, die hem e gen was niet verdoven; doch van zijn digtvermogen, ontdekte zig niets, voor dat tijdftip, het gene juist het gefchiktfte was, om het digtvuur van enen dapperen krijgzugtigen jongen t'ontvonken, namelijk in het jaar 1772, wanneer men het twede eeuwfeest der vrijheid, binnen *Vlisfingen* vierde; toen den lof der dappere *Zeeuwen*, van aller lippen hoiende rollen, toen gemuige zijde, der eer welke men hunne nagedagtnis aandeelt, toen zelve, bij de inkomst van den Erfftadhouder, met de jeugd zijner geboorteftad, voor enige dagen in het gewaad enes krijgsmans gedost zijnde, ontfprong zijn digt-ader. Zijn *vers*, ter dier gelegenheid gemaakt, en onder het oog van anderen gekomen, ontving niet weinig lof; die lof vuurde hem aan, om het bij dien eerfteling niet te laten. Hij digtte voort, tot digten befteedde hij alle de ogenblikken, die se hem van zijne toenmalige bezigheden overfchoten, ja zelv wel andere, het geen voor hem, meermalen onaangename gevolgen, van de zijde zijns meesters hadt.

Dan hem ontbraken, een leidsman, goede voorbeelden, en kennis onzer taal; de Digters die hem in handen vielen, waren veelal flegte modellen. Hij ging egter zijnen gang „ op „ hun fpoor," fchrijft hij zelve, „ begon ik ook huwelijks- „ en verjaardigten te maken, in plaats van wezenlijke gedag- „ ten, fchaarde ik alle Goden en Godinnen, Nijmphen en „ Naijaden, in rijmende gelederen, ik vergat niet PHEBUS, „ als hoofd van dit *corps*, heerlijkst te doen uitkomen." Elk intusfen bewonderde hem, hij begon opzien te verwekken;

daar hij trager voortgangen in het ambagt, waar toe hij werdt opgeleid, dan in de digtkunde maakte, en de uitmuntende Digter een ſlegt Bakker zou geworden zijn, deedt dit bij ſommigen die hem kenden, de gedagten opkomen, om hem tot de ſtudie te brengen, en de toenmalige *Vliſſingſe* Rector, gaf hem enig afzonderlijk onderwijs in de latijnſe taal.

Bellamy verliet den baktrog en de dienstbaarheid, en met die verheffing, verhief zig ook zijne ziel. Hij, die reeds het ongerijmde hadt gevoeld, dier *Goden-volle verſen*, naar den ouden ſmaak, maar zig van die kluisters niet geheel ontſlaan, de inblazingen der natuur niet volkomen volgen durfde, verbrak gene, en liet zig door deze onbedwongen leiden. Betere lectuur, de omgang met lieden uit beſchaafder kring, bragten niet weinig, ter verfijning van zijnen ſmaak toe. Zijn goed gerugt werdt meer en meer verbreid, door enige zijner voortbrengzels in de *Vaderlandſe Letteroeffeningen*, en in de *Poëtiſche Mengelſtoffen* van het *Haags Konstgenootſchap* geplaatst; dit Genootſchap nam hem, gelijk daar na meer andere, van dien aart, tot medelid aan, doch op deze eer ſtelde hij in het vervolg, weinig prijs; de aanmerkingen, welke men in dezelve, op de digtſtukken maakte, kwamen hem over het geheel, te niets betekenend voor; hij gevoelde te zeer zijne waarde, om de zijne, aan de droge kritiekes van menigmaal koele rijmers bloot te ſtellen; al lachgende noemde hij de digtkundige Genootſchappen, *Rijmkollegies*.

Zijn toenemen intuſſen in de latijnſe taal, was min aanmerkelijk, dan het zoude geweest zijn, indien hij in vroeger jaren, daar aan begonnen, met weiniger viers bezield en minder aan het zelvdenken en opſtellen gewoon geweest ware. Hij bragt het egter daar in zo ver, dat men hem voor het akademisch onderrigt, bekwaam keurde. En dewijl het hem aan middelen ontbrak, verëénden zig enige Heren ſaam, om jaarlijks tot zijne ſtudien, iet toe te brengen, waar bij in het vervolg, nog meer uit andere bronnen kwam; en hij vertrok naar de *Utrechtſe* Hogeſchool om zig tot den predikdienst voor te bereiden; niet, om dat men oirdeelde dat de-

ze

ze kring best voor hem geſchikt ware, maar om dat in ons gemenebest, alwaar men niet, gelijk in koningrijken, jaargelden geeft aan fraije vernuften, die hun de vrijheid laten, om naar hunnen ſmaak te werken, dit bijna het enige middel is, om zulken als BELLAMY te verheffen, en ten eerlijken beſtaan te brengen, hoewel egter hier door, menig Genie verongelukt, en der Kerke weinig voordeels wordt aangebragt.

Op het Hogeſchool onderſcheide men hem ras, zijn goed gerugt was hem vooruit gelopen; daar geraakte hij in gezelſchap, daar kreeg hij kennis aan boeken, waar door zijn verſtand verlicht en zijn ſmaak nog meer gezuiverd werdt. De tijd, in welken hij zig op dat toneel vertoonde, was ook bij uitſtek geſchikt, voor ene *Muſe*, als die van BELLAMY; oorlog van buiten, aangording der wapenen van binnen, konden niet anders, dan het digtvuur enes krijgszugtigen Digters, ſteeds meer doen ontvlammen. Dra ook zag men dit in zijne *Vaderlandſe Gezangen*, welke hij onder den naam van ZELANDUS, eerst bij ſtukjes uitgaf. Deze zijn het, welke den grondſlag tot zijnen onvergangelijken roem gelegd hebben; men ontving die, als met een ſoort van enthuſiasme, waar van de tijdsomſtandigheid niet alleen, maar vooral hare innerlijke waardij, de oirzaak was. Steeds ſpreekt daar in de held, of de vriend des vaderlands, en dat niet ene gekunſtelde opgeſmukte taal, maar de ſchone, edele taal der natuur, de taal des mannelijken gevoels; geene flikkeringen van vals vernuft, maar het ware, heerst in dezelve; zij ſtrelen door hunne harmonie, het gehoor; doen de ziel des lezers aan, en boezemen naar mate der onderwerpen, grootheid, ſchrik, eerbied, of weemoed in; de blodaardt gevoelt voor het ogenblik dat hij ze leest, moed in zijnen boezem ontbranden. Voor BELLAMY, hadt *Nederland* maar weinig gedigten van dien aart, en hij liet zijne navolgers ver agter zig. Alle de vrienden der digtkunde en des vaderlands, juichten hem toe. De regering van *Vliſſingen* toonde, dat zij zijne verdienſten wist te ſchatten, en verwakkerde den ijver van haren Burger, door hem voor de toewijing dier bijeen verzamelde gezangen, aan

Vliſſingen, te begiftigen, met een aanzienlijk boek-geſchenk; op eene wijze, die en haar, en hem, eer aandeedt. Dit geſchenk beſtaat in het jaar 1792, en denkelijk nog, bij mejuffrouw FRANCINA BAANE te *Vliſſingen*, aan welken de Digter, onder den naam van FILLIS, het grootſte gedeelte zijner jeugdige gezangen gewijd hadt.

De liefde zig van zijn jeugdig hart meester gemaakt hebbende, hadt niet flegts eenen verzagtenden invloed, op zijn fors karakter, maar vormde mede onzen Krijgszanger, tot een uitmuntend Minnezanger. De *Gezangen mijner jeugd*, door hem in zijnen akademie-tijd uitgegeven, ſtrekken hier van ten bewijze. In deze bezingt hij de *liefde*; niet die *liefde*, welke het gelaat der eerbaarheid van ſchaamte doet gloeijen, deze verfoeijde zijn edel hart, maar die kuiſſe *liefde*, welke van hemelſe afkomſt zijnde, door de Engelen zelv met welgevallen aanſchouwd wordt, die de ziel verheft, en het hart de zuiverſte genoegens ſmaken doet. Hij volgde ook daar in de natuur en zijn mannelijk gevoel; hij zong het geen hij ondervondt, aan den ſchoot eener kuiſſe minnares, voor welke zijne liefde te ſterker was, naar mate zij eenen geruimen tijd, geweldiger werdt gekwaasboomd. Deze *Zangen* zijn nogthans min algemeen bekend, en hebben hem, zo veel lofs niet verworven, als hij door dezelve wel hadt verdiend. De ſmaak onzer Natie, ſchijnt over het geheel, dien weg niet heen te willen; men hegt aan het woord van *Min* en *Minnezang* maar al te onbepaald, het denkbeeld van onkuisheid, dit deedt zijne vrienden vrezen, dat BELLAMY, hoe onſchuldig, zig desniettegenſtaande, door deze uitgaaf zou benadelen.

Men vindt van hem meer dan een ſtukje, zo in digt als in ondigt, in de *Proeven van het verſtand, den ſmaak en het hart*, welke hij, in vereeniging met enige Konſtvrienden uitgaf, onder welke, de vertelling, ROOSJE betijteld, bijzonder uitſteekt. Zeide de zo evengenoemd waardige ſchrijver FEITH, dat hij geene enkelde *Romanze* bij ons wist, die aan de vereisten van dit ſoort van digtſtukken voldeed, is het niet te ver-

mee-

moeden, dat hij na de lezing van dit ſtukje zulks zeggen zou; is toch, volgens MONCRIF, ene *Romanze* „ het naïve verhaal „ van ene aandoenlijke daad," wie kan dan ontkennen, dat ROOSJE waarlijk ene *Romanze* zij?

Bij zijne digtſtukken moet men niet vergeten zijne *Gezangen* te tellen, het zijn alle ſtukken van enen ſomberen en ernſtigen trant; *ſterven en zien ſterven*, zijn de gedurig daar in heerſende denkbeelden. In het daar voor geplaatst *Fragment, van enen Brief, aan zijnen vriend* KLEYN, geeft hij enig verſlag, van de ontwikkeling zijner Genie, en op den tijtel vindt men zijne vrij wel gelijkende Afbeelding. Deze bundel, het laatſte geſchenk, aan zijne vrienden en de nakomelingſchap, ſchijnt ſaamgeſteld, onder dat tot nog toe onverklaarde voorgevoel des doods, het geen men, in zo veel levenden, kort voor hun ſterven bemerkt, en waar van BELLAMY zo vele blijken gaf. In het eerſte dier Gezangen, verzoekt hij reeds aan zijne vrienden, dat wanneer de dood zijne ogen zal geloken, en zij hem begraven zullen hebben, zij dezelve zullen lezen:

„ En als gij mijn lieve vrienden,
„ Dan uw weg weer rustig wandelt,
„ Wilt mij dan niet gants vergeten:
„ Leest, om aan uw vriend te denken,
„ Somtijds eens in deze zangen.

Konstrigters menen, dat zij minder goedkeuring, bij de meesten, dan zijne *Vaderlandſe Gezangen* wegdragen zullen, om dat zijne Genie het kragtigſte werkte, in het grote en heldhaftige. Het blijft nogthans zeker, dat men in dezelve, verſcheidene in der daad, zo in vinding, als in uitvoering, zeer ſchone ſtukken ontmoet, en dat zij alle het merk dragen, van zijn uitnemend digtvermogen. Hij was Digter in den nadruk des woords; zijn digten beſtond niet, in, met enige verandering van woorden, gedurig wederom dezelve beelden te herhalen, welke zo velen voor hem, reeds duizende malen, hadden gebruikt en misbruikt, hij ſchiep nieuwe. Dit blijkt treffend, uit de overeenkomst, tusſen zijne gedagten, en die

van

van andere ſcheppende vernuften, zonder dat hij ooit een hunner voortbrengze's, hadt onder 't oog gekregen; verbaast ſtond hij toen men hem eenmaal de overeenkomst toonde, tusſen een lied van ANACREON, en een ander, 't geen hij voorlas, en door hem was gedigt, wanneer hij nauwlijks den naam van ANACREON kende, dit is hem naderhand meermaal, omtrent andere grote Digters, vooral omtrent GLEIM gebeurd. Zijne digtſtukken hebben alle ene rollende vloeibaarheid, en dragen de blijken der gemakkelijkheid, waar mede hij die opſtelde. De harmonie welke hij aan zijne rijmloze verſen wist te geven, heeft niet weinig toegebragt, om den ſmaak, daar voor, algemener te maken. Door zijn voorbeeld, lost hij, met enige weinige anderen onzer beste Digters, de bedenking op: of niet, met het rijm, ook de welklank in onze poëzij, verloren ga? Bij enen halven Digter mag dit zo zijn, en wat ſchade? dan na menig vers van BELLAMY gelezen te hebben, zal men, indien men 'er opzettelijk acht op ſlaat, niet eens gemerkt hebben, dat het rijmloos ware, duidelijk bewijs, voor de harmonie zijner ſtukken, en voor de niet volſtrekte onontbeerlijkheid des rijms, tot den welklank.

Bewust, dat met de beoefening, de beſchouwing moet gepaard gaan, en dat onze Digters het verder zouden gebragt hebben, hadden zij deze niet te veel verzuimd, lei hij, zo dra hem daar toe de gelegenheid verſchaft werdt, zig met ernst op de *theorie* der digtkunde toe, en maakte in dezelve geen geringe vorderingen. Zijn *Brief* aan Mr. VAN ALPHEN, benevens een en ander ſtukje van den *Poëtiſchen Spectator*, die hij beide, zonder zijnen naam in het licht gaf, leveren daar van de bewijzen uit. Hadt het hem mogen gebeuren in dit vak verder voort te werken, hij zou door zijne gegronde kritiekes, de *Nederlandſe Digtkunde* niet weinig voordeels aangebragt, en jonge Digters veel geleerd hebben; hoewel het te vrezen is, dat hij zig daar door tevens, het misnoegen van velen zijner medebroeders, en van het geheel heirleger der Rijmers, welker ſnerpende geesſel hij was, zou op den hals gehaald hebben, vooral door den toon, op welken hij recenſeerde.

Edel-

Edelmoedigheid en menſchenliefde, blonken in alle zijne bedrijven uit; daar hij leedt, wanneer hij anderen zag lijden, was hij, hoe ſpaarzaam zelve bedeeld, altoos bereid, om anderen in het geen hij bezat, te doen delen; alleen in die ogenblikken, in welke hij ondervondt, hoe magteloos zonder hetzelve, het medelijden was, kreeg het geld in zijn oog enige waarde, in elk ander geval, was hij 'er misſchien al te onverſchillig omtrent. Van niets hadt hij meer afkeers, dan van vleijen en kruipen, een afkeer die zo ver ging, dat zij, door ſommige aanzienelijken onder zijne weldoeners, die zijn karakter niet genoeg kenden, en meenden dat hij, om het geen zij ten zijnen voordele toebragten, met lof- en dankdigten in de hand, voor hun behoorde te buigen, als trotsheid en ondankbaarheid, aangemerkt werdt. Zijne openhartigheid, zijne getrouwheid, zijne grootheid van ziel, die hem in ſtaat ſtelde, om niemand te verachten, noch te beledigen, om dat hij van hem, of in godsdienſtige of in ſtaatkundige begrippen verſchilde, won hem eene algemene hoogachting, bij alle braven. *Hij beminde zijn vaderland vurig, hij haatte deszelvs vijand, wie en onder welke partij die ook was. Hij hadt elk* lief, die het vaderland lief hadt, en liet tevens elk zijne bijzondere gedagten geheel vrij; onder lieden, van hem verſchillende denkwijzen, hadt hij, in de volgaande tijden door hem beleefd, zijne vertrouwde vrienden, bij was niet klein genoeg, om partijdig te kunnen zijn. Schoon eene ſterke neiging tot het ſombere en ernſtige hebbende, hadt hij eene bijzondere, hem alleen eigen luim, die, in ſommige zijner ſtukken, en vooral in zijne gemeenzame geſprekken en brieven, zig vertoonde; een luim, die zijn gezelſchap allerbehaaglijkst maakte, en de rimpels der droefgeestigheid, van het gefronzeldſte gelaat wijken deedt.

Zijn ſchertzen, met zekere door min kundigen uit onverſtand, geliefkoosde godsdienſtige meningen, gaf aan menſchen van bekrompen doorzigt, en aan de nijd, die beſtendige gezellin van grote verdienſten, gelegenheid, om niet gunſtig omtrent zijne godsdienſtige gevoelens te denken; met grond

wordt

wordt nogthans verzekerd, dat hij, door de lezing van gegronde ſchriften ten voordele der openbaring, volkomen overtuigd was, van de waarheid van onzen ſchonen Godsdienst, en genezen van die twijffelingen, welke bij hem waren opgekomen, door zekere ſlegt beredencerde, ſchoon welgemeende godvrugtige boeken en geſprekken, die hij in zijne jonkheid veelvuldigmalen hoorde en las. Of hij egter als Leraar, groten opgang zou gemaakt hebben, mag men twijffelen. Uit zijne in druk gegevene leerredenen blijkt het, dat hij ver afweek van die wijs van voordragt, welke in de voorheen publieke Kerk, tot heden toe, nog allermeest behaagt, en hij hadt te veel vastheid van geest, om zig blindelings naar den heerſenden ſmaak te rigten. En, daar men in ons land, door enen Leraar niet wil geſchreven hebben, 't geen men aan elk anderen niet kwalijk duidt, is het te vrezen, dat dewijl het hem onmooglijk was, zijn Genie aan zijn fortuin op te offeren, hij ene aanzienlijke plaats onder de digterlijke martelaars zou beſlagen hebben.

Dan van dit alles, zou de tijd alleen de zekerheid of onzekerheid hebben kunnen leren, doch dit is, gelijk alle de grote vooruitzigten, die men zig van hem met reden vormde, verijdeld; dewijl de levende, de werkzame, de zig tot een waarlijk groot Genie vormende, en zijne aanvangelijke grootheid reeds gevoelende BELLAMY, op den 11 maart 1786, aan de gevolgen ener verzuimde verkoudheid overleedt, tot groot verlies der vaderlandſe digtkunde; tot grievende ſmert voor zijne vrienden; en in het bijzonder voor zijne moeder, die haar enig kind, en zijner minnares, die enen minnaar zonder wederga, in hem verloor.

Het ſpreken viel hem in zijne ziekte, te zwaar, dan dat men iet van zijne laatſte redenen zou kunnen melden. Sommigen zijner vrienden namen de bezorging zijns lijks op zig; meer dan één Burger dong naar de eer, om het in zijn graf geplaatst te zien; en het werdt, onder het algemeen beklag der heim hoogſchattende Burgerij, in de *St. Niklaas Kerk*, door enige zijner, meest *Zeeuwſe* medeſtudenten, bijgezet. *Zee-*

land,

land, heeft in BELLAMY, een Digter voortgebragt, wiens naam het vrij naast dien van deszelvs twee grootsten, CATS en ANTONIDES, mag plaatzen. *Vlissingen*, het geen wel op eene beroemde Digteres, namelijk de door hare vlugge geest en scherp vernuft zo beroemde ELIZABETH BEKKER, maar op geen groot Digter roemen mogt, heeft die eer door hem verkregen. En *Nederland* zal altoos op hem bogen en zijn vroeg verlies betreuren. —— G. KUYPERS, *Levensverh. van* JACOB BELLAMY, *voor zijne twee nagel. Leerredenen. Nieuwe Ned. Jaarb.* 1784. bl. 1524 en 1938. *Vad. Hist.* XXXII. D. bl. 37.

BELLE (JAN VAN), een man uit den burgerstaat te *Haarlem*, omtrent het midden van de XVIIIde eeuw geleefd hebbende, was een groot kender en voorstander der nederduitsche taalen digtkunde. Men heeft van hem in druk: Duytsche spraeklessen met muzijk. Haarl. 1733. 4to. Nieuwe Weg-wijzer ter Spel- / Spraak- en Digtkunde. Haarl. 1743. 4to. Duytsche Spraeklessen &c. Amst. 1756. 8vo. —— ABKOUDE en ARRENBERG, *Naamreg. druk van* 1773. bl. 39.

BELLECHERE (JAKOB), een *Vlaamsch Waal*, werdt door LEICESTER in het jaar 1586, tegens de privilegien van den lande, tot President van den Hove Provintiaal van *Utrecht* aangesteld. —— WAG., *Vad. Hist.* VIII. D. bl. 168.

BELLEGAMBE (FRANCOIS), wiens dt geboren te *Douai*, in het jaar 1628, en volbragt zijn gehelen letterkundigen loop, bij de Jesuiten van die stad; 16 jaren oud zijnde, werdt hij lid van dat genootschap; vervolgens gewijd, werdt hem de bestiering van eene der *Congregatien* der *H. Maagd* toevertrouwd, en het blijkt, dat hij die bediening 15 jaren, zo te *Rijssel* als te *Douai* heeft waargenomen; hij stierf in de eerstgenoemde stad, den 12 junij 1700, in het 72ste jaar zijns ouderdoms. Verscheiden boeken heeft hij geschreven, die door den druk zijn gemeen gemaakt, waar van de meesten van weinig waarde zijn, als enkel aanhalingen uit Oudvaders letterlijk overgeschreven, bevattende. Het enige daar men nog enige waarde in stelt, is: *Enchiridion Theolog. practicum, tripartitum*, de

Ja-

Jubilæo Eccleſiaſtico. Inſulis. 1699. in 12mo. —— PAQUOT, *Memoir. litter.* Tom. XIII. p. 213, 214.

BELLEGARDE (GABRIEL DU PARC DE), is geboren uit een adelijk geſlagt in *Languedok*, op het ſlot *Bellegarde*, den 18 october 1717. Zijne beoeffeningen der wetenſchappen, in het ouderlijk huis, onder een afzonderlijken leermeester, begonnen hebbende, vervolgde hij die naderhand in een kostſchool van geleerde Geestelijken, welke geen minder zorg droegen, om zijn hart tot de deugd, als zijn verſtand voor de wetenſchappen, te vormen. Van daar ging hij naar *Toulouſe*, om aan het Hogeſchool van die ſtad, lesſen in het kerkelijk regt te nemen, en verkreeg aldaar den graad van Licentiaat in de regten. Thans begaf hij zig naar *Parijs*, alwaar hij zijn vast verblijf nam, met oogmerk om zig geheel en al aan de beoeffening van de godgeleerdheid en de kerkelijke wetenſchappen, over te geven. Hier gelukte het hem, in nauwe kennis te geraken, met de kundigſte Godgeleerden dier ſtad, inzonderheid met den vermaarden BOURSIER, leraar der *Sorbonne*, gelijk mede met den Abt D'ELTEMARE; welke laatſte hem bovenal dierbaar wierdt, en die hij ſteeds als meester en vader beſchouwde; zijnde dermate aan hem gehegt, dat, toen deze naar *Holland* ging, om aldaar het overſchot zijner dagen door te brengen, BELLEGARDE zig mede derwaarts begaf, en dezen zijnen vriend bijbleef, tot op zijnen dood, die in het jaar 1770 op *Rijnwijk*, een landhuis in de nabuurſchap van *Zeijst*, in de provintie *Utrecht*, voorviel.

Twee jaar later, begaf zig BELLEGARDE met 'er woon naar de ſtad *Utrecht*, in gezelſchap van enige vrienden, die zig nevens hem, met gelijken arbeid bezig hielden. Het was daar, dat hij de laatſte hand leide, aan de *Collection generale des Oeuvres* D'ANTOINE ARNAULD, *Docteur de Sorbonne*, die te *Lauſanne*, bij intekening, zedert 1772 tot 1782, gedrukt wierden, en in 49 Delen in 4to. het licht zagen, daar onder begrepen de VI. Delen over *la perpetuité de la Foi*, benevens I. Deel, bevattende het *leven van* ARNAULD, en het register op het werk, welke ſtukken afzonderlijk zijn uitgegeven; hebbende tevens

de

de uitgever, deze grote verzameling verrijkt, met geſchiedkundige voorredenen, welke vervuld zijn met de nauwkeurigſte en belangrijkſte naſporingen. Deze arbeid, die hem gedurende den tijd van 20 jaren, bezig hieldt, verhinderde hem egter geenzins, om in den jare 1765, te *Utrecht* eene andere aanzienlijke verzameling uit te geven, onder den tijtel van: *Supplementum ad varias collectiones Operum* ZEGERI BERNARDI VAN ESPEN, in gr. folio, makende een 5de deel uit der werken van dezen groten Kanonist. In dit ſtuk vindt men een omſtandig levensverhaal van den autheur, met ophelderingen omtrent zijne ſchriften. Het zelve is ook afzonderlijk in groot 8vo. gedrukt.

In den zelvden tusſentijd, gaf ook BELLEGARDE eene korte geſchiedenis van de Rooms Katholijke Kerk te *Utrecht* in 't licht, onder den tijtel van: *Hiſtoire abregée de l'Egliſe Metropolitaine d'Utrecht*, ſtrekkende zedert haar opkomst tot aan de kerkvergadering van *Utrecht* in 1763, beſlaande een deel in klein 8vo. De belangrijke voorreden voor zijn *Receuil des temoignages, rendus à l'Egliſe d'Utrecht*; waar in de oirſprong en voortgang der ſcheuringe, tusſen de Katholijken dier Kerk ontſtaan, aangewezen en opgehelderd worden, is insgelijks uit zijne pen gevloeid. Nog heeft men van BELLEGARDE, buiten verſcheiden andere ſchriften van minder aanbelang: *Memoires Hiſtoriques ſur l'affaire de la Bulle Unigenitus dans les Pais-Bas*, bevattende een aanëengeſchakeld verhaal, van de gebeurtenisſen in de *Nederlanden*, ter gelegenheid van die Bulle veroirzaakt, zedert 1713 tot 1730, 4 delen in 12mo., zijnde dit het eerſte werk dat door hem gemeen gemaakt is.

Men beſpeurd in alle zijne ſchriften, dat hij, ſchoon de leerſtellingen der Roomsgezinde kerk onveranderlijk toegedaan blijvende, en geenzins aarzelende, om het hoofd dier kerke in den perſoon van den Paus te erkennen, nogthans verre af ware van alles te onderſchrijven, wat de overige Roomsgezinden, ten aanzien van 's Pausſen onfeilbaarheid en volſtrekte oppermagt over alle de kerken, voorwenden. Het was hierom, dat hij, hoe zeer zijne geboorte, zijne braaf-

heid en de dienſten, welken hij aan die kerk bewees, hem boven zo veel anderen regt tot het bekleeden van kerkelijke waardigheden gaven, de deur daar toe ſteeds voor zig geſloten vondt, aangezien men tot dezelve niet konde geraken, zonder zig aan de *Roomſe Bullen* tegen JANSENIUS en QUESNEL te onderwerpen. Ondertusſen vondt hij zig omtrent 25 jaren geleden, tot Kanunnik benoemd, bij de hoofd- en primaat-kerk van *Lijon*, alwaar zig een broeder van hem bevondt, en waar van de Kanunniken, die bewijzen van hun oud adeldom moeten geven, het teken van 't kruis dragen, en den tijtel van Graven, plegen te voeren. Dan, daar de arbeid waar aan hij zig hadde overgegeven, zijn vast verblijf aldaar niet gehengde, verzogt hij wel dra zijn ontſlag, en verwierf van 't kapittel den tijtel van Oud-Graav. Hij is geſtorven te *Utrecht*, den 13 december 1789, in den ouderdom van ruim 72 jaren. Op de zark, die zijne ſtoffelijke overblijfzelen bedekt, ſtaat het volgende graffchrift gebeiteld:

HIC JACET

Nobilis D. GABRIEL DU PARC DE BELLEGARDE,
Diœceſis Narbonenſis in Gallia Clericus,
Nec non inſignis Eccleſiæ Lugdunenſis
Antiquus Canonicus & Comes:
Vir pietati ac veritati ab adolescentia deditus:
Scriptis diverſis, ac magnâ potisſimum
ARNALDI *operum collectione*
De Eccleſiâ benè meritus:
Eccleſiæ Batavæ, cujus ſe cauſæ totum
Mancipaverat,
Cuique plurimos undiquaque Amicos
Conciliaverat,
Nec non & aliis longe lateque Eccleſiis,
Multiplici Epiſtolarum commercio,
Multâ Librorum communicatione,
Et continuis officiis utilisſimus:
Omnium denique ſanæ doctrinæ amicorum
Amicus fidelis & fervidus, Ip-

Ipſe, in paucorum numero, quibus hisce temporibus
Cara fides & veritas potior fuit, unus è præcipuis:
Qui, dum ſusceptis in Eccleſiæ commodum
Laboribus
Ardens atque indefeſſus incumbit,
Viribus tandem exhaustis,
Obiit in Domino Ultrajecti, in domo dicta
Clarenburg,
Die XIII Decembris MDCCLXXXIX,
Annos natus LXXII ac penè duos menſes.

Directeuren van het *Utrechts* Provintiaal Genootſchap van konſten en wetenſchappen, dezen waardigen Man in derzelver vergadering van 4 meij 1789, tot lid des Genootſchaps verkoren hebbende, wilde hij dit lidmaatſchap niet aannemen, dan in hoedanigheid van contribuerend lid. —— *Alg. Konst- en Letter-Bode*, IV. D. bl. 50, 51.

BELLEMANS (DANIEL), is in 1641 te *Antwerpen* geboren. In den ouderdom van 18 jaren, kwam hij bij de reguliere Kanunniken van *Grimbergen* van de *Premonſtratenſer* orden, en zijn proeftijd doorgeſtaan hebbende, leide hij er de gewijdde belofte van af in 1661. Vier jaren later, wierdt hij tot Priester geordent, en vervolgens van ene parochie voorzien in de heerlijkheid van *Horſen*, tuſſen *Waal* en *Maas*; maar hij behield dien post niet lang, doordien hij den 21 februarij 1671 in den ouderdom van 32 jaren geſtorven is. BELLEMANS heeft twee verzamelingen van digtſtukken of liedekens nagelaten, onder deze zonderlinge tijtels: 1. Het Cijtherken van Jesus/ ſpeelende zestigh nieuwe Liedekens op het groote Jubillé van het H. Sacrament van Mirakel tot Bruſſel. Gedruckt te Bruſſel in 1670 en 1679 in 16mo. 2. Den lieffelijcken Paradijs-Vogel/ tot God om hoogh vlieghende/ behelſende verſcheijde gheeſtelijcke Liedekens van de Goddelijcke Liefde ende het verlanghen van het Hemelſch Vaderland/ gheconponeert door den Eerw. Heere Daniel Bellemans, gedruckt te Bruſſel/ 1683 in 16mo. Deze liedekens wer-

den zo gretig gekogt, dat 'er in 1686, reeds een *zesde druk* van werdt uitgegeven. Ook kan men van deze digtſtukjes getuigen, dat alle niet alleen zeer ſtigtelijk zijn, maar ook de meesten door hun gevoelige en met tederheid vervulde uitdrukkingen, de zinnen ſtreelen en het hart aandoen, ja dat ſommigen zelvs ene zoetvloeijentheid van uitdrukkingen en verhevene gedagten bevatten, ſchoon niet alle met dit merk zijn geſtempelt, en enigen in een vrij gemeenzamen ſtijl zijn geſchreven; zo als bij voorbeeld het liedeken, dat dus aanvangt:

Als meester Jan den Timmerman
Van Luijck naer Bruſſel quam /
Logeerde hij bij Herreman / enz.

Aan het hoofd van dit werkje, is ene loffpraak op den ſchrijver en zijne liedekens geplaatst, door den vermaarden digter in dat ſoort van poëzij, ADRIAAN DE POIRTRES. —— PAQUOT, *Memoires litter.* Tom. IX. p. 63-65.

BELLERUS (JOANNES), van *Antwerpen* geboortig, was een geleerd Man en Boekdrukker in genoemde ſtad. Hij heeft het *Onomasticum van* CONR. GESNERUS, uit het werk van ROB. STEPHANUS getrokken, op nieuw door hem vermeerderd, in 1553 uitgegeven. Ook heeft hij een groot aantal woorden gevoegd, bij het *Dictionarium Latino-Hispanicum* ANTONII NEBRISSENSIS. Hij is den 13 julij 1595, in zijn geboorteſtad overleden. —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 577, 578.

BELLIGHEM (PERSEVALD VAN), een blindgeborene, geboortig van *Brugge*, maakte vrij wat opgang in 't beoeffenen der letterkunde. Hij woonde in 1530 te *Parijs*, en bemoeide zig met leſſen aan de jeugd te geven. Hij hadt tot zijn zinſpreuk aangenomen: *Dominus illuminat cæcos;* en heeft uitgegeven: *Quinctiliani pro Cæco contra novercam declamatio, cum ſcholiis & notis* P. BELLIGEMII. —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 947. MIRÆI, *Elogia Belgica*, p. 143. PROSPER MARCHAND, *Diction.* Tom. I. p. 228. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. IV. p. 252, 253.

BEL-

BELLOCASSIUS (STEVEN), is geboren te *Caſſel* in *Vlaanderen*, nabij het dorp *Belle*, waar van hij ook zijnen naam heeft ontleend. Hij leide zig inzonderheid op de latijnſe digtkunde toe, daar hij ook vrij wel in ſlaagde; zijn beroep was Secretaris van het Kapittel van *St. Donatus* te *Brugge*; welken post hij tot aan zijnen dood toe heeft waargenomen, welke omtrent het midden der XVIde eeuw is voorgevallen. Kort voor zijn dood maakte hij op zig zelven, het volgende graffchrift:

Hoc jaceo in tumulo: prius at quam munere vitæ
Exuor, in voto hoc promere carmen erat.
Huc veni, hic vixi, peregrina fabula vitæ
Nunc acta est, redeo vita ubi perpes erit,
Cygneo ſic more mei ſum funeris ipſe
Cantator. Longum, qui legis ista, vale.

Ook hadt hij een foort van testament gemaakt, in deze bewoordingen:

Cælo animam, do corpus humo, do cætera mundo,
Ut capiat partem quilibet inde ſuam.

BELLOCASSIUS heeft in druk uitgegeven: *Sylvula Carminum; & Sanctologion Flandriæ. Brugis* 1544. 8vo. *Item, Legationem Flandriæ ad* CAROLUM V. *Imp.*, 't welk geplaatst is in de *Rerum Germanicarum ſcriptores* van FREHERUS, Tom. III. pag. 164–173, en in een gelijkſoortige verzameling van STRUVIUS, Tom. III. p. 196–204. —— F. SWEERT., *Athen. Belg.* p. 680. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 817. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 1107. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. I. p. 383–385.

BEMMEL (ABRAHAM VAN), bekleed ene plaats onder de klaſſe der Geſchiedſchrijvers van ons land, door zijne uitgave van ene Beſchrijving der Stad Amersfoort / 2 Deelen / in 8vo. Utrecht 1760. met fraaije platen voorzien. Dat VAN BEMMEL niet tot de ſtudien was opgevoed, en in zijne jeugd Klerk ter Secretarije van *Amersfoort* is geweest, leert ons de voorreden aan het hoofd van zijn boek geplaatst,

BEMMEL (GABRIEL VAN), een Jeſuit te *Leuven*, welke in 1612 in die orden werdt ingelijft; is geweest Secretaris te *Bruſſel*, en een man, die door zijne geleerdheid heeft uitgemunt. Hij heeft geſchreven: *Triumphos SS.* IGNATII DE LOJOLA *&* FRANC. XAVERII, *Societat. Jeſu, in Divos relatorum. Bruxel.* 1628. 8*vo.* —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 325.

BEMMEL (WILLEM VAN), een Konſtſchilder, is geboren te *Utrecht*, en wordt gehouden voor een der beste discipels van ZAGTLEVEN. Toen hij zo ver in de konst gevorderd was, van op eigen wieken te kunnen drijven, trok hij naar *Romen*, om door de beoeffening van keurige modellen geholpen, de konst verder voort te zetten, teffens ook om zijne neiging te voldoen, welke overhelde, om *Italiaanſe* gezigten of landſchappen te verbeelden. Ten einde dan dezen lust te boeten, tekende hij met ijver en grote vlijt te *Tivoli*, en bragt de aftekeningen daar na op paneel, zo geestig en natuurlijk, dat hij groten roem daar door te *Romen* verwierf. Van daar trok hij naar *Duitsland*, daar zijne meeste werken gevonden worden, inzonderheid te *Neurenberg*. Hij heeft alzins in zijne ſtukken, de wijking, licht en ſchaduw, ongemeen konſtig weten in acht te nemen; en met dat al wordt 'er getwist, of wel zijn vernuft en zinrijke geest, of zijn penſeel 't meest verdiend geroemd te worden. —— A. HOUBRAKEN, *Schouwburg*, I. D. bl. 343.

BEMPDE (JORDAAN of GERARD VAN DEN), is omtrent 't jaar 1634 te *Doornik* geboren; wierdt, na zijne eerſte letteroeffeningen volvoert te hebben, Monnik in het Domikaner klooster te *Brugge* in 1652. Na 16 jaren hier doorgebragt te hebben, ſtierf hij den 11 maart 1671. Hij heeft in 't licht gegeven, een digtſtuk over 't lijden van den Zaligmaker, getijteld: **Den bloedighen Wijdach. Leuven 1670. in** 12°. —— PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. IX. p. 376. MORERY, *Diction. ed. de* 1740. Tom. II. p. 200.

BEMPDEN (GILLIS VAN DEN), Heer van *Kastricum*, vermaag-

maagſchapt met de aanzienlijkſte geſlagten, is zo wel als zijn vader EGIDIUS VAN DEN BEMPDEN, Burgemeester te *Amſteldam* geweest. In 1720 werdt hij Kommisſaris van kleine zaken, en in 1723 tot Raad in de Vroedſchap verkoren; in het jaar daar aan volgende tot Schepen, en eindelijk in 1738 beklom hij den eeretrap van Burgemeester; welke hoog aanzienlijke waardigheid hij insgelijks in 1741 en 1747 heeft bekleed; in welk laatſte jaar WILLEM DE IV, na dat hij tot Stadhouder van *Holland* was aangeſteld, bij zijne komst te *Amſteldam*, door hem en Burgemeester CORVER, verzeld van den Penſionaris STAAL, begroet werdt. Men getuigd van VAN DEN BEMPDEN, dat hij een kundig Regent was; doch doordien hij het met de anti-ſtadhouderiaanſe partij hield, heeft hij vele onaangenaamheden van de toen misnoegde gemeente moeten ondergaan. Hij ſtierf den 20 januarij 1748. —— WAGEN., *Vad. Hiſt.* XX. D. bl. 95.

BEN ELBERTSZ (YSBRAND), was een der 36 Raden in de Vroedſchap der ſtad *Amſteldam*, waar toe hij in 1595 verkoren was, zijnde hij het jaar te voren tot Schepen van die ſtad aangeſteld. Het achtbaar ambt van Raad bekleedde hij tot in het berugte jaar van 1618, wordende toen met meer anderen, op den 3 november door Prins MAURITS, doordien het hem niet geviel de geweldadige maatregelen van dien vorst goed te keuren, van eed en dienst ontſlagen. —— WAG., *Vad. Hiſt.* X. D. bl. 280. WAG., *Beſchrijv. van Amſt.* IV. St. bl. 304.

BENDIXIUS (DOMINIKUS), wierdt uit eerlijke ouders geboren te *Sneek* in 1523. Hij verloor zijn vader in zijn tederſte jeugd, en volvoerde zijne letteroeffeningen aan de plaats zijner geboorte, onder opzigt van JAN RODIUS een *Drentenaar*; en vervolgens onder GERSON of GERARD VAN LEUWARDEN, welke naderhand zijn ſchoonvader werdt, deze hadt te voren de latijnſe en griekſe talen, in de ſtad waar van hij den naam droeg, onderwezen. Den ouderdom van 13 jaren bereikt hebbende, wierdt BENDIXIUS met zijnen makker JOACH. HOPPERUS

naar *Haarlem* gezonden, benevens enige andere ſcholieren van *Sneek*, om 'er zijne letteroeffeningen te vervolgen onder den geleerden KORNELIS SCHONÆUS, als toen Rector der ſcholen van die ſtad. Na hier vier jaren onderwijs genoten te hebben, ging hij naar *Leuven*, om in de regten te ſtuderen; doch nauwlijks hadt hij een jaar op die Hogeſchool geweest, of ene ziekte van zijn ſchoonvader, noodzaakte hem naar zijn vaderland te rug te keren. Hij wierdt hier op te *Leeuwarden* aangeſteld tot Preceptor van de latijnſe ſcholen; dan hij verliet die ſtad op raad of bevel van zijnen ſchoonvader, en vertrok naar *Zwolle*, als Conrector van de ſcholen aldaar, onder JAN DE NUYS, die te voren Rector te *Sneek* en ook te *Leeuwarden* geweest was. Enigen tijd daar na, kwam hij te *Leuven* te rug, op ſterk aanſtaan van HOPPERUS; doch daar gekomen zijnde, verſtond hij, dat deze naar *Frankrijk* was vertrokken; zig dus verſtoken ziende van de hulpmiddelen, die hij zig van dezen vriend beloofde, keerde hij naar *Leeuwarden* te rug. Na hier verſcheidene wisſelvalligheden van het wankelbare fortuin ondergaan te hebben, beſloot hij zig tot den geeſtelijken ſtaat te begeven, en tot Priester geordend zijnde, wierdt hij opvolgelijk Vikaris, en naderhand Pastoor van verſcheidene dorpen in *Friesland*; de uitmuntende predikgaven die hij bezat, bezorgden hem een beroep te *Sneek*, en vervolgens te *Leeuwarden*. CUNERUS PETRI, eerſte Biſchop van die ſtad, getroffen door zijne bekwaamheid, maakte hem in 1570 Aartsdiaken van de kathedrale kerk. Ten einde dezen post met zo veel te meerder luister te bekleden, ging hij naar *Leuven*, om aldaar met de waardigheid van Licentiaat in het kerklijk regt bekleed te worden. Te *Leeuwarden* wedergekeerd, hadt hij het verdriet te vernemen, dat de Gereformeerden de overhand hadden gekregen, en hij door die genen werdt gebannen, tegens wien hij met zo veel ijver in zijne predikatien als anderzins hadt uitgevaren, en hen als ketters vervolgd. Hij moest dus wijken, en begaf zig naar *Keulen*, vervolgens naar *Ratingen* een klein ſtadje in het hertogdom van *Bergen*, waar van hij Pastoor werdt. Na drie jaren verblijf aan deze plaats,

ver-

verſtrok hij naar *Duſſeldorp*, alwaar hij van een Kanunnikaat werdt voorzien, doch van welke waardigheid hij weinig genot hadt, doordien hij den 14 januarij 1586 in den ouderdom van 62 jaren, overleedt. Schoon BENDIXIUS lange jaren onderwijs in de fraije letteren hadt gegeven, was hij egter onbeſchaafd in zijne uitdrukkingen; 't welk deels moet toegeſchreven worden aan zijne verkleeftheid aan de wijsbegeerte van dien tijd, en deels aan de leerwijze van RAYMOND LULLIUS, die hij ijverig volgde. Noch de vriendelijke vermaningen van DOMINIKUS BROERSMA, Secretaris van *Sneek*, en van den Geſchiedſchrijver SUFFRIDUS PETRI, noch de raadgevingen van Doktor STEVEN SYLVIUS die Pastoor van *St. Steven* te *Groningen* was, die hem voor een *Lullist* en *Barbaar* uitmaakte, waren toereikende, om hem van dit tweledig gebrek te verbeteren. BENEDIXIUS heeft de volgende werken nagelaten, waar aan getwijffeld wordt of gedrukt zijn: 1. *Sermones de vitanda peccati occaſione.* 2. *Diſſert. de Humilitate.* 3. *De Ira, de Invidia, de Continentia, contra luxum & crapulam.* 4. *De pura Caſtitate &c.* —— SUFFRID. PETRI, *de Scriptor. Friſ. edit.* 2. pag. 417--421. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 247, 248. PAQUOT, *Memoir. litter.* Tom. V. pag. 279--282.

BENINGA (EGGERIK), is geſproten uit een adelijk ſtamhuis in *Oostfriesland*, 't welk reeds ingevolge het getuigenis van UBBO EMMIUS, in de XIVde eeuw bloeide; en, waar van men LUVARDUS BENINGA als den eerſten bekenden ſtamvader kan aanmerken. LUVARDUS hadt een zoon GEROLD BENINGA genaamd, die in 't jaar 1378 leefde, en voor dat 'er nog Graven in *Oostfriesland* waren, het gebied als Heer voerde, over de vier vlekken *Grimarſum*, *Wirdum*, *Jindelt* en *Kompen* of *Kampen*. Deze GEROLD liet twee kinderen na, een zoon en ene dogter; de zoon AJOLD genaamd, ſtierf kinderloos, doch de dogter HEBA of HEDRIG, die als erfdogter de vaderlijke goederen in bezit kreeg, huwde aan IMELO ALLENA van *Oosterhuizen*, zoon van FOLKMAR ALLENA, en ADDA dogter van IMELO KENESMA, die in 't jaar 1372 ſtierf, en een zoon was van

KENO den jongen, die in 't jaar 1376 overleed; hebbende deze KENO een broeder OKKO, en twee zusters ELEURG en DODO genaamd; welke laatſte in 't jaar 1414 trouwde aan EDZARD SIRCSENA, ſpruitende uit dit huwelijk voort ENNO, Hoveling van *Grietzijl*, vader van ULRICH, die in 1454 tot eerſten Graav van *Oostfriesland* wierdt verkoren, en in 1464 openlijk daar voor erkend. Gemelde FOLKMAR ALLENA trouwde dan HEBA of HEBRIG BENINGA, erfdogter van *Grimarſum*, en plantte dit adelijk geſlagt verder voort, door in den naam en 't ſtamhuis der BENINGA's zijne nazaten te doen overgaan, verwekkende uit deze HEBA twee zonen, FOLKMAR en AJOLD BENINGA, welke laatstgenoemde Hoveling was te *Grimarſum* en Proost te *Hinte*, zijnde geſtorven in 1483, en hebbende tot huisvrouwe gehadt HYMA VAN NOORDDORP, ingevolge dit graffchrift, te *Grimarſum* rondom hare beeldtenis op enen grauwen ſteen gebeiteld:

ANNO DOM. MO.CCCC.LXXXIII
OBIIT AILD BENIG. PETR. I. HIT.
CAPITAL. IN GRIM., ANNO LXXIII
OBIIT HYMA UXOR. EQUES. R. I. P.

dat is

In 't jaar des Heren MCCCCLXXXIII
Is overleden AILD BENINGA / Proost in Hinte /
Hoveling te Grimarſum. In 't jaar LXXIII
Is overleden desgelijks huisvrouwe HYMA / rustende in vrede.

Deze AJOLD of AILD BENINGA, verwekte twee zonen bij zijne huisvrouwe HYMA, FOLKMAR namelijk en GEROLD. FOLKMAR teelde ook enen GEROLD, en deze weder twee zonen EGGERIK en FOLKMAR. GEROLD de jongſte zoon van gemelden AJOLD, verwekte vier kinderen, ene dogter HYMA genaamd, welke aan ULRICH VAN DOORNUM, Heer van *Olderſum* trouwde, onder welkers opzigt in 't jaar 1526, het geſprek over den godsdienst te *Olderſum* wierdt gehouden, tusſen APORTANUS, eerſten Gereformeerden Predikant te *Embden*, en

den

den Roomsgezinden Doktor LAURENTIUS; voorts drie zonen, SNELLIGER, HOMERUS, en EGGERIG genaamd. HOMERUS was Abt van 't *Tedinger* klooster, en ſtierf in 1557 den 8 februarij. Dit *Tedinger* klooster was bij *Nuttermoer* in *Oostfriesland* in 't jaar 1283 gebouwd door den Abt THEDA ter eere van ST. BENEDIKTUS, en brande af in 1398. EGGERIK BENINGA, de jongſte broeder van HOMERUS, was Proost te *Wener* enz., en ſchreef ene Kronijk van Oostfriesland / welke door den Hoogleraar ANT. MATTHÆUS in het VIII. Deel van zijne *Veteris ævi Analecta* in 8vo., is uitgegeven, doch niet volledig en ten enemalen verminkt, naderhand na een der beste affchriften te *Embden* berustende, in 1723 aldaar herdrukt, en met aantekeningen en bijgevoegde andere oude ſtukken vermeerderd, is uitgegeven door den *Harlinger* Predikant EILARDUS F. HARKENROTH in 4to.; makende ook een geheel deel uit van den tweden druk in 4to. der *Analecta* van MATTHÆUS. Deze adelijke kronijkſchrijver is overleden in 1562, als uit dit volgende graffchrift blijkt, te zien in 't koor van de kerk te *Grimarſum* agter deszelvs beeldtenis, op een groten blauwen ſteen uitgehouwen.

Anno dni. 1562. den 19 Oct. ſterf
Erentheſte un Erbare EGGERICK
BENINGA te Gzimarſum / Boxſum /
Jerſum / Widdelswеer. Hoveting. Prowеſt to Wener. ſins
olders / im 72. Daarna de erbare /
unde dogetſame GELA van Boxſum
Anders Beninga. to Gzim. Box. Jerſ.
Widd. Wedwe / ſine hueſfruwe.
Anno 1574 den 4 Feb. ores olderſ. im 85.

EGGERIK BENINGA heeft bij zijn huisvrouw GELA, verwekt twee zoons, GERALD of GARRALD en SNELLINGER, welke laatſte in zijn vaders plaatze in 1562 Proost te *Wener* en *Hakſum* wierdt, deze is in 1580 overleden. De laatſte van dit oud en beroemd adelijk ſtamhuis, was eenen FOLKMAR BENINGA,

Heer

Heer te *Grimärſum*, *Docrnum* en *Arral*; hij is Hofrigter geweest van het furſtelijke *Oostfriesſe* Hofgerigt, en den 23 ſeptember 1717 overleden. Het is opmerkelijk, dat toen dit Hofgerigt in *Oostfriesland* in 1590 werdt opgerigt, EGGERIK BENINGA tot eerſten Hofrigter daar van wierdt aangeſteld, en met den naam van Landraad vereert, zo als blijkt uit het *Oostfrieslands Recess- en Accoordboek*, bl. 20 en 226; als ook in de *Hofgerigts Ordening* Tit. II. ſtaat vermeld; zijnde vervolgens ook verkoren onder de *Reviſores* der nedergeregten en landregten, zodanig men aangetekend vindt in 't *Oosterhuizer Accoord*, §. 15; welk accoord in 't jaar 1611 den 21 meij te *Oosterhuizen* is gesloten, tusſen Graav ENNO DEN III, en de Standen van *Oostfriesland*, ten overſtaan van ene commisſie uit de Staten Generaal der *Verenigde Nederlanden*, en mede door SCHOTTO BENINGA en HENDRIK VAN DIFFENBACH onderteken. —— UB. EMMII, *rerum Friſic. Hiſt.* G. OUTHOFF, *Watervloeden*, 2*de druk*, bl. 489, 495. G. OUTHOF, *Lijkpligt op* FOLKMAR BENINGA *in de aantek.* 1717. E. F. HARKENROTH *in de voorrede van* BENINGA *Kronijk.* WAGEN., *Vad. Hiſt.* X. D. bl. 52, 53. MATTH. VON WICHT, Oſtfrieſiſch Landrecht / nebſt dem Deich- und Syhlrecht / bl. 6. 517. 562, 563. 595, 596. 602. 678. 685. 700.

BENINGA (SICKO), oorſpronkelijk uit het zelvde geslagt als de voorgaanden, was van *Hunsterland* in het *Westerkwartier* afkomſtig, en bloeide op het einde van de XVde eeuw. In het jaar 1504 was hij Hoofdman te *Groningen*, en zedert Bouwmeester en Raadsheer van die ſtad. Schoon in de beſchaafde letteren niet zeer kundig, heeft hij een getrouw verhaal der gebeurtenisſen gegeven, die in en omtrent *Groningen*, inzonderheid van de *Saſſenſe* tijden af, tot aan 1527, zijn voorgevallen, waar in ſommige politijke aanmerkingen nopens den ſtaat, door den autheur, uit zugt voor zijn vaderland, gevlogten zijn. De geleerde en oudheidkundige BROUERIUS VAN NIDEK, heeft deze Kronijk van BENINGA, in zijn *Analecta Medii ævi*, in gr. 8vo. 1725, in 't licht gegeven. —— M. PARS, *Naamrol der Bat. en Hollandſe Schrijvers*, bl. 81.

BEN-

BENNING of BENNINK (DIRK SIMONSZ.), was in het jaar 1393 Schout te *Amſteldam*; in 1405 hadt hij, benevens den toenmaligen Schout JAN NOTTARD en AMEL JANSZOON RYZER, de *Kabeljauwſe* partij toegedaan, deel in den opſtand bij de aanvaarding der regering door Hertog WILLEM verwekt; en waar bij de Prieſter WILLEM BRUINSZOON, het leven liet. Om deze misdaad van oproer werden de drie gemelde perſonen onverhoeds geligt, ter ſtad uitgevoerd, voorts onthalsd, en in dien ſtaat hunne vrienden t'huis gezonden. Over deze perſonen is wel enig verſchil, en inzonderheid over den laatstgenoemden, die bij den eergenoemden ouden Schrijver in het vonnis THEODORICUS SYMONIS DE HEEMSKERKE of DIRK SYMONSZOON VAN HEEMSKERK, geroemd werdt; doch DAPPER en COMMELYN noemen hem uitdrukkelijk, DIRK SYMONSZOON BENNINK. De Burger WAGENAAR heeft hier op aangemerkt, dat de onbekende Schrijver hem den toenaam van HEEMSKERK, en niet dien van BENNING geeft, en hij dus DIRK SYMONSZOON van *Amſteldam*, ſchijnt verward te hebben met DIRK SYMONSZOON van *Haarlem*, die ook omtrent dezen tijd gedood werdt, en welligt HEEMSKERK bijgenaamd geweest is. —— DOMSELAAR, *Beſchrijv. van Amſtelaam*, bl. 137. DAPPER, *Beſchrijv. van Amſt.* bl. 100. COMMELYN, *Beſchrijv. van Amſt.* bl. 898. WAGEN., *Beſchrijv. van Amſt.* II. St. bl. 199, 200.

BENNING (HILLEBRAND), komt ons voor op het jaar 1577, en wel op dien tijd, toen *Amſteldam* door SONOY bezet was. Hij moet toen, het zij den post van Burgemeester of wel dien van Geheimſchrijver in die ſtad bekleed hebben, dewijl hij een brief aan SONOY zondt, begerende dat zijne knegten zig van alle vijandelijkheden onthielden, doordien de onderhandeling, wegens de ſatisfactie met den Prins, op een goeden voet ſtond. De overſte SONOY deedt goede beloften; en om over den ſchrijftrant van dezen krijgsman te kunnen oirdelen, laten wij hier een letterlijk affchrift van zijnen brief volgen.

IN-

INSONDERS GOUDE FRUNDT.

V. L. Brief heb ych met blytſchap ferſtan dat dy ſaeken, vp eyn gouden hop ſtan, dar ych byt got ſynnen ſegen fordts to te willen geffen, fan dat ych myn follich ſal wyllen halden fan ymans te beſchadige komt V. L. ſych nyt allen ferſekeren van eenen husman dan van alle dy onder ſtat wonen of dy wtter ſtat ſollen wyllen komen, al wollenſe gelt vp hor hoft dragen. ende es ock eyn orſaek dar van dat ych ſelleſs met dy knechten bin gekomen von ſuolcxs ende dergelicke vor te komen. hier met wyl ych V. L. den heer befellen, ferwachtende hyer ewe kompſte bynne het Kathuſer kloſter. Den leſten Decembèr Anno 77.

V. L. goude frunt
DIEDRICH SONOY.

Ondertusſen hieldt het benauwen der ſtad aan; de regering beſloot den 8 januarij, nader aan SONOY te ſchrijven, met verzoek dat hij haar kennis gave, uit wiens last haar deze vijandelijkheden, tegen de *Gentſe* bevrediging, en tegen den wil zijner Doorlugtigheid, werden aangedaan, op dat zij weten mogten, waar naar zij zig te voegen hadden. SONOY antwoordde: „ dat hij uit last der Staten van *Holland*, voor *Am-*„ *ſteldam* gekomen was, niet om iets vijandelijks tegen de ſtad „ te ondernemen; maar om te beletten dat door de vijanden „ van 't gemene land, iets, ten nadele van het zelve, op de „ ſtad werdt aangevangen." En naardien men ook geklaagd hadt, dat den boden der ſtad de weg naar de afgevaardigden te *Delft* werdt afgeſneden, voegde hij 'er bij: „ dat men de-„ zelve vrijelijk naar zijn leger zenden mogt, daar hun geen „ doortogt geweigerd zou worden." Men nam hier van de proef ten volgenden dage, en bevondt dat SONOY zijn woord hieldt. Ondertusſen werdt 'er, nu en dan geſchoten, van binnen en van buiten, zonder dat men regt wist, wie 'er 't eerst mede aangevangen hadt, waar door ter wederzijde, enigen gedood en gekwetst werden. Ook ſcholden die van binnen en die van buiten dikwils, vinnig op elkanderen; 't welk de onderlinge verbittering deedt toenemen. —— P. BOR, *Ned. Oorl.*

Oorl. XII. B. bl. 3. (921) enz. WAGEN., *Beſchrijv. van Amſt.* III. St. bl. 439, 440.

BENNING (JAKOB), werdt in 1578, te *Amſteldam* met de verandering der Regering, tot Schepen en Raad aangeſteld. Toen in 1581, geraadpleegd werdt over de opdragt der Hoge Overigheid aan Prinſe WILLEM DEN I, was BENNING een der genen, die zig 't vinnigst daar tegen verzette; gelijk blijkt uit het beſluit van de Vroedſchap, behelzende, dat dezelve, op den 1 ſeptember, beſloten hadt, JAKOB JANSZOON BENNING, JAKOB VAN KAMPEN, JAN LAURENSZOON en JAKOB FRANSZOON, Raden, die weigerden, zijne Doorl. Hoogheid, als Hoge Overigheid te zweren, op een boete van 10000 *dubbelde Leijdſe Stenen*, tegen den volgenden maandag te dagvaarden, en hen te verbieden, ondertuſſen uit de ſtad te gaan. Doch het is bekend, dat deze zaak, door de belemmering die dezelve in *Zeeland* en *Utrecht* ontmoette, niet alleen in *Amſteldam* met flauwer ijver begost doorgezet te worden, maar geheel bekoelde, en eindelijk met 's Prinſen dood te niet liep; waar door dan ook het vonnis der ſteenboete, van zelv' verviel. ——— WAGEN., *Beſchrijv. van Amſteldam*, III. St. bl. 478. IV. St. bl. 33.

BENNING JANSZOON (JAN), was in 1496 Schout te *Amſteldam*, en getrouwd aan een rijke boeren dogter van *Diemen*, met name IMME; deze zou volgens ſommigen, de ſtigtſter geweest zijn van het *Klariſen Klooſter* binnen die ſtad. In het jaar 1504, bragt Schout JAN te wege, dat de *Gelderſen*, die in een ſcheepſtrijd door de *Hollanders* gevangen genomen waren, en daar men 't erg mede voor hadt, genoegzaam allen, na 't afleggen van den gewoonlijken ééd, waar bij zij zig verbonden, om het ontvangen leed op niemand der *Hollanderen* te zullen wreken, op vrije voeten geſteld werden; ſommigen betaalden enig losgeld; als onder anderen een Prieſter, die zig onder de *Gelderſen* hadt bevonden, verpandde om zig vrij te kopen, de autaarkelk voor 50 goudguldens. ——— WAG., *Beſchr. van Amſt.* I. St. bl. 107. II. St. bl. 411.

BEN-

BENNING (JOHANNES), geboren te *Amersfoort*, den 6 februarij 1594. Hij werdt te *Leuven* tot Doktor in de beide regten verheven, en leraarde aldaar enige jaren; naderhand werdt hij lid van den Hogen Raad te *Mechelen*, en vervolgens in 1611, Preſident te *Luxemburg*. Hij is een man geweest van een ongemeen ſchrander vernuft, en was begaaft met een ſtalen geheugen; ook zou hij het verre gebragt hebben, ware niet nog maar 38 jaren oud zijnde uit dit leven gerukt, den 30 januarij 1632. Hij heeft geſchreven: *Hiſtoriam Luxemburgenſem, è diplomatibus ac documentis antiquis &c.* —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 578.

BENNING (STANS), leefde in 't jaar 1566 te *Amſteldam*, en ſtond bekend voor een ijverig Gereformeerde; hij was het, die benevens REINIER KANT en nog twee anderen, op den 1 januarij 1567, zeker verzoekſchrift aan Burgemeesteren van genoemde ſtad overleverde, met bede, dat het Prins WILLEM ter hand geſteld mogt worden; werdende in hetzelve begeerd: „ dat de Gereformeerden vrijheid van geweten en gods„ dienstoeffening mogten blijven behouden, tot op nader be„ vel, bij den Koning en de algemene Staten te beramen." Doch na dat hier over twee dagen geraadpleegd was met de Vroedſchap, werdt dit verzoek afgeſlagen. —— WAG., *Beſchr. van Amſt.* III. St. bl. 209.

BENNIUS (JOHANNES), leefde in de XVIIde eeuw, en was Doktor in de godgeleerdheid, en een vermaard Leraar onder de Roomsgezinden; hij heeft het eerst de gemeente van *Waſſenaar* als Pastoor bediend, en naderhand die van *Noordwijk*. Hij overleed te *Delft* in 1665; den roem met zig in 't graf dragende, dat hij een braaf man was, gezellig en vriendelijk in zijne verkering. —— *Oudheden van Rhijnland*, bl. 394. 602.

BENOIST (ELIAS), Predikant in de Walſe gemeente te *Delft*, wierdt van Gereformeerde ouders geboren te *Parijs*, den 20 januarij 1640. Zijn vader FRANÇOIS BENOIST, was

Kas-

Kasteleín van het hotel *la Trimouille* in genoemde ſtad, en zijne moeder was MARIA CALDERONE genaamd. Men was bepaalt, om hem tot den koophandel of het beoeffenen der notariele praktijk op te trekken; doch zijne grote lust tot de letteroeffeningen ontwaar geworden zijnde, liet men hem zijne geneigtheid opvolgen. Na in zijn vaderlijk huis de eerſte beginzelen der latijnſe taal geleerd te hebben, wierdt hij negen jaren oud zijnde, in het kollegie van *Harcourt* geplaatst, daar hij boven andere jongelingen uitmuntte. Zijn onderwijzer in de digtkunde, pogingen gedaan hebbende, om hem tot de roomſe belijdenis over te halen, werdt zijne moeder zulks gewaar, waar op zij hem naar een ander kollegie zondt, om in de *rhetorika* en *philoſophie* het nodig onderwijs te genieten; doch deze laatſte wetenſchap in 't geheel niet van zijnen ſmaak zijnde, verwiſſelde hij wel dra de beoeffening van ARISTOTELES, voor de kaatsbaan, de biljard, de romans en de komedie; zijne ouders lieten hem toen het grieks leren, dat beter ſlaagde; vervolgens lieten zij hem onder opzigt van een Preceptor, door enige provintien van *Frankrijk* reizen; en hij bepaalde zijn verblijf enigen tijd te *Montauban*, om zig verder in de wijsbegeerte te oeffenen. Inmiddels ſtierven beide zijn vader en moeder, genoegzaam op den zelvden tijd; en hij zonder agt te geven op de bekrompenheid zijner erfportie, gaf zig ten enemalen aan de wellust en vermaken over, en bevondt zig wel dra daar door in enen behoeftigen toeſtand. Na gedurende twee of drie jaren meest van geleend geld beſtaan te hebben, wierdt hij Preceptor, 't welk hem gelegenheid gaf, om in de theologie te ſtuderen; waar in hij zodanige vorderingen maakte, dat na proeven van zijne bekwaamheid tot prediken gegeven te hebben, hij tot den heiligen dienst wierdt toegelaten, die hij omtrent negen maanden lang op twee dorpen in *Beauſe* uitoeffende; vervolgens 20 jaren te *Alerçon*, daar hij een meisje trouwde, bevriend aan de voornaamſte lieden van die ſtad, doch van zulk een verfoeijelijk karakter, dat zij hem gedurende het lange tijdvak van 47 jaren, tot ene helleveeg heeft verſtrekt; hij ſpreekt 'er dus

zelv' van: *Uxorem duxit . . . vitiis omnibus, quæ conjugi pacem amanti gravia eſſe poſſunt, implicita; avara, procax, jurgioſa, inconſtans & varia; indefeſſa contradicendi libidine per annos quadraginta ſeptem miſerum conjugem omnibus diris affecit.* Behalven deze vreesſelijke huisplaag, hadt hij nog andere verdrietelijkheden te verduren, die hem door de Roomsgezinden, en wel inzonderheid door de Hertoginne DE GUISE, ene volle nigte van LODEWYK DEN XIV, aangedaan werden. De kerk van *Alençon* door de intrekking van het *Edikt van Nantes*, gesloten zijnde, scheepte zig BENOIST te *Dieppe* in, om naar *Holland* over te steken, en kwam in *'s Hage*, alwaar hij in tegenswoordigheid van de Princesse VAN ORANJE predikte, en zeer veel genoegen gaf, doch egter niet in zijn hoop slaagde, om Kapellaan bij die vorstinne te worden; dan hij wierdt egter geholpen, want die van *Delft* beriepen hem tot derden Predikant in de Walse gemeente van die stad, alwaar hij tot zijnen dood toe verbleven is. In het jaar 1695, nam hij de partij van JURIEU, in de geschillen, welke deze twistzieke *Rotterdamse* Leraar, voor de Sijnode tegens ELIAS SAURIN en andere Predikanten hadt uitstaan. Hij zelve kreeg ook rusie met IZAAK JAQUELOT, JAN LE CLERC, en TACO HAYO VAN DEN HONERT, toen ter tijd Predikant te *Amsteldam*. Na 51 jaren het predikambt, als een waardig en getrouw Euangeliedienaar uitgeoeffend te hebben, verkreeg hij van de *Delfse* regering den tijtel van *Emeritus*. In den avondstond van zijn leven verzwakte zijn gezigt zodanig, dat hij verpligt wierdt het ene oog te sluiten, om met het andere te kunnen zien. Zijn laatste levensuur genaakte den 15 november 1728, en hij stierf in zijn 89ste jaar. Bij zijne XANTIPPE hadt hij drie kinderen verwekt, een zoon, die 17 jaren oud zijnde, stierf, en twee dogters, waar van de jongste nog in 1750 leefde, en te *Delft* woonde; de oudste was getrouwd met KAREL ANCILLON, Predikant te *Berlijn*, doch dit huwelijk was niet gelukkig, zo dat BENOIST in 1703 genoodzaakt wierdt, ene reize naar *Berlijn* te ondernemen, om zijne dogter te halen, welke in *Holland* benevens twee kinderen, die zij bij haar man hadt bekō-

komen, ſtierf. BENOIST is een geleerd man geweest, die veel ſmaak en gezond oirdeel bezat, daarbij buitengemeen werkzaam was; de gave was hem eigen om zig zo wel op den leerſtoel als in de gemeenzame verkering, met een ongemene kragt en minzaamheid uit te kunnen drukken, lieffelijke ſpreekwijzen en welbekookte, aaneengeſchakelde redeneringen rolden als 't ware van zijne tong; daar bij hadt hij een zeer vluggen en gemakkelijken ſchrijfſtijl. De geſchrevene papieren welke men na zijnen dood heeft gevonden, ſtrekken tot waarborge, dat hij vrij dagt, de waarheid langs allerleije wegen zogt, doch dat hij zig ſomtijds in een kronkelend doolhof van zonderlinge en vreemde gevoelens begaf.

Veel, ja zeer veel, heeft deze geleerde man geſchreven, waar onder verſcheidene twistſchriften. Wij zullen ons vergenoegen met het voornaamſte zijner werken aan onze lezers te doen kennen, en dit is: 1. *Hiſtoire de l'Edit de Nantes, contenant les choſes les plus remarquables, qui ſe ſont paſſées en France avant & apres ſa publication, à l'occaſion de la diverſité des Religions, & principalement les contraventions, inexecutions, chicanes, artifices, violences, & autres injuſtices, que les Reformés ont ſouffert jusques à l'Edit de revocation en octobre 1685, avec ce qui a ſuivi ce nouvel Edit j'usques à preſent. Imprimé à Delft 1695. en V. Vol. in gr. 4to.* 2. Ene vertaling van bovenſtaande werk in het nederduits, onder den tijtel van: Hiſtorie der Gereformeerde Kerken van Frankrijk/ verhattende het begin en den voortgang der Reformatie begonnen met het jaar 1527/ en bijzonderlijk de Hiſtorie ſedert het verleenen van 't Edikt van Nantes/ opgeregt in den jare 1599/ door Koning HENDRIK DE IV, en door zijne nazaten op hunne komst tot de Kroon/ bezworen. Midsgaders een nauwkeurig verhaal van alle de verbrekingen/ trouwloosheden/ geweldenarijen en verfolgingen/ welken de Gereformeerden/ ſo voor als na 't vernietigen van 't gemelde Edikt/ door Koning LODEWYK DE XIV geleden hebben. Met bijvoeging van alle de gedenkwaardigſte Edikten/ Declaratien/ en andere authentijke ſtukken daar toe behorende. Alles op ene klare en onzijdige wijze uit de beroemte-

ſte Schrijvers &c. ſamengeſteld en tot op deze tijden gebragt; in II Delen in folio, te *Amſteldam* in 1696 bij JAN TEN HOORN, zeer frai gedrukt en met konstplaten verſiert. —— J. G. DE CHAUFEPIÉ, *Nouv. Dictionaire*, Tom. I. lett. B. pag. 228--242. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XIV. pag. 217--248.

BENOYT (LEONARD), gebijnaamd *de Waal*, was een der ondertekenaren van 't vermaarde *Verbond der Edelen*, en tevens een ijverig voorſtander van de hervorming in den godsdienst. In de ſententien van ALVA wordt hij ook beſchuldigd, geld voor den Heer VAN BREDERODE ontvangen te hebben. De geleerde TE WATER vertrouwd, zonder egter zulks te durven verzekeren, dat deze BENOYT tot het adelijke geſlagt van dien naam behoord heeft, en berigt ons, dat hij den 2 junij 1568, te *Bruſſel* op last van ALVA is onthoofd. —— TE WATER, *Verbond der Edelen*, II. Stuk, bl. 190. MARCUS, *Sententien*, bl. 162.

BENSCOOP (ARENT VAN), was een der Edelen, die tegens Graav FLORIS DEN V ſamenſpanden, en bij 't gevangennemen van dien vorst, na dat WOLFERT VAN BORSSELEN 's Graven paard bij den toom gevat hadt, hem den ſperwer uit de hand rukte. Na den beganen moord, bevondt zich deze BENSCOOP, benevens KOSTYN VAN BOTERNISSE, ALEWYN en WILLEM VAN TEYLINGEN, WILLEM VAN SAANDEN en anderen, op het ſlot *Kronenburg*, toen het zelve door GUY VAN HENEGOUWEN bemagtigd werdt; deze, na GERARD VAN VELZEN, VAN SAANDEN en nog enige anderen, aan het volk tot ſtilling van derzelver woede overgegeven te hebben, deedt BENSCOOP, TEYLINGEN, en nog twee anderen, op het ſlot *Kervenheim* in *Kleefsland* voeren. In 1304, bevondt ARENT VAN BENSCOOP zig, met anderen onder den aanhang van JAN VAN RENESSE; met dezen, als ook met JAN VAN DER LEEDE, nam hij, na de nederlaag der *Flamingen* voor *Zierikzee*, de vlugt uit *Utrecht*, en begaf zig naar de *Lek*, tegen over *Beuzighem*, voornemens zijnde met een ſchouw den ſtroom over te varen. De meeste Edelen wier ſloten hier gelegen waren, hadden mede de zijde

van

van RENESSE gekozen, uitgenomen JAN VAN BEUZICHEM; Heer van *Kuilemburg*, en nog een, wiens naam niet genoemd wordt. Deze beiden, die op de zijde der *Henegouwers* waren, van gemelde vlugt kennis gekregen hebbende, bragten enig volk in de wapenen, en troffen de vlugtenden, tegen over *Kuilemburg*, aan. Op den 16 augustus des gemelden jaars, werdt RENESSE nevens de zijnen geslagen, en, ingevolge het verhaal van WILLEM PROCURATOR, in een schouw gejaagd, die omslaande, hen in 't water deedt smoren. Behalven RENESSE, sneuvelden hier ARENT VAN BENSCOOP, JAN en PELGRIM VAN DER LEEDE, HUIBERT VAN EVERDINGEN, HENDRIK en BERTHOLD VAN SCHALKWYK, Heer ARENT VAN BUUREN en vele anderen, welker getal, op meer dan 100 begroot wordt. —— WILL. PROCURAT., *ad annum* 1304. p. 536. MEYERUS, *ad annum* 1304. ZUEDER. DE CULENBORCH, *Orig. Culemb.* p. 593. WAGEN., *Vad. Hist.* III. D. bl. 78. 90. 179, 180.

BENSIUS (JOHANNES), geboren te *Brusel*, leefde in de XVIde eeuw, en leraarde de fraije letteren te *Straatsburg*. Hij onderhield een gemeenzame vriendschap met JOH. STURMIUS, en heeft uitgegeven: 1. *Thesaurum elocutionis Oratoriæ græcolatinum. Basil.* 1581. *fol.* 2. *Locos communes comparandæ Rerum & Exemplorum copiæ accommodatos. Argent.* 1581. *8vo.* 3. *Erotemata in libros Cicer. de Officiis, Amicitia & Senectute. Ib.* 1589 & 1601. 12o.

BENT (JOHANNES VAN DER), Konstschilder, is geboren te *Amsteldam*, omtrent het jaar 1650. Hij was een leerling van ADRIAAN VAN DEN VELDE en WOUWERMAN, naar wien zijn penseelwerk wel meest zweemde, zo in verkiezing als behandeling van schilderen. Hij bleef ongetrouwd, en woonde bij vreemde menschen in, daar hij een vrije kamer hadt. Op zekere tijd hadt hij omtrent 4000 guldens op zijn kamer liggen, wel gesloten in ene kist; deze aanzienlijke som werdt hem ontvreemd, terwijl hij enige dagen van huis was; dit verlies trof hem geweldig, en zo veel te meer, doordien hij niemand met dien diefstal dorst beschuldigen; en offchoon hij

een waarſchijnlijk vermoeden op zijnen huiswaard hadt, mangelde het hem egter aan bewijs; zo dat hij in de droevige noodzaak was geduld te nemen, en zijn leed te verkroppen; de goudvink was hem ontvlogen, en 't was niet waarſchijnlijk dat die tot haar koij te rug zou keren. Kort hier aan wierdt hij mistroostig, verviel in ene teringziekte, en, na enigen tijd gekwijnd te hebben, ſtierf hij in 't jaar 1690. —— A. HOUBRAKEN, *Schouwburg*, III. D. bl. 288, 289. J. C. WEYERMAN, *Leven der Schilders*, III. D. bl. 133, 134. WAGEN., *Beſchrijv. van Amſteldam*, XI. St. bl. 428.

BENTHEM (ERNST WILLEM *Graav* VAN), verliet het Protestants geloof, en nam in 't jaar 1668 den Roomſen godsdienst aan. Zijne gemalin, den Hervormden godsdienst aanklevende, zondt toen zijne en hare kinderen, vijf in getal, naar *'s Hage*, onder de beſcherming der Staten. De Gravin volgde die eerlang zelve, en ſtierf in die Hofplaats, den 29 maart 1679. Zij hadt de algemene Staten en den Prins VAN ORANJE tot voogden over hare vier zonen aangeſteld, en werdt in de kloosterkerk, in 't graf der Prinſen van *Boheme*, bijgezet. De Graav haar gemaal, trouwde, in junij daar na, met ene weduwe VAN SAXEN, geboren Landgravinne VAN HESSEN; waar na hij zijne kinderen die zig nog hier te lande onthielden, ontërfde. De Staten, zulks ongaarne vernemende, zonden in 1685, den oudſten zoon, met ernſtige brieven van voorſchrijving, af, naar *Benthem*, op dat hij zig met zijnen vader verzoenen, en verandering in den gemaakten uiterſten wil te wege brengen mogt. Doch de Graav bleef onverzettelijk, en de zoon keerde onverrigter zake te rug in den *Hage*. Hij en zijne drie broeders, vervoegden zig in 't volgende jaar, aan de rijksvergadering te *Regensburg*, met een wijdluftig vertoog, waar in zij hun goed regt op het Graavſchap verdedigden, en aanwezen, dat zij alleenlijk uit haat van godsdienst, onterfd geworden waren; doch met dit al, vondt het vertoog weinig ingang. Zo men aan het zeggen van D'AVAUX geloof mag ſlaan, zo zou de Prins VAN ORANJE, voor zig zelven, het

het oog op het Graavſchap *Bentheim* gehadt hebben, en dat hij hierom hadt te wege gebragt, dat de Staten zig de zaak der jonge Graven hadden aangetrokken. —— *Negociat. du Comte* D'AVAUX, Tom. V. pag. 230. L. v. AITZEMA, *Zaken van St. en Oorl.* VI. D. bl. 593--595. 603. 892, 893. 901, 902. WAGEN., *Vad. Hiſt.* XV. D. bl. 39. 295.

BENTINK, of gelijk anderen ſchrijven, BENTINCK, ook BENTING, is een oud en vermaard geſlagt, in 't hertogdom *Gelder* en het landſchap *Overijſſel*, en waar van zig ook een tak heeft gevestigd in de provintie van *Holland*. In de XIVde eeuw was dit geſlagt reeds in groot aanzien; want men leest bij PONTANUS, *Hiſt. Gelr.* dat reeds op het jaar 1368, GOOSSEN en JOHAN BENTINK, beide tegenswoordig waren bij het ſluiten der huwelijks-voorwaarden van Hertog EDUARD VAN GELRE. Op het jaar 1377 wordt gemeld van GERRIT BENTINK, lid van de *Gelderſe* Ridderſchap, en in 1392 van JOHAN BENTINK, geërfde tot *Olst*. Zij waren reeds toen ter tijd, als mede in 't vervolg, en nog tegenwoordig, beleend met aanzienlijke goederen en heerlijkheden; onder anderen, met die van *Berrinkhuizen*, *Aller*, *Ane*, *'t Loo*, *Westerhof*, *Werkeren*, *Diepenheim*, *Schoonheten*, *Wittenſtein*, *ten Velde*, *de Tienden in Engeland*; enz. Onder dit geſlagt hebben van vroeg af Mannen uitgemunt, die onder de eerſte voorſtanders der edele vrijheid een aanzienlijke plaats verdienen; Mannen, die de voortreffelijkſte ambten en waardigheden, zo in ſtaats- als ſtadsregering, met luister bekleed, en niet minder in krijgsbedieningen hebben uitgemunt; ja het mangelt aan geen Mannen uit dit geſlagt, die hun leven voor het vaderland hebben opgeofferd; tot ene nog vers in geheugen getuige, verſtrekt hier van, de dapperen Schout-bij-nagt WOLTER JAN GERRIT BENTINK, die op den 5 augustus 1781, in den voor de *Nederlanders* zo roemrijken zeeſlag op *Doggersbank*, na de *Engelſen* veelvuldige afbreuk met zijn ſchip de *Batavier* toegebragt te hebben, zijne geplukte laurieren in cijpreſſen moest verwiſſelen, door ene dodelijke wonde, welke hem in het best van

zijn leven deed ſneven, en zijn vaderland van eenen dapperen Held beroofde. Onze taak eist, dat wij van enige der Mannen uit dit geſlagt, ene beſchrijving aan onze lezers mededelen, wij zullen dit op ene alphabetiſe wijze doen, en onder anderen gebruik maken van de geſlagttafelen, te vinden in het *Genealogisch Wapenboek* van ABR. FERWERDA, I. Deel, *druk van* 1785; het gebrekkige hier van, zal ik verbeteren en aanvullen uit berigten door ene kundige hand tot die familie beborende, op een verpligtende wijze aan mij medegedeeld. Het gene men ten dezen aanziene in de *Dictionaire* van MORERI, *ed. de* 1740, en in het *Woordenboek* van HOOGSTRATEN vermeld vindt, is gants niet nauwkeurig.

BENTINK (ADOLF) *tot Loo*, zoon van JAN of JOHAN BENTINK en JANNE, dogter van den Heer van *Appeltern*; is geweest Erfjagermeester van de *Veluwe*, werdt in 1543 beleend met *Berrinkhuizen*, *Westerhof*, *de Tienden in Engeland*; voorts in 1547, met de Heerlijkheid *'t Loo*. Hij is gehuwd geweest met MARGARETA VAN VARICK, en overleed zonder kinderen na te laten in 1548, en wierdt begraven te *Apeldoorn*.

BENTINK (ALARD), Raad en Hofmeester der Koninginne MARGRIET, weduwe van den Hertog van *Savoijen*, Gouvernante der *Nederlanden*; was een medeondertekenaar van haar testament in 1530. Hij is getrouwd geweest met JOHANNA ESTOR, dogter van HENDRIK VAN BONGAARDEN en ANNA VAN DER SPONT.

BENTINK (ALEXANDER), twede zoon van HENDRIK en van MARGRETA HULS, werdt in 1501 bij overdragt van GYSBERT ALLER, Heer van de Heerlijkheid *Aller* op de *Veluwe*. In 1509 droeg ALEXANDER zijn kasteel *Schoonderhoek* op, aan KAREL Hertog van *Gelder*, en na dode van zijnen neef ADOLF BENTINK, hier boven vermeld, werdt hij beleend met *Berrinkhuizen*. Hij teelde bij JANNA VAN ZUILEN, vijf zonen en twee dogters. 1. KAREL, waar van in 't vervolg. 2. ADOLF, jong geſtorven. 3. WILLEM, volgt. 4. HENDRIK, door

door huwelijk verenigd, met ene dogter uit den huize van *Kulemburg*, waar van hij Drost werdt; hij ſt erf zonder kinderen. 5. WILLEM VAN ZUILEN BENTINK, volgt. 6. MARGRETA, gehuwd met KORNELIS LAHEY. 7. EUSEBIA, gehuwd met KORNELIS VAN WEESE.

BENTINK (ALEXANDER), werdt in 1555 Heer van *Aller*, in 1564 van *Berrinkhuizen*, voorts Raad van 't Hof van *Gelderland* en Burgemeester van *Arnhem*. Het was deze, die nevens GILLIS PIEK en JOACHIM LIERIE, als gemagtigden van de provintie *Gelderland*, de *Unie van Utrecht* aannamen en ondertekenden; zie PIETER PAULUS, *Hiſt. der Unie*. I. D. bl. 23. P. BOR, XIII. Boek, fol. 90. Deze ALEXANDER BENTINK, komt ook voor, als ondertekenaar van het *Renverſaal der nadere Unie*; zie V. D. SPIEGEL, *Bundel van onuitgegevene ſtukken*, bl. 295. ALEXANDER huwde met ALIDA VAN BUKHORST, bij wie hij vijf kinderen verwekte. 1. KAREL, waar van wij in 't vervolg zullen ſpreken. 2. WILLEM, ongehuwd overleden, den 20 december 1640. 3. JANNE, in julij 1610 getrouwd met JAKOB SCHIMMELPENNING, Heer van *Egelenburg* en *Kell*, geſtorven in 1652. 4. KRISTINA, trouwde in 1615, met WILLEM VAN HAERSOLTE *tot Trſt*, ſtierf in 1658. 5. ALEXANDRINA, aan ene beſmettelijke ziekte ongehuwd overleden.

BENTINK (ALEXANDER), wierdt na den dood van zijnen vader KAREL, in 1646, Heer van *Aller* en *Berrinkhuizen*, vervolgens Burgemeester en Hoogſchout van *Arnhem*, in welke hoedanigheid, hij het voorſtel in 1675 aan de regering van die ſtad deedt: „ om den Prinſe VAN ORANJE, en deszelvs „ mannelijke nakomelingen, uit erkentenis zijner uitſtekende „ dienſten, de hoge regering des Furſtendoms *Gelre* en des „ Graavſchaps *Zutphen* aan te bieden, onder den tijtel van „ *Hertoge van Gelder* en *Grave van Zutfen*;" en ſchoon dit voorſtel, door een eenparig beſluit op den 29 januarij des genoemden jaars, door de Staten van *Gelderland*, wierdt goedgekeurd en in ene reſolutie veranderd, kwam hier egter gelijk

men weet geen vervolg op; doordien zijne Hoogheid, den 20 februarij in de Staatsvergadering te *Arnhem* gehouden, daar voor bedankte, met betuiging van zijne hartelijke deelneming voor het blijk van achting en vertrouwen. WAGN. *Vad. Hiſt.* XIV. D. bl. 345--358, alwaar men een omſtandig verhaal aantreft, van 't gene verder over deze zaak is voorgevallen; en de waarſchijnlijke redenen, waarom de Prins 't er voor bedankte. ALEXANDER huwde met ANNA PEINSE VAN DER AA, en verwekte bij haar verſcheidene kinderen; zijne huisvrouwe ſtierf den 1 junij 1678, en hij volgde haar omtrent drie jaren later, op den 19 junij 1681.

BENTINK (ANDRIES), de twede zoon van WILLEM BENTINK en N. N. DE CROEF VAN ERRELENS, heeft nagelaten twee kinderen. 1. ELIZABETH, die Prioresſe van het klooster *Marienboom*, bij *Xanten*, is geweest. 2. WILLEM BENTINK, Drost van *Emden*, die bij zijne eerſte vrouw N. N. VAN DIEPENBROEK, ene dogter verwekte, genaamd BINDELIEF, die de vrouw was van RUTGER VAN HAERSOLTE, tot *Westerveld* en *Wolfshagen*; zij overleed zonder kinderen, den 4 febr. 1659. Uit het twede huwelijk met N. N. GRAWERT, kwam ene dogter, HADRIANA genaamd, die in 1651 trouwde, met den Ritmeester SIMON VAN HAERSOLTE, tot *Bredenhorst* en *Zwaluwenburg*.

BENTINK (BERENT HENDRIK), zoon van EUSEBIUS BORCHARD en ANNA AGNES BENTINK, is geboren den 2 ſeptember 1703, en was Heer van *Schoonheten* en *Diepenheim*, Dingwaarder van de Hoge Bank van Juſtitie, en Lt. Stadhouder der Lenen van *Overijſſel*, Ridder van den *Duitſen* Orden, Kommandeur van *Dieren*, en Coadjutor der Balie binnen *Utrecht*, overleed in 1772. Hij trouwde den 12 december 1732 met BONNE ELIZABETH JURRIANA DU TERTRE, welke den 1 julij 1796 is overleden, en enige dogter was van AMBROSIUS DU TERTRE DE ECOSSE, die om de vervolging in *Frankrijk* ontſtaan, door de herroeping van 't Edikt van *Nantes* in 1685, met zijne twee broeders de wijk herwaarts genomen, en

en zig in dienst van den Staat begeven hadden, waar in zij zig als mannen van eer en moed gedroegen. AMBROSIUS die Kollonel van een regiment infanterie, en generaal Kwartiermeester van de kavallerie in onzen dienst was, huwde met ELIZABETH VAN HAERSOLTE tot *Wolfshave*, uit welk huwelijk geſproten is de egtgenote van BERENT HENDRIK, die bij haar zeven zonen en drie dogters verwekte. 1. BORCHARD WILLEM BENTINCK, geboren den 18 ſeptember 1733, geſtorven den 22 februarij 1734. 2. AMBROSIA ELISABETH BENTINK, geboren den 27 februarij 1735, getrouwd in januarij 1767 aan LAMBERT SCHOTTO RENGERS, Heer van *Farmſum*, *Siddeburen* en onderhorige dorpen. Hij ſtierf den 13 maart 1779, en zij den 29 ſeptember daar aan volgende. 3. ANNA AGNES BENTINK, geboren den 19 februarij 1737, Kanoneſſe van het Stift *Zwartewater*. 4. VOLKIER RUDOLPH BENTINK, Heer van *Schoonheten* en *Yrst*, geboren den 19 junij 1738, gehuwd in 1776, aan J. W. VAN HAERSOLTE, die den 6 december 1752 ter wereld kwam. Hij is geweest tot op de revolutie van 1795, Generaal-Majoor van de infanterie en Kwartiermeester generaal. 5. WILLEM HENDRIK BENTINK, Luitenant ter zee, geboren den 31 julij 1740, geſtorven in 1757. 6. DIRK BENTINK, Heer van *Diepenheim*, geboren den 8 october 1741. Hij is geweest Landdrost van *Zalland*, tot op genoemde revolutie; en huwde den 28 november 1780, ELISABETH SLOET TOT WARMELO, die den 1 februarij 1761 geboren is, en den 28 ſeptember 1790 overleden, na *vijf* kinderen ter wereld te hebben gebragt; als *a.* BERENT HENDRIK WOLTER JAN, geboren den 1 ſeptember 1781. *b.* AREND WILLEM, geboren den 24 februarij 1783. *c.* BONNE ELISABETH, geboren den 8 october 1785. *d.* RUDOLPH FLORIS KAREL, geboren 8 october 1785. *e.* ANNA MARIA, geboren maart 1787. 7. MARIA WILLEMINA BENTINK, geboren 21 februarij 1744. 8. WOLTER JAN GERRIT BENTINK, geboren 30 julij 1745, Schoutbij-nagt, bij *Holland en Westfriesland*, ſtierf den 24 augustus 1781, hier van nader. 9. KAREL BENTINK, geboren den 14 november 1751, is tot op de revolutie van 1795 toe, geweest

weest Generaal-Majoor van de infanterie. 10. BERENT HENDRIK BENTINK, Heer van *Bukhorst*, *Zalk* en *Vekaten*, geboren in het jaar 1753; trouwde in 1775 met KAROLINA MEDIOBURGIS VAN BORSSELE. Hij is geweest tot op genoemde revolutie, Kollonel van de kavallerie; en hieldt in 1787 guarnifoen te *Deventer*, toen de jongst voorgaande revolutie in fептember 1787 voorviel; bij welke gelegenheid hij het genoegen hadt, 't leven van A. H. CRAMER, Secretaris van die ſtad, op ene edelmoedige wijze te beſchermen, welke de dolle gemeente aan hare woedende razernie wilde opofferen. Zie *Verzameling van Plakaaten, Reſolutien en andere authentijke Stukken enz. betrekking hebbende tot de gewigtige gebeurtenisſen in* 1787 *enz. voorgevallen*, door mij verzameld en gedrukt, IX. D. bl. 217. Hij heeft een zoon bij zijn huisvrouwe verwekt, HENDRIK KONING BENTINK, geboren 24 april 1787.

BENTINK (BERENT), de derde zoon van HENDRIK BENTINK, was Heer van *Diepenheim* en Proost te *Deventer*. Hij maakte benevens zijnen mede-edele RABO HERMAN SCHEELE, en JOH. VAN DER BEEKE, Burgemeester van *Deventer*, het drietal Gecommitteerden uit, welke in de verdeeltheden die in 't jaar 1655 de provintie van *Overijsſel* zo deerlijk teisterden, wegens de met hun houdende partij, op eenen geloofsbrief, die uit name der Staten van dat gewest getekend was, naar *'s Hage* werden gezonden, om ter vergaderinge van *Holland* te klagen, over de ongeregelde wijze van enen Stadhouder te verkiezen, die onlangs, zo ſprakenze, ondernomen was tegen de privilegien en tegen een beſluit der Staten van den 19 ſeptember 1653, waar bij vastgeſteld was, dat zulks niet dan met eenparige ſtemmen zou mogen geſchieden. De verdere voortgangen van dezen tweeſpalt, en hoedanig die verregaande twist tot genoegen van beide partijen, inzonderheid door het ſchrander beleid van den Raadpenſionaris JOH. DE WITT, vereffend wierd, vindt men geboekt bij WAGENAAR in zijne *Vaderlandſe Hiſtorie*, XII. D. bl. 404--412. BERENT BENTINK, was den 21 december van het jaar 1638 gehuwd met

met ANNA VAN BLOEMENDAAL, ſtierf den 29 julij 1668, na bij haar verwekt te hebben, de zeven volgende kinderen. 1. WILLEM, waar van hier beneden. 2. EUSEBIUS BORCHARD, insgelijks. 3. ELEONORA SOPHIA, getrouwd met ROBBERT VAN ITTERSUM, tot *Nijenhuis*, Landdrost van *Zalland*. 4. JAN WILLEM, Graav *van Portland*, zie beneden. 5. ISABELLA, getrouwd met ALEXANDER SCHIMMELPENNING VAN DER OYEN, tot *Englenburg*. 6. ADRIANA, geboren in 1656, getrouwd met DIDERIK BORRE VAN AMERONGEN, Heer van *Zandenburg*, en Hoogſchout van *Utrecht*. 7. ANNA.

BENTINK (EUSEBIUS), de oudſte zoon van WILLEM BENTINK en N. N. DE CROEF VAN ERKELENS, was Heer van *ten Velde* en *Werkeren*, werdt in 1577 beleend met *Eſcherwoude*, trouwde in 1570 met JOHANNA VAN ITTERSUM, en verwekte bij haar vier kinderen, namelijk: 1. WILLEM, die o gehuwd, voor *Wachtendonk* ſneuvelde. 2. HENDRIK, hier na vermeld. 3. JOHANNA, eerſt de vrouw van FLORIS VAN BURHORST, en daar na van GOOSSEN VAN DER LAUWIK, Drost van *Brevoort*, in 1597 beleend met het kasteel *ten Velde*. 4. SOPHIA.

BENTINK (EUSEBIUS BORCHARD), een zoon van BERNARD BENTINK en ANNA VAN BLOEMENDAAL, was Heer tot *Schoonheten*, Hoogſchout in *Maſtricht* enz., trouwde met ELIZABETH VAN BRAKEL, en verwekte bij haar twee zoons, als: EUSEBIUS KAREL BORCHARD BENTINK, Kollonel en Landrentmeester van *Twente*, die in 1706 ſneuvelde. 2. WILLEM, hier van beneden.

BENTINK (EVERT), Heer van den *Berkelenkamp*, een zoon van HENDRIK BENTINK en ERMGAART VAN ANXTEL, overleed in 1659, hebbende in huwelijk verwekt bij zijne vrouw FENNE VAN DER MARK, twee zoons HERMAN HENDRIK en GERARD ADOLF BENTINK; en bij zijn twede huisvrouw nog een zoon, JOHAN genaamd.

BENTINK (FILIP), een zoon van KAREL BENTINK, is Gouverneur geweest van *Stralen* in het oppergedeelte van *Gel-*

der-

derland. Hij was een der gemagtigden van de zijde der Aartshertogen, die in 1600 naar *Bergenopzoom* werdt gezonden, om over den vrede te handelen; doch welke ſamenkomst vrugteloos afliep. FILIP is getrouwd geweest, met ALVERADE VAN FLODORP, vrouwe van *Biecht*, weduwe des Vrijheers van *Bronkhorst* en *Batenburg*; bij wie hij heeft verwekt enen zoon JAN genaamt, die Drost is geweest van *Buren*; en drie dogters. —— WAGEN., *Vad. Hiſt.* IX. D. bl. 90.

BENTINK (GERARD ADOLF), zoon van EVERT en FENNE VAN DER MARK, wierdt door overdragt van zijnen broeder HERMAN HENDRIK, Heer van *Berkelenkamp*; hij trouwde den 7 october 1647, met LUCRETIA CAMANS, die hem vijf kinderen baarde. 1. WILLEM. 2. ELIZABETH, getrouwd met ARNOLD BROSCHMADE, Raad des Konings van *Spanje*, zij overleed in 1660. 3. FLORIS. 4. THEODORA KORNELIA, Nonne te *Vrede*. 5. ANNA.

BENTINK (GODEWYN en JAN), zijn de oudſten van dit geſlagt, wiens namen in de gedenkſchriften voorkomen, en wel in 't jaar 1368, bij gelegenheid van de bezegeling der huwelijks-voorwaarden van Hertog EDUARD VAN GELDER met vrouwe KATRINA VAN BEYEREN, oudſte dogter van ALBERT VAN BEYEREN. GODEWYN overleed zonder kinderen, doch JAN liet een zoon na, HENDRIK genaamd. SLIGTENHORST, in zijne *Gelderſe Geſchiedenisſen*, bl. 146, ſtelt dezen als behoord hebbende tot het kwartier van *Arnhem*.

BENTINK (HENDRIK), de zoon van JAN, werdt in het jaar 1400 beleend met de Heerlijkheid *Arendsbergen*, nu *Berrinkhuizen*; doch in de ondertekening des verdrags of verbondsbriefs der *Gelderſe* ſteden, *Nijmegen*, *Thiel*, *Bommel*, *de Graaf*, *Maasbommel* en *Gent*, geſloten in 1418, wordt hij genoemd Heer van *Spaldorp*. Hij liet vier kinderen na. 1. JOHAN. 2. HENDRIK. 3. HELMICH; en 4. HILLE.

BENTINK (HENDRIK), een zoon van den vorigen HENDRIK, is getrouwd geweest met MARGRETA HULS, werdt in

1450

1456. Heer van *Berrinkhuizen*, en liet na de volgende kinderen. 1. JAN, die volgt. 2. N. N., Geestelijke in 't klooster *St. Agneta*, te *Arnhem*. 3. ALEXANDER, den eerſten van die naam. 4. HENDRIK, die volgt. 5. ALBERT, getrouwd met N. N. dogter van den Heer VAN VOORST.

BENTINK (HENDRIK), de derde zoon van HENDRIK BENTINK en MARGRETA HULS, bijgenaamd *de Beste*, trouwde GERBERICH LERINK, die na het overlijden van haren broeder ANDRIES LERINK, Effvrouwe van het huis te *Velde* aan den *Berkel* werdt, welk huis naderhand heeft behoord aan den Heer JOHAN ADOLF SIGISMUND VAN DORTH; uit welk huwelijk verwekt werden, de zes volgende kinderen. 1. WILLEM. 2. ANNA, gehuwd met ARENT BERK. 3. JAN. 4. HENDRIK, ongehuwd geſtorven. 5. STEVEN. 6. GEERTRUID, getrouwd met HENDRIK VAAK.

BENTINK (HENDRIK), Heer van *Werkeren*, *Diepenheim* en *Schoonheten*, zoon van EUSEBIUS BENTINK en JOHANNA VAN ITTERSUM; wierdt in 1602 Drost van *Yſſelmuiden*, en in 1611 Landdrost van *Zalland*; hij overleed den 1 ſeptember 1639; huwde zijne nigte ELSABÉ VAN ITTERSUM, en verwekte bij haar de volgende kinderen: 1. SOPHIA, ongehuwd in *'s Hage* overleden. 2. WULPH. 3. EUSEBIUS BORCHARD, Heer tot *Schoonheten*, Ritmeester Sergeant-Majoor, huwde met ANNA KOENDERS, doch liet geene kinderen na. 4. ANNA, getrouwd met RUDOLF VAN ECHTEN, Heer tot *Echten*, Landdrost van *Drente*, liet geene kinderen na. 5. BERNARD. 6. AGNES, getrouwd met SMELGER ALBERDA, Hoveling tot *Grimmerſum* in de *Groninger Ommelanden*. 7. WILLEM, Kapitein. 8. HENDRIK, Kapitein, ongehuwd in 1646 overleden. 9. JOHAN, in meij 1651 overleden.

BENTINK (HENDRIK), Heer tot *Werkeren*, een zoon van WULPH en ANNA VAN HAERSOLTE, was Drost van *Zalland*, Kommisſaris deciſeur wegens de *Verenigde Nederlanden*, ſtierf te *Mastricht*; huwde met N. MARTENS, vrouwe van *Amel* en *Dorgel*, en verwekte bij haar de volgende tien kinderen.

ren. 1. ANNA ELSABÉ BEATRIX, Kanonesſe van *Almenum*, overleden in 1715. 2. MECHTELD HELENA BEATRIX, Kanonesſe van 't adelijk Stift *Gennep*. 3. WOLF, Ritmeester, overleed zonder kinderen. 4. KRISTOFFEL, Lt. Kollonel en Ritmeester onder de Guarde, overleed in 1706 zonder kinderen. 5. HENDRIK WILLEM, Lt. Kollonel. 6. HENDRINA WOLTERA, Kanonesſe te *Weerzelo*. 7. BERNARD, Heer van *Arler* en *Wittenſtein*, Lt. Kollonel, getrouwd met SOPHIA AGNES TER BRUGGE, dogter van *Wittenſtein*. 8. KRISTINA SEINA, ſtierf in 1707, ongehuwd. 9. GERARD DIDERIK, Kapitein, ſtierf in 1716 in *Schotland*, ongehuwd. 10. WILHELMINA JUDITH AGNES, getrouwd met WILLEM BENTINK, Heer van *Schoonheten*.

BENTINK (HENDRIK), Kollonel te paard en Drost van *Twente*, verwekte bij zijne huisvrouw MAGDALENA VAN ITTERSUM, drie dogters. 1. ANNA AGNES, getrouwd met WILLEM BENTINK tot *Schoonheten*. 2. MECHTELT ANNA, getrouwd met LAMBERT JOOST HAMBROICK, tot *Arendshorst*. 3. JOHANNA ISABELLA, getrouwd met JAN ZEGER VAN WELVELDE, tot *Diepenbroek*.

BENTINK (HENDRIK), zoon van JOHAN of JAN BENTINK, was Heer tot *Leuwenberg* en Landdrost van de *Veluwe*, overleden in 1600; hadt met zijn eerſte vrouw ELIZABETH VAN SCHERPENZEEL, ene dogter, SOPHIA genaamd, die kort na hare moeder ſtierf; zijne twede vrouw was ERMGAART VAN ANXTEL, waar bij hij gewon: 1. MAARTEN, Heer tot den *Leuwenberg*. 2. KRISTINA, huisvrouw van KRISTIAAN BARREVELT, Kapitein. 3. CLEMENTIA, getrouwd met HANS SCHARF, Kapitein en Gouverneur van *Rhijnberg*. 4. MARIA, getrouwd met HERMAN VAN VILSTEREN, in *Laarwolde*. Uit zijn derde huwelijk, met SOPHIA VAN MOERBEKE, won hij: 5. ODILLA. 6. EVERT, Heer van den *Berkelenkamp*. 7. ANNA GEERTRUID. 8. MARGRETA, getrouwd met FILIP VAN HOORN, Kapitein 9. ALIDA, jong geſtorven. 10. JOHAN, waar van hier beneden.

BEN-

BENTINK (HENDRIK), was de derde zoon van ALEXANDER BENTINK en JEANNE VAN ZUILEN; J. W. TE WATER en anderen, noemen hem Drosfaart van *Woudrichem* en *Kuilemburg*, en menen dat zijn huwelijksvermaagfchapping met den huize van *Kuilemburg*, hem naderhand gelegenheid heeft verfchaft, om zig in 1566, bij het bondgenootfchap der Edelen te voegen. Ook bekleedde hij het ambt van Dijkgraav des lands van *Altena*, waar van hij in 1571 afftand deedt; wordende daar in op last van ALVA, door PIETER VAN CLOOTWYK opgevolgd. —— MARCUS, *Sententien van den Hertog* VAN ALVA, bl. 433. 484. J. W. TE WATER, *Hift. van 't Verbond der Edelen*, II. Stuk, bl. 191.

BENTINK (HENDRIK), zoon van JAN WILLEM BENTINK, wierdt na dode van zijnen vader, door Koning GEORGE DEN I. in 't jaar 1716, tot Grave van *Portland* verheven, en voorts tot Gouverneur van *Jamaika* aangefteld. Hij huwde met ELIZABETH NOEL, oudfte dogter en mede-erfgename van WRIOTESLEY BAPTIST, Grave van *Gainsborough*, waar bij hij twee zonen verwekte. 1. WILLEM, Marquis van *Tichtfeld*, en 2. GEORGE, dus genaamd naar den Koning.

BENTINK (HENDRIK ADOLPH), tot *Beverfoerde*, Drost van *Tfelmuiden*, Hoofdfchout van *Mastricht*, Raad en Rentemeester generaal der Beden van *Braband*, geboren den 12 december 1678; hadt ten vrouwe MACHTELD ANNA VAN WELVELDE, bij wie hij twaalf kinderen heeft verwekt. Hij ftierf den 3 januarij 1734. Een zijner zonen ADOLPH KAREL BENTINK, Heer van *Beverfoerde* en *Nijenhuis*, geboren in 1721 is geweest Generaal-Majoor van de infanterie; deze huwde in 1762 aan AGATHA VAN SLINGELAND, welke den 1 februarij 1775 ftierf, en hij volgde haar in 't graf den 17 junij 1784, nalatende een zoon, ADOLPH KAREL BENTINK, Heer van *Beverfoerde* en *Nijenhuis*, geboren den 20 augustus 1764; is getrouwd den 26 april 1789 met MARIE FRANÇOISE VAN AERSSEN, geboren den 22 feptember 1767. JOSINA MECHTELD ANNA, ene der dogters van HENDRIK ADOLPH, is geboren den

14 junij 1726. Zij huwde den 16 junij 1761, met ALBRECHT NIKLAAS VAN AERSSEN-BEYEREN, Heer van *Voshol*, Lt. Generaal van de infanterie; geſtorven den 23 maart 1790, na zes kinderen ter wereld te hebben gebragt; waar van ene dogter MECHTELD MARGARETHA VAN AERSSEN, geboren den 6 januarij 1766, op den 20 januarij 1795 is gehuwd met WOLF FLORIS VAN HEMERT, toen ter tijd Burgemeester te *Campen*; hebbende een zoon in leven, geboren den 10 november 1795, REINDER WILLEM.

BENTINK (HENDRIK FREDERIK), een zoon van JOHAN BENTINK, was Heer van *Genswaart* en *Barleham*; hij trouwde in 1651, met ELIZABETH KATRINA RASEHOORN, die in 1652 overleed; waar na hij, in het volgende jaar, hertrouwde met LAURENTIA HOEN, bij wien hij drie dogters en enen zoon verwekte. 1. ANNA CHRISTOPHORA. 2. PETRONELLA. 3. ELIZABETH. 4. ERMGARD.

BENTINK (JAN), JOHANS zoon, werdt in 1465 beleend met *Berrinkhuizen*; hij verwekte bij zijne vrouw N. N. afkomſtig uit het *Brabands* geſlagt van BERTHEM, twee zonen, HENDRIK en ALBERT.

BENTINK (JAN of JOHAN), werdt in 1503 Heer van *Berrinkhuizen*, en tevens beleend met de Tienden in *Engeland*; hij was Stalmeester en een groot gunſteling van KAREL, Hertog van *Gelder*, die hem de Heerlijkheid *'t Loo* vereerde en ook beleende met het ambt van Erfjagermeester van de *Veluwe*, uit aanmerking zijner grootmoeder, die afkomſtig was uit het huis van *Heukelom*, door welk geſlagt dit ambt jaren lang bediend was. Hij hadt tot vrouwe JANNE, dogter van den Heer van *Appeltern*, een der eerſte familien op de *Veluwe*. Hij verwekte bij haar vier zonen en vier dogters: 1. HENDRIK, overleed in 1530. 2. MARGARETHA, was Prioresſe van het klooster te *Zutphen*. 3. FENNE, Nonne in het klooster te *Tzendoorn*. 4. ADOLF, hier voor. 5. JAN, Proost van *Arnhem* en Deken van *Deventer*. 6. ANNA, gehuwd met

ZE-

ZEGER VAN ARNHEM; wierdt in 1548, na den dood van ADOLF BENTINK, Jagermeester van de *Veluwe*, doch welke bediening hij nog in dat zelvde jaar afstond, aan FILIP VAN LALAING, Grave van *Hoogstraten*. 7. ALIDA, getrouwd met FILIP VAN VARIK; en, na den dood van gemelden ADOLF, beleend in 1548 met *'t Loo* en *Westerhof*. 8. KAREL, die in 1536 ongehuwd gestorven is.

BENTINK (JAN WILLEM), een zoon van BERNARD BENTINK en ANNA VAN BLOEMENDAAL, plaatste men al vroeg als Pagie bij WILLEM DEN III, Prinse *van Oranje*; en werdt kort daar na door denzelven tot Kamerjonker bevorderd. In 1675 won hij door een bedrijf, dat zo wel zijnen moed, als zijne liefde en trouwe voor den Prins op 't levendigste aankondigde, de hoogste achting, welke die vorst immer aan iemand zijner gunstelingen betoond heeft, en geen wonder ook, want BENTINK als toen zijn Kamerheer en Drost van *Lingen* zijnde, verliet hem niet gedurende den tijd dat hij aan de kinderziekte krank lag, schoon hij zelve de pokjes nog niet had gehadt. Hij was nagt en dag bij deszelvs bedde, hem alles wat hij begeerde met eigen hand toedienende, en wel met zulk een onvermoeitheid en veronagtzaming van zig zelven, dat de Prins naderhand verklaarde: „ niet te we„ ten, of BENTINK geslapen hadt of niet; maar wel, dat hij „ in zestien etmalen, niet hadt geroepen, zonder door dezen „ trouwen dienaar, vaardiglijk, beantwoord te worden." Doch de Prins was nauwlijks herstelt, of BENTINK stortte in de zelvde ziekte, en genas, met veel groter gevaar, schoon spoedig genoeg, om zijne Hoogheid, niettegenstaande zijne vriendelijke vermaningen om te huis te blijven, naar 't leger te verzellen. Dit, en meer andere blijken van opregte aankleving en toegenegenheid, veroirzaakten dat de Prins zo grote achting voor BENTINK kreeg, dat hij hem, na dat hij de Heerlijkheden van *Drummelen* en *Rhoon* verkregen hadt, in 1677, schoon buiten *Holland* geboren, zelvs voor den Here van *Voorschoten*, dien men gaarne de voorkeuze gegeven hadt,

in de orden der Ridderſchap beſchrijven deedt. Ook hieldt hij hem als zijnen geheimſten vertrouweling en eerſten Minister; waar van men de blijken ontwaar wordt, in zijne zending door dien vorst naar *Engeland* in 1677 en 1685; in de onderhandelingen die hem toevertrouwd werden in 1688, zo met de Heren van *Amſteldam*, den Keurvorst van *Brandenburg*, de Hertogen van *Lunenburg*, *Zelle* en *Wurtenburg*, als met den Landgrave van *Heſſen*, wegens het groot ontwerp van den overtogt naar *Engeland*, waar in hij allergelukkigst ſlaagde. Niet minder ijverig toonde hij zig in zijne handelingen met de *Engelſen*, zelvs na dat Prins WILLEM aldaar geland was. ORANJE Koning geworden zijnde, werdt BENTINK tot Pair van 't rijk verklaart, en met de tijtels van Graav van *Portland*, Vicomte van *Woodſtok*, in het Graavſchap van *Oxford*, en Baron van *Cirencenster* beſchonken; zijnde hij reeds het jaar te voren, tot eerſten Edelman van 's Konings kleer- en bedkamer benoemd. In 1690 werdt BENTINK door Koning WILLEM, naar *Holland* afgevaardigd, om als lid der Ridderſchap, zitting in de vergadering der Staten van *Holland* te nemen; ten dien einde kwam hij den 18 januarij in *'s Hage*, en twee dagen later verſcheen hij in der Staten vergadering. Ten zelvden tijde, leverden de Afgevaardigden van *Amſteldam* een beſluit hunner Vroedſchap, op den 12den genomen, ter vergaderinge over, waar in verklaard werdt: „ dat, Burgemeesteren den „ achtbaren Raad hebbende aangediend, dat de Heer BEN„ TINK, Graav van *Portland*, alle uren, uit *Engeland* verwagt „ werdt, en, naar alle waarſchijnlijkheid, zitting nemen „ zou, in hunner Ed. Gr. Mog. vergadering; men hadt goed„ gevonden naar te zien, wat hier omtrent, in vroeger tijd „ voorgevallen ware, en hier op bevonden hadt, dat de Sta„ ten, in 't jaar 1586, beſloten hadden, dat niemand in „ hunne vergadering verſchijnen zou, die in eed of dienst was „ van iemand anders, dan van wien hij ter dagvaart was af„ gezonden. Dat *Holland*, den Heer HENDRIK VAN DE KAPELLE „ TOE RYSSEL, in den jare 1655, gezogt hadt te doen we„ ren; zelvs uit de vergadering der algemene Staten, om dat

„ hij

„ hij gehouden werdt voor een beſchreven lid der Ridderſchap
„ van *Kleve*. Dat die van *Holland* nog in den jare 1669,
„ pogingen hadden gedaan, om de algemene Staten te doen
„ beſluiten, dat niemand, in vreemden eed of dienſt zijnde,
„ zou toegelaten worden, in derzelver vergadering; dat hier-
„ om, de Graav VAN PORTLAND, als zijnde in dienſt en een
„ ener uitheemſe Mogendheid, en hebbende 't regt van in-
„ boorlingſchap en zitting in 't Parlement in *Engeland* ver-
„ kregen, onbevoegd was, om zitting te nemen ter vergade-
„ ring van *Holland*." Doch de Ridderſchap en andere leden toonden zig ten hoogſten te verwonderen, over deze verkla-ring der ſtad *Amſteldam*. Zij merkten aan: „ dat de Graav
„ VAN PORTLAND zijne Majeſteit van *Groot-Britannien* verzeld
„ hadt, in enen togt, die met kennis en volkomen' toeſtem-
„ ming van den Staat, ondernomen was, en waar van de
„ goede uitſlag geoirdeeld werdt te moeten ſtrekken, tot be-
„ veiliging van den Staat, den godsdienst en de vrijheid.
„ Dat zij hierom verwagt hadden, dat de genoemde Graav
„ van zulk een' togt te rug kerende, met alle beleefdheid en
„ dankbaarheid, zou zijn ontvangen geworden in der Staten
„ vergaderinge; doch dat zij daarentegen, met de uiterſte be-
„ vreemding hadden vernomen, dat men hem uit de vergade-
„ ring weren wilde, om dat hij door zijne Majeſteit tot de
„ Gravelijke waardigheid bevorderd was. Dat van ouds, on-
„ der den adel en krijgslieden dezer landen, zeer gebruikelijk
„ geweest was, zig in vreemden krijgsdienst te begeven; maar
„ nimmer was verſtaan, dat de waardigheden van Hertoge,
„ Grave, Ridder, of enige anderen, welken zij, door treffe-
„ lijke daden mogten verkregen hebben, hen onbevoegd
„ maakte, om de voorregten te bezitten, welke zij voor hun
„ vertrek uit deze landen, bezeten hadden. Dat zulks, in 't
„ tegenwoordig geval, te minder behoorde plaats te hebben,
„ om dat de togt naar *Engeland*, voor geenen vreemden, maar
„ voor enen togt der Staten zelven te houden ware; en dat
„ zijne Majeſteit van *Groot-Britanje*, als Kapitein- en Admiraal
„ der verenigde gewesten, en als Stadhouder van *Holland*,

„ ene zeer nauwkeurige betrekking hadt tot dezen Staat; kon-
„ nende ook zulke waardigheden, als de Graav VAN PORT-
„ LAND verworven hadt, zeer ſtrekken, om het onderling
„ goed verſtand, tuſſen andere Mogendheden en dezen Staat,
„ aan te kweken. Wijders, was de reſolutie der Staten van
„ *Holland* van den jare 1586 niet in gebruik gebragt, ten op-
„ zigte van hun, die gewoonlijk ter dagvaart verſchenen;
„ zijnde, onder dezelven, dikwils zulken geweest, die in eed
„ en dienst van anderen waren, of aan anderen, zelvs aan
„ uitheemſen, hulde en manſchap gedaan hadden; waarom
„ men moest oirdelen, dat deze reſolutie zag op tijden, zeer
„ veel verſchillende van de tegenwoordigen; of, gelijk men in
„ 't jaar 1658, ſcheen begrepen te hebben, alleen gepast
„ moest worden op Staatsdienaars, niet op afgezondenen ter
„ dagvaart, in welken zin alleen, zij nog in gebruik was;
„ behalve dat zij ook niet toepaſelijk was op de Edelen, die
„ uit eigen hoofde ter dagvaart kwamen; daar de reſolutie al-
„ leen ſprak van zulken, die door iemand ter dagvaart waren
„ gezonden. Nog moest men onderſcheid maken, tuſſen uit-
„ heemſen, die in vreemden dienst zijnde, ter vergaderinge
„ zouden willen verſchijnen; en zulken, die reeds gewoon
„ aldaar te komen, zig in eed en dienst van anderen bega-
„ ven. De verdere reſolutien welke die van *Amſteldam* aan-
„ haalden, betroffen de vergadering der algemene Staten,
„ tuſſen welken en die der Staten van *Holland*, groot onder-
„ ſcheid was. 't Voorbeeld van de Heer HENDRIK KAPELLE
„ TOE RYSSEL kwam te minder te pas, om dat die Heer, nog
„ lang na dat *Holland* gezogt hadt hem te weren, ter algemene
„ Staatsvergadering verſchenen was. Ook hadt men de Heren
„ VAN DEESEN, VAN TWIKKELO en VAN PREUSTINGEN, we-
„ gens *Overijſſel*, ter algemene Staatsvergaderinge en in de
„ Admiraliteit toegelaten, ſchoon de eerſte onder de Stenden
„ van *Keulen*, de twede onder die van *Benthem*, en de laatſte
„ onder die van *Munſter* behoorde. De Heren VAN KREITIN-
„ GEN en VAN PALSTERKAMP waren in *Zutfen* en *Gelderland* be-
„ ſchreven geweest, ſchoon de eerſte ook onder de Stenden

„ van

„ van *Munſter*, de andere onder die van *Kleve* behoorde. De „ Heer VAN SALK, hoewel twintig jaren onder de Staten „ van *Munſter* beſchreven zijnde geweest, was een lid der „ Ridderſchap van *Overijſſel* geworden. In *Friesland* en in „ *Stad en Lande*, werden verſcheide Heren, die ook onder de „ Staten van *Oostfriesland* behoorden, tot de regeringe toe- „ gelaten. In *Holland* zelv', ſtondt het elk, gevolgelijk ook „ die van de regeringe, vrij, Leenen van verſcheiden' Mo- „ gendheden te bezitten, en desaangaande eed en hulde te „ doen. Ook zou men bevinden, dat verſcheiden' Edelen al- „ hier, deel aan vreemde regeringen gehad hadden. De te- „ genwoordige Heer VAN OBDAM was, verſcheiden' jaren ag- „ tereen, onder de Staten van *Benthem*, beſchreven en ver- „ ſchenen. Men zag dan geene reden, waarom den Grave „ VAN PORTLAND zitting en ſtem ter dagvaart geweigerd zou „ worden, en verzogt *Amſteldam*, zig hier in te voegen met „ de andere leden." Doch dit verzoek hadt zo weinig ingang, dat de Afgevaardigden dezer ſtad, ziende dat PORTLAND met der daad zitting nam ter vergadering, zig gelast verklaarden, om daar tegen op 't ernſtigst te *protesteren*, gelijk zij deden. In de aantekening, die hier van gemaakt werdt, merkten zij deze zitting aan: „ als inſluitende ene volſtrekte verandering „ der regeringe, en ene omkering van derzelver grondſlagen, „ waaromtrent geene overſtemming geleden kon worden. Ook „ hielden zij voor nietig en van onwaarde alles, wat in 't bij- „ zijn van den Grave VAN PORTLAND, in de vergadering der „ Staten, gehandeld en beſloten zou worden; en om bij de „ nakomelingſchap, den naam niet te hebben, dat zij, in de „ toelating des Graavs bewilligd hadden, zeiden zij, uitdruk- „ kelijken last te hebben, om uit de vergadering te vertrek- „ ken, zo lang de Graav VAN PORTLAND dezelve zou bijwo- „ nen, latende daar alleenlijk den Penſionaris der ſtad, om te „ horen en te zien." De Edelen en alle de andere ſteden, behielden zig het regt, om tegen dit protest en deze aantekening, zulk een protest en aantekening te doen, als zij zouden te rade worden. En, terſtond hier op, verlieten de Afgevaar-

digden van *Amſteldam* de vergadering; hunnen Penſionaris Mr. KORNELIS BORS VAN WAVEREN alleen in dezelve latende blijven. De Koning van *Engeland*, midlerwijl kennis bekomen hebbende van de zwarigheid, welke die van *Amſteldam* maakten, beide om den Graav VAN PORTLAND ter dagvaart toe te laten, en om de nominatie van Schepenen over te zenden naar *Engeland*, toonde 'er zig niet weinig verſtoord over. Hij hadt den Grave VAN PORTLAND last gegeven om 't verſchil over de nominatie te vereffenen, door 't voorſlaan van zekeren middelweg, waar van hij niet gezind was af te gaan. Doch dit nam zijn misnoegen niet weg op die van *Amſteldam*, 't welk ten duidelijkſten blijkt uit een brief met 's Konings eigen hand aan PORTLAND, op den 20 januarij 1690 uit *Kenſington* geſchreven, waar in zijne Majeſteit, onder anderen van deze woorden gebruik maakt: „ Tot hier toe geſchreven hebbende, ko„ men de brieven uit *Holland* aan. De kwelling, die de He„ ren van *Amſteldam* u willen aandoen ontſtaat alleen uit het „ kwaad hart, welk zij mij toedragen, en valt mij ten hoog„ ſten verdrietig. Ik hoop, dat gij ze te boven zult komen, „ en dat de andere ſteden u de hand zullen bieden. Zo de „ zaak van de verkiezing der Schepenen afgedaan wordt, vol„ gens den middelweg, dien ik u bekend gemaakt heb, en „ die de enigſte is, welke ik gedogen wil, begeer ik, dat gij „ 'er in begrepen zult zijn; op geenen anderen voet, wil ik „ mij verdragen." Ook werdt ſedert, te gelijk over de zaak des Graven VAN PORTLAND, en over die der verkiezinge van Schepenen, gehandeld; welke beide na veelvuldige debatten, bij ſchikking gevonden werden. Kort hier na keerde BENTINK naar *Engeland* te rug; en ſchoon deze Heer een even dapper Krijgsman als ervaren Staatsman was, werdt hij door het belang dat Koning WILLIAM in zijne raadgevingen ſtelde, meest in de laatstgenoemde hoedanigheid gebruikt. De *Engelſe* geſchiedſchrijver BURNET weidt breed uit in den lof, dien PORTLAND, door zijne getrouwheid aan zijnen vorst, verworven heeft, gaande dezelve zo verre, dat de Koning die nauwelijks wist te vergelden. Die zelvde ſchrijver geeft ook niet

duis-

duister te kennen, dat BENTINK de man was, die, door ene hem aanbevolene briefwisseling met den Marschalk DE BOUFFLERS, den grond tot den *Rijswijkſen vrede* gelegd hadt; en, na 't ſluiten van dien vrede, werdt hij als Ambasſadeur, naar 't Hof van *Frankrijk* gezonden, alwaar hij met al dien luister en pragt verſcheen, waar mede zig immer een Afgezant vertoond hadt; belopende de kosten daar van, in den tijd van vijf maanden 800000 *Hollandſe* guldens; doch voor deze ſomme werdt de achting voor Koning JACOBUS, aan het *Franſe* Hof, genoegzaam geheel vernietigd, en die voor Koning WILLIAM bij velen gevestigd. BENTINK hadt in 't jaar 1700, grotelijks zijn aandeel in 't ſluiten van 't *Traktaat van partage*, wegens de *Spaanſe Monarchie*; waar uit de Nijd in 't volgende jaar, enige gronden van beſchuldiging meende te kunnen trekken, doch de verheven Staatsman wist de opregtheid zijner handelingen zo duidelijk aan den dag te leggen, dat dezelve ſpoedig verſtomde.

Koning WILLIAM in 1702 overleden zijnde, verliet BENTINK kort daar op het Hof, en begaf zig naar zijn landgoed *Bulſtrode* in *Burkshire*, alwaar hij is overleden. BENTINK is twemalen gehuwd geweest; zijn eerſte vrouw was ANNA, dogter van den Ridder EDUARD VILLERS, zuster van EDUARD, Grave van *Jerſij*, Staatjuffer van Koninginne MARIA, en voor de twedemaal tradt hij in egt met SARA MARIA TEMPLE; bij welke twee vrouwen hij de 14 volgende kinderen verwekte. 1. MARIA, getrouwd met ALGEROON, Lord-Capel van *Hedham*, Burggraav van *Malden*, Lt. Generaal van de *Engelſe* troepes. Haar twede man was de Graav VAN DARIG. 2. ANNA MARGRETA, getrouwd met ARENT VAN WASSENAAR, Heer van *Duivenvoorden*. 3. HENDRIK, Hertog van *Portland*. 4. FRANSINA WILLEMINA, gehuwd met WILLEM BIRON, Lord Baron van *Rochdale*. 5. ELEONORA, ongehuwd overleden. 6. ISABELLA, getrouwd met EVERLYN PIERPONT, Hertog en Graav van *Kinſton*. 7 en 8. Twee zonen, WILLEM genaamd, beide jong in *Holland* geſtorven. 9. ELIZABETH. 10. HADRIANA. 11. WILLEM, waar van hier beneden. 12. HENRIETTA.

13. KAREL JOHAN. 14. BARBARA. —— WAGEN., *Vad. Hiſt.* XIV. D. bl. 370. XV. D. bl. 302. 428. 435. XVI. D. bl. 27. 45. 53. 59.

BENTINK (JOHAN), zoon van HENDRIK JANSZ., werdt bij SLICHTENHORST, *Geld. Geſchied.* bl. 229. gebijnaamd, *de Onbeſcheidene.* Hij en zijn broeder ondertekenden, nevens andere Edelen, als leden van den landdag, die in 1436 te *Nijmegen* gehouden werdt, ene overeenkomst, gemaakt tusſen Hertog ARNOLD VAN GELDER en de Edelen en Steden, ten voordeele van den lande. Doch in den Zoenbrief ter vereffening der geſchillen tusſen den Hertog van *Kleef* en gemelden Graav ARNOUD, vindt men dezen JOHAN, met den gezegden bijnaam; als den vierden in rang der ondertekenaars. Hij hadt tot vrouw N. N. dogter uit den huize van *Heukelom*; en verwekte daar bij twee kinderen. 1. JAN. 2. GERRARD, die Heer was van een kasteel, genaamt *Bentink*, te *Gorſelen*, gelegen tusſen *Deventer* en *Zutfen*, 't welk hij en zijne vrouw, als zonder kinderen zijnde, opdroeg aan DIRK STAKEBRAND.

BENTINK (JOHAN), bijgenaamd *de Beste*, twede zoon van HENDRIK, trouwde in 1533 met HENDRIKA VAN AVEREUL; hij was Rentemeester van de *Veluwe*, en heeft in 1593; 't huis *Leeuwenburg* gebouwd. Hij ſtierf in 1600, nalatende de vier volgende kinderen. 1. HENDRIK, hier voor beſchreven. 2. CLEMENTIA, eerst getrouwd met KRACHT VAN KAMPHUIZEN, tot *Ginthorst*; daar na met N. N. VAN HARTEVELD. 3. WILLEM, getrouwd met HENDRIKA VAN ANXTEL. 4. GERBERICH, getrouwd met JAN VAN SCHERPENZEEL, Regter te *Doesburg*, daar na met ERNST MOM; en is in 1596 geſtorven.

BENTINK (JOHAN), een zoon van HENDRIK en ERMGAART VAN ANXTEL; had ter vrouwe MARGRETA VAN VOORST, tot *Hagen*; waar bij hij verwekt heeft een zoon, HENDRIK FREDERIK, hier boven vermeld.

BENTINK (KAREL), Landrentmeester van de *Veluwe*, wierdt in 1550 Heer van *Berrinkhuizen*; bij KATRINA VAN HAK-

HAKVOORD, zijne huisvrouw, teelde hij de volgende drie zonen en ene dogter. 1. ALEXANDER. 2. FILIP, Gouverneur van *Stralen*, hier voor. 3. ADOLF, gehuwd in *Italien*, en aldaar overleden. 4. KRISTINA, ongehuwd overleden.

BENTINK (KAREL), oudſte zoon van ALEXANDER en ALIDA VAN BUKHORST; was Raad in 't Hof van *Gelderland*, Burgemeester te *Arnhem*, en werdt in 1607, Heer van *Aller* en *Berrinkhuizen*; hij trouwde in 1616, met SOPHIA VAN DER LAUWIK, en won daar bij. 1. ALEXANDER, die zijn vader opvolgde. 2. WILLEM, Faandrik in dienst van de Republijk, die ongehuwd ſtierf. 3. JANNE SOPHIA. 4. KATRINA. 5. GEERTRUID.

BENTINK (KAREL), een zoon van WILLEM BENTINK en LAMME SCHIMMELPENNINK; was Heer tot *Berenkamp*, en huwde met ANTONETTA VAN DEELEN, bij welke hij verwekte. 1. STEVEN, die tot vrouw hadt JUDITH VAN STEENBERGEN, welke hem baarde N. N., Heer tot den *Berenkamp*, gehuwd aan de freule VAN DEELEN, en N. N. Heer tot der *Aa*, gehuwd met de freule SCHIMMELPENNING. 2. LAMBERT. 3. WILLEM, Heer tot der *Aa*, in 1652 ongehuwd overleden. 4. GEERTRUID, gehuwd met FLORIS VAN BRAKEL, Drost van *Leede*. 5. JANNE, getrouwd met GERRARD VAN GALEN, Burgemeester te *Hattem*.

BENTINK (LAMBERT), zoon van WILLEM BENTINK en SOPHIA N., is geweest Rentemeester van de kloostergoederen van *Monnikhuizen*, buiten *Arnhem*; deze verwekte bij zijne vrouwe GEERTRUID VAN HAKVORT, die de Heerlijkheid *Bijler* geërft hadt. 1. WILLEM, Heer van den *Bieler*. 2. BARENT, die te *Utrecht* ſtuderende, door een *Pools* Edelman doorſtoken werdt. 3. JANNE.

BENTINK (LEONARD), de derde zoon van WILLEM BENTINK en N. N. DE CROEF VAN ERKELENS, is geweest Gouverneur van *Alfen*; en heeft bij zijn derde vrouw URSULA VAN ELDEREN verwekt. 1. ANNA, getrouwd met N. N. TOP-

PING,

PING, Kapitein. 2. MARGARETA, getrouwd met JOOST STEKKE. 3. GEERTRUID, getrouwd met ART JAGO, en daar na met N. N. DE VERA. 4. WILLEM, hier van beneden. 5. JOHAN, Kapitein. 6. URSULA; deze beide laatſten ongehuwd overleden.

BENTINK (MAARTEN), wiens vader is geweest HENDRIK BENTINK, en moeder ELIZABETH VAN SCHERPENZEEL; was Kollonel in dienst van den Koning van *Spanjen;* hij trouwde aan PETRONELLA, vrijvrouwe van *Batenburg* en *Bronkhorst*, bij wie hij drie kinderen verwekte. 1. FILIP HENDRIK, Havenmeester van den Furst van *Nieuburg*. 2. HERMAN, Kapitein in dienst van den *Spaanſen* Koning. 3. ANNA CHARLOTTE, ongehuwd geſtorven.

BENTINK (STEVEN), de vierde zoon van HENDRIK BENTINK en van GERBERICH LERINK, was Burgemeester te *Zutfen*. Hij huwde met ANNA SCHIMMELPENNING, en verwekte bij haar zes kinderen. 1. ANDRIES, ongehuwd aan de peſt overleden. 2. GERBERICH, Geeſtelijke in 't Spiraal te *Zutfen*. 3. JUTTE, in 1625 ongehuwd geſtorven. 4. HENDRIK, mede ongehuwd op den 6 octobet 1624 geſtorven. 5. WILLEM, insgelijks ongehuwd aan de peſt overleden. 6. JUTTE.

BENTINK (WILLEM), de derde zoon van ALEXANDER BENTINK en JANNE VAN ZUILEN, is tweemalen getrouwd geweest; zijn eerſte vrouw was LAMME SCHIMMELPENNING, bij wie hij drie kinderen verwekte; en bij de twede SOPHIA N. nog drie anderen. 1. JUDITH, eerst juffer in 't Spiraal te *Zutfen;* welke vervolgens trouwde met G. CENTELER, die in 1601 als Ritmeester in den ſlag van *Flaanderen* ſneuvelde; waar na zij hertrouwde met THOMAS VAN DER CAPELLE. 2. ANDRIES, die zonder kinderen in 1584 overleed. 3. KAREL, Heer tot de *Berenkamp*, waar van hier boven. Bij de twede vrouwe, 4. LAMBERT, waar van hier boven. 5. ALEXANDER of SANDER, in 1614 ongehuwd overleden. 6. JANNA, in dat zelvde jaar als jonge dogter geſtorven.

BENTINK (WILLEM VAN ZUILEN), bijgenaamd *de Lange*, de vijfde zoon van ALEXANDER BENTINK en JANNE VAN ZUILEN; was Rigter van *'t Oldebroek* op de *Veluwe*. Hij heeft twee vrouwen gehadt; bij de eerſte JUDITH VAN ZUILEN VAN NYVELT, verwekte hij drie kinderen, en bij de tweede, nog drie anderen. 1. JAKOB, die ter vrouwe hadt N. N. dogter van N. N. VAN HOLTWYK, bij *Boekholt*, waar bij hij ene dogter verwekte, ANNA genaamd, die erfvrouwe was van *Holtwijk*, en ten man hadt GEURT VAN RHEENEN. 2. ARNOLD, jong overleden. 3. JUDITH, gehuwd met N. N. VAN RUITENBERG, te *Utrecht*. 4. JUDITH, ongehuwd overleden. 5. JOHANNA, getrouwd met N. N. VAN PALLAND, en KAREL in zijn jeugd overleden.

BENTINK (WILLEM), een zoon van HENDRIK BENTINK en MARGARETA HULS, verwekte bij zijne huisvrouwe, N. N. DE CROEF VAN ERKELENS, vijf kinderen. 1. EUSEBIUS. 2. ANDRIES. 3. LEONARD. 4. HENDRIK, die ongehuwd ſtierf. 5. GEERTRUID, gehuwd met PIETER MULERT.

BENTINK (WILLEM), een zoon van WULP BENTINK en ANNA VAN HAARSOLTE; is Lt. Kollonel geweest, en getrouwd aan MARGARETA VAN LAAR, tot *Hoherloo*, vrouwe van *Langeveldsloo*, bij wie hij twee kinderen verwekte. 1. WOLF, getrouwd met AGNES FLORENTINA HADEWICH VAN WELVELDE en *Diepenbroek*. 2. ANNA, gehuwd met N. TER BRUGGE, Kollonel.

BENTINK (WILLEM), zoon van ANDRIES BENTINK, is Drost geweest van *Emden*. Hij is tweemalen getrouwd geweest; bij zijn eerſte vrouw N. N. VAN DIEPENBROEK, teelde hij ene dogter, genaamd BINDELIEF, die de vrouw was van RUTGER VAN HAARSOLTE, tot *Westerveld* en *Wolfshagen*; zij overleed zonder kinderen na te laten, den 4 februarij 1659. WILLEM huwde voor de tweedemaal met N. N. GRAWERT, die hem ene dogter gaf, HADRIANA genaamd, welke in 1651 trouwde met SIMON VAN HAARSOLTE, tot *Bredenhorst* en *Zwaluwenburg*, Ritmeester.

BEN-

BENTINK (WILLEM), zoon van LEONARD BENTINK en URSULA VAN ELDEREN, was Kapitein; en trouwde eerst met KLARA STEKKE, en na affijvigheid van deze, in 1597 met THEODORA VAN BUIRSE, tot *Horstwijk*, bij *Grol*. Uit het eerſte bed kwam voort WILLEM; en ANNA, in 1619 met de halve *Eſcheder* tiende beleend; getrouwd eerst met GEORGE VAN DE FELTZ, Kapitein, en daar na met REINOLD HUINGA, Kapitein, dien zij baarde MARGARETA, die ten man hadt ALBERT VAN DER HEL, Burgemeester te *Campen*.

BENTINK (WILLEM), een zoon van JAN WILLEM BENTINK en SARA MARIA TEMPLE, was Heer van *Rhoon* en *Pendrecht*, en beſchreven in de orden van de Ridderſchap in *Holland*, is een Staatsman geweest, die buitengemeen was verkleefd aan WILLEM DEN IV. Hij was de eerſte, welke aan dien vorst in het jaar 1747, door een renbode kennis gaf, van deszelvs aanſtelling tot Stadhouder, Kapitein- en Admiraal-Generaal over *Holland*; aanmerkelijk was in het antwoord van zijn Hoogheid aan BENTINK, dat hij verklaarde: „ zig zelven „ eerst over zijne bevordering te zullen geluk wenſen, als „ dezelve bleeke te ſtrekken ter eere van GOD, en tot wel„ zijn van het lieve vaderland." Ook 't gene hier bij gevoegd werdt: „ dat het grootſte vermaak, welke de Prins, ſe„ dert de eerſte tijdingen dezer omwentelinge gevoeld hadt, „ ontſtaan was uit het berigt, dat alles zonder ongeluk was „ afgelopen; zullende hij den Hemel bidden, dat een werk, „ zo openbaarlijk door deszelvs zegel bekragtigd, in 't vervolg „ ook, door geene de minſte bloedſtorting bezoedeld zou „ worden." Ter gelegenheid van 's Prinſen inleiding in den Raad van State, deedt BENTINK ene aanſpraak, die zeer opmerkelijk geoirdeeld werdt. Hij verklaarde te hopen: „ dat „ de herſtelling der oude wijze van Regeringe, ook de een„ dragt in den Staat zou herſtellen; dat de raadplegingen, „ daar door bij tijds, tot rijpheid gebragt, en met den ver„ eisten ſpoed uitgevoerd zouden worden, en dat de ſtraffen „ en beloningen, daar door, wijsſelijk zouden worden uitge„ deeld,

„ deeld. Door deze middelen, en onder 't beſtier der Prin-
„ ſen VAN ORANJE, was," vervolgde hij, „ de Staat gerezen
„ tot dien top van geluk, van waar men dien, onlangs, hadt
„ zien nederſtorten, tot zo verre, dat dezelve een ſpot voor
„ de vijanden, en een onnutte last voor de vrienden gewor-
„ den was. Hij betuigde, wijders, niet te twijffelen, of de
„ Prins zou de voetſtappen zijner voorvaderen navolgen, en
„ medewerken, om den Staat, die reeds ten dele overrom-
„ peld was, te bevrijden voor het juk van enen heerszugtigen
„ en trouwlozen nabuur, die met de goede trouw en met de
„ plegtigst bezworen verdragen, openlijk den ſpot dreef. Hij
„ hieldt zig ook verzekerd, dat de algemene geneigtheid der
„ ingezetenen tot den Prinſe, die door geen' tijd noch kon-
„ ſtenarij hadt konnen uitgewist worden, bij de uitkomst blij-
„ ken zou, regtmatig te zijn geweest; waarom, hij ten be-
„ ſluite, verzogt, dat de Raad den Prins de eer beweze,
„ welke men aan zijnen rang en waardigheden verſchuldigd
„ was." De Franſen hielden zig gebelgd over deze aanſpraak, waar door hun Hof, ten onregte, zo zij waanden, gehoond werdt. Ook hebben ſommigen hunner ſchrijveren aangeteekend, dat BENTINK, wegens de onvoeglijkheid van enigen zijner uitdrukkingen, vermaand door zijne vrienden, geantwoord zou hebben: „ dat hij geoirdeeld hadt, bij zulk ene
„ plegtige gelegenheid, dus te moeten ſpreken, om 't volk
„ te overtuigen, dat hij geen aanhangeling van *Frankrijk* ware." Een hoon, die vele brave Regenten in dien tijd werdt aangewreven. Nog dit zelvde jaar werdt BENTINK als buitengewoon Gezant naar *Engeland* gezonden, alwaar hij ene overeenkomst ſloot, betrekkelijk de verrigtingen van den aanſtaanden veldtogt. Ook was hij in 1748 een der Afgevaardigden, wegens dit Gemenebest, tot den vredehandel van *Aken*. Den 29ſten augustus van dit zelvde jaar, kwam BENTINK te *Amſteldam*, om, uit naam van zijne Hoogheid, der Regeringe en Burgerij af te vragen, of zij hare belangen goedvonden te ſtellen in handen van den Prinſe; doch een der Burgemeesteren kwam hem aandienen, dat men 't beſluit der Regeringe hier

hier omtrent reeds hadt bekend gemaakt aan den Prinſe. Van wege de Gemeente, kwam onen HENDRIK VAN GIMNIG, een Patroonmaker van *Haarlem* met hem ſpreken; waar na, uit zijnen naam, der vergaderinge in de Kloveniers Doele afgevraagd werdt: „ of zij niet begeerde, dat zijne Hoogheid in „ de ſtad kwame? of zij hare belangen niet aan den Prinſe „ verblijven wilde; gelijk de Wethouderſchap aan haren kant „ gedaan hadt? en of zij zig, midlerwijl, niet ſtil en vreedzaam wilde gedragen?" Alle welke vragen met *ja* beantwoord werden; waar op BENTINK na verſlag van dit antwoord bekomen te hebben, naar *'s Hage* te rug keerde. Verdere bedrijven van dezen Staatsman vindt men niet opgetekend; en, hij overleed den 22 december 1759. —— WAG. *Vad. Hiſt.* XX. D. bl. 94. 97, 98. 174. 179. 284. *Memoires pour l'Hiſt. de l'Europe.* Tom. III. part. 2. p. 47.

BENTINK (WOLF), oudſte zoon van HENDRIK BENTINK en ELIZABETH VAN ITTERSUM, wierdt in 1622 Heer van *Werkeren*; in 1638 Landdrost van *Yſelmuiden*, en in 1638 Landdrost van *Vollenhove*, ſtervende nog in dit zelvde jaar. Den 9 november 1623 trouwde hij met TEKLA BERINGA, die zonder kinderen overleed; waar na hij hertrouwde met ANNA VAN HAARSOLTE, bij wie hij verwekte. 1. HENDRIK, hier voor. 2. ELIZABETH, getrouwd met RUDOLF VAN HOEVEL, Heer van *Nijenhuis* en *Hevelham*, Lt. Kollonel. 3. WILLEM, Lt. Kollonel, hier voor.

BENTINK (WOLF) tot *Langevelslo*, geboren in 1680, trouwde aan AGNES FLORENTINA HEDWICH VAN WELVELDE. Hij ſtierf den 16 april 1726, en zij den 16 april 1732, na zeven kinderen bij malkanderen te hebben verwekt; waar van de oudſte dogter ALEYDA CHRISTINA FLORENTINA BENTINK, geboren in ſeptember 1716, op den 25 junij 1750 is gehuwd met REINDER WILLEM VAN HEMERT, Burgemeester te *Campen*, geboren den 9 meij 1711 en geſtorven den 11 ſeptember 1779, nalatende onen zoon WOLF FLORIS VAN HEMERT, en twee dogters. Mevrouw verwisſelde het ſterfelijke met het eeuwige den 3 junij 1794.

BEN-

BENTINK (WOLTER JAN GERRIT), extraordinair Schout-bij-nagt voor het Kollegie te *Amſteldam*; was de derde zoon van BERENT HENDRIK BENTINK en vrouwe BONNE ELIZABETH JURRIANA DU TERTRE, wierdt geboren in 't jaar 1745, en vroegtijdig door kundige Meesters onderwezen in zodanige beginzelen der wetenſchappen, die een jongeling van aanzien paſſen, en hem vervolgens in het beroep dat hij ging aanvaarden te ſtade kosten komen. Nauwelijks den ouderdom van 13 jaren bereikt hebbende, begaf hij zig in 's lands zeedienst, en deedt in 1758 zijn eerſten togt als kadet of adelborst, onder het bevel van Kapitein COETSE, met wien hij vervolgens nog verſcheidene togten gedaan, en zig zo voorbeeldig gedragen heeft, dat hij om zijne vriendelijke minzaamheid, niet alleen van groot en klein bemind en geacht, maar ook na enigen tijd Luitenant te zijn geweest, om zijne bekwaamheid en kundigheid in de zeevaart, tot den rang van Kapitein wierdt bevorderd. In deze hoedanigheid werdt hem het bevel over 's lands ſchip van oorlog *de Batavier* toevertrouwd; waar mede hij benevens andere zeehelden, onder het bevel van den Schout-bij-nagt JAN ARNOLD ZOUTMAN, ter vervulling van den wensch van alle regtgeaarde *Nederlanders*, ter redding van de geſchondene eer der Natie, en ter beteugeling van onzen zo trotzen vijand, als ongetrouwen Bondgenoot, op den 9 julij 1781, in zee liep; te ſamen ſterk zijnde vijf ſchepen van oorlog, twee fregatten, en nog een kleinder gewapend vaartuig. Men bleef tot het einde van gemelde maand in zee kruiſen, om en bij den *Hollandſen* wal, met oogmerk om zig met de uit *Zeeland* en de *Maas* komende ſchepen te verenigen, doch van welke vereniging, gelijk men weet, door de ſinguliere directie ter dier tijd plaats vindende, niets kwam; waarom ook het gemelde eskader naar 't *Vlie* te rug keerde, werpende voor het gat van de haven, de *Hollepoort* genaamd, op den 1 augustus het anker. Op dien zelvden morgen, verenigden zig aldaar met hun nog een ſchip van oorlog, vier fregatten, en drie kleine gewapende vaartuigen. De vloot was dus in alles 16 zeilen ſterk, die benevens

70 koopvaardijvaarders, welke zij onder hunne beſcherming namen, op den zelvden dag uit het *Vlie* zeilden. Men was ſlegts vier dagen in zee geweest, en op de hoogte van *Doggersbank* zeilende, toen met het aanbreken van den volgenden dag, een grote *Engelſe* vloot, verzeld van verſcheidene oorlogſchepen, waar over de Admiraal PARKER het bevel voerde, ontdekt wierdt. De moedige ZOUTMAN deedt ten zes uren ſein voor de oorlogſchepen om zig in ſlagorde te ſcharen, en voor de koopvaardijvaarders om lijwaards af te deinzen, met enige fregatten tot derzelver dekking. Met opgeheesſe vlaggen wagtte men met brandend ongeduld, den vijand af, die met agt zware ſchepen, vol zelfvertrouwen van ene zekere overwinning, en het behalen van enen rijken buit, voor den wind af, ſtaatlijk aankwam, meer dan 100 koopvaarders, onder de beſcherming van enige fregatten loefwaards gelaten hebbende; voor dezelve was PARKER, uit hoofde van het aantal der *Hollandſe* fregatten, zeer bedugt, en blijde dat hij den wind van de *Hollandſe* vloot hadt. Dan niet voornemens zijnde, om deze voor de Natie zo roemrijken zeeſlag te beſchrijven, als in zo verre onze brave BENTINK en zijn ſchip *de Batavier*, daar deel in hebben gehadt; bepalen wij ons, met te melden, dat ZOUTMAN omtrent agt uren met zijn onderhebbende ſchepen de ſtrijdvlag ophees, en niet dan voor de *Engelſen* op den afſtand van een halven ſnaphaanſchoot genaderd waren, van een der beide kanten gevuurd werdt. Schoon de moed der *Engelſen*, behalven door het voordeel van den wind, kon onderſchraagd worden door de zwaarte hunner ſchepen en van hun geſchut, en die beide redenen, omgekeerd, konden ſtrekken om dien der *Hollanderen* te doen zinken, was niets 't geen naar vertzaagdheid geleek bij hun te ontdekken. De Bevelhebbers en verdere Officieren haakten om hun moed aan de *Engelſen* te tonen en te koelen; het volk blaakte van 't zelvde ijvervuur, der mindere magt en het gemis van het voordeel des winds, zig niet bekreunende, waren zij alleen bedagt op het vernielen van den vijand, en het behalen van een voordeel voor het vaderland. Moed vulde de plaats van

min-

mindere magt. Van wederzijden werdt allerhevigst en woedend gevogten, en onze zeehelden toonden op dezen dag, niet ontaart te wezen van hunne roemrijke voorvaderen, en aan de overwinning door hun bevogten, moet 's lands redding uit de klauw der overheerſchinge worden toegeſchreven. Onze dappere BENTINK was reeds in het begin van den ſlag door een zwaren kogel, doodlijk aan den ſchouder gewond. Hij droeg het ſcheepsbevel met mannoedige bedaardheid over, aan den tweden Kapitein J. L. BOSCH, die in 't naar boven komen bijkans ſneefde. Hij zette, door den gewonden Held, bemoedigd met de woorden: *dat hij eerder alles moest wagen en vergaan, dan afdeinzen!* het gevegt op den *Batavier* tegen de *Bienfaiſant* zo dapper voort, dat het *Engels* ſchip, na omtrent anderhalf uur ſlaags gewees te zijn, afdeinsde tot op den afſtand van een zesponder ſchot, blijvende op dien afſtand geſtadig vuren. Een vier-en-zeventiger kwam de *Batavier* dwars op zijde, en gaf hem driemalen de volle laag, waar door de kruisſteng benevens de vlag van het agterſchip nederſtorte, en de verſchanſing bij het grote wand in brand vloog; deze geblust zijnde, liet Kapitein BOSCH terſtond een Geus opheisſen. Gemelde vier-en-zeventiger den *Batavier* verlatende, tastte PARKER, al dien tijd tegen ZOUTMAN geſlagen hebbende, nu met nog twee andere ſchepen het ſchip van BENTINK, met een onuitſprekelijke woede aan, doch deze beantwoordde dit ſchrikkelijk vuur, en deedt Kapitein BOSCH zijne nog bruikbare ſtukken met dubbel ſcherp laden. Het ijslijk vuur van vier ſchepen, die een hagelbui van gloeiende kogels braakten, vernielde al het ſtaand en lopend wand, en de zeilen hingen aan flenteren, raa bij raa viel neder, de roerpen brak, en het deerlijk gehavend ſchip, was een wrak gelijk en op generlei wijze te beſturen. Middelerwijl ſchenen vijf *Engelſe* ſchepen lust te krijgen om den onbeweeglijk liggenden *Batavier*, die reeds zo veel geleden hadt, aan te tasten en te nemen, en hielden 'er voor den wind af na toe. De moedige Kapitein BOSCH, 's vijands bewegingen bemerkende, liet terſtond het ſein van onvermogen om te kunnen volgen neder, en de vlag weder ophalen;

dit deedt de vijanden wederom bij den wind opſteken. Hier op raakte de *Batavier* om en weder bij de vloot, daar het bevel ontving om naar de eerſte haven de beste te zeilen.

Onze gekwetſte Held kreeg, zo dra de vloot op de rede van *Texel* was gekomen, den Chirurgijn van de Admiraliteit VAN HUSSUM aan boord, die de wond allergevaarlijkst oirdeelde; hier op werdt BENTINK naar *Amſteldam* gevoerd, en ten húize van den Fiskaal J. BOREEL gebragt; alwaar de bekwaamſte Artzen en de kundigſte Heelmeesters, alles te werk ſtelden wat de konst vermag, om ware 't doenlijk den zo zeer geliefden BENTINK te behouden. Maar noch hunne konst, noch alle onafgebrokene zorgen en oppasſingen die hij aan 't huis van zijnen hartvriend genoot, noch alle de voorbiddingen, hadden kragts genoeg hem te redden, en deze jeugdige Held overleed tusſen den 23 en 24ſten, nog geen 36 jaren bereikt hebbende, en werdt in de Nieuwe Kerk, met ene zeer aanzienlijke lijkſtatie begraven; een gedenkpenning, die de Admiraliteit liet vervaardigen te zijner eere, en een opgehangen gedenkteken in het koor dier Kerke, hebben zijnen naam der vergetelnisſe ontrukt. Een onzer *Nederlandſe* Digters, heeft de volgende regels aan zijne gedagtenis toegewijdt.

Wilt gij een graffteen voor den braven BENTINK bouwen?
Fondeer hem met den voet op dond'rende kartouwen,
Behang hem rondsom met lauwrieren: een trophée
Vertoon hoe *Englands* magt geblixemd werdt uit zee:
Dat *Neerlands* roem, zo 't ſcheen, geheel en al begraven,
Werdt wederom herſteld door dien doorlugten Braven,
Die tot zijn euwige eer en PARKERS euw'ge ſchand,
De *Britten* overwon, en ſtierf voor 't *vaderland.*

Zie ook *N. Nederl. Jaarboeken*, 1781. b. 1522. 1739. *Vad. Hiſt.* XXVII. D. bl. 311. 326.

BENTINK (ZENO AREND), Heer van *Bukhorst*, *Zalk* en *Vecaten*, was de tweede zoon van WOLF BENTINK tot *Langevelslo* en AGNES FLORENTINA HEDWICH VAN WELVELDE; is ge-

geweest Generaal-Majoor van de infanterie, en Kommandeur van *Mastricht*; hij huwde met EMILIA ARNOLDINA VAN WASSENAAR, Douairiere VAN HAMBROICK, en ſtierf den 19 maart 1778: zij volgde hem in 't graf den 28 julij 1790.

BENTIVOGLIO (GUIDO), ſchoon geen *Nederlander*, verdient egter als Geſchiedſchrijver eene plaats in dit werk te bekleden. Hij is geſproten uit een zeer aanzienlijk *Italiaans* geſlagt van *Bologne* afkomſtig; zijn vader was KORNELIS BENTIVOGLIO, Marquis van *Gualtieri*, Ridder van de orden van *St. Michiel*, die tweemalen den post van Luitenant of Plaatshouder in *Italien* wegens HENDRIK DEN II, Koning van *Frankrijk* bekleedde, en naderhand over het leger van ALFONSUS als Generaal het bevel voerde; zijne moeder, de twede vrouw van KORNELIS, was ISABELLE of ELIZABETH BENDADEI, de dogter van NIKLAAS BENDADEI, een Edelman van *Ferrare*. GUIDO wierdt in deze ſtad omtrent 't jaar 1579 geboren, en was de derde zoon van zijne moeder. Na enige beginzelen van letteroefeningen, zondt men hem naar *Padua*, alwaar hij ſnelle vorderingen in de fraaje letteren maakte. Hij bevondt zig in 1597 in die ſtad, toen Hertog ALFONSUS DE II, den 27 october van dat jaar, ſtierf. CAESAR D'EST, neef van dien Hertog, beweerde, dat hem het regt van opvolging behoorde, ſtelde zig in bezit van *Ferrare* en hardde zig tegens de banbliksems van CLEMENS DEN VIII; doch zig van het grootſte aantal zijner bondgenoten verlaten vindende, en inzonderheid van Koning HENDRIK DEN IV, gaf hij zijn hertogdom aan den Paus over. Alvorens deze bevrediging geſchiedde, hadt de Marquis HIPPOLYTUS BENTIVOGLIO, broeder van GUIDO, zig aan het hoofd der krijgsmagt van CAESAR geplaatst, 't welk den Kardinaal ALDOBRANDINI, neef van den Paus, die het bevel over 't kerkelijk leger voerde, in hevigen toorn tegens hem deedt ontſteken. De jonge GUIDO begaf zig van *Padua* naar *Rome*, met inzigt om den toorn van den Kardinaal te doen bedaren; zulks gelukte hem, en hij bragt zelfs veel toe tot den vrede, waar over hij met den Kardinaal BANDINI handelde,

en die reeds in januarij 1598 gefloten wierdt. Na zulk een gelukkigen uitflag, wierdt hij zeer minzaam door den Opperpriester ontvangen, die zig met zeer veel plegtigheid op den 8 meij van dat zelvde jaar naar *Ferrare* begeven hebbende, hem de bediening van geheimen Kamerraad opdroeg, en teffens verlof gaf, om zijne letteroeffeningen te *Padua* te gaan voleinden. BENTIVOGLIO zig vervolgens met 'er woon naar *Rome* begeven hebbende, trok tot zig de achting van alle brave lieden. PAULUS DE V, die in 1605 den Heiligen zetel beklom, plaatfte hem terftond onder het getal der Referendarisfen; en enigen tijd daar na, fchonk hem die Paus den tijtel van Aartsbisfchop van *Rhodus*, en zond hem in de hoedanigheid van zijnen Nuntius naar de *Nederlanden*, aan het Hof van *Brusfel*, belast met een groot aantal belangrijke zaken, waar van hij zig tot genoegen van beide de Hoven kweet, en teffens den eerbied en liefde van alle die met hem verkeerden tot zig trok. Zedert ging hij naar *Frankrijk* in de zelvde hoedanigheid, en deedt 'er zig niet minder door klein en groot hoogachten en beminnen. Hij bevondt zig nog in dat rijk, toen PAULUS DE V, hem tot Kardinaal Priester in 1621 benoemde; dit was de tiende en laatfte verkiezing, welke genoemde Paus kort voor zijnen dood deed, die den 28 januarij van dat jaar voorviel. Zo dra BENTIVOGLIO naar *Rome* was vertrokken, vertrouwde hem LODEWYK DE XIII, de belangens van *Frankrijk* bij den H. Stoel. Die vorst begunftigde hem in 1622 met het Bisdom van *Riez* in *Provence*, en met de Abtdije van *St. Valeri* in *Pikardijen*. BENTIVOGLIO nam van de laatstgemelde bediening bij procuratie bezit den 26 februarij 1623; en ftondt 'er in 1627 van af, ten voordele van zijnen neef JAN BENTIVOGLIO. De veelvuldige bezigheden die hem te *Rome* werkzaam hielden, hem niet toelatende om te *Riez* zijne woonplaats te vestigen, vertrouwde hij het beftier van dat Bisdom aan LODEWYK DUCHAINE, Bisfchop van *Senez*, en hij ontdeed 'er zig van in 1626, met toeftemming van URBANUS DEN VIII en van LODEWYK DEN XIII. Die Paus den 29 julij 1644 geftorven zijnde, ging BENTIVOGLIO, benevens de andere Kardinalen,

den

den 27 augustus in 't Konklave, om hem een opvolger te kiezen; maar elf nagten doorgebragt hebbende zonder een oog te kunnen ſluiten, veroirzaakt door de brandende hitte die 'er plaats vondt, ſtierf hij 'er den 7 ſeptember daar op volgende, in den ouderdom van 65 jaren, en op enen tijd dat men gegronde redenen van hoop hadt, dat zijne verdiensten hem tot de opperſte kerkelijke waardigheid zouden hebben verheven. Zijn lighaam wierdt zonder gedenkteken noch grafſchrift, in de kerk van *St. Silvester* op *Monte Cavallo* begraven; BENTVOGLIO bezat een allerzagtaartigst en beſchaafd karakter; was matig, kuis, edelmoedig en een warm vriend; voorts doordringend van geest, gepaard bij een ſcherp vernuft en goed oirdeel; voeg hier bij buitengemene werkzaamheid en voortvarendheid, en dan zal het niemand verwonderen, dat hij grotelijks bekwaam was in het behandelen van ſtaatszaken. Hij bezat den geest van beſtiering zo goed als iemand, en hij heeft door zijn gedrag, 't welk altoos geregeld en ſtigtelijk was, bewezen, dat die geest geenzins onbeſtaanbaar is met ene mannelijke godsvrugt.

Deze geleerde man heeft verſcheidene werken zo in 't latijn als italiaans uitgegeven, die alle met het ſtempel van gezond oirdeel gemerkt zijn. De meesten daar van zijn zo in 't frans, engels als nederduits vertaald. Inzonderheid munten daar onder uit; zijne **Derhaalbocken van de Nederlandſe Oorlogen** / gedrukt in 8vo. te *Rotterdam*, 1648; volgens de vertaling van R. CARPENTIER; en zijne **Nederlandſe Hiſtorien** / vertaald door H. GLAZEMAKER, gedrukt te *Amſteldam* 1673, in 4to. De Hiſtorieſchrijver HOOFT, noemt hem: „ den uitſtekenden Kardinaal; wiens pen de gelukkigſte, in zijnen „ zin, onder alle de uitheemſchen, die ooit onze zaken ten „ hiſtoriſchen tonele bragten, zig gewaardigt heeft, haren „ e'elen arbeid aan een onvergankelijk werk te beſteden, dat „ den nederlandſen naam in 't voorhoofd voert." Met dit al, wordt hij door ſommigen van partijdigheid beſchuldigd, 't welk men tragt te bewijzen, door de minagting, die hij voor Prins WILLEM DEN I. betoont, gevoegd bij de verag-

ting, waar mede hij de *Onroomſen* behandelt. Wel is waar, dat men niet kan zeggen, dat hij onzijdig is; doch men dient in aanmerking te nemen, dat hij zulks in den ſtrikſten zin niet konde zijn; redenen van Staat noodzaakten hem hier toe, als zijnde een dienaar van *Romens* Kerk; doch dat hij in alle gevallen zijne partijdigheid zoude hebben doen uitſchitteren, is ene volſtrekte onwaarheid; men behoeft ſlegts zijne werken te doorbladeren, om ſpoedig ontwaar te worden, dat hij den *Nederlanderen* hunnen verdienden lof niet onthoud. Ja maar hij is partijdig tegen den Prins en den Gods dienst van den Staat: het is zo, wij bekennen het; maar hoe zou hij toch den ban des Konings tegens ORANJE, voor onwettig hebben kunnen verklaren, indien hij zig uit hoofde van zijnen godsdienst, karakter en gezantſchap, niet als een ketter wilde doen voorkomen? Ten aanzien van dergelijke zaken, houde men dan vooral in 't oog, wie BENTIVOGLIO was, en vergelijke voorts zijne ſchriften met die van F. STRADA en anderen, want dan eerst zal zijn luister in 't helderſte licht ſchijnen, en zijne bekwaamheid 't best gekend worden. Ten aanzien van de magt der Stadhouders en 't getal der Magiſtraatsperſonen in de ſteden, dwaalt hij grotelijks, doch zulks zijn van die gebreken, welke aan mangel van locale kundigheid en ſlegte onderrigting moeten toegeſchreven worden, en geenzins onder de klaſſe van partijdigheid kunnen gerangſchikt worden. Daar is een buitengemeen fraaije druk van zijne Brieven in 't licht, te *Londen* 1727, in 2 deelen in 12°. uitgegeven; ook houdt MIRÆUS hem voor den Schrijver van de *Commentarii rerum Eccleſiaſticarum a* CLEMENTIS *VIII. Pontificatu ad tempora* URBANI *VIII.* —— KONIGII, *Bibl. vet. & nov.* Jo. FABRICII, *Hiſt. Biblioth.* Part. III. p. 441. *Gallia Christ. I. Col.* 412. *& X. Col.* 1240. *Catal. Bibl.* BUNAV. Tom. I. Vol. II. p. 1077. C. SAXI, *Onom. literar.* Pars VI. p. 358. MIRÆI, *Scriptores ſæculi XVII, ult. edit.* p. 313. M. CHAZOT DE NANTIGNY, *Geneal. hiſtorique des Rois, Empereurs &c. Paris* 1736. *in* 4to. Tom. II. p. 604. *Journal des Sav. janvier* 1750. *edit. de Hollande.* p. 133. PAQUOT, *Mem. lit-*

litter. Tom. XIII. p. 79–88. A. PARS, *Naamrol der Bat. en Holl. Schrijvers*, bl. 94. HOOFT, *Ned. Hiſt.* XXII. Boek.

BENTZMA (PIETER BOETIUS), was van een adelijk geſlagt, en wierdt geboren te *Staveren* in *Friesland*. De tijd waar in hij leefde in aanmerking genomen, maakte hij goede vorderingen in de letteroeffeningen; hij wierdt Pastoor te *Boxtém*, een dorp een uur ten zuidwesten van *Leeuwarden* gelegen, en hij verkreeg veel gezag. Hij was een vriend geweest van PIETER AUKEMA, maar zig tot de partij der *Schieringers* begeven hebbende, raakte hij met hem in onmin, en mishandelde hem na zijnen dood in zijne ſchriften. SUFFRIDUS PETRI geeft niet duidelijk te kennen, waar in die ſchriften beſtonden, welke in zijnen tijd aanwezig waren; alleen meldt hij, dat zij de beroertens in *Friesland* ten onderwerpe hadden; en dat de Schrijver om geen andere reden de pen hadt opgevat, dan om aan de nakomelingſchap een getrouw tafereel der rampſpoeden van zijnen tijd na te laten. Hij leefde omtrent 't jaar 1490. —— SUFFR. PETRI, *Dec. IX. n.* 2. p. 107–113. PAQUOT, *Mem. litterair.*, Tom. IV. p. 296.

BERCHEM (LAMBERTUS VAN), een Godvrezend en geleerd man, is geweest Gijmnaſiarch en Rector der triviale ſcholen in *'s Hertogenbosch*. Hij heeft in 't licht gegeven: 1. *Leges Scholæ Sylvæducenſis*, *typis* TURNHOUTI, 1603. *in* 8vo. 2. *Enchiridion Prædicationum. Ibid. in* 16mo. —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 796.

BERCHEM (NIKLAAS VAN), Konſtſchilder, geboren in 1624, was de zoon van PIETER KLAASZE van *Haarlem*; die ook een Schilder was, en in het begin niet dan visſe- ſchilderde, doch nadeihand kleine ſtukjes, daar doorgaans een tafeltje in kwam, met allerhande ſoort van ſuikerbanket, in een zilveren ſchaal of porceleinen ſchotel. Behalven zijn vader, dat een gemeen konſtenaar was, heeft onze BERCHEM verſcheiden brave meesters tot zijn onderwijzers in de konst gehadt; als JAN VAN GOYEN, KLAAS MOJAART, PIETER FRAN-

ze GREBBER, JAN WILS, en ten laatſten zijnen neef GIOV. BATTIST WEENINX; welke alle zig vereerd gehouden hebben, dat ze zulk een helder licht in de konst hebben ontſtoken; gelijk hij op zijne beurt heeft kunnen roemen, op een groot aantal van leerlingen die door zijn onderwijs tot grote meesters opgekweekt zijn. Hij wierdt inzonderheid, ten aanzien van zijne leerwijze geroemd, als mede dat hij de gave bezat, om de jeugd bijzonder tot ijver en naarſtigheid aan te ſporen, waar toe hij in 't gemeen ſpreuken en vaarsjes aan de hand hadt, als onder anderen dit:

Nimmer moet g' u zelf, Gezellen!
Schoon in 't leeren moeite ſteekt,
En g'er veeltijds 't hoofd meê breekt;
'Twijl een ander leegloopt, kwellen,
Of het ijv'ren laten ſtaan:
Denk: ik zal meer loon ontvangen
Voor mijn moeite, en roem erlangen,
Wanneer de andere beed'len gaan.

Daar benêvens was hij minzaam, beleefd, en van een onbeſproken wandel; ja een man van uitſtekende naarſtigheid; en met dit al kon zijn lieve wijfje, de dogter van den konſtigen Landſchapſchilder JAN WILS, wanneer hij in groten ijver aan zijn werk ſtil zat te arbeiden, en zij geen geritzel van hem hoorde, ſomtijds wel met de ſtok van een raagbol van onder tegen de zoldering aan bonſen, om hem; zo hij voor zijn ezel in ſlaap gevallen mogt zijn, te wekken; ja zij hieldt hem doorgaans zodanig kort van geld; dat hij ſomtijds fraaije prenten te koop ziende, daar hij zin in hadt, als zijn vrouw zig in geen goeden luim bevondt, en zig huiverig toonde, om 't hem te ſchieten; het geld van zijne leerlingen daar toe leende; en wanneer hij een ſchilderij verkogt, daar zij de neus niet over hadt, dan zo veel van de ſom afknoep, om de gemaakte ſchuld buiten haar weten te betalen, en dus alle onlusten voor te komen. Ook was hij zodanig op konſtige tekeningen van *Italiaanſe* en andere meesters verſlingerd, dat hij

hij geen rust noch duur hadt, dezelve te koop wetende, voor en al eer hij 'er bezitter van was; en niet minder liefhebberij hadt hij voor fraije prentkonst, ja dorst voor een print van RAFAËL URBINO, verbeeldende den *Bethlehemſen* kindermoord met den Sparreboom, 60 guldens beſteden. Dit maakte ook dat van zijn nagelaten papierkonst, welke kort na zijn overlijden te *Amſteldam* verkogt werdt, een aanzienlijke ſom gelds gekomen is.

Zo als wij gezeid hebben, was VAN BERCHEM, bijzonder naarſtig, daar bij vaardig in 't ſchilderen, en al 't geen hij maakte was meestentijds verkogt, eer hij 't afgedaan hadt. JUSTUS VAN HUISUM, die in 1665 bij hem de konst leerde, getuigd, dat hij in dien tijd een lange wijl voor een Heer ſchilderde, die hem tien guldens daags gaf, en dat hij van 's morgens vroeg tot vier uuren na den middag, gemeenlijk voor den ezel zat, en 't zelve met zo veel genoegen en lust deedt, dat hij 'er ſomwijl een deuntje onder zong. Ook getuigen die hem hebben zien werken, dat hij ſchilderde of hij 'er mede ſpeelde, 't geen ook aan de dartele penseeltoetſen overal in zijne werken te beſpeuren is. Daarenboven ſtrekt het tot verwondering, dat daar hij zijn werk heeft gemaakt, om bijna alles te ſchilderen, egter elk ding op zig zelve zo goed in zijn ſoort is, dat het t'ſamengevoegt zijnde, een uitmuntend geheel uitmaakt, en bezwaarlijk valt te beoirdelen, tot welk deel van 't zelve zijn penſeel bekwaamst was. Dan bovenal verdient verwondering, hoe dat een Konſtenaar die zo vele ſtukken geſchilderd heeft, zo menigvuldige veranderingen van ſchikkingen en voorwerpen, zo dat gene naar elkanderen gelijken, heeft weten te bedenken. De Burgemeester VAN DER HULK te *Dordrecht*, liet hem een groot ſtuk ſchilderen, verbeeldende een bergagtig landſchap, met oſſen, koeijen, ſchapen, beelden enz.; en te gelijk beſtelde hij 'er een aan JAN BOTH, belovende aan elk 800 guldens, en een geſchenk daar te boven voor die zig best gekweten hadt; wanneer zij nu die ſtukken gedaan zijnde, dezelve nevens malkanderen vertoonden, zeide hij: *elk van u heeft zijn vlijt getoond*,

toond, en gaf aan beiden één verering; waarlijk het regte middel om den ijver in de Konſtenaars aan te vuren.

NIKLAAS VAN BERCHEM, ſtierf den 18 februarij 1683, en wierdt den 23 in de Weſter Kerk te *Haarlem* begraven. —— A. HOUBRAKEN, *Schouwburg &c.* II. D. bl. 109--114.

BERCHEM (WILLEM VAN), een *Geldersman* van geboorte, is eerst geweest Pastoor te *Niel*, vervolgens Kanunnik van de *St. Stevens* Kerk te *Nijmegen*; hij ſtierf in 't jaar 1466, en heeft geſchreven: 1. *Compendium Chronicarum Gelriæ: è diverſis, ut præfatur, Chronicis in longum protractis.* Men vindt in deze Kronijk veel van 't geen andere landen betreft, inzonderheid gebeurtenisſen in *Flaanderen*, *Holland* en elders voorgevallen; het begint met de woorden: *Creator omnium Deus &c.* Dit handſchrift wordt te *Antwerpen* bewaard, en een verkort uittrekzel daar van, is te zien in de *Martini* Kerk te *Leuven*. 2. *Hiſtoria captivitatis* ADOLPHI *Gelriæ Ducis*, 't welk bewaard wordt onder de archiven van dit Hertogdom, te *Nijmegen*, ingevolge getuigenis van VAL. ANDR. —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* pag. 391. J. D. VAN LEEUWEN, thans lid der Eerſte Kamer, *in Præf. ad Chronicon Ticlenſe*, p. 22.

BERCHEM en RANST, zijn de namen van een oud adelijk geſlagt, geſproten uit een jonger zoon der Heren van *Mechelen*. Deze was ARNOUT BARTHOUT, Heer van *Berchem* en *Ranst*, zoon van WOUTER DEN II, Heer van *Mechelen*. Zijn oudſte broeder, en opvolger van den vader, was WOUTER DE III. ARNOUT BARTHOUT leefde in 't jaar 1212. Zijn ene zoon, WOUTER VAN BERCHEM, gezegd RANST, heeft door WOUTER zijnen oudſten zoon, den ſtam voortgeplant; deze trouwde ELISA VAN DER AA, en won bij haar CONSTANTINA VAN BERCHEM, die in 1538 overleden is. Uit hem is voortgekomen JAKOB VAN RANST, die ten vrouwe hadt JOHANNA VAN LADEGEM, waar bij hij teelde WILLEM VAN RANST. Deze edelmoedig van aart en te heet van hoofd, om zig beſcheiden te gedragen, in de tegenswoordigheid van hen, die zig, met ſlepende proceſſen, en handelingen, gegrond op de uit-

voe-

voering van 's Konings plakaten, meester van zijn vaders goederen maakten, en bovendien een afkeer hebbende van de handelwijzen, die met de *Onroomſen* gehouden werden, begaf zig in 't jaar 1587, uit de *overheerde* naar de *vrije Nederlanden*, waar in, en bijzonderlijk in *Zeeland*, uit hem en zijne gemalinne KATRINA COLVE, vele aanzienlijke nazaten voortgekomen zijn. Onder deze heeft JAN zoon van JAKOB VAN BERCHEM, gehuwd aan RACHEL DE POTTERE, nagelaten JAN VAN BERCHEM, Ridder, Gecommitteerden in de Rekenkamer van *Zeeland*, wegens den eerſten Edelen, en begraven in de Franſe Kerk te *Middelburg*. JAKOB VAN BERCHEM, zoon van PIETER, was Hofmeester van Prinſe MAURITS; hij trouwde in 1621 met ELIZABETH VAN SCHOUWEN. —— Bij SMALLEGANGE vindt men het gehele geſlagtregister van BERCHEM; zie zijne *Kronijk van Zeeland*, fol. 719, 720.

BERCHT (JOANNES VAN), geboren te *Diest*, is Kanunnik van de *St. Sulpitius* Kerk aldaar geweest, daar na Geeſtelijke onder de *Augustiner* orden, in de groene valei nabij *Brusſel*; hij was voorbeeldig in leer en wandel en een welſprekend redenaar. Ook heeft hij geſchreven, doch is ongedrukt gebleven: *Commentarios in Evangelium Lucæ, & in Pſalmos Davidicos.* —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 578.

BERCKELAAR (JOANNES), uit *'s Hertogenbosch* van geboorte, heeft geſchreven en in 't licht gegeven: 1. *Inſtructionem brevem de Ratione ſanctæ Reformationis generalis, è ſcriptura collectam. Colon.* 1580. 8*vo.* 2. *Dictionarium Germanico-Latinum, cum diverſis Orationum formulis. Antv.* 1556. —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 578.

BERESTEYN (PAUWELS VAN), is geſproten uit een zeer aanzienlijk geſlagt, waar van heden nog afſtammelingen, inzonderheid in de vrouwelijke linie gevonden worden, zo te *Delft* als elders in *Holland*. Hij wierdt geboren in genoemde ſtad den 8 meij 1548, alwaar hij ook zijne eerſte letteroeffeningen volvoerde. In den ouderdom van 26 jaren,

ren, huwde hij den 28 januarij 1574, met VOLKERA NIKOLAI, dogter van NIKLAAS ADRIAANSZOON en MARIA DUYST, bij welke hij zes zonen en zes dogteren geteeld heeft. Onder die komen GYSBERT, KORNELIS en ARENT, bijzonder in aanmerking; want de eerstgemelde, welke MARIA PRINS tot vrouw gehadt heeft, won bij dezelve eerst ene dogter, die met Mr. ABRAM OYENS getrouwd, de ouders waren van MARIA OYENS, vrouw van KORNELIS DE JONGE, Heer van *Ellemeet*, Ontvanger generaal van de Unie; en voorts nog een zoon GYSBERT VAN BERESTEYN, wiens dogter MARIA MAGDALENA, trouwde met ADRIAAN VAN ASSENDELFT, en moeder is geweest van AGNIET, KORNELIA, MARIA, en GERARD VAN ASSENDELFT. Des twedens, te weten KORNELIS VAN BERESTEYNS dogter, AGATA VAN BERESTEYN hadt tot egtgenoot THEODOOR VALLENSIS, Raad en Burgemeester te *Delft*, midsgaders Curator van de Akademie te *Leijden*, en won bij denzelven JAKOB, KORNELIS, en KORVINA VALLENSIS; wier eerſte Raadsheer is geweest in 't Hof van *Brabant*, vervolgens in dat van *Holland* in *'s Hage*; de twede Raad en Schepen te *Delft*, en de laatſte met GERARD VAN BORSSELE getrouwd geweest is. Eindelijk de derde, zijnde ARENT VAN BERESTEYN, die tot vrouwe hadt MARIA VAN DER GRAAF, won bij dezelve negen kinderen, wier oudſte ene dogter en SARA genaamd, trouwde met Mr. ABRAM HOOGENHOEK, en teelde ene dogter MARGRETA HOOGENHOEK, vrouw van den *Delftſen* Burgemeester HUYG 'S GRAVEZANDE, midsgaders ABRAM HOOGENHOEK, en MARIA HOOGENHOEK, vrouw van Mr. ANTONY WEVERING, Raad, en naderhand Burgemeester te *Delft*; en eindelijk ANNA HOOGENHOEK, vrouw van Mr. FRANK VAN BLEYSWYK, Raad en Schepen, vervolgens Ontvanger der gemene Landsmiddelen, en meermaals Burgemeester derzelve ſtad. PAUWELS VAN BERESTEYN zelv, was in 't jaar 1596 geworden Vechtigraad der ſtad *Delft*; bekleedde vier jaren daar na het Schepensambt; de zeven volgende jaren het Burgemeeſterſchap; was de twee daar na komende jaren Weesmeester; in 't jaar 1615, Theſaurier der ſtad; woonde in 1625 als lid der Regering van

Delft

Delft de begraaffenis van Prins MAURITS bij, en ſtierf eindelijk den 23 november van dat zelvde jaar, in den ouderdom van 77 jaren, na dat hij het geluk en vermaak hadt geroten van, den 21 april des voorgaanden jaars, zijne goude bruiloft houdende, alle zijne twaalf kinderen, dat vrij zeldzaam is, en 36 kindskinderen aan zijne tafel te hebben, welke ieder met den volgenden beſchreven gedenkpenning wierden beſchonken, en waar van de rand en opſchriften in 't latijn houdende, wij hier in 't nederduits plaatſen.

Op de voorzijde ſtaat 's mans borstbeeld nevens dat zijner gemalinne, welke den 27 ſeptember 1634, in den ouderdom van 79 jaren, 8 maanden en 4 dagen is overleden. Het randſchrift luidt aldus: PAUWELS VAN BERESTEYN, *oud 75 jaren.* VOLCKERA NIKOLAÏ, *oud 69 jaren.* Binnen een ſlangerond leest men op de tegenzijde boven twee kraaijen, die in haar nest zitten, dit opſchrift: *De zorg van 't huis. De langlevende eendragt.* 1624. Deze kraaijen zijn bij de Ouden eveneens alhier, niet alleen voor het zinnebeeld van de huwelijkseendragt, zo als op enige overgeblevene *Romeinſe* grafſteenen kan gezien worden, maár ook voor dat van enen langen en voorſpoedigen leeftijd gehouden. Voorts leest men in den rand het vervolg van het eerſte randſchrift: *Vijftigjarige Egtgenoten zijnde, hebben dit ter gedagtenis aan hunne Nakomelingen agtergelaten.* —— JOAN. PIERII VALERIANI, *Hiérogl.* lib. XX. JOACH. OUDAAN, *Roomſche Mogenth.* bl. 388. GER. VAN LOON, *Nederl. Hiſtoriepenn.* II. D. bl. 161–163.

BERG (*Graven* VAN DEN), ook van *'s Herenberg* genoemd, zijn hunnen oirſprong verſchuldigd aan het aloude en vermaarde geſlagt der WASSENAAREN: vermits JOHANNES DE TWEEDE VAN WASSENAAR, Heer van *Polanen*, van der *Lek* en *Breda*, bij zijne gemalinne MARGRETA VAN DER LIPPE, in de XIVde eeuw, teelde OTTO, den ſtamvader der Heren of Graven VAN DEN BERG. Deze OTTO, ontving met SOPHIA, erfdogter van FREDRIK, en Heer van *'s Herenberg*, de Heerlijkheid *van den Berg*, in 't graavſchap *Zutfen*, niet verre van de

de ſtad *Emmerik* gelegen. In 1428 overleden zijnde, liet hij het graavſchap na aan zijnen enigen zoon WILLEM, die, om de veelheid zijner goederen, den toenaam van *de Rijke* bekwam. Zijne gemalin was LOKKE, dogter van EVERWYN, Graav van *Bentheim*. Na zijn overlijden, in 1464, volgde hem zijn zoon OSWALD, die, in 1468, of, gelijk anderen willen, in 1473, door Keizer FREDRIK DEN III, tot Rijksgraav verheven werdt. In het jaar 1456 was hij in den egt getreden met ELIZABETH, dogter des Graven VAN MEURS; hij ſtierf in 1506, en werd gevolgd door zijnen zoon WILLEM, die door den enen DE II, en door den anderen DE III, genoemd wordt. Deze WILLEM, dien wij DEN II noemen, was in 1503, getrouwd met ANNA, ene dogter van Here JAN VAN BOKSMEER; welke ANNA dezen haren man ten huwelijk aanbragt de Heerlijkheden *Boksmeer*, *Haps*, *Stevenswaard* en *Spalbeek*; waar van hij egter niet lang bezitter was; want hij overleed in 1511, nalatende OSWALD DEN II, die in 1546 overleed, en drie zonen, benevens ene dogter, naliet. WILLEM DE III, zijnde de oudſte zoon, volgde zijnen vader op; hij hadt ter vrouwe MARIA VAN NASSAU, dogter van WILLEM, Grave van *Naſſau*, *Vianden*, *Dietz*, *Dillenburg*, zuster van Prinſe WILLEM DEN I. Hij teelde bij haar agt zonen, en even zo vele dogters, en werdt opgevolgd van HERMAN, den oudſten zoon; deze overleed in den dienst des Konings van *Spanje*, in 1611, en liet na ene dogter, MARIA ELIZABETH genaamd, over welke de twee broeders van HERMAN, FREDRIK en HENDRIK, de voogdij aannamen. Tot huwbare jaren gekomen zijnde, trouwde zij met haren neef ALBERT, zoon van FREDRIK, dien zij *Bergen-op-zoom* ten huwelijk aanbragt. 't Is bekend dat HENDRIK lang de *Spaanſe* zijde aankleefde, en den *Nederlanden* groot nadeel toebragt. Het leger der *Spanjaarden* gebiedende, nam hij het Stadhouderſchap van *Gelderland* op zig; doch, in het jaar 1632, de *Spaanſe* trotsheid niet langer kunnende dulden, verklaarde hij zig voor de Staten, en gaf daar van, in enen openen brief, aan de Gouvernante der *Nederlanden* kennis. Zijne eerſte vrouw was MARGARETHA VAN

WIT-

WITTHEM; in 1630 hertrouwde hij met HIERONYMA KATRINA, dogter van GEORG FREDRIK, Grave van *Spaar*, waar bij hij vijf dogters verwekte. Hij ſtierf in 't jaar 1638, nalatende, behalven gemelde dogters, nog een onegten zoon, HERMAN genaamd, die, door den Koning van *Spanje*, genaturaliſeerd en met vele voorregten beſchonken werdt. OSWALD, mede een broeder van HENDRIK, werd in den ſlag bij *Ampsrongen*, in 1586, doorſchoten. FREDRIK, die vóór HENDRIK, Gouverneur van *Gelderland* geweest was, was mede in dienst des Konings, werd Ridder van 't *Gulde Vlies*, en overleed in 1618, nalatende bij FRANCISKA RAVANEL, dogter van EUSTACHIUS VAN RATIGNY, een zoon, als mede ene dogter, genaamd ELEONORA KATRINA FERDONIA. Deze trouwde in 1634, met FREDRIK MAURITIUS DE LA TOUR D'AUVERGNE, Hertog van *Bouillon*, en ſtierf den 14 junij 1657. Zijn zoon ALBERT was de eerſte, die tot den Gravenſtand verheven werdt; hebbende in den jare 1653, een memorie op den Rijksdag te *Regensburg* ingeleverd, waar in aangetoond werdt, dat het graafſchap *Berg*, voor meer dan 400 jaren, voor ene afzonderlijke Heerſchappij erkend was; waar op dan ook aan zijn verzoek voldaan werdt. In een twede huwelijk verwekte hij een' zoon, OSWALD genaamd, die zijnen broeder ALBERT opvolgde. Deze in 1710, zonder kinderen komende te overlijden, hadt tot erfgenaam verklaard FRANCISCUS WILLEM, Graav van *Hohenzolre*, een kleinzoon zijner zuster MARIA KLARA, die gehuwd geweest was met MAXIMILIAAN, Graav van *Hohenzolre*. FRANCISCUS WILLEM, geboren in 1705, verwekte, bij zijne gemalin MARIA KATRINA, dogter van Grave JOHAN KRISTOFFEL TRUCHZES INZELL, in 't jaar 1724, een zoon, die JOHAN BAPTIST JOSEPH OSWALD FRANCISCUS genaamd werdt. Deze volgde zijn vader, na zijn dood, in 1737; en, volgens den laatſten wil deszelven, moest de Biſſchop van *Roermonde* in der tijd hem ten voogd verſtrekken. Deze voogdijſchap werdt, na den dood van des Graven moeder, door deszelvs grootmoeder, JOHANNA VICTORIA VAN MONTFOORT, Douariere VAN HOHENZOLRE, den Biſſchop betwist. Het proces, daar over

verflaan, is, naar men zegt, aan den fpijker blijven hangen. Is dus een algemene fchets van dit geflagt gegeven te hebben, zullen wij nog van enige bijzondere Mannen die het beroemd gemaakt hebben, verflag doen.

BERG (*Graav* HENDRIK VAN DEN), een der zonen van WILLEM, hadt zig, gelijk zijn vader, in dienst des Konings van *Spanje* begeven. In het jaar 1607 werdt *Erkelens*, door Prins FREDERIK HENDRIK, bij verrasfing ingenomen, en bij die gelegenheid, deze Graav HENDRIK zijn neefs gevangene. Zijn broeder FREDRIK, die mede in dienst van *Spanje* was, nam, ter wrake hier over, een aanflag op *Aardenburg* voor; doch het verraad tijdig ontdekt zijnde, liep zijn aanflag te niet, en de verraders ontvingen hunne verdiende ftraffe. Na dat hij uit zijne gevangenis ontflagen was, fcheen het geluk hem meer gunftig te zijn. Om van alle zijne verrigtingen niet te gewagen, zeggen wij alleenlijk, dat hij in 't jaar 1621, naar het huis *te Reide* ingenomen te hebben, het beleg voor *Gulik* floeg, 't welk hij bij verdrag innam, zo als hij ook, in 't volgende jaar, de fchans *Papenuts* bemagtigde. In 't jaar 1624, zig van de ftrenge vorst bedienende, deedt hij een inval in de *Veluwe*. Het vlugten der dorpelingen, die niet onder brandfchatting zaten, werdt algemeen; doch de ftrenge koude bragt den vijand ook veel nadeels toe. Den 21 februarij veranderde het weder fpoedig: dus hij zig genoodzaakt vond, huis over hoofd de *Veluwe* te verlaten, 't welk men toen den *Spaanfen Vasten-avond* noemde, bij welken naam nog heden een der Hiftorieprenten van dien tijd bekend is. Om den voortgt van Graav HENDRIK naar *Holland* te beletten, had Prins MAURITS zig in perfoon naar *Utrecht* begeven, en orde gefteld tot het openbijten der rivieren, tot aan den zeekant toe. De vijand vertoonde zig wel voor *Arnhem*, doch ondernam geene belegering. Van meer voordeel voor hem was zijn aanflag op der Staten leger, in 1626, tusfen *Emmerik* en *Rees*; doch zo dra hetzelve op de been was, vond hij zig gedwongen, na enig voordeel behaalt te hebben, te rug te keren.

Toen

HENDRIK,
Graaf van den Bergh.

Toen Prins FREDRIK HENDRIK, in het jaar 1629, 't beleg voor *'s Hertogenbosch* geſlagen hadt, begaf Graav HENDRIK VAN DEN BERG zig, in de maand meij, aan het hoofd van het *Spaanſe* leger, op weg, met oogmerk om de ſtad te ontzetten; ſlaande hij zig te *Turnhout* neder. Zijne magt beſtond uit 30,000 Knegten, en zeventig Kornetten paarden. Kort daar na legerde hij zig te *Sprang*; doch hoe meer de Graav naderde, hoe meer de Prins op zijne hoede was. Vrugtloos deed VAN DEN BERG verſcheidene aanvallen op het *Staatſe* leger, en zag dus alle zijne pogingen verijdeld. Den *Bosch* moest zig eindelijk aan den Prinſe overgeven. Gelukkiger ſlaagde de Graav in zijnen togt over den *Yſel*, en deed daar op een tweden inval in de *Veluwe*, bemagtigde *Amersfoort*, en andere ſterkten; doch het innemen van *Weſel* deed hem de *Veluwe* wederom verlaten.

Graav HENDRIK VAN DEN BERG, in het jaar 1634, den Koning van *Spanje* een veertigjarigen dienſt bewezen hebbende, begon, uit misnoegdheid over het gezag, dat den *Spanjaarden* in de *Nederlanden* gegeven werdt, een afkeer van dien dienſt te krijgen, en werdt te rade van partij te veranderen. Door den Graav VAN WARFUSÉ hadt hij reeds in het voorjaar, in het geheim, met den Prins VAN ORANJE doen handelen. Na het overgaan van *Venlo* en *Roermonde*, begaf hij zig naar *Luik*, van waar hij, van dit zijn voornemen en beſluit, bij bijzondere en openbare brieven, aan de Infante en aan het gemeen kennis gaf; nodigende al het krijgsvolk, dat onder hem, of onder de *Spaanſe* Veldoverſten gediend had, tot voorſtand van den *Roomſen* godsdienſt, zig bij hem te voegen, om de *Spanjaarden* te verjagen; dan 'er vielen hem minder toe dan hij gedagt hadt. De algemene Staten beſloten ook, op 's Prinſen raad, op zijnen naam enig volk te werven. Te *Bruſſel* begreep men, dat de *Leuvenaars*, door hem te ontvangen, de onzijdigheid geſchonden hadden; doch de Graav erkende openlijk, dat zij van zijn voornemen geen kennis gehadt hadden. Hij werdt te *Bruſſel* voor een landverrader en muiter verklaard, en ene beloning beloofd aan elk, die hem in handen

wist te krijgen. In het volgende jaar werd hij, benevens het volk dat hij verzameld hadt, bij voorraad, in eed en dienst van de *Verenigde Gewesten* aangenomen. Op deze wijze was het, dat de zoon wederkeerde tot hun, die door den vader verlaten waren. —— WAGEN., *Vad. Hiſt.* IX. D. bl. 226. X. D. bl. 422. 445. 486. XI. D. bl. 36. 93--95. 97. 160.

BERG (*Graav* WILLEM VAN DEN), was de oudſte zoon van OSWALD DEN II, en door huwelijk vermaagſchapt aan Prinſe WILLEM DEN I. *van Oranje*; door welke geboorte en huwelijksvermaagſchapping hij onder de eerſten van den lande geteld werdt; welke eer hij egter, door zijne onſtandvastige bedrijven, niet weinig ontluisterd heeft. In den aanvang der beroerten had men reden te vermoeden, dat hij een even getrouw voorſtander der vaderlandſe vrijheid zou geweest zijn, als zijn behuwd broeder; want hij verzette zig niet alleen tegen GRANVELLE, maar omhelsde ook de leer der *Hervormden*, ſchoon het niet zeker is dat hij hunne belijdenis onderteekend heeft, hoewel velen dit uitdrukkelijk melden. Hij was één van de 400 Edelen, die het *Verbond* onderteekenden, en keurde de verrigting der Bondgenoten, ten aanzien van het overgeven van 't ſmeekſchrift, goed. Hij vervoegde zig, den volgenden dag, met hun ten Hove, om hulpmiddelen, ter bereiking van hun doelwit, te beramen. De Penſionaris WESEMBEEK vermeld: „ Den vierden april hebben ſe hare zaken gereed gemaakt, maar ſijn nog niet ten „ Hove gegaan, alſo zij ſeiden nog te verwachten de Gra„ ven VAN DEN BERG ende CUILEMBURG, die noch niet gekomen waren; den vijfden ten Hove gegaan zijnde, kwamen „ den zesden weder, in de order als daags te voren; de leste „ zijnde met die genen, die boven genoemd ſijn, de Graven „ VAN DEN BERG en CUILEMBURG, die middelertijd gekomen „ waren en geëtgevonden hadden het gene gedaan was." In deze gedagte bleef hij volharden, tot op de vergadering der Edelen te *St. Truijen*, en deedt, gelijk meer anderen, zijn ſlot *Heel* of *Hedel* verſterken, en in ſtaat van te-

tegenweer ſtellen. Dan hoe mannelijk hij zig in 't eerst ſchien te gedragen, toonde hij egter, wel haast zijne laſhartigheid; want hij was een der eerſten, die zogt, zo dra 'er ſchevering onder de Edelen ontſtond, en 'er zig eene vrees voor de Landvoogdesſe, opdeedt, met den Koning te verzoenen; biddende zelvs VIGLIUS, met de vleijendſte woorden, zijn voorſpraak te willen zijn, met belofte van een getrouw dienaar des Konings te zullen zijn en blijven. Hier door geraakte zijne achting bij de Edelen in 't voetzand. Bij ALVA, wiens voornaamſte oogmerk was, den Adel uit te roeijen, vond hij geen heul, voor dat hij vernederd was; want de trouwloze Hertog, in plaats van aan zijne beloften gehoor te geven, deed hem openlijk indagen; bij niet verſchijning, bannen, en zijne goederen verbeurd verklaren. Zig dus door zijne onſtandvastigheid in enen wanhopenden ſtaat gebragt ziende, keerde hij zig weder tot ORANJE, die hem den last tot het werven van krijgsvolk aanbetrouwde, ja zelvs eene geheime briefwisſeling met hem waagde. Men moet tot zijnen lof zeggen, dat hij van dien tijd af tot in 1572, den lande vele dienſten deedt, door het innemen van vele ſteden en ſterkten, in *Gelderland*, *Friesland*, *Overijsſel* en *'t Stigt*. Dan te ras wordt men ontwaar, dat zijne onſtandvastigheid weder den meester over hem ſpeelde; verlatende hij, op eenmaal, niettegenſtaande zijn aanbod om den vijand het hoofd te bieden, alle de ingenomene ſteden en ſterkten, en met vrouw en kinderen, en met alle zijne roerende goederen, de vlugt nemende naar *Weſtphalen*. Men kan ligtlijk vermoeden, dat de vijand 'er zig zo ſpoedig meester van maakte, dat die van *Friesland* daar door in den grootſten angst geraakten, en die van *Zutfen* en *Naarden* duizend redenen hadden, om wraak over VAN DEN BERG te roepen. In den aanvang ſchreef men zijn gedrag toe aan laſhartigheid en kwaad beleid, waar door hij zo zeer in den haat van 't gemeen verviel, dat ORANJE, die geen kans zag, de *Noordhollanders* tot de aanneming van SONOY te doen bewilligen, hun, geveinsdelijk, den Graav VAN DEN BERG, als Gouverneur, voorſloeg; doch zij verklaarden hier op, noch

liever den weerbarſtigen SONOY, dan den laſhartigen VAN DEN BERG te willen aannemen; waar mede ORANJE zijn oogmerk bereikte. *Engeland* werd hem ontzegd; in *Nederland* achtte hij zig niet veilig; dus vondt hij, in 't jaar 1577, zig genoodzaakt, den geveinsden te ſpelen. Door twee Afgezanten gaf hij den algemene Staten kennis van enige geheime pogingen der vijanden; doende tevens zijnen dienst, lijf en goed, ten beste van het vaderland, aanbieden. Weinig had het gefaalt, of hij zou het vertrouwen der Staten weder gewonnen hebben, en, benevens de Graven VAN HOHENLO, tot 's Prinſen Luitenant aangeſteld zijn; doch een kwade pas, dien de *Gelderſen* deden, gaf hem gelegenheid, zijn verraderlijk karakter, ten nadele der *Nederlanden*, in vollen dag te ſtellen. Graav JAN VAN NASSAU, over wiens aanſtelling tot Stadhouder van *Gelderland* hij zig zeer gebelgd toonde, ontſloeg zig in 't jaar 1581, ter oirzake van den handel met ANJOU, van dien post; waar op de Graav VAN DEN BERG in deszelvs plaats werd gekozen. Te meer verwonderde men zig daar over, om dat die van *Arnhem* verklaard hadden, Graav WILLEM LODEWYK zijnen vader te zullen doen opvolgen. Men kan niet ontkennen, dat ORANJE hem, op zijn verzoek, brieven van voorſchrijving verleend hadt; doch hadden de Staten van *Gelderland* die brieven wel ingezien, zij zouden begrepen hebben, dat ORANJE die verkiezing eerder berispte, dan goedkeurde. „ Mijn zwager (ſchreef de Prins) biddende om aanbeveelin„ ge tot het Stadhouderſchap, heeft mij verklaart zijne grote „ lust en begeerte, tot den dienst der gerechtige zaak des va„ derlands. Ik mogte wenſchen dat hij die wat eerder bewe„ zen hadde. Doch beter ſpade, dan nimmer." Hoe weinig aandrang dit ſchrijven ook in zig bevatte, werden 'er, egter, eigen belangs halven, gevonden, die zijne verkiezing doordrongen. Met den avond kwam hij binnen *Arnhem*, en aanvaardde zijn ambt. Het leed niet lang, of zijn verraderlijke handel met PARMA werd door BARNEVELD en ALDEGONDE, ontdekt, en hij, op 's Prinſen last, gevangen gezet, doch zonder ſtraffe ondergaan te hebben, weder losgelaten; dus

men

men zig verwonderen moet, hoe hij den doorzigtigſten volk heeft kunnen misleiden, of men moet den Prins van te groote toegevendheid omtrent hem verdagt houden. Graav VAN DEN BERG ſchroomde niet, de allerplegtigſte belofte te doen, den Staat getrouw te zullen zijn; nogthans deed hij kort daar na blijken dat bij een' verrader een eed van weinig belang is; hij verklaarde zig openlijk voor de partij des Konings, in wiens dienst hij en zijne drie zonen zig begaven, en daar in ook volhardden, uitgenomen Graav HENDRIK, die zig weder tot der Staten zijde begaf. Het hier ter nedergeſtelde zal voldoen, om Graav WILLEM als een trouwloozen Bondgenoot, laffnatig Krijgsbevelhebber, onwaardig Stadhouder, en voor een Man, die van WILLEM DEN I, zo veel als het licht van de duisternis verſchilde, te doen kennen. —— WAGEN., *Vad. Hiſt.* VI. D. bl. 368, 369. 402. VII. D. bl. 504, 505. J. W. TE WATER, *Verbondſchrift der Edelen*, II. D. bl. 198. MARCUS, *Sententien van* ALVA, bl. 170.

BERG (JAN of JOHAN VAN DEN), was een der Gevolmagtigden, die in 't jaar 1709 en vervolgens, door de Koninginne van *Engeland* en de Staten der *Vereenigde Nederlanden* waren aangeſteld om de *Spaanſe Nederlanden*, in zo verre ze hun in handen gevallen waren, ſchoon op naam van Koning KAREL te doen beſtieren, zij vergaderden te *Brusſel*, en vertoonden gezamentlijk de opperſte magt dier landen; ja zij maakten ſomtijds zelvs verandering in de Regering, herſtellende onder anderen, in 't begin des jaars 1709, den geheimen Raad, die te voren afgeſchaft was. Ook was 'er in octobr. des jaars 1711 een nieuw reglement gemaakt op de Regering, getekend door den Grave VAN ORRERY en onzen JOHAN VAN DEN BERG als Gevolmagtigden, 't welk door den Raad van Staten der *Spaanſe Nederlanden*, aangenomen was, zo verre het met hunnen godsdienst en der landen voorregten overeenkwam. VAN DEN BERG nam dezen post van Gevolmagtigde waar tot op het ſluiten van 't *Barriere traktaat* in 1715. In 't jaar 1717 werdt hij Burgemeester te *Leijden*, en in

1725, Dijkgraav van *Rhijnland*. In 1748 bekleedde hij nog de Burgemeesterlijke waardigheid, en doordien hij tot de antiſtadhouderlaanſe partij behoorde, wierdt zijn huis door 't graauw aangevallen, en met moeite door de ſchutterije beſchermd; hij zelve van 't ſtadshuis komende, wierdt door 't kanailje onhoffelijk bejegend en bedreigd; en onderging eerlang het lot met zo vele andere brave Regenten, van door den Stadhouder van zijnen post verlaten te worden, ſchoon hij reeds te voren ontſlag hadt verzogt van zijne bediening. —— WAG., *Vad. Hiſt.* XVII. D. bl. 436. XVIII. D. bl. 74. XX. D. bl. 302.

BERG (JAN VAN DEN), Konſtſchilder, geboren te *Alkmaar*, was van der jeugd af aan tot de konst geneigd, en werdt bij HENDR. GOLTZIUS, om daar in op vaste gronden onderwezen te worden, beſteld; maar GOLTZIUS zijn vader een ſchoolmeester zijnde, die met 'er woon naar *Braband* vertrokken was, moest JAN als onderkoning, met de plak het rijk der lerende jeugd een tijd lang helpen beſtieren, en het penſeel voor de pen verwiſſelen; egter nam hij in zijn tuſſentijd de penſeeloeffening naarſtig waar, te meer doordien hij gelegenheid vondt, om bij P. P. RUBBENS te verkeren, die den ijver tot de konst hoe langs hoe meer in hem aanvuurde. JAN wist zig ook zodanig in de gunst van dezen roemrijken Konſtenaar te dringen, dat hem die tot Rentemeester en opzigter over zijne landgoederen ſtelde, uit welken hoofde hij zig meest te *Ypren* moest onthouden, daar hij ook overleden is. —— A. HOUBRAKEN, *Schouwburg*, II. D. bl. 15.

BERG (IZAAK VAN DEN), heeft geleefd in het laatſte gedeelte der XVIIde eeuw. Het blijkt dat hij in de Regten heeft geſtudeerd en tot Meester in die wetenſchap is bevorderd; ook dat hij enige jaren als Kapitein zijn vaderland, de *Nederlandſe Republijk*, heeft gediend; doch met een toeval aan de voeten bezogt zijnde, geraakte hij buiten ſtaat om langer dienst te kunnen doen; en gaf zig in zo verre weder aan de beoefening der regtsgeleerdheid over, dat hij een groot aantal

Con-

Conſultatien en Advijſen van voorname *Nederlandſe* Regtsgeleerden bijeen verzamelde, en die in 1692 door den druk onder den tijtel van *Nederlands Advijsboek* gemeen maakte, in 4 delen in 4to., daar hij nog een vijfde bijvoegde, onder den naam van *Kort Begrip*. Dit werk 't welk om deszelvs nut ongemeen getrokken wierdt, was egter om zo te ſpreken bezaaid met drukfeilen, die genoegzaam hetzelve op elke bladzijde ontcierden. In 1782, gaf de ſchrijver dezes, een tweden druk daar van in 't licht, die geheel verbeterd, van de veelvuldige drukveilen gezuiverd, en met notabele Advijſen is vermeerderd; en waar bij nog daar te boven, agter ieder der 4 deelen een uitvoerig register is geplaatst, teffens tot *Kort Begrip* van dit werk verſtrekkende. —— *Opdragt geplaatst voor het I. Deel.*

BERG (MATHYS VAN DEN), Konſtſchilder, een zoon van JAN, is in het jaar 1615 te *Mechelen* geboren; in 't eerst leerde hij de konst bij zijnen vader, die gelegenheid vondt om hem het onderwijs van RUBBENS te bezorgen, waar van hij een der geringſte leerlingen werdt. MATHYS hadt een vaste hand van tekenen, en was onophoudelijk bezig, zelv tot in zijn ouderdom, met naar 't leven en de beste ſchilderijen, die hem voorkwamen, te tekenen. Doch zijn vernuft door 't geſtadig naarvolgen van anderen, als 't ware ſtomp geworden, verſtrekte tot een beletzel, om iets van eigen vinding te vervaardigen; immers men vindt wel van hem een overvloed van konſtige namaakzels, maar zelden een ſtuk van eigen ordinantie. Veelmalen tekende hij het afbeeldzel van zijnen vader, in allerhande ſtand en kleding, waar van ſommige tekeningen onder de konstminnenden berusten. Hij wierdt den 1 augustus 1646 broeder van het *St. Lukas-gilde* te *Alkmaar*, en overleed aldaar in 1687. —— HOUBRAKEN, *Schouwburg*, II. D. bl. 15.

BERG (THEODOOR KORNELIS VAN DEN), is geweest Rector der latijnſe ſcholen te *Utrecht*, en heeft door zijne geleerdheid, tot eer van zijne vaderſtad verſtrekt; men heeft van hem in druk: *Propopoejam adſtricti & corrupti Belgii. Troj.*

typis HERM. BORCULOII. —— VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 827. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 1121. C. BURMANNI, *Traject. eruditum*, p. 27.

BERGE (RUTGER TEN), heeft zijn naam en die van zijne makkers beroemd gemaakt in 's lands geſchiedenisſen, doordien hij benevens 150 jongelingen, die gedurende het beleg van *Groningen* zig aan het Hogeſchool aldaar als Studenten bevonden, hunne boeken daar latende, naar 't voorbeeld van die van *Leijden*, het geweer in de hand grepen, en aldus uit deze dappere jeugd een bijzonder corps wierdt opgerigt; die uit hun midden tot Kapitein kozen WICHER WICHERS, onzen RUTGER TEN BERGE als Luitenant, en SCATO GOKKINGA tot Faandrik. Van dezelve kwam dagelijks een derde gedeelte, gedurende het gantſe beleg, in de wapenen, aan wier kloekmoedigheid de beſcherming, van dat gedeelte des onderwals 't welk in de konst *Fausſe braie* wordt genoemd; en dat 't meest voor de vijandelijke aanvallen bloot lag; was toevertrouwd, en met ene onvertzaagde dapperheid wierdt verdedigd; zulks men dezelve des nagts; veelmalen op de bortstwering brandende fakkels heeft zien planten, om te beter uitzigt op de vijandelijke werken te hebben; waar op zij somtijds gehele lagen gaven: Waarom Curateuren der Hogeſchool, na dat het beleg opgebroken was, den betoonden heldenmoed der in de wapenen gekomen jeugd willende vereeuwigen, den Hoogleraar MENSINGA geboden, van al het voorgevallene ene aanſpraak op te ſtellen, welke den 8 november dezes jaars in 't koor der Akademie-kerke gedaan wierdt; wordende ook na 't eindigen derzelve, de lijst der in de wapenen gekomene Studenten opgelezen, en in de tegenwoordigheid van den Magiſtraat, de Hoogleraars en van andere genodigden, ieder Student in dankbare erkentenis, zijner voor de ſtad betoonde trouwe, met een zilveren gedenkpenning beſchonken; waar van op het voorſtuk, en boven het wapenſchild der Hogeſchole, zijnde een opengeſlagen Boek, op 't welke het ſchild van *Groningen* en de *Ommelanden* gehegt is, PALLAS de Beſchermſter

ſchermgodin der Wijsheid ſtaat, tusſen verſcheidene oorlogswapenen, en ter wederzijde: UNITA VIRTUS. *De vereende dapperheid.* Het ruggeſtuk heeft geene verbeelding, maar in het midden dit opſchrift: IN MEMORIAM OBSIDIONIS, ET LIBERATIONIS GRONINGÆ, CIVIBUS ACADEMIÆ AB ORDINIBUS OB BENEMERITA DONO DATUM. *Geſchenk, tot gedagtenis van het beleg en de verloſſing van Groningen, door de Staten aan de leden der Hogeſchole, wegens hunne verdienſten gegeven.* Rondom welk opſchrift op deze, en de beſchrevene verbeelding der andere zijde, in de randen tot omſchrift ſtaat: CURATORES ACADEMIÆ GRONINGÆ ET OMMELANDIÆ; CUM DEO, AD UTRUMQUE PARATI ANNO 1672. *De Beſtierders der Hogeſchole van Groningen en de Ommelanden met Gods hulpe, tot beide gereed. In 't jaar* 1672. —— VALKENIER, *Verward Europa*, bl. 783. *Ontroerd Nederland*, I. D. bl. 352. 363. 376. G. v. LOON, *Nederl. Gedenkp.*, III. D. bl. 101.

BERGEN (ADRIAAN JANSZ. VAN), zie ADRIAAN JANSZ.

BERGEN (DIRK VAN), Konſtſchilder, een *Haarlemmer* van geboorte, kwam ter wereld omtrent 't jaar 1670. Hij behoorde onder het getal der brave leerlingen welke ADRIAAN VAN DE VELDE door zijne konſtlesſen geteeld, nagelaten heeft. Zijn gewone werk was het ſchilderen van osjes, koeitjes, ſchaapjes, beeldjes en landſchappen, gloeijend en helder gekleurd als die van zijnen konſtrijken meester, doch zo uitvoerig niet, ook de bomen en 't landſchap wat zwaarmoediger getrost; maar met dat al, vindt men beesjes in ſommige zijner ſtukken, die ongemeen fraai en natuurlijk getekend zijne

Onze DIRK deedt een togtje naar *Engeland*, doch de fortuin hem daar niet gunſtig zijnde, kwam hij ſpoedig in zijne geboorteſtad te rug, daar hij redelijk wel voor zijn konst betaald wierdt. Hij was een zeer wel gemaakt man, daar bij buitengemeen goed beſpraakt, vriendelijk en gul, vol grappen, en altijd lustig en vrolijk, waar door hij bij elk een bemind, en in alle gezelſchappen met vermaak gezien wierdt;

maar zijn gezellige aart maakte dat hij veeltijds geldeloos was, en het ſpreekwoord volkomen op hem paste, *ze gewonnen zo verteerd*; want als hij geld ontvangen hadt voor een ſtukje ſchilderij, kost hij met een opgeruimd harte, het zelve op ene reis met zijne makkers verteren; zijnde dan doorgaans zijn zeggen: *men moet niet zorgen voor den morgen.* Dit maakte ook, dat toen hij ſtierf 'er zo veel niet over was om hem behoorlijk ter aarde te beſtellen, waarom zijne goede vrienden in alle herbergen daar hij gewoon was te verkeren, daar toe opzamelingen van penningen deden. —— A. HOUBRAKEN, *Schouwburg*, III. D. bl. 91, 92. J. C. WEYERMAN, *Leven der Schilders*, III. D. bl. 258.

BERGEN (GERARDUS VAN), is geweest ſtads medicijne Doktor te *Antwerpen*; hij ſtierf den 15 ſeptember 1583, en heeft geſchreven: 1. *Comment. de Herba Panacea.* 2. *De Præſervatione & Curatione morbi articularis, & Calculi, typis* PLANTINI, 1563. 8*vo.* 3. *De Peſtis præſervatione. Ibid.* 1565. 8*vo.* & *apud* BELLERUM, 1587. 16*mo.* 4. *De conſultationibus Medicorum: & methodicæ Febrium curationis, commentariolum. Ibid.* 1586. 8*vo.* —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 345.

BERGEN (LODEWYK VAN), was in het jaar 1569, door Prins WILLEM DEN I, aangeſteld tot Onder-Admiraal der vloot. Meer andere Mannen van dezen naam ontmoet men in de *Vaderlandſe Geſchiedenisſen*; onder anderen, twee gebroeders, JAN en KORNELIS VAN BERGEN, die zig in het jaar 1488 in dienst van MAXIMILIAAN, Roomsch Koning, bevonden, en door wien zij, tegen FILIP VAN KLEEF, ter bewaringe van *Meehelen*, waar in zijn zoon FILIPS zig bevond, afgevaardigd werden. Zij volvoerden niet alleen den last, maar namen ook *Vilvoorden* in, en verſterkten het tegen die van *Bruſſel*, dat in de magt van den *Klevenaar* was. Doch al hun bedrijf was niet in ſtaat om MAXIMILIAAN uit zijne moeijelijkheden te redden. In het jaar 1491 vindt men KORNELIS gemeld onder die genen, welke de ſtad *Sluis* aan de landzijde bezetteden, en in het land van *Kadzant* een ſterk bolwerk oprigtten;

dat

dat egter niet toereikende was, om de magt van den *Klevenaar* te ſnuiken. In het jaar 1300 bevond Heer JAN VAN BERGEN zig tegenwoordig bij den doop van KAREL, naderhand Keizer, en bekend als *de Vijfde* van dien naam. Heer JAN VAN BERGEN bekleedde toen de waardigheid van Afgezant des Hofs van *Braband*. Onder alle de geſchenken, die de vorst ontving, was geen van de minſten het *Gouden Zwaard*, dat hem door dezen Heer VAN BERGEN verëerd werd. Bij de huldiging van MARGRETA, laatst weduwe van den Hertog van *Savoije*, als Landvoogdesſe, in 't jaar 1507, bevond hij zig onder de Edelen te *Dordrecht:* zo als ook een van deze broeders, in het volgende jaar, tot een der mêdeuitvoerderen van den laatſten wil der Landvoogdesſe aangeſteld werdt; die, naar alle waarſchijnlijkheid, Heer JAN zal geweest zijn, vermits hij, benevens anderen, als Raad en Kamerling der Voogdesſe, naar *Engeland* werdt afgevaardigd, om de dogter des Konings van dat Rijk, voor haren neef KAREL, ten huwelijk te verzoeken. In 1513 was hij een van die, welke het verbond tusſen MAXIMILIAAN en den Hertog van *Gelder*, uit naam van den eerstgemelden, ondertekenden. In 1525 werdt hij genoemd *Ridder van 't Gulde Vlies*, waar toe KORNELIS mede, in 1501, verheven was, bij de ondertekening van 't verdrag, geſloten tusſen de Koninginne moeder van *Frankrijk*, en de Landvoogdesſe der *Nederlanden*; dat te *Breda* tot ſtand gebragt was. Waar uit men ziet dat hij tot de gewigtigſte zaken van het land gebruikt is geworden. —— HARÆUS, *Annales Brabant.*, Tom. I. fol. 520. *De Excellente Kronijk van Flaanderen*, fol. 298. MEERBEEK, *Kronijk*, fol. 3. *Groot Plakaatboek*, IV. D. fol. 16.

BERGH (FRANCK VAN DEN), geboortig van *Delft*, is eerst Raadsheer geweest in het Hof van *Holland*, en naderhand in den groten Raad te *Mechelen*, in welke ſtad hij in 1559 is overleden. Hij was een zoon van KLAAS FRANKENSZ. VAN DEN BERGH, die in den jare 1511 en enige volgenden, Schepen te *Delft* is geweest. FRANCK wordt onder de klaſſe der geleerde lieden gerangſchikt. —— *Beſchr. der ſtad Delft*, in *folio*, bl. 669.

BER-

BERGHE (ELIGIUS VAN DEN), naar den tijd waar in hij leefde, voor een geleerd man gehouden, is geweest Kanunnik prebendaat op 't Hof in den *Hage*. Hij ſtelde zig bij acte van den 23 junij 1557, borge voor Heer JOHAN BLEECKERT, ook Kanunnik prebendaat in de domestike Kapelle van de Co. Majt. Grave van *Holland*. —— J. DE RIEMER, *Beſchr. van 's Gravenhage*, I. D. bl. 260.

BERGHEN (ANTONY VAN), is geweest Abt van *St. Bertinus*. Men leest in de Kerk van die Abtdije dit graffchrift, het welk hem genoegzaam zal doen kennen: *Hic jacet bonæ memoriæ Rever. in Christ. Pater., Dominus* ANTONIUS DE BERGIS, *primo Montis S. Mariæ in Burgundia, deinde S. Trudonis Leidienſis, & tandem hujus S. Bertini, Monaſteriorum Abbas, qui obiit anno* 1531, 22 *januarii, poſtquam huic Ædi præfuit annis* 38, *menſibus* 5, *diebus* 26, *ætatis ſuæ anno* 76. Hij heeft geſchreven: *Hiſtoriam Ordinis Equitum Aurei Velleris, a* PHILIPPO BONO, *Ducæ Burgundiæ &c. anno* 1429, *inſtituti.* —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 70.

BERGHEN (MAXIMILIAAN VAN), uit een doorlugtig geſlagt geſproten, is eerst geweest Deken van *St. Gummarus*, vervolgens Kanunnik te *Mechelen*, *Brusſel* enz., voorts Aartsbisſchop van *Kamerijk*. Het volgend graffchrift in de Hoofdkerk te *Kamerijk* geplaatst, zal hem voldoende aan onze lezers bekend maken: *D. O. M. S.* MAXIMILIANO A BERGIS, *primo Archiepiscopo, Duci Cameracenſi, Comiti Cameraleſii, Sacri Imperii Principi, qui anno M.D.LXV. Synodo Provinciali habita, Concilii Tridentini Decreta primus in Belgia promulgavit, deinde a Comitiis Imperii Auguſtæ Vindelicorum reverſus, alteram Synodum Diocæſanam habuit, Fidem Catholicam adverſus naſcentes hæreſes non minus feliciter quam ſtrenuè tutatus eſt, ſeditioſorum hominum motibus, ſumma prudentia in limine compreſſis. Tandem cum ex celebri comitatu Annæ Auſtriacæ Philippi II, futuræ conjugis in Hiſpaniam proficiscentis, ipſe Bergis ad Zomam ſeceſſiſſet, apoplexia correptus IV. Kalendas ſeptembris Anno M.D.LXXX. Archiepiscopatus ſui XIV, ſubito occubuit, relato huc defuncti corpore.* LU-

DOF

DOVICUS DE BARLAIMONT *ejus ſucceſſor F. C. Tu animæ, ô lector, bene precare.* —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 881.

BERGHEN (PAULUS VAN), is te *Nijmegen* geboren, was Prieſter van de orden der Jeſuiten, en is lange jaren Zendeling in *Holland* geweest, het laatst te *Leeuwarden* in *Friesland*, alwaar hij is geſtorven. Men heeft van hem: **Wederſeggende Katechisnus / gedukt te Goermonde in 1666.** —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 939.

BERGHEYCK (ARNOLD VAN), bij enigen bekend onder den naam van het griekſe koppelwoord *Orydrius*, het welk *berg en eijck* betekend; heeft zijn naam ontleend, van het kleine gehugt *Bergheijck*, in *Braband*, vier uren ten zuidwesten van *Eindhoven* gelegen, alwaar hij op 't einde van de XVde of in het begin van de XVIde eeuw ter wereld kwam. Hem bezielde van der jeugd af aan een ſterke drift voor het beoefſenen der fraaije letteren; en nog maar een kind zijnde, lei hij zig met ijver toe op de griekſe taal, waar in hij het onderwijs genoot van JAKOB MARIN, Rector in *'s Hertogenbosch*, en vervolgens van RUTGER RESCIUS, Profeſſor in het kollegie van de *drie Talen* aan het Hogeſchool te *Leuven*. Zig in die taal zo wel als in de latijnſe bekwaam gemaakt hebbende, ſtudeerde hij in de Philoſophie, en maakte 'er naar de eeuw waar in hij leefde, goede vorderingen in; vervolgens wierdt hij een tamelijk ervaren Theologant, ingevolge het getuigenis van zijnen vriend DOMINIKUS SYLVIUS, die omtrent het jaar 1514 en vervolgens, gemeenzaam met hem verkeerde. BERGHEYCK woonde enigen tijd te *Gent* bij een Abt van *St. Pieter* of van *Mont-Blondin*, waarſchijnlijk om hem voor Schrijver of Secretaris te dienen. Hij verliet dit huis in 1530, en opende te *Anguien* ene ſchool tot onderwijs in de fraaije letteren, waar in hij een groot aantal aanzienlijke jongelingen tot leerlingen bekwam. Zijne onophoudelijke werkzaamheid, matte zijn lighaam zodanig af dat zijn leeftijd 'er door verkort wierdt, en hij in 1533 in den bloei van zijne jaren ten grave daalde. Wij hebben van hem: *Summa linguæ Græcæ, utiliſſima Grammaticam Græcam aſpi-*

ſpicantibus; per ARNOLDUM ORYDRIUM *Pariſ.* CHRISTIAN. WECHELUS, 1538. *4to.* De uitgave van dit werkje wierdt bezorgd door DOMINIKUS SYLVIUS, die aan deszelvs hoofd eene waarſchouwing heeft geplaatst, gedagtekend uit het kollegie van *Beauvais* te *Parijs* den 4 meij 1601, waar in hij beloofd meer werken van ORYDRIUS in 't licht te zullen geven, *welke*, zegt hij, *ten bewijze zullen ſtrekken van zijne diepe geleerdheid en bijna Goddelijk verſtand.* ORYDRIUS wijdt het zijne toe, aan GERARD CULSBROYCK, Abt van *Mont-Blondin*, door eenen brief, gedagtekend: *è ludo nostro Angiano*, 1531; waar in hij van enige Geleerden van *Gent* ſpreekt, die hij noemt; *eruditiſſimos viros* . . . . . JOANNEM GAUTERUM, LUDOVICUM MUSDACHUM, & BLASERIUM, *primarios Senatores*; JOANNEM CORTIUM, *primarium Advocatum*; AUDOMARUM EDINGUM, *Senatus doctiſſimum Scribam*; GULIELMUM VALUM; GERARDUM RYMIUM, *Juvenem latinè, græcè, & hebraicè doctiſſimum*, benevens nog een groot aantal anderen. Aan het ſlot van dezen Brief, zijn drie griekſe graffchriften geplaatst, voor NIKLAAS UITENHOVEN, het eerſte is van DESID. ERASMUS, het twede van ORYDRIUS, het derde van LIVINUS AMMONIUS; hier is nog bijgevoegd, de latijnſe vertaling van JAN CONSARD. —— F. SWERTII, *Ath. Belg.* p. 144. VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 85. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. VII. p. 131.

BERINGHEN (RUDOLF VAN), ontleende zijn naam van het kleine ſtadje *Beringen* in *Luikerland*, alwaar hij in 't laatſt der XIVde eeuw geboren wierdt. Na zijne eerſte letteroefeningen volvoerd te hebben, leide hij zig toe op de wijsbegeerte, en wierdt Meester in de vrije konſten; werve zig op de Theologie en het kerkelijk regt. De doctorale waardigheid in die laatſte wetenſchap bekomen hebbende, verkreeg hij de pastorije van *Esps*, een dorp anderhalf uur ten oosten van *Leuven* gelegen. In 1428 vertrouwde hem de Regering van die ſtad, een leerſtoel in het kerkelijk regt, aan de Hogeſchool ruim een jaar te voren aldaar opgerigt, op eene jaarwedde van 50 muntſtukken, *Plecken* genaamd, die hem bij

vier

kelijk van *Haarlem* en van EMERENTIA BISSCHOPS, van *Rotterdam*, bij wien hij zeven kinderen teelde: JUDITH, LUCRETIA, HENDRIK, JOHAN, GERRIT, MATTHYS, en EMERENTIA BERK. —— M. BALEN, *Ibid.*

BERK (DIRK), oudſte zoon van JOHAN BERK en JOHANNA VAN DIEMEN, is geweest Secretaris van de Weeskamer in 1635, wierdt Griffier der Munte in 1636, Raad in 1638, in 1643 Schepen, en in 1653 Burgemeester van 's He en weten te *Dordrecht*. Hij trouwde den 6 novembei 1635, met JOHANNA DE ROOVERE, dogter van POMPEJUS DE ROOVERE, Schout van *Dordrecht*, en van MARGARETA MUYS VAN HOLY, waar bij hij de volgende agt kinderen verwekte: 1. Een dogter geboren den 4 december 1636, ſtierf kort na de geboorte. 2. MARGARETA BERK, geboren den 16 januarij 1638; overleden den 6 meij daar op volgende. 3. JOHANNA BERK, geboren den 10 april 1639; trouwde in 1658 met Mr. ENGELBERT KETTLER, Raad van GEORG. KRISTIAAN, vorst van *Oostfriesland*; welke den 11 meij 1676 overleed, na tien kinderen bij haar verwekt te hebben. 4. POMPEJUS BERK. 5. JOHAN BERK, vroegtijdig geſtorven. 6. JOHAN BERK, die volgt. 7. MARGARETA BERK, geboren den 7 meij 1646; trouwde in ſeptember 1677 met PIETER LIENS, Bailjuw en Dijkgraav van *Oud-* en *Nieuw Vosmaar*, die bij haar een zoon met name ADRIAAN verwekte. 8. DIRK BERK, jong overleden. —— M. BALEN, *ut ſupra*, bl. 942.

BERK (GERRIT), derde zoon van DIRK BERK en ERKENRAAD VAN BERKENRODE, is Secretaris geweest van de Admiraliteit te *Rotterdam*; hij huwde met LIDIA VAN DIEMEN, dogter van PIETER VAN DIEMEN en van MARGARETA VAN BEAUMONT, bij wie hij negen kinderen verwekte: 1. MARGARETA BERK, getrouwd met PIETER BASELIERS, te *Middelburg*. 2. DIRK BERK, in 1640 Raad in de Vroedſchap te *Dordrecht*, ongehuwd overleden. 3. EMERENTIA BERK. 4. EMERENTIA BERK. 5. JAKOB BERK. 6. JOHANNA BERK. 7. LUCRETIA BERK, getrouwd geweest met Mr. WALTHERUS VAN DER POORTE,

TE, welke drie kinderen bij haar verwekte. 8. JAKOB BERK, 9. ERKENRAAD BERK. —— M. BALEN, *ut ſupra*, bl. 944.

BERK (HUYBERT), de twede zoon van MATTHYS BERK en WILHELMINA TAK, trouwde te *Middelburg* in *Zeeland*, aan JAKOMINA SCHOONENBOOM, en verwekte bij haar agt kinderen: JAKOMINA, WILHELMA, MARIA, ANNA, JAKOB, HUYBERT, MATTHYS en JOHAN BERK. —— M. BALEN, *ut ſupra*, bl. 950.

BERK (JOHAN), de twede zoon van DIRK BERK en van ERKENRAAD VAN BERKENRODE; wierdt in 1607 ſubſtituit Secretaris, in 1613 Griffier der Munte in *Holland*, en in 1622 Schepen en effectief Secretaris van de Weeskamer, in 1633 Theſaurier, en in 1650 Burgemeester der ſtad *Dordrecht*. Den 15 meij 1607, trouwde hij met JOHANNA VAN DIEMEN, dogter van JAN VAN DIEMEN en van MARGARETA VAN BEAUMONT, bij wien hij agt kinderen verwekte: 1. Mr. DIRK BERK. 2. JAKOB BERK. 3. EMERENTIA BERK, welke den 29 ſeptember 1638 huwde met KRISTIAAN SNELLEN, Heer van *Werkendam*. 4. MARGARETA BERK, trouwde den 12 october 1640 met JOHAN HALLINCQ, die eerst Raad, vervolgens Schepen, en in 1664 en 1668 geweest is Burgemeester der ſtad *Dordrecht*. 5. LUCRETIA BERK, jong overleden. 6. LYDIA BERK, insgelijks. 7. Nog ene LUCRETIA, mede zeer jong geſtorven. 8. ERKENRAAD BERK, den 27 februarij 1646 getrouwd met Mr. JOHAN REPELAAR. —— M. BALEN, *ut ſupra*, bl. 941.

BERK (JOHAN), zoon van DIRK BERK en JOHANNA DE ROOVERE, geboren den 28 augustus 1643, is geweest Contrarolleur van de convoijen en licenten te *Hoorn*; is tweemalen getrouwd geweest; voor 't eerst, op den 15 meij 1668 met zijne nigte JOHANNA SNELLEN, dogter van JAN SNELLEN en EMERENTIA BERK, bij wie hij twee dogters heeft verwekt, JOHANNA en EMERENTIA BERK; zijne twede vrouwe was MARGARETA MASIER, bij wien hij geene kinderen heeft verwekt. —— M. BALEN, *ut ſupra*, bl. 944.

BERK (JOHAN), eerſte zoon van MATTHYS BERK en van WILHELMINA TAK, is te *Dordrecht* geboren in 1635. Hij bekleedde in zijne vaderſtad van de jaren 1591 af tot in 1622 ingeſloten, de aanzienelijke waardigheden van Secretaris, Schepen, Penſionaris enz. In 1607 Penſionaris zijnde, werdt hij benevens JAKOB VAN MALDEREN, bekledende de plaats van den eerſte Edele in *Zeeland*, als buitengewone Gezanten naar *Engeland*, gezonden; zij deden aan Koning JAKOB, die van den Staat der *Verenigde Gewesten* nader berigt verlangde, breede opening beide van de magt en inkomſten, die thans omtrent tien millioenen in 't jaar beliepen, en van de laſten van den Staat; vertonende tevens, hoe veel 'er naar 't oirdeel van WILLEM DEN I, Prinſe *van Oranje*, en van den Raad van Staten, te kort ſchoot, om den oorlog met hoop van enen goeden uitſlag, te konnen voortzetten. De Koning gaf hun met algemene bewoordingen te verſtaan, dat hij de zaak zijner Bondgenoten ter harte zou nemen; dan gaarne zou hij gezien hebben, dat zij geen verdrag begerende te ſluiten naar zijnen zin, nog enigen tijd in oorlog gebleven waren. Hij bevroedde ligtelijk, dat hier van zijn eigen veiligheid en de behoudenis van *Ierland*, grotendeels afhing, zo lang hij zig niet nader verbonden hadt met *Spanje*; doch hij begreep tevens, dat het den Staten meest ontbrak aan geld, welk hij hun tot nog toe, nimmer verſtrekt hadt, en ook tegenwoordig niet wist te bekomen; hij zag derhalven wel, dat het hem kwalijk voegen moest, te raden tot den oorlog. Naderhand bekleedde de *Dordſe* Penſionaris nog andere gezantſchappen, als naar *Denemarken*, *Engeland* en de republijk van *Venetiën*. Hij is tweemalen getrouwd geweest, het eerst met ERKENRAAD VAN BERKENRODE, weduwe van zijnen neef DIRK BERK; de twede was MARIA BUYSEN, dogter van Dr. KORNELIS BUYSEN, Schepen te *Breda* en Lijfmedicus van Prinſe MAURITS *van Oranje*, en MARIA MANEKOPS. Bij de eerſte vrouw heeft hij vier kinderen verwekt, als: 1. MATTHYS BERK. 2. DOROTHEA BERK, getrouwd met JOSEF KOEIMANS. 3. HUYBERT BERK, Ridder van *St. Markus* en Kapitein te *Venetiën*, naderhand

hand Schepen te *Dordrecht*, is den 26 meij 1645, ongehuwd overleden. 4. AGNIET BERK, is getrouwd geweest met PIETER VAN DER BURG, Schepen en Secretaris te *Middelburg* in *Zeeland*. Hij ſtierf den 17 augustus 1627, oud zijnde 62 jaren en ruim 3 maanden; zijnde in de plaats zijner geboorte in het familiegraf van BERK begraven. Onder zijne afbeelding, uit wit Italiaans marmer gehouwen, leest men dit onderſchrift: *Quod es fui, fum quod eris.* En op een zwarte *Dinantſche* voetſtenen tafel, in vergulden letteren. *Hic ſitus eſt; Vir genere nobilis; ſed animo virtuteque nobilior*, JOANNES BERKIUS, *J. C. in Urbe hac natali Ann. XXIII. Primus a Conſiliis, Syndicus & a Secretis. Dumque Munia hæc obiit Præpotentium Foederatæ Belgicæ Ordinum ter ad Reges legatus; bis ad ſereniſſimum Magnæ Britanniæ Regem* JACOBUM. *A quo virtutis ergo; Eques auratus creatus eſt. Atque iterum legatus ad* CHRISTIERNUM IV. *Daniæ Regem. Poſtea autem in Hollandia Curiæ Senator deſignatus. Et ad Sereniſſimam Venetorum Reipub. legatus prope per quinquennium. Unde Patriæ ſuorum amore diu deſiderata, ſæpiusque postulata redeundi accepta poteſtate* VIII *Aug. An. M.DC.XXVII. Redux. Jucunda Liberorum amicorumque gratulatione, ſummoque Civium applauſu; exceptus. (Heu breve gaudium) die* XVIII *ejusdem Menſis Ingenti ſuorum ac Civium moerore terras reliquit. Annos natus LXII. Menſes III. Dies XV.* —— M. BALEN, *Beſchrijv. van Dordrecht*, bl. 134, 135. 945. WAGEN., *Vad. Hiſt.* IX. D. bl. 274, 275.

BERK (JOHAN), zoon van MATTHYS BERK en ALIDA DE ROOVERE, is opvolgelijk Schepen, Secretaris en Penſionaris gedurende de jaren 1650 tot 1655 ingeſloten, van de ſtad *Dordrecht* geweest; hij trouwde met LUCRETIA RUISCH, doch verwekte bij haar geene kinderen. —— M. BALEN, *ut ſupra*, bl. 949.

BERK (MATTHYS), oudſte zoon van Ridder JOHAN BERK en ERKENRAAD VAN BREDERODE, is ook Ridder geweest en Vrijheer van *Geſtchalk-Oird*, voorts Schepen, daar na Secretaris en eindelijk in 1634, Penſionaris der ſtad *Dordrecht*; hij

trouwde met ALIDA DE ROOVERE, dogter van POMPEJUS DE ROOVERE, Schout van *Dordrecht* en MARGARETA MUYS VAN HOLY, bij wien hij negen kinderen heeft verwe :: 1. ERKENRAAD BERK, vroeg overleden. 2. MARGARETA BERK, getrouwd met Mr. JOHAN VAN DER BURCH, Heer van *Niemandsvriend*, Burgemeester te *Dordrecht*. 3. Mr. JOHAN BERK. 4. ERKENRAAD BERK, jong overleden. 5. ERKENRAAD, jong overleden. 6. ANNA BERK, jong overleden. 7. ARENB BERK, jong overleden. 8. POMPEJUS BERK. 9. ERKENRAAD BERK, trouwde voor de eerſtemaal met Mr. ADRIAAN SNOUK in 1667, Veertig der ſtad *Dordrecht*, voorts Welgeboren of Mansman van den Hove en Hoge Vierſchaar van *Zuidholland*; en voor de twedemaal, met HUGO VAN ARKEL, Burgemeester en Bailjuw van *Schoonhoven*. —— M. BALEN, *ut ſupra*, bl. 948.

BERK (POMPEJUS), jongſte zoon van MATTHYS BERK en ALIDA DE ROOVERE, is opvolgelijk Agt, Schepen, Veertig en Burgemeester der ſtad *Dordrecht* geweest; voorts Dijkgraav van *Mijns-Heren Land van Moerkerken*, *Goudſchalkoird* enz., Hoogheemraad van de *Alblasſerwaard*, Gecommitteerde in de Admiraliteit te *Rotterdam*, en meermalen ter vergaderinge van de Staten van *Holland*. In de verſchillen tusſen de Regering der ſtad *Dordrecht* en Prins WILLEM DE III, hieldt POMPEJUS de zijde van den Stadhouder. Dit verſchil hadt zijne oirſprong over het maken van ene nominatie van *Agten*; om hier van enig begrip te geven, achten wij niet ondienſtig onze lezers te berigten: dat voor de revolutie van het jaar 1795, de Vroedſchap of Oudraad te *Dordrecht* uit 40 perſonen beſtond, bij welken nog agt wierden gevoegd, die door den Stadhouder, uit een driedubbel getal, welke door de Gildens plegen benoemd te worden, verkoren werden, of om op zig zelven, of liever nevens de 40 Raden, de Gemeente te verbeelden; voorſlagen te doen ter verbetering der ſtad, en te ſtemmen in de verkiezing van Burgemeesteren. Zij droegen den naam van *Goede Luiden van Agten*, en bragten ſamen twaalf ſtemmen uit,

uit, om dat zij in oude tijden uit twaalf perſonen, plagten te beſtaan. De Gilden die 32 in getal waren, hadden in October des jaars 1684, de gewoonlijke nominatie van 24 perſonen gedaan; die voor 't Geregt den Prinſe toegezonden was, om 'er de *Agten* uit te verkiezen; dan zijne Hoogheid, door POMPEJUS BERK en SAMUEL EVERWYN, Oud-Burgemeesters, bij geſchrifte verwittigd zijnde van de ongeregeldheden, die hunnes oordeels, in 't doen der *nominatie* begaan was, dagt de Prins als Stadhouder het regt te hebben, om tot onderzoek ene kommisſie uit het *Hof van Holland* naar *Dordrecht* te zenden, dan de Regering van de ſtad het vol houdende, moesten zij tot tweemalen toe onverrigter zake naar *'s Hage* te rug keren. Doch Prins WILLEM zo gemakkelijk zijne heerszugtige inzigten niet latende varen, wist na ingenomen advijs van het Hof, waar van de meeste leden van zijne hand vlogen, het zodanig te beleggen, dat nietegenſtaande de zaak voor de Staten was gebragt, 'er ten derdenmalen ene Commisſie van drie Raadsheren en 's Hofs Griffier naar *Dordrecht* werdt gezonden, en tegens de wille en het genoegen der Regering aan, het voorgenomen onderzoek deden, en het zodanig beleiden, dat de Stadhouder volkomen zijnen zin kreeg. Indien men het beloop der voorafgegane zaken, welke door 's lands Geſchiedſchrijvers van die tijd medegedeeld worden, met aandagt gadeſlaat, zal men zonder vermetel te zijn, natuurlijk moeten beſluiten, dat de voorgewende ongeregeldheden, en het doen der nominatie tot de verkiezing der *Goede Luiden van Agten* te *Dordrecht*, enkel een opgeworpen balletje was, om het bepaalde ontwerp van WILLEM DEN III, ten einde zig van ſommige Regenten, die eed en pligt betragtende, niet in alle zijne maatregelen wilden treden, uit den weg te ruimen; want kort geleden, hadt hij op ene willekeurige wijze negen leden die hem niet aangenaam waren, uit de Vroedſchap te *Utrecht* ontzet, en afhangelingen van hem daar voor in de plaats aangeſteld; en zo als hij te *Dordrecht* gehandeld hadt, deedt hij omtrent gelijktijdig ook te *Leijden*, verkiezende vier perſonen tot Schepenen, buiten de nominatie. Som-

migen verhalen, dat de Raadpenſionaris FAGEL, geen genoegen ſchepte in 't gene zijne Hoogheid te *Dordrecht* ondernomen hadt, en dat de Prins hier toe voornamelijk aangezet geweest was, door den Here VAN HALEWYN, die op eigen bevordering bedagt, Burgemeester ARENT MUYS VAN HOLY, op wien zijne Hoogheid misnoegd was, om dat hij in gemoede, ſterk voor 't Beſtand geijverd hadt, zogt te doen ontzetten van de Regeringe; en die voor zig zelven op 't Raadpenſionarisſchap zou gevlamd hebben; ook voegt men hier bij, dat MUYS ſtaat gemaakt hadt, dat hij door WILLEM vastgehouden, en naar *Loeveſtein* gevoerd geworden zou zijn, en dat hij zig des getroost zou hebben, indien 't gebeurd ware; doch of men dit niet dorst wagen, is onzeker; doch vast gaat het egter, dat MUYS, ter voldoening van wraak, het volgende jaar uit de Regering wierdt gezet.

Wij keren na dezen uitſtap te rug, tot POMPEJUS BERK, om te berigten, dat hij is getrouwd geweest met zijne nigte, MARGARETA DE ROOVERE, dogter van PIETER DE ROOVERE, Here van *Hardinxvelt*, Bailjuw van *Zuidholland*, en van SOPHIA DE BEVEREN, bij wien hij tien kinderen heeft verwekt. —— *Negociat. du Comte* D'AVAUX, Tom. IV. p. 115. 117. 121. 123. 248. 307. Tom. V. p. 232. WAGEN., *Vad. Hiſt.* XV. D. bl. 259--279. M. BALEN, *Beſchrijving van Dordrecht*, bl. 950.

BERK (NIKLAAS VAN), lid der Regering van de ſtad *Utrecht*, was in 1608 een der Gemagtigden, om in *'s Hage* met SPINOLA en de vier andere *Spaanſe* Gezanten, over het ſluiten van ene vrede of beſtand te handelen; in 1611 werdt hij uit het lid der Gekorenen ontſlagen, en zedert buiten bewind gehouden, tot in 1618, wanneer Prins MAURITS hem na 't afdanken der Waardgelders de *Utrechtſe* Regering veranderende, heim in *Rijzenberg* tot Burgemeester aanſtelde. In 't jaar 1619 wierdt VAN BERK onder de beſchuldigers geteld, die tegens OLDENBARNEVELT en UITENBOGAARD getuigden; dan deze laatſte heeft hem op de voldoenendſte wijze wederlegd, en middagklaar getoond, dat BERK zig zelven heeft tegengeſproken. In

de

de Historie der Regtspleging van OLDENBARNEVELT, leest men, dat deze BERK *ellendig is overleden*, en dat zijn afsterven, kort voor de uitdaging van UITENBOGAARD, voor *Christus regterstoel*, dus jammerlijk zou gevolgd zijn. —— *Leven van* UITENBOGAARD, bl. 253. BRANDT, *Historie der Regtspleging &c.* bl. 322. WAGEN., *Vad. Hist.* IX. D. bl. 321. X. D. bl. 234. 349. 352.

BERKEL of BERCKEL (ENGELBERT FRANCOIS VAN), broeder van PIETER JOHAN VAN BERCKEL, Raad en Burgemeester van *Rotterdam*, en eerste Gezant van de *Bataafsche* republijk bij de verenigde Staten van *Noord-Amerika*, is geboren te *Amsteldam* den 8 october 1726, uit een aanzienlijk *Hollands* geslagt. Hij hadt tot vader ENGELBERT VAN BERCKEL, die geweest is Burgemeester en Hoofdofficier van *Amstels* grote koopstad, en Bewindhebber der *Oostindische* kompagnie aldaar; zijne moeder ene afstammeling van de aloude familie der HOGENDORPEN, droeg de voornamen van THEODORA PETRONELLA. VAN BERCKEL oeffende zig in de grondbeginzelen der letterkunde en talen aan de latijnse scholen van zijn vaderstad, en maakte daar in spoedig zodanige vorderingen, dat hij nog zeer jong naar het Hogeschool van *Utrecht* trok, om zig aldaar verder in het beoeffenen der fraaije letteren en wetenschappen te bekwamen. Ook studeerde hij met zo veel ijver en noeste vlijt in de regtsgeleerdheid, dat hij met een uitstekenden roem, op den 15 augustus 1748 tot Doktor in beide de regten wierdt gepromoveerd. Hier op verkoos hij *'s Hage* tot zijn woonplaats, ten einde aldaar voor de Hoven van Justitie de praktijk uit te oeffenen. Het duurde ook niet lang, of VAN BERCKEL maakte als Advokaat veel opgang, beijverende zig ongemeen om zijne Clienten wel te dienen, en daar bij ene proefhoudende eerlijkheid in agt nemende. De inipperuren, die hem van zijne praktijk overschoten, besteedde hij met de uiterste nauwgezetheid om zig verder niet alleen in de regtsgeleerdheid, maar ook in de staatkunde te bekwamen, in welke beide vakken, men getuigd vindt, dat hij zeer ervaren was en uitgemunt-

heeft. Ook wierdt zijn naam hier door bercemd, zo dat de Regeerders van *Amſteldam* hem in augustus 1762, tot haren Penſionaris aanſtelden, in welken zwaarwigtigen post, die niet zonder onaangenaamheden en hinderniſſen voor hem is geweest, doch daar hij zig altoos met mannenmoed heeft doorgeworſteld, hij is verbleven tot in 't laatst van ſeptember 1787, als wanneer hij kort na de voorgevallene revolutie, daar voor heeft bedankt.

Een ieder die geen vreemdeling in 's lands geſchiedenisſen is, weet, dat wanneer in 1778 de *Noord-Amerikaanſe Staten* door *Frankrijk* voor een onafhangelijk Gemenebest waren verklaard, en een verdrag met het zelve hadden geſloten, deze nieuwe Republik einen ook zogten, onze Gewesten, door een verbond van vriendſchap en koophandel aan zig te verpligten. WILLIAM LEE, werdt tot dien einde als hun Gezant herwaarts gezonden, om daaromtrent voorſlagen te doen, welke daar van opening deedt aan den *Amſteldamſen* koopman JAN DE NEUFVILLE, welke hier van kennis gaf aan Burgemeesteren van die ſtad. Dezen begrepen, aan de *ene zijde*, dat het onmooglijk was, dewijl de *Noord-Amerikanen*, door *Engeland*, niettegenſtaande de toenmalige onderhandelingen tot eene verzoening, voor geen onafhangelijk volk erkend waren, enig voorſtel ter vergadering van de Staten van *Holland*, tot het aanvangen van eigenlijke onderhandelingen over dit ſtuk te doen; doch zij hielden zig van de *andere zijde*, niet min overtuigd, dat het, uit overweging der dagelijks toenemende naijver, ten aanzien van den handel en zeevaart dezer landen, hun onvermijdelijke pligt was, van de openingen door den *Amerikaanſen* Kommisſaris gegeven, zodanig een gebruik te maken, als de geſteldheid van zaken gehengde en in hun vermogen ſtondt. Overeenkomſtig hier mede, gelastten Burgemeesters hunnen oudſten Penſionaris, onzen VAN BERCKEL, om aan LEE te verklaren: „ dat bijaldien de aangevangene „ onderhandelingen tuſſen *Engeland* en *Noord-Amerika*, geen „ uitſluitende bedingen ten nadele van de Republijk zouden „ hebben, Burgemeesters als dan van hunne zijde, zo dra de

„ on-

„ onafhangelijkheid van *Noord-Amerika*, door *Engeland* erkend
„ zou zijn, alles zouden aanwenden, wat in hun vermogen
„ was, om het commercie-tractaat, zo als het zelve dan ont-
„ worpen en goedgekeurd zoude zijn, bij-de verdere Bondge-
„ noten tot vastheid te helpen brengen." Ook was door VAN BERCKEL met kennis van Burgemeesteren, JAN DE NEUFVILLE te werk gesteld, om de handelingen met WILLIAM LEE voort te zetten, en met denzelven een ontwerp van een commercie-tractaat samen te stellen, het welk zo dra de erkentenis van de onafhangelijkheid der *Amerikaanse Staten* door *Engeland*, daar zou mogen zijn, tot een voorwerp van overweging der Staten van *Holland*, door de Regering van *Amsteldam* zou kunnen worden voorgesteld. Dan ene zeer onvoorziene gebeurtenis, deed dit geheim ten tweden jare aan den dag komen. HENRY LAURENS namelijk, gewezene Voorzitter van het *Amerikaanse Congres*, uit *Amerika* herwaards overstekende, wierdt door een *Engels* fregat genomen, en schoon hij een doos met papieren over boord hadt geworpen, wierdt dezelve door de *Engelsen* opgevist, doordien bij mangel van geen genoegzaam lood daar aan gehangen te hebben, de doos te ligt was om te kunnen zinken, en het was in deze doos dat men onder meer andere papieren, ook de onderhandelingen van JAN DE NEUFVILLE met WILLIAM LEE vondt.

Bijster veel gerugt maakte deze zaak in *Engeland*, en het mangelde aan de zijde van deszelvs Staatsbestier, aan geen zware klagten en bittere verwijten tegens de *Vereenigde Gewesten* en derzelver Bestuurders; men wilde daar aan de gedaante der misdaad van gekwetste Majesteit des Konings van *Engeland* geven, en als ene samenspanning met de wederspannelingen der *Britse* krone doen voorkomen. Hadt *Amsteldam* van den aanvang der onlusten af aan, zig minst naar de inzigten van *Engeland* willen schikken, de Regeerders dier stad kon men nu brandmerken als aan ene hoofdmisdaad schuldig, en de strafoeffening eniger leden, onder bedreiging van enen oorlog vorderen. VAN BERCKEL hoewel hij klaarblijkelijk, slegts als Minister de bevelen zijner principalen hadt volvoerd,

wierdt

wierdt egter perſoneel het voorwerp, tégen 't welk de verſtoorde Stadhouder en het *Engelſe* Miniſterie, hunnen vuilen zwalder uitſpuwden. YORKE de *Engelſe* Gezant, leverde op den 10 november 1780, een vertoog in ter vergadering van Hun Hoog Mogenden; waar in ene opſtapeling van al wat nijd en tomeloze kwaadaartigheid kan verzinnen, was te vinden. Ook wierdt onder anderen, van wegen den *Engelſen* Koning niet minder geëist: „ dan dat de Penſionaris „ VAN BERCKEL en deszelvs medepligtigen, openbaar zouden „ geſtraft worden, als verſtoorders van de algemene rust en „ ſcheurers van het regt der volken." Men vondt 'er zelvs hier te lande, zo fel op den Penſionaris en die verder de hand in deze zaak gehad hadden, gebeten, dat zij beweerden: „ niets beters te kunnen uitdenken, dan die genen, welke „ deel hadden in het beramen van dit ſtrafwaardig ontwerp, „ naar *Engeland* over te zenden, op dat de Koning naar wel„ gevallen, met die ſchuldigen mogt handelen." Die inboezemingen, zulke, en ſoortgelijke verregaande gezegdens, waren voorlopers van 't gene YORKE verder in de gemelde memorie aan Hun Hoog Mogenden inbragt; want naar gewoonte 's Konings vriendſchap jegens deze Gewesten, tot walgens toe opgevijzeld, en den natuurlijken vijand van beiden, gelijk hij *Frankrijk* noemde, op 't hatelijkst afgeſchilderd hebbende, vaart hij op dezen heftigen en dreigenden toon, dus voort: „ Reeds een geruimen tijd geleden, hadt zijne Majeſteit on„ telbare aanduidingen gehadt, van de waarlijke oogmerken „ ener tomeloze *Cabale*. Maar de papieren van den Heer „ LAURENS, zogenaamd Voorzitter van het voorgewend Con„ gres, hebben de ontdekking gedaan van een *complot*, waar „ van geen voorbeeld te vinden is in de jaarboeken van de „ Republijk. Het blijkt uit deze papieren, dat de Heren „ van *Amſtèldam* reeds in de maand augustus des jaars 1778, „ ene heimlijke verſtandhouding hebben aangevangen met de „ *Amerikaanſe Weerſpannelingen*, dat 'er lastbrieven en volmag„ ten door hun zijn afgegeven, betrekkelijk tot het ſluiten „ van een verbond van onverbrekelijke vriendſchap met die

„ Weer-

„ Weerſpannigen, ſchoon onderdanen van een Souverein,
„ met wien de Republijk, door de dierbaarſte verbintenisſen
„ op 't nauwst verbonden is. Dat de aanleggers van dit *com-*
„ *plot* 't niet lochenen, maar integendeel erkennen, en het
„ ſchoon vrugteloos tragten te regtvaardigen. Het is in deze
„ omſtandigheid, dat zijne Majeſteit, zig verlatende op de
„ billijkheid van hun Hoog Mogenden, ene uitdrukkelijke af-
„ keuring vordert van een gedrag zo onregelmatig, en niet
„ minder ſtrijdig met hunne geheiligdſte verbintenisſen, dan
„ met de grondwetten van de Republijk. Op gelijke wijze eist
„ zijne Majeſteit ene ſpoedige voldoening, geëvenredigd aan
„ de belediging, mitsgaders dat de Penſionaris VAN BERCKEL, en
„ diens *Medepligtigen, openbaar worden geſtraft, als verſtoorders*
„ *van de algemene rust en ſchenders van het regt der volken.* Zijne
„ Majeſteit houdt zig verzekerd, dat 't antwoord van hun Hoog
„ Mogenden ſpoedig, en, in alle opzigten, voldoende zal
„ zijn. Maar, zo het tegendeel mogt gebeuren, zo hun Hoog
„ Mogenden weigerden te voldoen aan een zo regtmatig ver-
„ zoek, of 't zelve met ſtilzwijgen tragten te leur te ſtellen,
„ 't geen als een weigering zal aangezien worden. *In dat ge-*
„ val, kan de Koning niet anders doen dan de Republijk aan-
„ zien als goedkeurende de aanſlagen, die zij weigert af te
„ keuren, en te ſtraffen. Door dusdanig een gedrag zal de
„ Koning zig gedrongen vinden tot het nemen van die maat-
„ regelen, welke de handhaving van zijne waardigheid, en
„ der wezenlijke belangen zijn's volks, van hem vorderen."

Met zulk een hoon en aantijginge bezwaard, ſleet VAN BERCKEL den volgenden winter, zijner onſchuld zig ten vollen bewust, oirdeelde hij het geleden ongelijk niet langer te moeten verkroppen. Op den 4 meij 1781, vervoegde hij zig met een uitvoerig vertoog, de kenmerken van zijne kunde en braafheid dragende, bij de Staten van *Holland*, verzoekende om vrij geſproken te worden van dien laster: „ Wel hadt hij, die
„ reeds omtrent negentien jaren, als Penſionaris van *Amſtel-*
„ *dam*, de vergadering van Hun Ed. Groot Mogenden bijge-
„ woond hadt, opgemerkt, dat de leden der Hoge Regeringe

„ een

„ den buitenſporigen ſtap des *Engelſen* Ridders, met ſtilzwij-
„ gen en veragting, hadden beantwoord, en was hij ook ge-
„ negen geweest die zaak op de zelvde wijze te behandelen;
„ maar zig van alle perſonen, in YORKS vertoog voorkomen-
„ de, alleen met name genoemd en beſchreven vindende als
„ boven alle ſchuldig, en het hoofd van een complot, be-
„ greep hij, na rijpen rade, zo verregaand ene kwetzing
„ van zijne eer niet te kunnen gedogen, en verpligt te zijn,
„ zig voor 't gemeen en de nakomelingſchap, bij welke hij be-
„ ledigd was geworden, van zodanig een laster, hoe eer hoe
„ beter, te moeten zuiveren; ene handhaving van zijnen
„ naam te noodzaaklijker geworden, dewijl men na de uitga-
„ ve van dat ſchendend vertoog, niet hadt nagelaten, allerlei
„ nadelige gerugten, ten zijnen opzigte uit te ſtroijen, en
„ zelvs in de nieuwspapieren te verſpreiden. Reeds voor
„ lang zou hij zig ten dien einde bij Hunne Ed. Groot Mog.
„ vervoegd hebbben, dan hij hadt den uitſlag hunner raad-
„ plegingen willen afwagten; in welken tusſentijd YORKE op
„ nieuw de ſtrafoëffening, onder zeer ſterke en gants onge-
„ hoorde bedreigingen vorderde." Voorts betuigd den Pen-
ſionaris: „ dat hij na ene bedaarde overweging, het tot be-
„ reiking van zijn oogmerk het best hadt geoirdeeld, zig bij
„ Hunne Ed. Groot Mog. te vervoegen, om aan de *ene zijde*
„ op de overtuigendſte wijze te doen zien, dat hij zig geen-
„ zins aan het ſtrengſte onderzoek van zijne daden en gedrag
„ poogde te onttrekken, indien tegen alle verwagting, door
„ deze of gene beſcheiden, van wegens den *Engelſen* Staats-
„ raad ingeleverd, Hun Ed. Groot Mog. in 't begrip mogten
„ gevallen wezen, dat 'er zelvs maar enige ſchijn was voor
„ de gegrondheid der beſchuldiging door den Ridder YORKE
„ tegen hem afgegeven; of aan de *andere zijde*, bij ontſtente-
„ tenisſe van dusdanige bezwarende beſcheiden, van Hun Ed.
„ Groot Mog., zodanig ene verklaring van zijne onſchuld
„ verwerven, als hem tegen alle vermoedens kon dekken. Te
„ meer hadt hij tot het doen van dezen ſtap beſloten, dewijl
„ hij zig verzekerd hieldt, dat de bekende billijkheid van Hun

„ Ed.

„ Ed. Groot Mog. geenzins kon toelaten, de nodige ordres
„ niet te ſtellen, om een Minister van een der aanzienlijkſte
„ ſteden van *Holland* behoorlijk te regt te doen ſtellen, om,
„ ten voorbeelde van anderen, geſtraft te worden, indien hij
„ daden gepleegd of vermoedens gewekt hadt, van zig zo ver-
„ re te buiten gegaan te hebben als hem wierdt ten laste ge-
„ legd; *of wel*, in tegendeel, dat Hunne Ed. Gr. Mog. an-
„ derzins geen zwarigheid zouden maken, hem eene *verklaring*
„ *van onſchuld* te verleenen, welke hij, in den bijzonderen za-
„ menloop van omſtandigheden, waar in deze zaak zig be-
„ vondt, met des te meer regt ſcheen te mogen vorderen, om
„ dat zijne beſchuldigers buiten het bereik van de ordinaris
„ Juſtitie dezer landen geteld zijnde, hij in de onmooglijkheid
„ was, om, door dat middel, eene behoorlijke voldoening,
„ wegens die beleediging te kunnen verwerven." Het was dan op deze gronden, dat hij ten ſlotte verzogt: „ dat in 't eerſte
„ geval, de beſcheiden ten ſpoedigſten mogten overgezonden
„ worden aan den Hoofdofficier der ſtad *Amſteldam*, om het
„ regt van de Hoge Overheid desaangaande tegen hem te kun-
„ nen waarnemen, en aan hem aldus de gelegenheid te ver-
„ ſchaffen, om zijn geſchonde eer, voor 't oog der gantſe we-
„ reld, door middel van de ordinaris Juſtitie te kunnen ver-
„ dedigen; *of* in het tegengeſtelde geval, wanneer Hun Ed.
„ Gr. Mog. geene beſcheiden ten zijnen nadele ter hand ge-
„ ſteld waren, noch ter hand geſteld hadden kunnen worden,
„ hem daar van *verklaring* te verleenen; ten einde daar mede
„ alle lasterende geſprekken, en invlegtingen in de nieuws-
„ papieren, kragtdadig te kunnen tegengaan."

Het liep aan tot in het laatst des jaars 1782, eer aan deze verdrietige zaak een einde werdt gemaakt. *Amſteldamſe* Kooplieden trokken zig dezelve, ten langen laatſte aan. In april des genoemden jaars, eene zamenkomst belegd hebbende, namen zij in dezelve in overweging, om aan de Regering hunner ſtad een verzoekſchrift aan te bieden, dat de Heer VAN BERCKEL, in wien de Heers van *Hollands* grootſte koopſtad zulk een wé gegrond vertrouwen ſtelde, in de onderhandelingen met den

den Here ADAMS mogt gebruikt worden; als mede, dat hij ten dien einde, gelijk voorheen, de Staatsvergaderingen van *Holland* zou bijwonen; en dat, indien 'er zig onverhoopt zwarigheden hier tegen mogten opdoen, de Regering der ſtad de volkomene regtvaardiging van den Penſionaris wilde bewerken. Dit oogmerk, zo vol blijks van hartlijke genegenheid der Kooplieden voor dien braven Staatsman, welken zij zo gaarne in de waarneming van zijn post herſteld zagen, bleef onuitgevoerd; doordien men begreep, ene zaak van dien aart aan het wijs beſtuur der Regeringe te moeten overlaten, en dat het herſtel van den Penſionaris, zonder de allerminſte tuſſenkomst der Burgerije, veel luisterrijker zou wezen. Intuſſen verwekte het lang verwijl dat VAN BERCKEL, in de volle bekleding van zijn Penſionarisſchap tradt, met in *'s Hage* ter dagvaart te verſchijnen, niet weinig gemors; men dagt, dat *Amſteldam* hier aarzelende, in den eerst betoonden ijver verflapte; ja de drift floeg over om te zeggen: „ wordt VAN „ BERCKEL t'huis gehouden, dan moet hij ſchuldig zijn, en is „ hij ſchuldig, hoe veel te meer dan die Regeerders, op wier „ uitdrukkelijken last hij alles verrigtte?" doch dit morrend misnoegen zweeg, en de wens der Kooplieden wierdt vervuld, toen de Regering van *Amſteldam* in november 1782 beſloot, dien Penſionaris de Statenvergadering wederom als hunnen Gelastigden te doen bijwonen.

Zedert dien tijd heeft VAN BERCKEL, ſteeds getrouw aan zijne loffelijke Staatsbeginzelen, geen gering aandeel gehadt in de pogingen, die van tijd tot tijd wierden te werk geſteld, om het Stadhouderlijk gezag binnen de vereiste palen te rug te brengen, en andere wederregtelijkheden, die hij voor Staat en vaderland ſchadelijk oirdeelde, te beteugelen; het was dus ook geen wonder, dat men in 1787, na de revolutie door het inroepen der *Pruisſiſche* heierbenden te wege gebragt, zijnen naam gemeld vindt op de lijst der Staatsmannen, welke onder den naam van *ſatisfactie* aan den onbegrensden ſtaatszugt en wrede wraaklust van de Princes, huisvrouwe van den gewezen Stadhouder, moesten werden opgeofferd. Met dit al, heeft

heeft hij nog tijdig vrijwillig afſtand van zijn post als Penſionaris gedaan. Men vindt 'er, die van oirdeel waren, dat ambtsontzetting niet het enig kwaad zoude zijn, welke men voor hadt hem te doen ondergaan, maar dat zelvs zijne perſoonlijke veiligheid met enig gevaar gedreigd wierdt. Zeker is het immers, dat VAN BERCKEL vele aanmaningen, doch allen naamloos ontving, dat hij wel zou doen, om de ſtad en het land te ruimen. Met dit al beſloot hij te blijven, en hadt zedert moeds genoeg, om zijn gehouden gedrag, in ſtads en ſtaatszaken, openlijk te verdedigen, in een geſchrift tot tijtel voerende: Miſſive van Mr. E. F. VAN BERCKEL, oud Penſionaris der ſtad Amſterdam / aan den Heere Mr. NN. houdende antwoord op eenige gedaagde elucidatien / raakende den inhoud der Memorien van den Heere Mr. JOACHIM RENDORP. Haarlem 1793. in 8vo. Deze *Amſteldamſe* Burgemeester, met gants andere beginzels bezield dan onze Penſionaris, hadt hem in zijne bekende *Memorien*, op ene onheuſe wijze zeer hevig aangetast, en ongegrond van verſcheidene wandaden beſchuldigd. Mannelijk en op ene allezints overtuigende wijze wederlegd hij in deze Misſive alle de hem aangetijgde bezwaren, en deze kleine brochure, kunnen wij met ruimte ter lezing aanprijzen.

VAN BERCKEL is twemalen getrouwd geweest; zijne eerſte vrouwe was GERTRUDA ROSKAM, weduwe MUYSER, deze huwde hij den 15 meij 1759, en zij overleed in junij 1782; in meij 1783 trad hij ten twedemale voor het echtaltaar, met JAKOBA ELIZABETH VERBEEK, weduwe WEVERINGH. Bij geene van deze beide vrouwen, heeft hij enig nakroost verwekt; en hij overleed aan ene waterzugt, die verzeld ging als gewoonlijk met een verval van kragten, den 30 maart 1796, in den ouderdom van 69 jaren en ruim 5 maanden.

VAN BERCKEL was gezet van postuur, en van een middelmatige langte, zijn wezen was vriendelijk en tekende gulheid; ook was hij een warm vriend, en van een vrolijke gezellige verkering. Ene burgerlijke vrijheid op gronden van orde gevestigd, beijverde hij hartelijk, en ene volksregering

bij repreſentatie, was het doel dat deze brave vaderlander beoogde. Ongemeen ijverig was hij ook ter ondersteuning van al het geen den koophandel en zeevaart tot begunstiging verstrekte. In een woord, VAN BERCKEL was een eerlijk en kundig Staatsman, die den post waar in hij geſteld was, altoos met luister heeft bekleed, het *Heil des Volks* voor ene dierbare grondwet hieldt, en de vuige kwaadaartigheid waar mede hij ſomwijlen is aangevallen, met mannelijke dapperheid heeft te keer gegaan en overwonnen. —— *Medeged. Berigten. Vad. Hiſt.* XXVI. D. bl. 422. &c. *Nieuwe Nederl. Jaarb.* 1780. bl. 212. 422. *Verzameling van Staatsſt. bij* CHALMOT, II. D. bl. 6.

BERKENRODE, is de naam van een aloud adelijk geſlagt, eigentlijk te *Haarlem* te huis horende, waar van JAN VAN HAARLEM de eerſte was; doch deze zo wel als zijne nakomelingen hebben den naam van HAARLEM verlaten, om die van BERKENRODE aan te nemen, naar het land of ſtuk lands, hun geſchonken, volgens inhoud des Leenbriefs van Graav FLORIS in het jaar 1284 verleend, en te vinden in het *Charter-Boek van* MIERIS. Wie de ſtigter van het huis of kasteel daar op ſtaande, geweest zij, kan met geene zekerheid bepaald worden, maar wel dat 'er voor de Reformatie in die Heerlijkheid ene kapel ſtondt, aan *St. Agatha* gewijdt, die door een eigen Pastoor bediend wierdt. In 1573, wierdt het gantſe gebouw ten enemalen door de Spanjaarden vernield; doch daar na veel grootſer en heerlijker weder opgebouwd, pronkende met enen Italiaanſen gevel; dan dit onderging de noodlottige ramp van 's nagts tusſchen den 4 en 5 meij 1747 ten enemalen door de vlammen verteerd en in een puinhoop verandert te worden. De Heer LESTEVENON, vader van den tegenwoordigen bezitter, deedt hetzelve binnen korten tijd, nog prægtiger dan het voorgaande herbouwen. Dan keren wij tot JAN VAN HAARLEM te rug, deze overleed in 1305, nalatende ARNOLD VAN BERKENRODE, wiens verdere geſlagt-lijst men bij DOUMONTEN en VAN LEEUWEN kan nazien, bij wien

ook

ook aangetekend ſtaat, dat in 't jaar 1559 HENDRIK VAN BERKENRODE met die Heerlijkheid verlijd werdt, als mede dat hij ter vrouwe hadt MARIA VAN PERSYN. Onder meer andere beroemde Mannen van dit geſlagt, wier namen in de vaderlandſe geſchiedenisſen genoemd worden, munt uit GERRIT, als zijnde het deze, die in 1572, met HANS KOLTERMAN en PIETER KIES, oirzaak was, dat *Haarlem* aan de zijde der Staten overging, en ALVA tot vijand verklaarde. GOEDELA VAN BERKENRODE, ene der dogters van HENDRIK en MARIA PERSYN, huwde in 1618, met haren neef FLORIS VAN ALKEMADE, aan wien zij, onder andere goederen, ook BERKENRODE ten huwelijk brugt. Hun zoon HENDRIK VAN ALKEMADE, verkogt in 1649 deze Heerlijkheid, aan BENJAMIN POULLA, Ridder Baronet en Schepen der ſtad *Amſteldam;* welke in 1691 door de Staten van *Holland* daar mede verlijd zijnde, dezelve bij zijn dood in 1711 overliet aan zijne vrouwe ELIZABETH THIELENS, die na dat de leenverheffing geſchied was, in 1712, in een twede huwelijk trad, met JAN TRIP, Burgemeester en Raad der ſtad *Amſteldam*, aan wien zij bij haar overlijden, zonder kinderen na te laten, in 1725, hare goederen en den tijtel van *Heer van Berkenrode*, gedurende deszelvs leven ten erve naliet, en na zijn overlijden, aan MATTHEUS LESTEVENON, haren agterneef, die in 1746 Schepen van *Amſteldam*, daar na Houtvester van *Brederode*, en in 1750 Ambasſadeur, van deze Republijk aan 't Hof van *Frankrijk* werdt; zijnde onlangs overleden, en de Heerlijkheid *Berkenrode* op zijnen zoon overgegaan. —— S. AMPZING, *Beſchr. van Haarlem*, bl. 7. 16. 27. WAG., *Vad. Hiſt.* VI. D. bl. 367. 412. XX. D. bl. 376.

BERKHEIDEN (GERRIT), Konſtſchilder, is geboren te *Haarlem*, in het jaar 1629. Zijne lotgevallen zijn zodanig verbonden met die van zijnen broeder JOB, dat wij 'er hier niets anders van zullen zeggen, dan dat hij zig bijzonderlijk bepaalde tot het ſchilderen van aangename gezigten, van huizen, grote gebouwen, kerken, als ook deurgezigten van de

Here- en Keizersgragt, wederzijds met bomen beplant, en met allerhande kleine beeldjes opgefiert, welk hij alles naar 't leven aftekende, en daar na konftig en uitvoerig op tafereelen bragt. GERRIT kwam ongelukkig aan zijn einde, want den ouderdom van 70 jaren bereikt hebbende, liep hij in den avondftond van 't gezelfchap komende, in de Brouwersgragt, en verdronk op den 10 augustus 1698. ——— A. HOUBR., *Schouwb.* III. D. bl. 197.

BERKHEIDEN (JOB), Konstfchilder, mede van *Haarlem* geboortig, was de oudfte broeder van GERRIT, en werdt, een opgefchoten jonge zijnde, door zijnen vader op 't boekbinden befteld, doch hij kreeg daar ras tegenzin in, en wilde een Schilder worden; de ouders waren hem hier in te wille, en zogten een braaf meester voor hem op, bij wien hij de grondbeginzelen van die edele konst leerde. JOB beijverde zig met zo veel lust en vlijt, dat hij binnen korte jaren al een fraaij ftukje koste fchilderen; 't welk zijn broeder GERRIT zodanig bekoorde, dat hij insgelijks de handen aan die konstploeg begost te flaan, en de ene om 't zeerst tegens den anderen ijverde, doch elk in een bijzonder vak, daar zijn geneigtheid 't meest toe overhelde.

JOB op eigen wieken denkende te kunnen drijven, verliet zijn meester, zette zig aan den rhijnkant neder, en maakte zig bij de dorpelingen tusfen *Leijden* en *Utrecht* bekend, daar hij vele van voor een geringe prijs uitfchilderde, zig daar door naar 't leven oefende, en van 't model nog geld toe bedong. Hier mede gedaan werk krijgende, begaf hij zig weder tot het fchilderen van moderne beeldjes, gezelfchappen, boertjes en dergelijken, tot dat de lust hem bekroop om te gaan reizen; hij floeg zijn broeder GERRIT zulks voor, die aanftonds gereed was, en zij befloten een togt naar *Duitschland* te doen. Te *Keulen* onthielden zij zig enigen tijd, om enige kleine medegenomen ftukjes voor geld te verwisfelen, 't welk hun gelukte; hier door geraakten zij onder anderen in kennis met een geestelijk fusje, die kort geleden haren broe-

broeder die Priester was door de dood hadt verloren; zij was hier innerlijk bedroeft over, en floeg aan onze Schilders voor, of zij niet in ſtaat zouden zijn haar daar een afbeeldzel van te vervaardigen, op de beſchrijving die zij 'er van zoude geven; vreemd klonk hun dit voorſtel in de oren; Jos keek op GERRIT, en deze weder op Jos; eindelijk zeide de laatſte, na zig enigen tijd bedagt te hebben, dat hij zulks aannam; zij togen aan 't werk, en volvoerden het tot genoegen van de Begijn, die zij mede afſchilderden, en ruim door haar betaald wierden. Van *Keulen* trokken zij naar *Heidelberg*, alwaar toen ter tijd de Keurvorst van de *Paltz* zijne hofhouding hieldt. Doordien die Vorst dagelijks met een grote ſtoet ter jagt uitreed, namen de beide broeders die gelegenheid waar, om twee ſchilderſtukken te vervaardigen, waar op de beeldtenis van den Keurvorst, ſommige voorname Hovelingen, als mede den Opper-jagermeester, vlij aartig en gelijkende afgebeeld waren; dan geen harts genoeg hebbende om die zelven den Vorst aan te bieden, bedagten zij de vond om die op malkan'eren te *binden*, en in ene gallerij te zetten, dien hij altoos doorkwam wanneer hij ter jagt ging; zij hadden 'er iemand bij geplaatst, die last hadt, om wanneer 'er gevraagd mogt worden, wie hetzelve daar neergezet hadt, te antwoorden, dat het Malers waren, en in zodanigen herberg te huis lagen, waar op zij heen gingen. De Vorst hier voorbij komende, viel 'er ſtraks zijn oog op, deed de rol losmaken, en bekeek de ſchilderſtukken met verwondering, te meer, doordien hij 'er zijn eigen afbeeldzel en die van verſcheidene zijner Hovelingen in ontdekte. Hij liet ſtraks de Malers roepen, prees grotelijks hun konst, betaalde rijkelijk en beſchonk hun daar te boven met een' gouden penning. Straks werdt ook aan elk van hun een paard gebragt, om de jagt te verzellen; hoe weinig lust zij 'er ook toe hadden, dorsten zij het niet weigeren; dan het bragt hen in de grootſte angst; doordien zij het paardrijden ongewoon, het als een middel beſchouwden om den hals te breken. Op de paarden geholpen zijnde, zagen zij telkens na elkanders hoed,

wie 't eerst zandruiter zou worden; zij kwamen 'er nógthans heelhuids af, doch droegen wel zorg om in 't toekomende geen deelgenoten weer van dit adelijk vermaak te zijn.

Na een geruimen tijd hun konst aan dit hof geoeffend te hebben, kregen zij eindelijk een tegenzin in het hoofse leven; en JOB zeide op zekeren morgen tot GERRIT: „ Broer „ wat hebben wij 'er ook aan, altijd onder vreemde ogen te „ zijn? als wij in *Holland* waren bij ons oud gezelschap, „ hadden wij somwijlen een vermakelijk praatje over de konst, „ onder een smakelijk pijpje." GERRIT beried zig niet lang, maar gaf ras zijne toestemming; en zij spoedden zig eerlang naar hunne geboorteſtad, daar zij met ene zuster huis hielden; en van waar zij, wanneer enige schilderstukjes in gereedheid hadden, naar *Amsteldam* trokken om die te verkopen, en een vrolijken avond met de konstoeffenaars door te brengen. Op een van deze partijen gebeurde het, dat iemand van 't gezelschap stofte op zijne doorlugtige afkomst en de beroemde bedrijven van zijne voorvaderen. JOB, dat een koddige ziel was, gaf hem niet toe, maar verzon een gantse legende van dappere daden door zijne voorvaders verrigt, en rekende eindelijk uit, dat hij van koninglijken bloede afstamde, doch voegde hij 'er bij, het is van JAN BEUKELSZOON VAN LEYDEN, die zig te *Munster* liet kronen; hier op ontstond een hartig gelag, en M. CONSART maakte dit tweeregelig versje:

Te *Munster* was eertijds een Koning. JAN VAN LEYDEN,
Een voorzaat van 't geslagt der geestige BERKHEIDEN.

GERRIT was bezadigder en ook meer ingetogen van aart; dikwils vermaande hij zijnen broeder, om zo los en ruw niet heen te praten; teffens betuigende, dat het hem verveelde, wanneer zij te samen in gezelschap waren, te moeten horen, dat hij alleen uit potzigheid, de menſen een partij leugens voor waarheid zogt op de mouw te spelden. Wanneer het dan gebeurde, dat hij met zijn broeder naar 't gezelschap ging, maakte hij alvorens beding met hem, zeggende: „ hoor „ JOB, als gij al te grof liegt, zal ik de hand op mijn borst

„ leg-

„ leggen, let 'er op, dit zal een teken zijn, dat het hoog „ genoeg is, hou dan op." Voor 't overige heeft men zeldzaam twee broeders gezien, die zo veel van malkander hielden, dat de een wilde, was den anderen aangenaam. Jos ſtierf den 23 november 1693. —— A. HOUBRAKEN, *Schouburg.* III. D. bl. 189–198.

BERKHOUT (ADRIAAN TEDING VAN), afkomſtig van een oud en aanzienlijk geſlagt in *Holland*, is Raadsheer in den Hove van *Holland* geweest; en wierdt door Hun Hoog Mog benevens KRISTOFFEL BIESMAN, Burgemeester van *Nijmegen* en ADOLF DE WAAL, Heer *van Moersbergen*, in 1615 naar *Leeuwarden* in commisſie gezonden, om de ontſtane geſchillen over het kiezen der Regering in die ſtad, tuſſen de Burgerij en de Regering ontſtaan, ware 't mooglijk te beſlegten en te bevredigen. Het ging in die ſtad zo hevig tegen malkanderen, dat toen de tijd der jaarlijkſe verandering van de Regering daar was, de Gemagtigden der Burgerij 'er tegen protesteerden; die vervolgens in hegtenis genomen, en niet geſlaakt werden, voor dat zij de nieuw aangeſtelde Magiſtraat voor wettig erkend hadden; dat egter niet zonder groot moeren toeging. De Staten op den Landdag in februarij vergaderd, namen 'er kennis van, en magtigden den Stadhouder, de Gedeputeerde Staten en het Hof, om den twist door gevoeglijke wegen, te ſtillen. Men trad in onderhandeling met de Wethouders, doch kon 't niet eens worden. Graav WILLEM LODEWYK en de twee Kollegien vonden derhalven geraden, zig van de magt hun verleend, gebruik te maken, en ſtelden vast: „ dat de tegenwoordige Wethouders in 't bewind „ zouden blijven, tot den 1 januarij naastkomende, wanneer „ de Stadhouder, de Gedeputeerde Staten en het Hof, voor „ deze reize, een nieuwe Magiſtraat en Vroedſchap beſtellen „ zouden; waar na de wet jaarlijks, zou veranderd worden, „ in dezer voege: dat namelijk de dienende Wethouders, op „ den nieuwjaarsdag, eerst 12 perſonen noemen zouden der „ hervormde lere, zo als dezelve nu; openlijk in de Kerke,

„ geleerd werdt, toegedaan, en vaste goederen in de ſtad be-
„ zittende: dat zij, daarenboven, nog vier perſonen noemen
„ zouden; doch niet uit de Vroedſchap, of uit de 20 Hoop-
„ luiden en Faandriks der Schutterij; dat de Vroedſchappen
„ en Burger-Officiers bij dezen vier, elk nog vier perſonen
„ zouden voegen; welke 12 nog 6 anderen tot zig kiezen,
„ en daar na hun getal, bij lotinge, tot op de helft, dat is
„ 9 verminderen zouden; welke 9 *Electeurs* of Kiezers der
„ nieuwe Wethouderen zouden zijn, en de plaats van enen
„ Burgemeester en twee Schepenen, die jaarlijks zouden af-
„ gaan, uit de eerstgenoemde 12 perſonen vervullen." De tegenswoordige Regering voorziende, dat men haar uit het bewind ſtellen zou, viel klagtig aan de algemene Staten; die hier op bewogen, meent men, door den Raadpenſionaris OLDENBARNEVELD, enen ernſtigen brief naar *Leeuwarden* lieten afgaan, waar in het gezag des Stadhouders en der twee Kollegien, naar ſommiger oirdeel veel te laag geſteld werdt; ook werdt toen de bovengemelde Commisſie naar *Leeuwarden* gezonden, waar van alle de drie leden den remonſtranten toegedaan zijnde, de veranderinge der tegenswoordige Regering zogten te voorkomen. Doch tegens het einde des jaars, ontſtondt 'er zulk een geweldigen oploop, dat men voor een bloedbad begon te vrezen, waarom BERKHOUT en zijne mede Gecommitteerden, 't bevorderen van hun oogmerk moesten opgeven. De Stadhouder, benevens de beide Kollegien, veranderden de Magiſtraat benevens de Vroedſchap, ſtellende drie Burgemeesteren aan, die voor 't jaar 1610 in 't bewind waren geweest, nevens enen der tegenwoordigen; waar na zig alles begon te ſchikken tot rust.

Het is bekend, dat den Raadsheer BERKHOUT in 1618, benevens nog iemand, bij den Heer OLDENBARNEVELD, daags voor de gevangenneming van dien edelen grijsaart kwam, om hem te waarſchouwen, wat 'er in til was, en dat hij zittende op zijn koelvat, met zijn ſtokje in de hand, zeide, *'t zijn boze menſen*, daar bijvoegende, onder 't ligten van zijnen hoed, *mijne Heren, ik bedank u voor de waarſchouwing*; nog-

nogthans vondt hij niet raadzaam te wijken. Dat BERKHOUT een groot vriend van OLDENBARNEVELD moet geweest zijn, blijkt uit de vreze, die hij hadt, wegens een zijner geſchriften, door hem uit *Friesland* aan een Advokaat gezonden; een geſchrift, dat volgens het eigen zeggen van BERKHOUT, te zeer naar vrijheid ſmaakte. In de *Hiſtorie der Regtspleging* vindt men, dat het ſchrift, 't welk zijne bekommering veroirzaakte, hem door ALBERT BRUININK, zijnde een van die, welke de papieren van 's Lands Advokaat verzekerd hadden, weder ter hand was geſteld geworden. —— V. D. SANDE, *Ned. Geſ.* V. Boek, bl. 69. WAGEN., *Vad. Hiſt.* X. D. bl. 88--92.

BERKMAN (HENDRIK), Konſtſchilder, was uit de *Klundert* geboortig; hij was een Schilder van ſchermutzelingen en kleine battailjes, maar hadt moeite om daar mede door de wereld te geraken, waarom hem JORDAANS, waar van hij een tijdgenoot was, en dus in de XVIde eeuw heeft geleefd, ried, zig tot het groot ſchilderen te begeven; hij deedt zoiks en 't gelukte; zig ten dien einde in *Zeeland* nederzettende, daar hij ook geſtorven is. —— A. HOUBR., *Schouwb.* I. D. bl. 158.

BERKUM (HENDRIK VAN), is geweest Paſtoor van de Roomsgezinde Gemeente te *Schoonhoven*, en is na zijnen dood van hem door den druk gemeen gemaakt: **Beſchrijving der ſtad Schoonhoven / Gouda 1762.** in 4to. met platen verrijkt. Dit werk bevat een nauwkeurig verhaal van genoemde ſtad, derzelver grond, waterſtromen, bevolking, oudheid, handvesten, keuren, voorregten, handel, hooft-neringen, ambagten, brand, oorlogsgevallen, waterſnoden, aanzienlijke vergaderingen, ſterkte, gelegentheid, geeſtelijke en wereldlijke gebouwen, geleerde mannen, oude en nieuwe regeringsform, verwisſeling in kerkelijke en wereldlijke zaken en zeldzaamheden. Nog heeft men van dezen zelvden Schrijver: **Nauwkeurige beſchrijving van de Waterkloeden en Dijkgaten / veroirzaakt door den Rijn / Maas / Waal en Lek.**

Gouda 1757. 8vo. —— ABKOUDE en ARRENBERG, *Naamregister, druk van* 1773. bl. 42.

BERLAIMONT (FILIP), geboren te *Huij* in 1567; wierdt nog maar 14 jaren oud zijnde, in de orden der Jesuiten aangenomen. Hij is een geleerd man geweest, en buitengemeen bekwaam om de jeugd tot deugd op te leiden, en in veelvuldige letteroeffeningen te onderwijzen. Hij heeft uitgegeven: *Paradisum Puerorum, in quo primævæ honestatis, totiusque pueritiæ recte informatæ exempla continentur, certo ordine distributa. Duaci, typis* JOAN. BOGARDI, 1618. —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 1023.

BERLIKOM (ANDREAS VAN), schijnt geleeft te hebben in 't midden der voorgaande eeuwe; hij is mij niet verder bekend, dan door ene natuurkundige verhandeling, welke tot tijtel heeft: ANDREÆ VAN BERLIKOM, *Elementorum libri XII., de rerum naturalium gravitate, pondere, impulsu, motu, loco: & motuum & actionum causis, rationibus ac modis. Roterod.* 1654. 4to. —— PAQUOT, *Mem. litter.* p. 111, 112.

BERLIKOM (BOUDEWYN), geboortig uit *'s Hertogenbosch*, of misschien van het dorp *Berlikom*, 't welk anderhalf uur oostwaards van die stad is gelegen. Van zijne jeugd af aan, wierdt hij tot de beoeffening der fraije letteren voorbeschikt, en hij maakte ongemene vorderingen in de latijnse taal en digtkunde; daar bij was het zulk een kundig Regtsgeleerde, dat enkel zijne bekwaamheid hem tot den post van eersten Griffier van het Hof van *Braband* in *'s Hage* deedt bevorderen, op welke plaats hij den 20 meij 1605 is overleden. Men heeft van hem: *Hierosticlion, sive carminum, ex libris sacris, & ecclesiasticis, metaphrasi Poetica concinnatorum, libri IX.*; BALDUINO BERLIKOMIO *Sylvæducensi auctore. Lugdb.* 1598. *in* 8vo. met ene opdragt aan de algemene Staten, gedagtekend *'s Hage*. Nog heeft men een los stukje van hem, in de *Deliciæ Poëtarum Belgar.* Tom. I. p. 565. —— F. SWEERT. *Ath. Belg.* p. 115. VAL. ANDR. *Bibl.*

Bibl. Belg. p. 97. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 116. BUTKENS, *Troph. du Brab. Supp.* T. II. p. 384. BROUKHUS. *ad Sannazar.* p. 110. PAQUOT *Mem. litter.* Tom. IV. p. 111.

BERLO of BERLOO, was een der ondertekenaren van 't Verbond der Edelen. De geleerde TE WATER, is van oordeel, dat hij afkomſtig zou geweest zijn, uit het edel *Brabands* geſlagt van dien naam, 't welk aldaar in de XIIIde eeuwe, in groot aanzien was, en ook gebleven is. Dat zijn Ed. in die gedagte te meer verſterkt, is de verbindtenis van dat geſlagt met die van MERODE, MONTAYE enz. Jammer is het intuſſen, dat al de vlijt, door die onvermoeide naſpoorder aangewend, tot nog toe vrugteloos geweest is, om ons dezen, zo wel als BERMEL en BERNAN, of BERNAU, en meer anderen, nader te doen kennen. DE ROUCK, *Nederl. Her.* bl. 340. gewaagd ook van dit geſlagt. Het zou, naar 't ſchrijven van ſommigen, afdalen uit de Graven VAN Loo. Wat hier van zij, deszelvs oudheid en hoog aanzien is onbetwistbaar. Zie LE CARPENTIER, *Hiſt. Geneal. des Païs-Bas.* Part. III. pag. 269. 390. 584. 602. 791. en vooral 808. CHRISTINÆUS, *Jur. Her.* Part. I. pag. 165. 290. De Baron VAN BERLO is, in 't jaar 1668 tot den Gravelijken ſtam verheven. *Nibiliaire des Païs-Bas*, Tom. II. pag. 448. In deze eeuwe, is BERLO vermaagſchapt geweest aan 't huis van WASSENAAR, volgens deszelven ſtamlijst. Niet onwaarſchijnlijk is de Graav VAN BERLO, die in 't jaar 1690 in de ſlag van *Fleurij* tegens de Franſen, ſneuvelde, een afſtammeling van dit geſlagt. —— WAG., *Vad. Hiſt.* XVI. D. bl. 105. J. W. TE WATER, *Hiſt. van 't Verbond Edelen.* II. D. bl. 209.

BERNARD (JACOBUS), Hoogleraar en Predikant in de Walſe Gemeente te *Leijden*, is geboren den 1 ſeptember 1658 te *Nions* in *Dauphiné*. Zijn vader was SALOMON BERNARD, Gereformeerd Predikant, en zijne moeder MAGDALENA GALATIN van een aanzienlijke familie te *Geneve*. Hij leide de gronden zijner ſtudie in een ſtadje van die zelvde provintie, daar ene kleine Hogeſchool was; hier oeffende hij zig inzonderheid

heid in de philoſophie en wiskunde; waar na hij zig naar *Geneve* begaf, daar hij met zijnen vriend en bloedverwant LE CLERC, onder den vermaarden CHOUET in de philoſophie, en onder FILIP MESTREZAT, FRANC. TURRETTIN en LODEWYK TRONCHIN, inzonderheid in de theologie oeffende, lerende teffens het hebreeuws bij MICHIEL TURRETTIN een neef van FRANCISCUS. In 1679, zijnde het 20ſte zijn's ouderdoms, wierdt hij Predikant in 't *Dauphineeſe*, daar hij eerst op het dorp *Venterol* en vervolgens op dat van *Vinſobre* predikte; doch hij wierdt verpligt in 1683 het rijk te ruimen, begevende zig naar *Geneve*, vervolgens naar *Lauſanne*, en voorts naar *Holland*, alwaar hem zijn bloedvriend LE CLERC bij een' man van aanzien aanbeval, die hem te *Gouda* een jaargeld bezorgde. Ter laatstgemelde plaatze in 't huwelijk getreden zijnde, begaf hij zig ter woon naar *'s Hage*, alwaar hij zig onledig hieldt, met het onderwijzen van jongelingen in de philoſophie en matematiſche wetenſchappen, predikende ook nu en dan aldaar, als mede te *Gouda*, tot dat hij in 1705 in de hofplaats van *Holland*, als Predikant in de Walſe Gemeente beroepen werdt. De leſſen die hij aan de jeugd voortging te geven, waren zo wel ingerigt, dat ze hem niet alleen veel roem en achting verwierven, maar ook gelegenheid gaven, dat toen Profeſſor DE VOLDER het emeritusſchap werdt vergund, BERNARD dien post als Lector gedurende zes jaren voor hem waarnam, ten einde van welken tijd de Hoogleraar overleden zijnde, hij in zijne plaats werdt aangeſteld. Hij las ongemeen veel, doch niet anders dan goede boeken, en in een aaneengeſchakelde orde, wetende ook met veel vrugt gebruik van het gelezene te maken. Men wil dat BERNARD niet tot de eerſte klaſſe van die verhevene wiskonſtenaars behoorde, welke door een diepzinnig onderzoek, ondekkingen doen die hun beroemd maken; maar met dit al, wist hij de grondbeginzelen van die wetenſchap en verdere voortgang daar in, op ene zo nette en duidelijke manier te onderwijzen en te verklaren, dat het al een grote botterik moest zijn die hem niet koste bevatten. Inzonderheid waren zijne leſſen over de natuur-

kun-

kunde te gelijk nauwkeurig, en teffens door voorbeelden opgeklaart, ongemeen bekwaam om de aandagt gaande te houden, en als 't ware den geest in te dringen. In zijn wijsgeerige leerwijze, volgde hij grotendeels het ſistema van CARTESIUS, doch na dat hij in zijne laatſte jaren de werken van NEWTON met ingeſpannen aandagt beoeffend hadt, begost hij aan ſommige Carteſiaanſe ſtellingen te twijffelen, en volgde in vele opzigten de leerſtellingen van den laatstgenoemden Wijsgeer. Ontwijffelbaar zoude deze geleerde man ſneller voortgangen in de wetenſchappen die hij leraarde gemaakt hebben, ware het niet dat hij door zijne grote bezigheden daar in te rug gehouden was geworden; want behalven de zorgen, die ene talrijke jeugd welke zijne leſſen kwam hooren, van hem vorderde, en het waarnemen van zijn leraarsambt, dat hij met alle zorgvuldigheid en ijver deedt, ſchreef hij het vervolg van de *Nouvelles de la Republique des Lettres*, een werk waar mede de vermaarde BAYLE zo veel roems verworven heeft; voeg hier nog bij, dat hij nog uren van zijnen werkzamen tijd afzonderde, om aan verſcheide jonge *Franſe* Godgeleerden, leſſen te geven, dienſtig om hen in de *chriſtelijke welſprekentheid* te oeffenen, en voor den leerſtoel bekwaam te maken; waar van ook verſcheidene zijne moeite volkomen beantwoord hebben, en de geheugenisſe van BERNARD aan vele Kerken dezer landen heeft dierbaar gemaakt. Denkelijk hadt BERNARD nog nuttiger voor de jeugd geweest, indien men hem de profeſſie in de theologie hadt opgedragen, want het is onbetwistbaar, dat in die wetenſchap zijne bekwaamheid inzonderheid uitmuntte; de nauwkeurigheid om zijne denkbeelden in behoorlijke orde te ſchikken, die hem zo eigenaartig was, en die nog opgeklaart wierdt door zijne oeffeningen in de meetkunde, gevoegd bij ene diepe kundigheid in de oosterſe talen, maakte hem ongemeen bekwaam om in den zwaren zin der gewijde ſchriften door te dringen, en daar van de nauwkeurigſte denkbeelden mede te delen; tot getuige hier van, verſtrekken ſommige trekken uit zijne leerredenen, in welke hij meer op leerzaamheid en duidelijk betoog doelde, dan om

toe-

toejuichingen van welſprekentheid te erlangen; hij ſtelde alle zijne pogingen te werk om de verhevenſte waarheden, zelvs voor de eenvoudigſte klasſe van menſchen bevatbaar te maken, en zulks door zijne duidelijke leertrant en eenvoudigheid van ſtijl, zonder dat evenwel de bekwaamſte toehoorders reden hadden, om zig de tijd die zij in zijn gehoor doorbragten te beklagen; het is wel waar, dat hij dezelve niet verrukte, door ſijn uitgeplozene en vergezogte redeneringen, of door een bevallige zwier van uitdrukkingen; maar teſſens is het ook waar, dat hij zijne toehoorderen nimmer ledig wegzond, maar dat men altoos uit zijne predikatien naar huis keerde met ſtigting, en verligte denkbeelden over de ſtoffe dien hij hadt verhandeld; ja zonder grootſpraak kan men zeggen, dat BERNARD een der beste modellen is geweest, voor die genen, welke verlangen ware christen redenaars te worden; ook was zijne gewoonte, om de leerredenen dien hij uitſprak, in haar geheel te ſchrijven en van buiten te leren. Denkelijk hadt de Akademie en Kerk langer genot en dienst van dezen waardigen man genoten, ware het niet dat ene al te onmatigen arbeid zijne levensgeesten uitgeput, en naar alle waarſchijnlijkheid zijne dagen verkort hadden; door zijn geſtadig ſpreken en redeneren, wierdt zijn long aangeſtoken, en deze borstkwaal vergerde zodanig in maart 1718, dat hij den 27 april daaraanvolgende, in den ouderdom van 60 jaren, zijn nuttig leven eindigde, nalatende ene weduwe met een zoon en twee dogters.

De voornaamſte werken die hij geſchreven heeft zijn: 1. *Epiſtola de Tolerantia, ad clariſſ. virum T. A. R. P. T. O. L. A., ſcripta ad P. A. O. S. L. A. Gouda* 1689. *in* 12°. 2. *Traité de la Repentance tardive, Amſt.* 1712. *in* 12°. 3. *De l'Excellence de la Religion &c.*, 2 *vol. Amſt.* 1714, *in* 8*vo*. Voorts nog behalven de *Nouvelles de la Republique des Lettres*, waar van hier boven is geſproken, heeft BERNARD het vervolg geſchreven van de *Bibliotheque univerſelle*, van 1691 af tot het einde toe. Ook heeft hij gewerkt aan het *Supplement du Dictionaire de* L. MORERI, in den jare 1716 uitgegeven, welkers groot-

grootſte gedeelte uit zijne pen is voortgekomen; nog heeft hij het *Receuil des traitez de Paix, de Trève, de Neutralité, de ſuſpenſions d'armes, Alliance, & d'autres Actes publiez, &c. faits entre les Empereurs, Rois, Republiques, Princes, & autre Puiſſances de l'Europe, & des autres parties du monde, depuis l'an de J. C. 536. jusqu'à preſent; le tout redigé par ordre chronologique, & accompagné de notes. La Haye* 1700. 4 *vol. in folio;* in orde gebragt, en met een Voorreden verrijkt. Aan de *Hiſtoire abregée de l'Europe* heeft hij mede gearbeid, en vervolgens aan de *Lettres Hiſtoriques*, waar van hij de eerſte jaren geſchreven heeft. —— *Catal. Bibl.* BUNAV., Tom. I. vol. II. p. 1079. C. SAXI, *Onomast. literar.* Pars V. p. 374. NICERON, *Mem.* Tom. I. p. 130–138. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. VI. p. 351–358. *Journal litteraire de l'am.* 1718. Tom. X. pr. partie. *Boekzaal*, 1718. *a.* bl. 632.

BERNARD (JOHANNES STEPHANUS), geboren te *Berlijn* in het jaar 1718, is medicijne Doktor geweest. Hij heeft het grootſte deel van zijn leven in de *Nederlanden* doorgebragt, en lang gewoond te *Amſteldam*, te *Harderwijk* en laatst te *Arnhem*, alwaar hij in het jaar 1792, in goeden ouderdom, geſtorven is. Hij heeft zig in de geleerde wereld bekend gemaakt, door vele uitgaven van Griekſe Schrijvers over de Genees- en Heelkunde, als DEMETRIUS PEPAGOMENUS, *de Podagra*; *Anonymi, Introductio anatomica*; HYPATUS, *de partibus Corporis*; PSELLUS *de Lapidum virtutibus*; PALLADIUS, *de Febribus*; SYNESIUS, *de Febribus*, en THEOPHANES NONNUS, *Epitome de Curatione morborum*, welk laatſte werk in 1794 en 1795 in twee delen in 8vo. te *Gotha* is uitgekomen, en aangekondigd in de *Algemene Vaderlandſ. Letteroeff.* 1795. No. XI. bl. 494, en in de Algemeine Litteratuur Zeitung 1795. No. 131 en No. 260. august. bl. 457. Hij heeft zig ook door anderen oirdeelkundigen arbeid bij de liefhebbers der Griekſe letterkunde verdiend gemaakt, als door de volledige uitgaaf van THOMAS MAGISTER gedrukt te *Leijden* 1757 in gr. 8vo.; door enige vergelijkingen van Griekſe handſchriften van D'ORVILLE over E-

RO-

ROTIANUS, en GALENUS, in de *Obſervat. Miscellan. novæ.* Tom. IX. p. 999--1019. en p. 1020--1056; en, eindelijk door zijne aanmerkingen op Griekſe Schrijvers, in de *Acta literaria Societatis Rheno-Trajectinæ*, Tom. I. p. 199--212. —— Zie ook, WETSTEIN, *ad Matth.* Cap. XVII. vs. 2. PIERSON, *Præfat. ad Moerid. Attic.* p. 5--7. C. SAXI, *Onomast. literar.* P. VII. p. 61. *ſq.* Neues Hiſt. Europa/ XI. Th. bl. 650--667.

BERNARD (WILLEM), is onder de Roomsgezinde *Brabanders* die in de XVIde eeuwe leefden, een beroemd Godgeleerde geweest. Hij heeft geſchreven: *De Sacrarum Literarum communione & ſenſu. De ritibus Catholicæ Eccleſiæ. De Sepulturis. Pariſ.* 1547. 8vo. —— J. F. FOPPENS, *Bibl Belg.* p. 392.

BERNARDS (WILMAR), wierdt omtrent 't jaar 1510 geboren te *Eecke*, een dorp in *Flaanderen* tot de Kastellenie van *Kesſel* behorende. Hij oeffende zig te *Leuven* in de Philoſophie, en verkreeg in 1520, bij de algemene promotie de derde graad, leraarde vervolgens die wetenſchap in het kollegie der *Lelie* van gemelde ſtad; en maakte intusſen gebruik van zijne ledige uren, om zig in de regtsgeleertheid te oeffenen. Den 10 november 1538 wierdt hij tot buitengewoon Hoogleraar in het kerkelijk regt aangeſteld, en hij bekwam teffens het kanonikaat aan die leerſtoel gehegt. Den 31 augustus van 't volgende jaar, verkreeg hij de doktorale waardigheid in beide de regten. DOMINIKUS CASCAERT, die de eerſte leerſtoel in het kerkelijk regt te *Leuven* vervulde, den 9 junij 1548 geſtorven zijnde, wierdt BERNARDS in derzelver plaatze aangeſteld. Twee jaren later, trok hij op bevel van Keizer KAREL DEN V, benevens RUARD TAPPER en enige andere Godgeleerden van de *Leuvenſe* Hoogeſchool, naar het Concilie van *Trente*. In 1557 in de *Nederlanden* te rug gekeerd zijnde, wierdt hem ene Raadsheersplaats in den Hogen Raad te *Mechelen* opgedragen; doch hij bedankte voor die aanzienlijke waardigheid, en verbleef als Profesſor te *Leuven* tot op zijn dood, welke voorviel den 23 januarij 1570, in het 60ſte jaar van zijn ouderdom. Bij uiterſten wille, beſprak hij 60 dukaten

jaar-

jaarlijks, om twee jongelingen aan *Leuvens* Hogeſchool, in de regten te doen ſtuderen.

WILMAR BERNARDS was een van de drie Godgeleerden, die benevens MARTINUS RITHOVE, Biſchop van *Iperen*, ANTONI HAVET, Biſchop van *Namen* en GERARD VAN HAMERICOURT, Biſchop van *St. Omer*; daar nog bijgevoegd waren, JAKOB MEERTENS en HIPPOLITUS PERSYN, Preſidenten der Geregtshoven van *Vlaanderen* en *Utrecht*, in 1565 te *Brusſel* ten hove wierden ontboden, en daar, op last van den Koning, onder anderen hun gevoelen werdt gevorderd over het *Ketterſtraffen*; 't welk hier op uit kwam: „ dat de dienſt GODS en de wel„ ſtand des vaderlands geene verandering gedoogden, ten „ ware, veelligt, omtrent onbejaarden en berouwhebbenden, „ die men naar 't kerkelijk regt wat zagter handelen kon." SWEERTIUS zegt, dat hij eene verhandeling heeft geſchreven, *de Pœnis Canonicis*, benevens nog enige anderen, die niet in 't licht zijn gegeven. ——— J. F. FOPPENS, *Biblioth. Belg.* p. 1160., daar in het graffchrift verkeerdelijk geſteld wordt, dat BERNARDS den 10 februarij zoude overleden zijn. PAQUOT, *Memoir. litterair.* Tom. XV. p. 281--285. WAGEN, *Vad. Hiſt.* VI. D. bl. 109, 110.

BERNART (JOHANNES), geboren te *Mechelen* in 't jaar 1567, was een regtsgeleerde, geſchied- en letterkundige. Hij heeft te *Mechelen* voor den Hogen Raad als Advokaat gepraktiſeerd; trouwde in januarij 1594 te *Brusſel*, met KATRINA BREUGEL, dogter van WILLEM BREUGEL, in die ſtad Raadsheer in den Raad van *Brabant*, bij wie hij twee kinderen verwekte, die hem zo wel als zijne huisvrouw hebben overleefd; hij ſtierf in den bloei van zijne dagen, nog nauwelijks 34 jaren bereikt hebbende, den 17 januarij 1601. Zijn vriend NIKLAAS OUDARTIUS, Kanunnik en Officiaal van *Mechelen*, heeft hem met het volgende graffchrift vereerd:

Hac tegitur parva magnus BERNARTIUS *urna,*
Clara niſi toto fama quod orbe volat:
Quam famam functi doctiſſima ſcripta merentur:

Sive ea ad Hiſtoriam, ſive ea ad Aonidas,
Seu magis ad Sophiæ ſint exornanda vireta.
Ah! ſpes cum tanto quanta ſepulta viro.

BERNART heeft in 't licht gegeven: 1. *De utilitate legendæ Hiſtoriæ, libr. II. Antv.* 1589 & 1593. *in* 8vo. 2. *Commentariolum de Livani oppidi ab Hollandis occupati liberatione. Mechl.* 1596. *in* 8vo. 3. *Scholia in* STATII PAPINII *Opera, ad veteres Codices recenſita. Antv. typis* PLANTINI, 1594. 8vo. 1607. 8vo. 4. *Commentarium in Silvas ejusdem Poetæ; typis iisdem.* 1599. 8vo. 5. *Commentarium & Notas in* BOËTHIUM *de Conſolatione Philoſophiæ. Ibid.* 1607. 8vo. 6. *Vitam & Martyrium* MARIÆ STUARTÆ *Reginæ Scotiæ. Antv.* 1588. 8vo. 7. *Orationem in funere* JOANNIS HAUCHINI, *II. Mechliniensis Archiepiscopi, habitam. Lovan.* 1589 8vo. —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 578. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XV. p. 107–112. SAXI, *Onom. liter.* P. IV. p. 25.

BERNIERS VAN DEN BUSSCHE (LUBBERT), geboren te *Zwolle*, omtrent het einde van de XIVde eeuwe, was de zoon van BERNIER JANSSEN, Schepen van die ſtad. Zijne eerſte letteroeffeningen aldaar voleindigt hebbende, trok hij naar *Bohemen*, om te *Praag* zijne ſtudien te vervolmaken, daar hij binnen kort den trap van *Baccalaureus* verkreeg. Tot *Zwol* te rug gekeerd zijnde, wierdt hij getroffen, door de ſtigtelijke levenswijs, welke 'er door de *Klerken van 't Gemene leven*, een genootſchap door GERARD DE GROOT ingeſteld, wierdt geleid, en hij nam het beſluit om zig bij hen te voegen; ten dien einde vertrok hij in ſtilte naar *Deventer*, en begaf zig onder de beſtiering van den godvrugtigen FLORENS RADEWYNS. Zijn vader zulks gewaar geworden zijnde, zond bode op bode om hem te rug te doen komen, en van beſluit te veranderen; doch alle pogingen waren vrugteloos, want LUBBERT bleef volſtandig in zijn beſluit volharden. Zijn vader kort hier op krank geworden zijnde, aan welke ziekte hij ook ſtierf; ging LUBBERT hem bezoeken, en verzoende zig zo hartgrondig met hem, dat de ſtervende man, hem alle de goederen ter hand ſtelde, die hij na zijnen dood moeste erven;

hij

hij gaf die aan zijn meester FLORENS, ten einde die tot behoef van het genootſchap te beſtieren; en deze maakte 'er gebruik van tot ſtigting van het huis, dat tot de eerſte woning ve ſtrekte, welke de genoemde Kler en als hun eigendom bewoonden, en welk gebouw in 1391 voltooid wierdt. Het zelvde jaar wierdt BERNIERS tot Priester geſchoren, welke waardigheid hij ſlegts zeven jaren overleefde, ſtervende den 26 July 1398, in den bloei van zijn leven, weggerukt door eene beſmettelijke ziekte, welke in dezen tijd niet alleen *Overijſſel*, maar vele andere landſchappen tot eene verwoestende plaag verſtrekte. THOMAS A KEMPIS, kwam LUBERT gedurende zijne ziekte te bezoeken, en verſtrekte hem tot geen geringen troost. Hij wierdt begraven op het *St. Lebuinus* kerkhof. Men heeft van hezen godvrugtigen man: 1. *Epiſtola ad Dominum Florentium*, weinig dagen voor zijnen dood geſchreven. 2. *Collecta quædam e devotis exercitiis Domini* LUBERTI. Deze ſtukken worden gevonden in de werken van THOMAS A KEMPIS; *edit. Colon.* 1660. Tom. III. p. 103, 104. & 108–112. —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 822. PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. X. p. 315, 316. THOM. A KEMPIS, *vita D.* LUBERTI BERNERI, *ubi mox*, p. 94–108. DUMBAR, *Anal.* T. I p. 41. *ſeqq.*

BERNSAU (HENDRIK WILLEM), Hoogleraar in de Godgeleerdheid te *Franeker*, wierdt geboren te *Linnepe* in *Bergsland*, in het jaar 1717. Zijn vader HENDRIK genaamd, is aldaar Predikant geweest van 1687 af tot 1731, in welk jaar hij is overleden. HENDRIK WILLEM, heeft zijne akademiſe oeffeningen volvoert aan de Hogeſcholen van *Duisburg* en *Marpurg*; in 1737 wierdt hij aangenomen als Kandidaat, en bezogt vervolgens de meeste *Duitſe* Akademien. In 1745 kwam hij van *Leijden* naar *Franeker* afzakken, daar hem de blinde fortuin was wagtende, want hij wierdt, dat vrij onbegrijpelijk is, op wiens aanbeveling ons onbekend, van Kandidaat tot *Theologiæ Profeſſor* aan deze Hogeſchool aangeſteld; wordende vervolgens hem op den 13 april ingevolge het gebruik, zonder enig voorafgaand examen de waardigheid van

Doktor in de Theologie opgedragen; en in meij 1749, deed hij zijn inwijdings redevoering, *de ratione Certi in Theologia conſtituendi.*

Men kan niet zeggen, dat BERNSAU in de ware betekenis van het woord, een *geleerd Man* is geweest; zeker is het egter, dat hij het *Sijstema* en de *Loci communes* van de Theologie verſtond; daar bij een ſtalen geheugen hadt; ook wist hij zijne collegien te veraangenamen, door het verhaal van allerleie zonderlinge gebeurteniſſen en ſprookjes, waar van ſommigen, hoe ongeloofbijk ook voorkomende, egter waar moeten geweest zijn, doordien de Profesſor om zijne tochoorders geen twijffeling over te laten, die veeltijds met een helklinkend bevestigend woordje bekragtigde. Hij ſtierf na ene ziekte van enige weken den 16 april 1763. Geene van zijne nagebleevene Kollegaas in de Theologie, HERM. VENEMA, PETR. CONRADI of ÆGID. GILLISSEN, ſchijnen lust gehadt te hebben, om ene loffpraak over hem te doen; doordien op verzoek van de weduwe, de lijkoratie is geſchiedt door den Hoogleraar in de franſe taal JACOBUS GARCIN.

Onze BERNSAU heeft de volgende werken in 't licht gegeven. 1. *Theologiæ Dogmaticæ methodo ſcientifica pertractatae, Pars I. vol.* 1. *de Deo ejusque attributis; cum Praefat.* CHRIST. WOLFII. *Halae*, 1745. 4*to. Vol.* 2. *II. de S. S. Trinitate & Decretis divinis. Lugd. Bat.* 1747. Dit werk is door den Hoogleraar in 1755 en 1756, door enige hoofdſtukken *de Creatione & Angelis*, bij wege van akademiſe diſputen vervolgd. 3. *Theſes ſeleſtæ de vera Hermeneuticae ratione. Fran.* 1751. 4*to.* 4. *Compendium Theologiæ Dogmaticæ, methodo ſcientifica pertractatae. Fran.* 1755. 4*to.* 5. *Onomasticon ſacrum*, 2. *Tom. Fran. & Lcyv.* 1762. 4*to.* Hier in vindt men ſommige artikels, die het vaaklijk vreemd moet voorkomen, in het werk van enen Profesſor in de Godgeleertheid te ontmoeten. —— Zie ook E. L. VRIEMOET, *Athen. Friſ.* pag. 859. *Boekz.*, 1763. *a.* bl. 625.

BERNULF of BERNOLD, wierdt in 't jaar 1027, op ene zeer zonderlinge wijze, de opvolger van ADELBOLD, en dus de

de twintigſte der *Utrechtſe* Biſſchoppen. Zo dra gemelde ADELBOLD overleden was, ontſtond 'er, onder de Kapittelheren, een hevige twist, over de verkiezing van enen opvolger. Staande die onenigheden, bevond Keizer KOENRAAD DE III, zig nu te *Nijmegen*, dan te *Aken*, en ook wel te *Keulen*, en oirdeelde, om den twist te beſlisſen, raadzaamst, zig, met zijne zwangere gemalinne GISELA, naar *Utrecht* te begeven. Doch, wat gebeurt 'er? De Keizer in het dorp *Oosterbeek*, op de *Veluwe*, zijnde gekomen, overviel der Keizerin de barensnood. Sommigen verhalen, dat zij op den weg verloste van haren zoon, naderhand Keizer HENDRIK DEN III, en dat zij bij eevens haar kind in het huis van den Pastoor BERNULF gebragt werde. Anderen willen, dat zij in het huis dier heens, na dat de Keizer zig reeds te *Utrecht* bevond, van haren zoon zou verlost zijn. Hoe het ook mag zijn, dit is ten minſten zeker, dat gemelde Pastoor aan den Keizer de tijding hier van bragt, kort na dat door de twistende Kanunnikken, voor dic keer, aan den Keizer de volle magt was gegeven, om iemand die hem goeddagt, tot de Biſſchoplijke waardigheid te verheffen. De Keizer, uitermate vrolijk over de tijding, hem door BERNULF gebragt, beſchonk den armen Priester met de Biſſchoppelijke waardigheid. Gelukkig bij dat alles, dat hij een man was, die 'er toe geſchikt ſcheen te zijn; zijnde niet ontbloot van geleertheid, beziftende daar bij een gezond oirdeel; en die zig om te regeren, tamelijk wel wist te gedragen. BERNULF maakte ſpoedig vrede met Graav DIRK DEN III. *van Holland*, tegen wien ADELBOLD, gedurende zijn beſtuur, geoorloogd hadt. Graav DIRK overleden zijnde, verzogt hij den Keizer, de Kerk van *St. Maarten* aan derzelver recht te willen helpen, en den *Hollander* daar aan doen wedergeven 't huis te *Merwede*, *Bodegraven* en *Zwammerdam*, zo als hij voorgaf, aan het Stigt te zijn ontnomen. Hij voegde daar bij: „ wanneér zulke ſchelmſtukken en kerkroverijen „ in den aanvang niet geſtuit, geſtraft en gewroken worden, „ zal naderhand ieder zo veel van de kerklijke goederen af„ trekken en na zig ſlepen, als hem maar mooglijk is. Hier-

„ *land* eerst zo klein, heeft zig door dergelijke roverijen groot „ gemaakt," enz. Op dit verzoek besloot de Keizer, in 't jaar 1047, zig naar *Utrecht* te begeven, van daar in *Holland* te rukken, alles te verwoesten, en het huis te *Merwede*, met den *Merweſtroom*, te bemagtigen, en in handen van den Bisschop te ſtellen. Dan dit bezit duurde niet lang; want na dat de Keizer vertrokken was, deed Graav DIRK DE IV, den Bisschop zijne gramschap gevoelen, heroverde met alle zijn wettig regt op het huis te *Merwede*, maar liep zelvs, met branden en verwoesten, het gantse *Stigt* af. De Graav wel voorziende, dat de Keizer dit niet ongewroken zou laten, deed alle moeite om hem alomme vijanden te verwekken, die hem werk verschaften, en waar mede hij zig verëende. Dit egter, verhinderde niet, dat de Keizer, in 't jaar 1047, te rug kwam, en enige vaste plaatsen in *Holland* veroverde, waar onder, die door L. SCHAFNABURGENSIS, genoemd worden, *Flaterdinge* of *Vlaerdingen* en *Rhijnburg*; wordende, door den aannaderenden winter, verhinderd, meer overwinningen te maken. KOENRAAD DE II, gelijk ook zijn zoon HENDRIK DE III, deden, van tijd tot tijd, groote giften aan dezen Bisschop. HENDRIK schonk aan hem, of liever aan *St. Maarten*, niet alleenlijk een aanzienlijk deel van 't land van *Drenth*, maar daarenboven vele goede en in *Friesland*, tusschen de *Lauwer* en de *Eems*, en geheel *Groningen*; waar door sommigen hebben willen verstaan, als of de stad *Groningen*, met alle hare regten en eigendommen, daar door zoude zijn weggeschonken aan de Kerk van *Utrecht*. Dan, UBBO EMMIUS onderrigt ons hier van beter, als hij zegt, dat daar door alleenlijk verstaan moet worden, *een Landgoed*, dat Keizer HENDRIK om of nabij *Groningen* bezat, benevens andere heerlijkheden. Ook zijn 'er, die, ten aanzien van *Drenth*, hier door geheel *Drenth* en *Twenth*, met tollen, munten en den aankleve van dien verstaan. De giftbrief willen zij dat getekend zou zijn te *Utrecht*, in 't jaar 1040. Zes jaren later, kreeg hij tot een geschenk, de stad *Deventer*: ook *Amelanden*, (waar door *Amelande*, gelegen aan den *Yssel*, niet verre van *Deventer*, moet verstaan

wor-

worden,) welke gifte aan de *Utrechtſe* Kerk, door anderen, op het jaar 900 geſteld wordt. Onze oude Kronijk ſtelt die van *Deventer* en *Ameland* op 1046, en die van *Drenthe* op 1047; ſchoon de Schrijver daar van te voren gezegd had, dat Biſſchop RATSOUD, overleden in 't jaar 917, van Keizer LODEWYK en Koning KAREL *van Frankrijk*, de beveſtiging van *Deventer* en *Thiel* verworven had. Dan, men dient hier bij aan te merken, dat *Deventer*, benevens andere ſteden en landen, meermalen in oude tijden vervreemd, en van den eenen op den anderen overgegaan zijn, en nu eens na weinige, dan weder na vele jaren, door de Keizers, die het ligt viel te geven, aan de Biſſchoppen geſchonken werden; zo dat het zeer mooglijk is, dat ook in 1046 dergelijke gifte gedaan is.

BERNULF, als Biſſchop, heeft binnen *Utrecht* zijnen naam vereeuwigd, door het ſtigten der twee Kollegiale Kerken, als die van *St. Peter*, en van *St. Jan Baptiſt*; en ook binnen *Deventer*, door de *St. Lebuinus Kerk*, daar hij de Kanunnikken, uit *St. Salvators Monſter* te *Utrecht*, in plaatſte. Hij overleed, na een beſtuur van 27 jaren, in 1054; hebbende gedurende dien tijd, de regering van zeven *Roomſe* Pauſen beleefd. Na zijne begraven s, die geſchiedde in de gemelde *St. Pieters Kerk*, werdt hij opgevolgd door WILLEM VAN GELDER. —— A. MATTH.; *ad Anonym. de Rebus Ultraj.* p. 189. BEKA, *in* BERNULPHO, p. 39. VOSSIUS, *Jaarboeken. Oude Holl. Kronijk.* GOUDHOEVEN. WINSEMIUS. VELDENAAR. *Bat. Sacra*, I. D. bl. 650--657. WAGEN., *Vad. Hiſt.* II. D. bl. 154--156.

BERONICIUS (PETRUS JOHANNIDES), van ſommigen gegist dat hij uit *Staats-Vlaanderen* of *Braband*, zoude herkomſtig zijn; heeft zijn voornamen levens tijd, die in 't midden der XVIIde eeuwe was, in *Zeeland* geſleten. Hij was een man die zig zo door zijne uitmuntende geleertheid en bijzondere vaardigheid in de digtkonst, als door zijne ſtordige levenswijs, en ongeſchikt zedelijk karakter, buitengemeen vermaard heeft gemaakt. De *franſe*, *engelſe* en *italiaanſe* talen ſprak hij meesterlijk; de *latijnſe* verſtond hij zo volkomen, dat de beroemde

GRONOVIUS ſchroomde, daar in met hem te ſpreken. In de *griekſe* taal inzonderheid, was zijn wedergade niet te vinden, die ſprak hij beter dan een *Griek* van geboorte; ook hadt hij een bijzondere liefhebberij voor deze taal. Op zekeren tijd met Profeſſor GYMNICH, die den roem hadt 'er zeer ervaren in te zijn, in deze taal redenerende, nam op 't laatst zijne gewone onbeſchoftheid de overhand; en hij maakte een einde van hunne ſamenſpraak, met deze woorden: „ het verveelt mij langer „ in 't grieks met u te praten; want waaragtig, mijne leer„ lingen, die maar een jaar lang grieks bij mij geleerd heb„ ben, zouden het beter ſpreken dan gij." HORATIUS, VIRGILIUS, JUVENALIS, een groot gedeelte van CICERO, de beide PLINIUSSEN, HOMERUS, ARISTOPHANES, en meer andere klaſſieke Schrijvers, kende hij van buiten; en wat meer is, voerde hij over bijna alle andere oude zo *griekſe* als *latijnſe* Schrijvers net beſchaafde redeneringen, en wist naar vereisch van zaken 'er op ene wijze over te oirdelen en te ſpreken, die geen minder juistheid van verſtand, fijnheid van gevoel, als ſtalen geheugen kenſchetſten; en dit alles deedt hij, over welke ſtukken en brokken 'er uit men maar mogte goedvinden, zonder daar over van te voren gelezen of gedagt, of zig tot ſoortgelijke geſprekken voorbereid te hebben; ja hij bezat eene onbegrijpelijke kundigheid, en wist de zuivere ſchriften van de onzuivere, de egten en de onegten, met de nauwkeurigſte ſpitsvinnigheid, en met de ſcherpſte woordenvitterij, als 't nodig ware te onderſcheiden; hij kende niet ſlegts 't onderſcheid van goede en kwade ſpreekwijzen, maar wist zelvs ook de verſchillende eeuwen en Schrijvers, waar in, en waar van dezelve gebruikt wierden, aan te wijzen.

Zijne vaardigheid om op ſtaande voet, alles wat hem voorgezegd wierdt, in *latijnſe* of *griekſe* verſen over te brengen, gaat genoegzaam alle geloof te boven; hier van heeft hij meermalen blijken gegeven; om 'er ſlegts een ſtaal van bij te brengen, zullen wij aan onze lezers mededelen, 't geval daar toe betrekkelijk, 't welk door BORREMANS wordt verhaalt, en hier in beſtaat: dat namelijk de zo geachte Poëet ANTONIDES,

die

die in den jare 1684 overleden is, in 1674 in *Zeeland* zijnde, in gezelfchap geraakte van enen jongen heer, die wonderen van BERONICIUS verhaalde. ANTONIDES, en andere vreemdelingen, die zig in dat gezelfchap bevonden, beving hier op de lust om dit zonderlinge mensch te zien, en BERONICIUS wierdt ontboden. De knaap verfchijnt, en vertoonde aan het gezelfchap, een klein, zwart, dik, rond manneçje, die een kleed op zijn lijf hadt, dat ter nauwernood het koperkleurige vel van zijnen huid bedekte; doch toen men hem met aandagt bekeek, vertoonde zig in zijn gelaat enè ftatige ernsthaftigheid, zijne ogen tinteldèn als helderfchijnende ftarren, en men wierdt in de beweging van zijne armen en beenen, ene wonderlijke en fteeds aanhoudende fnelheid ontwaar. Enigen van het gezelfchap fpraken hem aan, teffens hem vragende, of 't waarheid was, 't gene zijn leerling ten aanzien van zijne zonderlinge bekwaamheden getuigde? „ Waarheid!" gaf hij ten antwoord, „ ja zekerlijk is dat waarheid, wat deze van mij „ gezegt heeft;" en wanneer een van allen daar op aanvoerde, dat zij moeite hadden zulks te geloven; wierdt de knaap gramftorig, en voer tegen allen uit, zeggende: „ om dat gij„ lieden weetnieten en domkoppen zijt, denkt gij dat een an„ der ook zo dom en onkundig moet zijn." Zijne gewone onbefcheidenheid en korfelheid, werdt ditmaal nog fterker aangevuurd, doordien hij, gelijk meermalen gebeurde, den beker wat te veel geligt hadt; dit maakte ook, dat hij verregaande aan 't fnoeven ging, en de wonderbaarlijke vlugheid van zijnen geest in de fterkfte bewoordingen voordroeg, en aandrong, dat hij voor de vuist alle foorten van vaarfen konde maken. Doch het gezelfchap aan wien hij die fnorkerijën voordroeg, was van begrip een razenden Roeland bij zig te hebben, en deed hem dit min of meer gevoelen; 't welk ten gevolge hadt, dat hij vloekende en tierende ten huize uitliep, en op dien tijd geene proeve van zijne vlugge bekwaamheid gaf.

Den volgenden dag, was het zelvde gezelfchap te *Middelburg* weder bij malkander. Men fprak onder anderen over tafel, van den jongften zeeflag, waarin de *Hollanders* en *Zeuwen* zo-

dapper tegens de *Engelſen* gevogten hadden; en in welken bloedigen ſlag de Kapitein DE HAAZE, een *Zeeuw*, geſneuveld was; op wien ANTONIDES voor de vuist dit fraije graffchrift maakte:

DE HAAS, een fiere Leeuw in 't Britſche zee-gevegt,
Stondt pal in 't midden der gepreste Waterhonden,
Tot hem een kogel heeft voor uit naar God gezonden,
Om wraak te vordren van 't geſchonden waterregt.
Sta Vreemdeling, en zeg, tot glorie van de Zeeuwen,
Dat hier de *Haazen* zelfs veranderen in Leeuwen.

Dit vaars was nauwelijks afgeſchreven, of BERONICIUS komt met zijnen leerling de kamer inſtuiven; verontſchuldigde zig over het gene 'er daags te voren was voorgevallen, en verzogt dat men hem zulks te beter wilde houden, teffens zig aanbiedende om aan het gezelſchap ene proef van zijnen vlugge digtgeest te geven. Zulks wierdt gretig aangenomen; waarop ANTONIDES hem zijn vaars liet zien, en 'er zijn oirdeel over vroeg. BERONICIUS las en herlas het, prees het zeer, en zeide hier op: „ Wat belet mij, dat ik het niet terſtond „ in latijnſe vaarſen overbrenge?" men bekeek hem hier op met verwondering, prikkelde zijne eerzugt aan, en liet een ongeduldig verlangen blijken om deze vrugt van zijnen geest te aanſchouwen. Hier op begonnen 's mans ogen te tintelen, zijne aderen als 't ware door digtvuur ontſteken te zwellen, en zijn gehele lighaam beefde. Alvorens hij aan 't werk ging, verzogt hij vrijheid om den naam van den Zee-Kapitein DE HAAZE of DE HAAS, waar in de knoop van het gehele puntdigt bevat was, door enige omſchrijving te mogen verklaren, doordien de aartigheid buiten dat in het latijn niet was uit te drukken; zo als men gereed ſtond om dit met een bewilligend antwoord te vergunnen, riep hij luidkeels: „ Daar heb ik 't al „ gevonden; ik zal hem *Daſypus* noemen, want dat woord „ betekend met nadruk, *een Dier dat ruige poten heeft*; en „ wordt bij de Grieken voor een *Haas* gebruikt. Kom aan „ lees mij twee regels tevens voor, ik zal u die in 't latijn

„ ge-

„ geven." Buizero, die een van het gezelſchap en ook een Poëet was, begost hier op te lezen, en Beronicius bragt zonder zig lange te bedenken, deze deftige vaarſen te voorſchijn.

Egregia Dasypus *referens virtute Leonem,*
In bello, adverſus Fritonas, ſuper aequora gesto,
Impavidus pelago ſteit, aggrediente procellam
Agmine, quem tandem gens ferrea cedit ad actas,
Vindictæ cupidum violato jure Frisonis.
Advena, quisquis ades, Zwindæ ex urbe gentis
Ede refer; lepores dentur quod pelle leonem
Aſſumat, nostro quoquot vejantur in orbe.

Zo dra de Digter deze weergaloze proeve, van zijne vlugheid en geleerdheid gegeven had, vlug hij aan te ſpringen, ſchudde hij ſchudde, en ſtak de hand om hoog, om als 't ware zijne zegepraal aan te duiden, en te roemen, dat hij de aanweezende gasten, verre boven hunne verwagting voldaan had. Het is ook waar, elk was van verwondering opgetogen, elk roemde zijne bekwaamheid; en Beronicius was hier zo uitbundig vrolijk en in zijn ſchik over, dat hem de luſt bevrog, om het zelvde dat hij in 't latijn gedaan had, nu ook eens in 't grieks te beproeven. Hij krouwt hier op twee of driemalen zijn kop, intuſſen met zijn vurige ogen op de grond ſtarende, en zegt wel dra onafgebroken het zelvde printaigt in grieſe vaarſen op; roepende zo dra hij ten einde was: *daar hebje het nu ook in 't grieks.* Elk ſtond niet minder dan de eerſte reis van verwondering opgetogen, en men wier t niet moede om zijne welverdiende loffpraak uit te drukken. Beronicius begost toen weer te lachgen en te ſchertzen, vrolijk roemende, dat hij hen zo aartig bedroogen had, en zo veel meer wist, als zij zig verbeeldden. Jammer is het maar, dat wij het grieksche moeten miſſen, en zulks om geen andere reden dan om dat hij het al te ſchielijk begon op te zeggen, eer iemand gereed kon zijn om het na te ſchrijven. Het is intuſſen zeker, dat Johan Frederik Gymnich, waar van wij boven ſpraken, toen ter tijd Profeſſor in het grieks te *Doesburg*, die aldaar tegenwoor-

woordig was, en het uitſpreken van het vaars met de uiterſte bewondering en aandagt aanhoorde, van oirdeel was, het grieks nog veel fraijer dan het latijn te zijn. Na deze genomene proeven, wierat BERONICIUS nog op verſcheidene andere wijzen getoetst, doch hij gaf bij aanhoudendheid, zulke ſprekende blijken van zijne geleerdheid en vaardigheid, dat hij ſteeds nieuwe verwondering verwekte. In het leven van hem door den geleerden A. BORREMANS in het latijn beſchreven, zal men meer ſtalen van zijn vernuft, en vlugge vaardigheid in de digtkonst ontmoeten; als onder anderen ook, hoe hij de Hollandſe couranten voor de vuist in latijnſe verſen overbragt enz.

Vraagt men, waar dit zonderling mensch, wiens gelijken nog nimmer gevonden is, het eerſte levenslicht aanſchouwde, of wie zijne ouders geweest zijn? zulks is en blijft een raadzel, wat 'er ſommigen ook van mogen giſſen, dat noch niemand met grond heeft kunnen oplosſen. Hem zelven gevraagd wordende, waar zijn vaderland was? antwoordde hij: *waar 't mij welgaat.* Dit weet men, dat hij jaren lang in *Engeland, Frankrijk* en de *Nederlanden* heeft rondgezworven, als een ſchooijer die even als BIAS, alles wat hij bezat, met zig rond voerde. Men zeide hem dikwils, dat zijne kundigheid ene Hoogleraars plaats waardig was, waarop hij doorgaans antwoordde: *dat hem zodanig afgezonderd en in het ſtof wroetend leven niet behaaglijk voorkwam.* Het afbeeldzel van BERONICIUS, in een letterſchilderij nagebleven, vertoond hem als een klein, roetzwart, rond en dik mannetje, oud en flordig gekleed; wanneer men zijn bedrijf of handtering gadeſlaat, zal men moeten geloven, dat die ſchilderij egt is; want dikwils won hij de kost, als hij daar gebrek aan hadt, doordien hij buiten dat niets deedt, met ſchoorſteenvegen, ſcharen en meſſen te ſlijpen, en meer dusdanige verrigtingen van den zelvden aart. Boven alle andere tijdkortingen en bezigheden, was hem de aangenaamſte, voor gochelaar of jan pottagie te ſpelen, en het gemene volkje te bedotten; dan was hij in zijn ware element, dan leefde hij met genoegen, en was vrolijk, al hadt hij geen duit in den zak; of kleed aan 't lijf; want over kost en

kle-

klederen was hij nimmer bekommerd; „ De natuur," was zijn zeggen, „ is ras voldaan, en het is mij onverſchillig, of „ ik als een Graav dan als een Bedelaar gekleed ga." Hij maakte weinig werk van boekoëffeningen, en dagen lang agter een konde hij in de gemeenſte kroegen, onder het ſlegſte ſoort van volk, met den neus in 't glas zitten, en zijnen drinklust bot vieren; waarſchijnlijk ook, dat de dronkenſchap zijnen dood verhaast heeft, want hij werdt even buiten *Middelburg*, in een modderſloot dood gevonden; 't welk de Digter Burzero aanleiding gaf, om dit volgende graffchrift op hem te maken:

Hier ligt een wonderlijke geest,
Die leefde en ſtierf gelijk een beest.
Hij was een wonderlijke fater:
Hij leefde in wijn, en ſtierf in water.

De naam van Beronicius is vereeuwigd door zijne *Georgarchontomachia* enz. of Boeren- en Oorlogs-ſtrijd, en enige andere Gedigten. De Boeren-ſtrijdt, een werk dat hij uit de vuist heeft gedigt, en door enen anderen is opgeſchreven, bevat een verhaal van den aanval der Boeren op *Middelburg*, de hoofdſtad van *Zeeland*, in het jaar 1672, waar van men het verhaal vindt bij Valkenier *Verward Europa*, en Wagen. *Vad. Hiſt.* XIV. D. bl. 218 en 219. P. Rabus gaf daar van een vrije vertaling uit, in 1691. In 1711 werdt daar van een andere doch zeer gebrekkige vertaling uitgegeven te *Vliſſingen*, een derde te *Leijden* in 1728; de eerſte wordt voor de beste gehouden. In 1766 kwam, uit hoofde van de zeldzaamheid der vertaling van Rabus, een nieuwe door J. B. te *Goes* en *Middelburg*, in gr. 8vo. ten voorſchijn, verſiert met platen van den konſtrijken S. Fokke, zo als die van Rabus met plaatjes van Luiken voorzien is. —— Anton. Borrem., *Var. Lection.* cap. VI. p. 59–66. Konigii, *Bibl. vet. & nova.* C. Saxi, *Onomast. liter.* Pars V. p. 173. *Voorreden van* P. Rabus. *Levens van enige voorn. Mannen en Vrouwen*, I. D. bl. 310–320.

BEROTIUS (JAN), een Schrijver van de XVIde eeuwe, ge-

geboren te *Valenciennes*, heeft uit het frans in 't latijn een werk vertaald, dat tot titel heeft: *Commentarium seu potius Diarium Expeditionis Tunicœ, a* CAROLO V. *Imperatore semper Augusto, anno M.D.XXXV. susceptæ*, JOANNE ETRO IO. *Lov.* 1547. klein 12°. —— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 579. PAQUOT, *Mem. litt.* Tom. III. p. 406.

BERSACQUES (DIONYS DE), wierdt te *Arras*, waarschijnlijk omtrent het jaar 1510, geboren. Hij was de oudste zoon van JAKOB DE BERSACQUES en van zijn eerste vrouw, zijnde deze JAKOB het zevende kind van FILIPS DE BERSACQUES, Heer van *Welle*, en van JACOBA DE VULLY, vrouwe van *Moncrove*. DIONYS volvoerde zijne letteroefeningen te *Leuven*, wierdt tot Licentiaat in de regten bevorderd, en praktiseerde als Advokaat voor de Geregtshoven. Hij trouwde en verwekte een zoon LODEWYK genaamd, welke den geestelijken staat omhelst hebbende, Kanonnik van de Hoofdkerk te *St. Omer* wierdt; ook was deze Doktor in beide de regten; wierdt den 2 januarij 1576 tot Deken van zijn Kapittel verkoren, en stierf den 27 december 1595. DIONYS DE BERSACQUES heeft geschreven: *De origine, serie & rebus gestis Comitum Artesiæ.* —— PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. XII. p. 255-257.

PERSELIUS (PASQUIER), was de zoon van een Kommissaris der stad *Luik*, en wierdt in 1480 geboren te *Rivesse*, een dorp twee uren daar van afgelegen. Na zijne letteroefeningen met ongemeen veel lof volbragt te hebben, wierdt hij den 2 junij 1501, Benedictijner Monnik te *St. Laurent*, mede nabij *Luik* gelegen, en bragt het overige van zijn leven in dat klooster door, zig inzonderheid met lezen en studeren bezig houdende, tot welk einde hij een vrij aanzienlijke boekerij wist te verzamelen, die hij altoos in zijn celle bewaarde. Ook beneffende hij de schilderkonst, en in 1523 de kapelle van *St. Denijs* die bouwvallig was, en daar hij gewoon was de Misse te doen, hebbende doen herstellen, sierde hij die op met schilderijen van zijn eigen maakzel. In 1535 wierdt hij door de waterzugt aangetast, die een einde van zijn leven maak-

maakte, den ouderdom van bijna 55 jaaren bereikt hebbende. BERSELIUS is een geleerd man geweest, ook niet onkundig in de hebreeuwſe en griekſe talen, daar bij was hij een liefhebber der digtkonst, en hadt vrij wat vorderingen in de fraije letteren gemaakt. Men heeft van hem: *Epistolæ duæ ad* ERASMUM. Die Brieven zijn de 188 en 132 brieven van den nieuwen druk zijner uitgegevene werken. Ook heeft men van hem vijf ſtuks zesregelige vaarſen, waar van ieder het onderwerp bevat der hoofdſtukken van een werk, getijtelt: *Angeli de Curribus Sabinis, Poetæ laureati, de excidio Civitatis Leodienſis libri VI; ex ſchedis clariſſimi viri Domini Baronis* DE CRASSIER, uitgegeven door MARTÈNE en DURAND in hunne *Ampliſſima Collectio, Paſif.* FRANC. MONTALANT, 1729. *in fol.*, Tom. IV. *Col.* 1379--1500. —— VAL. ANDR., *Bibl. Belg.* p. 229, 230. MARTÉNE *&* DURAND, *ubi ſupr.* PAQUOT, *Mem. litter.* Tom. X. p. 67--70.

BERTHA (LODEWYK), wierdt in 1620 te *Brugge* geboren, toog het Dominikaner Monnikenkleed aan, en deedt zijne geloften den 19 october 1644. Vervolgens bekleedde hij trapswijze de bedieningen van Onder-Prior, Zanger, Procureur en Sijndicus van zijn klooster. Hij was algemene Prediker toen hij op den 12 augustus 1697 ſtierf, in den ouderdom van 77 jaren. ECHARD zegt, dat zijne nagelatene werken, tot bewijzen van zijne geleertheid en godsvrugt verſtrekken. Onder anderen heeft hij geſchreven: 1. *Origo plagarum Chriſtianum orbem devaſtantium, ab uno ex familia Prædicatorum Opus collectum. Brugis* 1658. 12°. 2. *Medicus Chriſtianus detegens ſanguinei lacrymis deplorandam ferrei hujus ſæculi cæcitatem, preſentium & imminentium plagarum originem; præſcribens remedia tam ex S. ſcriptura quam ex SS. Patribus deſumpta, ad omnem Chriſtianæ Reipublicæ ſtatum ſanandum &c.* —— PAQUOT, *Memoir. litter.* Tom. VI. p. 361, 362.

BERTHOLF (HILARIUS), is geboren te *Gent*, omtrent 't einde der XVde eeuw, en bevatte in een allermismaaktst en lelijk lighaam, een treffend ſchoon verſtand. Hij beoeffende vroeg-

vroegtijdig de geleerde talen en fraije wetenſchappen; was nog jong zijnde reeds een uitmuntend Digter, en verdiende daar door de achting van ERASMUS. BERTHOLF, dien geleerden man niet kennende, verſtond op zekeren dag dat hij zig te *Gent* bevond; hij wagtte hem bij den uitgang van een kerk op, en bood hem een digtſtuk van zijn maakzel aan. ERASMUS wierdt door de fraiheid daar van, zodanig getroffen, dat hij tegens KAREL UITTENHOVEN die hem verzelde, aan 't oor fluisterde: *hoe is 't mooglijk dat zulke ſchone vaarſen, het voortbrengzel van een zodanig lelijk gevormd menſch kunnen zijn?* het beſluit viel, dat men den Digter aan tafel moest zien; BERTHOLF was een te groot liefhebber van de ſmul om dit te weigeren, hij verſcheen derhalven op de eerſte nodiging, en ERASMUS kost zig niet bedwingen om deszelvs neus met verbazing te begluren; het is ook waar, dat de Natuur 'er geene ſtoffe toe hadt geſpaard, en dat de konst, ik verſta die welke door BACCHUS aan zijne kwekelingen wordt onderwezen, 'er 't zijne hadt bijgevoegd, met die in derzelver gantſe uitgeſtrektheid, met purperverwige karbonkels te voorzien. ERASMUS hem dan op zijn gemak bekeken hebbende, zeide: „ toe BERTHOLF, „ gij moet ons een puntdigt maken, 't welk met de woorden „ begint: *Naſus Bertulphi;*" deze die gekſcheren verſtond, en dadelijk de dampen van het druivenſap in zig voelde werken, voldeedt hem op 't oogenblik, en bewaarheide het gene 'er van een beroemd Digter gezegd is:

—— *Satur eſt, cum dicit* HORATIUS: *Ohe!*

Onze Bibliotheekſchrijvers houden plotzelijk bij deze plaats op, en berigten ons niets verders van het leven van BERTHOLF. Men vindt egter, dat hij zedert dien tijd in *Frankrijk* gereisd heeft, het Hof aldaar in 't voorjaar van 1526 bezogt, en dat hij ruim vier jaren daar na, namelijk den 30 november 1530 zig te *Lijons* bevond, alwaar hij zeer gemeenzaam met RABELAIS verkeerde, welke onlangs in die ſtad was gekomen. Deze vriendſchapsverbindtenis was ongemeen wel geſorteerd, en kwam ten aanzien van den aart der belang-

heb-

hebbenden vrij wel bij malkanderen, want beide hadden veel verſtand, de een zo wel als de andere hadt een vrolijk humeur, en de loftuitingen die RABELAIS aan de godheid van het druivenſap in zijn *Pantagruel* heeft gegeven, bewijzen ten overvloede, dat dien geestigen ligtmis, gants geen vijand van de vles is geweest. SANDERUS zegt, dat BERTHOLF enige vrolijke digtſtukjes te *Keulen* heeft uitgegeven (*ludicros & facetos verſus*), en VALER. ANDREAS, voegt 'er bij, dat die in 1530 gedrukt wierden. Nog verzekeren beide die Schrijvers, dat BERTHOLF verſcheidene geleerde brieven aan ERASMUS heeft geſchreven, en dat hij inzonderheid door de brieven van den Rotterdammer Geleerde aan hem, is bekend geworden. —— FRANC. RABELAIS, *epiſt. ad* BERN SALIGNACUM, *inter clar. Viror. epiſt.* 100., *editas a'* JOH. BRANT. *Amſt.* 1702. *in* 8vo. p. 280. D. ERASMI, *oper.* Tom. III. *ult. edit.* p. 1. *col.* 937. SANDERUS, *de Gaudavenſib.*, p. 57, 58. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 380. PAQUOT, *Memoir. litter.* Tom. IX. p. 102--104.

BERTIN (OMER DE ST.), wierdt omtrent 't jaar 1644 te *Oostende* geboren, en gaf zig in de orden der ongeſchoeide *Karmeliten*, toen hij 20 jaren oud was. Drie jaren later, wierdt hij tot Priester geordent, naderhand droeg men hem de bediening van Onder-prior op, en hij ſtierf te *Antwerpen* den 28 februarij 1689, in het 45ſte jaar zijnes ouderdoms. Hij heeft door den druk gemaakt: 1. *Theſaurus aureus divinarum Monitionum S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis. Antv.* 1687. 12*mo.* 2. Den inwendighen Chriſten / handelende van de inwendighe overeenkomſte / die de Chriſtenen met Jeſu Chriſto moeten hebben. 2 Deelen. Antw. 1685. —— PAQUOT, *Memoir. litter.* Tom. X. p. 368.

BERTIUS (ABRAHAM), geboren te *Leijden*, den 15 maart 1610, was de oudſte zoon van den beroemden PETRUS BERTIUS. Hij is geweest een Geeſtelijke van de orden der ongeſchoeide Karmeliten, en gedurende 30 jaren Misſionaris van die orden te *Leijden*. Hij was een braaf mensch en ſtierf

zyt van dagen in 1683. Onder anderen heeft hij uitgegeven: 1. *Cognitio, amoris Christi.* 4to. *Parisiis.* 1647. 2. *Virtutes Regiæ, quæ juvenem decent Principem, opus Regi Galliæ inscriptum.* 4to. *Paris.* 1647. 3. *Modus convertendi Hæreticos.* 8vo. *Paris.* 1650. 4. *Explicatio Symboli Apostolorum, Orationis Dominicæ & Salutationis Angelicæ. Rothom.* 1653. *in* 12mo. 5. *Flores Carmeliti Gallici, seu vitæ plurium Carmelitarum discalceatorum pietate illustrium.* 4to. *Antv.* 1670. 6. *Clara demonstratio Articulorum Religionis Catholicæ, contra omnes huis sæculi sectas.* 8vo. *Antv.* 1671. en nog enige anderen. ——— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 991, 992.

BERTIUS (JAN), de jongste zoon van PETRUS BERTIUS, is geboren te *Leijden*, den 6 maart 1615. Hij is de Stigter geweest van de Franse Missie der ongeschoeide Karmeliten in *'s Hage*, en naderhand Prior van het Karmeliten-Klooster op 't eiland *Melite*, alwaar hij is gestorven den 27 october 1662; zijnde een man geweest, van een bijzondere godvrugt en geleertheid. Hij heeft geschreven: *Tractat. de SS. Eucharistiæ Sacramento: in quo è SS. Scripturis demonstrat realem Corporis Christi presentiam, nomen & significatum Transubstantiationis vindicat & potestatem Ecclesiae ad prohibendum Laïcis usum Calicis; ac probat in Missâ offerri verum ac proprium Sacrificium. Ita de eo Bibliotheca Scriptorum Carmelitarum excalceatorum*, P. MARTIALIS à S. JOHANNE, *edita Rothomagi, anno* 1730. ——— J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* p. 148. NICERON, *Mem.* Tom. XXX. p. 91.

BERTIUS (PAULUS of WENCESLAUS), de tweede zoon van PETRUS BERTIUS, wierdt geboren te *Leijden* den 19 julij 1612. Hij begaf zig onder de ongeschoeide Karmeliten, en deed openbare professie van die orden, den 1 julij 1629. In 1642, volgde hij Pater P. BRUNO DE ST. YVES naar *Aleppo*, en leerde het arabisch van den Pater CELESTYN DE S. LIDUVIN, een broeder van den vermaarden GOLIUS; met dezen vertrok hij in junij naar den berg *Libanon*, alwaar de *Maroniten* hun het Klooster van *St. Elizeus* gaven. Maar nauwlijks was hij

daar

daar gekomen, of hij wierdt in augustus door de rodeloop aangetast, 't welk hem noodzaakte zig naar *Tripoli* te doen voeren, alwaar hij den 10 ſeptember 1643, overleed, 31 jaren oud zijnde. —— NICERON, *Mem.* Tom. XXXI. p. 91.

BERTIUS (PETRUS), wierdt den 14 november 1565, te *Beuren* of *Beveren*, een dorp in *Flaanderen*, op de grenzen van de bisdommen van *Yperen* en *Brugge* gelegen, geboren, alwaar zijn vader woonde, die de Roomſe Godsdienst hadt verzaakt, om de Protestantſe te omhelzen. Nauwlijks drie maanden oud zijnde, verzelde hij zijne ouders naar *Engeland*, doordien dezen, ten einde de vervolging te ontgaan, verpligt wierden uit *Nederland* te wijken. Toen hij zeven jaren oud was, wierdt hij in een der voorſteden van *Londen* ter ſchool beſteld, bij KRISTIAAN RYCK, die hem de grondbeginzelen der griekſe, latijnſe en franſe talen leerde; terwijl PIETERNELLA LANSBERG, een zeer geleerd meisje, hem in het ſchrijven en de muzijk onderwees. Twaalf jaren bereikt hebbende, liet zijn vader, die intusſen Predikant te *Rotterdam* was geworden, hem in *Holland* komen, en zondt hem naar de nieuw opgerigte Hogeſchool te *Leijden*; hier genoot hij het onderwijs in de hebreeuwſe taal van HERMAN RENNECKER, in de fraiſe letteren van JUSTUS LIPSIUS en BONAVENTURA VULCANIUS, en in de theologie van WILLEM FEUQUIERE, LAMBERTUS DANEAU en anderen. Zijne letteroeffeningen hielden hem bezig tot in 't jaar 1582, toen hij een aanvang maakte ſchoon nog maar 17 jaren oud, om zelve aan anderen onderwijs te geven. Hij deedt zulks eerst te *Antwerpen*, gedurende drie maanden, vervolgens te *Oostende* agt maanden, te *Middelburg* een gants jaar, en te *Goes* vijf jaren. Na verloop van dezen tijd vernomen hebbende, dat 'er een Onderregentsplaats in het ſchool te *Leijden* open ſtondt, vroeg hij 'er om, en verkreeg die, hij maakte vlijtig gebruik van het verblijf in deze ſtad, om zijne ſtudien voort te zetten, en beſteedde de ledige tijd, die hem van 't waarnemen zijner ſchool, overbleef, om de kollegien der Profeſſoren bij te wonen.

Twee jaren later, vergezelde hij JUSTUS LIPSIUS naar *Duitsland*, met voornemen, om aan JERONIMUS ZANCHIUS, ANTONY CHADIEU en andere geleerde Protestanten, die zig roem verworven hadden een bezoek te geven; doch te *Frankfort* komende, vernam hij dat beide overleden waren; dit deedt hem beſluiten, om zig te *Heidelberg* op te houden, zo ter oirzake van de beroemde Bibliotheek, die 'er toen ter tijd aanwezig was, als om nut te trekken uit de verkéring met de geleerde Mannen, welke zig in die ſtad bevonden. Hij maakte hier egter geen lang verblijf, want ondervindende, dat het klimaat niet gunſtig voor zijn lighaamsgeſtel was, vertrok hij naar *Straatsburg*, alwaar hij enigen tijd zig bezig hieldt, om aan jongelingen in 't bijzonder onderwijs te geven, na daar toe vrijheid van den Akademiſen Senaat verkregen te hebben; en het is zeer waarſchijnlijk, dat hij in deze ſtad zijne redevoering deedt, en ook liet drukken: **Over de Zedigheid in het najaagen van den Roem.** *Oratio de Modeſtia in appetenda Gloria.*

Vervolgens wierdt hij door Curatoren van het *Leijdſe* Hogeſchool beroepen, tot de *Regentsplaats* in het nieuw aangelegde Kollegie aldaar; hij nam het aan, doch deedt alvorens ene reis, niettegenſtaande het in den winter was, door *Bohemen*, *Sileſiën*, *Polen* en *Rusland*. Zijne nieuwsgierigheid voldaan zijnde, nam hij bezit van zijne waardigheid te *Leijden*, die hij met roem en algemene goedkeuring waarnam. Voorts wierdt hem het opzigt over de Akademiſe Bibliotheek toevertrouwd; hij bragt dezelve het eerſte in orde, en ſchikte die in onderſcheidene klaſſen; en, in 1595 deedt hij de catalogus daar van drukken, met ene voorafgaande brief of verhandeling, over de orde en het nuttige gebruik dat men van ene Bibliotheek kan maken; onder den tijtel van: *Nomenclator Bibliothecæ Academiæ Lugduno Batavæ cum Epiſtola de ordine ejus atque ejus Lugd. Bat.* 1595.

Intusſen huwde hij met ANNA MARIA KUCHLIN, dogter van JAN KUCHLIN, Opperregent van het Staten Kollegie te *Leijden*; en deze in 1606 zijnde komen te ſterven, wierdt BERTIUS in deszelvs plaatze aangeſteld, welke post hij egter met gro-

PETRUS BERTIUS.

grote weerzin aanvaardde, de moeiten en verdrietelijkheden voorziende, welke de uitoeffening daar van; hem zoude verorzaken; want hij was de gevoelens van ARMINIUS toegedaan, en zag zig daar door aan de haat der GOMARISTEN blootgeſteld. Dit bleek 't eerst door de lijkreden die hij den 22 october 1609 over ARMINIUS deedt. GOMARUS viel hem aan, en hij antwoordde door een Tyypel aan GOMARUS, betreffende zijne aanmerkingen over de Lijkreden van ARMINIUS, Leijd. 1610. Zijn tegenſtrever beantwoordde dit geſchrift, doch BERTIUS bleef hem niet ſchuldig, maar gaf eene Oberzienning van GOMARUS zijn onderzoek / in 't licht. Dan zijne gevoelens bragt hij inzonderheid aan den dag, door een werk over de Volſtandigheid der Heiligen / 't welk was getijteld: *Hymenæus defertor, ſive de Sanctorum perſeverantia & apoſtaſia, Libri duo. Lugd. Bat.* 1610. *in* 4*to.* te *Frankfort* herdrukt in 1612, en te *Leijden* in 1615; waar bij hij het volgende voegde: *Accedunt Hyperaspistes ad* D. LUDOVICUM CROCIUM, *Theologum Bremenſem, & Theſes de perſeverantia Sanctorum ex Epiſtola ad Hebræos.* BERTIUS, onderzoekt hier in ingevolge de leertrant der Meetkundigen, de twee volgende voorſtellen. 1. *An fieri poſſit ut Juſtus deſerat Juſtitiam?* Of het mooglijk is, dat een Regtvaardige afſtand kan doen van de Regtvaardigheid? 2. *An quæ deſeritur, fuerit vera Juſtitia?* Of de verlatene Regtvaardigheid / ene ware Regtvaardigheid geweest is? Vraagſtukken die hij bevestigender wijze beſlist. Koning JAKOB DE I, die verſcheidene brieven over de Godsdienſtgeſchillen aan de Algemene Staten heeft geſchreven, zegt in ene daar van, waar in hij ARMINIUS gulhartig met den malſen naam van *Godsvijand* betijtelt, dat het enkel opſchrift van BERTIUS zijn boek, de ſchrijver daar van weerdig maakte, om de *ſtraffe des vuurs* te ondergaan. Dit vonnis is vrij geweldig. BERTIUS vervolgde met dit al, om zijne gevoelens aan den dag te leggen; onder anderen in enen brief aan de Staten van *Utrecht*, op naam der erfgenamen van ARMINIUS, welke gevonden wordt aan het hoofd enes werks van dezen geleerden Man, getijtelt: *Amica collatio per Literas cum* FRANCISCO *Ju-*

NIO, *de Prædestinatione.* Hij zegt op ene plaats van dezen brief: „ dat de Doktoren, welke zig niet geſchaamd hebben, „ om te ſchrijven, dat GOD de menſchen zodanig geſchapen „ heeft, dat zij kosten zondigen, maar ook op dat zij zouden „ zondigen, doordien hij door geen ander middel tot zijn „ doeleinde konde geraken, aan Keizer TIBERIUS geleken, „ die wanneer hij ene maagd wilde doen om hals brengen, „ 't welk tegens het gebruik der Romeinen ſtreedt, hij haar „ alvorens door den beul liet onteren;" en hij haalt bij deze gelegenheid aan, PISCATOR *adverſus* SCHAFMANN. Deze wierdt hier knorrig over, en doopte deze aanhaling met den naam van laster, en BERTIUS begreep verpligt te zijn, om zig te verdedigen, 't welk hij deedt, met 't uitgeven van 't volgende werk: *Apologeticus ad Fratres Belgas, in quo Calumniæ crimen ipſi a* JOANNO PISCATORE, *Theologo Herbornenſi, immerito impactum diluitur. Lugd. Bat.* 1614. *in* 4*to.* BERTIUS handelt in de voorreden, over de wijze van twisten, over de pligten, waar aan die genen welke twisten, zijn verbonden, als mede over het ware middel, om regtmatig theologiſe geſchillen te beoirdelen. De beroemde GROTIUS, dagt vrij gunſtig over dit werk, ſchoon hij 'er nogthans dingen in vondt, die beter waren gezwegen, of ten minſten thans niet tijdig waren: *Omnia quæ adverſus* PISCATOREM *diſputasti, vehementer mihi probari (perſcripſi); ſed interim eſſe quædam, quæ mihi videantur intuta, certe intempeſtiva.* BERTIUS voegde bij dit werk, ene verhandeling over de geſchiedenis van PELAGIUS; daar GROTIUS gants niet over in zijn ſchik was; hij ſchrijft ten dien aanziene aan UITENBOGAART: „ welke kwaadaartige gevolg„ trekkingen zal men niet maken, over de wijze, waar op „ den Schrijver, PELAGIUS zoekt te verdedigen, en hoe vele „ vernieuwde onlusten zal zulks niet te wege kunnen bren„ gen:" hij laakt BERTIUS, de rust van kerk en ſtaat opgeoffert te hebben, aan de begeerte om zijne verdraagzaamheid en geleertheid in 't openbaar te doen blijken; en hij kan zig niet genoeg verwonderen, dat BERTIUS zo ſpoedig het verdriet hadt vergeten, die de enkele tijtel van zijn boek over

de

de Onkundigheid der Oefolygen / hem hadt verontzaakt. *Sed nostræ aut benignitatis, aut eruditionis ostentatio tanti nobis esse non debet, ut propterea & nobis ipsis eripiamus facultatem, juvandi alios, & Patriam atque Ecclesiam oneremus supervacuis difficultatibus. Miror Virum optimum non meminisse, quam male ipsi cesserit ſola super Libri inscriptio quam amabat sine rivali.* Deze gevoelens doen GROTIUS eer aan, en men ziet 'er uit, dat BERTIUS vrij onvoorzigtig was. PISCATOR beantwoordde hem in 1615.

In dit zelvde jaar wierdt hij genoodzaakt zijne bedieninġ als Opper-Regent van het Staten Kollegie te bedanken; doordien men wil, dat hem onder de hand werdt te kennen gegeven, dat men hem anderzints daar van zoude ontzetten; om hem evenwel gedeeltelijk hier voor ſchadeloos te ſtellen, maakte men hem Profeſſor in de philoſophie. In 1619 wierdt hij genoodzaakt voor het Sijnode van *Zuid-Holland* te verſchijnen, dat te *Leijden* vergaderd was; FESTUS HOMMIUS ſchoon zijn aanbehuwd broeder was hier Voorzitter, en hem met lijf en ziel tegen. Men eischte hier van hem t'Afderroeping van zijne hier voor gemelde ſchriften, om dat hij daar in zig zeer zwaar tegen de leer der *Gereformeerden* zou vergrepen hebben, met belofte dat hij na die herroeping zig met de Kerk kon verzoenen. Na vele tegenſtribbelingen was zijn antwoord: „ Ik „ ben noch *Arnaan*, noch *Sociniaan*, noch *Mahumedaan*, maar „ een *Christen*. Wat den ſtaat der Kerken dezer Landen aan„ gaat, daar in kan 't kaf de overhand krijgen, en ik wil „ geen kaf voor koorn aannemen." Daar op werdt hem voorgehouden, dat hij zijne gedane belofte, *van de jeugd volgens de formulieren te onderwijſen*, niet nagekomen hadt; waar op hij antwoordde: „ dat hij als Regent de wetten van 't Theologiſch Kollegie naar gemoede hadt gehandhaafd; dat hij in „ 't zelve niet veel dartele dagen gehad hadt, dat hij ſtudeer„ de, vaſtte en bad, als anderen zig vermaakten, en dat „ hem, gedurende zijn leven, niets vrolijkers gebeurd was, „ als de ontſlaging van 't Regentſchap." Op de vraag, *of hij bij de Confeſſie en Catechismus gebleven was*; dan: „ hij de

jeugd iets anders hadt onderregt? was zijn antwoord: „ dat „ enige dingen in de Confesſie niet zo klaar waren uitgedrukt, „ dat hij in die dingen iets voor zig zelven hadt vastgeſteld, „ doch met vrijheid voor de jeugd, om anders te gevoelen." Op de vraag, *welke die dingen waren?* antwoordde hij, „ zulks „ nu niet te weten, maar verzogt vrijheid zijne papieren te „ halen;" verklarende vervolgens, „ bij zijne ſtellingen, „ wegens de mooglijkheid van den afval der Heiligen, te „ volharden, wijl de gehele oudheid daar mede overëen „ kwam. Dat hij ook de vijf Artikelen der Remonſtranten „ aannam, maar die misſchien anders zou verklaren, en dat „ mooglijk geen twee Remonſtranten die evenëens zouden „ uitleggen." Verder klaagde hij, „ dat in het uitgeven van „ zijne *Diatribe*, waar in bevonden was, dat hij verder ge- „ gaan was dan de Remonſtranten, ter kwader trouw gehan- „ deld was; doch erkende egter het gevoelen der *Regtvaardig- „ making*, zo als het daar was uitgedrukt." Op de vraag, *of hij zijne feilen zou willen verbeteren, en de Sijnode voldoening geven?* was zijn antwoord, „ dat men hem eerst moest onder- „ regten; want hem onbewust was, zig ergens in verlopen „ te hebben." Waar op hem door de Sijnode *het H. Avond- maal ontzegt werdt; en beſloten dat de Kerkenraad van* Leijden *zoude werkzaam zijn om hem beter te onderregten, en zo hij die onderregting niet aannam, dat als dan de kerklijke Cenſure verder bij trappen aan hem zoude geoeffent worden, tot de excommunica- tie toe, welke zoude werden uitgeſteld, tot de naaste particuliere Sijnode, enz.* Bertius vraagde hier op, of de Sijnode voor- nemens was, alle de genen, die de *vijf Artikelen der Remon- ſtranten* toeſtemden en omhelsden, van het Avondmaal te weren? Dan hem werdt geantwoord, dat zijn vonnis be- rustte op zijne gevoelens, boven de *vijf Artikelen* gaande; waar op hij uitborst: „ Nu mag ik zeggen, den dag be- „ leefd te hebben, dat iemand van de tafel des Heren wordt „ afgebannen, om een gevoelen, dat van de gehele oude „ Kerk voor goed gekend is. Ik kan niet begrijpen, dat de „ magt der ſleutelen zig zo ver uitſtrekt."

BERTIUS heeft zig beklaagt, dat de Sijnode niet te vreden met hem zijn Profesforaat te benemen, daar te boven nog het middel hadt weten te vinden, hem te beletten om jonge lieden bij hem in de kost te hebben, ten einde hen in de geleerde talen, de geſchiedenis, de philoſophie en de beginzelen der welſprekentheid te onderwijzen. Hij tragtte zig toen in de gunst der *Gomaristen* aan te bevelen, met vlijtig hunne kerkelijke bijeenkomſten bij te wonen. In maart 1620, verzogt hij door een zeer ernſtig ſmeekſchrift, aan de Staten van *Holland*, om een jaarlijkſe onderſtand voor zijn talrijk huisgezin, maar hetzelve werdt afgewezen; zo dat hij zig in de allerdrukkendſte omſtandigheden bevindende, genoodzaakt wierdt elders heul te zoeken. Hij beſloot naar *Frankrijk* te gaan, in de hoop dat hij daar onderſtand zoude vinden, te meer, doordien de Koning hem zedert twee jaren met de bediening van zijnen *Geographus* hadt verëerd. Hij was zeer kundig in de geographie, waar van hij blijken heeft gegeven, door verſcheidene werken in dat vak, die zeldzaam te bekomen en gretig gezogt worden. 1. *Commentariorum Rerum Germanicarum, libri tres; quorum* 1. *Germaniam Veterem:* 2. *Germaniam posteriorem a* CAROLO MAGNO *ad nostra tempora, cum Principum Genealogiis: &* 3. *præcipuas Germaniæ Urbes complectitur. Cum Tab. Geograph. æris incisis. Amſt.* 1616. *in* 4to. *oblongo*, en in 1635 *in* 12mo. 2. *Theatrum Geograph. Veteris.* Tom. I. *in quo* CLAUDII PTOLOMÆI *Alexandrini Geographiæ, libri octo, Græce & Latine: Græca ad Codices Palatinos collata, aucta & emendata ſunt: Latina infinitis locis correcta. Opera* P. BERTII. *Amſt.* 1619. *in folio.* Tomus II. *in quo Itinerarium* ANTONINI *Imperatoris terreſtre & maritimum; Provinciarum Romanarum libellus; Civitates Provinciarum Gallicarum; Itinerarium a Burdigala Hieroſolymam usque; Tabula Peutingeriana, cum notis* MARCI VELSERI *ad Tabulæ ejus partem; Parergi Ortelliani, Tabulæ aliquot. Edente* P. BERTIO. *Amſt.* 1619. *in folio.* De geleerde FABRICIUS merkt aan, dat de Kaarten van dit *Toneel* zeer fraaij zijn. 3. *Notitia Chorographica Epiſcopatuum Galliæ. Pariſiis.* 1625. *in folio.* 4. *Breviarium Orbis Terrarum.*

Lipſiæ. 1624. in 12m. en agter de CLUVERII *Introductio in universam Geographiam.* 5. *Imperium Caroli Magni & Vicina Regiones. Parij. in fol.* Dit is een Kaart, die ook in vieren is gedeelt, en in den Atlas van HONDIUS. *Amſt.* 1654. geplaatst. 6. *Variæ Orbis universi & ejus partium, Tabulæ XX. Geographicæ, ex antiquis Geographis & Hiſtoricis conſectæ per* PETRUM BERTIUM, *in 4to. oblongo.* Bij deze geographiſe werken kan men nog voegen, ſchoon eigzints van eenen verſchillenden aart, dat gene, het welk hij ter gelegenheid van den Dijk vervaardigde, die de Kardinaal RICHELIEU hadt doen maken om de haven van *Rochelle* te ſluiten; zijnde getijtelt: *De Aggeribus & Pontibus hactenus ad mare extructis dissertatio novum. Pariſiis.* 1629. *in 8vo.* en ook geplaatst in het tweede Deel van de *Novus Theſaurus Antiquitatum Romanarum* van SALLENGRE.

Te *Parijs* gekomen zijnde, verzogt hij om de betaling van een jaar traktement als *Geographus*, dat men hem ſchuldig was; doch hij ontmoette daaromtrent zwarigheden. Den 11 juny hieldt BERTIUS ene bijeenkomst met de Predikanten van *Charenton*, en verzogt om het Avondmaal bij hun te mogen gebruiken, doch zij weigerden hem zulks. Deze weigering deedt hem gevoelig aan; enige Heeraars van de *Sorbonne* maakten gebruik van zijn harteleed, en de behoeftigheid waar mede hij hadt te worſtelen; zij overreedden hem ten laatſten, om den Roomſen Godsdienst te omhelzen; en hij deedt openbare afzwering in handen van HENDRIK DE GONDY, Kardinaal *de Retz*, Biſchop van *Parijs*. De Heer BRANDT verhaalt, dat hij op de zelvde dag van zijne afzwering een bezoek gaf aan den *Hollandſen* Ambasſadeur LANGERAK, aan wien hij met een *zeer treurig gelaat* kennis gaf, van zijne Godsdienst-verandering. Hij gaf voor, hier zedert lang reeds het beſluit toe te hebben genomen, niet alleen om de onenigheden en geweldige twisten die 'er tusſen de *Remoniſtranten* en *Comariſten* plaats vonden, maar wel inzonderheid om dat het Sijnode van *Leijden*, hem van de tafel des Heren hadt uitgeſloten, en hem zelvs met de excommunicatie en afſnijding als lidemaat

der

der Kerke bedreigd. De Ambasſadeur, benevens de beroemde PIETER DU MOULIN, ſtelden al wat in h: vermogen was te werk, om BERTIUS van gedagten te doen veranderen; maar te vergeefs. „ *Hij beklaagde zig bitter over de handelwijze die* „ *men ten zijnen aanziene hadt gehouden.* Wanneer hij van zij„ ne Godsdienst-verandering ſprak, zeide hij, dat het geene „ verwonderenswaardige zaak was; dat hij enkel tot de ſchoot „ van de oude Katholijke Kerk was te rug gekeerd, tot welke „ de Kerkvaders hadden behoord. *Hij klaagde over zijne arm*„ *moede*, die hem buiten ſtaat ſtelde om aan zijn huisgezin „ het nodig onderhoud te verſchaffen. Eindelijk beleed hij, „ ene plegtige belofte aan de Leraars van de *Sorbonne* te heb„ ben gedaan, *in de hoop van ene bediening te bekomen enz.*" Deze bijzonderheden worden gevonden, in ene brief, die de Heer LANGERAK naar *Holland* zondt. BERTIUS zelv' ſchreef 'er ook ene aan Gecommitteerde Raden van *Holland*, waar in hij, na gezegd te hebben, dat hij tot de Roomſe belijdenis was overgegaan, 'er bijvoegt: „ Ik verwagt hier enige bedie„ ning, door middel van welk ik mijne dagen gerust zal kun„ nen ſlijten, en mijn huisgezin doen beſtaan, *zijnde ik van* „ *mijn beroep in Holland beroofd geworden, en onweerdig gere*„ *kend om enige bezigheid waar te nemen.*" Men ziet door dit alles, dat verdriet en nooddruft, de grote drijfveren zijn geweest, die hem bewogen hebben, zodanig te handelen; 't welk nog meer wordt bevestigd, door 't gene ROBERT EUSTACHIUS aan enen zijner vrienden ſchrijft, hier in beſtaande: „ dat BERTIUS hem op den 1 julij is komen bezoeken; „ dat hij hem verbazerd ontroerd voorkwam; dat hij ſtamel„ de, bleek was, van angst zweette, dat hij zugtte en tranen „ ſtortte; en dat al wat hij ſprak uitkwam, om zig over de „ ſlegte behandeling te beklagen, die de *Gomaristen* hem „ hadden aangedaan: dat hij door enige weinige woorden die „ hem ontſnapten, moet oirdelen, dat hij niet of ten min„ ſten zeer weinig van gevoelen is veranderd, en dat hij om „ geen andere reden is Rooms geworden, dan om aan een „ beſtaan te geraken, daar hij zedert langen tijd, op zulk

„ een

„ een miſerabele wijze om bedelde." *Hæſitabat miſer turbatus animi, jam pallebat, jam ſudabat, jam titubabat in incesſu, jam ſuspirabat, jam lachrymabatur, neque quicquam quod opponeret habebat præter injurias iſtorum Gomaristarum, quibus tam acerbè, imo tam ſceleratè exagitatus hactenus fuisſet. Mihi tamen ſuspicio est, ſermonibus quibusdam illius innixa, eam in ſententiis aut nihil, aut parum certè hactenus mutasſe, nec alio fine in partes illas transivisſe, quam ut ſtipendium ſuum ex ærario regio obtineret, quod ſcio quam miſerè antea per tot annorum hebdomadas fruſtra mendicaverit.* Dient nog aangemerkt, dat BAILLET in zijne *Jugemens des Scavans*, Tom. VI. Part. 1. p. 83. geheel den bal misſlaat, met te zeggen, „ dat BERTIUS reeds in *Holland* „ van Godsdienst is verandert."

Kort na dat BERTIUS het Roomſe geloof hadt omhelst, wierdt hij tot Profesſor in de welſprekentheid in het Kollegie van *Boncourt* benoemd, alwaar hij bij het aanvaarden van zijne bediening, op den 2 october ene redevoering deedt over de beweeggronden die hem tot de Roomſe belijdenis hadt doen overgaan. Deze redevoering die gedrukt is, voert tot tijtel: *Oratio, cur relicta Leyda Pariſios commigrarit, & Haereſi repudiata Romano-Catholicam fidem amplexus ſit.*

Zijne huisvrouwe en 6 kinderen, die hij bij haar hadt verwekt, en nog alle zeer jong, waren in *Holland* gebleven. Zij beſloot egter met haar gezin naar *Parijs* te gaan, en BERTIUS liet haar volkomen vrijheid om in hare geloofsbelijdenisſe te volharden; dan zij volgde reeds het jaar daar aan, in 1621 zijn voorbeeld, en gelijk men gemakkelijk kan begrijpen, werden de kinderen in die zelvde ſtroom weggerukt. Toen men in *Holland* zijne geloofsbelijdenis verſtond, ſchreven de hevigſte *Contra-Remonſtranten* zulks als ene misdaad aan de *Arminianen* toe; waar uit men ziet, tot welke ſtappen de geest van partijſchap, en enen verkeerden ijver voor den godsdienst in ſtaat is de mensch te geleiden, en aan hem niet alleen de lesſen van den zagtmoedigen en verdraagzamen JESUS de inſteller van den Christelijken Godsdienst, ten enenmalen uit het oog te doen verliezen, maar zelvs de gemeenſte ſtel-

regels van billijkheid met voeten te treden. De *Zeloten* onder de *Gomaristen*, zeiden van de *Arminianen*: „ dat het pausdom „ in hun hart verſcholen lag; dat hunne leer ingerigt was om „ die in te voeren; dat BERTIUS het eerſte voorbeeld hadt „ gegeven, en dat EPISCOPIUS, UITENBOGAARD, GREVINKHO„ VIUS en de anderen, wel ſpoedig zijn voorbeeld zouden vol„ gen." NIKLAAS VISSCHER, een Boekverkoper te *Amſterdam*, die verſcheidene malen aldaar Diaken en Ouderling was geweest, ſchaamde zig niet om een ſpotprint over deze gebeurtenis in 't licht te geven, die tot ſchande van het menſchdom verſtrekt, en welke thans door de liefhebbers van prentkonst, als ene zeldzaamheid wordt bewaard.

BERTIUS werdt zedert tot Hiſtorieſchrijver van den Koning aangeſteld, en in 1625 werdt hij met ene leerſtoel voorzien als Koninglijke Profesſor extraordinaris in de matheſis. Hij ſtierf den 13 october 1629, in het 64ſte jaar zijnes ouderdoms, en wierdt in de Kerk der ongeſchoeide Karmeliten begraven; zijne vrouw overleefde hem tot in 1647.

Niemand kan ontkennen, of BERTIUS is een zeer geleerd en werkzaam mensch geweest, doch die, om het in 't beste licht te plaatzen, niet grondig ſchijnt overtuigd te zijn geweest, van de leer, waar in hij is opgevoed, en die hij als Regent van het Staten Kollegie te *Leijden* met zo veel ijver heeft verdedigd. Hij liet vier zoons na, van drie welke zig in de orden der ongeſchoeide Karmeliten begaven, hebben wij boven geſproken. De vierde, ook JAN genaamd, die Benediktijner Monnik was, heeft men nog een latijns ſmeekſchrift van voor handen, door den ouden BERTIUS geſteld, om voor hem de Priorij van *St. Denijs* te *Varennes* te bekomen: *Pro* JOANNE BERTIO *ejus filio, Religioſo ordinis S. Benedicti, in cauſa Prioratus S. Dionyſii de Varennis ad Parlamentum Pariſienſe Jura & Supplicatio. in 4to.* Uit al het aangevoerde ſchijnt het te blijken, dat BERTIUS ten enemalen aan den Proteſtantſen Godsdienst hadt vaarwel gezegd; en dat inzonderheid eigenbelang, die hem dezelve hadt doen verlaten, hem noopte, om zijne kinderen met alle zorgvuldigheid in het *Roomſe* geloof op te voeden,

den, doordien zij zelvs zo verre gingen van zig tot Misſiona-risſen te doen gebruiken.

——— *Quid non mortalia pectora cogis,*
Auri ſacra fames.

Behalven, de reeds door ons in den loop van dit Artikel, bijgebragte werken van dezen geleerden Man, zijn 'er nog enige anderen, die men alle opgeteld vindt, in de *Memoires pour ſervir a l'Hiſtoire des Hommes illuſtres, par* NICERON, Tom. XXXI. p. 93--100. ——— FABRICII, *Bibl. Græca*, Tom. III. p. 414. VOSSIUS, *de Scientiis Mathemat.* p. 260. *& ſeq.* FR. SWEERTII, *Athen. Belg.* p. 602. JOH. FABRICII, *Hiſt. Bibl.* Part. III p. 399. & Part. V. p. 28. CRENII, *Animadv. Philol.* Part. V. p. 250--255. GOTTL. KRANTZIUS *ad Conringium.* p. 218. P. BURMANNUS, *major*, *ad Syllog. Epiſt.* Tom. I. p. 578. die op ene zonderlinge wijze van hem ſpreekt. P. FREHERI, *Theatrum.* Part. IV. p. 1524. met zijn Afbeeldzel. J. F. FORPENS, *Bibl. Belg.* p. 953--955. bij wien men insgelijks zijne Afbeelding aantreft. *Epiſtolæ Eccleſiaſticæ & Theologicæ. Amſt.* 1684. *in folio.* p. 88. 386, 387. 630. C. SAXI, *Onom. liter.* Pars IV. p. 49. *&* *Anal.* p. 569. J. G. DE CHAUFEPIÉ, *Nouv. Dictionaire*, Tom. I. lett. B. p. 265--267. DAV. CLEMENT, *Bibl. curieuſe*, Tom. III. p. 239, 240. PAQUOT, *Memoir. litterair.* Tom. XIV. p. 1--23. ORLERS, *Beſchr. van Leijden.* G. BRANDT, *Hiſt. der Reformatie*, I. II. en IV. Deel. BAUDART, *Kerk. en Wereldl. Geſchied.* I. D. bl. 58.

REGIS-

REGISTER
VAN DE
PERSONEN
WAAR VAN IN DIT DEEL GEHANDELD WORDT.

Bladz.

Baacx (Joachim), *Rooms Priester te Utrecht.* . 1.
Baan (Jan de), *Konstſchilder.* . . 1.
Baan (Jakob de), *Konstſchilder.* . . 5.
Baanst, *aloud adelijk Geſlagt.* . . 7.
Baarland, *beroemd adelijk Geſlagt.* . . 8.
Baarland (Adriaan van), *Hoogleraar in de Welſprekendheid.* . . 9.
Baarland (Hubert van), *Geneesmeester te Namen.* 9.
Baarland (Michiel van), *Regtsgeleerde.* . 9.
Baarland (Simon van), *Letteroeffenaar.* . 10.
Baarle (Kaspar van), *zie* Barleus.
Baarsdorp (Kornelis van), *Genees- en Kamerheer van Keizer* Karel den V. 10.
Baarsdorp (Marinus), *Rooms-Pastoor te Biezelingen.* 10.
Baart (Arnold), *Raadsheer in 't Hof van Mechelen.* 10.

Bladz.

Baart (Pieter), *Doktor in de Geneeskunde te Leeuwarden.* . . . 10.
Babuer (Theodoor), *Konstſchilder.* . . 11.
Baccarelli, *zie* Bakkercel.
Baccius (Martinus), *Aartspriester te Ieper.* . 11.
Bacherius (Andreas Eligius), *Hoogleraar in de Regten te Bourges.* 12.
Bacherius (Jodocius), *Kanunnik te Brusſel.* 12.
Bacherius (Johannes Augustinus), *Prior van een Augustiner Klooster.* 12.
Bacherius (Petrus), *Hoogleraar in de Godgeleerdheid te Leuven.* . . 13.
Bacherius (Wolfert), *Klerk van den Raadpenſionaris* Joh. de Witt. . 13.
Bach (Jacobus), *Med. Doktor.* . . 14.
Bachiene (Johan Hendrik), *Predikant te Utrecht.* 14.
Bachiene (Philip Jan), *Hoogleraar in de Godgeleerdheid en Predikant te Utrecht.* . . 16.

Ba-

Bladz.

Bachiene (Willem Albert), *Hoogleraar en Predikant te Mastricht.* . 16.

Bacx (Rambout), *Kanunnik en Pastoor van de Kathedrale Kerk te Antwerpen.* 18.

Bacquere (Benedictus de), *Prior van het Cisterienſer Klooster te Brugge.* 19.

Baculeto (Michiel de), *Hoogleraar in de Godgeleerdheid te Keulen.* 19.

Badens (Franciscus), *Konſtſchilder.* . . 19.

Badius (Jodocus), *een geleerd Boekdrukker.* 21.

Baecx van Baerlandt (Adriaan), *Deken van St. Pieter te Oirſchot.* . 22.

Baecks, *zie* Baacx.

Baerle (Jan van), *Inquiſiteur Generaal.* . 23.

Baers (Johannes), *Predikant te Scherpenzeel, te Fijnaart &c.* . . 24.

Baersdorp, *zie* Baarsdorp.

Baerſius (Hendrik), *Wiskonſtenaar en Boekdrukker te Leuven.* . . 24.

Bagelaar (Joan), *aanzienlijk Burger te Amſteldam.* . . 24.

Baggaert (Johannes), *Stads Med. Doktor te Middelburg.* . . 24.

Ballieul (Ægidius of Gillis de), *Kanunnik van St. Pieter te Leuven.* . 25.

Baillieur (Lodewijk Joſeph de), *Jeſuit.* . 26.

Bailleu, *verbonden Edele.* 26.

Baillij (Gesluin le), *Vertrouwde van den Hertog* van Rennenberg. . 26.

Bailij (David), *Konſtſchilder.* . . 28.

Bajus (Jacobus), *Hoogleraar in de Godgeleerdheid te Leuven.* . . 29.

Bajus (Michiel), *Hoogleraar in de Godgeleerdheid te Leuven.* . . 30.

Bajus (Petrus), *Advokaat.* 31.

Bake (Laurens), *beroemd nederlands Digter.* . 31.

Bakenesſe, *voornaam Geſlagt in Kennemerland.* 33.

Bakhuizen (Ludolf), *Konſtſchilder.* . . 34.

Bakhuizen (Ludolf), *Konſtſchilder.* . . 37.

Bakker (Adriaan), *Schout te Haarlem.* . . 39.

Bakker (Adriaan), *Konſtſchilder.* . . 40.

Bakker (Jakob), *Konſtſchilder.* . . 40.

Bakker (Jan de), *Priester te Woerden.* . . 41.

Bakker (Kornelis Adriaanszoon), *Penſionaris te Zierikzee.* . . 42.

Bakker (Meeuwis Meindertszoon), *Uitvinder der Kameelen om Schepen te ligten.* . . 42.

Bakkereel (Guiliam en Gillis), *Konſtſchilders.* 42.

Bladz.

Balck (Dominikus), *Hoogleraar in de Regtsgeleerdheid te Franeker.* . . 43.

Balck (Everhard), *Hoogleraar in de Regtsgeleerdheid te Harderwijk.* 44.

Balbian (Josse), *Med. Doktor te Gouda.* . 46.

Balbian (Kornelis), *Med. Doktor.* . . 46.

Balderik, *Bisschop van Utrecht.* . . 47.

Baldeus (Philippus), *Predikant op Ceijlon.* . 47.

Balduinus, *Bisschop van Utrecht.* . . 47.

Balduinus de II, *Bisschop van Utrecht.* . 48.

Balduinus (Benediktus), *een geleerde Schoenmaker.* 48.

Balduinus (Franciscus), *Hoogleraar in de Godgeleerdheid.* . . 48.

Balduinus (Paschasius), *Prior van het Klooster Palamphin.* . 60.

Balen (Hendrik van), *Konstschnider.* . 60.

Balen (Mathijs), *Geschiedschrijver.* . . 61.

Balen (Mathijs), *Konstschilder.* . . 62.

Balen (Pieter Kristoffel van), *Geschiedschrijver.* 63.

Balinghem (Antonij van), *Jesuit.* . . 63.

Balinus (Johannes), *Priester te Wezel.* . 63.

Baljuw (N.), *Konstschilder.* . . 64.

Bladz.

Ballaert (Michiel), *Hoogleraar in de Godgeleerdheid.* . . 64.

Balling (Pieter), *Priester te Haarlem.* . 64.

Balneavis (Henrij), *Lt. Kolonel bij 't regiment van* Stuart. . . 65.

Balten (Pieter), *Konstschilder.* . . 67.

Baltensz. (Frans), *Boekdrukker te Dordrecht.* 67.

Balthasar Gerards, *Moordenaar van Prins* Willem den I. . . 67.

Baltin (Adriaan), *Pensionaris der stad Brugge.* 70.

Bamboots, *zie* Laar (Pieter van)

Bameester (Hans), *Konstschilder.* . . 70.

Banelt (Johannes), *Geestelijke van de orden der Kruisbroeders.* . 70.

Banjaart (Albert), *Tegenstrever van de Gravin* Ada. 70.

Banjaart (Dirk Jansen), *Schout van Hoorn.* . 71.

Bank (Laurens), *Hoogleraar in de Godgeleerdheid te Franeker.* . 74.

Bankert (Adriaan), *Lt. Admiraal van Zeeland.* 74.

Bankert (Johan), *Kapitein ter zee.* . . 78.

Bankert (Joost van Trappen), *Kommandeur ter zee.* . . 79.

Bladz.

Bankhem (Jan van), *Preſident van den Hogenraad in Holland.* . 82.

Bankhem (Jan van), *Bailjuw van 's Hage.* . 83.

Banning (Frans), *zie* Kok.

Banning (Jan Bodecher), *Hoogleraar in de Wijsbegeerte te Leijden.* 84.

Bannius (Johannes Albertus), *Prieſter en Muſikant te Haarlem.* . . 84.

Barbançon (Konſtantijn), *Kloosterling van de orden der Kapucijnen.* . 84.

Barbeijrac (Jan), *Hoogleraar in de Regten te Gronirgen.* . . . 85.

Barbieux (Anthonij), *Dominikaner Monnik.* 86.

Bard (Petrus), *Vikaris generaal van de orden der Coenobiters.* . 87.

Bardes (Willem Dirkszoon), *Schout van Amſteldam.* . . 87.

Bardes (Willem), *Burgemeester te Amſteldam.* 90.

Barends (Barend), *Geuze Vrijbuiter.* . . 92.

Barends (Willem), *Kapitein ter zee.* . 92.

Barendzen (Dirk), *Konſtſchilder.* . . . 92.

Barendzoon (Herman), *Krankbezoeker te Amſteldam.* . . . 94.

Barkeij (Niklaas), *Profeſſor en Predikant van de hoogduitſe Gemeente in 's Hage.* 94.

Bladz.

Barlaeus (Kasper of Gaspar), *Hoogleraar in de Wijsbegeerte te Amſteldam.* . . 95.

Barlaeus (Lambertus), *Hoogleraar in de Griekſe taal te Leijden.* . 100.

Barlaeus (Melchior), *een geleerd Man.* . 101.

Barlaimont (Gillis van), *Krijgsbevelhebber* . 101.

Barlandus, *zie* Baarland.

Barlotte (Claude la), *wakker Krijgsheld.* . 101.

Barneveld, *zie* Oldenbarneveld.

Barres (Anatolius de), *Kamerheer van Keizer* Karel den V. . 102.

Bart (Jan), *Kaper ter zee.* 103.

Bartel Entes, *zie* Entes.

Bartels (Gerard), *Konſtſchilder.* . . 113.

Bartholomæi (Kornelis), *Kanunnik van de orden der Augustijnen.* . 113.

Bartolet, *Konſtſchilder.* 113.

Barueth (Johannes), *Predikant te Dordrecht.* 113.

Barwell (Daniel Octavius), *Schipbreukeling.* . 114.

Barzæus (Gaspar), *Bekeerder der Heidenen.* 115.

Bas (Dirk), *Burgemeester te Amſteldam.* . 115.

Baſelius (Jakob), *Predikant te Vliſſingen.* . 116.

Baſelius (Jakob), *Predikant te Kerkwerf* . 116.

Bla lz.

Baſelius (Niklaas), *Med. Doktor en Chirurgijn te St. Wijnoxbergen.* 116.

Baſelius (Pieter), *Dominikaner Monnik.* 117.

Baſilicus Marchetus (Jakobus), *Geſchiedſchrijver.* 117.

Baſinus (Thomas), *Aartsbiſchop van Cæſarea.* 117.

Baſius (Johannes), *Secretaris van Delft.* 118.

Basnage (Jakobus), *Predikant in de walſe Gemeente te Rotterdam.* 119.

Baſsée (Adam de la), *Kanunnik van St. Pieter te Rijsſel.* 123.

Baſsée (Bonaventure de la), *Kapucijner Monnik.* 124.

Baſseliers (Balthaſar), *Prediker behorende tot de orden der Recolletten.* 124.

Baſsen (Dirk Reinier van), *Burgemeester te Arnhem.* 124.

Baſson (Adriaan), *Regtsgeleerde te Gouda.* 125.

Batelier (Jakobus), *Remonſtrants Predikant in 's Hage.* 126.

Baten (Hendrik), *Kanunnik en Zanger van de Hoofdkerk te Luik.* 127.

Batenburg (Gijsbert en Diderik), *edel Broederpaar, op bevel van* Alva *onthoofd.* 128.

Battingius (Rudolphus), *Med. Doktor en Wiskonſtenaar.* 129.

Bladz.

Battus (Partel), *door de Inquiſitie vervolgd.* 129.

Battus (Jakobus), *Secretaris van Bergenopzoom.* 129.

Battus (Karel), *Stads Med. Doktor te Dordrecht.* 130.

Battus (Livinus), *Hoogleraar in de Geneeskonſt.* 130.

Baudart (Willem), *Predikant te Zutphen.* 131.

Baudius (Dominikus), *Hoogleraar in de Welſprekendheid en Regten te Leijden.* 132.

Baudrij, *Zanger van de Hoofdkerk te Terouanne.* 136.

Baudrij, *Biſchop van Noijon.* 137.

Baudrij (Pieter), *Hoogleraar in de Godgeleerdheid.* 139.

Bauhuis (Bernard), *Jeſuit.* 140.

Bauldri (Paulus), *Hoogleraar in de Kerkelijke Geſchiedenis te Utrecht.* 141.

Baufele, *een zeer aanzienlijk Brabands Geſlagt.* 145.

Beaux (Gaspar), *Predikant in de walſe Gemeente te Leeuwarden.* 145.

Bax (Paulus en Marcellis), *een Broederpaar vrijheidminnende Nederlandſe Helden.* 147.

Baxius (Niklaas), *Vikaris te Antwerpen.* 147.

Baijle (Pieter), *Hoogleraar in de Wijsbegeerte te Rotterdam.* 148.

Baijus, *zie* Bajus.

Bladz.

Beatrix, *zeer zonderling door de Goddelijke Voorzienigheid bewaard.* . 179.

Beaumont, *aanzienlijk Hollands Geſlagt.* . 180.

Beaumont (Dirk van), *Burgemeester te Dordrecht.* 180.

Beaumont (Simon van), *Penſionaris der ſtad Rotterdam.* . . 184.

Beaumont (Simon), *Secretaris der Staten van Holland.* . . . 185.

Beaufardus (Petrus), *Med. Doktor en Hoogleraar in de Mathefis te Leuven.* 186.

Beauvais (Remigius), *een Kapucijner Monnik en zeer geagt Prediker.* . 186.

Bebber (Izaak), *Doktor in de Medicijnen te Dordrecht.* . . . 186.

Becanus (Johannes Goropius), *Med. Doktor te Antwerpen.* . . 187.

Becanus (Martinus), *beroemd Jeſuit, Biegtvader van Keizer* Matthias. 190.

Becanus (Pieter), *Kanunnik te Aken.* . 191.

Becanus (Siwert), *Karmeliter Monnik.* . 191.

Becanus (Willem), *uitmuntend Digter en Redenaar.* 192.

Becardus (Johannes), *Hoogleraar in de Godgeleerdheid.* . . . 192.

Beclus (Johannes), *Predikant onder 't kruis en Hoogleraar te Middelburg.* . . . 192.

Bladz.

Beck (David), *Konſtſchilder.* . . . 194.

Beek (Geertruijd Hendriks van), *ene gewaande Toveres te Utrecht.* . 196.

Beek (Johannes van), *Kanunnik te Utrecht.* 197.

Beek (Kornelis), *Kanunnik en Prior te Utrecht.* 198.

Beek (Pieter van), *Stigter van een Hofje te Amſteldam.* . . . 198.

Beeke (Johan van der), *Burgemeester te Deventer.* 199.

Beekman (Izaak), *Rektor der latijnſe ſcholen en voornaam Mathematicus te Dordrecht.* . . 203.

Beekman (Martinus), *Drosſaard en Dijkgraav van Asperen.* . . 205.

Beeldemaker (Frans), *Konſtſchilder.* . . 205.

Beeldemaker (Johannes), *Konſtſchilder.* . 206.

Beels (Leonard), *Predikant te Amſteldam.* . 207.

Beels (Marten Adriaan), *Burgemeester te Amſteldam.* . . . 207.

Beer (Aart de), *Konſtſchilder.* . . 210.

Beer (Boudewijn de), *Paſtoor der Hoofdkerk te Gent.* 210.

Beer (Jan de), *Rektor van St. Servaas te Mastricht.* 210.

Beer (Joost de), *Konſtſchilder.* . . 210.

Beerendrecht (Jan van), *Schout te Leijden.* 211.

Bladz.

Beerings (Gregorius), *Konstſchilder.* . 211.

Beerwoud, *Bevelhebber te Bergenopzoom.* . 211.

Bega (Kornelis), *Konſtſchilder.* . . 211.

Begijn (Abraham), *Konſtſchilder.* . . 212.

Beirlinck, *zie* Beijerlinck.

Beiling (Albert), *Krijgsbevelhebber.* . . 213.

Beima, *zie* Beijma.

Beintema van Peima (Johannes Ignatius Worp), *Med. Doktor.* . 214.

Beisſelaar (Martinus), *Predikant te Vliſſingen.* 215.

Beke (Rudolf van der), *Digter en Hiſtorieſchrijver.* . . . 216.

Bekker (Balthaſar), *Predikant te Amſteldam.* 216.

Bekker (Johannes Hendrik), *Predikant te Jelſum.* . . 244.

Bel (Johannes de), *Prieſter en Kanunnik van St. Lamberts Kerk te Luik.* 245.

Bell (Theodorus van der), *Predikant te Rhijnsburg.* 245.

Bellamij (Jakob), *Student in de Theologie.* . 246.

Belle (Jan van), *een Man uit den burgerſtand te Haarlem.* . . 255.

Bellechere (Jakob), *Preſident van het Hof Provintiaal van Utrecht.* 255.

Bellegambe (François), *Jeſuit.* . . 255.

Bladz.

Bellegarde (Gabriël du Parc de), *Kanunnik.* . 256.

Bellemans (Daniel), *Prieſter en Parochiaan in de Heerlijkheid van Horſen.* 258.

Bellerus (Johannes), *een geleerd Man en Boekdrukker te Antwerpen.* 260.

Bellighem (Perſevald van), *een blindgeborene Letteroeffenaar.* . . 260.

Bellocasſius (Steven), *Secretaris van het Kapittel St. Donatus te Brugge.* 261.

Bemmel (Abraham van), *Klerk ter Secretarije van Amersfoort.* . . 261.

Bemmel (Willem van), *Konſtſchilder.* . 262.

Bempde (Jordaan of Gerard van den), *Dominikaner Monnik te Brugge.* 262.

Ben Ebertz. (Ysbrand), *Vroedſchap der ſtad Amſteldam.* . . 263.

Benedixius (Dominikus), *Aartsdiaken te Leeuwarden.* . . 263.

Beninga (Eggerik), *Hoveling van Grimarſum &c.* 265.

Beninga (Sicko), *Bouwmeester en Raadsheer te Groningen.* . . 268.

Benning of Bennink (Dirk Simonsz.), *Schout te Amſteldam.* . . 269.

Benning (Hillebrand), *Burgemeester te Amſteldam.* . . . 269.

Benning (Jakob), *Schepen en Raad te Amſteldam.* 271.

Bladz.

Benning Janszoon (Jan), *Schout te Amſteldam.* . 271.

Benning (Johannes), *Lid van den Hogen Raad te Mechelen.* . . 272.

Benning (Stans), *Burger te Amſteldam.* . 272.

Benrius (Johannes), *Rooms-Pastoor te Noordwijk.* 272.

Benoit (Elias), *Predikant in de walſe Gemeente te Delft.* . . 272.

Benoijt (Leonard), *Onderteekenaar van het Verbond der Edelen.* . 276.

Benscoop (Arent van), *een der ſamengeſpannen Edelen tegens Graav* Floris den V. . . . 276.

Benſius (Johannes), *Leraar in de fraije letteren te Straatsburg.* . 277.

Bent (Johannes van der), *Konſtſchilder.* . 277.

Benthem (Ernst Willem *Graav van*). . 278.

Bentink, *oud en vermaard Geſlagt.* . 279.

Bentink (Adolf), *Heer van Berrinkhuizen &c.* 280.

Bentink (Alard), *Raad en Hofmeester van Koningimne* Margriet. . . 280.

Bentink (Alexander), *Heer van Aller &c.* . 280.

Bentink (Alexander), *Raad in 't Hof van Gelderland en Burgemeester van Arnhem.* . . 281.

Bentink (Alexander), *Burgemeester en Hoogſchout van Arnhem.* 281.

Bladz.

Bentink (Andries). 282.

Bentink (Berent Hendrik), *Dingwaarder van de Hogebank van Juſtitie, en Lt. Stadhouder der Lenen van Overijſſel.* . . 282.

Bentink (Berent), *Heer van Diepenheim en Proost te Deventer.* . . 284.

Bentink (Euſebius), *Heer van ten Velde en Werkeren.* . . 285.

Bentink (Euſebius Bonchard), *Heer van Schonheten, Hoogſchout in Mastricht &c.* . 285.

Bentink (Evert), *Heer van Berkelenkamp.* . 285.

Bentink (Filip), *Gouverneur van Stralen.* . 285.

Bentink (Gerard Adolf), *Heer van Berkelenkamp.* 286.

Bentink (Godewijn en Jan), *de bekende oudſten van dit Geſlagt.* . . 286.

Bentink (Hendrik), *bijgenaamd de Beste.* 287.

Bentink (Hendrik), *Landdrost van Zalland.* 287.

Bentink (Hendrik), *Landdrost van Zalland.* 287.

Bentink (Hendrik), *Kollonel te paard, en Drost van Twente.* . . 288.

Bentink (Hendrik), *Heer tot Lauwenberg en Landdrost van de Veluwe.* 288.

Bentink (Hendrik), *Drosſaart van Woudrichem en Kuilenburg.* 289.

Bladz.

Bentink (Hendrik), *Grave van Portland en Gouverneur van Jamaika.* . 289.

Bentink (Hendrik Adolph), *Drost van Tſelmuiden, Hoofdſchout van Mastricht, Raad en Rentemeester generaal der Beden in Braband.* . . 289.

Bentink (Hendrik Frederik), *Heer van Genswaart en Barleham.* . 290.

Bentink (Jan), *Heer van Berrinkhuizen.* . 290.

Bentink (Jan of Johan), *Stalmeester en Gunſteling van* Karel, *Hertog van Gelder.* . . 290.

Bentink (Jan Willem), *Heer van Drummelen en Rhoon, Graav van Portland &c.* . . 291.

Bentink (Johan), *gebijnaamd de Onbeſcheidene.* 298.

Bentink (Johan), *gebijnaamd de Beste.* 298.

Bentink (Karel), *Landrentmeester van de Veluwe.* 289.

Bentink (Karel), *Heer tot Berenkamp.* . 299.

Bentink (Lambert), *Rentemeester van de kloostergoederen van Monnikhuizen* 299.

Bentink (Leonard), *Gouverneur van Aifen.* 299.

Bentink (Maarten), *Kolonel in dienst van den Koning van Spanje.* 300.

Bentink (Steven), *Burgemeester te Zutfen.* 300.

Bentink (Willem). 300.

Bladz.

Bentink (Willem). 301.

Bentink (Willem van Zuilen), *Rigter van 't Olde broek op de Veluwe.* 301.

Bentink (Willem), *Lt. Kolonel.* . 301.

Bentink (Willem), *Drost van Emden.* . 301.

Bentink (Willem), *Kapitein.* . . 302.

Bentink (Willem), *Heer van Rhroon en Pendrecht, beſchreven in de orden van de Ridderſchap in Holland.* . . 302.

Bentink (Wolf), *Heer van Werkeren, Landdrost van Vollenhove.* . 304.

Bentink (Wolf), *tot Langevelslo.* . . 304.

Bentink (Wolter Jan Gerrit), *extraordinair Schoutbij-nagt voor het Kollegie te Amſteldam.* . 305.

Bentink (Zeno Arend), *Generaal-Majoor van de Infanterie, en Kommandeur van Mastricht.* . 308.

Bentivoglio (Guido), *Geſchiedſchrijver.* . 309.

Bentzma (Pieter Boetius), *Room-Paſtoor te Boxum.* 313.

Berchem (Lambertus van), *Gijmnaſiarch en Rektor der latijnſe ſcholen in 's Hertogenbosch.* . 313.

Berchem (Niklaas van), *Konſtſchilder.* . 313.

Berchem (Willem van), *Kanunnik van de St. Stevens Kerk te Nijmegen.* 316.

Bladz.

Berchem en Ranst, *een oud adelijk Geſlagt.* 316.

Bercht (Joannes van), *Kanunnik van St. Sulpitius Kerk te Diest.* . 317.

Berckelaar (Joannes), *een geleerd Man in 's Hertogenbosch.* . 317.

Bereſteijn (Pauwels van), *Burgemeester te Delft.* 317.

Berg (*Graven* van den), *of 's Herenberg.* 319.

Berg (Hendrik van den), *eerst Bevelhebber in dienst van Spanjen, en naderhand in die der Nederlanden.* 322.

Berg (Willem van den), *Bevelhebber in dienst van de Nederlanden.* . 324.

Berg (Jan of Johan van den), *Burgemeester te Leijden.* . . 327.

Berg (Jan van den), *Konſtſchilder.* . 328.

Berg (Izaak van den), *Regtsgeleerde.* . 328.

Berg (Matthijs van den), *Konſtſchilder.* . 329.

Berg (Theodoor Kornelis van den), *Rektor der latijnſe ſcholen te Utrecht.* 329.

Berge (Rutger ten), *Student te Groningen.* . 330.

Bergen (Adriaan Jansz. van), *zie* Adriaan Jansz.

Bergen (Dirk van), *Konſtſchilder.* . . 331.

Bergen (Gerardus van), *Stads Med. Doktor te Antwerpen.* 332.

Bladz.

Bergen (Lodewijk van), *Onder-Admiraal der Nederlandſe vloot.* . 332.

Bergh (Franck van den), *Raadsheer in 't Hof van Holland en naderhand te Mechelen.* . 333.

Berghen (Anthonij van), *Abt van St. Bartinus.* 334.

Berghen (Maximiliaan van), *Kanunnik te Mechelen.* . . 334.

Berghen (Paulus), *Jeſuit Zendeling te Leeuwarden.* 335.

Bergheijck (Arnold van), *Leraar in de fraije letteren te Anguien.* . 335.

Beringhen (Rudolf van), *Hoogleraar in het Kerkelijk regt te Leuven.* 336.

Berk, *oud aanzienlijk Geſlagt.* . . 337.

Berk (Dirk). . 337.

Berk (Dirk), *Burgemeester te Dordrecht.* . 338.

Berk (Gerrit), *Secretaris van de Admiraliteit te Rotterdam.* . . 338.

Berk (Huijbert). . 339.

Berk (Johan), *Burgemeester te Dordrecht.* . 339.

Berk (Johan), *Contrarolleur van de convoijen en licenten te Hoorn.* . 339.

Berk (Johan), *Secretaris en Penſionaris te Dordrecht.* 340.

Berk (Johan), *Secretaris en Penſionaris te Dordrecht.* 341.

Berk (Matthijs), *Penſionaris te Dordrecht.* 341.

Bladz.

Berk (Pompejus), *Burgemeester te Dordrecht.* 342.
Berk (Niklaas van), *Lid der Regering van Utrecht.* 344.
Berkel of Berckel (Engelbert François van), *Penſionaris te Amſteldam.* 345.
Berkenrode, *aloud adelijk Geſlagt.* . . 345.
Berkheiden (Gerrit), *Konſtſchilder.* . . 355.
Berkheiden (Job), *Konſtſchilder.* . . 356.
Berkhout (Adriaan Teding van), *Raadsheer in het Hof van Holland.* 359.
Berkman (Hendrik), *Konſtſchilder.* . . . 361.
Berkum (Hendrik van), *Rooms-Paſtoor te Schoonhoven.* . . 361.
Berlikom (Andreas van). 362.
Berlikom (Boudewijn), *eerſte Griffier van het Hof van Braband in 's Hage.* 362.
Berlo of Bierloo, *Ondertekenaar van 't Verbond der Edelen.* . . 363.
Bernard (Jacobus), *Hoogleraar in de Wijsbegeerte en Predikant in de waalſe Gemeente te Leijden.* 363.
Bernard (Johannes Stephanus), *Med. Doktor.* 367.
Bernard (Willem), *beroemd Godgeleerde.* . 368.

Bladz.

Bernards (Wilmar), *Hoogleraar in het Kerkelijk regt te Leuven.* 368.
Bernart (Johannes), *Advokaat voor den Hogen Raad te Mechelen.* 369.
Berniers van den Busſche (Lubbert), *Klerk van 't Gemene leven.* 370.
Bernfau (Hendrik Willem), *Hoogleraar in de Godgeleerdheid te Franeker.* 371.
Bernulf, *Biſſchop van Utrecht.* . . 373.
Beronicius (Petrus Johannides), *geleerde Schoorſteenveger.* . 375.
Berotius (Jan), *Schrijver van de XVIde eeuwe.* 381.
Berfacques (Dionijs de), *Advokaat.* . 382.
Bertha (Lodewijk), *Dominikaner Monnik.* 383.
Bertholf (Hilarius), *uitmuntend Digter.* 384.
Bertin (Omer de St.), *Karmeliet.* . . 385.
Bertius (Abraham), *Karmeliet.* . . 385.
Bertius (Jan), *Prior van een Karmelieten Klooster.* 386.
Bertius (Paulus of Wenceslaus), *Karmeliet.* 386.
Bertius (Petrus), *Opperregent van het Staten Kollegie te Leijden.* . 387.

BERIGT VOOR DEN BINDER,

De PLAATEN te plaatzen in 't II. DEEL.

I.	Pourtrait van C. BARLEUS.	Bladz. 96.
II.	——— van JAN BART.	——— 104.
III.	——— van H. *Graav* v. D. BERGH.	——— 322.
IV.	——— van PETRUS BERTIUS.	——— 388.